Digitized by Google

"ESPAÑA EN EL MUNDO"
BIBLIOTECA
DE LA
FAMILIA
PORTER-MOIX
BARCELONA

Digitized by Google

Digitized by Google

"ESPAÑA EN EL MUNDO"
BIBLIOTECA
DE LA
FAMILIA
PORTER-MOIX
BARCELONA

Digitized by Google

Digitized by Google

1446.

Digitized by Google

NOVVS ORBIS REGIONVM AC INSVLARVM VETERIBUS incognitarum, una cum tabula cosmographica, & aliquot aliis consimilis argumenti libellis, quorum omnium catalogus sequenti patebit pagina.

His accessit copiosus rerum memorabilium index.

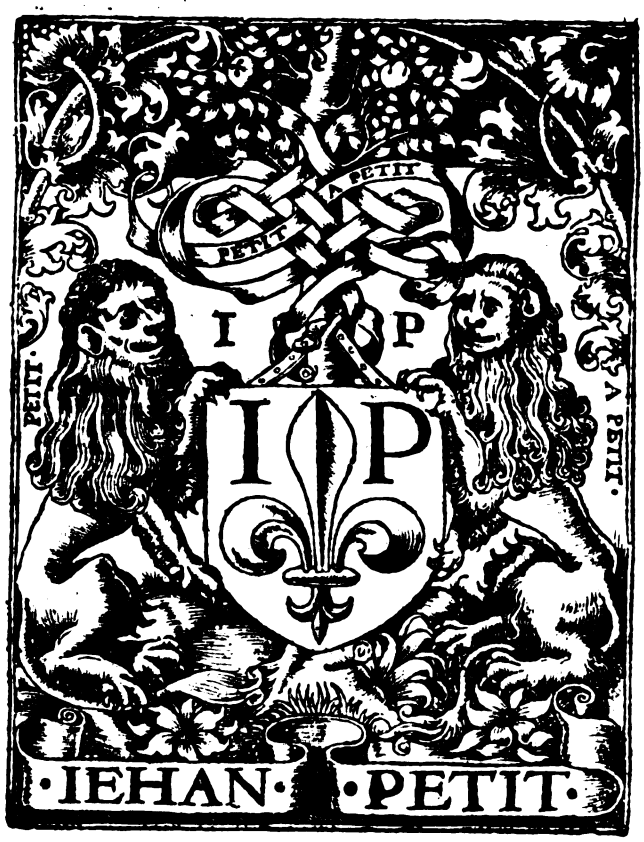

PARISIIS APVD IOANNEM
Paruum sub flore Lilio, uia ad sanctum Iacobum.

Digitized by Google

R: 302,025.

CATALOGVS EORVM QVAE HOC VOLVMINE CONTINENTVR

[redacted] 2

In tabulam cosmographiæ introductio per [redacted] 1

Aloysii Cadamusti nauigatio ad terras ignotas, Archangelo Madrignano interprete. folio 1

Christophori Columbi nauigatio ex iussu Hispaniæ regis, ad multas insulas hactenus incognitas, eodem Madrignano interprete. folio 79

Petri Alonsi nauigatio, eodem interprete 103

Pinzoni nauigatio, eodem interprete 104

Alberici Vesputii nauigationum epitome 107

Petri Aliaris nauigationis, & epistolarum quorundam mercatorum opusculum. folio 121

Ioseph Indi nauigationes 125

Americi Vesputii nauigationes IIII. 136.

Epistola Emanuelis regis Portugalliæ ad Leonem X Pont. Max. de uictoriis habitis in India & Malacha &c. 161

Ludouici Rom. patritii nauigationum AEthiopiæ, AEgypti, utriusq; Arabiæ, Persidis, Syriæ, Indiæ, intra & extra Gangem, libri VII. Archangelo Madrignano interprete 165

Locorum terræ sanctæ exactissima descriptio, auctore Fr. Brocardo monacho. folio 259

M. Pauli Veneti de regionibus Orientalibus libri III. 288

Haitoni Harmeni ordinis Præmonstrat. de Tartaris liber 367

Mathiæ à Michou de Sarmathia Asiana atque Europea. lib. II. 423

Pauli Iouii Nouocomensis de Moschouitarum legatione liber 467

Petri Martyris de insulis nuper repertis liber 483

Erasmi Stellæ de Borussiæ antiquitatibus lib. II. 502

Digitized by Google

aduocat uentos, iter quod per mare facit, è cœlo expedit, & in obsequium suũ naturam cogit uniuersam, ipsius momentis & legibus ad res suas utiliter & opportune accommodatis. Est scilicet sagacitas spiritus illius supra omnem naturam uiuam, & per omnia sibi uiam parans, dum expleat amorem, quo tacito & ineffabili bene constituta mens captiua, per omnia sequitur te deus pater, & eo nimio saucia, quanto propius ignes accedit suos, tanto propius in operibus tuis te pater rerum uidet, tanto profundius uulneratur, ardẽtiúsque uisceribus concoquitur. Ergo per omnia maria, per omnia terrarum extrema uelut amens sequitur te, lassaque & exhausta æstu suo, amoribúsque & flammæ penitus concepta indulgens, desiderio immoritur tui. Quæ res cum hominis maxime propria sit, hominibus à uera hominis nobilitate alienis, alienissima homine uidetur. Itaq; plerique mortales animi sui naturam & ingeniũ paruipendentes (est enim sapientis solius spiritum dei in se inuenisse) ac diuinum illum morbũ, diuinos amores non intelligentes, proximis rebus stultis friuolísq; expleri mentis desiderium posse putant. Degeneres homines, qui ut naturæ lucem, qua uiuunt & qua utuntur per omnia, nullam uident, ita sapientum inuenta & mirabiliũ rerum auctores, idcirco quia eas iam usu contriuerunt, pro nihilo habent. Nobis autem secus in unaquaque re prima origo & fons est perueſtigandus. Neq; uero uana uideri uis naturæ debet, tanto desiderio ad rerum cognitionẽ incensa, nec uulgare exemplum, Orbis partem nostro seculo inuentam esse tantam propemodum, quãta est Europa. Parum mihi etiam cætera dei opera animaduertere uidentur, qui ista non curant. Cum igitur lustrandi orbis exemplum uetus illud, quod isti literarũ & omnis doctrinæ principes extulerunt iam olim nostro seculo non infeliciter reuocarint quidam, omni laude digni uiri, quorũ memoriam literis exceptam docti quidam (utinam tanta dexteritate, quanta diligentia) posteritati transmiserunt: cúmque argumenti eius libellos aliquot uulgo oberrantes, Ioan. Hutichius uir doctus, & antiquitatis mire studiosus, Heruagio nostro excudendos dederit: eos uolui idcirco inscribere tibi, quòd nemo nostro seculo, quod ego sciam, in illam disciplinarum Mathematicarum lucem sublimiore mentis acie intueatur: deinde quòd istam tam luculentem notitiam humanitate & suauitate, quam in moribus obtines, incredibili feliciter exornaris. Cuius utriusque rei nemo testis fidelior esse potest quàm ego ipse, qui ante annos plus minus quindecim cum summa & uoluptate & utilitate mea Viennæ te auscultarem, facile & ingenii uim incredibilem animaduerti, & humanitatem sæpe sum expertus. Vale.

Digitized by Google

INDEX RERVM SCITV DIGNARVM

EX ALOYSIO CADAMVSTO ET CHRISTOPHORO COLVMBO, ALIISQVE SEQVENTIVM NAVIGATIONVM SCRIPTORIBVS.

A

Brilus Fidalcus præfectus classis 64.cap.63

Accusatio calumniatorum Columbi 100.ca.107.

Achiloa insula 60.cap.68

Achiloæ rex ibidem

Adamas miræ altitudinis 9.ca.8.

Admirans dignitatis nomen 94.c.81

Admissionales 49.cap.53

AEgyptii uagi 119.cap.104

AEthiopia inferior priscorum nautarũ terminus 116.cap.125

Ages radicis genus 81.cap.89.

Agremus insula 64.cap.71

Alba insula 9.cap.9

Alberici Vesputii laus 108.cap.116

Alchizel uestis genus 15.cap.13.

Alexander sextus pon.Max. 128.ca.133

Almadiæ nauis genus 31.cap.36

Almadiarum pernicitas ibidem

Alonsus Niger 101.cap.109

Alonsi in patriam reditus 103.ca.111

Aloysii institutum 1.cap.1

Aloysius Venetus 3.cap.2

Alphonsus Furtadus ad regem Calechuth legatus 64.cap.72

Ampelusium promontorium 2.cap.1

Ananini gens barbara 56.ca.64

Ananinorum humanitas, cultus eorum ac mores 57.65

Anarchia 109, cap.117

Andreæ diui insula 37.cap.41

Angradida insula 64.cap.71

Animalia pro numinibus culta 130. cap.136.

Animalium omnium esus prohibitus 52.cap.57.

Animal monstrosum 106.ca.113

S.Annæ sinus 43.ca.46.49.cap.50

Anseres uersicolores 30.cap.30

Anseres capite rubeo 81.cap.89

Antonius Conzalles 3.cap.2

Antonietus Ligur 28.cap.34

Anthropophagi 109.cap.117.

Apeliotes uentus 4.cap.3.39.ca.39

Apexabo 81.cap.88

Apparatus classis 82.cap.91

Aquæ natura feruentissimæ 91.ca.98

Arascorea qui 61.ca.70.67.c.72

Araschoreæ occub.in prælio 84.c.72

Arbores immẽsæ magnitudinis 39.c.43

Arbores quatuor fructuum generum feraces 131.cap.137

Arces uariorum nominũ 96.cap.104

Arcipelagus 86.ca.92

Arcus ex nasso 6.cap.6

Aristotelis de Iride sentẽtia 112.ca.120

Arma Nigritarum 15.ca.13. 18.ca.18

Aromatum pretia 50.cap.55

Aromatum uaria genera 71.cap.76

Arquitæ cuiusdam in perquirendis insulis studium 90.cap.98

Ars balistaria 117.cap.126

Aucupiũ columborũ 6.ca.6.36.c.40

Aulici regis Calecuth Mauri 70.ca.75

Auri contemptus 20.ca.21.125. c.118

Auri mina 59.cap.68

Auri effodiendi ratio 88.cap.94

Aurifodinæ 89.cap.97.105.cap.113 131.cap.125.136.cap.126.

Aurum Nigritarum optimũ 14.ca.12

Aurum obryzum 103.ca.110

Ay insula 85.cap.92

Azanegi populi 2.cap.1.11.ca.10

Azanegorũ mulieres quales 13.cap.10

Digitized by Google

B

Abylonia Cayrum dicta. 50.c.54
B Baccar mensuræ genus. 75.ca.79.
Balena 47.ca.50
Balistaria ars 117.ca.126
Barameda oppidum 97.ca.105
Barbazini populi 30.ca.35
Barbazinorum mores ibidem
Bartholomæus Polastrus 5.ca.4
Bassa regio 16.ca.15
Batimausa regio 43.ca.41
Baufer rex Calechut 132.ca.139
Belua marina ingens 47.ca.50
Besegne regulus 45.ca.48
Besenegal regia Narsindi 134.ca.142
Betelle folium Calechutensium cibus. 70.ca.75.
Bigæ Indi Calechut incolæ 49.ca.53
Bipalia instrumenta 24.ca.26
Bisboror Buchmel nepotis laus 20.c.21
Bisboror incantator 25.ca.28
Bonæ spei caput 116.ca.125
Boni usus insula 36.ca.40
Breuia maris 21.ca.21
Brugis nobile emporium 3.ca.2
Buchema insula culta 86.ca.92
Budomel principis ac terræ nomen 19.ca.20.
Budomel principis laus ibidem
Budomela regio 20.ca.21

C

Alandra piscis genus 92.ca.98
C Calcatrices serpentes 24.ca.27
Calechut descriptio 49.ca.53.79. ca.69.131.ca.139.
Calechutensium ciuilitas 49.ca.53
Calechut aromatum diues 50.ca.54
Calechutensiũ mercium pretia 50.ca.55
Calechutensium uictus 52.ca.57
Calechuteni primores ab omnium animalium esu abstinent 50.ca.57
Calechut ab Vlisbona interuallum. ca.53.
Calechutensium fides ac religio 53.c.58
Calechutensium iustitia 53.ca.59
Calechut regis ædes 65.ca.73
Calechut regis luxus ibidem
Calechutensis regis honor, quod uxores suæ à sacerdotibus stupratur 70.c.75
Calechutensium ponderum ac mensurarum nomina 70.ca.82
Calores maximi 18.ca.16.
Cambaiæ regnum 133.ca.140
Cambaia urbs ob celebritatem Cayrũ Indiæ dicitur 133.ca.141
Canarii & eorum mores 7.ca.8
Canaria magna ibidem
Canariorum promptitudo ac agilitas. 9.ca.8.
Canariæ insulæ 79.ca.85
Canchiete auri ferax 103.c.109.110
Canes comeduntur 39.c.43
Canes medii ordinis homines. 126.c.131
Canea liburnicæ genus. 85.ca.92.78.ca. 105.103.ca.111.
Canibali anthropophagi 81.cap.88
Canibalorum pro carne humana insequenda labor. 84.ca.92.
Canibalorum regina, eorúmque ferocitas. 85.ca.92
Canibalorum strages ibidem
Canibalorum mores 104.ca.111.
Canoa nauigii genus. 80.cap.87.85.92. quæ & Canea dicitur
Canoba id est dominus domus auri. 88 ca.95.
Canopi tres stellæ 107.ca.125
Caput de Non promontorium 2.ca.1
Caput S. Vincentii 3.ca.2
Caput Album. 9.ca.9. cur sic dictum. 29 ca.35.36.ca.40.47.ca.50
Caput de Chantin 9.ca.9
Caput uiride. 16.ca.15. cur sic dictum. 29.ca.35.122.ca.115
Capitis uiridis amœnitas 29.ca.35
Caput rubrum 43.cap.46
Caput Casamense 42.cap.45.

Digitized by Google

Caput Verge 45.ca.48.
Caput Bonæ ſpei 77.ca.81.
Caranganoræ incolæ triplices, eorúmq; mores 126.cap.131
Caranganorenſium ueſtitus. 126.ca.132.
Caranganoræ regionis temperies. 130.cap.136.
Cariotæ ſylueſtres aluum cient. 39.c.42
Carnagallus portus 75.cap.78
Cataium nobilis inſula 134.cap.142
Cataii incolæ Chriſtiani 132.cap.139.
Catalogus nauium Portugall. 48.ca.51
Catholica pontifex Indorum & regni Cataii 128.cap.133
Catholica Orientis pontifex unde origi nem traxerit 128.cap.133
Cayrum Babylonia dicta. 50.cap.54.51 cap.55.51.cap.56.54.cap.60.63. cap. 71.72.cap.76.133.ca.139.
Celtogallia 3.cap.2
Chanona regnum 75.cap.79
Chanonæ regis in Portugallenſes bene uolentia 75.cap.79
Charhanganora ciuitas 143.cap.129
Charana portus 98.cap.105
Cheſimii urbs Maurorum 133.cap.140
Chiana Tambala 105.cap.113
Chiaſichius rex Buchemæ 86.cap.92
Chiloa anſa 120.cap.126
Chorus uentus 81.cap.86
Chriſtophorus Columbus regis Portugalliæ aulicus, claſſis præfectus. 81.c.89
Cibani montes 95.cap.103.
Cigianorus à Chriſtianis defecit. 111.ca. 107.
Cimbaga regio 9.cap.97
Ciniana regio 3.cap.111
Cipagora regio auri ferax 89.cap.96
Claſſis regis Calechut 74.cap.78
Claſſis iuſtus apparatus 82.cap.91
Colloquium Chriſtianorum cum Nigritis. 33.cap.38
Colloquium Chriſtianorum cum rege Mauri 60.cap.69.
Coloſſi 45.cap.48
Columborum captura 36.cap.40
Columbus cur dictus Admirãs. 82, ca.91
Columbi contra calumniatores defenſio 100.cap.107
Colũbus captiuus abducitur. 111.ca.108.
Combaræ regnum 63.cap.71.
Cometa 59.cap.67
Communio rerũ Pythagorica. 119.c.117
Condalia annulorum genus. 45.ca.49. 66.cap.73.
Conflictus Chriſtianorũ cruentus cum Mauris 118.cap.125
Conſpicilia pretioſa 55.cap.61
Cordata 1.cap.1
Corium hircinum 7.cap.8
Cori inſula 9.cap.9
Corpora uerſicoloria 8.cap.8
Corteſium 47.cap.50
Cortile 21.cap.22
Coſmetæ pediſſequæ 96.cap.103
Coſmographiæ peritia nauclero neceſſaria 118.cap.116
Cotis pro ferro uſus 80.cap.87
Cotonei panni 21.cap.31.42.cap.37
Crux inſula Canibalorũ. 83.ca.92. eiúſq; incolarum mores ibidem
Cuchinum urbs ac regnum. 74.ca.78.
Cuchini rex Calechutenſibus infenſus. 117.cap.125.
Cuchini regis in Chriſtianos beneuolẽtia 135.cap.126
Cuchinenſes pecuniæ cupidi. 123.ca.128
Cuchini rex gentilis 125.cap.129
Curtana prouincia 111.ca.109
Curtanæ incolarum mores. 111.cap.109

D

Argin inſula 9.cap.9.
D Dei laus 129, cap.122.
Dentalis piſcis genus 30.cap.35
Deus trifrons 126.cap.131
Dies feſti apud Indos 119.cap.134
Diongul caput 134.cap.141

Digitized by Google

Diplomata regis Calechut Portugallen ſibus data 68.ca.74
Diuitum exiſtimatio ingens 15.cap.13
S.Dominici ſinus 43.cap.46
Dominica una ex Canibalorum inſulis 81.ca.92.
Domus magnificæ deſcriptio 88.ca.94
Don Huric laus 41.ca.43
Don Ioan rex Luſitaniæ 48.ca.52
Draconis ſanguis 5.cap.4
Draconis oſtium 116.c.113
Duæ palmæ locus 37.ca.41

E

Elephanti ſylueſtres. 29. cap.29.39
E cap.43
Elephanti manus quæ 29.ca.29
Elephanti quomodo capiãtur.40.c.43
Elephantorũ pernicitas 40.c.43.56.62
Elephanti non lædunt niſi laceſſiti. 40 cap.43
Elephantinæ carnis eſus inſipidus 41. cap.43
Elephantorum pedes & dentium deſcriptio 41.cap.44
Elephanti equorum loco 53.ca.58
Elephanti turriti ad bellum inſtruũtur 56.cap.62
Elephantorum pretium 56.cap.62
Elephantes cicures 72.ca.76
Equi faſcinati 27.ca.32
Erythræum mare 49.ca.52.51.ca.56
Euri uenti commoditas 109.ca.117
Experias olim quod nunc Caput uiride 116.ca.125

F

Abæ cito matureſcentes 24.c.26
F Facies gemmatæ 119.cap.117
Faraſangolus Gãbræ rex 33.c.41
Faſcinatores 25.ca.28
Faſioli 24.cap.26
Faſtus regius 22.ca.24
Fauonius amicitiæ 121.cap.128
Faxioli rubentes cum nigricante macula. 24.cap.27
Feles uenales 38.cap.42
Fericta una ex Canariis 83.ca.91
Ferrara eques Canariis præfectus 7.c.7
Ferratus mons 84.ca.92
Feſſe regnum 2.cap.1.
Flumen quoddam auriferum. 48.ca.52 81.cap.89
Fœdus inter Portugalliæ ac Calechut reges 120.cap.126
Fortuna proſpera Chriſtianorum ad Chriſtum gentiles prouocat 18.cap. 16.23.cap.25
Fortunatæ inſulæ 79.ca.84
Franciſcus Chorea ſeſe in obſidem ultro offert 67.cap.74
Franciſci de Sagitta Cremonenſis epiſtola ad Paſqualigum 123.ca.128
Frons Africæ promontoriũ 77.cap.81
Frugalitas principũ Nigritarũ 21.ca.22
Funerandi mos in Calechut 70.cap.75 apud Canibalos 114.cap.111.127.ca. 132.129.cap.134.
Fuſaræ 39.cap.42

G

Allinæ Pharaonis 30.cap.30
G Gambræ regnum auri ferax 33. cap.34.38.cap.38.43.cap.41
Garzaragum inſula 9.ca.9
Ganſer Calechut rex 70.cap.75
Gazichius rex 88.cap.95
Gemmarum uaria genera 51.ca.55.60 cap.73.72.cap.76
Gnuminenſa princeps 40.cap.43
Goſipina ueſtis id eſt bombicina 110. cap.117
Græcorum mos uocandi ad ſacra 128. cap.133
Guadalupea Canibalorum inſula 84. cap.92.alias Gracchana
Guadalupus mons Hiſpaniæ 84.ca.92
Guancranillo rex Hiſpanæ inſulæ 81. cap.90
Guancenarilli fraudulentus 99.ca.93

Digitized by Google

Guarionenſius 93.ca.99.rex Guarionexius aliter 96.ca.104
Gugeratus pro obſide petitur 68.cap. 74
Gulphal inſula 63.ca.71
Guſurantes mercatorum genus idololatriæ dediti 67.ca.75
Gutturnium cur dictum 66.ca.74
Guzerati mercatores eximii 132.ca.139
Guzerat Maurorum regio 133.ca.140
Guzerat incolæ caſti ac monogami 133.ca.140
Gynoceum Calechutenſium 70.ca.75

H

Iſpana inſula 79.ca.85
H Hiſpanæ incolarum mores.80.c. 87.81.ca.89
Hiſpana inſula quorum ferax 93.ca.81
Hiſpaniarum regis ac reginæ pium uotum 82.ca.91
Hodenum locus 11.ca.9
Hoſpitalitatis exemplum 91.ca.98
Humilitatis miræ exemplum 22.ca.24

I

D.Iacobi inſula 35.ca.40
I Iactantia carpitur 107.ca.12
Iamica inſula 91.ca.98
Igname radix de qua panis conficitur 57.ca.65
Illyberis Hiſpaniarum regio 10.ca.9
Imagines in templis Caranganoræ nullæ præter crucem 127.ca.133
Imbres è montibus aurum abluunt 90.ca.97
Incantationum efficatia 25.ca.28
Incauſtum 71.ca.75
Incendium nauis Portugal. 76.ca.80
Indi Chriſtiani 49.ca.53
India non procul ab Hiſpania ueterum ſententia 81.ca.89
Indi pecuniæ appetentes 123.c.128
Indorum ſacri ritus 128.ca.134
Indorum nauigia 130.ca.135
Indiæ fructus 131.ca.137
Inficiendi arma modus 25.ca.28
Inſitia 81.ca.88
Inſularum multitudo 83.ca.92
Inſulas octingentas adiuere Portugallenſes 91.ca.98
Ioannes Gonzala 5.ca.6
Ioannes preſbyter 54.ca.60
Ioanna inſula 80.ca.86
Ioſeph Indus quis,& unde Vliſbonam uenerit.125.ca.130.eius laus.ibidem
Ioſeph indus ſacris initiatus 128.ca.133
Iridis elegans deſcriptio 112.c.120
Iſſabella mons 89.ca.96
Iſſabella 4.fluminum in diuerſa labentium origo 87.ca.93
Iudæa de Senilia 75.ca.78

L

Achus locus 44.c.48
L Lacha aromatis genus 51.ca.55
Lachæ in Cambaia magna copia 133.ca.141
Laconicum reſponſum 22.ca.24
Lamia quæ & Iamica 91.ca.98
Lanchus 35.ca.40
Landinus Vergilii interpres 128.ca.120
Laterones principũ Nigritarũ 22.ca.23
Latus de Ante rota 16.ca.14
Lebegius uentus 116.cap.125.alias Lebeccius
Leophontis eſus 36.ca.40
Leucæ Hiſpanæ 7.ca.8
Libidinum incitamenta 110.ca.117
Libido promiſcua. 109.c.117.127.c.132
Licentia incredibilis ibidem
Ligneum oppidum 86.ca.93
Linum in pretio habitum 51.c.55
Literarum ſtudium apud Indos in pretio 129.ca.134
Loca ubi aromata naſcuntur & exportantur 78.ca.83
Locifron oppidum 89.ca.96
Locus ex Euangelio ſuperſtitioſe detortus 52.ca.57
Locuſtarum multitudo 15.ca.13

Digitized by Google

Longæuitas 119.cap.117
Luxus regis & procerum Calechut 66. cap.73.& priuatorum 80.cap.75

M

Agnes gemma 51.cap.55
M Mailapeta urbs 132.cap.139
Maiuliænumiſmatisgenus 21.c.21
Malafines populi 132.cap.139
Male parta male perdita, prouerb. 118 cap.126
Maluaticum uinum 52.cap.56
Mancipiorum negotiatio 10.ca.9
Mangones 104.ca.111
Mapalia 45.cap.48
Marcus Z enon 3.cap.2
Marcus Paulus Venetus 128.cap.133
Mare Erythræum 49.ca.52. 51.ca.56
Mare Perſicum 63.cap.71
Mare tempeſtuoſum 92.cap.98
Margaritus uir celebris Calumbo infenſus 93.cap.99
S.Mariæ niuis ſinus 46.cap.49
S.Mariæ finis nemus 47.ca.50
S.Mariæ de Ballera locus 56.cap.63
S.Maria rotunda inſula 85.ca.92
S.Maria antiqua ibidem
Maſtuchi barbæ genus 51.cap.56
Matinina à ſolis fœminis inhabitata 84.cap.92
Matininæ fœminæ Amazonibus ſimiles ibidem
Mauri regis cum Portugallenſibus tractatus 76.cap.79
Maurorum perfidia 68.cap.74
Mauri regis Calechut aulici 7.cap.75
Maurorum cum Portugall. prælium 73.cap.77
Maurorum res à Chriſtianis direptæ. 120.cap.126
Mecha Mahumetis arca 49.cap.52.51 cap.56
Medera inſula.3.cap.2.5.ca.6.unde dicta ibidem
Medius Pilotus 52.cap.56
Melinda urbs 49.cap.52
Melindæ regis liberalitas 62.c.70
Mel factitium 131.cap.138
Menſæ ex lignis pretioſis 6.cap.6
Menſurarum in Calechut nomina 78 cap.82
Mercatorum quorundam epiſt. 133.ca. 126.& ſeq.
Mignol ſuccus uelut uinum inebrians 24.cap.26
Milapar urbs D. Thomæ templo ac corpore inſignis 134.ca.142
Milibar utbs & incolarum mores 126. cap.130.
Mina auri 60.ca.68
Mitigal numiſmatis genus ac ponderis 14.cap.12.120.cap.126
Mogoliſtanum caput 133.ca.140
Mombaza urbs regis Mauri 61.cap.69
Monchricus portus 5.ca.5
Moneta Indorum 130.cap.136
Monſtrum 106.ca.113
Monzobinghe inſula 60.cap.68
Moſchea templum idolorum 23. cap. 25.50.cap.54
Mos adeũdi principẽ Calechut 66.c.73
Mos inaugurandi principis abſurdus 8.cap.8
Munera regi Calechut oblata 66.c.74

N

Aires id eſt patritii 126.cap.131
N Nandi peritia 19.ca.19.20.c.21
Naremegha rex 72.cap.76
Narſindus rex 132.cap.139.134.ca.142
Narſindi regis potentia 134.ca.142
Naſſius 5.cap.6
Natator egregius 21.cap.21
Naues & nauigatio miraculo habitæ 12.cap.11.29.cap. 33
Naufragium 80.cap.86
Nauigia Calechut qualia 50.cap.55. 55 cap.61
Nauigia Indorum 130.ca.135
Nauis prætoria 59.cap.67

Digitized by Google

Naybæ flumen 95.ca.103
Nebeorum imperator 37.ca.41
Negotiatio inter abſentes 10.c.11
Nemora ſandalii 51.ca.55
Niger fluuius 19.ca.19
Nigritis regio 9.ca.9
Nigritarum mores 10.ca.9
Nigritarum duplex genus 12.ca.11
Nigritarum miſanthroporum forma 14.cap.12
Nigritarũ humaniorum Reſp. 17.ca.15
Nigritæ Mahumetis cultores 17.ca.16
Nigritarum mollicies 18.ca.16
Nigritarum hoſpitalitas 18.ca.17
Nigritarum armatura 19.ca.18
Nigritarum nandi peritia 19.ca.19.20. cap.21
Nigritæ libidinoſiſſimi ac zelotypi 22. cap.22
Nigritæ faſcinatores 25.ca.28
Nigritarum ſtrages 32.ca.37
Nili amnis celebritas 133.ca.139
Noctuæ magnæ 42.ca.44
Nuiram id eſt infimæ ſortis homines 126.ca.131
Nundinæ in Calechut 132.ca.139

O

Obedientiæ exemplum 21.ca.21
Obryzum aurum 103.ca.110
Obſeruantia erga regem incredibilis 8.ca.8
Obſides Calechut ingreſſuri dare cogũtur 67.ca.74
Obſidum permutatio 68.ca.74
Offira quæ & Hiſpana inſula 89.ca.96
Oleum miræ naturæ 24.ca.27
Oligarchia 15.ca.13
Onzia 90.ca.97
Opinio ueterum de terræ terminis refellitur 107.ca.114
Oricula herba 7.ca.8
Oriza panis confectus 131.ca.137
Oriza ſinus 134.ca.142
Orlandus ſeditioſus, & Columbi hoſtis 100.cap.107.
Ormus inſula 128.ca.133.133.ca.140
Oſſa humana pro ferro 85.ca.92
Oua ſtruthionum 11.ca.9

P

Alma inſula 7.ca.8
Palma iiii. fructus producit in India 131.ca.138
Palmarum ſuccus pro uino 52.ca.57
Palmarum fluuius 46.ca.50
Panchea uide Combara 63.ca.71
Panis in cinere toſtus 52.ca.57
Parans argentea moneta 130.ca.136
Paria regio 98.ca.105.101.ca.109
Paui ſylueſtres 6.ca.6
Payra regio aromatũ ferax 106.ca.113
Permutatio merciũ elegans. 12.ca.11.14 ca.12.27.ca.31.57.ca.65
Permutatio obſidum 67.ca.74
Perſicum mare 63.ca.71
Petrus Sinzia Aloyſii amanuenſis claſſi præficitur 44.ca.48
Petrus Aliares 56.ca.63.125.ca.129
Petrus Alõſus claſſis præfectus 104.c.112
Petri Paſqualigi epiſt. ad Germanos rerum uariarum hiſtoriam complectẽs 121.ca.127
D. Petrus Anthiochiæ præſul 128.c.133
Pharmacum ex ſale 13.c.11
Pharmaca ad prouocandam libidinem 109.ca.117
Pharaonis gallinæ 26.ca.30
Pilei è pennis auium facti 58.ca.66
Pilotus itineris dux dicitur 49.ca.52
Pinzonus claſſis præfectus 104.ca.112
Piper ubi naſcatur 131.ca.138
Piſcari cum piſce 91.ca.98
Piſces in uerubus aſſati ibidem
Piſcis equino capite magnus 41.ca.44
Piſcis quidam ingens, ſui non abſimilis 58.ca.66
Piſcis inſtar anguillæ mirabilis 92.ca.98
Piſcium pelles pro loricis 130.ca.136
Plinii honorifica mentio 111.c.118

Digitized by Google

Plinii de Iride ſententia 112.ca.120
Pluuia feruentis aquæ 34.ca.39
Polycletus inſignis pictor 111.ca.118
Polygamia 8.ca.8.19.ca.17.70.
ca.75.110.ca.110.127.ca.132.
Ponderum Calechutenſium nomina.
77.ca.82.
Populi cuiuſdam anonymi mores ac inſtituta 109.ca.117
Portugalliæ regis fortitudo & titulus
55.ca.62.eiúſque potentia 117.c.126
Portugal.de Mauris uictoria 69
cap 74.
Portus ſancti inſula 5
Prælium Nigritarum cum Chriſtianis
32.cap.37.
Prælium cum Mauris 73.ca.77
Prælium atrox cũ barbaris 105.ca.112
Prætoria 59.cap 67
Praſinus color 81.cap.89
Praſum promontorium 115.ca.125
Pretia merciũ Calechutenſiũ 52.c.55
Preſbyter Ioannes 54.cap.60
Priuilegia mercatorum Portugallenſiũ
in Calechut 68.cap.74.
Promuſcis elephanti manus 26.ca.29.
39.cap.43.
Prouerbium 118.cap.126
Pſitaci phaſianis maiores 84.cap.92.
115.cap.125
Pſitacorum in nidificando ſolertia
26.cap.30.
Pſitacorum copia 58.cap.66
Pſitacorum regio 115.ca. 125
Puerperæ uirginibus nihil abſimiles.
110.cap.117

R

A fluuius 43.ca.45
R Regalis portus uaſti flu. 87.
cap.94
Regia Calechut 65.ca. 73
Regis Calechut maieſtas ac potentia.
49.ca.53
Regina Saba ubi 119.ca.126
Regio quædam ad meridiem uergens
mira temperie 11.1cap.118
Regnum mellis calore infeſtũ 12.c.11
Remiges Nigritarum 39.ca.42
Repolera oppidum 4.ca.3
Ritus idololatrarum 23.cap.25
Rium fluuius 30.ca.35.
Rubrum flumen & promontorium.
46.ca.49.

S

Accarum 6.cap.6
S Sacerdotũ auctoritas 22.ca.23
Sacerdotum Calechutenſium
prodigioſa licentia 70.ca.75
Sacerdotis Caranganorenſis ueſania ſu
perſtitioſa 126.cap.131
Sacerdotibus Indis incontinentia capi-
talis 129.ca.134
Sacrificandi crudelis mos 127.ca.131
Sacrum promontorium 3.ca.2
Sagittarii optimi 102.ca.109
Sagres caput 46.ca.49
Sale confectum pharmacũ 12.ca.11
Salomonis regis Iudæorũ theſauri un-
de.folio 119.ca.126
Sambuca muſicum inſtrumentum.
28.ca.34
Samia uaſa 84.ca.92.102.ca.109
Samatra aliàs Taprobane 134. ca. 142
Sancinus Tonatus 76.ca.80
Sandalii nemora 51.ca.55.98.cap.103
106.cap.113
Sanguis draconis 5.ca.4
Saraffi aurei nummi 50.ca.54
Saragna inſula 96.cap.103
Saraphus aureus nũmus 130.ca.136
Sayla inſula 134.ca.142
Scamna inſula 46.cap.49
Scaria 6.ca.6
Senega fluuius 13.ca.10.18.ca.14
Senegæ accolæ quales 16.ca.14
enegæ regnũ ſterile ob caloreẽ 23.c.26
ericũ omnis gen.in Calechut 50.c.54
erpentes uaſti 30.ca.28

Digitized by Google

Serpentes magni, sed innoxii 81.c.89
Serpentum esus in deliciis habitus 91. cap.98.
Serræ aquaticæ 6.ca.6
Serreti populi 30.ca.35
Sibilia oppidum Hispaniæ. 7.ca.7.
Signearum populorum mores 46 cap.49.
Sobobec & Semath Maurorum urbes folio 133.c.140
Soldani imperium 54.ca.60
Sonalia pro nolis 102.ca.109.105.c.112
Specula nautarum quibus tempestatē prospiciunt 30.cap.35
Spedegar 37.ca.41
Stigmata corporibus inusta.40.ca.43. 45.cap.49
Strabonis locus. 131.ca.137.151.cap.30
Struthiones. 10.cap.9
Stupor ex rebus ignotis. 27.cap.31
Subligacula bombicina. 103.cap.110
Succus palmarum pro uino. 52.cap.57
Suibus Caranganora Indica caret. fol. 130.cap.136
Symmetrica corpora. 111.cap.117

T

Agaza salinæ. 12.cap.11
T Talea arboris genus. 82.ca.91
Tābra deus uocatur. 126.c.131
Tambutum locus 12.cap.11
Taprobane insula 55.cap.60
Taprobanes opulentia 120.cap.126
Tartari uagi 105.cap.112
Tayni sunt nobiles 88.cap.94
Tempestas horrenda.59.cap.67.77.ca. 86.106.cap.113.107.cap.115
Templum Calechut nefastum. fol. 55. cap.61
Templa imaginibus uacua. folio. 127. cap.133
Teneriffa. 7.cap.8
Tesenicæ regnum. 77.cap.81
Testudines cum ingentibus testis. folio. 41.cap.40
Testudinum caro uitulinæ similis. ibidem
D. Thomæ corpus repertū. 116.cap.125
D. Thomæ etiam apud ethnicos uenerātio. fol. 134.cap.142
Tibiæ ac instrumēta musica summæ uoluptati ac admirationi. 29.cap.33
Tormenta bellica terrori barbaris. 32. cap.33.61.cap.69.64.cap.72
Tristansera. 5.cap.6
Tunetum Barbariæ regia. 9.cap.9
Turcarum idioma. 81.cap.89
Turcimani qui. 30.cap.35.42.cap.45
Turtures sylvestres. 81.cap.89
Tyrannidis imago. 22.cap.24

V

Asallus 22.ca.24
V Vasa samia 84.ca.92
Vascus de Ghiuan dux classis 48.c.51
Vbenes rex AEthiopiæ 117.ca.125.
Velutum sericum 49.cap.53
Venetorum moneta Indis gratissima 133.cap.139
Verge caput 45.ca.49
Vespertiliones magnæ 42.ca.44
Vesputii laus 108.cap.116
Vestitus Nigritarum 32.cap.37.
Vestitus Calechutensium 53.cap.58. 73.cap.75
Veterum error in finienda terra habitata 107.cap.114
Victoria Portugallensium de Mauris 69.cap.74.
Victus Calechutensium 73.ca.57
Vida portus 72.ca.76
S. Vincentii sinus 44.ca.49
Vincentianus Pinzonus 104.ca.112
Vinum non ex uuis, sed ex baccis 99. cap.105
Vinum maluaticum 52.ca.56
Vinum factitium 131.ca.138
Virginitas probro ducitur 8.ca.8
Viridis sinus 45.cap.49

Digitized by Google

Vlisbonæ uariarum gentium colluuies folio 47.ca.50
Vnguenta omnis generis 53.cap.59
Vnicornes uiui 47.ca.50
Vuæ uernæ 6.ca.6
Vxores communes 70.ca.75
Vxores uiuæ cum maritis mortuis comburuntur 72.ca.76.132.ca.139
Vxoria beneuolentia ac fides 132 cap.139.

X

Aymana Hiſpanæ inſulæ regio. folio 86.cap.93

Z

Abaius Goæ dominus 186
Zaphal inſula 56.ca.63.60. cap.68.59.cap.68.
Zaphalæ inſulæ deſcriptio 77.cap.81
Zaphalæ aurifodina 119.ca.126
Zaphalla auri ferax 116.cap.125
Zegnotorre inſula 63.cap.71
Zetieties mercatores 71.ca.76
Zenith 113.cap.121
Zilophi 16.cap.15
Zuchalis rex Senegæ & quales ſubditi folio 16.ca.15

EX AMERICO VESPVtio & Ludouico Vartomamno patritio Romano index collectus.

Abatia omnium ſanctorum portus 160
Abrahæ ſacrificatur 177 cap.17.
Adam ubi pœnitentiam egerit 222. cap.34.
Adamantis fodinæ 201.cap.5
Aden urbis munitiſſimæ deſcriptio. 182.cap.4.191.cap.13
Adulterium morte punitũ 225.ca.8
AEdes ubi Cain Abel fratrem occidit folio 168.cap.6
AEdes Arabum quales 170.ca.8
AEquinoctium 27 Iunii 148
Agmirus Mamaluchorum dux 168 cap.7.
Aiax urbs ac nobile emporium 188 cap.7
Alexandria ciuitas AEgypti 165.ca.1
Almacharan Sultani Gazophylacium. 189.cap.8.
Almada oppidum 258.ca.4
Aloes triplex genus, primíque caritas quo minus ad nos feratur 233.ca.20
Aloes fragrãtia ac uis mirabilis 233.c.21
Alphonſus de Albiecher protocapitaneus regis Emanuelis 161
Alui ſtipatæ immenſus dolor 243.c.34
Alui ciendæ remedia 243.cap.34
Aman ciuitas 166.cap.4
Amantium intemperantiæ exemplum. 187.cap.6
Amba fructus 214.cap.15
Americi Veſputii præfatio ad Lotharingum ſui extenuationem complectens 135
Amir princeps interpretatur 191.ca.12.
Amirre, id eſt reguli 166.cap.5.
Amoris inſani miraculum 226.ca.9
Anarchia 232.ca.17.235.c.24
Animalia urbis Calechut 218.cap.21
Anthropophagorum ferocium crudelitas 238.cap.29
Antigliæ inſula 153
Antiochia 165.cap.3
Antipagmenta 207.cap.2
Anzedina inſula 202.cap.7
Apparatus regius 211.ca.11.213.ca.13
Arabum cultus ac mores 170.ca.8
Arabum ſtrages 171.ca.10
Arabiæ homines plerunque bicornes 190.cap.9.
Arboris genus denos fructus diuerſos producens 215.cap.16
Arbor poſſeſſoris ſui iniuriam ulciſcẽs folio 216.cap.16
Arenoſi maris pericula 174.ca.14.
Armuſio capto rex eius tributarius Por

Digitized by Google

tugallenſibus factus 186
Aromatum uaria genera 214.cap.14
Aſtus bellici 250.cap.39
Aues manu ſe capi permittentes 160
Auium iucundus concentus 218 cap.21
Aumar præfectus militum Turcicorũ. folio 173.ca.12
Auri contemptus 140
Auri probandi ratio 217.cap.19
Azamii populi 166.cap.3

B

Babylon quæ & Cayrum 220 cap.1
Bacchar menſuræ genus 217 cap.19
Balaſcha caſtorei ferax 196.cap.5.
Bandan inſula, & eius incolarum mores. 135.ca.24
Banduin pop. efferi 182.ca.2
Bangella urbs Indiæ maioris 176.c.16
Bangella urbs ditiſſima 227.ca.13
Bangellæ Chriſtianorum mores ac religio 228.cap.14
Barbara inſula à Mahumetano regitur folio 292.cap.16
Barbam ponere, luctus argumentum à noſtro more contrarium 209.ca.7
Barri auerſe coeunt 204.c.11
Bathacala urbs Indiæ 201.cap.7
Bebmendo 182.cap.3
Belli inter Chriſtianos & Calechutenſes cauſa 206.cap.1
Bellum inter Luſitanos & Mahumetanos 253.cap.40
Belzoi gummi electiſſimum 226.ca.9 228.cap.14.233.cap.19
Beneuenutus ducis Lothorin. aulic. 135
Berintus urbs Phœniciæ 165.ca.3
Beſilicca AEthiopiæ pars 154
Betoli folia uenerem excitant 110 cap.7.
Bibliotheca Mahumetanorum 173 cap.12.
Biſinagar urbs Narſingæ 203.cap.10 feraciſſima cultiſſimáque.
Bonæ ſpei caput 257.ca.4
Bornei inſulæ celebritas 237.cap.26
Boues fœminæ ceruinis cornibus ſylueſtres 219.cap.15
S. Bragantis urbs Babylone non inferior 196.ca.6
Bramini ſacerdotes Narſingæ ac Calechutenſium 207.cap.3.208.ca.4 200.cap.5.
Breſilicum 160
Bubacar Mahumetis ſocius 173, ca.12

C

Adelapalon fructus 215.ca.15
Cadi pontifex Damaſcenorũ. 168.cap.7. alibi concionatores ita uocantur 177.cap.18.
Caicolon urbs & eius incolarum mores 220.cap.1.
Calechut regis ſuperbum cognomen. folio 206.ca.12
Calechut Indicarum urbiũ metropolis, eiúſque amplitudo 206.cap.1
Calechut ædificia nullius pretii 207 cap.1
Calechut impia religio 207.ca.2
Calechutenſes dæmonum cultores 207.cap.2
Calechutenſium rex non niſi dæmonibus immolata comedit 208.ca.3 eiúſq; comedendi ritus ibid. 210.ca.9
Calechut regis uxores à ſacerdotibus ſtuprantur 208.ca.4
Calechutenſium ciuium ordines ſex 209.cap.5.
Calechutenſium uictus ac ueſtitus 209.cap.6.
Calechutenſium regni qualis ſucceſſio. folio 209.cap.7
Calechutenſium latria 211.ca.10
Calechutenſium milites & armatura folio 211.cap.11

Digitized by Google

Calechutẽſium rex morbo Gallico infectus 213.cap.13
Calechutenſium medici 216.ca.18
Calechut rex ſerpentes fouet 218.ca.22
Calicius portus 136
Calicutia meridiem ſpectat 158
Caligæ laxæ inſtar remigum 190 cap.9.
Calitia receptus omnium nauigationũ 158.
Calx matureſcere facit fructus 215.c.15
Camaran inſu.maris Erythræi 182.c.3
Cambaia urbs Indiæ 197.ca.1
Cambaiæ incolæ iuſti,tenaces ac probi. folio 200.cap.2
Cambaiæ ſultani deſcriptio lectu digniſſima 198.cap.2
Camelorum pernicitas 169.ca.8
Campana actuariæ nauis genus 234. cap.23
Camphoræ gummi 237.cap.26
Canaria magna 136.
Canibali anthropophagi 170.
Canibali perfidi 149.
Cannæ 150
Canonor urbs munitiſſ.& regi Portugal.fœdere iuncta 203.cap.9
Canonor pane caret ibidem
Capagot urbs 206.cap.12
Capel nauigii genus 213.cap.12
Capelan urbs 229.ca.15
Capillitium nigrum decori 137.
Capreæ Damaſcenæ 169.ca.7
Caprearum magnitudo atque fœcundi tas 224.cap.7
Capuli ex auium roſtris 224.ca.7
Caput bonæ ſpei 257.ca.4
Carauana quid ſit,camelorum agmen. folio 169.cap.8.170.cap.8.175.ca.15
Carbaſus nauis genus 149
Carii menſuræ genus 217.cap.19
Carocapel fructus genus 215.cap.15
Caſei recentis copia 168.c.7
Caſtoreum cur adulteratum ad nos feratur 196.cap.5
Caſtorei ſynceri uis 196.ca.5
Catholici aurei nummi 162.
Cayl urbs 221.cap.1
Cayrum urbs Nilotica 189.cap.1
Celeritatis incredibilis exemplum 138
Centocola Indiæ urbs 202.cap.8
Cercopitheci noxii 191.ca.13.199.cap.2 218.cap.21.
Ceruiſia alba & rubra 150
Ceul urbs 200.cap.3
Chambi radix pro uictu 141
Chani diuerſoria uocantur 168.cap.7
Charaibi,id eſt uiri ſapientes 145
Cheo portus 197.ca.6
Cherſoneſus aurea 161
Chorazani Perſidis regio 195.cap.4
Chriſtianorum duorum funeſta cædes folio 155
Chriſtiani D.Thomæ nũcupati,& eorum ſacri ritus 220.ca.1.
Chriſtianorum perſequutio 221.ca.2
Chriſtianorum uictoria 251.ca.39 255.cap.41.
Chriſtophori Columbi laus 153
Ciampana nauis genus 221.cap.2
Ciandapalon fructus 215.cap.15
Cinami arbor,& fructus qualis 223 cap.4
Ciromandel Indiæ urbs 221.cap.2
Claſſis Calechutenſium contra Chriſtianos 249.cap.39
Clyſteres ad ciendam aluum 243 cap.34
Cociacenor ſocius Ludouici in itinere folio 220.ca.1
Coclear ex arboris folio 110.ca.9
Colloquium Ludouici cum duobus Chriſtianis tranſfugis lectu digniſſimum 240.cap.32
Colon urbs idolorum cultui addicta. folio 220.cap.1
Comagene 166.ca.3
Comedendi mos barbarus 138

Digitized by Google

Commentum ridiculũ de Iſaac & dæmonis colloquio 177.ca.18
Comolanga fructus 215.cap.15
Concertatio iugis ob fidem diuerſam inter Mahumetanos 173.ca.12
Concharum captura 198.cap.2
Concio ad Mahumetanos 177.ca.18
Concio ad milites excitandos 249.ca. 39.255.cap.41.
Conſcientiæ metus mala cohibet 142
Conſeruantiæ naues 154
Cophini auro exornati 234.cap.22
Corniculæ aues ſacræ reliquiis dapum regiarum ueſcuntur 208.cap.3
Credita exigendi mira ratio 211 cap.9
Crudelitas in captiuos 138.
Crudelitas in iam morituros ægrotos. folio 140
Cubilia ex retiaculis bombicinis 139.
Cucin cultores in fidem Chriſtianam propenſi 256.cap.3

D

Abuli urbs 200.cap.3
Dæmonum ſimulacra horrifica.folio 207.cap.2
Dæmonum cultus 220.ca.24
Damar urbs opulenta 190.cap.11
Damaſci opulentia atque amœnitas 166.cap.5.167.ca.6
Damaſcenum delubrum 168.cap.6.
Damaſceni tyranni crudelitas 167 cap.5
Damaſcenorum uictus 168.ca.7
Dantes poeta 136
Dante urbs 188.c.7
Decan urbs Indiæ,cui mamaluchus præeſt 201.c.5
Decan incolarum luxus ibidem
Delubrum prope Calechut indulgentiarum gratia acceditur 219.cap.24.
Deſiderium peregrinandi multis innatum 240.cap.32
Deumus dæmon Calechutenſium idolum 207.ca.2.226.cap.9
Deus ſuperbiæ ultor 161.
Deus pro Luſitanis pugnat 252 cap.40
Dei timpanati ſtulta perſuaſio 254. cap.40
Diſſimulatio hoſtilis 142
Diſſimulationis exemplum 173.ca.13 179.cap.20
Diuitiarum contemptus 140
Diuobanderrumi portus Perſiæ 193 cap.1
Diuortii crebritas 168.cap.7.
Domus uaſtæ & mirifice extructæ 139
Dora milium albicans 182.cap.1

E

As monetæ genus 205.ca.11
E Ebur inſigne 235.ca.23
Educationis duræ exemplum. folio 218
Elephantorum forma,natura ac mores folio 201.cap.10.
Elephanti miræ magnitudinis 204 cap.10
Elephanti infrenes,eorúmq; mollis inceſſus 204.cap.10
Elephantorũ pudicus coitus 204.ca.11
Elephantorum ingens pretiũ 205.c.11
Elephantorũ in Monzambrich multitudo,eorúmque natura 257.cap.3
Elephanti Taprobanes pretioſiſſimi. 232.cap.18.
Emanuel rex Veſputium accerſit 154
Emanuelis regis Portugal.ad Leonem pont.max.epiſtola 161.
Emanuelis pium uotum,dextri conatus ac ſpes magnæ 164
Equi ingens pretium 203.cap.10
Equus pretioſior urbe 205.cap.11
Eremus anydros 171.ca.10
Eri ciuitas Perſidis 195.cap.4
Erythræi maris pericula 181.ca.21
Eteſiæ uenti 175.cap.14
Eufra uaſtum flumen,quod Eufratem

Digitized by Google

esse putant 196.ca.5
Exequiarum ritus urbis Calechut 219.ca.23
Exigendi credita mirus mos 211.ca.9
Explorandi solertia 19.ca.20

F

Falcones aquilæ genus 224.cap.7
Fano monetæ genus 205.ca.11
Faseli nauis genus 142
Fatoma filia Mahumetis 173.ca.12
Febris aquæ frigidæ balneo pellitur 141
Feles qui Zibellum producunt 224. cap.7.eorum pretium 228.ca.15
Fernandus Castiliæ rex 135
Fernandus classi paratæ Vesputiũ præficit 135
Fides in socium laudata 195.ca.3
Fistulæ uirides 156
Flores ac rosæ hiberno tempore uernantes 202.ca.8
Fœminarum uegetum corpus post partum 139
Folii cuiusdam incredibilis magnitudo 151
Folium arboris pro cocleari 110.ca.9
Fortitudo Mamaluchorum 170. cap.9
Fortunatæ insulæ 136
Franciscus de Albicio 152
Fraudis exemplum 223.ca.4
Fructuum dena genera ex una arbore, mirum 216.ca.16
Frugalitas uestium 190.ca.9
Funerandi mos barbarus 141
Funerandi mos mirus 110.ca.7.112.c. 11.226.ca.9

G

Gallinarum ac gallorum proceritas, eorúmque mirabile certamen 224.c.7
Gambaiæ rex amicitiam cum Portugalensibus iniit 164
Gariophyllum quomodo crescat 236 cap.25
Gaza Melachæ flumen uastissimum.231 cap.17
Gentis cuiusdam meticulosæ, perfidæ, atque crudelis descriptio. 243.ca.33
Gentis efferæ, miríque moribus descriptio 138.150
D. Georgius ubi draconem confecerit 165.ca.3
Gezan Arabiæ felicis urbs uariorum fructuum ferax 181.ca.1
Gibellus odor lectissimus 199.c.2
Gida portus 176.ca.15
Gigantum insula 152
Gionchus nauis genus 239.ca.31
Giulfar urbs 193.ca.1
Gladiatoria in pretio 211.ca.11
Goa urbis arx reparata 164
Goa urbis descriptio 193.ca.1
Goga insula Indiæ 200.ca.4
Gosipium id quod bombicinum. 184. ca.4.197.ca.1
Græcus uentus 158
Grosapa rex fœderatus Portugall. 164
Gunchi ligna 234.ca.22
Guzerat regio 200.ca.3
Gyauæ insula situs, mores, religio 238. cap.28
Gyaua nauigationum Patritii terminus 239.ca.31

H

Habitationis mutatoriæ causa frigoris ac sterilitatis brumalis immensitas 139
Hærosipsi nobiles Canonor 202. cap.9
Hali Mahumetis gener 173.c.12
D. Helena mater Constantini .166. cap.4
D. Helenæ insula pisces immensæ magnitudinis complectẽs, atq; eius quædam alia miranda 257.ca.4
Herbæ cuiusdã succu ac farina sitis sedã

Digitized by Google

tur 151.ca.
Hexarchatus Damaſcenus, atq; eius magna potentia 266.ca.5
Hippotoxotæ 221.ca.2
Hiſtoriographo fidelis memoria pernecessaria 256.ca.1
Hiſtriones uelociſſimi ex dura educatione 218.ca.20
Homicidæ atrox ſupplicium 110.ca.9
Homines plumati ac picti 147
Homines bicornes 184.ca.4
Hoſpitalitatis exempla 144.150
Humandi mos apud Tarnaſari. 226.c.9 227.ca.11
Hyems in Iunio, quod nobis abſurdū uideri queat 154
Hypocriſis egregium exemplum 188. ca.6.241.ca.32.243.ca.34

I

Aceri fructus 214.ca.15
I Iacobitarum princeps 192.ca.15
IESVS CHRISTVS Mahumeti impie poſtponitur 173.ca.13
Igname radix quæ & Iucha 141
Igne terrentur elephanti 203.ca.10
Ignis inſula 148
Impietas in parentes ac fratres 194.ca.3
Impoſturæ felicis exemplum 142.c.34 146.ca.38
Impudentia mingendi nihil à Cynica conſuetudine abhorrens 139
Indiæ fluuii decreſcente luna augeſcunt præter naturam 197.ca.1
Indulgentiarum ſuperſtitio 220.ca.24
Indulgentiarum fraus etiam apud Turcos 176.ca.17
Indus fluuius 197.ca.1
Inedia febris remedium 141.243.c.34
Infantum negociatio 239.ca.30
Inſulæ uirides 159.
Inſulæ ditionis Portugalliæ regis uariæ 257.ca.4
Intemenahe, id quod Turcica lingua ſonat, unde es tu 179.ca.20
Internodia habere elephantos cōtra receptam opinionem. 204.ca.10
Ioannes Maria Mediolanenſis tormentorum faber tranſfuga Luſitanorum, ad Chriſtianos à Turcis redire parat ſi impunitas proponatur 240.ca.32
Ioannis Mariæ iam abitum adornantis infelix obitus 247.ca.38
Iogæ regis deſcriptio 199.ca.2
Iogæ incolarum mores ac cultus ibidē.
Irricum uellus 162
Iter ob ferarum copiam non niſi multis ſimul peruium 191.ca.13
Ity inſula 146. eiúſque incolarum mores ac ueſtitus ibidem
Ity ui capta, ac uictis incolis direpta 147
Iucha radix pro uictu 141
Iudæorum in Mahumetanos ſæuitia 172.ca.11
Iudæus quidam nauiū faber aquis merſus 241.ca.32
Iulianus Bartholomæus Iocundus 154
Iuſtitia in pretio 192.cap.15.200.cap.3 110.ca.9 227.ca.10
Iuuenis quidam è claſſe Veſputii à fœmina barbara per fraudem fide data illectus, miſerabiliter trucidatur 155

L

Acertæ bifurcis caudis 160
L Lacta herba 234.ca.21
Lagi ciuitas Arabiæ 188.ca.7
Laſerpitium unguenti genus 226.cap.9 228.ca.14.233.ca.19
Laſerpitii mira uis 233.ca.21
Latex ſaccaro cōditus pro uino 224.c.7
Laurentius Brita Luſitanorum dux 253 cap.40
Lebeccius uentus 136.148.
Leonis pont.Max. laus 161
Leuans uentus 148
Liberalitatis mutuæ pulchrum certamē 230.ca.16
Libidinis incitamentum 139.210.ca.7
Libidinis prodigioſa licentia 139

Digitized by Google

Licentia Mamaluchorum 168.ca.7.208 cap.4.
Linter nauigii genus 142.149
Lisbona eadem quæ Vlisbona 153
Locus conuersionis D.Pauli 167.ca.6
Longæuitas 190.ca.9.202.ca.8
Luctus ceremoniæ 209.ca.7.219.ca.23
Ludouici patritii uersatile ingenium. 170.ca.8
Ludouicus se Turcam simulat, quod tutius Turchiam peragrare queat 179 ca.20.183.ca.4.186.ca.6
Ludouicus gratiosus & amabilis. 180. cap.20
Ludouicus ægritudinẽ simulat 181.c.20
Ludouicus proditus capitur 183.cap.4 apud Sultanum sistitur nõ absque uitæ periculo 183.ca.4.in carcerem cõ iectus, inedia propè conficitur 184
Ludouicus insaniam simulans, uexatur ab omnibus 184.cap.5
Ludouicus crudeliter tractatus, patientia sancti opinionem consequitur. 185 cap.5
Ludouicus à regina temere adamatur 186.cap.6
Ludouici castimonia summæ prudẽtiæ coniuncta 187.ca.6
Ludouicus liberatus è carcere, reginã ua na amoris mutui spe lactat 188.ca.6
Ludouicus sub prætextu curandæ alibi ualetudinis de fuga consultat 188.c.6 191.ca.13
Ludouicus tempestatis ui in AEthiopiã actus 191.ca.14
Ludouicus Persam itineris fidiss. comitem nactus 196.ca.5
Ludouico neptẽ offert in uxorem Persa comes 197.cap.6
Ludouicus ultra Giauam non est progressus 239.cap.31
Ludouicus duobus Christianis transfugis persuadet, ut redeant ad suos. 240 cap.32
Ludouicus hypocrisi sancti nomẽ adeptus 141.ca.32
Ludouici pater medicus 141.ca.34
Ludouicus artẽ medicã simulans profitetur ac ægrotos sanat ibidem
Ludouicus quo astu Mahumetanos effugerit 146.ca.38.& sequen.
Ludouicus equestrem dignitatem consequitur 255.ca.41
Ludouicus honorifice à rege Lusitaniæ tractatus, Romam patrium solum repetit 258.cap.4
Luna decrescente flumina augeri, mirũ 206.ca.1
Lusitanorũ triumphus ac laus 252.c.39
Luxus uestium 211.ca.10.213.ca.13
Liazori insulæ 158
Lychnorum copia in regia Calechut. 219.cap.23

M

Agnes amans Septentrionis. 257 cap.4.
Mahumetes Christo præfertur magna impietate 173.cap.13.& quis fuerit, qualisque eius secta 173.ca.13
Mahumetis sepultura 172.ca.11
Mahumetes Sultani filius anthropophagus 190.ca.10
Mahumetanorum cultus 189.ca.7
Mahumetanorum perfida impietas 250.ca.39
Mahumetanorum clades ibidem
Mahumetani nandi peritissimi 251.c.39
Mahumetanorum arma, & præliandi ratio 253.ca.40
Mahumetanorum agilitas 254.ca.40
Malacha emporium nobile omnis generis mercimoniorum 161.
Malacha à Christianis ui capitur ibidẽ
Malachenses nummi argentei 162
Malapolanda fructus 215.ca.15
Mamalmaricar de pace tractaturus ad Lusitanos mittitur 254.ca.40
Mamaluchi qui 168.ca.7,

Digitized by Google

Mamaluchorum fortitudo ac prompti tudo par 170.ca.9
Mangolor urbs 202.cap.8
Manuel rex Portugalliæ, qui & Emanuel 135
D. Marcus fontis cuiuſdam architectus 174. cap.14
Mare circa Calechut tempeſtuoſum. 213.cap.12.
Maris cognomento Arenæ pericula. 174.cap.14.
Maurus rex Malachæ imperat 161.
Mechæ urbis inclytiſſimæ deſcriptio. 200.ca.15.
Mechæ ager ſterilis, & aquæ indigus, undéque eò commeatus importẽtur. 175.ca.15
Mecha rerum omniũ emporiũ ibidem
Mechoa Calechutenſium piſcatores 209.ca.5.
Medici Calechutenſium 216.c.18
Medinathalhabi urbs 152.cap.11
Medinathalhabi ager diuina execratione ſterilis ibidem
Melacha Indiæ urbs regi Cini uectigalis Sultanum habet 231.ca.17
Melachæ portus totius oceani commodiſſimus ibidem
Melcha nobilis inſula 158
Memoria fidelis hiſtorico perneceſſaria 256.cap.1
Menacheaz præfectus 193.cap.1
Menin urbs 166.ca.4
Mercatores Malachi peregrini 162
Mercatura infantum 239.ca.30
Mercimonia urbis Mechæ 176.c.16
Meſchet portus 193.cap.1
Meſchita templum uocant Mahumetani 172.ca.11.181.cap.20
Meſquitæ Saracenorum ædes 162.
Meſuer ſurculus pro dentiſcalpio 183 cap.4
Mecarib regio 170.cap.8
Militum delectus laudabilis 200.ca.4
Milites Calechutenſium 211.ca.11
Mineralia 157
Miraculum D. Thomæ 221.ca.2
Miraculoſum auxilium 253.ca.40
Mœnia miræ altitudinis 171.c.10
Molaga, piper interpretatur 223.ca.19
Monia 174.ca.14
Moneta Taprobanes qualis 232.ca.18
Monoch gariophylli ferax 236.ca.24. & 25.
Mons gemmarum ferax 222.ca.3
Mons Iudæorũ habitaculum 172.ca.11
Monſtrum marinum 142
Monzambrich inſula AEthiopiæ, eius ſitus ac incolarum mores 256.ca.2.
Morbus Gallicus apud Indos. 213.ca.13 248.cap.38
Moſcheæ templa Turcica 168.ca.6
Mulgendi mirus mos 169.cap.7
Mulieres in bello baiulæ impedimentorum 138
Mulieres prodigioſæ magnitudinis 150
Mures maximi 160
Mures ſole toſti comeduntur 209.ca.6
Muſcacum opus 167.ca.6
Myriſticæ nuces & maſtix quomodo creſcant. 236.cap.24. earúmque pretium ibidem

N

Abi Mahumetem ſignificat 173
N Naeri Calechutenſium patritii. 209.ca.5.211.ca.11
Nandi peritia 250.ca.39
Narſingæ regis potentia præter cæteros reges maxima. 203.ca.10.205.ca.11
Narſingæ & Mediolani cõparatio ibid.
Narſingæ incolarum religio atque cultus ibidem
Narſingæ regis moneta triplex. ibidem
Narſingæ regis cum Luſitanis fœdus, & in Chriſtianos fauor 221.cap.2
Narſingæ rex fœdus à Portugallenſibus petit 164.
Natatores peritiſſimi 137. 144.

Digitized by Google

Nauale prælium 250.ca.39
Nauidomini uituperatio 159.
Nauigia Calechutenſium, & nauigandi mos 212.cap.12
Nauigia Tarnaſſari 227.c.12
Nauiprætor 156
Nauis naufragio amiſſa 159
Negotiandi mirus mos 217.ca.19
Negotiatores Calechut 212.ca.11
Negotiatores Taprobanæ 234.cap.22
Niraui uulgi fex in Calechut 209.c.5
Nomothetæ Turcarum 173.ca.12
Nornordenſius 160
Nundinæ nocturnæ ob æſtum diurnũ folio 182.ca.4
Nuptiæ regis Calechut ſacerdotis ſtupro honorantur 208.c.4

O

Obſequium tranſuehendi humeris per pontum 145
Oleo aſpergi pro aqua conſecrata. 220.cap.24
Onor inſula 202.ca.8
Onyx gemma uulgo cornicula 198 cap.1
Ophis lapis 167.ca.6
Opinionum diſcordia 198.ca.12
Opinio Turcarũ impia de Chriſto ac Mahumete 173.cap.13
Ormus urbs unionum ferax 193.ca.2
Oſtreolæ unionum matres 153
Othomar Mahumetis ſocius 173.ca.12

P

Paleachet Indiæ urbs 223.ca.5
Pandaran urbs 206.ca.12
Panis ex piſcibus cõfectus 143
Pannaniorum portus oppugnatur 255.cap.41
Pannaniorum clades ibidem
Parao nauium genus 213.cap.12 249.cap.39.
Pardaii monetæ aureæ genus 229.ca.15
Parentes ſenes, ac iuuenes ægrotos uendere licitum 238.cap.29
Parghi piſces marini 154
Parias prouincia 145
Parricidium ingens 194.cap.3
Paternoſter ex lapillis & oſſibus piſciũ. folio 140
Pax inter Luſitanos & Mahumetanos. 254.cap.40.
Pego urbis Indiæ clariſſimæ mores ac religio 230.cap.15
Pego regis humanitas 230.cap.16
eiuſdem luxus ac opes ibidem.
Pego incolarum ſalacitas 231.ca.16
Penda inſula 157.cap.2
Perdai aurea moneta, 200.cap.4
Perdai quid dicitur 203.c.10
Peregrinationum uaria pericula 238. cap.29.
Perfidia in amicum 194.cap.3
Perfidiæ ſupplicium ibidem
Periculi ex improuiſo grauis prouiſio. folio 153
Perle nouata dictio pro unionibus 152
Permutatio uxorum mirabilis 210. cap.8
Perſæ mercium adulteratores 196.ca.5
Perſarum comitas liberalitáſque ibidẽ
Perſa quidam Ludouicum liberaliter excipit 195.cap.5. neptem in uxorem offert ibidem
Petrarchæ teſtimonium 135
Petrus Antonius Mediolanenſis 241 ca.32. uide ſupra Ioannes Maria
Petri Antonii infelix interitus 147.c.58
Petulantiæ muliebris exemplum 187.cap.6
Pharmaca ad prouocandam libidinem folio 138
Phaſeli nauigii genus 137.
Pianfu ſerico nobilis urbs 329.ca.29
Picti ac plumati homines 147.168
Piloti ſulcandi æquoris peritiſſimi 174 cap.13.
Piperis origo, ſpecies formáque 214 cap.14.

Digitized by Google

Piper Taprobanes procerum 232. cap.18
Piſces ſole toſti 209.ca.6
Piſces immenſæ magnitudinis 257 cap.4
Piſcium ingens copia 151
Plinii teſtimonium Iunioris 135.
Poliar uulgi ſex in Calechut 209.ca.5
Polygametia 210.cap.8
Polygamia 168.ca.7
Ponderum ratio in Calechut 217.c. 19
Pontes leuatitii 142.
Porcai inſula 213.ca.12
Portugallenſium glorioſa uictoria 161
Prælium atrox cum barbaris 142.167
Prælium ingens cum Arabibus 171. cap.10
Prælium nauale 250.ca.39
Prælium cum Pannaniis 255.cap.41
Præmium exequiarũ ſacerdotibus perſoluitur etiam apud Turcas 219.c.23
Præſidium firmum Malachæ impoſitum 162
Præſilium coloris genus 224.cap.6
Præſtigia ſepulchri Mahumetis 174. cap.13.
Preces regum ac magnatum, præcepta ſunt 151
Precandi mos mirus 211.cap.10
Preſbyteri Ioannis cum Portugallenſibus fœdus 164
Preſbyter Ioan. AEthiopiæ rex 192 cap.15
Proditio hoſtilis 142.
Promptitudinis miræ exemplum .170 cap.9
Promuſcide Elephas ferit hoſtem alligato gladio 203.cap.10
Proſtitutio uxorũ filiarúmque ultronea. 140.144
Proſtitutio nouæ nuptæ 225.cap.8
Proxenetæ mirabilis uſus 217.ca.19
Pſitaci uarii coloris 218.ca.21
Pſitaci uerſicolores 224.ca.7
Pſitaci uocales ac pulchri 229.ca.15
Pua morbum Gallicum ſignificat 248.cap.38
Pudendorum nulla uerecundia 139
Pudor egerendi 139
Puerperarum dolor leuis 139.
Pulſus ægritudinis aut ſanitatis index. 243.cap.34
Puſtulæ in India ſæuiunt 213.ca.13
Pider ciuitas Taprobanæ 232.ca.17. 18
Pilæ elaboratæ 175.ca.14
Pyropi gemmarum genus, qui & Rubini 222.cap.3

R

Eame urbs 189.ca.9. eius cœli temperie incolæ longæui. ibidem
Reditus Veſputii in Hiſpaniam 148
Liſbonæ ſplendide excipitur 160
Regio circa Sodomam ac Gomorram ſteriliſſima, aquáeque indiga 171 cap.10
Regis de Decan mores 201.ca.6
Regum ac populorum quorundã nomenclatura 206.ca.12
Regum preces præcepta ſunt 154
Religio in periculis multo maxima eſt folio 158
Religio diuerſa ciuilis diſcordiæ ſeminarium. 189.ca.7.172.cap.12. 196.cap.16.
Remedia alui ciendæ 143.ca.34
Renatus Lothoringiæ dux 135
Retiacula, cubilium uice 137
Reubarbari copia atque uilitas 195. cap.4.
Rex de Auſiam fœdus cum Portugallẽſibus feriit, donis ad hæc miſſis magnificis 162
Regi de Decan Goga inſula tributaria eſt. 200.ca.4
Rhada urbs 183.ca.4
Ritus conuocandi Mahumetanos ad delubra 144.cap.35

Digitized by Google

Rubini 222.cap.3
Rubri maris intemperies 181.ca.21
Rubrica pannis inficiendis idonea 191.cap.14
Rumi Christiani reges Turcis finitimi 228.cap.14
Rore pro aqua utuntur 151

S

Sacrificandi ritus apud Mechã 177.cap.18. apud Calechutenses 208.ca.2
Sagittarii periti 137
Sal optimum 182.cap.3
Sambuc nauigii genus 213.ca.12
Samory, id est in terris deus, rex Calechut 206.cap.12
Sana urbs Arabiæ felicis 190.ca 10
Saraphi moneta aurea 166.cap.5
Sarau auis genus 218.cap.21
Sarcophagi Mahumetani miracula 179 cap.13
Sauain militum dux 200.cap.4
Schira urbs 196.cap.5
Scortatio licita 138
Secha idem quod sanctus 191.ca.12
Sechamir dicitur Sultanus Arabiæ felicis ibidem
Secta Mahumetis qualis 173.c.13
Sepulchri D. Thomæ miracula 221 cap.2
Serici copia 195.ca.4
Seroccus uentus 148.157
Serpentum uastorum tria genera 218 cap.22
Serpentum immunitas ibidem
Serpentes loco numinum culti è cœlo sumpti existimantur ibidem
Serpentum occursus prosper habetur ibidem
Serpentes uastissimi ibidem
Serpentes horrifici 143
Serraliona regio 158.159.
Sibillia ciuitas Hispaniæ 153
Sidi Hierophanta 173.ca.13
Simonis Martini peritia in rebus bellicis 251.ca.39
Simplicitas credula 145
Simulacra dæmonum horrifica 207. cap.2
Simulacrum dæmonis in templo 220 cap.24
Sitis sedandæ mira ratio 151
Siti multi absumpti 174.ca.14
Sodomæ ac gomorræ uestigia 171.c.10
Somler insigne regis Calechut 211.c.11
Sophi rex Persarum 196.c.6
Sotularia gemmata 201.cap.5
Specus in quo pœnitentiã egisse Adam fertur 222.cap.4
Squilaz urbs 296.cap.5
Stupra uirginum ac uxorum honori habita 140
Successus regis Portugalliæ prosperi 161.& sequent.
Suduesius uentus 159
Sultani Damasceni tyrannis 166. ca.5
Sultanus Mechæ 175.cap.15
Sultanus Ananiorum 182.cap.3
Sultanus Sanæ 183.ca.4
Sultani Arabiæ milites, & eorum armatura 184.cap.4
Sultani uxor Ludouici amore corripitur 185.cap.5
Sultanus Arabiæ sanctus habetur, quod ab humanis cædibus abstineat 191.cap.12
Sultanus Cambaiæ 197.ca.1.198.c.2
Sultani Ormus filii alterius in parentes impietas 194.cap.3
Sultani iunioris crudelitas ibidem
Sultanus parricidium morte luit 195 cap.3
Sultani Cambaiæ prolixa descriptio 198.cap.2
Sultanus ueneno uescitur, à pueris ita assuetus, quod expuens in fontes, eos ita perimit ibidem

Digitized by Google

Sumatra quæ & Taprobana, insula 231 cap.17.232.ca.18
Superbiæ uindex deus 159.
Superstitio Mahumetanorum 174. cap.13

T

Taessa urbs templo magnifico celebris 190.c.11
Temerani deus Optimus maximus dicitur 207.cap.2
Taprobanes situs ac eius incolarum mores 232.cap.18
Taprabonenses urinatores eximii 274. cap.22
Tarnasari Indiæ urbs, regis atque incolarum mores 222.ca.6.223.ca.7
Tarnasari ciues albicantibus hominibus nouas nuptas stuprandas prostituunt 225.ca.8
Tarnasari ciues in hospites liberales ibi.
Tactarucæ piscis ingens coriũ 234.c.23
Tempestatis incommoda 154
Tempestas in mari horrida 156.157 cap.14
Templi Mahumetis descriptio 172 cap.12
Templi Meschæ desciptio 176.ca.17
Thalae nauis genus 193.ca.1
Thesaurus ingens 213.ca.13
D. Thomæ miracula 221.ca.2
Tormenta bellica terrori barbaris 145 147.152.156
Tripolis 165.ca.3
Tristanus à Cugna Lusitanis periclitantibus suppetias fert 253.ca.40
Tristani laus 256.ca.2
Triumphus Lusitanorum 252.ca.39
Trompatam urbis incolarum frugalitas 205.ca.12
Tuberum ingens ubertas 169.ca.7
Turchia ubi ibidem
Turris in qua Paulus, qui tum Saulus Christianos afflixit 167.cap.6
Turtures pisces 151
Tyrannis in plebem intoleranda 109. cap.5
Tyrannidis affectatæ supplicium 195 cap.3
Tyrannicidæ præmium ibidem

V

Abulum sub Presbyteri Ioannis dominio 164.
Vaccæ unicornes 192.c.15
Vectigal incredibile 202.ca.9
Vellus Irricum 162.
Velutum serici genus 169.c.7
Veruex pondo 40 pinguis 185.ca.5
Verueces pinguissimi ponderosis caudis 190.ca.9.192.ca.15
Veruecum uilitas, duodecim scilicet unico aureo 224.ca.7
Verzinus color qui & præsilium 224. cap.6
Vesputii auunculi laus 135
Vesputius 4 nauigationũ libellum pollicetur 141.160
Vesputii reditus in Hispaniam 148.
Vesputius in nauidominum iuuehitur folio 159
Vesputius rudem flagitat 160
Vestigia magnorum pedum 151.
S. Vincentii caput 156
Vinum factitium 150
Vlisbonæ laus 258.ca.4
Vncaleut patibulum dicitur 211. cap.9
Vnicornes mira specie ex AEthiopia aduecti 178.ca.19
Vniones 500 unica nola permutati 150.
Vnionum uilitas ibidem & 153
Vniones maturi ac immaturi ibidem
Vomitus herbis prouocatus 141
Vrinatores peritissimi 252.cap.39
Vuæ sine granis dulcissimæ 190.ca.9
Vxores à sacerdotibus stuprantur, præmio proposito 208.ca.4
Vxorum mira permutatio 210.ca.8

Digitized by Google

Vxores uiuæ mortuis maritis se comburunt 226.cap.9.231.cap.16

Z

Zachariæ corpus ubi sepultum 167.cap.6

Zambei princeps potés 169. cap.8

Zambei prædabundus ibidem

Zaylon insula 222.c.3

Zaylon gemmarum ferax, & quomodo eruantur ibidem

Zaylon incolæ Narsingæ regi uectigales, & eorum mores qui ibidem

Zeila portus ac urbs celebris 191.ca.14 192.cap.15

Zeilæ incolarum mores & habitus ibi.

Zibellum unguentum 224.ca.7.229 cap.15

Zibith urbs opulenta 190.cap.11

Zida portus ac urbs elegans qui & Gida. 180.cap.20.

Zinziber quomodo nascatur 214.c.14

INDEX E BROCARDO, MARCO PAVLO VENETO Haythono, Mathia à Michou, Paulo Iouio, Petro Martyre, atque Erasmo Stella nouarum insularum scriptoribus collectus.

A

Baga filius Haoloni, patri succedit 391.ca.32

Abaga inuasa AEgypto, Turquiam uastauit 393.cap.34.

Abaga ueneno moritur 395.ca. 36

Abasia India intermedia 362.ca.43 uariis animantium generibus referta 363.cap.45

Abraiamim incantatores 354.ca.23. 357.ca.30

Accaron ciuitas 282.

Aceda 282

Alechmangi prouincia 330.ca.34

Acor uallis 270

Acon quæ & olim Ptolemais 260

Acon ciuitas obsessa capitur 412 cap.52

Adamantes quo pacto reperiantur 357 cap.29

Aden prouincia D. Thomæ prædicatione nobilis 362.cap.43.eius luculẽta descriptio 362.ca.46

Aden Sultanus bello uictus 362.ca.44.

Adoptionis ius 340.ca.53

Adulterii pœna in uiros & fœminas 284.

Adulterium uetitum 309.ca.55

Adumin castrum, latronum spelunca 272.

AEgypti descriptio copiosa 285.413 cap.54.

AEgypti forma △ 285

AEgypti situs 286

AEgyptus Christi religione claruit ibi.

AEgypti conditio statúsque 409 cap.50

AEgypti imperii crebra mutatio 410 cap.52

AEstus maximi 296.ca.23

AEthiopia 286

AEthiops nunquid mutare pellem possit 282

AEtii Romani ducis uictoria de Attila. 443.ca. 14.

Aex castrum Tyri 261

Air calamus aromaticus 433.ca.7

Alani qui 439.ca.12

Alania deserta ibidem

Alanorum irruptiones in Romanam Rempub. 441.cap.13

Albis fluuius 440.cap.12

Alborum dies festus Tartaris 322.c.15

Alchai mons sepulturæ regum Tartarorum locus 309.cap.53

Digitized by Google

Allau rex Tartaricus Barclza uictor. 260. cap. 1.
Allau obsidet Baldachum 293. cap. 13
Allau tyrannidem aboleuit 299. ca. 29
Altitudo polaris 475
Amalech 278
Amazones terror mundi 437. c. 10
Ambasiator 288. cap. 2
Ambrum ex cete marinis 360. c. 39
Amu prouincia 338. cap. 47
Amurates proceres AEgyptiaci dicuntur 410. ca. 50
Anarchia 504
Anatoth Ieremiæ patria 271
Angania insula 353. cap. 21
Animal quoddam catti simile muschũ producit 312. ca. 62
Antheradum 262
Anthropophagi 352. ca. 16. & 17
Antilibanus mons 261
Antiopia quæ & Assor 262
Antipatrida quæ & Arsur 282
Aphec ciuitas 267
Aquæ potabilis magna penuria 297 cap. 25. 299. cap. 30
Aquæ amaræ ac uirides aluum cientes. 297. ca. 25
Aquilæ feroces lupos aggrediuntur 323. ca. 17
Aquileiæ obsidio ac expugnatio 444 cap. 14
Arabia triplex 259
Arabia magna 260
Arachas castrum 261
Aradium quære Antheradum 262
Aradius filius Chanaan ibidem
Aramathia 277
Aratheus Arathan conditor 262
Arath mons altissimus 371. cap. 9
Arbor solis 298. c. 27
Archimandritæ 477.
Arcladam prouincia 334. ca. 41
Areopolis quæ olim Ar 270
Argentei Adriani imagine insigniti 441. cap. 13
Argon rex Indorum à Cham sui sanguinis uxorem impetrat 291. ca. 9
Argonus filius Abaga, interfecto Tangador, in imperium successit Tartarorum 397. cap. 38. eius obitus ibidem
Argon sagax gens & elegans 313 cap. 64
Arietes maximi 295. cap. 22
Aristoteles architectus 474.
Arma Moschouitarum 481
Armeniæ rex Christicola 284
Armenorum fides ibidem
Armeniæ minoris laus 292. ca. 11
Armeniæ maioris descriptio 292. ca. 13
Armeniæ regni descriptio 371 ca. 9
Armeniæ rex Tartarorum Cham Imperatori fidem Christi accipiendam persuadet 386. cap. 23
Armenorum magna clades 404. cap. 44
Arnon torrens 270
Aromatum caritas unde 468
Ars inuadendæ tyrannidis mira 298 cap. 28
Ascalon urbs 279
Ascelinus legatus pro pace impetranda ad Tartarorum Cham 430. c. 5
Asia duplex profunda & maior 407 cap. 47
Asini pulchri & pretiosi 295. cap. 19
Asinini Saraceni 283
Asisinorum terra 262
Asphalti lacus bituminis 271
Assassini sicarii 298. cap. 28. & seq.
Astrologi in rebus bellicis consulti 316 cap. 3
Astrologia in pretio 345. cap. 64
Attila primus Iuhrorum rex 443. c. 14
Attilæ in Gallias irruptio ibidem
Attila consultis aruspicibus infeliciter cũ AEtio pugnat ibidem
Attilæ late grassantis uiolentia 444 cap. 14

Digitized by Google

Attila prima nuptiarum nocte apoplexia ſuffocatur 445.ca.14
Auaritiæ ſupplicium fames 294.ca.16
Auaritiæ ingenium 302.ca.38
Auaritiæ pœna 389.ca.26
Aucupandi ratio 324.ca.19
Aues aucupio deſtinatæ ibidem
Auguſta Vindelicorum 440.ca.12
D. Auguſtini mors 441.ca.13
Azotus 279

B

Babylonia Chaldæorum regni metropolis 372.ca.11
Babylonia AEgypti 286
Bahurim 272
Baian Chinſan à centum oculis nomen ſortitus 340,cap.54.
Balac ciuitas 299.cap.31
Balaſciæ prouincia,cuius reges proſapiã Alexandri magni iactant 300.ca.34.
Balaſcia gemmarum ac metallorum ferax ibidem
Baldachum ciuitas quæ & Suſis 293 cap.16.expugnatur,ibidem.293.ca.25 olim Babylon 376.ca.15
Baldad Suites 264.
Balduinus rex Hieroſolymitanus 260 270
Balduinus Conſtãtinopolis Imperator 288.cap.1
Bangala prouincia 337.ca.45.
Baptizandi mira ratio 283
Barca rex Tartarorum 288.cap.1
Barca prælio uictus ab Allau ibidẽ
Bargu campeſtria 311.ca.61
Barones duo uenationi præfecti 324 cap.18
Barones XII regnis Cublai præfecti, & eorum officia 326.ca.22
Baſcia palmarum nemore cincta 294 cap.16
Baſciæ prouinciæ deſcriptio 301.c.35
Baſilii Moſchouiæ ducis literæ 471
Baſilii laus 480.
Baſman regnum 351.ca.15
Bathi Imperat. Tartarorum in Hungaros 429.cap.4
Baydo Imperator factus à ſuis interficitur 397.cap.40
Beduini incolæ terræ ſanctæ 283
Bela regis Hungariæ conatus aduerſus Tartaros 429.ca.4
Bela euaſit prælium ibidem.
Beliſarii de Vandalis uictoria 442.c.13
Bellena ciuitas 262.269
Belli inferendi quadruplex ratio conſideranda 408 ca.49
Berſabee Iudeæ terminus 280.
Berytus 261
Bethagla 270
Bethania caſtellum 272
Bethel 269.271
Bethleem 277
Bethoron ibidem
Bethſaida 265
Bethſames 279.
Bethſan ciuitas 266
Bethſura caſtrum 279
Bethuliæ mons 266
Bezec 278
Biblium ciuitas 261
Bircorum magna copia 352.ca.18
Bitumen medicinale 271
Blaſphemiæ in Chriſtum 317.ca.6
Blondus perſtrictus 442.ca.13
Bochara ciuitas Perſidis 288.ca.1
Boeach prouinciæ inhumani cultores 351.cap.11
Bohemi ex Sclauis oriundi 440.c.12
Bombix arbor 359.cap.35
Boriſthenis fluuii ortus 461.ca.3
Boruſſiæ ſitus 502.503.
Boruſſiorum primus rex 509
Boruſſiorum leges ibidem
Boruſſiorum idololatria 510
Boruſſiorum perfidia 513
Bothnopolis 282
Botrum oppidum 261

Digitized by Google

Boues gibbosi 295.ca.22. sylvestres. 312.cap.62
Boues elephanti magnitudine 338.c.45
Boues pro diis culti 354.cap.24. & 356.cap.28
Brius flumen auriferum 333.cap.38
Bube auis Tartaris sacra 381.ca.16
Burgundi unde 440.cap.12.

C

Acausu nobilis ciuitas 339.
C cap.50
Cades barnæ 278
Cæsarea Philippi 262.
Cæsarea palæstinæ 268
Caffa ciuitas 471
Caigui frumenti ditissima urbs 343 cap.60
Cain insignis urbs 341.ca.56.
Calacia metropolis Tanguth 313.ca.63
Calciamenta de Camuco 322.cap.14
Caligo aeris arte magica facta 296.ca.22
Caliphus Særacenorum prælatus 293 cap.16.
Caliphus ob auaritiã fame necatus ibi.
Caliphus sectæ Mahumeti pontifex auaritiæ pœnam morte luit 389.ca.26
Calores immensi 297.c.23. 356.cap.26 358.cap.31.
Caluariæ locus 272
Camandu ciuitas 295.ca.21
Cambalu tremestre Cublai regis diuerticulum 319.cap.9
Cambalu ciuitatis descriptio 320.ca.10 & eius incolarum mores ibidem
Camphora auro æqualis 353.ca.19
Campition urbis idololatria 307.c.49
Camul prouinciæ situs ac mores 305 cap.46
Cana Galilææ 266
Canes trahendis rhedis assueti 364 cap.48
Canum cum leonibus certamen 338 cap.49
Cansu ciuitas 344.cap.64
Cangigu prouincia 338.ca.48
Canglu ciuitas 339.cap.50
Caniclu prouincia 332.ca.38
Canosalim castrum 296.cap.22
Capchac progenies Cumanorum 411 cap.52
Capchiclz proditor Casani, Christiano rum prouincias prodit Soldano 401 cap.403
Capharnaũ fons regio, Ciuitas 264
Capuli ex piscium dentibus 446.c.14
Caraiã prouincia septẽ regnis inclyta cap.39
Caraminorum regni descriptio 368 ca.4
Carbagandam fratris Casani in imperio successor 404.ca.45
Carbagandam apostata ibidem
Carbanda reguli Tart. potentia 406 cap.47.
Carcham prouincia 304.ca.40
Cariath Iarim ciuitas 277.
Cariath Sepher 278
Caritas aromatum unde 468
Carith torrens 269
Carmelitæ à monte Carmelo 279
Carnes crudæ comeduntur 333.ca.39
Carocoram Tartarorum origo 308 cap.51
Caromora flumen uastum 329.ca.31. 339.cap.52
Casale Lamberti 260
Casanus Argoni filius in Imp. per simulationem electus 398.ca.41
Casani fidei Christiani defensoris cum Soldano prælia ibidem
Casani laus 399.ca.42
Casanus subsidio regis Armeniæ Saracenos bello inuadit 402.ca.44
Casanus testamento & multis egregiis post se relictis legibus moritur 404 cap.45
Caspium mare multa flumina excipit 432.cap.7

Digitized by Google

Cassat prouincia 302.ca.38
Castrum peregrinorum 279
Casus facete relatus 476
Catalogus regum ac imperat. Tartarorum. 309.ca.54.434.ca.8
Catalogus impe. Turcarum 447 ca.15.
Catapultæ instrumentum bellicum 342.cap.58.
Cathay regni descriptio 367.ca.1
Cathaium urbs 473
Cathalaunici campi 443.ca.14
Catholicus orientis sacerdos 284
Caudati homines 353.cap.8
Caydu nepos Cublai cum Naiam in Cublai conspirat 316.ca.2
Cazaci Tartarice prædones 442.c.12
Cedar ciuitas 264
Cedes Neptalim 264
Cedron torrens 274.
Ceremoniæ Tartarorum 322.ca.15
Cerui equorum loco 312.ca.61.
Ceruisia Tarta. uarii generis 431.c.6
Chaldæorum regni descriptio 372.c.11
Cham in Christianam humanitatem 289.ca.3290.ca.7.
Cham in Christi fidem propensus legatos ad pontificem Ro. pro doctoribus mittit. 289.cap.4
Cham Paulos magnifice in patriam dimittit, quanquam inuitus 292.c.10
Cham nomen Imperatoris omnium apud Tart. 380.ca.16. dicitur & Can 381.
Changius è paupere Imp. Tartarorum factus 382.cap.16
Chãgius Can. Tarta. 1. Imp. 382. c. 17
Changii iam morituri, ad XII filios pro concordia tenenda adhortatio. 383.cap.17
Chapar Tarta. princeps potens 406 cap.47
Chesimur prouincia locis natura munitis ualidissima 301.c.36
Chinchis rex Tartarorum primus, Vncham prælio uincit 308.cap.53
Chinchis obitus ibidem
Chincui castrum munitissimum 329 cap.30
Chisi ciuitas 294.ca.10
Christiani transfugæ 282
Christi religio in Oriente 283
Christi cultus in AEgypto 286
Christiani titulo tenus perstricti 317 cap.4.& 6
Chronus fluuius 504
Ciambæ prouinciæ potentia Cublai fit tributaria 350.ca.9
Ciandu palatio nobili insignis 314. cap.65
Cianfu ciuitas 329.cap.31
Ciangli ciuitas 339 cap.50
Ciangiam ciuitas 346.ca.66
Cianiganiorum ciuitas Cham magni regia 313.ca.64
Ciartiam arenosa 304.cap.43
Cigata frater Chã, Christianus factus 302.cap.39
Cinchis Cublai primogenitus inter XXII filios 319.ca.8.de concubinis XXVII. ibidem
Cinchintalas prouincia 306.ca.47
Cinereth 266
Cingianfu ciuitas 343.ca.61
Cingingui incolarum perfidia punita 343.ca.62
Cinglzis natiuitas & potentia 434.c.8
Cinglzis primus Tartarorum Imper. ibidem.
Circaci 433.ca.7 D. Cirullus ibi.
Cison torrens 267
D. Clemens ibidem
Clemenisu ciuitas Tartarorum 290 cap.6
Clopatra AEgypti regina 271
Cobila Can quintus Tartarorum impe. 390.cap.30.
Cobinam ciuitas 297.c.26

Digitized by Google

Codorlaomer rex 265
Cœlesyria 259
Cogracam filius Cublai 333.ca.40
Cohan fluuius 433.cap.7
Coilum regnum 357.ca.31
Comari prouincia 358.cap.32
Cometes 425.ca.2
Concordiæ uis exemplo ostensa 382 cap.17
Conigangui ciuitas opulentissima 341 cap.55
Coniugium inter mortuos 310.ca.58
Consilium recuperandæ terræ sanctæ copiose per tria capita 414.ca.55
Consuetudo uetus uim ueri habet 350 cap.7.
Corallium collo appensum, & pro moneta 332.ca.37
Corgangui & Caigni urbes 339.ca.52
Cormosa ciuitas 296.cap.23
Cosmographorum ueterum uarii errores 443.ca.14.467
Cotam prouincia 304.ca.41
Craclz 412.ca.53
Crapula Lithuanorum 462.ca.2
Creanum mare 296.cap.23
Crermam nobilis ciuitas 295.ca.21
Crocodili & eorum natura 413.ca.54
Crudelitas in hospites 334.ca.40
Cublai magnus Tartarorum rex, qui & Cham dicitur 288.ca.2
Cublai integro libro descriptio 315.c.1
Cublai de Naiam uictoria 316.ca.4
Cublai IIII prouinciis augetur 317 cap.5
Cublai Christianis aduersus Iudæos & Saracenos patrocinatur 317.ca.6
Cublai in milites præclare se gerentes liberalitas 318.cap.7
Cublai forma uxores & familia. 318.c.8
eius concubinæ ibidem
Cublai in conuiuiis magnificentia 321 cap.13
Cublai in uenando & aucupando uoluptas 324.ca.19.& seq.
Cublai opulentissimus 325.ca.21
Cublai prouidentia, cum annonæ ingrauescit caritas, ciúsque in pauperes benignitas 327.ca.24
Cublai de rege Mien uictoria 336.c.42
Cublai prouincia Mangi auctus 340 cap.54
Cublai in Zipangrios bellum 348.c.3
Cugui ciuitas 346.ca.66
Cumaniæ regnum 368.ca.5
Cunchi prouincia 330.ca.33
Cytracham emporium 474.

D

Species AEgypti 286
Δ Dabir ciuitas 278
Dæmonum cultus 305.ca.45
Dalmanuta 263
Damascus 259.
Damascenus ager 278
Damascenі Tartaros aquarum ui obrutos perimunt 402.ca.44
Damiata 285
Dan terminus terræ sanctæ mons 269
Darius captus, Presbytero Ioan. subliicitur 329.ca.30
Dauid turris 272.
Decapolis cur dicta 266
Demetrii legati Moscho. laus 467.470
Desertum 298.ca.27.307.ca.50.331. cap.36
Desertum dæmonum præstigiis periculosum 304.ca.44.312.ca.62
Deus iniustæ perfidiæ ultor 317.ca.6
Diospolis 279
Discordia ducum in bello perniciosa 348.cap.3
Diuidna fluuius ingens 472
Diuortium leui de causa concessum 307.ca.49
Dogmata Moschouitarum 477
Domus motoriæ 310.ca.55.314.ca.65
Domus de arundinibus in modum ta-

Digitized by Google

bernaculi magnifice extructa ibidem
Domus auro tectæ 348.ca.2
Doucoscaron de prosapia trium regum Christiana Haolono uxor 389.c.27
Don fluuius qui & Tanais 432.ca.7 464.cap.4
Dooch castrum 269
Dotaim castrum 265
Draconis cuiusdam late uastantis omnia interitus 450.ca.16.
Dragogiam regnum 352.ca.17
Drusi obitus 440.ca.12
Drusi res gestæ ibidem

E

Brietatis exemplum 300.c.32
E Edel fluuius, qui & Volha 433.ca.7
Edessa quæ olim Rages 259
Egrigaia prouincia 313.ca.63
Elephanti turriti 336.ca.42.361.c.41
Elephanti X X, annuum tributum 350 360.cap.9
Elephantorum ac eboris magna copia cap.39
Elephanti prælium ingressuri temulenti redduntur 361.ca.41
Eli incolæ rapto uiuunt 358.ca.33
Eleutherus fluuius 261.
Emaus 277.279
Endor uilla 267
Engaddi mons 271
Ennon oppidum 269
Ephimeræ uermes in Boristhene flu. 454.ca.1
Episcopi Moschouitarum 477
Equitatus numerosus 480
Equi durissimis ungulis 301.c.34
Equorum pretium ingens 295.ca.19
Equorum alborum copia 314.c.65
horúmque pretium ibidem.
Equorú Tartarorú pernicitas 431.ca.6
Equorum usus pro nauigiis 433.ca.7
Erasmi stellæ de Borussiæ antiquitatibus opus 502
Ergimul regnum 312.cap.62
Eroclzcaton piissima mulier Carbagan dam mater 404.ca.45
Erythratao auis 479
Esau ubi habitarit 265
Esentemur filius magni Cham 333. cap.39
Eudici color eximius 358.ca.31
Eudoxia Valentiniani Imperatoris filia capitur à Genserico 441.ca.13
Ezina ciuitas 307.ca.50

F

Acfur rex Mangi potentissi-
F mus 340. cap.53
Fansur regnum 353.ca.19
Farina ex arborum corticibus optima ibidem.
Fasiani maximi longiss. caudis 312.c.62
Februarii Calendis Tartari annum auspicantur magna celebritate 322.c.15
Federicus ordinis Teutonicorum protomagister 500
Fel serpentum ad uarios morbos utile 334.ca.40
Feræ uarii generis Cublai mittuntur 323.cap.16
Feræ feras capiunt 323.ca.17
Feræ Hercynïæ 470.
Ferlech regnum 351.cap.14
Fertilitas terræ sanctæ 280.
Festi dies Tartarorum 322.cap.14
Figui ciuitas Indiæ 347.cap.70
Flumina calidissima 358.cap.31
Fœminina insula à solis fœminis inhabitata 359.cap.37
Fons hortorum 262
Fons Iacob 269
Fons olei 293.ca.13
Fons uiuus 264
Formosa locus ab amœnitate dictus 314.ca.65
Formæ dos in coniugio spectatur 312

Digitized by Google

cap 62
Franciſci Cheregati laus 469
Fugui regnum 346.ca.67.& regni Condia metropolis 347.cap.69. præſidiũ Cham contra rebelles ibid.
Fuluum ſuccinum 506
Funerandi mos 305.ca.45.345.ca.64
Funerandi mos apud Moſchouitas 478.
Furtorum ſupplicia 311.ca.60

G

Abaon ciuitas 277
G Gabaa Saulis patria 269
Gadderi animantia 332.ca.37
Galaad mons 263.266.
Galgala 270
Gallinæ loco pennarum pilos habent 347.cap.68
Gal za portus Armeniæ 289.cap.4.aliter Glacia 290.cap.6
Gaza 280
Gazara ibidem
Gazarorum religio ac mores 433.c.7
Gehennon 275
Gelboe mons 268
Genealogia principum Vlanorum 449 cap.16
Gengui ciuitas 346.ca.66
Genſerici crudelitas 441.cap.13
Geogui ciuitas 328.ca.28
Georgianorum ſacri ritus 284
Georgiæ regni deſcriptio 371.ca.10
Geraſa à qua Geraſeni 265
Getæ qui & Gothi 437.c.10
Getſemani 274
Geth 282
Giblet, quæ & Biblium 261
Gilimeris commerita captiuitas 442 cap.13
Gingui prouincia 338.ca.49
Ginom uel Gelim 268
Ginus Can tertius Imperator Tartarorum 384.cap.19
Gion mons 273
Glacia inſignis Armeniæ portus 292 cap.11
Glebæ aureæ pro moneta 351.ca.11
Gog regio, quæ & Lug. 313.cap.64
Gogaca Cham aulicus 289.cap.4
Gohagaday tertius filius Hoccata Can 385.cap.22
Gothi 473
Gothi Sarmathiæ primi incolæ 437. cap.10
Gothorum irruptiones 438.ca.11
Gozurath regnum Piratis infame 359. cap.35
Græci ſchiſmatici 282
Graffa monſtroſum animal 361.ca.41 quod & Giraffa 363.ca.45
Grifalchi maximi 312.c.61
Grues quintuplices 313.cap.64
Guntamundus Honorici ſucceſſor 442 cap.13

H

AEreticorum patrociniũ 282
H Hai ciuitas 271
Halzeldemach 274
Hallappi Syriæ metropolis 389.ca.28 expugnatur & diripitur 390.c.29
Hoolonus frater Mango Can Baldach urbe capta Caliphum fame necat 388.cap.25.26
Haoloni obitus 391.cap.31
Haythoni Armeni Præmonſtratenſis liber de Tartaris 367
Haythonus ſuam hiſtoriam uerã affirmat 405.cap.46
Haythoni monachatus ibidem
Hebron 278.
Heliopolis 286.
Heluetiæ ueteris imago 340.ca.53
Henrici III nobiles uictoriæ 441.c.12
Hercinia ſylua 470
Hercyniæ feræ ibidem
Hermes philoſophus qui ſui nominis ciuitatem condidit 370.cap.6
Hermon mons 263.267.268.

Digitized by Google

Herodium 278
Hilderici Eudoxiæ filii in Christianos beneuolentia 442.ca.13
Hilderici interitus ibidem
Hismael Sophus Persarum rex 471
Historiæ Moschouitarum 478.
Hoccota Can II Tartarorum Imperator 383.cap.18
Hochtay regulus inter Tartaros potentissimus 406.ca.47
Homines caudati 353.c.18
Homines sine pane uiuentes 466.ca.5
Honoricus Genserici successor crudelissimus 441.cap.13
Honorici infelix interitus 441.ca.13
Horda quid 434.ca.8.471
Hordæ Tartarorum IIII 451.ca.17
Hortus balsami 271.286
Hospitalitas mira 306.ca.46.332.c.38
Hugri qui & Iuhri 443.cap.14
Hulmigeri populi 502
Hungarorum ingens clades 429.ca.4
Hungari unde dicti 443.ca.14
Hungarorum origo 437.cap.10
Huss principatus Iob 264
Hyperborei montes fabulosi 446.c.14 464.cap.4

I

Iabeani, eorúmque dogmata I 283.
Iabin rex 262
Iacelich patriarcha 293.ca.15.orientis papa 284
Iaci metropolis Caraiam 333.cap.39
Iacobus patriarcha Ierosolymitanus 275
Iagello postea Vladislaus dictus, rex Poloniæ creatur 455.ca.2
Iagello in promouenda Repub. Christiana studium ibidem
Iasdi ciuitas 295.ca.20
Iaua insula 291.ca.10.350.cap.10
Iaua minor sex regna complectens 351 cap.13.
Idololatriæ exemplum 334.ca.41
Idololatria Borussiorum 510
Idumea 278
Ieiunia Moschouitarum IIII 378
Iericho 270
Ierusalem copiosa descriptio 272.275. & sequen.
Iezrael ciuitas 268
Ignis numinis loco colitur 456.c.2
Illyrica lingua omnium latissima 478
Imago bonæ reipub. 340.cap.53.
Impudicitia honori ducitur 331.ca.37 & sequent.
Immunitas militum 481
Incantatio ne uulnerari queas 349.c.3
Indiæ insulæ 12700 362.cap.42
Indiæ regni descriptio ibidem
Industriæ uis 500
Innocentii papæ legatio ad Imperatorem Tartarorum, ne Christianos affligat 430.cap.5
Insigne regii uexilli 480
Ioachim patria 266
Iochi primogen. Hoccota Can 384 cap.20
Ioponce pallium contra frigus & imbres 432.cap.6
Ioppe 277.279
Iordanis origo 262
Iordanis situs, & circa eũ regiones 270
Iordanis crescens & decrescens 271
Iosaphat uallis 274
Israeliticarum tribuum catalogus 279.
Istula fluuius 439.cap.12
Itineris arenosi nulla uestigia 304.c.43
Itinera difficilia 476.
Iudicii temeritas 457.ca.2
Iudiciaria porta quæ & Iebus 276
Iuhra Scythiæ terra 443.c.14
Iuhri qui postea Hungari 437.c.10
Iuhri Gothos suis sedibus pellunt 443 cap.14
Iuhri pulsis Romanis, Pannonias occupant 443.cap.14

Digitized by Google

Iuhrorum denuo, uictis Pannoniis, regionem occupant 446.cap.14
Iuhrorum Scytharum barbara uita ibidem.

K

Alendæ Octobr. dies Samagitis sacer 457.ca.2
Kiou metropolis Russiæ uastatio 425.cap.3
Kiczoth auis rapacissima 447.ca.14
Krac, quæ & Petra deserti 266.

L

Achis 262 quæ & Lesedam ibidem.
Lacus quidam in Zorzania, sola quadragesima pisces habens 293 cap.14.
Lacus margaritis refertus 332.ca.38
Lac equinum ad libamenta 314.c.65
Lac acetosum in pretio 432.ca.6
Lac sublimatum cito inebrians ibidem
Lac prouincia, & eius incolarum mores mirabiles 357.ca.30
Lambri regnum 352.ca.18
Lana ex terra deficcata 306.c.47
Lana in frutetis 281
Lapides lignorum uice 328.ca.26
Lapides contra uulnera efficaces 349 cap.3.
Lapilli pro moneta 333.cap.39
Lapones populi 472.
Lazuli lapis de quo Azurum fit 313 cap.64.
Leges Moschouitarum 478
Leges Borussiorum 509
Lemma casale 269
Leonis pont. Rom. supplex ad Attilam oratio 445.cap.14
Leo cicuratus ad pedes Cublai 323.c.15
Leones, leopardi, lynces, artem uenatoriam docti 323.ca.17
Leonũ cum canibus certamẽ 338.c.49
Leopardus cicur loco canis uenatic 314.cap.65.
Leopardorum mons 261
Libanus mons 261
Libani altitudo ibidem
Lida 279
Linguæ Sclauonicæ latissimus usus 442 cap.13
Lingua Lithuanorum quadruplex 460 cap.3
Litsani populi 511
Lithuaniæ ducatus 454.c.2
Lithuani unde oriundi & sic dicti 455 cap.2
Lithuanorum paupertas 456.cap.2.ac subita potentia ibidem
Lithuani Christiani facti ibidem
Lithuanorum uictus 462.cap.3
Lithuanorum crapula ibidem
Lithuaniæ amplitudo 459.cap.3
Lithuanorũ lingua quadrup. 460.c.3
Lobna 279
Lõbardia ab Attila uastatur 444.c.14
Longitudo terræ sanctæ 280
Lop ciuitas 304.ca.44
Lucorum pro numine cultus 455.cap.2
Luctus diuturnus & acerbus 297.c.23
Ludouicus Francorum rex capitur 411 cap.52. liberatur ibidem
Lupi pontificis Romani cũ Attila colloquium 444.ca.14
Luxus Moschouitæ regis 481

M

Aabar regis luxus 354.ca.23
Maabar, quæ & India maior, ditissima ibidem
Maceda 279
Madianitæ qui & Beduini & Turoniani 283
Madaigascar insulæ magnitudo & opulentia 360.cap.39
Magdalum castrum 265
Magedam 263.267
Magiæ præstigia 314.cap.65.354.ca.23
Magicæ artis exemplũ nobile 298.ca.28
Magog quæ Mungug regio 313.ca.64

Digitized by Google

Magnas oppidum 269
Mahamin locus 266
Mahumet Christo præfertur 430.ca.5
Mamre prædium 278
Manathat, quæ & Kato 279
Mangala filius Cham 330.ca.32
Mangi bene constituta Respub. 340 c.54. in XII regna diuisa 344.c.64
Mangi deditio 340.ca.54
Mango Can Imp. Tartarorum 1111. 385. ca.23
Mango Can baptizatur 387. ca.24. eius obitus 390.cap.29
Mangodanior è prælio aufugit. 394. cap.36. ueneno necatur 395. cap. 36
Mappa ex Salamandra, quæ igne prolotura mundatur 306.ca.47
Marcus Paulus Pauli filius 289.ca.5. socius itineris eius ca.6
Marcus Paulus charus in aula magni Cham 291.ca.8
Mare Galilææ & Tyberiadis idem 263
Mare mortuum 270
Margath castrum 262
Mariæ sepulchrum 274
D. Mariæ cultus 450. c.16
Maronitæ 283
Maron aquæ 263
Marsarces conditor 343.ca.61
Martiani Imperatoris somnium de Attilæ morte 445.ca.14
Matrimonii leuis fides 304.ca.42
Matrimonium inter sanguine iunctos 307.ca.49.309.c.55
Mausoleum regis Mien 337.ca. 44
Medan 263
Meditæ incolæ Bargu 312.ca.61
Medo potionis genus 479
Medorum regni descriptio 371.c. 8
Melataffaraff Soldanus Elfi capit Aconem 412.ca.53
Melecmees Soldanus 411.ca.52
Melecnaser Soldanus 412.cap.53
Melibar incolæ rapto uiuunt. 358. c.34
Mella nobilia 476
Memphis quæ & Damiata 285
Mengrelli 433.ca.7
Mercatores Cambalu 320.cap.11
Mercatorum simplicitas 476
Mercurii die eius carnium interdictus 478
Meretricum copia 284
Meretrices extra mœnia in suburbiis 320.cap.11
Mesopotamia 259.ca.12
Mesra casale 267
Messis in Martio 297.ca.23
Mien prouinciæ metropolis 337.c.44
Militum immunitas 481
Mineræ Chalybis & Audanici. 306.c.47
Miraculum ingẽs 302.c. 39.449.c.16
Missa in oriente celebratur 284
Modin mons 279
Mogli olim Tartari dicti 380.c.16
Monachi Græci 268
Monachi Chesimur 301.ca.36
Monachi idololatræ diuersæ sectæ 315. cap.66.343.cap.60
Monachi Moschouitarum 477
Moneta ex cortice mori 325.ca.21
Moneta argẽtea apud Polonos 441.c.13
Monsferet castrum 262
Montes uarii 263.265
Mons Christi cõcionibus clarus 264
Mons offensionis 276
Mons miraculose translatus 294. ca. 18
Mons uiridis 319.ca.9
Moria mons 272.273
Morss piscis mirum ingeniũ 446. c.14
Mortuorum coniugium 310. ca.58
Moschouia metallo caret 476
Moschouitæ olim gentiles ibidem
Moschouitarum fidei dogmata 477
Moschus amnis 473
Moscha urbs ibidem
Moschæ urbis nobilitas 475
Moscouia Moscorum metropolis 443.cap.14

Digitized by Google

Moſcouiæ deſcriptio 463.ca.4.470
Moſcuua ciuitas celebris 463
Moſel ciuitas 372.ca.12
Moſul regni deſcriptio 293.cap.15
Mozera caſtrum 270
Murſili regnum 357.ca.29
Muſchum unde fiat 312.c.62

N

NAIAM Cublai patruus bellum infert Cublai 316.ca.2
Naiã captus occiditur 317.c.5
Naim ciuitas 267
Nauigui regio opulenta 342.ca.58
Naſon uilla Neptalim 265
Natagai Tart. numen 310. ca.58.364. cap. 47
Natalis Cublai 322.ca.14
Natatoria Silohæ 272
Naues piſcium ſumine illitæ 296. ca. 23
Nauium Indiæ forma 348.c. 1
Nauigantes pro infamibus habentur 355.ca.25
Nazareth 266
Nebloſa turris 272
Necuram inſulæ incolæ nudi 353.c.20
Nemus magni Cham 314.ca.65
Neptalim 280.265
Neſcordim princeps militiæ regis Cublai folio.336.c.42
Neſcordim regem Mien prælio uincit.ibidem
Neſtoriani 283.284
Neuphrus caſtrum 261
Nicolaus & Mathæus Pauli fratres 288.ca.1
Nigredo corporis, decori ducitur 356.cap. 28
Nili deſcriptio 500.ca.54
Nili diuiſio 285
Nobe ciuitas 278
Nobilitatis inſignia 318.ca.7
Nogai bellica arte clari 471
Nonarius numerus Tartaror ſacer 382.c.17
Nouogrodiæ laus 475
Nubia quæ & AEthiopia 285
Nubiani & eorum ſecta 283. 413. cap. 54
Nugardiæ magnitudo 459.ca.3
Nuntii Cublai tintinnabulis utuntur 327.ca.23

O

OCHA fluuius 474
Olgerdus Lithuaniæ dux 455.cap.2
Olei fons 293.cap.13
Oliueti mons 276
Oriens habet multos Chriſtianos 284
Oſtrogothi unde dicti 438.ca.11
Otumanus obſcuro loco, ſed fortitudine celebris 1. Turcorum Imper. 447. ca.15
Otumani Imperatoris Turcorum cognomen ibidem

P

PAGLOLA, id eſt aurum 333.cap. 38
Palatii Cublai magnificentia 319.cap.9
Palatium in Quinſai magnificentiſſimum 344.cap. 64
Palæſtina triplex 259
Pamer planicies 302.ca.37
Panchi inſignis ciuitas 341.c. 56
Panis Hieroſolymitanus optimus 282
Panis amarus 297.ca.24
Panis ex riſo 352.ca.16.353.ca.19
Panis ex piſcibus 364.ca.46
Panneas 262
Panni qui illæſi in ignem coniiciuntur purgandi cauſa 306.cap.47
Pannonia Sclauorum terra 445.c.14
Parentes numinum loco coluntur 335.cap.41
Paulinæ familiæ claritudo 288.c.1
Pauli Veneti quomodo redierint in patriam 292.c.10

Digitized by Google

Pauli Diaconi teſtimonium 438.ca.11
Paulini Nolanæ urbis epiſcopi pium factum 442.ca.13
Pauli Iouij Nouocomenſis liber 467
Paulus centurio Genuenſis ibidem
Pedes ferarum ad armorum uſum 323.ca.16
Peim prouincia 304.ca.42
Pepones deſiccati dulces 299.ca.30
Perfidiæ exemplum 343.ca.62
Perſarum regni deſcriptio 370.c.7
Perſidis octo regna, &c. 294.ca.19
Petan inſula 351.ca.12
Peta Tartarorum dux 425.ca.3
Petra deſerti. 266.270
Petra ciuitas.270
Peucini populi 503
Phanuel 265
Pharma ciuitas 285
Pharmaca ex felle ſerpentum 334.c.40
Phaſellum caſale 270
Phiſon fluuius 370.c.7
Phœnicia 259
Piſcatio margaritarum 354.c.23
Piſces uaſti ibidem
Piſces deſiccati iumentorum pabulum 364.cap.46
Piſcina probatica 273
Piſcina interior ibidem
Pleſcouia ciuitas 460.ca.3
Poloni ex Sclauis oriundi 440.ca.12
Polonorum ſtrages 427.c.3
Polouci qui & Gothi 424.ca.2
Polouci quid ſignificét.ibidem. & 437 cap.10
Polygamia 282.307.ca.49.309.ca.55. 350.ca.9.354.ca.23
Poma paradiſi 281
Pons marmoreus 328.ca.27
Portæ Hieroſolymis octo. 275
Potus ex riſo & aromatibus 328.cap.25. 335.ca.41
Potus ex arborum ſuccu 352.ca.16. 353 cap. 19
Præcipitæ 471
Prædones Perſidis graſſabundi.295.c.19
Prælium atrox 316.c.4.300.ca.31
Præſagium uictoriæ futuræ 309.c.53
Præſtigia magiæ 314.ca.65
Prodigium infantis loquentis 436.c.9
Proſtitutio uxorum honori ducitur. 306.ca.46.333.ca.38
Prouerbium 281
Ptolemais 260
Puerperæ uirgines 449.ca.16
Puerperam agit maritus 335.c.41
Puliſachniz fluuius ingens 328.c.27
Purgatorii uanitas 477
Puteus aquarum uiuentium 260
Pygmeorum ſtatura 472
Pyramides 262

Q

QVARENTANA mons 270
Quelinfu ciuitas 346.c.68
Quẽquinafu regni metropol.330.c.32
Queſitam equites dicti 321.c.12
Quiam maximum flumen 342.ca.59
Quianfu fluuius 330.c.35
Qunſai Mangi metropolis 341.c.54.
Quinſai maxima totius orbis ciuitas 344.ca.64

R

RAMATHA Sophim 277
Rama uilla 269 ciuitas 277
Rapere fas, furari nefas apud Tartaros 432.c.6
Regayto adeptus eſt imperium Tartarorum 397.ca.39
Regiæ Cublai magnificentia 319.ca.9
Reip.florentis imago 340.ca.53
Reuponticum 433.c.7
Rha fluuius qui & Volga 474
Riga Liuoniæ 475
Riphæi montes fabuloſi 446. cap. 14. 465.cap.4.
Roſſomalza animal uoraciſſimum 462.cap.3

Digitized by Google

Roxolani Tanais accolæ 446.c.1.472
Rubinus ingentis pretii 353.ca.22
Ruchenorum prouincia 365.cap. 50
Russiæ descrip.fertilitas 446.ca.1
Russitarum religio 447.ca.1
Russitæ trucidantur 424.c.2

S

ABVL castrum 263
S Saccarum in terra sancta 281
Sacerdotes uxorati 284
Sachion urbs 304.ca.45
Sacrificia dæmonũ 305.c.45.341.c. 65
Sacrificia pro ægrotis 335.c.41
Salamandræ exuuiæ 307.c.47
Salinæ 300.c.32.342.ca.57
Sal ex aqua puteorum pro moneta 333.cap.39
Salomonia Basilii uxor 480
Saltus domini 266
Samagithiæ descriptio 454.ca.2
Samagithæ ignem colunt 455.ca.2
Samaria regnum 352.c.16
Samarcanda inclyta urbs 471
Samarcham tributaria magno Cham 302.ca.49
Sanir mons 268.264
Saracenorum fides 281.282
Saraceni miracula cupiunt 292.ca.10
Saracenorum imperii exordium 375. cap.15.& seq.
Saracenorum religio 431.ca.5
Sarepta Sidoniorum 261
Sarmatia duplex 424.c.1
Sarmatiæ Europeæ descrip.ibi.446.c.1
Sarmatiæ Asianæ incolæ ibidem
Saron castellum 263
Sarona ibidem
Satellitium magni Cham 321. c.12
Saturni dies genialis 478
Scandali mons 276
Scandia siue Scandinauia inf.442.c.13
Scasse ciuitas 300.c.33
Sclauorũ linguæ usus 443.ca. 13
Scoiræ inf.incantatores 360.ca.38
Scythiæ transiatitii incolæ 437.c.10
Scythæ, Tartari nunc 471
Sebaste Samariæmetropolis 268 D.Basilii martyrio nobilis 292. c.12
Seilam insula magna 353.c.22
Seir mons 265.266
Segor oppidum 270
Senex de Montanis tyrannus 298. ca.28
Sepeliendi crudelis mos 309.c.54
Sephet 366
Sephoron op. 266
Septemcastrensis regio 445.c.14
Sepulchrũ Mariæ, & dominici sepulchri descriptio 274.275
Sepulchri D. Thomæ mirac.356.c.27
Serici magna copia in Tyro 261
Serpẽtum maxim. descrip. 333. ca. 40
Seyserach aues 407..c.47
Sianfu à Tartaris capitur 342.c.58
Sicarii in ŏne facinus parati 299.cap.28
Sichem quæ & Neapolis 269
Sidon Phœnicis inclyta urbs 261
Sidon Sidonis conditor 262
Signum fronti inustum tessera militaris 346. ca. 67
Silo 271.277
Simiarum copia 352.ca. 15
Sincolinæ aues 295.c.22
Sindinfu metropolis 330.c.35
Singui ciuitas regni Cerguth 312.ca. 62 342.c.59.nobiliss.ciuit.orientis. 343. cap.63
Singuimatu urbs 339.ca.51
Sinulgu urbs grandis 338.ca.49
Sion mons 272
Sitiones qui & Suedi 511
Sitopolis 268
Snalz animal mirabile 432. c.6
Sochoth Iudæ 279
Soldadia quæ & Armenia 288.c.1
Soldanus Syriam & Agyptum recuperat 391.cap.31
Sold.mors, potentia. 393.cap.3.391.c.3
Sontium carnes comeduntur 314. c.65

Digitized by Google

Sopurga ciuitas 299.c.30
Sosimæ oleum illitum nigrificat. 356.cap. 28
Stilicon comes Romanis imperii perturbator 441.cap.13
Stratagemata 363. c. 42. 346. cap. 5. 365.c.49
Strigonii urbis inclytæ expug. 429.c. 4
Subimbre 267
Suburgia Cambalu splendida 320.c.11
Successio regũ Vandalicorũ 442.ca. 13
Succini descriptio 504. prouentus pretium.505
Succus ex cerasis 479
Suchur prouincia & metropolis 307. cap.48
Sudini populi 504
Suedi 511
Sues spinosi 300.c.33
Sueta ciuitas 264.265
Sueuus fluuius 440. cap.12.& Sueuorum origo cap.12
Sultanus Babyloniæ in Armẽ.290. c. 6
Sumen piscium pro pice 296.ca.23
Suna ciuitas 267
Superstitio crudelis 309.ca 54
Supplicia Moscouitarum 479
Surcicum oppidum 475
Susis ciuitas 293.ca.16
Suxatoplug rex submersus 446.c.14
Syenæ ultima pars AEgipti 285
Syneus Synochin conditor 262
Syriæ descriptio & latitudo 374.ca. 14
Syria Phœnicis ibidem
Syrianorum mores ac fides 282

T

TADINFV ciuitas 339.c. 51
Tainfu regnum cultiss. 328. cap.29
Tamburlanes 471
Tamor Can potentia 406.c. 47
Tampingui ciuitas 346.c.66
Tanais qui & Don fluuius 432.c.7
Tanais origo 464.cap.4
Tangodor fratri succedit 395.c.37
Tangodor tyrannis ibidem
Tangodor interficitur [redacted]96.ca.37
Taphium, quæ & Taphnis 285
Taphue terra 269
Tarsæ regni descriptio 368.ca.2
Tartarorum potentia 909. c. 54
Tartar. uestitus ac armatura, &c. 310. c.56.57.58.311.c.59. naufragiũ. 349
Tartarorum erga Zipangrios mira fraus 349.c.5
Tartarorum festa 322.ca. 14.& 15
Tartarorũ primæua habitatio 380.c.16
Tartari olim Mogli dicti ibidem
Tartarorum mores ac uita, formáque copiose 407.c.48.430.c.5.& 6
Tartarorum in 1111 hordas diuisio 434.cap.18
Tartar. in Poloucos expeditio 424.c.2
Tartari criniti 432.c.7
Tartari Vlani 450.c.16
Tartari qui olim Scythæ 471
Tartarsizieziele calamus aromaticus 439.cap.12
Tauricæ ins. descriptio 438.c.11
Tauricanæ ins.descriptio 449.c.16
Taurisium nobile emporum 294.c.17
Tebeth prouincia 331.c.36
Temur primogenitus Cublai 320. ca.9
Tenebrarum regio 365.c.49
Tentoria Cublai regis magnifica 325. cap.20
Terræ sanctæ fertilitas 280.eius fructus 281.eius incolæ ibi. Tetrao 479
Teuduch regia presbyt. Ioã.313. c. 64.
Thabor mons 266
Thebais regio 284
Tecua 278
Thedaldus comes de Placentia legatus Anconæ 290.ca.5.in pont.electus c.6
Theodoricus Gotorum rex cadit 443 cap.14
Theodosia inclyta urbs, quæ & Caffa. 450.cap.16.471

Digitized by Google

Thermæ 293.ca.13.297.c.24.345.c.64
Therſæ ciui[illegible] 269
Tholoma[illegible]ntia 338. cap. 48
D. Thomæ ſepul.&c,356. cap.27
Thoriſmũdus patri ſuccedit 444.c.14
Thoron caſtrum 262
Tigra filius Iaphet 260
Timochai regnum 298.cap. 27
Tingui ciuitas 341.ca.57
Titia fluuius Hungariæ 429.c.4
Traconitidis regio 263
Traſamundi ſæuitia 441.c.13
Tribus Iſrael decem 280
Tripolis urbs inſignis 262
Turchiſi gemmæ 295.c.21.332.c.38
Turciæ ac Turcorum deſcriptio. 292.12
Turcarum origo & propago 447.c.15
Turquiæ deſcriptio 373.cap.13
Tuuerd metrop.& Tuertzlze ducatus 463.ca.4
Tiberias quæ & Cinereth 266
Tyrannidis miſer exitus 299.c.29
Tyri celebritas,eiúſque conditores 260
Tyrocinium Moſchouitarum 479

V

VALANIA ciuitas 266. flumen ibidem
Vallis Ioſaphat 274
Vandalorum origo 439.ca.12
Var regni idololatria 354.cap.24
Vectigalia Cublai 346.c.65.347.c.70
Venationũ Cublai regis ratio. 323.c.17
Veneris die eſus ouorum & lactis prohibitio 478
Venetiæ extructæ& quare 444.cap.14
Ventus urens 297.cap.23
Veredarii Cublai diuerticula 326.c.23
Veſtigia arenoſi itineris nulla 304.c.43
Vatrapetæ monachi uocantur 284
Victoriæ futuræ præſagium 309.cap.53
Victus Moſcouitarum 479
Vilna Lithuaniæ metrop. 459.c.3.475
Vincentii hiſtoria fabuloſa 430.cap.5
Vindelici 441.cap.12
Vindemia uno anno triplex 281
Vinum bibere infame eſt 355.cap.25
Vini uſus ubi nullus 479
Vir puer[illegible] 335.cap.41
Virginitas probro ducitur 332.c.37
Virgines puerperæ 449.cap.16
Viſigothi unde dicti 438.cap.11
Viſla flumen 439.cap.12
Viuariũ magni Chã ſumpt. 314.ca.65
Vladiſlaus rex Poloniæ 455.cap.2
Vladiſlai fauor in fidem ibidem
Vlani Tartari unde 450.cap.16
Vlu Chã i.magnus imperator.434.c.8
Vncham rex alias preſbyter Ioã.308.51
Vncham regno exuitur 308.cap.53
Vnicornium deſcriptio 351.cap.15
Vnquen ſaccari abundans 347.c.68
Vocam prouincie deſcriptio 301.c.37
Volga fluuius,qui & Rha 474
Volha 465cap.4
Volhæ XX ſtum.piſcoſiſſi. 433.c.7
Voldemaria urbs 475
Vxores adulteræ comburuntur 284
Vxorum proſtitutio 333.cap.38

Y

YDiſa minerarũ mõtes 231.c.64

Z

ZAbul caſtrum 363
Zagathai Tartar. nobiliſſ. 471.
Zambilotti panni 313.cap.63
Zanzibar incolæ 364.cap.4
Zarten portus optimus 347.c.70
Zebellimæ pelles 364.47
Zebellinarũ præſtãtia 473
Zipangri incolarũ mores 348.c.2
Zipangr.de Tart.uict 349.ca.d
Zipangrii idololatræ 350.cap.7
Zoph oppidum 278
Zorzaniæ prou.deſcrip. 293.c.14

FINIS.

Digitized by Google

TYPI COSMOGRAPHICI ET DECLARATIO ET VSVS,

NON ignoramus, optime lector, quisquis es quid istud Histori cum atque Cosmographicum opus in manus sumpturus es atq; N lecturus, si destituaris Cosmographiæ mediocri peritia, te hinc non tantum capessurum uoluptatis & reportaturum lucri, ac si terrenæ molis habitatas partes, regna, prouincias, insulas atque earum habitudines & situs memoriæ commendatos habueris, aut saltem in tabula regiones depictas iugiter inspexeris. Sic enim licebit te quodammodo comitem adesse singularum nauigationum atque peregrinationum, & spectatorẽ omnium illarum rerum, quas hi scriptores, quos in hoc uolumẽ coegimus, com memorant. Consultũ propterea uisum fuit, huic tam insigni uolumini, & quale orbis hucusque uix uidit, adiicere uniuersalem orbis descriptionem, quæ exprimeret & ob oculos poneret totius terræ situm & dispositionem, maris amplissimas regiones & uarios sinus, montium quorundam & fluuiorum insigniũ tractus, & quicquid demum pro terræ generali cognitione utile & necessarium uisum fuit. Non licuit quidem singularum regionum & quarumlibet insularum indicare situm, cum tabulæ angustia id minime pateretur, nec id etiam instituerimus. Verum cum Aloysius Cadamustus. Christophorus Columbus, & Albericus Vesputius nauigationes describant, traiectas in longinquissimas orbis partes, puta ad Nigritas, extremos Afros, Arabes, Calechutios & Indianas insulas Ludouicus uero Vartomannus patritius Romanus, & Marcus Paulus Venetus peregrinationes texant & itinera describant ad ultimos usque extensa Indos, tam ad meridiem quàm ad septentrionem expositos: sat esse duximus, si simpliciori lectori obiter indicauerimus, quẽ mundi locum hæc uel illa præcipua occupet regio, & quo pelago, qua plaga, quóq; itinere ad eam pateat accessus. Et certe si uel id ex hac orbis descriptione didiceris, ut faciẽ eius in genere memoria teneas, hoc est, ut scias quomodo terra ipsa mari mediterraneo interluitur, & hoc ipso Africa ab Europa seiungitur: mari uero Rubro Africa ab Asia secernatur terram non usq; adeo ad meridiẽ expositam quin nauibus circũiri possit, à septentrione uero id minime fieri posse, cum terra ipsa ferè ad polum Arcticum porrecta pateat: itémque ob uarias maris irruptiones plurimos emersos sinus, ut est sinus Adriaticus, Arabicus, Persicus, Barbaricus, Gangeticus &c. multas enatas insulas, peninsulas, Cherronesos, Isthmos & id genus alias quamplures & uarias terræ facies, abũde satis didicisti, & quo in historicis legendis & intelligendis plurimũ te iuuare poteris. Alioquin si hac generali Cosmographiæ portione destitutus fueris, quid quæso cogitabis, si quandoq; audieris uel legeris, à Germania inferiori & ab Anglia ad partes Syriæ naues trãsfretare, præsertim cũ Anglia septẽtrionẽ uersus in oceano sit sita: Palæstinæ uero in oriẽte terminus sit maris mediterranei, aut per Vngariã & Bulgariã, & tandem per Asiã minorem

Digitized by Google

terreſtre iter patere ad terram promiſſionis, cum tamen mare Euxinum & Propontis i[illegible] Quid præterea apud te cogitabis, ſi quandoque legeris Venetos per [illegible] Adriaticum, & per mare Mediterraneum atque Rubrum Calechut petere, Luſitanos uero per [illegible] circumire, & traiecto ſinu Indico, ad Calechut uſque peruenire? Hæc & ſimilia tibi forſan apparent ſcitu difficilia, præſertim quòd itinera illa non ſis emenſus, & tamen ſunt homini qui in Coſmographia uel mediocriter eſt doctus, compertiſſima, etiam ſi extra patriam ſuam nunquam mouit pedem. Nam hoc primum & præcipuum Coſmographiæ eſt ſtudium, ut ſciamus totius orbis & ſingularum eius partium ſitum. Ex hoc enim facile licebit cognoſcere, quæ mediæ regiones ſint peragrãdæ, ſi ab una prouincia ad aliam longe ab illa diſſitam ſit eundum, aut quo mari, quibúſque fluuiis illuc ueniri poſſit: denique quanto itineris interuallo inter ſe duæ certæ diſtent prouinciæ aut ciuitates, ſiue una ad Aquilonem, & alia ad Auſtrum ſit expoſita, ſiue una Occidentem, & alia teneat Orientem.

ORBIS FIGVRA.

CONVENIT inter omnes doctos molem terræ ſphæricæ eſſe figuræ, atque totius mundi occupare centrũ. Quo fit ut Hiſpani & Indi ſint antipodes. Quique enim homines in terra ſua rectos cum hac ſphæra conſtituunt angulos. Et poteſt eſſe, ut nobis Germanis ex tam multis Indianis inſulis etiam aliqui habitatores ſint antipodes, infra in oppoſito hemiſphærio auerſis reſpectu hemiſpærii noſtri degentes capitibus, mille ſeptingentis decem & octo miliaribus germanicis à nobis diſſiti. Tãta enim eſt terræ diameter & craſſitudo, quandoquidem ambitus eius continere deprehenditur quinque milia & quadringenta miliaria Germanica, reſpondentibus uni gradui (qui in circuitu terræ ut in cœlo numerãtur trecẽti ſexaginta) quindecim miliaribus communibus. Vnde aduertere licet, etiam latiſſimos montes qui in orbe reperiri poſſunt, terræ rotunditati minime obſtare, cum nullius ferè ſint momenti ad tantam terræ molem. Patet etiam ſi terra undique à mari eſſet ſegregata, & ſolo aere circumſcriberetur, poſſet ab homine circuiri in mille & octoginta diebus, hoc eſt, ferè in tribus annis qui quotidie iter quinque miliariũ conficeret: ſed cum mari ſit immerſa, iam id non licet. Patet quidẽ homini iter pedeſtre ab Hiſpania per Galliam, Germaniam, Vngariã, Græciam, Syriam, Babyloniam, Perſiam, &c. uſq; ad extremas Indiæ partes: ſed ulterius naui iter illud perficiendum eſt, quouſque in oppoſito hemiſphærio per tam uarias Indianas inſulas tandem circulo completo, ad Hiſpaniæ littora perueniatur. Quando igitur mappam ſeu terræ deſcriptionem intueris, non imaginaberis ſuperficiem terræ eſſe ſic planam, ut in tabula eſt proiecta: ſed duas eius extremitates recuruata tabula in ſphæræ figurã cogitabis eſſe connexas: ut qui eſt in Zipangri inſula, quam uides longe ultra Hiſpaniam in alto mari expoſitam, ſimul ſit circa extremas Indiæ oras id quod uel ex ipſo numero longitudinis, quem circa æquatorem deſcriptum uides, colligere poteris. Nam ut extremus meridianus circulus Indianus habet CCLX, ita meridianus qui Zipangri inſulam ab occidente circunſcribit, habet CCLX, cum ſint unus & idem circulus, & mox ſequens meridianus habet CCLXX. Et quoniam in hũc numerum incidimus, obiter indicabimus quid præſeferat.

Digitized by Google

Solent mathematici terram ſicut & cœlum duplici metiri uia, ſecundum longum & latum. Latitudo attenditur à polo in polum, ſeu potius ab æquatore ad utrunque polum. Et nos hunc latitudinis numerum ſignauimus in utraque tabulæ extremitate tam ad dextram quàm ad ſiniſtram numeris abæquatore incipientibus & per decem diſcretis. Longitudo uero numeratur ab occidente in orientem, cuius initium Ptolemæus conſtituit in ultimis finibus Hiſpaniæ & Mauritaniæ. Et quanto regio uel ciuitas aliqua longius ab hoc initio & meridiano circulo uerſus orientem diſtat, tanto maiorem dicitur habere longitudinem. Vt Calechut habet in longitudine circiter centum & quinque gradus, qui per quindecim multiplicati, oſtendunt Calechut M D L X X V miliaribus Germanicis à primo diſtare meridiano. Numerus igitur ille uerſus orientem extenſus, continuo creſcit donec tandem completo terræ circulo ad primũ recurrat meridianum. Nam ubi primus longitudinis gradus incipit, ibi finem habet C C C L X gradus.

TERRAE DIVISIO.

PRAETER zonarum ac climatum diuiſionem, unde dierũ noctiúmq; potiſſimum colliguntur longitudines & contractiones, uetuſtiores Geographi terræ molem ſeu habitabilem ſuperficiem in tres diuiſerunt partes, nempe in Europam Africam & Aſiam, quæ in ſua uaſtiſſima excurſione Indiã quoq; ipſam complectitur, etiamſi bona orbis pars illis nondum eſſet cognita. Nam multæ regiones orientales ultra C L X X X meridianum (ad quem Ptolemæus ſua exploratione peruenit) ſitæ, ueteres latuerunt, niſi forſan per Alexandrum Magnum, qui Orientem aperuit, nonnihil de extrema India occidentalibus innotuerit. At hodie qualis illarum regionum ſit facies, & quanta maieſtate magnus Cham, Tartarorum ſcilicet Imperator illis terris præſideat, Paulus Venetus & Haythonus edocẽt. Sic ſi ad Auſtrum ſpectes magna pars terræ noſtra tempeſtate explorata eſt, quam Ptolemæus ut incognitam reliquit: ab Hiſpanis uero cum in orientem nauigio contendunt, obambulatur & circuitur, ut paulo poſt diſſeremus. Quin & in oceano occidentali ferè nouus orbis noſtris temporibus ab Alberico Veſputio & Chriſtophoro Columbo, multíſque aliis inſignibus uiris inuentus eſt, qui non abs re quarta orbis pars nuncupari poteſt, ut iam terra non ſit tripartita, ſed quadripartita, cum hæ Indianæ inſulæ ſua magnitudine Europam excedant, præſertim ea quã ab Americo primo inuentore Americam uocant. Europa terminos habet ab oriente Tanaim fluuium, Mæotides paludes & pontum: A meridie mare mediterraneum, quod apud Gades primũ anguſtum, nec amplius decem milibus paſſuum patẽs. terras aperit atq; intrat: ſed illico latiſſime diffunditur, & in orientem ad Syriam uſque extenditur, inſulas magnas & paruas ſine numero efficiẽs: Ab occidente uero habet Europa terminum oceanum magnum, & à ſeptentrione oceanum Britanicum. Oritur Tanais non à montibus, ut antiqui ſenſerunt, cum ducentorum miliariorum ſpatio circa Moſchouiam, in qua Tanais fontes uiſuntur, nulli montes inueniuntur, ſed latiſſimi ibi ſunt campi, & multæ paludes. De hac re late differunt Mathias de Michou, & Paulus Iouius. Inſigniores regiones Europæ ſunt Hiſpania, Gallia, Germania, Italia, Pannonia, Illyris, quæ hodie ſunt Sclauonia, Ca-

Digitized by Google

rinthia, Bosna, Croatia, Coruatia &c. Post Germaniam sequitur Sarmathia, quæ nostro æuo in plurimas abiit regiones, nempe Poloniam, Lithuaniam, Liuoniam, Moschouiam, Russiam, Podoliam &c. Post Pannoniã sequitur utraq; Mœsia, & Thracia, quæ hodie sunt Rascia, Seruia, Transsyluania, Bulgaria & Valachia: itémque Macedonia, Epirus, Achaia, & reliquæ Græciæ partes Europæ annumerantur. Hæ sunt fere omnes & præcipuæ Europæ partes præter insulas quasdam & peninsulas, ut sunt Britania, quæ hodie est Anglia, Dacia, Norbegia, Suetia: & in mari Mediterraneo, Maiorica, Minorica, Corsica, Sardinia, Sicilia, Candia, quæ & Creta &c. Hæc Europa licet comparatione aliarum terræ partium sit parua, est tamẽ cultissima & populosissima, ut etiam in ea re excedat totam Africam, non obstante quod illa in triplo sit maior. Nam est tota habitabilis, præterquam in exigua parte, ubi propter frigoris uim habitari nequit. Habet multitudinem pugnacem, & quæ agros colat, & quæ urbes quoq; contineat, Affert fructus optimos uitæ necessarios, & metalla quæcunque usui sunt. Similiter pecudum mitium exhibet copiam: at bestiarum ferarúmque habet raritatem. Odores & lapillos magni sumptus extrinsecus petit. Insignior fluuius Europæ est Danubius, qui & Hister, originem ducens ex Sueuia Germaniæ, labens per utranque Pannoniam & Valachiam, & tandem sexaginta nauigabilibus auctus fluuiis, septem magnis ostiis in mare Ponticum supra Constantinopolim sese exonerat. Montes uero insigniores habet Europa, Pyreneos & alpes. Hæc in genere de Europa dicta sufficiant.

DE AFRICA.

AFRICA altera pars orbis ad meridiem expositа, & magnis solis ardoribus obnoxia, terminatur ab occidẽte mari Atlãtico, à meridie oceano AEthiopico, à septentrione mari Mediterraneo, & ab oriente Nilo flumine, seu potius ut Ptolemæo placet, mari Rubro. Insigniores eius regiones sunt, Mauritania Tinganica & Cæsariensis, Africa minor, Numidia, Libya, Cyrene, AEgyptus, utraque AEthiopia & Troglodytarum regio. Verum hodie hæc nomina ferè omnia præter AEgyptum euanuerunt. Nam loco prouinciarũ maritimarum successerũt Mauri, Barbaria, regnum Marochi, regnum Fessa, regnũ Thunesii, quod ferè è regione Siciliæ in Africa locum habet, regnũ Nubiæ sub AEgypto, regnum Gambræ in littore oceani occidentalis, regnum Melli & Nebeorum ad meridiem, de quibus & aliis Africæ meridionalioris maritimis prouinciis, ex nauigationibus Cadamusti plurima disces. Nescio si hodie Africæ interiora loca satis sint explorata, & à doctis cognita. Id unum omnes geographi fatẽtur, pleraque Africe loca inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ab cœli situm humanæ habitationi incommoda, multo denique uenefico animalium genere infestata, ut uniuersa regio magis sit uasta quàm frequens, sed ubi incolitur eximie fertilis est. Contra meridiem plurimum est deserta ob nimios æstus: quà uero Europam spectat, frequentior est illi cultus. Eximia agrorum fertilitas, utpote qui locis quibusdam centesimo fœnore cultoribus reddunt messem. Mirum est quod de Mauritaniæ ubertate dicitur, esse in ea uites, quas duorum hominum complexus capere non possit, uuarum racemos cubitales, arbores circa Atlantem proceritate insigni ac enodi. Sed omniũ nobilissima citrus, Romanis

Digitized by Google

deliciis inserta Alit Africa elephantos & dracones, qui ipsis beluis insidiantur, suóque cõplexu enecant leones, bubalos, id est, boues syluestres, pardos, capreas, & simias multas. Herodotus quoq; cornutos asinos ibi nasci asserit. Interiorem Africam inhabitant Nigritæ: & hæc quidem torret solis aspectu & uicinitate. In medio est arenosa, ad orientem deserta, circa occiduum montosa. Habet gentes non paucas, diuerso uultu, & specie horribiles. Regem ex sacerdotibus creant, qui omnia facere debet iuxta patrios mores. Plures solis propinquitate nudi agunt, ouillis pelliculis pudenda obtegunt: alii omnino pecorũ uestiuntur pellibus. Pecuariam rem uulgo exercent, & sunt pecora pusilla admodũ duri hirtíq; uelleris. Millii hordeíque frequens est apud illos usus, unde etiam potum conficiunt, cæteris carent frugibus, præter raras palmas. Quidã herbis uictitãt, tenuioribúsque harundinũ radicibus. Hodie præsidet illis, ut Marcus Antonius Sebellicus ab ipsis locorũ indigenis accepisse dicit, Prætoianes, seu ut uulgo aiunt, presbyter Ioannes, quem Giam, id est, potentem uocant: nam aiunt illum imperare sexaginta duobus regibus. Garma est urbs regia, quæ non muris, sed tabernaculis in ordinem digestis, ex serico byssо & purpura intextis extructa est. Bina messis est illis, & bina æstas. Agnoscunt etiam Christum: sed quicquid Lybicarum gentium ab hac AEthiopia est usque ad occidẽtem, omnes Mahumeti impietatem colunt, uiuúntque eodem cultu quo barbari qui in AEgypto sunt, & appellantur Mauri. Nugantur etiã quidam circa originem Nili habitare Pygmeos, qui cubitum non excedunt, hominibus in figura persimiles: recte incedunt, imperfe & loquuntur: tertio anno generant, & octauo moriuntur: usu rationis carent, non colunt iustitiam, uerecundiam aut honestatẽ, ideo non homines sed bruta censentur. Insignior & maior Africæ fluuius, & toto orbe celeberrimus, est Nilus, quem quidã aiunt oriri ex fontibus in extremis AEthiopiæ finibus. fertúrq; per plures & uarias regiones, faciens plures insulas, unam autem insignem Meroen nomine. A solstitio æstiuo usque ad æquinoctium immensa aquarum mole singulis annis inundat, & adeo totum AEgyptum adducto limo fœcundat, ut segetes quatuor aut quinque exactis mensibus, ad messem redeãt. Et interim uulgus ab operibus uacans, otiosum indulget epulis ac uoluptati: & pecora in stabulis recluſa nutriuntur. Proinde ex incremento huius fluuii AEgyptii uim aut penuriam futurarum frugum præuident. Nam cum Nilus duodecim cubitis tantum excrescit, AEgyptus famem sentit. In tredecim cubitis etiã annum esurit: sed quatuordecim cubiti hilaritatẽ afferunt: quindecim securitatem, sedecim delitias: quod iustũ fertur esse incrementum. Et cũ huiusmodi Nili inundationes agrorum limites confunderent, nunc minuẽdo, nunc mutando aut delendo signa quædam, quibus proprium ab alieno discernebatur, iterum atque iterum mensurari eam terram oportebat: & sic primi dicuntur inuenisse artem geometriæ. Sunt in hoc fluuio crocodili: qui cum ex ouo simili ouo anserino prodeant, crescunt tamen longitudine uitæ ad sedecim cubitorũ magnitudinem. Lingua carent, dorsum squamosum habent præcipua duricie, ut nullo torméti ictu possint uulnerari Homines & animalia terrestria flumini appropinquantia unguibus discerpit. Habet quoque Africa montes plurimos & maximos, inter quos præcipuus est Atlas, qui è media arenarum uastitate consurgens, ultra

Digitized by Google

nubila caput erigit:& pars quæ ad oceanũ extenditur, manat fontibus, nemoribus inhorreſcit, & rupibus aſperatur: non eſt tamen herbida, ſed nuda humo. Quà uero Africam ſpectat minorem, eſt opimus, naſcentibus ſponte frugibus, arboribus opaciſſimus, quæ ueſtiuntur lanugine ſericis, uelleribus nihilo uiliore. Vertex eius ſemper eſt niualis.

DE ASIA.

ASIA TERTIA pars orbis, terminatur ab occidente ad Europam & Africam, hoc eſt, ad Tanaiam & Mæotides paludes, & iuxta Africam ad mare Rubrum: à meridie uero habet mare Indicum maximum, & à ſeptentrione mare congelatum, ſeu Scythicum: porrò ab oriente oceanũ orientalem. Hæc pars orbis maior eſt Europa atque Africa, & habet regiones prouinciáſque innumeras, regna & imperia multa atque potentiſſima, montes & fluuios celeberrimos, uaria genera animalium & terræ naſcentium, quæ in aliis orbis partibus non inueniuntur. Nam Arabia deſerta in quadam conuali fert balſamum: & altera Arabia quæ propter fertilitatem & fructuum copiam felix nominatur, producit calamum, myrrham, thus, caſiam, cinamomum, ligna odorifera, & reſinam ſuauiſſimi odoris, ut etiam mira fragrantia ex illa regione ſpiret ad eos qui in mari à longe adueniunt. Qui uero intra regionem degunt, propter nimiam rerum fragrantiam ac intolerabilem in ſenſibus percipiunt ſtuporem ut cogantur etiam illam leuare bituminis ſuffitu & hirci barba. Abundat quoque hæc regio auro optimo, ut etiam inter terræ glebas temere iacentes aureæ maſſæ glandium magnitudine reperiantur. Ganges fluuius Indiæ nominatiſſimus alit crocodilos & delphinos, aliáſque horribiles beluas. Inueniuntur illic plurimi elephantes, & aues ad imitandum humanæ uocis ſonum dociles. Mare quoque illud infundit littoribus gemmas & margaritas. In ſyluis uero inueniuntur lauri & baccæ, Eſt illic magna uis ſerpentum, ſquamis fulgorem auri reddentium. Circa littora Taprobanæ, quam hodie Sumatram uocant, uagantur paſſim cetæ, animalia monſtroſa, & tantæ magnitudinis, ut coles quidam littoribus aduecti uideantur, quorum dorſum longo ſpinarum tractu exaſperatur. Infeſtiſſima ſunt ambulantibus in littore, ut nemo facile ex eorum faucibus effugere poſſit ſi uiſus ab eis fuerit. Habent tantos hiatus, ut ſæpe nauem cum hominibus deglutiant. Iaua inſula habet ſyluam nucum muſcatarum. Mare Caſpium gignit criſtallum & iaſpidem. Hircania habet in ſyluis tigres. Habet hoc animal multas maculas, & eſt miræ uelocitatis, ut nihil adeo antecedat, quod non illico aſſequatur. Eius potentia maxime prædicatur, quando maternis curis inci tatur. Niſi enim raptores mox in maris præſidio fuerint, nullus aſtus uel fuga quanta libet liberat. Bactriana ſicut & Arabia nutrit plurimos camelos. Eſt animal hoc oneri ferẽdo accommodatiſſimum. Sitim in quatriduum tollerat, & cum occaſio bibendi data eſt, reſarcit omnia præterita deſideria. Turbulentas aquas captat, puras refugit. Colchorum regio mel amarum producit. Babyloniæ regio crebris icta fulminibus, ex ſcatebris illis euomit bitumen ad lateres ædificiáque oportunum. In Margiana & Aria aiunt ſæpe reperiri uitem, cuius ſtipitem duorum uix hominum ulnæ complectantur: racemum uero

Digitized by Google

duorum cubitorum longitudinem implere. Illic etiam uinum ad tres hominis ætates, id est, in nonagesimum annum perdurare, idque in uasis minime picatis. India terra saluberrima bis in anno metit fruges, fert cinamomum, piper, & calamũ aromaticum, ebenum arborem, psitacum auem, monoceroten bestiam, beryllos, adamantes, carbunculos, margaritas, & alias gemmas. Caucasus mons Indiæ ea frõte qua soli obuersus est, habet arbores piperis, quas ad iunipe ri uel secundum alios, ad hederæ similitudinem fructus suos edere scriptores tradunt. Sed quid pergo ista enumerare? cum Marcus Venetus, & Ludouicus Vartomannus illarum regionum nostra fere tempestate exploratores fuerint, & lucu lentissime conscripserint quid in Oriente uiderint: is quidem in India citeriori, & præsertim in Calechut: ille uero in India ultima, & magni Cham latissimo imperio. Lege libros ipsorum, & mira inuenies.

NAVIGATIO AB EVROPA AD CALE-chut Indiæ emporium nominatissimum.

NEQVE HOINVM memoria, neque antiquorum literis proditum est, nauigationes illas in oceano factas, quæ nostro tempore fieri cœperunt, Ptolemæus quidem & Strabo, ambo insignes & toto orbe celeberrimi Cosmographi, nescierunt ultra Hispaniæ & Africæ occidentalia littora terram aliam, præter Gades & Fortunatas insulas reperiri. Nec ulli alii mortaliũ post hos insignes uiros quicquam constitit de innumeris & maximis illis insulis, quæ medio itinere inter Africam occidentem uersus, & Indiam in oceano, nostro æuo sunt inuentæ. Sed nec apud ullum auctorem inuenies mortales unquam ausos, ut sese committerent pelago illi uastissimo, quod ab occidente per meridiem in orientem ducit: immò putarunt Africæ terram usque adeo uersus meridionalem polum protensam, ut ob immensa frigora non liceret hac parte nauem circunducere in Orientem. Quippe qui in hac fuerunt sententia ut existimarint terræ molem, præsertim in Africa, æque uersus meridiem ab undis denutam & habitatam ut in plaga septentrionali. Nam diuiserunt eam in quinque zonas, ex quibus duæ circa polos describuntur, frigidissime quidem, quòd maxime absint à uia solis, & propterea à paucis habitentur hominibus, hisque syluestribus, præsertim ea quæ subest polo Arctico. Nam sub polo Antarctico compertum est nullam esse terram, saltem solidam. Aliæ duæ zonæ temperatissimæ habentur, quæ scilicet sequuntur frigidas zonas, quia non nimio frigore rigescunt, nec nimio solis calore exuruntur, cum limites habeant circulos arcticos atque tropicos, quibus interiacent. Arcticum circulum quidam aiunt esse quem Vrsa maior priore describit pede. Alii uero intelligunt circulum quem polus zodiaci reuolutione primi mobilis describit. Et distat is circulus XXIII gradibus & dimidio à polo. Tu si uolueris, poteris eum signare in mappam nostram. Nam habet locum ferè inter sexagesimum & septuagesimum paralellum. Sic enim licebit uidere quas regiones sibi uendicet zona illa temperata, quam cõplectuntur circulus Arcticus & tropicus Cancri. Porrò si circa polum Antarcticũ etiam inter paralellum sexagesimum & septuagesimum circulum Antarcticũ pinxeris, qui unà cum tropico Capricorni alterã continet tem-

Digitized by Google

peratam zonam, uidebis in ea ferè nullam esse terram continentem, sed mare duntaxat & insulas quasdam, nisi quod portio aliqua de Africa in eam extenditur. Cæterum quintam zonam aiunt esse inter utrunque tropicũ, & hæc ob solis continuos ardores uocatur zona torrida. Non est igitur, ut prisci putarũt, quod Africa in Australem frigidam & intemperatam zonam adeo excurrat, ut ob id orientalibus minime pateret per mare accessus in occidentem, aut contrà occiduis in orientem: cum hodie à Lusitania frequens sit nauigatio in Indiam & uiciniores orientis partes: non quidem per mare mediterraneum, cum id ducatum nequeat præstare naui nisi usque ad AEgyptum & Syriam, nõ autem in Arabiam aut Persiam, aut etiam Calecuht: sed per oceanum orbis circuitur meridianus, prætereuntúrque multa regna, prouinciæ, populi, terræ & insulæ, donec tandem perueniatur ad sinum Barbaricum, & hinc ad sinum Arabicum, atque Indicum. Igitur aduerte tabulam terrenæ descriptionis, & ducam te ab Hispania in Calecuth insigne emporiũ Indiæ, non quidem proximo itinere, quod est per mare mediterraneum, & deinde per Arabiam aut mare Rubrum, tandémque per sinum Indicum, iuxta quem Calecuth ponitur: sed per oceanum primo occidentalem, deinde meridionalem, & ultimo Indicum quod iter hodie à Portugallis frequentatur, & ab Aloysio Cadamusto primi libri auctore perquam diligenter describitur. Primum itaque cum Hispani in Indiam traiecturi sunt, petunt Portum sanctum, Mederam, & septem Canarias insulas, quæ olim Fortunatæ dictæ sunt, Hispanis ferè omnes subiectæ: de quibus habes quarto, quinto, sexto, & septimo capite uauigationis Aloysii. Hinc nauigatur ad Caput album, portum cõtinentis Africæ, ubi est poli eleuatio XIX graduum. Lege de hoc caput nonum Aloysi. Relicto Capite albo & insulis adiacentibus, uenitur ad regnum Senegæ, quod sic uocatur à fluuio Senega, qui præterlabitur & irrigat ferè totam AEthiopiam, disterminátque Azenagos à primo AEthiopum regno de quo in XIIII capite Cadamusti. Haud longe ab ora huius fluminis est Caput uiride, promõtorium insigne, sub eleuatione poli XIII graduum, quod Ptolemæus uocat promontorium AEthiopum: de quo capite trigesimo quinto. Relinquitur etiam ad dextram in alto mari insula, quam Hispani appellarũt Boni uisus, quam nos è regione Senegæ fluuii signauimus. Relicto Capite uiridi ductore Austro peruenitur ad ostium fluuii Gambræ, à quo regnum Gambræ denominationem habet, fluítque per anfractus & ambages multos, ut alter Mæandrus. Hinc nauigantibus offertur caput Sagres, ac deinde transito regno Meli: peruenitur ad caput Bonæ spei, quod corrupte & Hispanice De bona sperantza quidam appellant: & tenet extremam Africæ uersus meridiem, partem, quam Pomponius frontem Africæ appellat. Nam hinc nauis sensim redit uersus æquatorem, ubi scilicet est regnum Melindæ, & Troglodytarum regio: apud quos est aurifodina quam Zaphallam uocant, insula scilicet haud longe à sinu distans Arabico: ubi etiam est insula Achiloa seu Aquiloa, quam tamen alii uocant Chiloã, & distat sexaginta leucis à Zaphalla, uicinior quidem Arabiæ quàm Zaphalla. Omitto multa alia capita littorũ, insulas & prouincias, quæ nullibi non occurrunt in tam uasto pelago, & signo dũtaxat celebriora loca. Traiecto uero sinu Indico, peruenitur ad Calechut, no

Digitized by Google

bile illud orientis emporium, quod toti fermè mundo mittit aromata, etiam si pauca illic crescant. Numerantur itaque à Portugallia ad Calechut, mille & octingentæ leucæ, respondentibus uni leucæ quatuor miliaribus Italicis: non quidem recto itinere, sed in Austrum deflexo. Alioquin si ex mari mediterraneo mox liceret intrare mare Rubrum, longe propior nauigatio esset per mare illud, quàm per oceanum, id quod oculorum iudicio facile deprehendere poteris, si utrunque iter in mappa aduerteris. Veneti quidem cum soli ante triginta annos Europæ præsertim occidentali aromata suppeditarent, priusquam illa nauigatio à Lusitanis esset adinuenta, à sinu Adriatico per mare mediterraneum Alexandriam adierunt, quæ iuxta Nili ostia situm habet, & hinc aliquo spatio terræ emenso, per mare Rubrum ad Calechut peruenerũt, itinere quidem breuiori, & quo commodius haberi nequit. Hæc uolui simpliciori lectori paulo uerbosius indicare, non ignorans Geographicarum, sicut & aliarum mathematicarum rerum inexperto nihil satis dici posse. De aliis ciuitatibus, prouinciis & insulis, quæ ultra & citra Calechut ab Aloysio & Vartomãno sitæ describuntur, non est quod hic multa scribam, cum ipsi satis exprimant, quot leucis, aut quanto spatio ad illam uel illam dissitæ sint plagam. Nos tamen situm Ormi insignis insulæ indicauimus, nempe sub sinu Persico, iuxta tropicum cancri. Gulphal insula ponitur in sinu ipso Perico, id quod apud Cadamustũ legis capite septuagesimo primo.

NAVIGATIO CHRISTOPHORI COlumbi, & Alberici Vesputii ad nouas insulas

CELEBRATVR Alexander magnus toto orbe terrarum, quòd primus ferè penetrarit Orientem, non nauigio, sed pedestri & tutiori itinere in illũ deductus. Verum parua erit laus illius, si cõparetur uiris illis qui nostro æuo maria etiam incomperta sulcare tentarunt, & Occidentem sua exploratione aperuerunt, innumeras insulas hominibus & opibus plenas in uastissimo mari adinuenientes: de quibus hactenus nulli mortaliũ quicquam cõstitit à duobus milibus annorum & suprà, nisi fortassis Indis orientalioribus & uicinioribus habitationes illæ hominum compertæ fuerint. Nemo inter doctos non putabat totã aquarum uim à principio creationis in illud pelagus reiectã, & aquam ipsam illic in magnam coaceruatam molem, ut possibile non fuerit ibi aridam quoquo modo apparere: sed falsi sunt omnes qui in hac fuere sententia, quũ nullibi non in mari emineãt insulæ, siue ad occidentẽm ieris siue ad orientẽ, siue meridiem lustres siue septẽtrionẽ. Insulas occidentales nempe Hispanã, Ioannam, Spagnollã, Cubam, Isabellam, Antiglias, Canibalorum terram, Americam, & reliquas incognitas terras primi mortalium adinuenerunt Christophorus Columbus & Albericus Vesputius, labores innumeros exantlantes, dum hinc inde per uastissimum & sæuissimum æquor uagantes, & innumera pericula subeuntes nouas contendunt quærere terras, etiam longissime à patrio solo abducti, quippe qui adeo in meridiem digressi sunt, ut polus antarcticus illis triginta tribus sustolleretur gradibus, sub qua eleuatione etiam insulam inuenerunt Melcham appellatam. Reliquas uero pro maiori parte inter utrunque repererunt tropicum, tametsi non

Digitized by Google

paucos etiam citra tropicum Cancri deprehenderint. Porrò qui mores, & quis uiuendi modus sit illarum terrarum incolis, non est quod hic referam, lege nauigationem Columbi, quam inuenies pagina septuagesimanona, & item nauigationem Vesputii, pagina centesima septima & quatuor eiusdem nauigationes, pagina centesimatricessimasexta, & tu edoceberis hæc omnia. Poteris etiam aduertere si orbis descriptionem adhibueris, qua linea, & quo itinere nauigationes suas ab Hispania in nouas insulas instituerint, quæque mirabilia experti sint.

CVRSVS PEREGRINATIONIS LVDOVICI Vartomanni patritii Romani ad partes Indiæ.

ITER QVOD Vartomannus ad regiones Orientales fecit, fuit tale, Ab Italia per mare mediterraneum ad AEgyptum primo demigrauit, & hinc per littus maris uersus septentrionem conscendens, ad Beryntum, Tripolim & Antiochiam, quæ ferè omnes sunt maritimæ, peruenit: & ab Antiochia paululum uersus Orientem digrediens, Damascum adiit. Hinc itinere quadraginta dierum & noctium ad Mecham concessit, quæ urbs in Arabia deserta quadraginta mille passibus, hoc est, magna dieta à littore maris Rubri, præsertim ab oppido Zida, quod portus est maris elegans, sita est, Pertransiit tamen medio itinere urbem Medinam, in qua gens cæca Saracenorum ueneratur corpus Mahumetis sui. A portu Zida per mare rubrum uenit ad Aden Arabiæ felicis urbem pulcherrimam & famigeratum emporium: lustratísque multis Arabiæ urbibus, commissus pelago, ut ad Persiam nauigaret, tempestate iactatus est in AEthiopiam, & illinc abcedens in Persidem uelificauit, ubi multis conspectis urbibus, ad Ormum ciuitatem & insulam insignem se transtulit. Ab hac rursus solues, ad Cambaiam Indiæ urbem haud procul ab Indo fluuio positam concessit. Et digrediens ad alias uiciniores urbes, nempe Ceul, Canonor, Decham, & alias quasdam, tandem ad Calechut peruenit. Et ab hac in ulteriorem profectus Indiam, uisis uariis urbibus, atque multis insulis, præsertim quæ species mittunt aromaticas, postliminio redit ad Calechut: & hinc cum Lusitanis in Europam reuersus, ad Hispaniam peruenit, & tandem ad Italiam patriã suam. Marci Pauli Veneti iter hic non duxi explicandum, cum ferè nullam signarit prouinciam, quam pertransierit, præter Armeniam, & quasdam circumiacentes regiones, ad quam traiecto Bosphoro & Euxino mari peruenit. Ab Armenia uero quas regiones permeauerit, donec ad extremos Scythas, qui hodie sunt Tartaria magna, peruenit, non scribit: rediens tamen ab oriente ad occiduas partes, signauit plures. Id unum ex sententia agit, ut nobis diligenter describat Orientem, tam terram continentẽ quàm insulas meridionales & orientales, potissimum quicquid locorum est sub ditione magni Cham. Presbyteri quoq; Ioannis facit mentionem, quippe cuius regnum conterminum ait imperio magni Cham, cum tamen cæteri ferè omnes regem illum in AEthiopia Africæ haud longe à Troglodytis dominari asseuerent. Sic enim habes apud Aloysiũ capite sexagesimo, nempe presbyterum Ioannem in Africa circa regnum Melindæ confinem esse Sultano. Idem sentit Ludouicus Vartomãnus libro secundo, capite decimoquinto. Nodum hunc soluendum tibi lector relinquo.

Digitized by Google

NAVIGATIO AD TERRAS IGNOTAS ALOYSII CADAMVSTI, ARCHANGELO MADRIGNANO INTERPRETE.

CAPVT I.

CVM EGO Aloysius Cadamustus è Venetis patritiis primo animum induxerim sulcandi eius Oceani, qui à freto Gaditano per insulas Fortunatas, & AEthiopas inferiores uersus Austrum tendit: cúmq; ibi pleraque scitu cognitúq; non indigna deprehenderim, ut fiat testatum posteris, animo mihi hæsisse, hactenus incomperta quærere, & adire inaccessa, prout rebus memoria suppetet, excipiam & prosequar calamo, donec earum memorabilium rerum quæ uidi, & locorum quæ coram adiui, ueram prorsus efficiam historiam: quæ omnia si nostris conferantur, alterum profecto orbem efficient. Et si ea forte minus ordinate abs me describétur in rerum tantarum uarietate, non sum tamen defuturus, quin historiam ueram denarrem, & ubi fere incredibilia & prodigiosa occurrent, licet uera, temperabo tamen de industria, & sciés citius nonnulla sum prætermissurus, quàm uel minima citra ueritatem relaturus. Primus igitur qui memoratum Oceanum & AEthiopiam supradictam adire est aggressus, post protoparentem nostrum Adam (unius Plinii historiam excipio) is fuit nostro æuo illustrissimus D. infans Don Huric natus Lusitaniæ rege illustrissimo Don Ioanne: qui quidem princeps infans, licet sui nominis præclara, & propè innumerabilia percenseri possent, prudés præteribo omnia in præsens: id unũ haud prætermiserim, quod Christi seruatoris nostri almæ fidei eximie studuit, & nihil magis in uotis gessit, quàm nomen Christianum à barbaris & dei hostibus asserere, matrimonii expers fuit, adolescentiam suam castitate mira honestauit, domi & militiæ strenuus. Mauros sæpenumero fudit, & bello clarus euasit. Cum itaque eius genitor dissolutionem corporis sibi imminere conspiceret, annorum iam plenus, prius naturæ non concessit, quàm salubertimis præceptis filium monuerit, ut uidelicet sacratissimam Christi fidem animo inconcusso illibatóque coleret, nec deesset suis uotis, quibus instituerat Christi hostes debellare, & sancto nomini reddere subiectos. Adiecit etiam ad hæc, ut Lusitaniæ gentis, & in primis patritiæ Cordatæ meminisset, & ut paucis absoluam, sæpe dictus illustrissimus Don Huric patris monitis libens audiuit: fato iam functo parente, fratre tamen patrocinante, qui regno ætatis concessu successit. Huic nomen fuit Don Daruth, cuius auspiciis Mauros male accepit, qui id regnum occupant, quod Fesse dicitur: quod quidem regnum incipit ab Ampelusia promontorio Mauritaniæ, non longe à Gadibus, & mari Atlantico alluitur, & uergit ad Austrum. Singulis igitur annis ex instituto Mauros

Don Huric

Don Daruth

Digitized by Google

lacessens, celoces suas mittebat, quo ad id promontorium deuentum est, quod Caput de Non appellatur ab incolis, argumẽto, quod qui ultra dictum promõtorium iuere, non sunt regressi, & ibi prisci nautæ terminum semper constituerant suæ nauigationis. Hucusque itaq; celoces principis deuenere, nec ausæ sunt ueterem terminum excedere. Quæ ubi principi sunt renuntiata, animum accẽdunt magis peragrandi orbis. Instituit propterea rursus cœptam prouinciã persequi, & promontorium Capitis de Non aliquando transcendere diis fauentibus quoniam celoces Lusitanæ omnibus Oceani Liburnicis eximie præstant, Et cum iam ad id opus nauandum præsto essent nonnullæ Celoces, censuit non difficulter posse nauigare uastum Oceanum, cupiens admodum loca hactenus inaccessa adire, & nouos populorũ Africæ ritus uidere: quibus omnibus exploratis, in promptu haberet Mauros pro arbitrio profligare, & suæ ditioni addere. Iussit itaque celoces ternas expediri, cum armamentis, cum etiam comeatibus ferè omne genus, quibus uiros strenuos præfecit. Qui dicto principis audientes profecti sunt, & dictum promontorium Capitis de Non, littus haud deserẽtes, per centum ferè miliaria præteriere, & cum nihil præter incultam tellurem, ac omni habitatore uiduam comperissent, domum regrediuntur. Cum igitur princeps de nouis populorum Africæ moribus ac locorum sitibus, ex his nauigationibus nihil adhuc comperti haberet, rursus classem communit omni genere annonæ, & rebus omnibus, quibus hostes propulsare quirent, & suos diutius alere, data lege ut tandiu nauigarent, donec superiores suorum nauigationes per centum & quinquaginta miliaria excederent, & ultra (si eis uisum foret) progrederẽtur, quos pro labore tanto innumeris promissis onerat. Qui principi obsequentes, uela dedere, & cum nihil nacti fuissent nisi uastum & sterile solum, rediere, Quibus non obstantibus, princeps indies fit auidior nouarum rerum, animúsque accendebatur magis, ut assolet, in rebus uetitis: quare iam tertio mittit, qui terram huiusmodi explorent. Et ut breue faciam, tantisper annis singulis nouos expediuit nautas, donec ab Arabibus cultam terram inuenit, qui in desertis uitam trahebant: & paulo ultra progressi, nouos populos inueniunt, qui Azanegi appellantur: uiri coloris subcinericii, de quibus in sequentibus latius dicturi sumus. Et postremo iam ipsis adnauigantibus, tellus AEthiopum inferioris Africæ, quæ Oceano adiacet Australi, apparuit, rursúsque indies nouos populos, cum idiomate, tum etiam ritu & moribus differentes nanciscũtur, ut lectori diffusius deinceps liquebit.

Caput de Non.

Azanegi.

Digitized by Google

Cap. II.

CVM IGITVR ego Aloysius forem Venetiis, quæ urbs mihi solum est patrium, anno à partu uirginis M D I I I annum agens alterum & uigesimũ: & cum iam ferè nostri maris, quod Mediterraneum appellant, littora omnia lustrauissem, decreui in Celtogalliam iterum contendere, quò aliàs iueram commercii gratia: ea enim est regio Galliæ, quæ ab Oriente terminũ habet Rhenum fluuium, à Septentrione Oceanũ Britanicum, in quem exonerat Rhenus prædictus, & ibi nobile emporium uisitur. Brugim appellãt, nullis emporiis Septentrionalis regionis postferendum, & eò lucri causa contendebã. Cum ergo illò proficisci decreuissem, accinxi me itineri, non quidem multis onustus pecuniis, nam pauissimi census erant, & Liburnicas, quæ eò tendebãt, conscendi duce Marco Zenone equite splendidissimo, prius Christi nomine inuocato: Venetiis soluimus anno Christi memorato, Augusti octaua luce, & prosperis auspiciis uetus institutum inter nauigandum obseruantes, iter agentes per certa hospitia, hoc est, ad consueta loca applicuimus semper, donec in Hispaniam deuentum est. Et cum ui ingentis tempestatis ducti applicuissemus ad id promontorium, quod Sacrum Ptolemæus appellat, in Oceanum uaste prominẽs, nunc Caput sancti Vincentii: sorte fortuna non longe ab hoc portu princeps infans per id tempus in oppido, cui nomen est Reposera, agebat animi causa. Is ut accepit nos aduentauisse, ad classem nostram internuntium mittit uirum, à suis secretis egregium, Antonium Conzallem nuncupabant, comite patricio Veneto, qui illic consulem Venetæ gentis agebat, ut diplomata Venetorum principum sigillo insignita declarabant: quique sub principe infante stipendia merebat. Adiuere itaque nos ex præscripto principis saccarum ferentes promercale, sumptum ex insula Mederæ quæ Oceano Atlantico innatat, è regione Mauritaniæ: tulere etiam commercii gratia sanguinem draconis, & alia pleraque sumpta ab insulis principis prædicti. Dum igitur de saccaro, & aliis mercimoniis sermo fit inter nos, ut assolet merces commutantibus, percunctamur Lusitanos, unde hæc tam præclara eruerint, & regiones locáque scisciamur: plura referunt, principem suum subegisse gentes innumeras, Christiano nomini hactenus incompertas, unde & saccarum & draconis sanguis & alia quamplura naturæ conducentia exportantur: addidere etiam ad hæc, parua esse quæ retulissent, si conferantur cum aliis rebus, quas præclare dictus princeps egerat: aperiúntque nobis hunc principem egregium inaccessa maria sulcauisse per internuntios nautas, nouásque regiones peragratas, domitas prodigiosas gentes; res miratu dignas repertas: unde innumera lucra comparantur: adeo ut ex nummo denos efficias, nullúmque fœnus esse, quod lucrum superet huiuscemodi. Hæc illi sedulo denarrabant, mirantibus nobis & obstupescentibus præ rerum euentu conspicuo. Ea igitur me inter cæteros accendunt lucri auidissimum: statui propterea hunc principem coràm adire, ut si forte & nobis sulcandi dicta æquora potestatem faceret: quoniam suum est eius freti uectigal, custodit propterea ipse Gaditanum fretum non incuriose. Responsum habui ab eis, qui classem nostram, ut præfeci, adiuerant, me non difficulter impetraturum à principe, ut meo desiderio fiat satis: uerum scirem duorum optionem principem daturum, utrum uellem, sumerem. conditio hæc est, Qui celoces sua impensa expe-

Celtogallia.

Brugis.

Sacrum promont.

Digitized by Google

dit,ſuóque periculo agit omnia,is earum mercium quas ferret,principi quartam det partem,ex uetere inſtituto: aut princeps ſuo impendio claſſem expediat,quo ad armamenta & illa omnia quæ tueri poſſunt naues ab incurſu hoſtium, reliqua ageret qui merces ducit,& cum rediiſſet,principi dimidium daret omnium: & ubi nihil mercis ex nauigatione allatum fuiſſet, omnem impenſam & operam luderet mercator:licet haud dubie conſtet,eos qui illò contendent,conſequuturos lucrum non mediocre: adiecit etiam principem, ſiqui è Venetis regiones prædictas inuiſere uoluerint,id facillime conceſſurum,imò fauturum plurimum: quandoquidem ſibi perſuadebat, aromata omne genus, & alia pleraque mihi nautas reperturos, quæ in primis Veneti ſuper omnem gentem callent ad amuſſim. Propterea principem prædictum adiui, qui me etiam ultra quàm par erat, honorifice excepit,& ea omnia quæ ex relatu ſuorum acceperam,præſens comprobauit: hoc etiam plus addidit,modo cœptam prouinciam non deſererem, ſe ingentiſſimis fauoribus & gratiis proſequuturum hoc celebre uotum. Quibus auditis, apud me hæc omnia penſitatius reuoluebam,uegetam ætatem,habilitatem corporis,uires & ingenium,quæ omnem laborem ſubire poterant: & peragrandi orbis percupidus, accendebar magis,cum præſertim nullus è conterraneis meis hæc aggreſſus eſſet,non diffidens ex his magnis laboribus me aliquando,& honorem & emolumentum reportaturum. Decreui prorſus uotum meum abſoluere,percunctaturus primo negociatores Luſitanos,quas merces magni facerent Nigritiæ,AEthiopes & Auſtraliſſimæ gentes. Redii demum reuiſum eos,qui Liburnicas in littore habebant,& ea quæ in Celticam Galliam uehere inſtitueram, uni affini meo commendo,& mercatus Liburnicas, quæ nauigando itineri facerent ſatis,ad continentem applicui. At naues Venetæ in Galliam uela fecere.

Quando abierint Liburnicæ,& quibus uentis uela fecerint.

Cap. III.

CVM IGITVR eò loci me adhuc continerem,quem Caput ſancti Vincentii appellant,aliter promontorium Sacrum, ut præfati ſumus. Id gratum principi admodum fuit,excipiebat me propterea ſolito magis honorificentius,& elapſis quampluribus diebus,iubet celocem armari,quæ uehere dolia nonaginta queat: cui præfectus erat Vincentius Lagus incola oppidi cuiuſdam à dicto promontorio diſtantis miliariis ſedecim. Celocem uero muniunt omni commeatuum genere,& earum rerum præſertim, quæ nautis uictum diuturniorem ſuppeditarent. Deorum itaque implorato auxilio à promontorio ſoluimus die uigeſimo & altero Martii, anni M D V flante uento Apeliote & Borea: & primo uela dedimus uerſus inſulam Mederæ iter agentes, eundo ad quartam Lebegii Occidentem uerſus itinere recto: Die uigeſimoquinto Martii applicuimus Mederæ per Portum ſanctum circiter meridiem. Diſtat dicta inſula à Sacro promontorio ferè miliariis ſexcentis.

Digitized by Google

Descriptio Portus sancti & rerum in eo memorabilium. Cap. IIII.

HAEC INSVLA Sancti portus parua admodum est, utpote quæ uiginti quinque miliarium circuitu patet, circa septimum & uigesimum annum à nauibus prædicti principis reperta. Hanc Lusitani iussu sui principis incolunt, aliàs à nostris nunquam cognitam. Huic moderatur Bartholomæus Polastrus dicti principis alumnus. Fert hæc insula innumeras fruges, triticum, siliginem, & alia id genus, boues, iuuencos, apros, & in primis cuniculis scatet, & ibi sanguis draconis, qui lachryma est arboris: nam stato anni tempore arbores ferro sauciant, quæ ubi sunt incisæ, anno sequente gummam emittunt per incisiones. Gumma uero ahenis decocta & defecata, sanguis efficitur, quem appellant draconis. Eius arbor producit fructũ cerasi instar mense Martii gustu eximium, coloris Veneti. Insulam circunuectis constat piscium ubertatem maximam esse, in primis dentalium, & ostrearum. Portu caret, stationem uero habet perquam commodam ab omni uentorum afflatu tutam, excipio Subsolanum & Vulturnum, quibus haud tuto nautæ se freto committerent. Hæc Portus sanctus appellatur: mel gignit suauissimum, adeo ut nullibi sit præstantius: ceram quoque producit abunde: nam ibi apum confertissima cernuntur examina innumeraque. Sanguis draconis.

Moncrhicus portus insulæ Mederæ. Cap. V.

ILLINC DIE uigesimo septimo soluimus, uidelicet ab insula Sancti portus, & eadem die Portum Monchricum applicuimus: is est insulæ Mederæ portus, qui abest à Portu Sancto miliariis quadraginta, & ni nubes cœlum inumbrauerint, altera alteram uidet.

De insula Medera, eiusque præfectis. Cap. VI.

MEDERA insula auspiciis & opera infantis principis colitur, frequens est habitatore. Hæc igitur à Lusitanis incolitur ab annis quatuor & uiginti, aliàs incognita: huic præfecit princeps uiros duos egregios equites: primo nomen est Tristanseræ, & hic mediæ iusulæ moderatur: alteri Ioanni Gonzalæ, qui insulæ quod supereſt moderandum suscepit. Et huic insulæ nomen inditum est à copia lignorum, id enim indigenarum lingua Medera significat, argumento quòd quicquid inibi erat soli, totum id syluis opacum condensissimis conspiciebatur. Operæpretium igitur fuit his, qui primo coluere insulam, ut igni multo compurgarent: qui adeo grassatus est aliquando, ut etiam uiros corripuisset, ni prope aquis humerotenus immersi sibi consuluissent. Nam dictus Ioannes Gonzales, ut ignem euaderet cum coniuge & natis, famem bidui iugiter in aquis tolerantissime sustinuit. Igne igitur expurgata insula, semini præparatur idonea. Hæc quatuor è partibus colitur, una appellatur Mõchricus, altera Sanctæ crucis: tertia Fonzala, ultima Iouis camera. Et licet quamplurimas alias habitationes habeat, hæ sunt tamen potissimæ. Si uiri percensendi forent, hi Mederavnde dicta.

Digitized by Google

proculdubio octingenti essent, è quibus seligi possent equites centum. Insula circuitu patet quadraginta miliarium, portum non habet, uerum peropportunas stationes: feracis est soli, licet saltuosa, instar Siciliæ, scatet tamen frugibus ferè innumeris, legit quotannis tritici scaria 30000 Venetorum. Desiit tamen esse feracissima, licet fertilis adhuc plura producat, nam frequentiore semine attrita est: quo niam indies aratur, atteritur magis. Regio est irrigua fontibus, & amnibus conspicua, oculo uisuntur ibi, qui insulam interfluunt: & ibi aquaticæ serræ, quibus in assamenta secantur ligna, & alia id genus efficiunt, ut sunt mensæ, tripodes, quibus ferè Lusitania omnis condecoratur eximie, necnon circumadiacentes regiones exornantur. Assamenta ibi multiiuga uisuntur, aliàs dedolantur in mensas ex cedro miri odoris, nec absimiles cupresso. Ex aliis fiunt abaci, tripodes, cophini, scrinia, & ferè omne genus receptacula, & in primis ex nasso fiunt pulcherrimæ, quæ quasi purpurei sunt coloris. Quoniam uero hæc insula frequentioribus irrigatur fluminibus, memoratus princeps saccareum harundinetum ibi plantari iussit, ex quo saccari quamplurimum legit: inde ueniunt scitissima saccara toto orbe præcipua, primæ decoctionis, necnon mixta, & quantum ex aliorum relatu colligere quiui, indies meliora saccara sperant: quoniam ea insula temperie cœli meliore saccarum suapte natura gignit: nam ea qualitas est plagæ illius, quæ Cypri & Siciliæ: nunquam algent, & ibi bellaria, & tragemata ex saccaro omnium generum, mellisque plurimum. Ceræ quidem satis, sed non tantum: uineas habet non despicabiles, in quibus taleas & malleolos maluatici plantare iussit princeps infans, afferuntur ex Creta insula, quam hodie appellant Candiam: uberes sunt uineæ, cœlo ad id inclinante: uites plus uuæ quàm foliorum ferunt, racemi proceriores, ut mensuram quatuor palmarum excedant, res uisu conspicua miráque uoluptate afficit intuentes: & ibi uuæ quibus color est niger, in arcuatis pensiles. Inde etiam exportantur ex nasso arcus celebres, qui feruntur in Occidentem, & fiunt ligna apta arcubus conficiendis. Et ibi paui quàm plurimi syluestres, colore ad albedinem inclinato. Perdices neque id genus alia ibi uidebis, præter coturnices, & apros innumeros in montibus. Memini etiam ab indigenis accepisse, ibi cum primo culta est insula, copiam maximam columborum fuisse: quibus capiendis non alia arte usi sunt aucupes, quàm alligato perticæ uncino ex arboribus, quibus illic insident, traherentur ad se non pauentibus auibus, sed mirantibus ueluti ad rem non uisam hactenus: quoniam nullo habitatore humano culta fuerat insula, à solis auibus & feris habitata. Fidem huic rei maiorem adstruit altera insula nostris temporibus reperta, natura non absimilis, præsertim in auium aucupio, ea utraque humani ritus expers fuerat: animalia ibi quamplurima usui humano apta: uiri illic etiam census non mediocris, complusculi dites ac locupletes: omnis insula adeo culta est, ut uiridarium & hortum repræsentet amœnissimum: quicquid ibi legitur ueluti aurum est. Et ibi celeberrima diui Francisci cœnobia uitæ obseruantioris sanctioríque. Accepi etiam ab incolis fide haud indignis, uuas etiam matuescere circiter sanctam hebdomadam.

Saccarum.

Vuæ vernæ

Canariæ

Canariæ insulæ numero decem. Cap. VII.

A' DICTA insula Mederæ Austro flante soluimus, quo duce iter confecimus, donec insulas Canarias applicuimus, quæ absunt à Medera ferè miliariis CCCXX. Hæ sunt decem numero, septem cultæ, tres desertæ. Quæ coluntur hæ sunt, priuis priua nomina. Primæ nomen est Fractælanceæ, secundæ Magnæsortis, tertiæ Grancamariæ, quartæ Teneriffæ, quintæ Gieneræ, sextæ Palmæ, septimæ Ferro. Nec id est prætereundũ, quòd ex memoratis septem insulis, quatuor Christianum nomen colunt, uidelicet Factalencea, Magnasors, Gienera & Ferrum. Tres uero quæ supersunt è septem, idolis seruiunt. Christianis insulis præest eques nobilissimus, qui Ferrara nuncupatur, oriundus ex urbe Sibilia, ditionis Hispaniarum regis. Qui colunt has insulas, uiuunt pane hordeaceo, carnibus, & lacte plurimo, & in primis caprino, quibus abundant. Hæ uini & tritici impatientes sunt, nisi aliunde importetur eis, prorsus carent: fructus ferè nulli, reliqua uero optima: scatet onagris, id est, syluestribus asinis, præsertim ea quæ dicitur Ferrum. Distant inuicem hæ insulæ miliariis quadraginta: atque ita alia respicit aliam, ut de industria continentérque subordinatæ uideantur, & Orientem prima, ultima uero Occidentem respicit.

Quarum sint rerum feraces Canariæ. Cap. VIII.

EX HIS insulis aduehitur herba, quæ oricola dicitur, cuius colore uestes inficiuntur, quæ quidem herba Gades in sinu Sibiliæ comportatur, & illinc in Orientem, & demum in Occidentem itur: exportatur etiam inde corii hircini copia ingentissima, quod cæteris præstat: seui plurimum, casei uero multum: & incolæ harum quatuor insularum nomini Christiano parent, & Canarii dicuntur. Idiomate differunt, adeo ut alter alterum haud intelligat: mœnia non habent, sed uicos undequaque patentes, uerum in eminentissimis montibus specus excauant, ubi degunt tuti ab omni impetu hostili. Sunt hi montes suapte natura ferè inaccessi, ideo inexpugnabiles, perinde ut nulla uis eò penetret, nisi una fames aditum præberet: & ambitus minoris harum insularum non minus patet miliariis nonaginta. Tres uero quæ idola colunt uastiores sunt, & frequentiore habitatore, præsertim Canaria magna, quæ hominibus circiter octo milibus exornatur. Teneriffa autem trium maior est, hominum quindecim milia, si utrunque sexum spectes, emitteret. Palma uero rarissimo est habitatore, uisu tamen conspicua, & delectabilis admodum. Id etiam apprime est dignum scitu, quòd nulla alia de causa hæc regio est propè inexpugnabilis, nisi ob situs locorum propè inaccessos, & strenuam gentem: fitque propterea ut subdita sit nemini, licet pluribus sit lacessita præliis. Nec silendum puto de insula Teneriffæ, quæ & eximie colitur, & inter orbis insulas est eminentior. Nam cœlo sereno eminus conspicitur, adeo ut qui absunt ab ea ad leucas Hispanas sexaginta uel septuaginta, non difficulter eam intueantur: & si leucarum rationem colligas, miliaria ducenta quinquaginta excedunt. Quòd cernatur à longe, id efficit acuminatus lapis adamantinus, instar pyramidis in medio. Qui metiti sunt lapidem, aiunt altitudine leucarum quindecim mensuram excedere ab imo ad summum uerticem. Is lapis iugi- Leucæ Hispanæ

Digitized by Google

ter flagrat instar AEtnæ montis, id affirmãt nostri Christiani, qui capti aliquando hæc animaduertere. Hi præfectos habent nouem, quos duces appellant: nec iure hæreditario succedunt, sed ius est in armis: inuicem digladiantur, & sæuiunt ut beluæ: armis carent, quia ferrum non habent, uerum lapidibus & scipionibus res geritur inter eos: nam lignis acuminata cornua adfigunt, ut uicem ferri gerãt: nudi ferè omnes incedunt, tamen nonnulli auersè & aduersè pellibus caprinis teguntur: carnem inungunt seuo hircino condito herbarum quarundam succo, ut cutis effecta densior algorem toleret facilius: licet ibi uix algeant, quoniam ad Austrum sunt positi: domos non habent, neque mapalia, nec quidem uiles casas, uerum specus & cauernas montium incolunt. Hordeo, carnibus, & caprino lacte pascuntur, abundant nonnullis fructibus, & in primis ficis, metunt fruges mense Martii & Aprilis: fidem habent nullã, nec deum norunt, sed alii alia idola colunt, solem nonnulli, & alii lunam, & planetas, superstitiose admodum idolis seruiunt: mulieribus quidem in promiscuum non utuntur, sed pro arbitrio ducunt innumeras. Virgines coniuges prius non accipiunt, quàm à principe deflorentur, & id apud eos ingens decus & honos ducitur. Verum siquis forte argutulus diceret, unde hæc nosti? Id pro responso nobis erit, Incolas uidelicet conterminarum insularum quæ Christo parent, ex instituto uitæ consueuisse hos infideles crebris incursionibus lacessere, noctu præsertim: & ubi aliquando in congressu succumbunt infideles, captiui ducuntur sexus utriusque, qui sic capti in Hispaniam mittuntur, hæc nos docuere. Vsu euenit aliquando, ut è nostris corripiantur aliqui, quos Canarii ad contumelias seruant, & ut publico sint ludibrio, lanii officio fungi eos cogunt, eísque exenterandis bobus & suibus addictis, quod apud eos ignominiæ specimen & dedecoris ducitur magnum: tantisper captiuitatem tolerant, donec permutatione aliqua redimantur.

Seruant etiam alium morem Canarii in augurandis principibus. Nam cum sceptra suscipiunt, complusculi sese offerunt certatim in memoriam & honorem noui principis morituros, & sponte quispiam uitam deuouet: congregantur propterea in ualle deuexa, & ibi peractis nonnullis ceremoniis, ac prolatis uerbis quibusdam, ille qui sua morte festum principis est exornaturus, se dat è rupe præcipitem, perinde ut ferè in frusta concisus exanimetur. Pro qua re quoniam fit in gratiam principis, debet princeps superstitibus agnatis defuncti, prosequitúrque eos beneficiis, ac fauoribus innumeris. Hunc morem licet ipsimet improbent, seruant tamen, & pro comperto habemus uerum esse quod retulimus: saliunt mirum in modum agiles supra quàm referre queam, instar funambuli & petauristæ corpora librant, & ut hinuli de saxo in saxum migrant, licet multum distent, & id nudis pedibus. Lapidem iaciũt ultra aliorum iactum, & quicquid pro scopo ac signo dederint, nusquam aberrant: uim maximã ac propè incredibilem lacertis inferunt, adeo ut uno uel altero ictu umbonem infringant. Memini dum illic agerem, uidere è Christianis Canariis quendam hoc ludicri genus agentem: conditionem proponebat, propositámque sanciebat pignore, uiris tribus mala Assyria duodena dabat, ut omnes ea iacerent in eum, nec propius accederent quàm ad octo uel decem passus, aberraturos omnes asseuerabat: nec ipse eorum poma medica tangere uolebat, nisi manu

repercuti. ndo

Digitized by Google

repercutiendo, alioquin inanes illorum iactus futuros prædicabat. Ille uero duodecim sumebat, & in uiros prædictos uibrabat, nullo aberrante. Abnuêre conditionem omnes, quandoquidem probe nouerant quantum præstaret corporis dexteritate, nec eos latebat ipsum etiam plura facturum quàm iactauisset. Hæc summa est igitur, ipsos Canarios mobilitate ac agili natura fere omnes anteire mortales. Hi etiam eximium cultum censent, herbarum succo tingere corpora colore multiplici, modo Puniceo, Prasino modo, nonnunquam Veneto, aliquando ceruleo, & nihil cultius ornatiúsue ducunt colorum uarietate, & hæc pictura est eius ornatus apud eos, cuius ornatiores uestes apud nos sunt. Ex his insulis, igitur Canariis, duas ego Aloysius præsens inuisi Gomorram uidelicet & Ferrum. Palmæ qui dem applicui, uerum nusquam classem deserui, ut cœptum iter consummarem.

Descriptio Capitis Albi cum insulis proximioribus. Cap. IX.

SOLVIMVS ab hac insula flante Austro AEthiopiam uersus, & breui peruenimus ad id loci, cui Capiti Albo nomen est, abéstque à Canaria miliariis fere septingentis septuaginta: & illud præsertim est sciendum, quòd qui à Canaria insula ad Caput Album proficiscuntur, hi littora Africæ nonnihil deserunt: quoniam qui Austro ducuntur, ad læuam Africam relinquunt, quantóque magis quis ducit naues in altum, tanto minus continentis uidet, quia Canariæ insulæ plurimum absunt ab littore Africæ Occidentem uersus. Igitur nautæ tamdiu absunt à littore dum nauigant, quoad ultra medietatem itineris peregerint, quo insula Canaria à Capite Albo abest: & demum obliquant ad læuam tantisper, donec Caput Album speculentur à longe, ne prius appellant terram, quàm eminus explorauerint: quoniam ultra dictum caput nihil nisi uastum mare conspicitur, quoad peruenias ad id littus, ubi cum dicto Capite fit sinus, qui dicitur Forna Dargin, cui ab insula quadam sinus eiusdem dicta Dargin, nomen inditum est: quod quidem nomen habet originem à parua insula in eodem sinu sita. Intra sinum per miliaria quinquaginta, & ibi etiam tres insulæ, quibus indita sunt hæc nomina à Lusitanis: primam Albam appellarunt, quia harenis strata est: alteram Garzararum insulam, argumento, quòd Lusitani qui primo coluerunt eam, magnam marinarum auium copiam ibi nacti sunt, adeo ut inde duas naues onustas omni genere auium in Hispaniam duxerint. Tertia insula Cori dicta est: & hæ tres insulæ paruæ sunt admodum, harenosæque ac desertæ. In illa quæ dicitur Dargin, aqua potu dulcis inuenitur, in aliis uero non nisi marina. Et signanter animaduertendum est, quòd hi qui à freto Gaditano soluunt, & uersus hanc AEthiopiam, quæ Austrum respicit, tendunt, nihil culti reperiunt, etiam à Barbaris, donec ad id loci uenias, qui Caput de Chantin dicitur, & ab eo uersus Caput Album semper à latere, & tunc tellus harenosa, quæ est deserta, & Septentrionalem partem respicit, præsertim eam, quæ montibus adiacet, quæ est nostra Barbaria citra Tunetum, & loca illa omnia à latere, quos quidem montes Barbari appellant Sarra, & uersus Austrum contermina est Nigritis Athiopiæ inferioris: uasta est hæc regio, adeo ut si ex transuerso metiaris itinere, dierum sexaginta uel ceteris ueredarii, haud conse-

Forna Dargin

Dargin

Nigritis regio.

Digitized by Google

quaris magnitudinem: non ſeruat tamen uaſtitatem hanc undequaque, & Oceano alluitur ab altera parte: quæ totaeſt alba & arida, ac plena harenis, depreſſa eſt, nec inæqualis, & uſque ad dictum Caput Album, miram præ ſe fert æqualitatem.

Caput Albú

Intenerunt Luſitani primo hoc Caput Album, & in eo nihil præter harenas, nulla herbarum aut arborum ueſtigia: uiſu tamen eſt conſpicuum, quia triangulum repræſentat: nam in fronte efficit pyramides tres, quæ ſingulæ inuicem abſunt miliario. Id latus totum ſcatet piſcibus omnium generum, nec noſtris minoribus, forma tamen diſſimilibus. Totus is ſinus Dargin, & illa ferè omnis regio indigna eſt aquarum, & ibi arida & petrea tellus, & paulopoſt uaſtum æquor, & aquarum concurſus ingens: nec ſulcant hoc mare, niſi interdiu explorantes contis ſcopulos, qui ibi ſunt frequentiores: ob id quandoque obrutæ ſunt naues duæ ſecus aridam hanc. Et ſciendum eſt, quòd dictum caput de Chantin uerſus Auſtrum & Septentrionem Caput Album reſpicit. Et notandum, quòd poſt dictum Caput Album, in mediterraneis eſt locus, quem Hodenum appellant, introrſus ſitus ad diætas ſex, & is locus nullo muro clauditur. Sed eſt diuerſorium Arabum, & ſtatio Camelorum, quò appellunt Arabes & Dromedarii, quos uocant Carauanas, quæ de Sambut ueniunt: & etiam illàc tranſeunt, qui ab Nigritis proficiſcuntur, & noſtras Barbarias inuiſunt. Eius regionis incolæ uiuunt hordeo & cariotis, quibus ubertim abundant: alibi etiam in ſuis locis creſcunt prædicta, ſed parcius: potus illis camelorum & aliorum animalium lac, uino prorſus carent.

Hodenum

Nigritarum mores

Boues fœminas habent & capras, uerum paucas, id efficit ſterile ſolum, & minime herbidum: boues ſunt parui, ſi cum noſtris conferantur. Mahumetem colunt, & odere Chriſtianos plurimum: nunquam quieſcunt, uagãtur ſemper per deſerta. Hi Nigritarum terras adeunt, & noſtras Barbarias uiſunt, frequentes ſunt, & Camelorum copiam ingentiſſimam habent, quibus comportant æs & argentum, & alia quamplurima. E' Barbariis noſtris in Atanbut, & ad Nigritas præfatos: inde uero exportant aurum, ídque ad nos aduehunt. His eſt colos niger, ueſtis alba, laciniis rubricantibus, abſque tunica interiore ueſtiuntur, eodem habitu & mulieres utuntur abſque camiſiis, ut præfertur. In capite, more maurico peplum gerunt, quo circunuoluunt caput. In his harenoſis locis uiſuntur leones, & pardi, ſtruthiones quoque, quorum oua ego comedi non inſuauiter. Id eſt etiam ſciendum, quòd princeps infans Luſitanus prædictus in hac inſula Dargin pactum fecit hoc modo, ut nemo ſinum intret mercaturus aliquid cum Arabibus, præter eos, qui fœdus inierunt, & dictam inſulam incolunt: & qui conuenerũt cum principe, in dicta inſula negociatores aſſiduos fouent, qui commercia exercent cum Arabibus, qui hæc maria mercium gratia frequentant, quique uarias merces important, ut ſunt panni, telæ, argentum, tapetes, & id genus alia: & in primis triticum, quoniam fame propè iugi laborant, & commutant mancipia cum noſtris mercibus, dant etiam aurum. Qua de cauſa princeps infans illic oppidum erexit, ubi fabri quamplurimi degunt, ut hæc commercia non deſinant, ſed perpetuo conſeruentur: ob id propterea annis ſingulis eò contendunt Luſitanæ celoces, id eſt, ad Dargin inſulam ducunt etiam Arabes equos pernices, quos barbaros appellant, pro quibus ab eis Nigritarum ſeruos & uernas accipiunt, nec minore pretio eos uendunt equos quàm decem aut quindecim mancipiis. Eò etiam uidelicet ad

Digitized by Google

Nigritas plura ex ſerico elaborata contextáque Maurico more, argentum & alia pleraque comportant ex Illyberi, id eſt, ex Granata Hiſpaniarũ ditionis, & Beticæ regionis. Afferunt etiam plura ex Tuneto Africæ minoris, quod Barbariæ regiam appellant, & pro his omnibus rurſus mancipia, & auri copiam maximam conſequuntur. Hi ſerui primo appellunt ſtationes Hodeni, & inde ad mõtes Barchæ, illinc in Siciliam deueniunt: reſiduum uero uernarum ad inſulam Dargin ducunt, & Luſitanis uendunt, illis inquam, qui cum rege de mercimoniis conuenerunt, fitque propterea, ut Luſitani quotannis mancipiorum circiter mille ex Dargin aduehant ſecum, & id illis magnum commercium: nec hactenus, niſi à diebus paucis, inter eos commercia fiebant. Nam prius Luſitani infenſi erant his Arginenſibus, & eorũ finum ternis uel quaternis nauibus infeſtabant, & aliquando noctu mediterranea deprædabantur, & uicos piſcatorum aggreſſi, plura aſportabant, & gentis Arabum ſexus utriuſque quàm plurimos captiuos trahebãt, qui tandem in Luſitaniam ducti ſub haſta ueniebant: pari modo alterum latus ultra Caput Album deprædabantur uſque ad flumen Senegæ.

De regno Senegæ, & Azenagis populis, Cap. X.

SENEGA flumen eſt, quod Azenagos à primo regno Nigritarũ diſterminat. Azenagi homines ſunt qui inter nigrum & ſubcineritium colorem ſunt dubii, incolunt quædam loca ultra Caput Album in latere illo quod mox poſt Caput prædictum decurrit, & introrſus per deſerta: plures ex Azenagis contermini ſunt Arabibus Hodeni. Hi uiuunt ordeo & cariotis, & camelino lacte: uerum quia proximiores ſunt regno Nigritarum, leguminibus aluntur: pauci ſunt admodum cibi, adeo ut polline hordei, uel minimo pulmẽto totam diem alacres uiuant: efficit eos inediæ patientes annonæ caritas. Hos aliquando captiuant Luſitani, uendúntque pro mancipiis domi: præſtant hi ſeruitute uernas ferè omnes, præſertim Nigritas. Vtcunque ſit, ab annis paucis rediere noſtri Luſitani ſecum in gratiam, & à ui temperãt omnes, & commercia inter eos magna fiunt, nec patitur princeps infans, ut eis de cætero inferatur iniuria, autumat eos propediem ſubituros Chriſtianam legem: nam in biuio & ancipiti adhuc hærent, utrum legi noſtræ, an Mahumetanæ ſeruitutem exhibeant, nihílque de lege huiuſmodi apud eos agitatum erat, niſi Azanegi eos edocuiſſent. Et hi Azanegi prauũ morem ſeruant. Faſcia lignea caput inuoluunt, demiſſo ſindonis capite per frontẽ, ita ut os totum cooperiat: pudet enim eos oris æque, ac inguinis uel cunni: os tectum ut rem pudendam circunferunt, argumento quòd ueluti ſentina quæpiam halitum tetrum ſemper emittat, nec detegunt niſi ſumendi cibi gratia. Principes non habent, uerum locupletiores inter eos eminent, his obediunt & obſequuntur. In uniuerſum pauperes ſunt, mendaces, & ſupra quàm referre poſſim, prodítores. Mediæ ſunt ſtaturæ, capillum calamiſtro exornant ut Alamani, promittúntque plurimum, illúdque nigrum adipe piſcis inungunt, & olent peſſime, quod apud eos uirtus & honos ducitur.

Commutatio ſalis & auri, déque diſtantia, Cap. XI.

MAGNIFACIVNT etiã hi populi præpingues & obeſas mulieres, & in primis proceriores mammas habentes: propterea ubi annum circiter

ſeptimum & decimum attigêre, rumpuntur eis ui à uiris mammæ fune per medium, perinde ut feræ à pectore auulſæ penſiles remaneant: cum uero ſemel pepererint, longiores fiunt, & uiſu fœdiores turpioréſque: neque hi alios nouere Chriſtianos niſi Luſitanos, qui annis circiter quatuordecim eis multas clades intulere, captiuos ducendo plurimos, haſtæ demum ut mancipia eos ſubiicientes. Pro comperto etiam id habemus, quòd ubi hi populi primo Liburnicas & alias id genus naues conſpexere in mari uelificantes, antea illis incognitas & inuiſas, arbitrati ſunt aues eſſe albis alis aera ſcindentes, è remotioribus partibus aduentaſſe. Cum autem uela deprimerent, ut appellerent littus, credebant piſces eſſe eminus uiſis nauibus: nonnulli cenſebant fore phantaſmata cum noctu ſulcarent maria: & erant hæ naues eis terriculamẽta non mediocria, utpote quæ modo huc modo illuc diſtrahebantur, inſtar phantaſmatis alicuius ui uentorum ductæ, uariiſque in locis eis inferebantur damna à nautis, noctu in primis; cum tamen inter ſe celoces abeſſent per miliaria propè centum, prout cõ uenerat inter naucleros, & ut uentorum ratio patiebatur, huc atque illuc pulſæ, ſicque intra ſe ratiocinabantur, ſi hi eſſent mortales homines, quo nam modo quirent tantum itineris nocte una metiri, quantum nos nec triduo abſoluimus prorſus nauigationis expertes. Itaque loco phantaſmatis apud eos ducebamur. Huius rei certiorẽ me fecere ex Luſitanis quamplures, qui per id tẽpus ea littora frequentabant cõmercii gratia. Accepi etiã id à captiuis, qui fere per eadẽ tempora capti fuerant, ex his teſtatũ fuit nobis, quàm ſtupidi ad rerum noſtrarum conſpectum fuerint, quando de nobis talia ſtolide ſibi perſuadebant. Supra etiã ſtationem Edon introrſus ſex dierum itinere locus uiſitur, qui denominatur Tagaza, quod noſtri interpretãtur Auri ſarcinã. Vnde aduehitur ſalis petrei ingens copia, id aſportatur camelis Arabum & Azanegorũ uaria loca petentium, nonnulli Tambuto iter faciunt, & Amelum cõtendunt ditionis Nigritarũ, quò ubi applicuere, mox ſal omne expediunt, utputa octauo die, quicquid aduectum eſt ſalis uenditur prope Mitigallum CC. uel CCC, demũ ſuas repetunt caſas auro onuſti. Et id in primis eſt ſciendum, hoc regnũ Mellis caloribus infeſtari, ut fere quadrupedia omnia illic fathiſcãt, cum nihil pabuli ibi pro quadrupede creſcat niſi peſtilens, fitque propterea, ut ex centum camelis qui eò onera ferunt, non redeãt triginta domum, hinc quadrupes fere nullum uidebis, ibi pereunt omnes æſtu nimio. Arabes etiam & Azanegi illic correpti morbo efflant animam, ægritudinem parit torrens ſydus, cui ſubſunt. Ferunt etiam Tagazam à Tambuto abeſſe itinere dierum quadraginta equitis unius, & inter Tambutam & regnum Mellis iter triginta dierum intercedit. Percunctatus ſum etiam hos quomodo mercatores regni Mellis tantum ſalis conſumant. Referebant Mellitæ nonnihil conſumere in regno ſuo Nigritarum, quoniam uerſus Meridiem poſiti, non longe ab æquinoctiali, ubi dies cum noctibus ſemper propè certant de pari, longiuſculi tamen dies, quoniam illorum Zenith de directo non eſt ſub æquinoctiali, non enim eſſent in Meridie. Sunt itaque ultra æquinoctialem nonnihil, & ideo plus diei quàm noctis habent, & ibi feruentiſſimus æſtus. Fitque propterea, ut ſtatis anni temporibus eorum ſanguis inficiatur, adeo ut ni ſibi ſale mederentur, protinus exuerent uitam. Modus medendi hic eſt, Salis modicum

Tagaza.

Regni mellis

aqua

Digitized by Google

aqua liquefactum ſingulo die hauriunt,& hoc eis pro medicina & remedio præſentaneo. Reliquum uero ſalis in glebas diminuunt tantillas, ut uiri unius humeris ſingulæ ferri poſſint, arte quadam ad id non inepta, uſque ad regnum Mellis, quò cum uenerint, ſingulis camelis duas ſalis glebas imponunt: & id quadrat oneri, uidelicet ut ſingulis camelis duæ ſalis glebæ imponantur: & poſtremo in regno Mellis Nigritæ, qui Mauri nigri uulgo dicuntur, rurſus id onus ſalis capite portant,ut priui priuas glebas ferant,numeroſiores adeo ut propè ferentium uideatur iuſtus exercitus hominum peditum, qui per uaſtum iter ſalem humeris conuectant. Et hi pro leuamine laboris,& feſſorum ſolatio, tridentibus quibuſdam utuntur humi infixis, quibus ſalem feſſi imponunt tantiſper, donec uires reuocauerint. Hoc modo ſal prædictum aduehunt uſque ad quoddam flumen, cuius naturam non ſum percunctatus, an ſalſum uel dulce eſſet,nec id ab re dixerim,quoniam æquor creditur à multis. Et his Nigritis ope ræpretium eſt ſic ſalem ſuum conducere, quoniam quadrupedibus fere omnibus carent:id ſoli efficit iniquitas, quòd aut parum fert herbæ: aut ſi fert, id totum eſt peſtilens,ut præfeci. Hinc non difficulter colligimus, quàm frequentiore hominum uehentium ſalem cœtu opus ſit, cum tantum ſalis conſumant. Cum uero applicuerint ad id flumen, quod mare propè creditur, qui ſalem detulerunt, ſinguli ſingulos ex ſuo ſale monticulos erigunt: & ita diſponunt,ut alter alteri ſuccedat continenter recto tramite, & unuſquiſque quopiam ſigno ſuum aceruum inſignit,& demum recedunt omnes itinere mediæ diei. Vbi igitur receſſere,aduentant alii Nigritæ,qui cognoſci nolunt, neque aliorum colloquia admittunt,& accedunt cum ſuis Liburnicis ac nauibus grandioribus ab inſulis quibuſdam,& littus appellunt, uiſoque ſale, pondus quoddam auri prope aceruum ſalis ponunt,prout ſibi congruere commercio uidetur, nec ab æquitate abſonum,& mox recedunt,ſalem & aurum relinquentes. Nigritæ uero qui itinere mediæ diei ſeceſſerant,rurſus redeunt,& unuſquiſque ſuum aceruum uiſit, & ubi aurum dimiſſum placuerit auferunt, ſalem relinquentes, & abeunt non reuerſuri:ſi uero conditio auri relicti non placuit, utrunque dimittunt,uidelicet aurum & ſalem,& iterum abeunt infra prædictum tempus reuerſuri. At Nigritæ qui cognoſci nolunt, rurſus accedunt, & eos aceruos à quibus ſublatum aurũ uiderunt,auferunt aut eis quibus adhuc relictum eſt aurũ,addunt nonnihil auri: uel ſuum aurum (ſi ultra addere non libet)aſportant, ſale relicto. Et hoc modo ſua commercia exercent,ut alter alterum non uideat uetere inſtituto. Et licet id forte à fide deuiet,utpote non credendum:illud tamen pro comperto habemus, quoniam à fide dignis eſt acceptum,à negociatoribus in primis.

Permutatio mercium

Quomodo Imperator negociatorem quendam cognoſcere uoluit. Cap. XII.

NOVERITIS igitur me aliquando negociatores Nigritas regni Mellis percunctatum fuiſſe talia, cur princeps eorum qui & diuitiis & regno pollet plurimum,non nauaſſet operam ui uel amore,ut tandem aliquando ſciret,quænam gens eſſet, quæ hominum forma,quod idioma, qui mores forent illorum,qui cognoſci nolebãt: Id habui pro reſponſo,Principem ſuum iampridem hoc conatum fuiſſe,ut cognoſceret hos Nigritas, & excogitauiſſe talia, ut

Digitized by Google

hos caperet: asseuerabãt ipsum uidelicet habito consilio, tempus aduentus prædictorum obseruauisse, quo consueuerant commercii causa accedere ad littus, & per nonnullos dies præueniſſe eorũ aduentũ, dispositis insidiis hoc modo: iussit nõnullis è suis prius quàm mercatores qui Carauanam ducunt, aduentarent, ad id loci accederent, ubi salis & auri permutatio fiebat, & effossa humo caueas struerent, in quibus ad tempus tandiu delitescerent, donec ex Nigritis qui cognosci nolunt, aliqui aduenirent, aurum deposituri pro sale: & demum erumperent impetum facientes in eos, tres uel quatuor caperent, adseruaréntq; diligentissime, & ad principẽ ducerent regni Mellis. Et ut paucis expediã, succesſit principi ut dispoſuerat: cepere quatuor, reliqui fuga sibi consuluere: & ex his quos ceperant tres missos fecerunt, rati satis ac super fore, si unus ad principem duceretur gratia gentis cognoscendæ, ne Nigritæ indignabundi succenserent, & temperarent demum à commerciis. Capto itaque Nigrita, ac adducto ad principem adhibiti fuerunt quamplurimi uaria idiomata callentes, alii alia lingua captum interrogantes, ut eius linguam explorarent. Is uero captus ad omnem sermonẽ conticuit, & nusquam est locutus, nec cibum sumpsit unquam: triduo solum uixit. Quæ res regni Mellis Nigritas in eam opinionem adduxit, ut credant eos populos usu loquendi carere, & suapte natura mutos esse. Alii rentur id euenisse ex indignatione, quod uidelicet proditi fuissent. Retulere hæc principi ægre ferentes, quòd nequiuissent principis desiderio facere satis. Animo iniquo tulit princeps, & enixe auidéque percunctatus est suos, quæ hominum forma esset. Responsum est illi, uiros esse nigerrimos, & proceros adeo, ut suam staturam plus palmo excederent: & inter cætera referebant eos labrum inferius promissum ad pectus usque habere, rubrum & introrsus exulceratum perinde ut sanguis exeat, superius uero paruum instar nostri: fiebátque propterea, ut dentes omnes apparerent, quos habent nostris grandiores, duos etiam habent hinc & hinc reliquis eminentiores: lumina uero prominẽtiora, eadémq; nigra, torui aspectus admodum: ferunt etiam gingiuas ut labrum sanguinem emitteret semper. His uisis principes reliquos pœnituit facti huius, nec deinceps gentem huiusmodi infestarunt, quoniam ob unius mortem reliqui desiere mercari triennio, quod cedebat in damnum eorum. Nos autem censuimus eis sic labra putrefieri ob ardorem torridæ plagæ: & cum sale sibi medeantur, nequiuere diutius sustinere quin rursus ad institutum uetus redirent, cum sale carere non possent. Igitur rediere elapso triennio, & ex nostris incommodis & ægritudinibus metimur suas infirmitates: nec noster princeps magni facit lo quantur uel ne, modo emolumentũ ab his sentiat. Id est totum quod à multis accepi eius regionis incolis, & quoniam plures hoc asseuerãt, non difficulter adduci possumus, ut multis credamus. Ego quidem quãtum in me est, hæc & alia non impossibilia credere uolo, cum ex usu multarum rerum plura didicerim. Id igitur aurum aduehitur in urbem Mellis, & ibi tripartitur, partem qui Carauanam ducunt, iter per regnum Mellis agentes, Cochium uersus Siriam ferunt: duas uero partes residuas Carauana ex Melle aduehunt Atambutũ, & ibi rursus diuiditur, partem ducunt ad eum locum qui dicitur Ato, & inde Tunetum Africæ minoris, quod est Barbariæ caput, & Regia per superius latus ad Oceanum,

Digitized by Google

Oceanum, aliam uero partem deferunt ad illum locum qui dicitur Hodenum, ut ſupra memorauimus, & illinc ad Hona & portum Orarani, qui dicitur à Barbaris Marſacubi, à Latinis Portus magnus, Loca ſunt Barbariæ in Mauritania, non longe à Gadibus è regione Illyberis, id eſt Granatæ, aduehunt & aurum à Fezes & amarum, & Choos, & Argis, & Azafi, & Ameſa loca Barbariæ extima, id eſt, extra fretum Herculeum: illò contendunt Chriſtiani, præſertim Italiæ, empturi aurum, multiiugas merces aduehentes. Et ut eò congrediar unde ſum digreſſus: aurum prædictum quod aduehunt ab dictis Azanegis ſiue Subcinericiis cunctis mercibus præſtat: quoniam illud aurum aduehitur Hodenum, ut præfeci, ad littus maris comportant, & ibi Hiſpanis uendunt noſtris. Propterea Hiſpani frequentant inſulam Dargin, & ibi ferè iugiter habitant commercii cauſa. Apud hos ſubcinericios populos non ſignatur aurum, neque argentum, neque cuditur aliqua moneta, ſed res permutant, ac alteram pro altera ſuſcipiunt, dántque uiciſſim, & hoc modo uitam ducunt. Accepi tamen à nonnullis introrſus apub Azanegos & Arabes eam monetam, quam Luſitani expendunt eſſe in uſu, monetam appellant mitigal, ualoris unius nummi aurei.

Viri honorabiles ac diuites, & ibi mulieres & arma.

Cap. XIII.

QVI HAEC deſerta incolunt, hi regem non habent naturalem, deferunt tamen plus honoris ac reuerentiæ uni quàm alteri, colunt præſertim locupletiores, & hi maiores habent fautores: ut etiam uſu apud nos euenit pluribus in locis. Et licet diuites ſint, maiórq; ad eos hominum frequentia palpi & aſſentationis, ut aſſolet gratia eat, non ſunt tamen principes: Mulieres ibi ſubcinericiæ, ueſte cotonina utuntur. Id genus ueſtis mittunt Nigritæ. Veſtes etiam habent quaſdam, quarum in ſuperioribus iam meminimus, Alchizel appellant, tunicis interioribus, id eſt camiſiis non utuntur. Armorum genus apud eos hoc eſt: non enim habent arma quæ ad defenſionem induant, ut nos thoracem, & loricam, quoniam nullo alio euitant, ac propulſant uim illatam quàm clypeo. Haſtas igitur habent longiuſculas, eaſdémque leuiſſimas, & tela, non tamen ut noſtra uibrant, equis inſident ut Mauri: ſed non multos fert regio deſerta, quoniam herbidi ſoli non eſt. Nequeunt propterea multos equos alere, fit etiam iniuria candentis ſyderis, id eſt flagrantis ſolis, ut prope ſit exuſta. Aquarum eſt indiga, inde proueniũt tot incommoda, uidelicet ſterilitas ferè rerum omnium: ibi tantum ternis pluit menſibus, uidelicet Auguſto, Septembri & Octobri. In eiſdem etiam regionibus innumeroſiſſimam locuſtarum multitudinem aera uidimus inumbrantem: nam ferè ſingulis trienniis aduentant, & cœlum obſcurãt, cateruatímque uolitant, & ubi terras cooperuerint, corrodunt fere omnia, adeóque ſunt frequentes, ut ſpatio miliarium XII cœlum inumbrent, rubent, & maiores ſunt caualetis, non apparent niſi triennio uel quadriennio ſemel, quæ ſi quotannis aduenirent, corroſa ac deſerta iam forent omnia ego aliquando eas uidi cateruatim ſupra mare uolitare, numerus erat propè infinitus.

De ſinu Senegæ, diſterminante harenoſas terras à feracibus.

Cap. XIIII.

POSTQVAM dictum Caput Album præteriuimus, illud ſemper con

Digitized by Google

tuentes, noſtro itinere peruenimus ad flumen, quod ſinum Senegæ appellant, illud enim eſt præcipuum flumen regionis Nigritarum introrſus per hoc latus, Diſterminat itaque flumen prædictum Nigritas à uiris ſubcinericiis dictis Azanegis: ſeparat etiam aridam & ſterilem tellurem, hoc eſt, deſertum ab irrigua & feraci terra Nigritarum. Quod quidem flumen patentioris eſt aluei, oſtiúmq; habet ſpatio unius miliarii: altiſſimum eſt, & rurſus aliud oſtium: demum efficit in umbilico inſulam, & deniq; oſtiis duobus exonerat in mare: tunc uidebis breuia, ut in ſyrtibus harenis obductis, quæ abacos & ſcamna præſentant introrſus mare ad miliare: ſingulis ſex horis creſcit & decreſcit inſtar flantis & reflantis Oceani: & ubi reuomit aquas, tanta ui immittitur, ut flumen retroagat ad ſexaginta miliaria, ut retulerunt Luſitani, qui id corã conſpexere aliquando flumen ingreſſi: at ſiqui dictũ flumen ingredi uoluerint, eis operæpretium eſt cauere à breuiis, & harenis obductis, ne immergantur, quoniam præbent ſpeciem ſolidæ telluris, & tamen tactæ fathiſcunt, & in uagam harenam dilabuntur. Id etiam eſt notandum, dictum Caput albũ abeſſe ab hoc flumine miliariis ferè CCCLXXX, & totum littus harenoſum cernitur uſque ad oſtia fluminis introrſus per miliaria uiginti, & appellatur latus De ante rota, ditionis Azanegorum populorum ſubcinericii coloris. Id ante omnia miratu dignum eſt, quòd trans flumen memoratum, homines ſunt nigerrimi, & proceræ ſtaturæ, ac habiliſſimi corporis: & omnis illic regio uiret, ac uernat pomiferis arboribus referta. At citra fluuiũ contrarias uices cernas, uidelicet homines ſubcinericii coloris, ſtaturæ contractioris: hoc flumen ferunt à Nilo deriuari, è quatuor præſtantioribus fluuiis unos: eaſdem uices habet cum Nilo, ut ille AEgyptum, ita hic AEthiopiam reddit irriguam. Nam Nilus Babyloniam præterfluens totam AEgyptum madefacit. Hoc flumen alios amnes emittit, & præſertim eum quem Senegæ appellant, & magna ſunt flumina, totum latus AEthiopiæ irrigant, cuius tamen latius in ſequentibus meminiſſe eſt animus: huius etiam commeminit Plinius libro quinto naturalis hiſtoriæ.

Qui principes ad latus Capitis uiridis regnent. Cap. XV.

REGIO horum Nigritarum, qui primo loco regnum Senegæ obtinent, hi ſunt in introitu regni AEthiopiæ, & omnis terra dicitur inferior uulgo dicta terra Baſſa, complures populi accolũt prædictum fluuium, uocantur Zilophi, & ulterius per ſpatium immenſum omnis regio dicitur terra Baſſa uſq; Achiaridam, & trans flumen. Si tamen Caput uiride excipias, ubi tellus eſt eminentior, quàm in toto latere ad miliaria ferè CCCC ultra dictum Caput uiride. Citra uero per miliaria ferè centum omnis terra eſt littus patens, depreſſius tamẽ. Noueritis etiam hunc regem Senegæ cum illic agerem, appellatum fuiſſe nomine Zuchalin. Ibi enim multiplices ſunt principes, nos regulos nũcupamus, qui aliquando zelothipia regni conſpirant, & regem quem libuerit præficiunt, clarum tamen ſtirpe, & eum precario dominari uolunt. Nam cum eis non eſt cõplacitum exautoratum è regia ſede detrudunt: nunnunquã rex huiuſmodi effectus potentior exurgit in electores, & inuicem digladiantur. Non eſt tamen firmum regnum, neque perennat, ut in Syria Soldanus. Nam aſſidua expectatione pendent ne regno priuentur. Lis eſt tamen de paupere regno. Inopes ſunt

Baſſa.

Digitized by Google

admodum ferè omnes, quibus reges dominantur: nullas urbes habent, ruſcula uero, & mapalia citius quàm domos, quandoquidē calcem non habent, qua parietes ferruminentur, carent lapidibus, & anguſta eſt regio, utpote, quæ à latere miliaria CC non excedit: Mare autē introrſus tantundem, ut mihi relatum eſt latitudine etiam uix dictā menſuram excedit. Rex igitur eorū redditus non habet annuos: uerum tributa pendunt reguli illi quotānis: efficit hoc metus, ne indignationē regis incurrant: donāt regem equis, qui illic magni penduntur ob raritatem, Carent etiam phaleris, & omnibus equorū inſtratis. Rex etiā donatur quadrupedibus aliis, bobus fœminis, capris, & legumine multiplici. His uictitat rex eorum, adiicit tamen ipſe ad hæc multa: deprædatur complures, ſurripit mancipia conterminis ui uel amore, ſibi uictū parat: mancipia uero nonnulla culturæ addicit, alia exponit mercatoribus Azanegis uenalia, qui eò contendunt cauſa commercii: equos præſertim adducūt, uendunt etiā Chriſtianis poſtquam cō ſuetudinem habent cum Nigritis: huic regi licet tot ducere uxores quot uoluerit. Itidē regulis licet, & indigenis omnibus, modo alere queāt: nulla lex matrimonium multiplex prohibet. Rex uero ſupra XXX uxores ſemper habet: plus tamen unam quàm alterā caripendit. In his tamē ratio ſtirpis habetur maxime: quoniā quæ loco præclaro ſunt ortæ præſtāt cæteris. Rex itaq; hanc uiuēdi conſuetudinē ſeruat: uxores ſuas ruri alit, & aſſeruat hoc modo: nam ſingulis coniugibus agros, & latifundia armētáque impartitur pro earū uictu, mancipia etiam & ancillas elargitur eis. Mācipia agros colunt, & alia nauant, quæ ad rem familiarem ſpectāt. Habent boues tam mares quàm fœminas, quibus arāt tellurem: cum uero uſu uenerit, ut rex rus cōcedat, diuertit pro arbitratu ad quācunq; libuerit: ſingulæ uero terna uel quaterna obſonia deferūt, adeo ut ipſe rex & omnes aulici qui cū eo proficiſcūtur, uiuant dictarū regis uxorum expēſis. Nā uidebis ſingulo mane innumera mācipia dapes multiiugas ferentia ad principē, quæ omnia Condo aſſeruāda dātur. Condus uero Promo, hic uero Parocho per gradus ſubminiſtrat, perinde ut paruo temporis interuallo prope dapes innumeræ aduehātur, Cum autē complacitum regi fuerit diſcūbere, ſeligit ex his obſoniis quæ uoluerit, reliquū tribuit aulicis, uerū uix unquā eximunt edendi amorē, eſuriunt ſemper, & nunquā ſaturi, modo huc, modo illuc regem ſequuntur, aliena ſemper impenſa. Nec quicquā penſi habet rex, quibus ſumptibus, & ſe & ſuos alat, huius rei cura ſpectat ad alios. Cū uxoribus uices alternat, modo hāc, modo illā cōprimit: hinc natorū infinitus prope numerus: quoniā ubi à ſe compreſſam mulierē pregnantē ſenſerit, aliā aggreditur. Hunc etiā morē & reguli ſeruant.

Nigritarum habitus & fides. Cap. XVI.

MAHVMETEM primi Nigritæ colunt: non tamen adhuc pertinaces ſunt in ea fide ut Leuco AEthiopes, quos Mauros albos appellāt, præſertim gregarii: principes uero tenacius colunt Mahumetem. Quippe qui ſentiunt cum ſacerdotibus Azanegis & Arabibus, qui principes legē huiuſmodi docent, & his argumētis perſuadent eis legem colendam, quod uidelicet ſit abſonum, nec principis ordini conſentaneum, ut cum uulgo imperitiore nullum deum colāt, fitq; propterea ut non difficulter principes adducantur ut credāt Mahumeti, quoniā aliorū gentiū conſuetudinē neſciunt: ſacerdotes tantū, ut præfecimus, Azanegos & Arabes nouere fidei magiſtros Mahumetanæ. Vbi uero cœpere uerſari cum

Digitized by Google

Christianis, & nostram fidem à nostris sanctiorem extolli, & prædicari eximie audiuere, minus Mahumeti credunt, nostris oblectantur moribus, & arguũt fidẽ nostram esse sanctiorem & meliorem, ob id quòd sumus ditiores ac locupletiores illis, exemplum sumunt ab his mortalibus ad æterna, addentes nos summopere à nostro deo amari, argumento quòd tot diuitias largitur suis, eósque tot animi ac corporis dotibus honestat: nec posse legem huiusmodi, nisi à bono conditore proficisci: nihil minus legem suam non deserunt, licet & nostram probent, aiúntque in utraque lege utrique locum esse salutis. Habitus istorũ talis est, Nudi prope incedunt, nisi quòd pro subligaculis corio caprino utuntur, hoc pudenda cooperiunt. At principes & locupletiores omnes camisiis cotoneis utuntur, quoniam regio pannis huiusmodi abundat, & ex filis mulierũ pensa fiunt: nam filum nent & pannum largiorem palmis binis efficiunt. Non fiunt ibi longiores panni, quoniã pectines non habent maiores, quibus texere queãt. Insuunt propterea ternas uel quaternas telas simul, & tunicas conficiunt largas quidem, sed genua non attingentes, uíxq; media tegunt brachia: femoralia etiam contonina faciunt, nos brachas appellamus, siue subligacula oblonga, adeo ut tunicã talarem credas. Is habitus est latissimus, perinde ut ora eius pateant circuitu palmorum XXX, uel XL: & ubi uestem subcingunt, innumeras plicas efficiunt ob longitudinem ac latitudinem habitus: nam sinuat instar sagi præcincti: aduersè & auersè, id est, retro & ante terram uerrunt ueste: & cum sit res ridicula admodum, ipsi tamen rem putant honorificentissimam, uari quoque incedunt, id est, diuaricatis cruribus, instar micturientium mulierum. Percunctabantur quandoque nos ipsi, an uidissemus unquam honorabiliorem habitum, quippe qui decentiorem in uiris non credunt. Mulieres partem corporis superiorem, id est, à capite usque ad cincturam nudam circunferunt: inferiorem uero sindone usque ad crura media cooperiũt: pedibus ambulant nudis, is mos est, & uiris & mulieribus tam coniugatis quàm nubilibus: aperto capite incedunt, torquem ex capillis agunt, & eo exornantur uiri æque ac fœminæ: uiri etiam pleraque puellaria pensa exercent: nent enim, & pannos compurgant aqua. Ibi semper calores eximii, nec unquam magis algent uel Bruma, quàm nos Aprili mense.

Viri habitu elegantes, sed uictu immundi. Cap. XVII.

HVIVS plagæ homines corpora eleganter curant: nam ter uel quater singulo die aqua immersi lauantur, utpote qui balneis oblectantur plurimum: uerum in culinis adeo immundi ac turpes, ut dum eorum concinnant obsonia & dapes, stomachum suscitent & nauseam: & earum præsertim rerum quarum prorsus sunt expertes, non solum sunt simplices, uerum etiam stolidi: contrà, in illis rebus quas ex frequentiore usu nouere, ut nos, sunt accuratissimi: loquaces sunt admodum, adeo ut uix unquam desinant nugari: ante omnia mendaces, ac fallaces, alioquin hospitales, quippe qui biduo ac triduo domi sua impensa hospitem libenter alunt.

Quomodo inter se concertent principes Nigritæ & regni Gambræ. Cap. XVIII.

HI PRINCIPES Nigritæ sæpenumero inuicem digladiantur: pedites bella conficiunt, quoniam equis carent ob iniquitatem soli: nam ob æstus propè

propè diuturnos uix ibi herba creſcit qua alantur equi: loricas nec thoraces habent, quibus ueſtiantur ad bella, eis prorſus carent: uerum clypeos & ſcuta ferè omnegenus habent. ut uero hoſtem feriant, telis utuntur quibuſdam quæ iaciũt ueloci dexteritate. Nam id præſertim callent, uidelicet uibrare haſtas, & iacere tela: his adfigitur acuminatum ferrum ad palmi menſuram, & mira arte fabrefactum, perinde ut cum quempiam ſauciauerit, uix extrahi queat, ni carnes lancinentur & atrociter concerpantur, ferro reluctante ex oppoſito: ut apud nos ſagittarum ſunt quædam genera. Ferũt etiam enſes & ſicas quaſdam more maurico obliquas, fiunt ex ferro abſque calybe, quoniam in regione Gambræ Nigritarũ ulteriore calybem non habent: & ſi forte habent id metallũ, tamen effodere neſciunt. In bello etiam haſtis quibuſdam utuntur quæ lanceas præſentant, alia arma non habent: bella illorũ ſunt atrociſſima, quoniam diloricati ut præfecimus, præliantur: hinc maxima hominum ſtrages, audaces ſunt maxime, utpote qui ultro ſeſe periculis obiectant, malúntq; in bello oppetere quàm terga dare, licet fuga ſibi conſulere queant: nec eos perterrefacit ſociorum clades, imò atrociores redduntur, mortem contemnentes, adeo aſſueuere præliis ac bellis, & cladibus innumeris.

De eo quòd natant eximie, & de regno Senegæ. Cap. XIX.

HI NAVES non habent quibus maria tranent, nec eas uidere ab orbe condito, niſi poſtquam Luſitani illò ſunt profecti: accolæ uero fluminis utuntur cymbis quibuſdam, quæ humeris trium hominũ deferri poſſent: his piſcantur, & traiecto fluuio uaria loca petunt: ſunt etiam iſti Nigritæ natatores acerrimi, prout ex uſu didici, & accepi à nonnullis, qui ex lectione multiplici id didicere. Regnum Senegæ Nigritarum introrſus Orientem uerſus conterminum eſt regioni dictæ Tuchmoræ: at uerſus meridiem regnum Gambræ contingit, ad Occidentem uero reſpicit Oceanum, uerſus autem Septentrionẽ Nigro fluuio clauditur, qui ut diximus ſubcinericios populos diſtermiñat à primis Nigritis: & id flumen prius per annos circiter quinque quàm ego eò concederem, Luſitani nautæ iam explorauerant: qui quidem Luſitani cum Nigritis pacem iniere, & fœdus maximum, adeo ut deinceps magna inuicem exerceant commercia: frequentarunt propterea regionem huiuſmodi annis ſingulis naues uſque ad meum aduentum. Niger flu.

Quas merces Aloyſius Cadamuſtus permutauerit cum principe Budomeli Senegæ. Cap. XX.

TRAIECI dictum flumen celoce mea, & tantiſper nauigaui, donec deueni ad regionem quæ dicitur Budomel, & is eſt principum titulus, & dicitur terra de Budomel ſicuti nos appellamus principum uel comitum regiones uario nomine. Cum igitur ad id loci perueni, immoratus ſum illic nonnihil, quoniam idioma huius principis callebam, & ad id adducebar non difficulter, quoniam audiueram hunc principem eſſe candidiſſimæ fidei, & nemini imponere, magnæque probitatis uirum eſſe, perinde ut tuto merces ad tempus huic uendi poſſent. Nam ad præſcripta tempora ad unguem fidem ſeruare aiebant inconcuſſam. Cum igitur mecum adduxiſſem nonnullos equos, qui illic pretii erant non contennendi, licet pleraſq; res alias detuliſſem, ut ſunt

Digitized by Google

ex lana panni & ex serico sindones more Maurico, & alia quamplurima. Decreui itaque apud principem efficere, ut eum locum adirem, quem ad Palmas dicunt, ditionis principis de Budomel, ubi non portus, sed statio uisitur: quò cum ueni, reddidi certiorem principẽ aduentus mei, internuntio Nigrita meo mancipio, iussique ut meo nomine illi omnia mea offerret, & equos in primis, quibus sciebam principem delectari plurimum. Vt ergo paucis expediam, Princeps memoratus certior iam factus rerum mearum, adit nos equis XV, ac peditibus CL comitatus, méque commonefecit, an liberet terram appellere uidendi principis gratia, addebátque me minime lusurum operam, nec me unquam pœnituruum laboris susceptí, gratum animum eundémque liberalem principem gerere. Quibus adductus littori applicui, & uisi principẽ, nec uidisse pœnituit, nam facta non dissimilia uerbis fuere: excepit me honorificentissime, post multa equos emit meos, & quicquid abs me desiderabat, mox est consequutus: fidi illi ingenue. Rogauit me propterea ut secũ irem in regiam suam, quæ introrsus est ad miliaria CCL. Pollicebatur enim inibi se equorũ pretium persoluturũ, hortatúsque est enixe, ut dies aliquot præstolarer, quoniam inter negotiandum conuenerat inter nos, ut centum mancipia pro mercibus daret. Abduxit itaque equos cum phaleris & alio ornatu, mercémque plurimam, quæ omnia emeram ego non pluris quàm CCC aureis. Decreui igitur secum ire, nec prius abiui, quàm ab eo perpulchra adolescentula donatus fuerim: nigra quidem erat, uerũ formosa, & annũ non excedebat duodecimũ. Voluit esse cubili meo addictã usquequaque: susceptí puellam libens, & ad nauem ducendam uni ex meis tradidi. Iui igitur cum principe percupidus nouas res & uidere & audire, solicitabárque non minus hoc desiderio quàm pecuniarum exigendarum studio uel amore.

Quomodo Aloysius Cadamustus concessit cum principe eò loci qui dicitur Budomel in Mediterranea. Cap. XXI.

CONTENDI igitur Budomelam regiam principis locum Mediterraneum, prius equis ac necessariis ad uiaticum à principe acceptis, & ubi ad quartum lapidem prope regiam principis deuenimus, commendauit me nepoti suo cuidam eius ruris domino quò iam deueneramus: nomen huic erat Bisboror, & is nepos suus me domi excepit honorifice, & ibi XXVIII diebus steti mense Nouembri, & dum illic ago, sæpenumero eo ad principem de Budomel nepote comite. Interea plura memoratu digna uidi mores regionis concernentia: ut etiam hæc attentius uiderim, id effecit, quod ad flumen Senegæ ubi mei me opperiebantur, terrestri itinere sum regressus: nam undabundo mari fidere nolui, quoniam per id tempus admodum sæuiebat, adeo ut ad celoces meas prius redire nequiuerim, quàm naues fluminis littori applicuerint: & dum certiores meos reddere studeo, natatorem quæro qui nando literas ferat, quibus meis nautis compertum fiat me non posse aliter classem repetere, ni prius ipsi naues ad flumen dirigant, ob procellosum mare. Scirent propterea me usque ad id loci terrestri itinere contendere. Quæro igitur ab incolis, an quispiam natator adsit, qui uice ueredarii fungi uelit, quíque calleat artem nandi, & ad meos ire non formidet, introrsus mare ad tria miliaria. Mox sese multi ultro offerunt id nauaturos: uerum quia æquor incredibili

Bisboror.

Nandi mira peritia.

Digitized by Google

bili feruore concitatum erat, uix mihi persuadebam hominem huiusmodi nando id consequi unquam posse, & eo minus adducebar ut crederem, quo breuia innumera conspiciebam prope littus iactu arcus: hi sunt harenæ acerui, qui ubi onera sentiunt quæpiam, mox euanescunt, & naues uorticibus obruuntur. Cum uero supra aquam eminent, uidentur abaci uel scamna, quibus si insederis illico rues. Et inter hæc breuia feruet mare atrocius utpote coartatum, nihilq; adminiculi ibi comperies, quo innixus uires lassas foueas. Timebam igitur illis ne à profluente pessundarentur. Vtcunque fuerit, Nigritæ duo affuere nauaturi quod petebam. Quæro quam pro labore tanto mercedem cupiant, respondent maiulias duas ex stanno pro unoquoque petere: quatuor enim huiusmodi maiuliæ nummum nostrum aureum efficiunt. Acceptis igitur literis, se mari iactabundo credidere: horresco referens, quas difficultates subierint hi natatores, dum superare breuia contendunt, perinde ut crediderimus aliquando eos submersos. Nam urinabant sub aqua spatio horæ, nec uidebantur. Tandem alter illorum cessit uiribus undabundi maris, nec sæuientes undas domare potuit, rediit ergo uoti impotens. Alter uero maiorum uirium compescuit rabiem maris, & ad classem peruenit, responsumque retulit: quod factu uisum est mihi ferè impossibile. Hæc itaq; summa est, hos Nigritas uidelicet nando ferè omnibus mortalibus præstare. Quæ uero uiderim dum agerẽ apud hunc principẽ, hæc sunt: Primo nolim credas ibi esse urbes, neque oppida, licet dicantur principes ut præfecti: nam illorum rex rura tantum & mapalia possidet: & is princeps quo cum egi plura, partem regni eius tenet, quæ res est parui momenti. Nec principes habentur quia ditiores nummis uel thesauro aliquo inueniãtur: non enim in pretio est aurum, præsertim moneta, quæ nulla est apud illos: sed obsequio & fide præstant nostris principibus: mira est obedientia quam exhibent principibus subditi. Breuia maris

Mapalia, & rura Budomel, & mulieres. Cap. XXII.

VT NIHIL prætermittamus dignum scitu, noueritis hunc principem semper esse errabundo nõ absimilem: quiescit ferè nunquã: modo huc modo illuc cõtendit, & eò præsertim ubi sunt suæ coniuges. Nam ut retulimus, mapalia & ruscula habent, ubi multiplices adseruantur coniuges. Et id rus quò ego iui, domus principis nũcupatur: ibi uidebis circiter XL uel L humiles casas consertas paleis, id est mapalia in ordine continentérque dispositas, ut alterã sequatur mox altera: his circundedere sepes nõ ex tribulis uel spinis, uerũ ex proceris arboribus dimisso interuallo quod ostii uicem suppleat: quò cum es ingressus, aulam cõperies ruralem septã sepe arborea, Cortile appellatur à rusticis. Nouẽ ex huiusmodi aulis domum principis præcedunt eo ordine, ut ex altera in alterã aditus interior pateat, ibi nouem mulieres hic princeps habebat: sunt etiam in aliis ruribus coniuges quam plurimæ, quæ huic principi inseruiũt pro suo arbitratu. At quælibet ex his mulieribus quinque uel sex adolescentulas AEthiopas domi alit, quibus pro libito princeps potiri potest, citra omnem coniugis indignationẽ, quippe quæ haud ægreferunt uetere instituto principis, ut hac Veneris uarietate coniunx princeps oblectetur. Sũntque hi Nigritæ admodum proni ac salaces in Ve-

Digitized by Google

nerem, nullâque satiantur libidine. Percunctatus est me propterea princeps, an aliqua nossem, quæ Venerem excitarent frequentius: nam unus tot fœminis uix satis facere quibat. Induerat enim opinionem hanc, uidelicet Christianos esse ingenii acerrimi, & ferè nihil nescire. Adiiciebat ad hæc, si uoto huic suo turpi quidem fecissem satis, me beneficia innumera ilico consequuturum. Laborant zelotypia hi principes adeo atroci, ut nec ipsis natis satis ac super fidant. Vni igitur principi patet ad mulieres aditus.

Quibus stipetur princeps lateronibus. Cap. XXIII.

HVIVS principis latus custodiunt uiri CC quocunque pergere contigerit: & licet frequenter per uices succedant qui principis habent custodiam, nõ desunt tamen usquequaque innumeri, qui undequaq; salutatum ad principem ueniunt. Ante regiam igitur principis ubi ipse diuersatur diutius, præcedunt septẽ atria, & ante ea plateæ quædam uisuntur, in quorum diametro arbor est procera & umbrosa, quæ principis fores obseruantibus, umbram amœnam præbet. Habet itaque princeps dispartitam familiam, & qui propius regiam degunt, hi sunt principi magis accepti, dignioréue: & quo magis elongantur à regia, tanto minoris census, ac fere gradus nullius dignoscuntur. Has igitur graduum differentias ostendunt domus ex industria continenter in ordine dispositæ, ut cognoscas eos esse excellentiores qui regiæ principis sunt proximiores, pauci tamen ad fores principis accedunt. Id enim fere solis Christianis licet, & Azanegis sacerdotibus, qui principem legem Mahumetis docent, quibus maior potestas agendi quæcunque est apud principem, quàm ipsis suis Nigritis.

Mos salutandi principem, & principis consuetudo. Cap. XXIIII.

PRINCEPS igitur memoratus magnam præ se fert arrogantiã, quippe qui non prodit in publicum, nisi mane & uesperi, nec tamen à uestibulo regiæ digreditur, ibi sese mira superbia spectandum suis præbet illustrioribus. Is igitur princeps cum uariis de causis quempiam admittit audiendum, tali dignatur reuerentia. Cum itaque hi qui ad principem petunt admitti, ad fores iam accesserint, utraque genua flectunt, & humi fere strati harenam identidem nudi reiiciunt in terga, caput etiam harena aspergunt, ut speciem humilitatis præ se ferant: & is est mos adeundi principis. Nec ibi aliquẽ comperies eminentiæ tantæ, qui aliter principem adeat suum, quàm nudo corpore, uerendis tãtum corio tectis, humi reptans, ac harena aspersus totus: & ubi ad principem iam deuenere, humi uolutantur, ut sues in cœno: cum iam propius ad passus dũos accesserit, sistit gradum, rem suam principi explicans, harenam semper in terga proiiciens capite demisso in ingentissimæ subiectionis specimen. Et princeps simulat supplicantem non uidere nisi furtim, nec propterea ab aliorum colloquio tẽperat. Vbi uero Vasallus desiit exponere res suas, tunc intuitu insolentissimo toruóque uerbis duobus dat responsa, ut nec breuius sit responsum Laconicũ, qui solo elemento mentem suam declarabant: ut si annuendum erat, per V, id est uolumus: si cõtrà, per N, id est, nolumus. In hoc igitur superbiæ fastu uersatur princeps, in tantóque æstimatu & uenerationе apud suos, ut ipsi nos nec deo immortali maiorẽ exhibeamus reuerentiam: id efficit timor incredibilis, nẽpe de nutu principis eorum uita pendet. Nam pro re quaque minima morte plectuntur, & mulieres

ac filii

Digitized by Google

ac filii uenales exponuntur excandescente principe. Hæc sunt igitur quæ miram obedientiam ostendunt, cum subditi à principe patiũtur, quæ uix hosti colliberent.

Moschea principis, id est, templum idolorum, & mos sacrificandi & discumbendi. Cap. XXV.

ADEO MAXIMAM cum principe familiaritatem contraxeram, ut uel Moscheam ingredi mihi fas esset: id est enim idolorum templum, ubi sacra fiunt. Cum igitur aduesperascebat, presbyteros suos Azanegos siue Arabes accercebat: nam hi apud eos uice sacerdotum funguntur, & sacris præsunt ceremoniis, ac legem docent Mahumetis. Ingrediuntur itaque in cellam sacratiorem optimates eminentiores, gratia orandi: sic enim orant stantes, & cœlum subinde respicientes, terram sæpenumero deosculantur: & princeps sacerdotem imitabatur agentem hæc omnia spatio mediæ horæ. Et ubi desierat orare, percunctabatur me, quæ nam de hoc ritu orandi mea foret sententia, libenterque me dissentem de nostra fide audiebat: dixi ego plura, ut decuit, de celebritate nostræ fidei, cum principem benevolum haberem auditorem: ostendi enim falsum esse principem & alios omnes qui legem illam obseruabant: addidi nostram sanctiorem esse, idq; comprobabam innumeris argumentis: nec prius desii concionari quàm excanduerint maiores satrapæ, qui indignabantur suam fidem abs me in ordinem redigi. At princeps risu uultum soluebat, adstipulabatúrque meis dictis, asserens & ipse nostram fidem non iniuria colendam esse, & nostrum deum eo argumento esse, & magnum & probum, ob idque multiplicia dona nobis elargiretur, diuitias, opes, dexteritatem ingenii, ures, & pleraque alia. Suam tamen apprime extollebat, subdens eam faciliorem aditũ ad salutem eis præstare quàm nobis nostrã. His rationibus nixus, quoniam inquit, Vobis datũ est præsentibus bonis frui, erit præsens uita uobis pro paradiso illa æterna. Nos uero qui per uarias uitæ interturbationes uitam trahimus assiduo, scimus nobis haud defuturã illam æternam felicitatem: quoniam perpessi laboris, & susceptæ ærumnæ præmium nondum sumus consequuti. Validas ad hoc adducebat rationes uir, ut erat ingenii elegantis, nec nostra sibi displicebant, neque difficulter nostram fidem induisset, ni pauisset exui regno. Id enim acceperam à nepote, qui me enixe rogauerat, ut nostram fidem principi exponerem, affirmabátque rem dignam esse, uerbum dei. I'dque perlibenter audiendum fore censebat. Mores igitur huius principis iam retulimus, & præsertim eundem morem in uictu seruat, quem rex Azanegæ, suscipit à suis coniugibus dapes, ut etiam cæteri Nigritæ principes: humi procumbentes epulantur absq; nitore & elegantia uitæ, perpauci cum rege discumbunt, id solis licet sacerdotibus, aut regulis quibusdam, uel saltem eminentioribus optimatibus. Reliqui ignobiles XII uel X simul discumbunt, & inter epulandum ferè omnes ex eodem catino sumunt, & quidem non immoderate, uerũ frequentius, utpote qui ter uel quater interdiu epulãtur.

Legumina & uinum quæ ex regno Senegæ proueniunt. Cap. XXVI.

IGITVR regnum Senegæ, ulteriorque plaga Nigritarum, uinum, triticum, siliginem, hordeum, auenam, haudquaquam fert iniuria cadentis syderis, cũ præsertim ibi mensibus nouẽ iugiter non pluat, uidelicet à mẽse Octobris usq;

Digitized by Google

in menſem Iulii. Id efficit ut iacta ſemina non germinent ob terræ calorem nimium, producit tamen milium, fabas, & faſiolos omne genus, quæ omnia nuſquam elegantiora uiſuntur. Sunt faſioli inſtar nucis auellanæ faberrime facti, diceres torno aliquo inſculptos ac ſtriatos, adeo uariantis naturæ ars in eis ludit, res uiſu conſpicua. Fabæ uero largiores, & proceriores, rubent colore uiuaciſſimo, aliæ albicantur, cernuntur uiſu conſpectiores: menſe Iulii ſeminantur, Septembri leguntur. Cum autem tellus cœleſti rore perfunditur, id eſt, uberiori pluuia, tum terram mirum in modum colunt, non amplius quàm trimeſtri ſpatio ſeminant, & legunt ſata: ignaui ſunt cultores, & uix tantum ſeminant, quantum ad uictum ſit ſufficiens, nec in horreis congregant triticum uel alia. Is itaq; mos colendi agri ſeruatur, inſtrumenta quædam ruſtica habẽt, quæ bipaliis non ſunt abſimilia, eis terram egerunt ritu contrario, quàm nos conſueuerimus: nam cum ligonizant terram, ante proiiciunt, non ut nos, qui terram egeſtam ſemper ad nos trahimus, adeo ut pedum plantas ligonizando cooperiamus terra, nec altius quàm tres aut quatuor digitos agunt bipalia uel graues uomeres: aliter ipſi non arant. Verum quia terra eſt feraciſſima, ſuapte natura quamplurima producit, horum potus præbet ſuccus palmæ, lac & latices: nec ea eſt palma quæ fert cariotas. Alia eſt arbor, quæ ibi minime frequẽs eſt: & hæ arbores anno continuo ſuccos emittunt inſtar lachrymarum: ſuccus appellatur mignol: & ut uberiorem habeant ſucci prouentum, arbores ſauciant: & ſtatim proſilit ſuccus, qui excipitur uaſe aliquo, ut thura leguntur, huic liquori colos eſt ſubcinericius: & ſerum lactis præſentat, nec maior eſt prouentus quàm binæ uel ternæ menſuræ die noctúque: huius eſt incredibilis ſuauitas, & ut uinum inebriat, ni aqua immixta fuerit: qui prima die prouenit ex ſauciata arbore, is eſt dulcior, & omni uino uel perquam dulci præſtat, & indies ſuauitatem amittit, fitque acidum & acre, tamen tertio aut quarto die magis homini conducit: id ſum ego expertus pluries, & non minus, quàm uino aliquo eleganti hoc ſucco oblectabar. mignolum appellant, neque eo uti poſſunt omnes abunde, hoc eſt, ad uoluptatem, licet ad hilaritatem plurimi, & in primis illuſtriores: non habent harum arborum uineas, ſed ſparſas & uagas, ut fere cuique pateant, qui liquorem huiuſmodi elicere uulnerata arbore uoluerit.

Varii fructus, & miræ naturæ oleum. Cap. XXVII.

FRVCTVS habent multiplices, nec noſtris abſimiles, ſuaues ſunt licet ſylueſtres, qui ſi ut apud nos colerentur, eſſent profecto multo meliores: regio eſt patens, & aprica ad omnia producenda prope apta, paſcua ibi quamplurima, & arbores eminentiſſimæ, nobis tamen incognitæ: lacus ibi quamplurimi, qui aquam potu non inſuauem propinant, neque nimium uaſte expanduntur, uerum profundiſſimi: & ibi piſces innumeri, licet noſtris abſimiles: ínque his ſerpẽtes degunt, incolæ calcatrices uocant. Fert etiam hæc regio miræ naturæ oleum, quod pollet triplici uirtute, odorem uidelicet uiolaceum habet, ſaporem uero oliuæ: & ſi adhibitus fuerit dapibus, eas ut crocus inficit: quanuis ipſum crocum ſuperet uberiori colore. Sunt & ibi arbores quædam quæ faxiolos producunt rubentes cum macula nigricante, quæ eſt illis pro inſigni, & à noſtris oculus dicitur, alii hilum appellant. producit igitur quàm plures, ſed paruos admodum.

Digitized by Google

Angues immanes, qui deuorant capras, & anguium fascinatores.

Cap. XXVIII.

INVENIVNTVR ibi multiplices animalium species, præsertim serpentum ferè omnium generum, uenenosi alii, alii innoxii sunt, duorum pedum mensuram excedunt. alas nec pedes habent ut serpentes, alioquin immensi, & tantæ quidem uastitatis, ut integras capras hauriant, nec lancinent, solide deuorantur: ferunt incolæ serpentes huiusmodi congregari statis anni diebus, & migrare in loca quædam ubi formicarum est uis magna, quibus est colos albicans quæ suapte natura humiles quasdam casas instar specus exstruunt: nam ore terram portant, & ferruminant absque calce, diceres clibanos aliquos uel ruscula in ordine dispositа. Nam ex huiusmodi casis uidebis C & CL continenter sub ordinatas, ut alteram sequatur alteta miro naturæ ordine. Sunt etiam hi Nigritæ fascinatores, id est incantatores eximii, fascinant præsertim serpentes. Huius rei me certiorem reddidit adolescens quidam, qui anno superiore agens apud nepotem principis de Budomel, & cum hospitio receptus dormiret, audiuit innumeras serpentum sibilationes, quibus experrectus dum attentiore animo euentum rei expectat, intelligit nepotem principis euigilauisse, & domum egredi uelle: percunctatus est propterea adolescens nepotem principis quò nam nocte intempesta concederet: cui nepos (iam inclamauerat seruos à pedibus ut sternerent camelum) Sum inquit profecturus non longe, mox rediturus. Iuit igitur nepos & fascino compescuit serpentes, ilicóq; rediens rursus alloquitur hospitem Ligurem, Audiuistíne, inquit, circiter noctem mediam exsibilantes serpentes? At Ligur, Audiui quidem. Subiecit itaque principis nepos dictus Bisboror: Erant inquit serpentes, quibus hæc plaga scatet, obsederant enim domum gregem deuastaturi: ni ego occurrissem malo tanto incantatione, qua utimur frequentius. Ligur uero his auditis, dixit se mirari plurimum, & rem hanc Christianis prope incredibilem fore: tum nepos ad Ligurem, Non est, inquit, cur mireris ob hæc minima: nam princeps noster multo maiora efficit incantatione cum libet. Cum enim inquit, cupit præsentaneum uenenum habere quod ilico mortem afferat, inficit ibi arma ueneno, designato in terra circulo, & fascinatione serpentes eò concedere compellit. Quò cum uenerint, speculatur uenenosiorem quem interficiat, ueneni colligendi gratia, reliquos uero missos facit. Occiso itaque serpente, eius sanguinem cum semine arboris cuiusdam miscet, & ea mixtura arma illinit, quæ sic illita ubi sauciauerint condicto mortē afferunt, licet paruum uulnus existat, modo sanguinis nihil non elicerit. Subdidit etiam Ligur nepotem prædictum hortatum eum fuisse, ut rei uideret exemplum. Verum Ligur parum huius rei curiosus renuit experiri rem huiusmodi. Omnium igitur consensu Nigritæ sunt incantatores eximii. Sunt tamen etiam apud nos huius facti haud expertes, imò sagaces, contra serpentes præsertim. Nigritæ incantatores.

Cap. XXIX.

IN REGNO Senegæ Nigritarum boues solum, & bucculæ uisuntur inter animalia domestica: nam capras & pecora ibi non uidebis ob ardorem torrentis syderis. At boues tam mares quàm fœminæ nostris multo sunt minores, uíxq; ibi uaccam rubentē comperies, aut albæ aut nigræ omnes sunt, uel utroq;

Digitized by Google

colore distinctæ. Ex rapacibus leones, & pardi frequentiores, nec non lupi, capreoli, ac lepores prope innumeri. Sunt etiam in eamet regione elephanti syluestres quamplurimi, nõ domantur ut alibi, & ferè gentium ubique efferantur, propterea & gregatim incedunt, ut in nostris nemoribus apri, cicures uix reperiuntur ibi. Hi igitur duos eminentiores dentes habent hinc & hinc, instar aprorum, uerum ritu contrario: quandoquidem alteri scilicet apro in superiora retorti sunt dentes: alteri scilicet elephanto dimittuntur in terram: nec (uel senecta) huic sunt decidui, uitam concomitantur: hominem nisi læsus non lædit: & ubi lædit, manu hominem comprehensum iacit in sublime ultra arcus iactum: ea dicitur manus elephanti, quam alii promuscidem appellant, eam emittit & retrahit, pro suo arbitratu nullúsque inuenitur tantæ pernicitatis, quẽ suo incessu non comprehendat, licet gradatim solum ambulet effœtus, magis sæuiunt dum pauent, ne catulis uis inferatur, & quatuor ad summum pariunt uno partu: maribus uix est cura sobolis, arborum foliis uiuunt, & fructibus: nã promuscide arborem deuastant, adeo ut si stipitem manu complexi fuerint, quantumcunque magnum ab arbore dispartiant: manum habent in inferiore maxilla, quam exerunt & retrahunt pro libitu, hac cibum capiunt, & hauriunt potum omnem, & ori administrant suo, os habent in pectore, frequentia incolunt nemora, ac luto plurimum ut apri oblectantur. Sunt & alia ingentia animalia, uerum syluestria.

De Psitacis & aliis auibus. Cap. XXX.

AVITIORVM sunt complura genera, & in primis Psitacis scatet regio: nam hos odere plurimum Nigritæ, quoniam totam plagam ferè circumuolitantes, fruges & præsertim legumina deuastant: multiiugi sunt, uerum è paruis & grandioribus, complures ego attuli: distinguntur colore triplici subcinericio, uiridi ac ueneto, quod adhuc ferè inuolucres ex nido subripui, sed mox periere. Adultos igitur centũ quinquaginta in Hispaniam detuli, eos singulos singulo aureo nummo uendidi. His itaq; mirum est ingeniũ, & solertia nidificandi: nam excelsissimã quærunt arborem, quæ surculos habeat subtiles ac tenues, cuiusuis ponderis ferè impatientes, horum cacumini adligant dependentem surculum, cui nidum mira industria fabricatum suspendunt, instar pilæ rotundum, relicto solum foramine admodum angusto, quod ostii uicem suppleat: aiunt id efficere alitẽ, ut serpentum fallat astutias. Nam nidum pensilem petere nequeunt, quippe qui surculo tam tenui nusquam seipsos crederẽt, mole grauati corporea. Igitur his artibus tuta est à serpente auis, licet parua. Ibi etiam sunt gallinæ quædam, quas appellant Pharaonis, ex oriente deferuntur, his regio ubertim abundat. Sunt & anseres non ut nostræ, sed colore & pennis multiiugis uariatæ.

De emporio, & qui eò confluant. Cap. XXXI

QVONIAM obtigit illic moram trahere diurturniorem, decreui eo-

Digitized by Google

rum emporium, siue nundinas quasdam uisere: nam die lunæ & ueneris in pratis quibusdam conueniunt à quatuor uel quinque miliaribus circunstantis regionis: qui enim magis distant, alia emporia & nundinas adeunt. In his igitur nundinis compertum habui quàm indigi sint rerum multarum, quáue profunda egestate laborent, id declarabant eorum utiles merces, hæ enim erant cotoni elaborati mulierum pensis, nec eorum ingens copia, panni ex cotonis. Insuper legumina, oleum, milium, & pelues ligneæ, storias, tegetes appellant, palmarum foliis complicatas, & alia complura usui illorum non inepta, hæc mulieres uendunt: at uiri arma, & auri nonnihil, permutant omnia, pro re altera, rem alteram consequuntur, quandoque pro binis ternas, aut pro ternis binas: pecuniam signatam non norunt, nec nummos omne genus regio cudit. Hi igitur Nigritæ in promiscuum ibant ad me stupidi, & admodum admirãtes effigiem Christiani, & in primis albicantem colorem, necnon habitum, & corporis formam ac habitudinem insolitam: habitus is erat diplois ex serico nigro, damascum appellamus, chlamys item ex panno coloris cyanei, identidem pannũ ex lana contuebantur, & diploidem loco miraculi cuiusdam: nonnulli albedinis periculum faciebant, arbitrati non esse colorem naturalem, sed factitium. Igitur ut certiores huius rei fierent, sputo illitas manus admouebant brachiis & manibus meis, ut experirentur utrum colos foret à natura, uel ab arte. Vbi uero uidebãt sputũ nihil de albedine ademisse, sed albicantes carnes fore, rursus admirabantur. Ad has itaque nundinas ut multa experirer, utque scirem an aurum illic foret uenale concessèram: uerum ut præfeci, auri parum illic sum nactus promercalis.

De equis ibi uenalibus, & pabulo, & eorum incantatoribus. Cap. XXXII.

ILLIC igitur equos magni pendunt, quandoquidem difficulter eò ducuntur, nec nisi à nostris Barbaris per Azanegos & Arabas illò ducuntur. Illorum propterea ingens pretium est, nec facillime ibi aluntur ob aridam tellurem: nam torrida est plaga, quæ pabula non producit, facítque æstus nimius, ut equorum inguina intumescant, ut uix meiere possint. Crepant propterea stranguria huiusmodi labefactati: pro fœno utuntur faxiolorũ laceramentis, sole siccatis, id uicem fœni supplet: nam ubi legerint faxiolos, secant eorum caules, & sole exiccant: loco auenæ succedit milium, quo mirum in modum pinguescunt: pro equo instrato phaleris, & reliquo ornatu dant mancipia nouem, ad summum quatuordecim, prout equi, & forma elegans, & agilitas persuaserit dandũ. Cum autẽ emerint equos, mox accersunt fascinatores equorũ, húncq; ritum seruant: rogum accendunt sarmentis, & herbis quibusdam suapte natura fumum exhalantibus, & equo per lorum apprehenso, sistunt ipsum supra fumantem rogum, uerbis nonnullis prolatis, unguento tenuissimo equum illinunt, & in domum adducunt, ubi ad XV uel XX dies delitescit, à neminéque uidetur. Interea etiam appendunt collo equorum effascinationes quasdã corio rubeo inuolutas, & hæc agunt affirmantes strenuiores tutioréque bello futuros equos.

Digitized by Google

De fœminis & earum mira alacritate. Cap. XXXIII.

HVIVS itaque regionis mulieres hilares sunt supra quàm referre possim, gestiunt, exiliunt, saliunt, & perlibenter chorizant, & in primis adolescentulæ noctu solũ dum luna est pernox, in suis tripudiis: differunt à nobis quãplurimum. Res nostras admirantur ferè portenti loco, ut sunt balistæ & tormenta omne genus. Nam cum uisum ueniissent classem, iussi in uacuum exonerari tormenta, ut edito reboatu terrorem parerent his populis. Territi igitur tormenti inaudito, attrocique bombo, credidere dæmonum opus, non mortalium artem adiicientes uno ictu posse huiusmodi tormenta supra centũ homines prosternere, tibias etiam admirabantur: & cum uidissent exornatas, ut fit, instar animalis alicuius credidere uiuum animal uarias emittens uoces, non instrumenta: quod ubi intellexi ne hac opinione ducti diutius fallerentur: dedi tibias illis contrectandas, tunc cognouere artem esse, non animal neq; phantasma, adeóq; eis oblectabantur, ut dicerent rem cœlestem fore ab ipso deo fabrefactam, tanta concinitate ac melodia allecti, & in primis uocum uarietates admirati, rémq; nullam uidisse pulchriorem prædicabãt. Nauim etiam per singula membra & minores partes scrutabantur, ut malum, anchoras, uela, remiges, & id genus alia dicebántq; oculatam nauim esse, quoniam in fronte uidentur sculpta lumina, quod solum sit causa ornatus: ut fit quandoque in carpentis & curribus. Propterea asseuerabant nos fore eximios incãtatores, nec dæmonibus absimiles, utpote qui sulcabamus maria gradu citatissimo instar phantasmatis, & itinera quãplurima in mari metiebamur, ipsi uero uix de loco ad locũ terrestri itinere ire nouerant, & id præsertim admirabantur, nos uidelicet in tantum à continente recedere aliquando, ut per compluſculos dies terra nusquam appareat, & tamẽ non ignorabamus ubi gentium essemus, & quónã tenderemus: quod esse non potest inquiunt citra magicam artem: quod profecto haud dicerent, si nauigandi callerent artes. Non minori etiam admiratione afficiebantur, uisis candelis accensis, quippe qui nulla alia luminaria unquam uiderant præter quàm ignẽ. Vbi igitur uidere ardere candelas, dixere rem esse pulcherrimam. In eadem regione mellis est plurimum, nam id é fauo mellis ore fugunt, cerámque abiiciũt emi propterea ego fauũ mellis, & more nostro à cera melle disgregans, percunctatus sum de cera eos quid sentirẽt: qui aiebant se eam nihil pendere, uti rem inutilem. Confeci itaque ex cera huiusmodi candelas, ipsis cernentibus, & iussi eas accendi, quo facto, magis ac magis admirabantur, profitentes nos ferè nihil nescire.

Quomodo Antonietus, & Aloysius in mare conuenere non longe à Capite uiridi. Cap. XXXIIII.

IN HAC regione instrumenta musicalia habent ferè nulla, præter duo & ea melodiæ & concentus propè nullius: uidi instrumentum quoddam, sembucam appellant, quod fidibus binis tantum pulsatur, & nulla inde concinitas, digitis pulsant: res rudis, & propè momenti nullius. Vt igitur præfeci, oportuit me illic per dies aliquot diuersari causa explorãdæ mercis, ut si forte fortuna aliquid occurrisset, quod conduceret commercio: & id eo libẽtius ferebam,

Digitized by Google

bam ut res nouas uiderem, quas referrem aliquando. Cum itaque decreuiſſem à continente ſoluere, & in altum facere uela deſiderio uidendi adhuc maiora: cum præſertim à principe infante certior factus fueram, non longe à regno Senegæ eſſe regnum quoddam, cui nomen eſt Gambræ, & prout referebant Nigritæ principi infanti. Id regnum auri eſt feraciſſimum, adeo ut ſi eò contenderent Chriſtiani, inde conſequerentur diuitias innumeras. His igitur allectus cum ut aurum conſequerer, tum etiam ut orbis partes incompertas mihi antea uiſerem: expeditus à principe ad nauim redeo meã, parãs uela facere uentis, ut in pelagus altius eueherer, relicturus latus quo appulerant celoces. Dum itaq; hæc meditamur, repente naues apparuere in ſalo fluctuantes, nam uiciſſim altera uiderat alteram, nec ignorabamus eos eſſe Chriſtianos. Congreſſi igitur mutuo conſpectu frui affectantes colloquuti ſumus: móxque patuit alterã nauim fore Antonieti cuiuſdam Liguris, qui maria ſulcare probe nouerat: alteram uero aulicorum quorundam principis infantis. Hi igitur uiri conuenerant fide data, ut Caput uiride ſuperarent deſiderio uidendæ nouæ regionis. Iniui itaque cum eis amicitiam, & fœdus ingens, ut ſimul maria ſulcantes nouas regiones adiremus. Vnà igitur ſoluimus, uela dantes uerſus dictum Caput uiride Auſtro duce, à latere ſemper ut præ oculis continentem haberemus uſquequaque. Sequenti itaq; die uentis proſperis Caput prædictum cœpit nobis apparere: nam diſtat à regno principis Budomel unde ſolueramus miliaria ferè quadraginta.

De Capite uiridi, & eius denominatione, & moribus gentium. Cap. XXXV.

ID IGITVR promontorium Caput uiride idcirco appellatur, quia conſitum eſt arboribus denſiſſimis, eiſdémque uiridibus ac uirentibus anno fere continuo. Huius notitiam habuere primo Luſitani ſuperiori anno meæ nauigationis: appellarunt itaque hoc promontorium Caput uiride ab arboribus, uti ab harena Caput album denominatur. Hoc itaque Caput uiride eminens eſt admodum, & uiſu pulcherrimum: inter duos montes medius exit. Tandem in mare prominens uaſte, uariiſque ruſculis Nigritarum, & mapaliis ſeptum undequaque ab ea parte præſertim, quæ reſpicit Oceanum. Sunt tamen hi Nigritæ ex regno Senegæ. Vltra Caput prædictum uiſuntur tres paruæ inſulæ non longe à continente, ſed prorſus deſertæ ab hominibus: uerum ſcatent arboribus inſtar Capitis uiridis. Cum uero aquæ penuria non mediocri laboraremus, iecimus ancoras, ut aquæ nonnihil inde hauriremus. Inſulæ illi quæ uiſa erat uberior, adhæſimus. Appulſi igitur huic grandiori inſulæ fontem quempiam quærebamus, nullúmque nacti ſumus præter quandam ſcaturiginem, que uix poterat nobis auxiliari ſitientibus. In eadem igitur inſula inuenimus nidos complures, & oua alitum diuerſarum, quæ nobis haud erant incognita. Ibi ſtetimus per totam diem, piſcatíque ſumus uaria piſcium genera ſagenis alios, alios hamis quibuſdam cepimus, in primis dentales, & oſtreas ueteres põderis librarum XII uel XV, pro unoquoq; piſcium. Menſe Iunii poſtero die illinc ſoluentes, adnauigauimus littora haud prope deſerentes. Id eſt etiam ſciendum quòd mox poſt Caput uiride littora ſe ſinuant, & in ipſo receſſu fit ſinus pulcherrimus: terra eſt plana & referta arboribus innumeris, quibus non prius decidunt folia,

Digitized by Google

quàm alia ſubnaſcantur, uirent ſemper, & licet diſtent à mari iactu arcus, uidentur tamen à longe ipſa contingere maria. Res profecto eſt uiſu conſpicua, & ut fatear ingenue, ego quidem uarias orbis partes peragraui cum ad ortum, tum etiam ad occaſum ſolis, uerum nuſquam amœniorem uidi, ea compluſculis irrigatur fluuiis, quorum quoniam ſunt nauium impatientes, non meminimus. Vltra ſinũ degunt bini populi, alii Barbazini, Serreti alii dicuntur: hi quidem ſunt Nigritæ, uerum regi Senegæ non parent: regem non habent nec principem, licet uni magis quàm alteri honorem maiorem exhibeant. Principem non eligũt qui uitæ ac necis poteſtatem habeat, cum in ſe tum etiam in natos: nam morem Nigritarum principum aſpernantur, qui ubi libuerit pro mancipiis, & uxores, & natos ſubditorum uendunt: fitque ut eorum uita ſemper ſit in ancipiti, intérq; ſpem & metum ſuſpenſa. Idola colunt quàm qui maxime, legem habent nullam: uiri ſunt truculentiſſimi, arcu utuntur ac uenenatis ſagittis, perinde ut ſauciati ilico pereant, modo ſanguis uel mediocris exeat. Hi ſunt nigerrimi, ac ſtaturæ habiliſſimæ: regio frequens eſt nemoribus, quæ lignis ſunt referta plurimũ: irrigua eſt fluminibus quàm plurimis, ideo ferè inacceſſa, nec patet adeuntibus aditus niſi per nonnullos angiportus ex circumadiacentibus, timent propterea neminem. Id ſunt experti aliquando Nigritarum reges, qui cum bellum eis intuliſſent, ſunt peſſime accepti ab his populis. Diſcurrunt igitur latus prædictum. Auſtro flante peruenimus ad oſtium fluminis, quod Rium appellant Barbazinorũ, latitudo fluminis oſtii eſt iactus arcus, huius nominis memini ego in charta nauigationis, quam edidi nuperrime. Abeſt hoc flumen à Capite uiridi miliaria ferè LX. interdiu ſolum nauigabamus, occidente ſole iactis anchoris ad paſſus X, uel XII, aquæ longe à continente miliaria IIII uel V. Cum uero illuceſceret, uela faciebamus in altum, poſitis prius ſpeculis in ſuggeſta celocis, qui eminus ſpecularẽtur ſcopulos maritimos, ubi uidiſſent mare luctari & fremere cum ſcopulis occurrentibus, mox renuntiarent uelificantibus. Dum igitur adnauigamus, ad oſtium alterius fluminis deuenimus: id erat Rii Senegæ magnitudine haud impar. Viſo ergo flumine tam præclaro, decreuimus quempiam è noſtris mancipiis emittere, qui terram exploraret: terra erat aprica, & omni arborum uarietate exornata, adeo ut nos ſummopere eò inuitaret. Adduxeramus enim nobiſcum è Luſitania mancipia complura, quæ Turcimanos appellamus. Hi ſunt Nigritæ, quos rex Senegæ Portugalenſibus ſiue Luſitanis (qui eò proficiſcuntur commercii cauſa) uendit. Hi igitur Turcimani ſiue mancipia (Sclauos uulgo appellant) Chriſti fidem in Luſitania ſuſcepere, & Hiſpanum idioma callent: nam * nos mutuati eramus à dominis ea lege, ut pro huiuſmodi ſeruitute, quam nobis exhibituri erant Turcimani cum rediiſſemus, ſeligerent ipſi quemcũque libuiſſet ex omni mancipiorum cœtu, Turcimani uero libertatem perpetuam conſequerentur. Iactæ igitur ſunt ſortes, ad quem ſpectaret ſuum Turcimanum emittere in littus. Cecidit ſors ſuper Ligurem, qui condicto cymbam expediuit, qua diſcedens à claſſe in littore mancipiũ exponeret lege data, ut caueret ne continentem appelleret ultra quàm foret neceſſe: ſatis ac ſuper erat, ſi mancipium in ſicco poneret, & mox in altum nauim duceret, ne incautus à Barbaris deprehenderetur. Inſtituunt igitur mancipiũ, ut cum terram attigerit, quærat quæ gens, qui princeps,

Aliàs eos

Digitized by Google

qui princeps, qui mores sint regionis. Scisciteretur etiam an ibi copia auri foret, uel alia quæ commerciis conducerent. Vbi itaque mancipium terrã tenuit, actũ tum adfuere Nigritæ eius regionis, qui eminus speculati fuerant aduentantẽ classem. Idcirco uenerant ad littus sagittis & arcubus onusti, delitescentes in frutetis & uepribus, ut quempiam è Christianis improuidum corriperent. Viso igitur mancipio, propius accedunt, colloquntúrque nonnihil, & mox exertis ensibus & machæris, plagis innumeris mancipium confecerũt: cui prius proxima nauis auxiliari nequiuit, quàm uitam exhalarit. Quod ut compertum habuimus, stupidi rem ægre tulimus, intelligentes gentem sæuam & atrocem esse, quandoquidem in sui consimilem Nigritam tam truculenter sæuierant, sciẽtes haud dubie sæuituros in nos magis, si potestatem in nos haberent. Relicto igitur littore, huiusmodi cœptum iter persequebamur, ducti Austro, in conspectu continentem usquequaque habentes. Littoralis regio amœnissima erat, arboribus innumeris sulta, & solis patentis, nec inæqualis. Et tandem peruenimus ad ostium fluminis Gambræ, quod patebat latitudine trium uel quatuor miliarium, ubi magis in arctum exibat. Ingressi igitur flumen ostii tam patentis, duximus ibi posse nonnihil quiescere, ut mox postridie certiores fieremus, ubi nã gentiũ essemus, & an illic esset Gambræ regnum, cuius desiderio flagrabamus mirabilem in modum.

De flumine magno nauigato ab almadiis.

Cap. XXXVI.

APPVLSI igitur ostio Magni fluminis, quod in primo ingressu præ se ferebat latitudinem sex uel octo miliarium. Censuimus propterea hoc præclarũ flumen fore regni Gambræ, cuius desiderio afficiebamur plurimum: nobis etiã non difficulter persuadebamus, illic auri plurimũ esse, aut forte aromata quæpiam, uel alia quæcunque mercimonia, quibus locupletati domum alacres redi remus aliquando. Luce itaque sequenti uentis prosperis minorem celocem præcedere iussimus, uiris & armamentis fultam, cum eáque è nostris cymbis unam has paruas naues ex composito præmisimus, quippe qui adhuc ignorabamus altitudinem fluminis, uerebamur propterea ne tantarum nauium foret impatiẽs. Expeditis itaque his nauibus, nautas commonefecimus, ut aquæ altitudinẽ contis explorarent identidem, & ubi cognoscerent eam satis fore nostæ classi, gradũ referentes signo aliquo nos certiores facerent. Iuere nostri & cum aquæ multum reperissent, nos monuere. Quibus cognitis, uisum est aliam expedire nauim ali quanto maiorem, armis probe communitam, & illam Antonini licet multo minorem, lege præscripta, ut si forte fortuna occurrissent illi Nigritarũ almadiæ (id est nauis genus) rem ipsi non discernerent, neque congrederentur, sed statim gradum reuocarent, iter ad nos dirigentes: quandoquidem eò nos concesseramus non belli sed lucri gratia, quærebamúsque ut omnia pace & concordia fierent, quod non ui sed ingenio nos consequi posse sperabamus. Euecti itaque in interiorem fluminis partem, nostri subinde uada & fluminis profunditatẽ contis tentant, inueniúntque in horas altiores aquas, & ingẽtium nauium capaces, & altitudine mensuram passuum XVI excedere: prouecti ultra ad miliaria duo, uident fluminis littora conserta arboribus pulcherrimis hinc & hinc, animaduertúntque flumen immensis orbibus & recessibus implicari, ut Mæandrus ali-

Digitized by Google

quis. Decreuimus proptera gradum referre,& dum hæc meditamur,ecce à tergo ab oſtio cuiuſdam parui fluminis quod exonerabat in magnum,mox emergunt tres almadiæ,nos lembos appellamus,fiunt ex cauata arbore,nec maiores cymbis noſtris,quas trahunt naues,ſunt agiles nimium, uerum parui ponderis capaces. Quæ ubi liburnicas noſtras & celoces conſpexere,credidere nos eò contendere,ut uim inferremus aliquam: nam edocti eramus illorum conſuetudinẽ fore,ut arcubus uterentur,& ſagittis ueneno infectis fere per totam plagam regni Gambræ. Et licet noſtri ſatis ac ſuper eos eminus propulſare quiuiſſent, ut tamen dicto parerent noſtro,uiſis almadiis concito gradu ad nos redeunt: non tamen facere potuerunt etiam effuſa fuga,quin ſemper ad iactum arcus poſt terga Nigritas haberent. Mirum eſt quàm pernices ſint hi uecti hoc nauium genere. Cum autem noſtri conſecuti claſſem fuiſſent,ingreſſi celoces innuebant Nigritis ut propius accederent. Illi uero gradum ſiſtentes nuſquam propius acceſſere. Erant uero in his almadiis homines XXV,uel ad ſummum XXX. Nos admirabantur plurimum,ut rem ſibi & ipſorum prædeceſſoribus hactenus inuiſam incognitámque,naues uidelicet id genus,ut ſunt noſtæ, & homines albos. Pleni itaque admiratione non loquebantur, licet à nobis ad colloquia mutua inuitarentur ſignis,ut aſſolet quibuſdam. Abiere igitur,& ea die nihil ultra tentauimus.

Almadiæ.

Quomodo Nigritæ noſtros ſunt adorti in flumine. Cap. XXXVII.

MANE itaque ſequenti nos cum paruis nauigiis ſoluimus illinc circiter diei horam tertiam uentis proſperis, ut noſtros adiremus ſocios, ut ſic demum tutius interiora fluminis peragrare poſſemus,& tandem aliquando deorum munere mitius hominum genus quàm id erat quod nuperrime uideramus in almadiis,nanciſceremur. Igitur cum ſociorum claſſem inueniſſemus, unà omnes uela dentes uerſus prædictum flumen iter direximus, præmiſſa parua celoce, ſequentibus nobis continenter,ut altera ex ordine poſt alteram iret. Et cum iam ingreſſi eſſemus ferè ad quatuor miliaria,ilico à tergo almadiæ quædam (unde uenerint adhuc incompertum habeo) ad nos citatiſſimo gradu contendebant. Quibus uiſis, mox in eos uela fecimus, ueriti ne nos ſuis uenenatis ſagittis impeterent: non enim ignorabamus eorum ſagittandi mores. Claſſe igitur reuocata in orbem, quàm citius potuimus noſtros armauimus, ante omnia præcauẽtes,ne nos incautos & inermes hoſtis inueniret: uix tamen nobis erant arma ad hoſtem propulſandum. Diuiſa itaque in duas partes claſſe,quaſdam Nigritarum naues circundedimus,percenſuimúſque eorum cymbas,quæ XVII erant, maiores noſtris nauigiis,quæ noſtra ferunt flumina,eáſque impellunt remigiis innumeris. Sublato itaque remige, quiſque illorum nos admirabatur, utpote rem nouam & incognitam. Percenſiti tunc à nobis, plures non apparuerunt quàm centum & quinquaginta uiri: profecto ſi ad corpus ſpectes conſpicui, nigerrimi quidem,uerum habitu albo induti non indecoro. Habitus is erat tunicis quibuſdam,camiſias appellamus: ex cotonina alba induebãtur: in capite paruum habebant pileum,ut mos eſt Germanis: id plus habent quàm Alemani, uidelicet in pileo ex utraq; parte neſcio quid alas præſentens duas: in medio penna emi-

Cultus nigritarum.

Digitized by Google

na eminebat, ut est uidere apud nostros milites, qui talibus plurimum gaudent: utcunque fuerit nos iudicabamus hunc habitum militiæ conuenire: erátque in fronte cuiusuis almadiæ Maurus quidam stans, clypeum teretem in brachio habens: is clypeus uidebatur excorio confectus: & neuter bellum inferebat, sed alter alterum admirabatur. Vbi itaque uidere à tergo uigere alios, qui clandestine aduenere, mox demissis remigiis expediunt arcus, nihílque promentes in nostros sagittas dirigunt: quibus conspectis, nostri torméta exonerant: uerum aquis immersi lapides iacti, neminem occiderunt. Perterrefacti tamen tormentorum reboatu & strepitu insueto, stetere pauidi admodum. Cum uero cognouere neminẽ læsum his tormentis, uerum eorum iactus emori in aqua, rursus reassumptis animis magis ac magis in nos sæuiunt, aerem sagittis obtenebrantes celeritate incredibili. Et iã propius accedebant, audaciores solito: at nostri balistis eos propulsabant, & catapultis plagísque onerant innumeris. Primus igitur qui iecit in eos is fuit Liguris filius nothus, qui Nigritæ unius pectus transfixit, moríq; ilico coegit. Susceptus is itaque à suis, extractáque sagitta admiratione peperit id teli genus Nigritis omnibus: nec ob id tamen temperabant à sagittis suis, fiebántque in horas atrociores: contrà nostri eos male accipiebant, perinde ut paruo temporis momento è Nigritis plures ceciderint, ex Christianis uero, quæ deorum gratia fuit, nec unus periit. Profligatis tot Nigritis, qui ob cladem acceptam indignati plurimum, celocem minorem circumuenire satagebant uno impetu omnes, quod ut animaduertimus, mox in mediũ recepimus celocem prædictã, & rursus exoneratis tormentis (bombardas uulgo appellant) stragem intulimus maximam. His uisis Nigritæ iam ferè saucii omnes in diuersa abeunt, nos uero catenis iniectis id curabamus, ne naues in uarias partes dilapsæ, uirium minus haberẽt, unà omnes ferebamur connectis nauibus & uentis prosperis, ultráque progrediebamur cedentibus iam Nigritis, íd in primis obseruantes, ut cum Nigritis mutuo colloquio frui possemus aliquando.

Decretum factum in flumine Gambre. Cap. XXXVIII.

IGITVR ADEO mancipia nostra Nigritas inclamarunt, ut eorum fessi clamore Nigritæ, tandem aliquando permiserint unam ex almadiis suis propius accedere, ut puta ad iactum arcus. Percunctati sunt itaque eos nostra mancipia, cur in nos tam atrociter sæuirent, cum præsertim non alia de causa illuc concessissemus, quàm commercii & pacis, concordiæque, prout melius declarabat cum reliquis Nigritis regni Senegæ contubernium, & frequentior necessitudo. Ad hæc etiam nostri adiiciebant, uenisse è partibus orbis remotioribus, ut munere perpulchro suum regem nomine regis Lusitanorum donarent, quandoquidem is enixe peroptabat ab eorum rege arcte diligi & amari. Rogabant præterea ut dicerent, ubínam gentium rex per id tempus ageret, & quis princeps huic regioni dominaretur, quódque huic flumini nomẽ inditum foret. Addebant etiam ut ad nos tuto & pacifice accederent, accepturi è rebus nostris quicquid libuisset, & è suis darent pro suo arbitratu, modo omnia pace, & citra bellum contumeliámque fierent. In hanc ferè sentẽtiam

Digitized by Google

nobis reſponſum eſt, non quidem eos latere, quæ gens foret Chriſtiana natio, & unde ueniret, ſciréque quid egerint iampridem cum rege Senegæ, & aliis Nigritis ſuæ ditionis, qui quoniam nobiſcum degunt boni eſſe non poſſunt: quippe qui non ignorant Chriſtianos ueſci humana carne, nec alia de cauſa emere Nigritarum mancipia, niſi ut mandant & lancinent ut ferinas carnes: propterea apud eos iuratiſſime aſſeuerabant, nullum Chriſtianis amicitiæ locum ſupereſſe, ſed cordi eis hæſiſſe, omnia ſua quæ claſſe attulerant, diripere & deprædari, regíque ſuo dono dare, ſéque trucidare atrociſſime, regē abeſſe illinc itinere triū dierum, regnum eſſe Gambræ quod quærebant, flumen magnum eſſe, nomen quidem non reticuit, uerum ego non memini. Hoc igitur accepto reſponſo, ut par erat, indignati in eos uela fecimus, qui effuſe fugientes, mediterranea petiere. Hunc finem habuit congreſſus noſter. His peractis explorato omnium uoto contendebamus rurſus interiora fluminis penetrare, uel ad miliaria circiter centum, quæ res, ut patuit omnibus, permouit multos, quos proprii laris cura ſolicitabat nimium, nec ſunt paſſi nos ultra progredi, affirmantes ſatis ac ſuper egiſſe, dum in has partes à ſua urbe remotiſſimas ſoſpites deueniſſent, addentes nolle de cætero laceſſere fortunam, & diſcordia ingenti concio ſoluta eſt. Nos autem qui callebamus horum conſuetudinem, ſcientes quàm duræ ceruicis forent, quantúmue proſilirent ubi non exaudirentur, conducibilius fore duximus, ſi eis pro tempore cederemus. Sequenti igitur die illinc ſoluimus, uerſus caput uiride iter facientes, ut deorum auxilio in Hiſpaniam rediremus aliquando.

CAPVT XXXIX.

PER ID tempus quo in oſtio fluminis moram traximus, ſemel tātum ſeptentrionem uidimus, qui adeo demittebatur, ut crederetur mare ferè contingere, ab aquiſque non plus uidebatur abeſſe, quàm lanceæ tertia parte, & ibi ſydera ſex conſpicati ſumus, quæ magna erant, & mirū in modum ſplendebant, ea metiti ſumus pyxide, & infra ſcriptam figuram præſentabant.

* * * *
* *

Cenſuimus propterea huiuſmodi aſtra plauſtrum auſtrinum efficere, licet priorem ſtellam in ordine minime uidere potuerimus, quoniam haud quadrat rationi ut eam prius uideamus quàm ſeptentrionem perdiderimus, id eſt, ab noſtris oculis euanuerit. Inibi etiam comperimus noctem horarum tredecim, diem uero undecim, ingrediente menſe Iulii, quo regio illa eximie flagrat, habet tamen uarias temporum uices, hyemem & ipſi appellant, quoniam ab dicto mense uſque in menſem Octobris terra irrigatur imbre & pluuia ferè continua, & præſertim in meridie exurgit quædam nebula, quæ cœlum inumbrat, nec ſupra terram multum tollitur in Subſolanum & Apeliotem. A Subſolano uero ad Vulturnum tranſit fulgoribus eximiis, & tunc imbre tellus madefacta ſemini præparatur. Vti agunt Nigritæ in regno Senegæ. Viuunt milio, leguminibus, carnibus & lacte. Accepi etiā introrſus non pluere, niſi ferè feruentem aquam, & ibi cum dieſcit non uiſitur aurora ante emerſum ſolis, ut uſu euenit apud nos, quoniam ſemper inter auroram & ſolis ortum nonnihil temporis intercedit,

Digitized by Google

cedit: imò quamprimum nox abscessit, ilico sol emergit absque alio medio. Verum licet sol uideatur, non tamen illuminat ad spatium mediæ horæ: uidetur enim pati deliquium in ortu: propterea obumbratur aliquantisper. Causam uero, cur sol ibi citius uideatur quàm alibi gentium, nullam aliam afferūt, nisi quia regio patentis est soli & depressi, uacátque montibus, qui forte alibi obstant, ne sol oriens mox cernatur. Huic sententiæ astipulantur socii qui aderant omnes.

Quomodo Antonietus Ligur, & Aloysius Cadamustus in secunda nauigatione nouas inuenere insulas. Cap. XL.

MORES igitur & qualitatem huius regni Gambræ, quantum ego colligere potui in meo itinerario, uix referre possumus: quoniam, ut præfecimus, incolarum sæuitia, & eorum in primis qui littoralia incolunt, consequi nequiuimus uotum nostrum: nam gens suapte natura ferox, colloqui cum mitioribus noluit, nec commercia tractare quæpiam. Igitur noueritis nos cognita huius gentis feritate haudquaquam ultra progressos fuisse, nautis reluctantibus, sed in Hispaniā, flumine illo Gambræ non suprato, rediisse. Anno itaque sequenti præfatus Ligur, & ego Aloysius unanimes rursus classem expediuimus, cum animum applicuissemus ad hanc prouinciam nauandam, ut tandem aliquando dictum flumen explorantes, regnum Gambræ ingrederemur. Hæc ergo ut percrebuere ad aures *principis infantis*, sine cuius commeatu expeditio hæc fieri non poterat, complacitum illi plurimum fuit, quod hæc nobis cordi fuissent: & ut huic pio proposito, nec pœnitendo uoto fauens subscriberet, unam è suis celocem armat eximie, & omni genere annonæ communiuit. Soluimus itaque à loco quodam qui dicitur Lanchus, qui parum abest ab Sacro promontorio, siue Capite sancti Vincentii, ingrediente mense Maio prosperis uentis, & iter fecimus per Canarias insulas: eas tamen ex composito prætereuntes, utpote rem non incognitam nobis, si superiorum meministis. Austro ducebamur, & labentibus aquis, quæ flante Noto mirum in modum fluunt, peruenimus ad Caput album: quo uiso, duximus classem in altum: & sequenti nocte adortus est nos uentus Auster, cuius impulsu regredi oportuisset, ni nonnihil ad occidentem declinauissemus. Sustinuimus igitur hanc uenti sæuitiam noctibus duabus, & diebus tribus: die uero tertio terram in conspectu habuimus, quod nemo nostrum autumasset. Cœpimus itaque gestientes exilire omnes, terram identidem inclamantes, admirati nimium ibi terram reperiri, cum prorsus id nesciremus. Expedita igitur cymba duos homines emisimus, qui explorarent iam uisam tellurem. Iuere itaque, & duas prægrandes insulas uidisse renunciant: quod ut accepimus, mox ruimus in dei laudes, qui sua clementia incredibili hactenus incognita nobis cognoscenda præpararet: res profecto nouas, & toti Hispaniæ incompertas. Vt igitur oblatam à deo terram aliquando peragraremus, rerum nouarum percupidi, fortunam experiri uolentes nostram, uela fecimus uersus huiusmodi insulas: quò breui peruenimus: & ubi in conspectu fuit, uisa est maxima, tantúmque obnauigauimus ut stationem non incommodam reperiremus. Appulsi igitur, prius iactis ancoris, cymbam bene armatam emisimus, ut compertum nobis fieret, an

Lanchus.

Digitized by Google

insula coleretur ab humanis. Ingressi ergo nostri insulam, neminem unquam conspexere humanum, neque extabant uestigia itinerum, quibus cognosci posset quàm culta foret insula. Hoc cognito, mane sequenti, ut animo satis facerem meo, iussi ex meis decem armari, cum telis, tum etiam balistis, ut interiora insulæ adirent, si forte ultra quosdam colles, qui ibi attollebantur, homines forent. Iuere igitur, & collibus superatis inuenere neminem præter columbos, & ferè omne genus auitiorum: nam columbi capiebantur pro libito manu hominis: non enim pauebant ad uiri conspectum, utpote ad rem sibi hactenus inuisam. Cepere igitur ex his quamplurimos, quos scipionibus occiderant, nobisque attulere. Ex alia regione apparuere tres aliæ insulæ magnæ, quas ipsi non uideramus: nam ad septentrionem nobis remanserant. Visum est etiam eis duas alias insulas uidere uersus occidentem in uasto mari: uix tamen id comprehendebant ob magnam distantiam: neque nos eas uisere magni fecimus, quippe qui animum induxeramus cœptum iter persequi, nec tantis suppetebat tempus, uerebamúrque ne frustra tereremus, diuertendo ad inhabitatas insulas. Interea dum his ego infisto quatuor insulis, alii uidere decem paruas insulas, quas cum adiuissent, nihil præter aues inueniunt, & pisces ingentissimos. Vt igitur reuertar unde sum digressus, solui ab hac insula, iter meum persecutus, & ecce duæ aliæ insulæ: & cum oram unius percurrerem, mox incidimus in cuiusdam fluminis ostium, & censentes aquam potu fore non insuauem, littori applicuimus: erat enim insula consita omni arborum genere pulcherrimo: & dum fontem quærimus quempiam glebas salis albas minutulas nanciscimur secus flumen. Legimus ergo nonnihil salis, quod itineri sufficeret nostro: nam ibi sal effuse affluit. Hausimus etiam aquæ non parum. Erant ibi testudines innumeræ, quibus pro tegmento natura uastissimas testas dederat, magnitudinis tãtæ, ut pro clypeo non inepte sufficiant. Nostri itaq; esculentis huiusmodi oblectati plurimum, exenteratis testudinibus multiiuga eduliorum genera fabricabantur, asseuerantes eis aliàs se solitos ubertim uesci, & cum primis in sinu Argino, cuius in superioribus affatim meminimus: nam is sinus scatet huiuscemodi testudinibus: hortabantúrq; ut ego eis uesci uellem. Esitaui igitur cibum inibi insuetum, ut complura experirer: uisus est non insuauis: albicat enim caro hæc: nec multum est absimilis uitulinis carnibus, si fragrantiam & saporem spectes. Cum itaque placuisset comedisse, cibum approbans, in naui plurimum asseruari iussi, ut quandoque leniret famem. In primo etiam itinerario meo, quod prætermiseram, comedi ex leophante satis illecebri. Piscati sumus etiam in ostio dicti fluminis, ubi tanta uis erat piscium, quantam uix referre quibo: quandoquidem ferè credulitatem omnem excedit. Erant ex his piscibus complusculi, quos nemo nostrum uiderat unquam, uerum pergrandes, & ad cibos humanos non inepti. Ostium uero fluminis in tantam exibat latitudinem, ut onerariam nauim centum quinquaginta doliorum capacem haud grauatim exciperet: adeo patebat, ut paucis expediam, ut unius iactu arcus latitudinem eius metiri nequiuisses. Illic statiua fecimus biduo animi causa, ut feriati aliquanto à laboribus, animi deinceps ad dura promptius euigilarent. Annonam omne genus inde exportauimus, ut futuræ fami consultum iret, inter cætera columbos innumeros. Nec id præteribo, nos illi insulæ, cui primo applicuimus,

Digitized by Google

plicuimus, Boni uisus nomen indidisse: argumento, quòd prima à nobis uisa foret. Alteram uero, quæ inter quatuor eminet insulas, Diui Iacobi nuncupauimus, ob id quòd ea die, quæ in honorem sanctorum Iacobi & Philippi concelebratur, à nobis est reperta.

De loco dicto Duæ palmæ, & de fluuio Gambræ nauigato. Cap. XLI.

HIS PERACTIS die memorato ab his insulis soluimus, per Caput uiride tenentes iter: & breui deorum munere peruenimus ad id loci qui dicitur Spedegar, in conspectu tellurem semper habentes: & ibi locus alius, qui ad Duas palmas appellatur: is est inter Caput uiride & sinum Senegæ prædictum, & quoniam iam terra erat nobis aliàs cognita, audacter dictũ caput percurrimus, adeóque id concite à nobis actum est, ut sequenti mane dictum Caput superauerimus: & tandem aliquando rursus ad prænominatũ Gambræ flumen peruenimus, & intrepidi dictum flumen nauigare cœpimus obstante Nigritarum nemine: nam almadiæ nusquam apparuere. Interdiu solum adnauigabamus, contis explorantes fluminis alueum: ecce quædam almadiæ Nigritarum, uerum secus littus fluminis euntes, nobis haud erant impedimento: & introrsus ad decem miliaria insulam quandam paruam reperimus: quò cum applicuissemus, è nostris quidam uitam exuit: nam febre diutius laborauerat: & licet ægre tulerimus omnes uiri exitum, tamen quoniam deo maximo complacitum fuerat, ut decuit fideles, nusquam eius potentiam detrectauimus: uerum pro more humano satis mœsti, humauimus hominem iam uita functum: & quia huic Andreæ nomen fuerat, insulam de nomine uiri appellauimus. Est itaque à cunctis deinceps dicta insula Sancti Andreæ. Soluentes igitur ab hac insula, dictum flumen nauigauimus: sequebantur à longe quædam Nigritarũ almadiæ, quas inclamans mancipium nostrum, quod Nigritarum idioma nouerat, tantum effecit, ut propius accesserint Nigritæ, à nobis cum uoce, tum etiam rerum nostrarum assidua ostẽtatione allecti: pollicebamur enim eis pro colloquio plurima, hortabamúrq; ut omnem de nobis suspitionem feritatis exuerent: quandoquidem hi eramus, qui humanitate & comitate cæteris præstamus mortalibus. His ergo prouocati propius accessere, iam nobis fidentes: quare unus ex Nigritis celocem est ingressus intrepide, & cum Turcimano, id est, mancipio nostro colloquutus, admirabatur nimium nostrum morem nauigandi, & in primis uela: quoniam ipsi solo remige impellunt naues, rati nullum alium inter mortales modum fore maria sulcandi, albicantésque homines cum insueto habitu magis ac magis demirabantur: nam his est habitus ex cotonina quadam alba admodum, quæ instar camisiæ uestem eis suppeditat: compluſculi etiam nudi incedunt. Excepimus itaque Nigritam honorificentius quàm potuimus, muneribus nostris hominem propè onerantes. Qui nostra consuetudine delectatus, percunctabatur de multis nostros. Postremo aperuit nobis id esse Gambræ regnũ, quod errantes iampridem quærebamus: & illorum dominum dixit esse Farosangolum, eúmque abesse illinc itinere dierum decem introrsus meridiem uersus: ipsum tamen sub esse maiori principi, id est Regi Mellis, qui magnus Imperator Nebeorum dicebatur. Adiecit tamen, non esse longe à littore fluminis utrinque regulos com-

Digitized by Google

pluſculos, in quorum contubernium & neceſſitudinem mox, ſi libeat, ſua opera reciperemur: & in primis pollicebatur id ſe nauaturum apud regulum Batimauſam: quoniam iam intelligebat nos & probos & comes uiros eſſe. Hanc igitur uiri huius nobis conceptam opinionem gratam habuimus ſupra modum, eúmque è noſtris adnumerauimus in celoce receptum protinus, & tandem nauigando deuenimus ad eum locum, quem appellant Batimauſam, qui noſtra ſententia abeſt ab oſtio fluminis quadraginta miliaria.

De principe conciliato muneribus noſtris.

Cap. XLII.

ILLVD eſt etiam ſciendum, quòd dum ſulcauimus flumen Subſolano uecti ſumus: & is locus ubi iecimus ancoras, multo anguſtior erat oſtio fluminis, & mea ſententia latitudine miliarium non excedit, in eúmque compluſculi fluuii exonerant. Vbi itaque applicuimus ad id loci, decreuimus mancipium noſtrum (quo interprete utebamur) cum Nigrita, quem prius conciliauerant nobis munera & blanditiæ, ad principem mittere Batimauſam, quem perpulchro munere donauimus. Id erat munus tunica quædam ſericea, contexta more mauſico: nos tunicam interiorem appellamus, ſiue camiſiam: inſtituimúſque Turcimanum, ut munus his uerbis exornaret: Nos uidelicet huc contendiſſe, ut fœdus & neceſſitudinem eximiam nomine regis Portugalliæ, ſiue Luſitaniæ ſecum iniremus, uelléq; commercia exercere, ubi ſibi complacitum fuiſſet: & ſi noſtrarum rerum egeret, eis æque ac ſuis uteretur, noſtrum regem nuſquam defuturum, ut illi morem gereret uſquequaque: aliáque quamplurima adiecimus, quæ ſciens prætereo, ne ſurgat opus in Iliada magnam. Profectus eſt itaque mancipium Nigrita comite: & ut breue faciam, principi noſtro nomine cuncta expoſuit. Quo effectum eſt ut maximam cum principe amicitiã conflauerimus, permutauimúſque plurima. Dedit enim pro noſtris mercimoniis mancipia, & auri quidpiam: aurũ tamen ibi infra famam nominis reperimus, utpote qui audiueramus regionẽ huiuſmodi ſcatere auro plurimo. Inuenitur quidem aurum: uerum magni penditur ferè ut apud nos: ſciunt rem præclarã eſſe, licet cum rebus minimis permutent: quæ ſi à nobis conſiderẽtur, ſunt profecto uiles: apud eos tamen ſunt in pretio non mediocri. Id efficit regionũ uiuendi uaria conſuetudo, ibi etiam ſtetimus ad dies ferè quindecim. Interea ibant cateruatim Nigritæ ad claſſem noſtram, loco miraculi noſtra & nos ducentes: nonnulli ut permutarent ſua: alii ut rem non uiſam prius conſpicerent: accedebant aliqui, ut fuſaras uenderent, id eſt genus mercis cotonum, & eius filum, & tunicas ex eodem: hæc erant multiiugi coloris, ut ſunt punicei & albicantis, necnon uermiculati coloris. Ferebant & feles propè omne genus: quandoquidem ea regio ſcatet animalibus huiuſmodi, uendúntque pretio uiliori, ut puta marchetis decem, non tamen ipſa pecunia: ignorant enim omne genus pecuniæ: uerum re quapiam, quæ decem marchetorum pretium non excedat pro fele quolibet. Adducebant & alia quamplurima, ut ſunt pelles felium, & caſtoreum, & id genus alia dabant unciam caſtorei, id eſt muſcati, pro re pretii marchetorum quadraginta, uel ad ſummum quinquaginta: non tamen pondere aliquo permutabant: nam omne genus ponderis neſciunt: uerum ſi res data ſpectetur, unciæ pondus expleret

Digitized by Google

expleret. Ferebant inter alia cariotas, id est, dactylos palmarum fructus, & fructuum genera omnia. Ex his nonnulli sylvestres erant, non tamen insuaues: ego tamen his abstinui metu profluuii corporis: soluunt enim mirum in modum aluum. Itaq; ibat ad nos quotidie frequens hominum turba, nec idiomatis uniusuarium erat linguarum genus, nec desinebant uecti cymbis suis (almadias uocãt) ultro citróque commeare flumen sulcantes, traiicientes de loco ad locum, modo huc, modo illuc uecti, ut apud nos in quibusdam fluminibus est uidere, ut puta Lugduni Galliarum urbe in Arari flumine placidissimo: uerum omnis eorum nauigatio remigiis absoluitur: his mirum in modum stantes naues impellunt: utrinque in puppi plus remigum maior est numerus, modo hinc, modo illinc, ut medio æque utrinque libr ata nauis incedat, in neutram partem magis declinans. Stantes itaque remigant, ui lacertorum nullis inhærentibus remigiis. Verum sic fabricantur remigia. Habent lanceam longitudinis passus unius & dimidii, in cuius summitate alligant asserulam quandam teretẽ, uti nos in mensa utimur pro patinis, cum loco argenti uel stagni ligna succedunt, frugalitate, uel potius pauperie suadente: hoc instrumento nauigant, & quidem citatissime: almadiæ suæ à latere semper littus haudquaquam deserentes, sinítque ibi paruorum amnium ostia complura, quæ exonerant in mare: his se committunt tutius, nec multum ab regionibus suis recedunt, ne ab suismet Nigritis corripiantur, & captiui facti demum pro mancipiis uendantur Christianis. Dum itaque illic mercamur cum Nigritis, ægrotare nostri cœperunt febre adrapida & calidissima: propterea ut nostris consuleremus, protinus illinc soluimus, rursus ad ostium dicti fluminis reuertentes.

De sylvestribus elephantis, & quomodo capiantur. Cap. XLIII.

DE REBVS huius regionis quæ referri possunt à nobis, qui eas uel subiecimus oculis, aut à fide non indignis accepimus per id tempus, quo illic fuimus, de fide ipsorum potissimum auspicabimur. Idola igitur summopere colunt ritu multiplici, fidem non mediocrem fascinationibus adhibentes: patrant & alia innumera dæmone suadente: deum tamen norunt, licet cognitum non obseruent: alii Mahumetem spurcissimum uenerantur, & hi ut apud nos AEgyptii populi uagantur extra solum patrium: & in primis apud Mauros degunt: incolæ uero regionem non excedunt suam. Viuunt ut Nigritæ regni Senegæ prædicti, & ferè eisdem cibis aluntur. Id plus habent, quòd orizam uberius ibi legunt: quoniã in regno Senegæ non nascitur. Vescuntur canibus, quod nusquam alibi compe rimus. Vestiuntur cotoninis: at Nigritæ ferè in uniuersum nudi incedunt: nam apud illos maior est cotonorum copia. Mulieres uniformem habent habitum: prius tamen quàm adolescant, corpora compungunt stigmatibus nõnullis, quæ igne inurunt, ut perpetuò remaneant. Notæ huiusmodi præsentant ornatum quendam factum in sindone opere polymito ex serico contextum, coloris multiplicis. Plaga est admodum torrida: & quanto accedunt magis ad Austrum, eo plus sunt exustiores: & cum primis secus flumen calor grassatur eximie ob arborum frequentiam: Nam æstus ubi exhalare nequit, urget magis. Arbores uero ibi sunt tantæ magnitudinis, ut earum ambitus sit pedum XVII, licet eminentia

Digitized by Google

altitudinis non quadret magnitudini: non enim altius tolluntur quàm pedes XX, carioſæ ſunt tamen, & ſine ſenecta, ut euenit annoſis arboribus, ſiue carie quapiam commaculatæ erant & corroſæ. Aiebant etiam incolæ multo eminentiores arbores in regione huiuſmodi eſſe: faciúntque hæ arbores, ut non difficulter credamus terram illam feraciſſimam fore: quoniam ubi arbores adoleſcunt in tantum incrementum, regio haud dubie non poteſt eſſe non irrigua. Fert etiam hæc regio elephantes, ſed ſylueſtres, neque ibi cicures fiunt aut domantur, ut alibi gentium. Vidi ego aliquando quatuor ex huiuſmodi nemus egredientes, quos ubi ſum è naui ſpeculatus ego & ſocii compluſculi, exiliuimus è naui contendentes ad eos: qui ubi nos conſpexere, mox nemori ſeſe dedidere. Vidi & exanimatum elephantum, quem occidi iuſſerat princeps quidam dictus Gnumimeſa Gnumimenſa, in gratiam meam. Is princeps accola eſt oſtii fluminis Gambræ, & profectus eſt uenatum concomitantibus compluribus Nigritis, biduo ferè continuo. In hoc igitur uenatu oppetiit prædictus elephas. Pedites exeunt ad uenationem, arcubus & machæris armati, & ſua arma omnia illinunt uenenо præſentaneo. Nec id uos lateat, hos populos elephantos in nemoribus uenari, ubi cœni plurimum cernitur: Nam id genus animalium ſuapte natura ut ſues in cœno uolutantur creberrime. Hi itaque Nigritæ pone arbores deliteſcunt, ac prætereuntibus elephantis ſagittas & uenabula infigunt, ſaliúntque miro modo de loco in locum, ab una arbore ad aliam, donec feriant elephantum: qui cum maxima mole prægrauetur, nequit inſidiantis ictus uelociſſimos deuitare. Si tamen id tentarent in locis apricis & patentibus Nigritæ, in eis potiſſimum ubi nullæ uiſuntur arbores, non euaderent profecto uires elephantorum: quandoquidem nullus hominum tantæ pernicitatis inuenitur, quem mox elephas non comprehendat etiam non currens, ſed gradatim incedens: id efficit animalis uaſta magnitudo, & ubi uſu euenit, ut irato omine elephas in agris patentibus hominem ſit conſequutus, non euadat quidem: nec aliter lædit quàm promuſcide: manum appellant. Hac itaque homines corripit circumamplexu, & adeo iacit in ſublime, ut ſæpenumero correpti hoc modo prius efflent animam, quàm terram contigerint. Hæc elephantis promuſcis non multum abſimilis labro ſuillo. In hoc differunt, quòd huic ea eſt uolubilis ad nutum, ut modo uibret, modo pro libito retrahat. Id à compluſculis Nigritis accepi: non efferantur tamen, niſi prouocati: nec hominem lædunt, niſi prior iniuriam intulerit ipſe. Vidi ego aliquando illic occiſum elephantem perquam mediocrem, cuius dentium amplitudo palmos ternos excedebat: eminebant ad duos palmos: uerum palmus contectus carne maxillæ immergebatur, ut totus occultaretur, ut ſunt aliorum radices dentium: & quoniam eorum ſenecta dentibus cognoſcitur, aiebant argumẽto dentium amplitudinis feræ deſpicabilis, ipſum haudquaquã annoſum fore, ſi conferatur cum aliis proceribus, quorum dentes tantæ ſunt magnitudinis, ut uicem poſtium ſuppleant, & pro palis ſepes muniant, teſte Plinio: & ut ipſi referebant, nonnullis eò amplitudinis creſcunt dentes, ut duodecim palmorum menſuram excedant: & licet præfecerim, hunc elephantum, ſi ſpectentur cæteri, minime fuiſſe conſpicuum: erat tamen tantæ proceritatis, ut unus plus carnium haberet, quàm

Velocitas elephant.

quam tauri quinque noſtri. Donauit me igitur hoc elephanto princeps eo pacto, ut tantum carnium aſſumerem, quantum libuiſſet, reliquum uero uenatoribus impartirer: quoniam illi in cibatu elephantos gratiſſimos habebant. Inuitabar propterea identidem ab eis, ut & ego carne huiuſcemodi ueſcerer. Iuſſi igitur partem animalis concidi in fruſta, & ad claſſem deferri meam, móxque aheneis excoqui ſubiecto igne. Alii aliam partem torrebant, perinde ut & elixum & toſtum comederim: non quidem uoluptatis, quæ nulla erat, ſed experientiæ cauſa, ut iactare poſſem me aliquando eſitauiſſe eas carnes, quibus conterranei nunquam ueſci conſueuere, hæc ſumma eſt, carnibus uidelicet huiuſmodi me minime delectatum fuiſſe. Inſuauis eſt guſtu & aſperrima, duráque nimium. Tuli etiam ad claſſem promuſcidis partem, id eſt manus elephantis: euulſi etiam ab eo pilos, qui nigricabant, & quaſi duorum palmorum menſuram excedebant, erántque amplitudinis haud contemnendæ. Hos igitur, & carnis nonnihil in Hiſpaniam detuli, & omnibus principem Don Hurich prænominatum donaui, qui hæc omnia loco præclari muneris excepit, ueluti rem nouam, & hominibus regionis illius hactenus incognitam: nam hunc principem delectabant eximie, quæ ab remotioribus partibus orbis deferebantur: & in primis obſeruabat uir princeps, ut earum rerum fieret perticeps, quæ opera ſua & diligentia comperta fuiſſent.

De tibiis elephantis, & cabalino piſce, Cap. XLIIII.

NOVERITIS igitur, elephanti pedem teretem eſſe inſtar pedis equi obrotundum circumquaque, uerum ex callo nigerrimo ampliſſimóque, ínque pedis callo ungulæ quinæ in una parte pedis: ea uidelicet quæ proximior eſt plantæ: nam ſingulæ ungulæ groſſoni argentei menſuram haud excedunt: licet parui elephantis occiſi pes eſſet: uerum planta pedis eius unius palmi & medii excedebat latitudinem, pro quadrata qualibet parte: quoniam, ut præfeci, pedes habent obrotundos, ut ſunt apud nos lignei aſſerculi, quibus in menſa uiri frugi utuntur: Galli tranſciu, nos talieros ſiue orbes appellamus. Donauit me præfatus Nigritarum princeps pede elephantis alio, cuius planta menſuram trium palmorum ſuperabat: id egomet ſum metitus aſtantibus compluſculis, eandémque latitudinem omni ex parte habebat. Donaui igitur principem rurſus hoc pede, & dente palmorum duodecim, mire à natura exornato. Hæc itaque omnia princeps prædictus ceu rem præclaram mulieri duciſſæ Burgundiæ dono dedit. Nec eſt quod credant aliqui elephantũ non habere plicatiles tibias: quoniam fallũtur plurimũ: nam plicant genua ut cætera animalia, & pro libito humi ſe proſternunt, & ſurgunt cum libuerit, contra quorundam opinionem. Flumen itaq; Gambræ, & eius regionis complures omnes calcatricem nutriunt, & in primis piſcem miræ naturæ, inſtar uituli marini, ni caput equinum haberet. In hoc tamen uitulum marinum imitatur, quòd uidelicet modo aquaticum, terreſtre modo eſt animal, utroque elemento uiuens: uaſtum corpus habet, ut bos fœmina quæpiam: licet crura ſint multo graciliora: biſulcos habet pedes, & ut dictũ eſt, caput non abſimile equo: dentes duos habet, hinc & hinc proeminentes, ut eſt uidere in apris: ſúntque hi dentes tantæ magnitudinis, ut duorum palmorum

Digitized by Google

impleant menſuram. Egreditur interdum hoc animal flumen & terras petit, ut quadrupedia: nec alibi quàm hic huiuſcemodi piſcis inuenitur. Apud eoſdem Nigritas reperiuntur ueſpertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, & multiplicia auitiorum genera, quæ præſertim à noſtris non mediocriter differunt. Sunt & innumeri pſitaci, & piſces compluſculi noſtris prorſus abſimiles cum guſtu, tum etiam forma: in cibatu tamen haud inſuaues.

De flumine Caſamanſe, & capite rubro. Cap. XLV.

EFFECIT igitur noſtrorum aduerſa ualetudo, ſicuti retuli in ſuperioribus, ut operæpretium fuerit mox ab regione principis Batrinenſe abire: quare illinc ſoluentes, breui flumen euaſimus. Cum igitur ſuperauiſſemus flumen dictum, & annonæ omne genus plurimùm nobiſcum haberemus, uiſum eſt fore laudabile, ſi ultra dictum flumen uela faceremus: ad id accedebat maior ſolito ſecuritas, utpote qui ternas naues habebamus: & dum hæc tractamus, quadam die circiter diei horam tertiam uela dedimus felicibus uentis: quia uero uix euaſeramus ſinum Gambræ, & ab ea parte continentis, qua dominatur Notus ſiue Auſter, mare ſæuiebat magis, nos Occidentem uerſus Zephyro proueheba-mur abeuntes à continente: terra tamen quam deſeruimus, erat æqualis admodum, & innumeris ſcatebat arboribus: uerum ubi altum tenuere rates, mox apparuit angulus quem dicta terra faciebat, haudquaquam dignum memoratu, cum in eo nihil foret conſpicui: & id pro comperto habuimus: ilico ultra dictam frontem inſtar anguli omnis littoralis plaga nobis ſeſe uno intuitu præſentabat. Nauigabamus igitur diſcedentes ab ea quantum poteramus: quoniam allatrabat eam undabundum ac atrox mare introrſus ad quatuor miliaria. Certiores de hac re nos reddebant duo homines in prora ſpeculæ fungentes officio, necnon alius in celſo nauis malo, qui prædicebat ſcopulos, & alia diſcrimina maritima, ut ſunt breuia & ſyrtes, & in mari terras ab aquis deſertas aliquando, ſicas appellamus. Interdiu ſolum adnauigabamus, uix uela facientes, ne in ſcopulos incideremus nolentes, noctu ſemper pauentes cuſtodem habebamus uigilem: ibant noſtræ celoces continenter, id eſt, mox poſt alteram altera, iactis ſortibus, quis præcedere deberet: nam quiſque alium præmittere uoluiſſet: uerum ne quis ferret grauatim frequentius quàm cæteri ſubire pericula, alternatim id præcedendi officium nauabamus. Igitur à latere regionis prædictæ iter facientes, ita tamen ut terram conſpicaremur uſquequaque, die tertio poſtquam illinc ſolueramus, peruenimus ad oſtium fluminis cuiuſdam non mediocris, quod patebat quingentis ferè paſſibus: & procedentes quaſi ad occidentem mox reperimus paruum ſinum quendam: ubi ancoras iecimus, cum iam adueſperauiſſet. Cum uero illuxit, uela dantes uentis, dum inſinuamur nonnihil ce dentibus terris, ecce oſtium alterius fluminis, quod magnitudine cum illo Gambræ fluuio propè contendebat: in cuius ripis utrinque arbores conſpiciebantur innumeræ: & quoniam uiſa eſt plaga ferax, illi appropinquare decreuimus. Oſtio igitur applicuimus, & quiſque noſtrũ cymbas emiſit ſuas, necnon & Turcimanos, qui & interpretis & exploratoris uices ſupplebant aliquando, prout & tempus & loca exigebant. Hos igitur emiſimus, ut terram & mores hominũ ac flumina,

Digitized by Google

flumina, & ſiquid ultra dignum erat ſcitu, explorantes nobis referrent. Profecti igitur, & dicta exequentes rediere, id noui afferentes, flumen uidelicet uocari Ra. ditionem eſſe principis Caſamãſæ Nigritæ qui interiora fluminis incolebat ad triginta miliaria: uerum principem domo per id tempus abeſſe, & bello uacare contra uicinum regulum. His itaque cognitis, die ſequenti illinc abiuimus. Nec præteribo ſinum hunc Caſamanſam abeſſe à ſinu Gambræ ad leucas ferè XXV. quæ miliaria centum efficiunt.

De fluminibus ibidem repertis, & gentibus. Cap. XLVI.

CVM à flumine memorato receſſiſſemus, littori ſemper inhærentes, ad quoddam caput deuenimus, noſtra ſententia à prædicto flumine diſtans miliaria XX. & id caput eminentius eſt nonnihil ſi terræ circumadiacenti cõferatur: & quoniam in fronte præferebat terram rubram, Caput rubrum nuncupauimus: & rurſus ſuperato Capite, nauigantes deuenimus ad oſtium alius fluminis patens noſtro iudicio iactu arcus, quod prætereuntes ibi nihil immorati, ſinum ſanctæ Annæ appellauimus, & perſequuti iter noſtrum, peruenimus ad flumen aliud haud impar illi ſanctæ Annæ, & hoc ſinum nuncupauimus ſancti Dominici. Is abeſt à Capite rubro miliaria fere LX. Illic abeuntes nauigando ſemper à latere poſt unius diei nauigationem deuenimus ad uaſtiſſimum cuiuſdam ingentiſſimi fluuii oſtium, quod primo conſpectu cenſuimus ſinum eſſe quempiam. Verum quoniam altrinſecus conſpiciebantur arbores innumeræ Auſtrũ uerſus præſertim, flumen eſſe cognouimus: nam oſtium fluminis patebat ferè miliaria XX. Triuimus igitur tempus traiiciendo dictum flumen, & ad ulteriorem ripam deuenimus: mox apparuere inſulæ quædam. Decreuimus propterea illinc prius haud quaquam ſoluere, quàm de regione comperti aliquid habuiſſemus. Iactis itaque ancoris, ſtationem inibi fecimus noſtram: & ecce ſequenti mane almadiæ duæ ad nos citatiſſimo gradu contendebãt, quas ut uidimus, pauere cœpimus, & reſumptis animis, ad arma concurſum eſt, ut ſi forte ueniſſent uim illaturi, non inermes deprehenderemur: non prius tamẽ appropinquauere nobis, quàm erecta haſta quapiã, cui adligauerãt ſindonem albam, ut ſecuritatẽ accedendi peterent. Signo huiuſmodi hoc uiſo, & nos idẽ dedimus concordiæ ſignũ: quo conſpecto Barbari acceſſere propius, & in primis maior almadia celoci meæ appropinquat, nóſque lumina nuſquã deflectentes contuebãtur, uiros albos admirati, nauéſq; noſtras mirari non deſinebãt, malúmq;, & antẽnam, res illis incognitas conſpectabant prope ſtupidi. Quare percupidus ego noſcere gentẽ, & ad mutua colloquia deſcẽdere, monui mancipia noſtra, ut compellarent hos Nigritas. Verũ luſere operam loquendo, quoniã nuſquam noſtrã linguam intellexere, minúſque noſipſi eos intellexeramus: quod ſummopere diſplicuit. Illinc igitur ſoluimus, ubi ſciuimus nos terere incaſſum tempus: decreuimus conducibilius fore, ſi gradũ referentes ultra non progrederemur: quandoquidẽ quanto magis ulteriores plagas adiuiſſemus, tanto minus eorum idiomatis capaces eramus, nullãq; commercia ſperabamus, ubi ſermonis mutui copia non dabatur, reluctante natura. Hæſit itaq; cordi nobis regredi, & lares patrios repetere: non prius tamẽ illinc abiuimus, quàm merces nonnullas cõmu-

Digitized by Google

tauerimus biduo in ostio fluminis commorati. Vidimus etiam ibi Septentrionẽ prope terram contingere, adeo deprimebatur. Deprehendimus etiam ibi naturæ quædam pugnãtia, quæ nusquam comperimus, ubi Christiani degunt, aquã uidelicet crescentem, decrescentémque decremento, auctúque imparibus. Nam Venetiis, & alibi gentium, mare flat horis sex, & in totidem reflat, id est, crescit & decrescit paribus spatiis. Illic uero increscit mare horis quatuor, & idem decrescit horis octo, ídque fit impetu tanto, ut non sit satis existimare an res credulitatem omnem superet, adeóque mare sæuiebat, ut tribus ancoris iactis, ex prora irreuocabili ferè pondere, ne sic naues sisti satis poterant: & usu aliquãdo euenit, ut atrox tempestas eò discriminis nos adduxerit, ut ui coacti fuerimus uela facere non sine discrimine uitæ, quoniam maior feruor & æstus procelloſi maris erat quàm uis uentorum.

Quomodo illinc soluimus ob id quod idioma nesciebamus.

Cap. XLVII.

ABIVIMVS itaque ab ostio huius uasti fluminis, ut rediremus Hispaniam, iter facientes per has insulas, quæ à continẽte per miliaria fere triginta absunt, hæ enim sunt numero quatuor: duæ maiores incoluntur à Nigritis, soli sunt non inæqualis, nec eminentis: uerum depressi admodum: ínque eis arbores magnæ proceritatis: nulla etiam ibi sermonis commercia fuere, quia alter alterum haud intelligebat. Inde igitur soluentes, uersus patriam contendebamus, quò deo miserante breui peruenimus laboribus innumeris superatis.

LIBER SECVNDVS NAVIGATIONIS ex Vlisbona usque Calechut, Traductus ex idiomate Lusitano, in Italicum sermonem.

Cap. XLVIII

QVICQVID ego uidi accepíque ab aliis per id tempus, quo eas partes adiui, id totum retuli in superiore tractatu: uerum post me easdem partes adiuere compluſculi, & comprimis Portugallenses, qui orbis explorandi causa ab eorum rege ex composito missi fuere: nam fato iam functus, suo principi infanti Don Hurico rex Lusitaniæ celoces duas expediuit, duce Petro Sinzia alumno præfati principis: huic princeps iussit ut totum latus Nigritarum excurreret, & nouas regiones adiret. Hunc igitur Petrum classis præfectum concomitatus est adolescens quidam, cum quo mecum maxima intercedit amicitia, quíque dum peragraui easdem partes, amanuensis meus fuit. Cum itaque redirent præfatæ celoces, ego Aloysius Cadamustus concesseram eò loci, qui dicitur Lachus, non longe à Sacro promontorio Lusitaniæ, aliter dicitur Caput sancti Vincentii. Dum igitur illic agerem, ecce dictus Petrus præfectus classis & amicus ille meus diuerterunt in ædes meas, qui abs me amice excepti, omnem suam nauigationem sedulo exposuere, locáque, & quibus nomina indidissent haud reticuerũt, explicantes singula ex ordine, prout in sequentibus mox colliqueſcet, & in primis sunt orsi à sinu Magno, quem nos adiueramus.

Primo

Digitized by Google

Primo loco itaque dictus amicus referebat se lustrauisse duas memoratas magnas insulas, quas cultas esse asseuerabat, & in primis ad alteram illarum propius accedentes, cum incolis Nigritis colloquuti sunt, licet alterum alter haud intellexerit: uisere tamen eorum domos, quæ sunt mapalia, id est ex paleis humiles casæ, pastorales domos appellamus, inibíque colossos & statuas ligneas idolorum comperere, quibus satis ac super cognouere eos idolorũ seruituti esse addictos. Vbi igitur nihil consequi ab eis potuere linguæ difficultate, illinc abiuere iter suum persequuti à latere semper, donec deuenere ad ostiũ cuiusdam magni fluminis, quod, ut aiebant, patebat longitudine trium uel quatuor miliariũ, aiúntque dictum flumen abesse à sinu Magno, cuius meminimus, miliaria ferè quinquaginta, per latus semper: affirmabátque dictum sinum uocari de nomine cuiusdam reguli dicti Besegne, cuius regio adiacet dicto fluminis ostio. Denique abiuimus à fluminis prædicti ostio, à latere semper maria sulcantes, quoad peruenimus ad quoddam Caput, quod Verge appellant, cuius plaga asperatur montibus, non tamen multum attollitur, distátque eorum sentẽtia, flumen præ dictum à Capite huiusmodi miliaria fere centum & quadraginta. Súntque in his montibus arbores prope innumeræ, sua uiriditate uoluptatem contuẽtibus etiam eminus afferentes: proceræ igitur sunt, & conspicuæ admodum.

De Capite Sagres, & aliis tribus, ac de nominibus ingentiũ fluminũ. Ca. XLIX

SVPERAVERE igitur dictum Caput Verge, à latere semper nauigantes itinere miliarium LXXX. Et ecce aliud Caput apparuit eminentius eis omnibus, quæ unquam uiderant ipsi, nam tollitur in sublime supra omnem æstimationem, & acuminatur instar adamantis, scatétque multiiugis arboribus, huic nomen indidere Sagres, in memoriam eius arcis, quam in fronte promontorii Sacri princeps infans beatæ memoriæ condi iussit, quam appellauit Sagren. Hanc Lusitani Caput Sagres de Signea appellant, addebántque naucleri memoratos populos idolorum latriæ plurimum uacare, argumento imaginũ lignearum, quas colunt impense, nec prius discumbunt cibum sumpturi, quàm dapes obtulerint suis idolis. Sunt nigri, & ferro candente notas & stigmata inurunt corpori, præsertim in fronte: hi tamen citius in subcinericium coloré inclinant quàm in nigrũ: pro subligariis, quibus pudẽda contegunt, libris utuntur arborũ, cætera sunt nudi, arma habẽt nulla, quia ferro carent. Viuunt oriza, melle ac leguminibus, fabis uidelicet & fasiolis nostris non absimilibus, licet elegantioribus, carnibus uescuntur uaccarum, caprarúmque: non tamen ad satietatem, quoniam nec huiusmodi abundant. Et ultra dictum Caput aiunt esse duas insulas perquam mediocres ob angustiam illarum incultas: altera illinc miliaria sex, altera octo distat, scatent tamen arboribus: habent etiam illius fluminis accolæ almadias quasdam instar nostrarum maximas, his maria sulcant, hæ enim sunt triginta uel quadraginta hominum capaces: stantes remigãt, ut præfecimus: aures habent circunquaque terebratas foramine multiplici. In his foraminibus appendunt anulos aureos, ut olim margaritas AEgyptii: ferũt etiam appensos anulos naribus, quos haud quaquam detrahunt, nisi cibum sumpturi. Itidem agunt & fœminæ: id plus habẽt mulieres principum & optimatum, quòd perforata circunferunt labra. I'nque eis condalia, anulorum genus, ut alii Mauri gerunt, adimúntque pro arbitrio, & id est principatus uel magnæ

Digitized by Google

claritudinis ſpecimẽ præclarum. Vltra dictum Caput Sagres ad miliaria ferè XL, inuenitur alius ſinus dictus nomine ſanctus Vincentius, cuius oſtium patet ferè miliaria quinquaginta, ſecus latus prædictum. Eſt alter ſinus dictus Viridis, magnitudine excedit ſignum ſancti Vincentii. His fluminibus & finibus indidere nomina Luſitani nautæ, quos rex Portugalliæ eò miſerat explorãdi orbis gratia. Regio eſt tota implicata montibus, unde & amnes, & parua flumina compluſcula deriuantur, reddúntque irriguam terram, nec peragratu eſt difficilis. Vltra dictum ſinum Viridem ad miliaria circiter CC & quatuor aliud Caput apparet quod Lætum appellarunt, ob apricitatem regionis, quæ à dicto Capite auſpicatur. Poſt hoc caput mons eſt eminentiſſimus, totus arboribus conſitus iugiter uirentibus. Superato dicto monte introrſus mare ad octo miliaria uiſuntur inſulæ quædam paruæ, quarum maior ambitu patet miliaria quaſi duodecim, hanc Sylueſtrem appellarunt, montem Leonem dixere: huic ſuccedit ima, ſed patens regio tota harenis ſtrata, ut plerunque in littore maris eſt propter fluxum & refluxum iactabundi ſali. Cum uero præteriueris montana Leonis, mox fluuius labitur ingens, cuius oſtium circuitu patet miliaribus fere tribus: hunc fluuiũ Rubrum appellarunt, ducti hoc argumento, quòd terra erat rubra, & in eundem colorem aquæ, quæ ſolent eſſe cerulei coloris, inclinabant: huic flumini adiacet promontorium, quod de nomine fluminis nuncuparunt, eiſdem moti cauſis. Contra autem dictum promontorium uiſuntur duæ inſulæ pari nomine nuncupatæ, & inde Septentrio uiſitur, non plus diſtans à mari quàm hominis menſura, adeo ut uideatur contingere aquas. Diſtat autẽ oſtium prædicti Rubri fluminis ab hac inſula miliaria quaſi decem. Superato monte Rubro tellus ſe ſinuat admodum aquis impellentibus, & fluuius ingens, quem appellarunt ſinũ ſanctæ Mariæ niuis, quoniam ea die quæ eſt Virgini beatæ celebris, quia in exortu Canis, cum candens ſidus dominatur plurimũ, conſpectæ fuere niues, fluuius huiuſmodi repertus eſt. Ab altera parte fluminis eſt frons quædam è regione, cuius paulum introrſus mare eſt quædam inſula, ubi mare harenam emittit, & efficit breuia innumera, éſtque procelloſum admodum, ob montes adiacentes, & exonerantes in id fluuios, propterea inſulam dixerunt Scamnorum, quoniã ſic egeſtæ harenæ referunt ſcamna, & abacos, ut dictum eſt abunde ſuperius. Vltra dictam inſulam eminet Caput magnum, cui nomen diuæ Annæ indidere, quoniam ea die eſt repertum. Abeſt autem promontorium huiuſmodi à dicta inſula miliaribus XXIIII.

De flumine Palmarum, & aliis compluribus. Cap. L.

VLTRA itaque dictum flumen ſanctæ Annæ ad miliaria ferè LXX per latus inuenitur aliud flumen, cui ob copiam palmarum nomen à palmis inditũ eſt: oſtium autem huius fluminis licet uaſte pateat, eſt tamen repletum harenis, & breuiis, quæ quaſi inacceſſum ipſum faciunt, quoniam non ſuperatur abſque magno diſcrimine. Item abeſt Caput ſanctæ Annæ ab hoc flumine miliaribus prope LXX, totúmque littus eſt aridum, & nullius ferax, licet pateat plurimum. Ibi etiam inuenere aliud flumen, quod appellarunt Sinum fluminum, argumẽto, quòd quando repertũ eſt id flumen, conſpexere innumeros amnes, & aquarum

Digitized by Google

rum decursus incolarum arte factos. Supra dictum flumen ad miliaria XX IIII, per littus semper, caput quoddam inuenitur, & in mare multum eminens, inq; eo mons peraltus: hoc promontorium appellarunt Caput montis. Vltra quod progrediendo ad sex miliaria, inuenitur aliud paruum Caput, neque eminens, & in eo paruus admodum mons, quem Cortesium nominarunt. Ibi igitur collucentes ignes quamplurimos uidêre, præsertim super arbores, & in littore uasto: nam hos accenderant incolæ regionis, ut eminus nos ueluti è specula conspectarent: erant enim illis nostra nauigia hactenus incognita. Superato dicto Capite, secus littus nemus condensissimum conspicitur, cuius arbores maris aquas obumbrant, adeo ipsi mari adiacent. Post hoc nemus apparuere quædam almadiæ, & in qualibet illarũ uiri tres nudi, qui pro armis clauas quasdam gerebant: nam hæ clauæ referebant suo modo tela: habebant etiam cultellos paruos in manu, & clypeos duos, arcus uero tres. Hi igitur celoci appropinquauere, auribus & naribus perforatis, alii habebant dentium humanorũ torquem collo dependentem: hos compellare & alloqui uariis interpretantibus mancipiis cœpimus: uerũ licet Turcimani nostri forent Nigritæ, & uarias nossent linguas, nusquã tamen consequi potuere, ut mutuo se intelligerent: & quanuis alter alterũ intelligere nequiuerit, tres tamen ex illis ingressi sunt nostras celoces, quorũ unum cepimus ducendum ad principem, quoniam rex iusserat, ut quoties euenisset, ut ultra progredi nauigando complacitum nobis non foret, ex ultima regione quam adiuissemus, uirũ quempiam ui uel amore abduceremus. Vt itaq; dicto principis pareremus, hunc ui abduximus Vlisbonam, quem alloquutus est mancipiorum Nigritarum genus multiplex. Sunt enim Vlisbonæ propè ex omni genere mortales compluscu li: propterea sperabat princeps se abductum uirum per diuersa mancipia posse de rebus nouis percunctari. Cum igitur tentassent omne genus linguarum, ut captum Nigritam intelligerent, uicissimque intelligerentur, nullus unquam est id consequutus, præter fœminam Nigritam, quæ addicta erat seruituti cuiusdam patricii Vlisbonensis. Hæc itaq; uirum huiusmodi intellexit, & mutuo fruebantur colloquio: nec est consequuta decus huiusmodi idiomate proprio, uidelicet patrio, uerum lingua quadam media, quam uterque probe callebat. Igitur interprete fœmina huiusmodi nihil noui habuimus, præter id, quod in ea regione unde abduxeramus uirum hunc, unicornes uiui reperiebantur, & aliæ res quamplurimæ. Quare cum dictus princeps hominem domi tantisper habuisset, donec uir edoctus est res regni sui præclaras, denique decreuit eum missum facere, prius datis homini nonnullis muneribus, quæ ipse petierat. Expedita itaque celoce iussu principis, hic Nigrita patriæ restitutus est honorificentissime. Vltra igitur hunc locum unde abduxeramus uirum huiusmodi, nemo est adhuc progressus usque ad eum diem quo ego solui ab Hispania, qui fuit M. CCCCXC III mensis Februarii primus. Cæterum nemori prædicto nomen est inditum sancte Mariæ finis. Nec id prætermiserim, quòd die septima dum redirem secus littus nauigans, uidi Caput Album, quo postera die superato circiter meridiem in mari apparuit belua immanissima, habens effigiem piscis, quæ in nos gradu citatissimo contendebat: hæc à nobis in prora existentibus conspecta est ilico, quam ut uidimus, cœpimus trepidare, quippe

Digitized by Google

qui uaſtiorem nuſquam uideramus. Ibat igitur belua huiuſmodi tanto impetu ac fragore, celſoue capite, ut nos perterrefaceret plurimum: quare in re ſubita præſentaneum cepimus conſilium: decreuimus propterea nobis fuga conſulere. Datis itaque uento uelis quàm celerius potuimus, altum petentes, euaſimus diſcrimen deo fauente. Præuentus eſt ergo piſcis huiuſmodi ſpatio unius miliarii: nec propius acceſſit: tunc eſt à nobis conſpectus ad regulam, nam diligentius formam beluæ conſiderauimus. Cum enim caput ſupra aquam efferebat, uidebatur alas quaſdam habere inſtar alarum molendini, quod uento circumagitur, ubi non adeſt aquarum copia. Ob id, noſtra ſententia, uiſa eſt belua non minor liburnicis, id eſt, galleis noſtris. Quam ob rem Hiſpani omnes qui aſſueuere magnis nauigationibus, fatebantur ingenue, nunquam uidiſſe atrocioré uaſtioréue beluam, quam tantopere formidauiſſent: licet innumeras uidiſſent balenas. Confeſſione igitur eorum hæc belua balenam ſuperat magnitudine.

De digreſſu & regreſſu Luſitanarum nauium. Cap. LI.

NAVES igitur quas miſit ſereniſſimus rex Portugalliæ, hæ fuere, primo tres, quarum duæ doliorum XC capaces erãt, baloneros appellant, aliæ uero doliorum L. poſtremo nauem onerariam mediocrem, que annonam omne genus uehebat. Hæ igitur omnes ferebant homines ſupra centum & octuaginta. Soluere enim ab Vliſbona nona Iulii M.CCCCXCVII duce Vaſco de Ghimam. Decima uero Iulii M. CCCCXCIX nauis quæ tulerat dolia L, Vliſbonã rediit: præfectus uero claſſis ad quandã inſulam Capitis uiridis applicuit, ut germanũ ſuum, qui graui ægritudine adflictabatur, in terram exponeret. Altera naui retenta doliorum XC capace, aliam uero combuſſit uirorum penuria, & alterã quæ uehebat annonam, rogo demandauit, quoniam etiam digreſſuri domi decreuerãt, ut ea non rediret.

De Melindæ regno, & de urbe Calechut, ac aliis compluribus locis. Cap. LII.

CVM ITAQVE rediremus domum, erant nobiſcum homines circiter quinquaginta quinque, qui multiplici genere morborum adflictabantur: aliis & ora, & fauces morbus corripuerat, aliorum crura ac genua, tabe, ſanie, uel adrapido dolore labefactauerat iugis ægritudo. Nouas igitur regiones plus ſolito adiueramus ad leucas ferè octingẽtas. Vltra uero compertam regionem, ubi Caput bonæ ſpei uſque ad cognitam plagam tempore regis Don Ioan. ſuperarúntq; dictũ Caput ſpei leucis ferè ſexcentum, à latere ſemper populi ſunt Nigritæ: & peractis dictis ſexcentum leucis, mox apparuit flumen ingens, cuius in oſtio eſt frequens uicus Nigritarum, qui quaſi eis Mauris ſubiiciuntur, qui introrſus degunt, Nigritis bella inferunt aſſidue. Dictum flumen auro ſcatet ingẽtiſſimo, ut referebant accolæ fluuii: rogabant nos propterea, ut illic nouam lunã opperiremur, & pro mora pollicebantur auri plurimum. At præfectus claſſis ſiſtere gradum noluit, ſed progredi celerrime cupiebat. Progreſſi itaque ad leucas trecentas quinquaginta, nacti ſumus urbem circundatam muro, cultámque à populis, Indis haudquaquam abſimilibus, domus ibi ex lateribus & calce pulcherrimæ, ritu maurico. Appulimus tandem his oris, & à rege Mauro perbenigne excepti

Digitized by Google

excepti ſumus, à quo conſequuti fuimus itineris ducem, pilotum appellant. Traiecturi eramus ſinum quendam, cuius naturam ignorabamus: urbs Melindæ appellatur, in ingreſſu oſtii ſinus ſita eſt, quem ſinum altrinſecus Mauri innumeri uicatim accolunt. Is igitur pilotus linguam Italicam probe nouerat. Superauimus igitur ſinum traiectu leucarum ſeptingentarum: & tandem deuenimus ad urbem Chriſtianorum pergrandem, quæ magnitudine ſuperat Vliſbonam, Calechut appellant, cuius ſinus frequens eſt urbibus, & oppidis Maurorum: & in capite ſinus ſunt quædam anguſtiæ maris, ut dicimus ſtrictum Romaniæ. Superatis his anguſtiis, aliud mare occurrit, id eſt, ſinus, mare Erythræum appellant, ſiue Arabicum: & ab hoc latere domus ſceleſtiſſimi Mahumetis abeſt itinere trium dierum, Mecha dicitur, ubi arca Mahumetis, & ibi pæclara ciuitas, à Mauris culta, & mea ſententia, is eſt ſinus Arabicus, in quem, ut meminit Plinius, Alexandri Magni & Romanorum arma penetrauere, & Romano tandem paruit imperio. Mecha.

De ſitu urbis Calechut, & de moribus regis, & de eius regia.

Cap. LIII.

ET VT reuertar deſcripturus urbem Chriſtianorum Calechut, Vliſbona maiorem eſſe noueritis. Hæc igitur colitur ab Indis Chriſtianis, qui in eum colorem inclinant, qui eſt inter nigrum & album, Bigas appellant: ibi templa cõpluria, & tintinnabula: uerum ſacerdotibus & cultu diuino carent, tãtum in ſuis delubris uiſuntur uaſa quædam cum aquis, tum etiam balſamo plena, omníq; triennio immerſi flumine quodam baptizantur. Is fluuius præterluit urbem, ubi templa ex lateritiis coctilibus calcéque fabricata conſpiciuntur more mauritico. Diuiſas uidebis urbes per uicos & angiportus, ut mos eſt in Italia, ſtratas nos appellamus, Galli ruas. Huius urbis regi incredibilis ſeruitus exhibetur à ſubditis, uiuit more regio ac ſublimi faſtu, longum ſeruorum ordinem poſt ſe trahẽs: admiſſionales, & ædituos ac cubicularios habet quamplurimos, regiámque pulcherrimam. Verum rex urbe aberat, cum præfectus claſſis noſtræ appulit portum Calechut: qui ubi de eius appulſu certior eſt factus, mox illinc ſoluit, agebat in quodam oppido, quod diſtat à Calechut quinque uel ſex leucis. Rediit igitur Calechut uiris ferè quinquaginta concomitantibus: & demum triduo tranſacto, iuſſit accerſiri præfectum claſſis noſtræ: quem, ubi terram tenuit, illico excepere hominum quinque milia, & ad regiam deduxere principis, uiris duodecim comitatum: cuius fores obſeruabant æditui decem, clauas geſtantes ex argento faberrime factas. Deinde peruenere ad cubiculum regis, ubi rex iacebat in lecto imo, qui ſic condecorabatur: Primo totum cubiculum ſtratum erat uiridi ſerico, uilloſóque, uelutum appellant: at eius parietes cooperiebantur ſerico multiplicis coloris ritu Damaſceno contexto: cubile uero inſtratum erat ſtragulo albicante, uerum aureis filis intertexto, conopeóque ditiſſimo inumbrabatur. Tum rex lecto ſic eſt orſus ab imo, Qui mortales forẽt, quò nam peterent, auide percunctatus. At noſtræ claſſis præfectus, O rex inquit, Chriſtianorũ mos eſt, ut cum principem princeps per internuntium alloquitur, prius non promat legatus ſui principis mentem, quàm aſtantes paululum ſeceſſerint: tunc rex innuit ſuis, ut parũper ſecederent: móxque præfectus claſſis regem his dictis alloquitur, Velutum.

Digitized by Google

Regem uidelicet Portugalliæ iampridem compertum habuisse, quanti facundus foret, utpote rex celsitudinis immensæ, ac Christiani nominis non contemptor, cupiebat propterea enixe in eius amicitiam, & necessitudinem recipi, si pacis & concordiæ supererit locus quispiam: & quòd in huius rei certius argumentum, per suum legatum condigne eum saluere iubeat, ut Christiani reges seruant, ut mutuis consalutationibus apprime gaudeant. Rex itaque legationem, & regis consalutationem perquam humane excepit, iussitque uni è summatibus locupletioribus, ut præfectum nostræ classis honorifice domi exciperet, monuítque ducem, ut sereno animo conquiesceret.

De aromatibus & moribus Calechut. Cap. LIIII.

IN HAC itaque urbe Calechut uisuntur ditissimi mercatores innumerique: hi sunt qui regem tum muneribus tum ingenio sibi conciliant, & ferè pro libito gubernant cuncta. Habent propterea Moscheam in foro, & ibi commercia exercent sua, plerunque sunt Mauri, uiri acres & exerciti mercimoniis. In urbem itaque Calechut comportant aromata ferè omne genus, uidelicet cynamũ, piper, gariophyllum, zinziberim, thus, lacham. Sunt & syluæ sandalii condensissimæ, non tamen huiusmodi aromatum genera ibi nascuntur: sed ferè undequaque importantur, ab insula præsertim, quæ abest ab urbe Calechut leucis CLX, à continente autem leuca una, in eodem latere ubi sita est urbs Calechut. eò itur terrestri itinere XX dierum spatio: incolitur à Mauris, neque Christianis: Mauri dominantur, & inde plura aromata Calechut exportantur, quoniam ibi est emporium, & eorum statio: potior illorum moneta appellatur saraffi ex auro obryzo defecatóq;: hanc cudit Soldanus Syriæ dominus, pondere nostri nummi aurei, eam granis binis excedunt saraffi: & ibi Venetorũ, & Genuensium aurei expenduntur, & moneta parua argentea, quam cudere Soldanum arbitrantur. Ibi etiam sunt panni ex serico omnium generũ, cocco alii, alii Tyrio, purpura, uel buccino infecti: ibi etiam uidebis byssinum, id est coccum Tyrio infectũ, & id genus complura sunt, & panni auro intertexti plurifariam, Attalici dicuntur: æra autem fabrefacta, & stannea uasa plurima comperies. Et ut tandem finiam, ferè ibi nihil desiderant, quod ad humanum cultum pertineat. Et hæc mea sententia ex Babylonia AEgypti comportantur, Cayrum appellant,

De nauibus quæ cauent à magnete, & de pretio aromatum. Cap. LV.

PORTVGALLENSES in urbe Calechut commorati sunt, à die decimonono Maii usque in diem uicesimumquintum Augusti: & per id tempus uiderunt innumeras naues, ut puta supra mille ac quingentas, quæ ultro citróque commeant commercii gratia, & præsertim aromatum. Inter has naues quæ magnitudine alias excedit, non est capax CC doliorum. Earum sunt magnæ quædam, nonnullæ uero paruæ: unum tantum malum habent, id est arborem, nec nauigant, nisi uentum habeant in puppi, adeóque æstibus maris interturbantur, ut nonnunquam semestri ferè continuo, ut tranquillum fiat mare expectent: submergũtur plurimæ, & miro artificio sunt fabricatæ: sunt tamen

Digitized by Google

men debiles perinde ut armorũ pariter ac tormentorũ ſint impatientes: quæ uero cõtendunt ad inſulas, ut inde cõportent aromata omne genus, fundi ſunt perquã mediocris, adeo ut paruo ad nauigandum alueo egeant. Aliæ ſunt quæ idcirco abſq; ferro ſunt, quoniam uim magnetis pauent: nam is lapis uiſitur ſupra dictas inſulas, qua iter ipſi faciunt. Dum urbi appellere uſu uenerit, illarum ſtatio eſt in terra, in luto tamen. Id enim curant ex compoſito, ut tutius degant in arido: cum increſcit mare, dant operam ut eius æſtu naues impellantur in ſiccum, & ibi tantiſper manent, donec finitis commerciis ſoluere illinc complacitũ fuerit: mare ibi creſcit & decreſcit ſingulis ſex horis, ut apud nos. Viſuntur aliquando in ſicco naues quingentæ uel D C, que res propè eſt incredibilis. Pondus cinnami, id eſt cantatorum quinque pretium X aut XII ducatorum non excedit, ſi ſuam monetam conſideres, id eſt zaraffos, ferè idem pretium erit, ut præfecimus. Vbi uero legitur, minore multo pretio, ut puta ſex aureis pondus uenditur cinnami, tantundem uenditur piper, ac gariophyllum: zinziber uero dimidio minus. Lacha autem ferè nihili uenditur, id efficit copia ingens, propterea uilipenditur. Itidem ſandalium, cuius nemora uiſuntur: pro his rebus nihil præter aurum & argentum, aut choralium recipiunt. Merces uero noſtras præter linum paruifaciunt. Linum igitur ibi eſt in pretio: nam noſtri nautæ camiſias complures pretio non mediocri uendebant permutatione aromatum: licet ibi tela ſit perquam ſubtilis & candida, quæ, ni fallor, Babyloni, quæ eſt urbs Nili, quam Cayram appellant, tunditur ut hic. Si ſoluendum eſt uectigal, pro centum quinq; ſoluunt: prętioſos lapides tulere paucos, & eos ferè pretii nullius: quoniam ut uerum fatear, defuit eis aurum & argentum, quibus commercia exercebant. Dicunt etiam ſubeſſe aliam cauſam, cur non tulerint lapides, quòd uidelicet maiore pretio quàm autumauiſſent uendebantur. Itidem de margaritis aiebant, nos tamen ſecus credimus: ſed nobis perſuademus eos perquam uili pretio uendi, licet à Mauris emantur, qui ſemper plus æquo rem æſtimant, próque re una quatuor petunt, procaces nimium: attulere tamen hos lapides, uidelicet berillos, topazios, zaphyros, adamantes & chryſolytos, aiunt tamen præfectum claſſis emiſſe lapides prętioſos complures, argumẽto quòd omne ſuum argentum cum lapidibus huiuſmodi permutauerit, uidelicet uaſa aurea argenteáq; cælata, quæ cauſa ſplendidioris apparatus ſecum tulerat.

De Mecha ubi eſt arca Mahumetis, & de monte Sinai, & mari rubro. Cap. LVI.

NAVES quæ comportant aromata omnium generum, inibi plerunque eundem ſinum prægrandem traiiciunt, quem Luſitani ſuperatis illius anguſtiis cymbis quibuſdam, mare Erythræum, id eſt, rubrum traiiciunt: dehinc terreſtri itinere ad domum quæ dicitur Mecha, ubi Mahumetis arca uiſitur, quæ à littore maris rubri abeſt introrſus itinere dierum trium. Inde ad Babylonem, id eſt Chayrum Nili contendunt, tranſeunt ad radices montis Sinai, & demum per ſiccam harenam, ubi turbo quandoque adeo ſæuit pulueris, ut uento puluis agitatus uiatores obruat: ita nonnullæ naues circumeunt totum eum ſinum: aliæ fluuium illum, ubi comperere gentes multiplices propè Mauris adiacentes, cum

Digitized by Google

quibus diutina bella agunt. Reperitur etiam in Calechut uinum maluaticum, quod fert Creta, id est Candia insula: ex Chairo tamen comportatur eò loci. Aiunt etiam quod nunc anni octuaginta faciunt, quibus nonnulli Christiani al bi eò iuere commercii causa: nam hi pileos gerebant in capite albos, oblongósq; ut solent Germani: barba his erat promissa inter nares & os, ut Byzantii mos est aulicis: cætera tonsi: barbásque huiusmodi mastuchos appellant: hæ ferebant uiros loricatos ferreis loricis, ac thoracibus, nostris non absimilibus: hastísq; quibusdam utebantur, tormenta etiam habebant, uerum nostris minora: postquam consueuere singulis bienniis semel eò contendere, classem non mediocrem trahentes, utputa nauium XX aut XXV. Hanc gentem incolæ Calechut adhuc nesciunt, mercésque præter linum quod deferunt candidum subtilissimúmque, nauibus malos quatuor habentibus, ut Hispanæ, exportant aromata, eos igitur ex Germania aduenisse minime arbitramur: nam id haudquaquam nos lateret: uerum plus fidei habet, ut sint Tartari è Roscia profecti, ut referunt quidam, qui crebro arant maria: tamen breui speramus huius rei certiores fieri, interprete Medio piloto, qui secum profectus est, nunc apud præfectum classis captiuum agit: nam nolens nauigat.

Mastuchi.

Mediu.

De cibatu regis Calechut, & eius populis. Cap. LVII.

AD DICTAM urbem Calechut Christianorum magnam uim tritici comportant Mauri suis nauigiis: una die uiuit homo pane ualoris trium quatrinorum, qui tertiam solidi partem complent: panem conficiunt absque fermento, non habent clibanos, uerum sub cineribus, ut nos aliquando placentas torrent, eúmque faciunt in diem: oriza abundãt, & bobus, uerum nostris multo minoribus, abundant etiam lacte & butyro, Assyriis malis, eísque dulcioribus, pomísque omne genus cetrinis, aliísque fructibus mitioribus compluribus: Cariotas habent recentes, & passas, & propè fructus omnium generum. Rex eius urbis ab omni morticino abstinet: nam is mos inoleuit apud eos, ut ipse rex, ac reliqui aulici & probi ferè omnes nihil edant, quod mortem patiatur: nullo ergo animali uescuntur, hoc argumento, quòd dominus noster Christus deus omnipotens tulit sententiam in Christiana historia, ut qui mortem intulerit, & ipse pereat, alludentes ad illa uerba: Qui ferit gladio, gladio peribit, uiri potius stolidi quàm simplices: at populus in promiscuum, & carnibus ac piscibus uescuntur, soluti his curis: non tamen necant bona animalia, ut sunt boues, eósque benedictos dictitant: & cum prætereunt, contingunt manibus, eósque deosculantur, ut nostri simpliciores deosculantur sanctorum imagines, cum manum ad os referunt deosculando non alia magis de causa, quàm quia ea tetigit imaginem. Verus itaque rex illorum lacte uiuit ac butyro, oriza quoque & aliis compluribus: eundem ritum in cibatu aulici & summates obseruant. Hic itaque rex arroganti ac superbo fastu recumbit, palmarum succo pro uino utitur, è uase argenteo bibit, ita tamen ut uas labra non contingat. Suspenso itaque uase, instar crateris uinum demittit guttatim, & ori infundit. Pisces ibi nostris haud sunt absimiles, regio frequens est piscatoribus: maiores equos nostris habent, uerum Mauri eos non magni faciunt.

De cogni-

Digitized by Google

De cognitione Christi quam habent, & de notitia pontificis Romani. Cap. LVIII.

CHRISTIANI qui urbem Calechut incolunt, equitant elephantes, quoniam ea regio animalibus huiusmodi abundat: quæ ubi mansuescunt facilime. rex cum aliquò contendit: trahit secum innumeram peditum multitudinẽ; nonnulli uero elephantis uecti, regem concomitantur. Rex uero humeris hominum nobilium fertur: uiri pubetenus tantum uestiuntur, cætera usque ad inguina nudi. Veste utuntur cotonina, quoniam eo panno abundant plurimum: utuntur & pannis sericeis, & in primis illustriores: at alii aliis utuntur uestibus, prout patitur illorum census & opulentia. At nobilium uirorũ mulieres, etiam supra cincturam carnes uelant telis subtilioribus. Egregiæ uero fœminæ usque ad pubem tantum corpora tegunt. Mauri autem more suo uestiti incedunt, cooperti ad talos usque. Abest hæc ciuitas ab Vlisbona leucis milibus & octingentis: quæ ratione subducta, ut leucæ cuilibet dentur miliaria quatuor, is numerus leucarum efficiet miliaria quindecim mille & ducenta: tantundem metiri oportet in regressu: quare si penſitatius quis consideret, quanto temporis interuallo id itineris perfici possit, comperiet profecto tantam locorum distantiam metiri non posse citius quàm decimosexto mense. Mauri uero nautæ ad ulteriores regiones duce Septentrione nauigant cum instrumentis quibusdam ligneis, quadrante uidelicet & astrolabio. A dextris semper cum sinum persicum traiiciunt, referunt pilotæ illorum, id est duces itineris, quod ad meridiem supersunt insulæ XI mille illis inaccessæ, quas non adeunt, quoniam nimium tendunt ad meridiem, adeo ut non sit tutus accessus. Forte fortuna hæ sunt, quas nuperrime rex Hispaniarum inuenit. In Calechut habent mediocrem notitiam presbyteri Ioannis, uerum non exercent inuicem commercia, neque consuetudines: quoniam multum abest ipse à Calechut, introrsus plurimum. Christum credunt natum ex Virgine maria, neque peccasse unquam, & ab Iudæis cruci affixum, mortuúmque, ac Hierosolymis sepultum. Papam uero sciunt Romæ degere: alioquin sanctæ Romanæ ecclesiæ notitiam haud habent aliam: norunt literas, & sua lingua scribunt. Pilotæ.

De aromatibus, ubi nascantur. Cap. LIX.

IBI IGITVR sunt innumeri elephantorum dentes, ac cotoni, saccaríq; plurimum, & mea sententia quicquid est quo uita carere non possit, eo hæc regio exornatur ditatúrque mirum in modum, creditúrque uinum fore in pretio, quandoquidem eo libenter utuntur Indi Christiani: expetunt etiam oleum admodum. Ibi etiam eximie iustitia colitur quàm alibi gentium: nam siquis furatur aut occidit, ritu Turcarum palo affigitur atrocissime. Qui uero uectigalibus imponere uult, si deprehensus fuerit, totum perdit, mercésque ludit omnes. Inibi rursus inueniuntur unguenta ferè omne genus, ut sunt castoreum, ambra, storax, & id genus alia. Insula uero quæ mittit aromata, Zellum appellatur: ea est ultra Calechut urbem ad leucas fere C & LX, ubi oriuntur aromata: at arbores cinami & piperi fert alia insula introrsus continentem. Aiunt etiam circum urbem Calechut nasci piper & cinamum, uerum non ad perfectionem. Gario- Zellum.

Digitized by Google

phylla deferuntur à remotiore plaga: reubarbari ibi plurimũ, & aromata minutiora complura. Zinziber in mediterraneis oritur electissimum. Sinus quem præfeci, colitur eximie altrinsecus à Mauris. Post hæc intellexi melius à nonnullis, ipsum tantũ à latere uno habitari à Mauris, ab altero uero uersus meridiẽ ab Indis Christianis, eisdémque albis ut nos, in littore maris æque ac in mediterraneis. Is est tritici ferax plurimi. fructuum & carnium, & propè omnis annonæ. Inde plura ad urbem Calechut deferuntur: nam regio ubi uisitur Calechut, obducta est harenis, habet humum ieiunam: & præsertim tritici & id genus est impatiens. Ibi etiam duo uenti solum flant in æstate, uidelicet Subsolanus, & hyeme Fauonius, siue Zephyrus: rerum omnium sunt elegantissimi pictores: urbs muro ambitur nullo, uerum domos continenter & in ordine positas, uicósque maurico more habet. Eadem insula quæ fert cynamum, mittit & gemmas absolutissimas.

Portus aromatum Soldani. Cap. LX.

QVOAD res Indas inuentas ab istis quibusdam meis literis reddidi uos certiores sigillatim: post uero superuenit pilotes ille, quem ui ceperant. Is uisus nobis est ex Dalmatia oriundus, tamen reuera erat Iudæus, ortus Alexandriæ, aut non longe ab ea terrestri itinere: iuuenis admodum Indiam adiuit, nunc in urbe Calechut uxorem habet & natos. Is dominus erat quatuor nauium: ibat propterea interdum cum classe, & de eius regione mira referebat: de diuitiis præsertim ac aromatibus, & cinamomo perquam eleganti, quæ omnia ueniunt ex insula quæ ultra Calechut ad leucas centum & quinquaginta uisitur, parúmque abest à continente: oram Mauri tenent: piper uero & gariophyllum mittit ulterior regio, & in primis Iudæa, & ibi rex Iudæorum, uidelicet illarum decem tribuum, quæ ex AEgypto traiecerunt in Arabiam, superato mari Erythræo. Affirmant etiam innumeros esse idolorum cultores, gentiles uocant & Christianos propè nullos. Verum falluntur plurimi, qui arbitrantur ob id Christianos esse complures, quòd uidelicet ecclesiæ uisuntur cum tintinnabulis plurimæ, quæ templa tamen sunt idolorum, quod profecto magis quadrat rationi: nam absonum esset dicere, quòd ibi Christi nomen colatur absque diuino cultu, & præsertim à Christianis. Igitur ibi nec sacerdotes cernuntur, nec fiunt sacrificia quæpiam: assueuerant itaque nullos esse inibi Christianos, quàm eos qui presbytero Ioanni parent, qui distant mirum in modum ab urbe Calechut, cum citra mare Erythræum existat, non longe à rege Melindarum, in Africa introrsus multum uersus Nigritas, prope Guineam. Is presbyter alibi Soldano confinis est, haud longe à Nilo, ubi Babylon urbs uastissima, nunc Cayrum dicitur. Hic itaq; presbyter Ioannes habet sacerdotes qui diuina exequuntur, ut nostri Euangelia colunt & obseruant, necnon alia ecclesiæ mandata ut reliqui Christiani haud contemnunt, parúmque in cultu diuino à nobis differunt. Soldanus autem in mari Erythræo portum habet, & ex Alexandria AEgypti ad portum maris Rubri contendunt itinere terrestri dierum octuaginta: tantum abest ab Alexandria. Ibi uideas aromata omne genus: eò enim comportantur ex urbe Calechut. Non longe etiam à dicta urbe uisitur quædam insula distans à continente leuca una, ubi innumeri piscatores uisuntur, qui margaritas multiplices piscantur.

Digitized by Google

piſcantur. Ibi nullæ ſunt aquæ ad potandum ſuaues: uerum hi nautæ proficiſcuntur ad quoddam flumen ſine utribus ac doliis, ſed ſolis nauibus hauriunt aquam. Armenta, cum naues rediere, ilico currũt ad mare, ut aqua dulci ſatien tur, quam abunde naues, ut præfeci, comportant. Hæc inſula eſt citra Calechut itinere leucarum ſexaginta, & colitur à Gentilibus, id eſt idololatris. Vaccas & boues eximie colunt, utpote benedicta animalia. adeo ut ſiquis læſerit quodpiã illorum, is protinus morte pœnas luat, non aliter quàm pro furto. In cibatu igi tur animalia huiuſmodi non habent. De inſula uero Taprobane, de qua ſatis ac ſuper ſcripſi, alia non habemus, niſi quòd credimus ipſam innatare uaſtiſſimo pelago, & abeſſe plurimum à continente.

De inſtrumentis nauigandi, & quanti merces inibi uendantur.

Cap. LXI.

IN VRBE Calechut eſt templum, quod ingredi nefas eſt. Impune id ingredi non licet cuiquam die Mercurii ante meridiem: nam ſiquis ante id ho ræ ingreſſus fuerit, mox moritur ob dæmonum conſpectum, qui per id tempus inibi ferè innumeri conſpiciuntur. Addebat etiam Iudæus qui captus fuerat, diem eſſe quendam in anno, quo in dicto templo ſuapte natura lampades quæpiam accenduntur, & rem monſtrificam ac portentoſam efficiunt. Inibi na uigant abſque pyxide, ſed ſolo quadrante ligneo: quæ res uiſa eſt difficilis admo dum, & in primis cum cœlum inumbratur nubibus, adeo ut ſtellæ uideri non poſſint. Ancoras habent perquam mediocres, quas quando iaciant adhuc igno ramus. Temones nauiũ alligant funibus, & longitudine excedunt nauium tran ſtra palmis ternis: omnia nauigia eius regionis fabricantur incolæ urbis Calechut, quia alibi arboribus & omne genus lignis carent. Potiores merces eius regionis ſunt corallia, & æra fabrefacta in uaſa, ut in cacabos & ſartagines, uel ahe na, & id genus plura, necnon in laminas. Conſpicilia magni penduntur plurimum, adeo ut alicubi gentium par unum conſpiciliorum pretio uendatur eximio. Sunt etiam ibi in pretio telæ rudiores, uinum & oleum: panni ex auro ſe rè nulli, & alii panni ferè omnium generum.

De elephantis, & titulo regis Portugalliæ.

Cap. LXII.

HIC NOSTER rex Portugalliæ in his rebus animi eſt quidẽ non me diocris, uerũ eximii: argumento eſt claſſis quam parat in expeditionem Indicã: nam in præſens naues quatuor expediũtur, ac celoces duæ omni annonæ genere perquã munitæ, ut menſe Ianuarii præſto adſint ingentiſſimis refertæ mercimo niis, inq; eis armamenta omne genus, ut ſi forte fortuna rex Calechut renuat ob latam conditionem, & noſtræ gentis contubernia ſpernat, diſcat ui dare aliquan do, quod amicè potuiſſet. Hæret igitur animo illi, ut cum opus fuerit, ſua claſſe naues futiles ac nullius pẽſi regis Calechut profliget. Quòd ſi pro arbitratu ſuc cedet, quoniam uix referre poſſum, quàm parui ſint momenti, & uirium nullarum orientaliũ meridionaliũmq; nauigia, ubi noſtris collata fuerint: inter cætera ſulcare maria nequeũt, niſi uentum habeant in puppi: uerum ibi nauiũ propè infinitus numerus uſitur: & ultro citróq; commeãt ferentes aromata ferè omniũ generum. Potiſſima animalia eius regionis ſunt elephanti: his bella conficiunt:

Digitized by Google

turres quaſdam imponunt eis, capaces trium uel quatuor uirorum, qui de turribus huiuſmodi præliantur: moderatorem habent, qui turrita animalia regit, ut commeminit Plinius. Eis reges ſe ſuáque tutantur: alii in exercitu ad bella ducunt elephantorum M D C. alii M D C C C. alii minus, prout ſumptus exigunt illorum. Quando naues appellunt onuſtæ, id fit ui elephantorum: currunt effuſiſſime: & licet ùix ſit dicto fides, fabuláque cenſeatur, rem tamen ueram denarramus. Aiunt etiam quanuis ibi ſit copia elephantorum, eos tamen uendi pretio ingenti, ſi alias res ſpectaueris. Præfectus claſſis noſtræ, nec alii lapides pretioſos tulere: quare nobis perſuademus haud difficulter, lapides huiuſmodi inibi haud quaquam reperiri, ſed è lõgiore regione conuehi, fitque propterea ut eius regionis principes magni pendant lapides pretioſos, ſtorax, caſtoreum, & alia id genus plurima. Quicquid autem deinceps de rebus huiuſmodi comperti habebimus, mox uobis colliqueſcet. Hic rex noſter harum regionum iam titulum gerit, uidelicet, Rex Portugalliæ & Algarbiorum citra & ultra mare in Africa, & Guineæ dominus: & per nautas ſuos cum Arabibus, Perſis & Indis commercia exercet.

Quomodo rex Emanuel dedit præfecto claſſis regium trophæum. Cap. LXIII.

ANNO M D, rex Portugalliæ ſereniſſimus claſſem nauium duodecim in Indiam expediuit, cui præfecit Petrum quendam Aliares, ac Abrilum Fidalcũ: & hanc claſſem omni genere annonæ & armamentorum communiuit diligẽtiſſime, tantúmque annonæ naues comportarunt, ut uictui menſium decem & octo abunde ſufficeret, data eis lege, ut ex duodecim nauibus decem ad urbem Calechut contenderent, duæ uero in Arabiam. Igitur hæ duæ diuertunt commercii gratia in eam regionem, ubi locus eſt dictus Zaphal, ſecus iter quo itur Calechut. Itaque naues decem prædictæ eas merces domo ſecum attulere, quas crederent Indis & Perſis haud fore ingratas. Ergo octaua menſis Martii anni prædicti, nauibus iam præparatis itineri, rex Portugalliæ conceſſit ad locũ quendam ad ſecundum urbis lapidem, cui nomen eſt Sanctæ Mariæ de Balera, non alia de cauſa, niſi ut daret præfecto claſſis noſtræ regium trophæum. Hæc itaque claſſis ſoluit illinc die Lunæ nono Martii, cœlo ſereno, ac felicibus auſpitiis. Igitur die XIIII, dicta claſſis ſuperauit inſulas Canarias. Item die XXII præteriuit capitis uiridis inſulam. Item die XXIIII quædam nauis digreſſa eſt ab aliis, & quò conceſſerit, adhuc nobis eſt incognitum: nam nuſquam apparuit.

Quomodo naues iactabantur fluctibus. Cap. LXIIII.

VIGESIMAQVARTA Aprilis, die Mercurii, in octaua Paſchæ dicta claſſis uidit continentem quendã: ob quam rem gauiſi ſunt plurimũ: propterea miſere exploratores, qui uiderent quæ gens illas terras incoleret: qui mox comperere ibi eſſe arborum uim maximam, & gentem quandam littus obſeruantem. Iactis itaque ancoris, rurſus cymbam mittunt, quæ diligentius ſcrutetur regionem, ac eius incolas. Iuere igitur: & ubi redierunt, retulere gentem eſſe eius coloris, qui medius eſt inter album & nigrum, eóſque uiros habere habiliſſima corpora, ac capillum promiſſum, & nudos eſſe, ſicuti exeunt ab utero matris, omníque uerecundia carere, & eorũ ſingulos arcus ferre cum ſagittis, utpote qu

Digitized by Google

te qui littori fluminis cuſtodiæ præerant: uerum nullus erat in dicta claſſe, qui eorum linguam calleret. His ergo conſpectis cymba rediit ad claſſem: & dum nox humida cœlo præcipitat, ſurrexit atrox tempeſtas, quæ plerunque noctu ſæuit: mane uero ſequenti ſublatis ancoris, adhuc undabundo mari ac ſæuiente, percurrimus tamen littus quaſi ad Aquilonem, flante Euro, ut ſi forte fortuna nacti fuiſſemus portum aliquem, ubi tutius claſſis conquieſceret. Tandem peruenimus ad portum quendam, ubi iecimus ancoras: etiam nacti ſumus Ananinos, qui paruis cymbis portabantur: hos adiuere è noſtris quidam, & duos ex eis ceperunt, & ad præfectum claſſis duxere ut intelligerent quænam gens eſſet: quoniam idioma illorum nemo adhuc intelligere potuerat: nam nec nutu, nec ſignis quæ exponebantur intelligebant. Igitur præfectus claſſis prædictos Ananinos penes ſe nocte una habuit: & ubi uidit nullum eſſe cum eis humanæ uocis commercium, eos dimiſit indutos tunica interiori, & ueſte alia birretóque quod eis ſumme placuit, nam nudi incedebant: propterea omne genus ueſtis admirabantur, utpote rem hactenus non uiſam.

De radicibus, quibus panem ibi conficiunt, & quibuſdam aliis moribus. Cap. LXV.

EA DIE quæ erat octaua poſt feſtum Paſchæ, id eſt uigeſima ſexta Aprilis, præfectus claſſis noſtræ decreuit miſſam audire: propterea iuſſit præparari tentorium, ſub quo diuina officia celebrarentur: & poſt miſſarum ſolemnia omnes dictæ claſſis concioni diuinæ interfuerunt: eò etiam conuenere multi ex illis populis, qui tripudiis & ſaltationibus inſiſtebant, quíque cornu intonuere, dum diuina celebrarentur: & mox peractis miſſis unuſquiſque dilapſus eſt in ſuam nauim. Incolæ uero regionis illius deſiliebant in mare, immergebantúrque uſque ad ulnas canendo, geſtiendo, multáque alia lætitiam præ ſe ferentia agendo. Poſt hæc præfectus claſſis cum pranſus eſſet, ſignum dedit cunctis ut naues pro libito egrederentur. Itaque egreſſi omnes cœperunt cum incolis eius regionis ludere, magnam uoluptatem ſumentes ex illorum ſaltationibus & tripudiis: & demum cœperunt exercere inuicem commercia: nam incolæ pro panno, papyro, & aliis minimis, arcus & ſagittas dabant: & tandem in his permutationibus mercium totam diem conſumpſere: & inibi inuenere flumen ad potandum ſuauiſſimum: & cum adueſperauiſſet, rediere ad ſuas naues omnes. At ſequenti die præfectus claſſis decreuit aqua & lignis rurſus nauẽ communire. Igitur illius iuſſu nautæ omnes aquatum & lignatũ profecti ſunt, adiuuantibus illis populis: nam cateruatim confluebant, ut nobis eſſent auxilio. Iuere etiam è noſtris compluſculi, ut illorum domos & habitacula uiſerent: habitant enim longe à mari ad tertium lapidem: & permutarunt ſuas merces cum pſitacis & radice quadam, quæ dicitur ignàme, qua panis illorum conficitur, eóq; utuntur Arabes: nam noſtri pro his rebus dederunt ſupradictas merces: & ibi ſex dies permutando noſtra cum ſuis triuimus. Quo ad mores illorum non ab re fuerit pauca commemorare. Sunt igitur, ut ſupra meminimus coloris qui eſt inter nigrum & album, pardum appellant: nudi ſemper incedunt, nullus eſt eis pudor, neque uerecundia: capillum promittunt, barbã uero & oculorũ palpebras uellunt, & inibi depingũt uaria colore multiplici, ut albo, nigro, & Igname.

Digitized by Google

cœleſti, necnon rubeo : & ferunt labrum oris inferius perforatum, & in foramine huiuſmodi ponunt oſſa inſtar clauí: alii autem lapillos ferunt eiuſdem coloris, adeo ut uideatur totum labrum gemmatũ: itidem mulieres agunt, ſuntque ſine pudore, uerum pulcherrimæ, & capillos per humeros leniter demittunt: do mos hábent ligneas, quas foliis & ramis arborum cooperiunt, ſuffulciúntque eas innumeris columnis: & in medio earũ ad parietem collocant rete bombicinum appenſum, in quo homo inuoluitur : & rurſus rete aliud, quoad continenter plura in ordine diſponant, intérque ea rogos accendunt, efficiúntque ut in cœnaculo uaria cubicula & retia parietum uicem ſuppleant : nam retibus diſ creta ſunt eorum habitacula.

De pſitacis inibi repertis. Cap. LXVI.

IGITVR eadem regio caret ferro & omnifariam metallo : propterea ligna incidunt lapidibus præacutis : abundant uero omni genere auitiorũ, præſertim pſitacorum multiiugi coloris, tantæque proceritatis, ut cum gallinis magnitudine contendant. E' pennis uero auium pileos & birreta conficiunt. Terra abundat arboribus ferè omnis generis, aquíſque irrigua admodum : milium fert, & ignamen herbam, unde panis illorum conficitur : necnon goſipii mittit plurimum. Ibi animalia uidimus nulla. Regio eſt uaſtiſſima, & an ſit inſula uel cõtinens, nondum ſatis liquet: uerũ nos inclinauimus in eam ſententiam, ut ſit continens, ob immenſam uaſtitatem. Cœli eſt ſaluberrimi, & incolæ retia habẽt fere innumera : quoniam omne uitæ ſuæ tempus terunt piſcando : nam piſcantur piſces quaſi omne genus. Inter cæteros piſces qui inibi eminent, unum uidimus, qui dolium non quidem mediocri craſſitudine excedit: & rurſus idem longitudine duo dolia ſuperat, & formæ eſt obrotundæ, caput habet ut ſus, uerum oculos paruos, dentibus caret, ſed aures longitudine & latitudine brachii menſuram excedunt : in inferiori parte corporis duo habet foramina, cauda illi eſt oblonga, eadémque lata ſupra brachii menſuram : & loripes erat : in aliqua corporis parte uidebatur habere ſuis cutem : corium denſum ſupra digiti menſuram. Interea temporis dum illic agebamus, præfectus claſſis decreuit de his rebus regem reddere certiorem, & in ea regione uiros duos, iam ob ſcelera morti addictos dimittere : nam ex his complures ſecum trahebat. Itaque ilico præfectus claſſis nauim expediuit in Luſitaniam, quæ regem harum rerum certiorem faceret : nec ob id numerum duodecim nauium minuit : quoniam hæc nauis ultra dictas duodecim naues ad tales caſus ducebatur. Literæ erant eius tenoris, quòd narrabant ex ordine omnia nuperrime inuenta à Luſitanis. Hoc facto mox mittit quoſdam, qui in littore crucem eminentiſſimam figant, ceu noſtræ fidei trophæum: & in eodem loco duos, ut præfeci, morti addictos deſeruit: qui ubi uidere ſe deſtitutos omni Chriſtianorum auxilio, flebant mœſtiſſime. At incolæ regionis illius eos ſolabantur, miſerati eorum conditionem.

De ingenti tempeſtate, qua naues quatuor ſubmerſæ ſunt. Cap. LXVII.

IGITVR ſequenti die, ſecunda erat Maii, anni eiuſdem, explicuimus uela, iter

Digitized by Google

iter dirigentes uersus caput Bonæ spei: & id maris iter leucas ferè habet M C C, id est, miliaria quatuor mille. Die uero duodecimo eiusdem mensis nobis nauigantibus Cometa quidam apparuit Arabiam uersus, cuius radii promittebantur plurimum: sicque cometa diebus octo aut decem iugiter apparuit die noctúque: & tandem die dominica, uicesima quarta mensis Maii, dum iter nostrũ prosequeremur, & classis omnis felicibus uẽtis potiretur, capientes uentum non pleno malo, sed medio, ob pluuiam quæ præcesserat, ecce uentus turbinis repentino flatu inuasit nautas, egítque ut naues propè omnes submergerentur: nam quatuor ex nostris nauibus inuertit submersítque, nec ultrà earum quampiam uidimus: adeo enim concite eas corripuit tempestas, ut eis auxiliari nequiuerimus: quippe qui parum & nos aberamus à morte. At naues septem quæ supererant, uentũ in puppi accipientes, dei clementiæ haud diffidentes nauigabamus. Dum itaque priore tempestate perterriti mœstissimum iter prosequebamur, ecce atrocior procella cœpit mare interturbare, & effecit ut plus solito sæuiret: adeóque iactabamur fluctibus, ut uideremur cœlum conscendere, dum fluctus nos in superiora impellebãt: cum uero demittebamur, ipsum Acheronta petere arbitrabamur, tanta erat inundatio aquarũ. Vela facere uentis prohibebat tempestas: igitur luctamur cum Neptuno, & in uarias partes disiungimur: eóque discriminis peruenimus, ut altera alteram conspicere non posset: nam nauis quæ classis præfectum uehebat, id est prætoria, cum duabus aliis iter aliò cepit: quò tamen pergeret non satis sciens. Alia uero nauis, quæ regis nomen obtinebat, aliò profecta est, comitantibus duabus aliis. At ea quæ sola supererat, infelicior cæteris, errabunda per se mare sulcabat. Sic itaque alto iactati per dies X X, hanc maris sæuitiam perpessi sumus.

Cometa.

Tempestatis violentia.

De Zaphala auri mina.

Cap. LXVIII.

TANDEM sextodecimo Iulii fauentibus superis, Arabiæ littora conspeximus, & illò nauigia dirigentes ancoras iecimus. Erat ibi ingens piscium copia: cepimus ex eis complures: nec tamen quisquam nostrum continentem applicuit: solum enim littori adhæsimus: uidimus tamen regionem illam populis ferè innumeris cultam. Tunc sublatis ancoris, & secus littus iter prosequentes nostrum, plurima uidimus flumina, ac animalia complura. Erat profecto frequens habitatore, cum hominibus, tum etiam multiiugiis animalibus: tandem nauigando peruenimus ad quandam auri minam: ea est in loco qui dicitur Zaphala: & ibi erant duæ insulæ, ubi naues duæ Maurorum commorabantur commercii causa: hæ enim aurum uehebant ad regnum Melindæ: quæ quidem naues ubi nostram classem conspexere, mox effusissime fuga sibi consuluere terram petentes: & aurum quod uehebant, in mare proiecerunt, ne nos eo potiremur. At præfectus noster ubi hæc uidit, in eos uela fecit, cepítque naues huiusmodi, in quibus parũ adhuc supererat auri. Captos igitur compellare cœpit & percunctari, quænam gens foret undéue ueniret, & quò pergeret. At dux Maurorum, Mauri, inquit, sumus, regi Melindæ necessitudine arctissima coniuncti, ex insula quæ Zaphal dicitur uenimus, uxorem ducebam mecum, & dum classem uestram conspeximus formidantes, terram appellere

Digitized by Google

festinantius uoluimus, ea maris obruta est fluctibus: idem casus nato obtigit meo. Tum nostræ classis dux, ubi accepit eum regis Melindæ affinem esse, ægre tulit eorum iacturã, solaríque cœpit eos, honorifice admodum ipsos excipiens in memoriam tanti regis, cum quo nobiscum maxima amicitia intercedit, & in primis cum nostro rege. Iussit itaque ut illorum naues reponerentur: & siquid auri sublatum fuerat, id totum mox restitueretur. Tunc Maurorum præfectus percunctatus est nostrum ducem, an fascinatorem haberent quempiam, qui incantationibus pessundatum aurũ extrahere posset. Cui noster dux infit: Nos Christum deum colimus, qui arcte nobis has fascinationes exercere prohibet: propterea ab re huiusmodi temperamus. Rursus ab eo noster præfectus quærit, ubi sit dicta Zaphala, quam ipsi adhuc nesciebant, uerum fama eius adducti adnauigabant. Tum Maurus ait, Zaphala est insula quæ aurum fert, ea paret regi Mauro, qui insulam incolit Choloam nomine dictã, nec à uobis abest in eodem itinere quod tenetis, sed iam eam præteriuistis nonnihil. Tunc præfectus, ubi hæc intellexit, signum dedit ut uela daremus uentis, à nostro itinere haudquaquam declinantes. Tandem XX Iulii applicuimus insulam quandam ditionis regis Zaphal, nomine Monzobinghe: ea est habitatore haud frequens: uerũ ibi uisuntur diuites complusculi, qui inibi commercia exercent. Eò igitur ubi deuentum est, corpora curabamus, ducémque itineris accepimus, pilotum appellant, qui nos Achiloam duceret, ea est insula, ubi portus est perquam opportunus, non longe à continente. Igitur hinc soluimus Achiloam uersus, littori semper adhærentes, ubi innumeras conspeximus insulas eximie cultas, ac ditionis eiusdẽ regĩs: & tandem Achiloam peruenimus XXVI mensis eiusdem, eóque simul naues sex deuenerunt uario itinere: at septima nusquam comparuit. Hæc itaq; insula parua est admodum, & continenti propè coniuncta: regio est aprica ac pulcherrima: domos habet eminentes more hispanico, & ibi locupletissimi mercatores: quoniam scatet auro, argento, ambra, castoreo & margaritis. Incolæ induuntur cotono albo, nec non serico perquam eleganti: uiri sunt nigerrimi.

De congressu regis & præfecti. Cap. LXIX.

HABITO itaque saluo conductu, quo impune cum rege colloqui posset per internuntiũ, primo cœpit regem adire. Misso igitur Alphonso Furtado, qui uicem legati supplebat, concomitatus sex uel septem uiris, elegantissime, ut assolet, indutis, his uerbis alloquitur regem, Classem esse regis Portugalliæ, quæ eò accesserit solius commercii gratia, ferréque complura mercimonia, quæ forte regi erunt haud ingrata: cupere propterea præfectum classis regem coram uidere, uerum ex mandato regis Portugalliæ non posse impune terram appellere, nec nisi in cymba regem adire posse: hunc esse ducum classium morem uetustissimum, ne correpto principe mox ruerent omnes qui de eo pendent. Ad hæc rex respondit se descensurum perquam libenter ad mutua colloquia, séque uicissim cupere præfectum uidere tantæ classis. Igitur sequenti die conuenere rex & præfectus, uecti cymbis uariis: nam nostri tormenta expediuere, gentémq; omnem cum signiferis, buccinatoribus ac tibicinibus, & choraulis: at rex almadias exornat suo more, tibiis & cantu exultãs: cohors nobilium regẽ concomitatur suum. Igitur præcedentibus fecialibus colloquuti sunt. Tunc nostri torméta ferè omne genus

Digitized by Google

genus exonerarunt, tanto fragore edito, ut mare totum contremiſceret, & cœlum reboaret eximie: quæ res & regem ac ſuos adeo perterrefecit, ut ſtupidi penè hæſerint omnes, his nunquam aſſueti. Poſtquam mutuo colloquio uterq; potitus eſt, ad ſua quiſque rediit. Sequenti itaque die rurſus præfectus Alphonſum emiſit, qui cum rege nauaret operā de mercimoniis permutandis aliquando: uerum longe aliter rex uiſus eſt ſentire, quàm præfecto pollicitus fuerat: plura enim excuſabat, & in primis ipſum mercium noſtrarum non egere, & piratas propè arbitrari. Re itaque infecta Alphonſus rediit ad claſſem, inibi tamen ad tres uel quatuor dies commorati, nihil conſequuti ſumus. Interea temporis rex metuens ne genti ſuæ uim inferremus, aliquam inſulam peditibus compluſculis communiuit. Hoc uiſo præfectus noſter illinc ſoluit, & uela dedimus uentis uerſus regnum Melindæ: & inter nauigandum longe à littore multiplices conſpeximus inſulas à Mauris cultas: & ibi urbs quæ dicitur Mombaza regis Mauri, ſuntque hæc Arabiæ littora à Mauris culta. In inſula uero introrſus aiunt eſſe Chriſtianos, qui, ut dicunt, magna bella conficiunt, id tamen nobis fuit incompertum.

De muneribus regis Portugalliæ miſſis ad regem Melindæ. Cap. LXX.

IGITVR die ſecunda Auguſti menſis eiuſdem deuenimus ad regnum Melindæ, & ibi tres naues regni Gambræ ancoras iecerant: nam quælibet earum capax erat amphorarū ducentarum: hæ enim mira arte ſunt compactæ, abſq; ferro uidelicet, ſed ferrumine neſcio quo, thure admixto: arcem non habent in prora, ſed in puppi tantum, caſtellum uulgo appellant: redibant naues huiuſmodi ab Indica prouincia. Eò ergo ut applicuimus, mox rex munere multiplici nos donari iuſſit: id munus erat, arietes compluſculi, gallinæ propè innumeræ, anſeres plurimi, & mala Aſſyria ferè omne genus, quæ quidem ſuauitate mira omnia alia præcellunt, argumento quòd ægris, protinus eis guſtatis plurimum conferunt. Vbi itaque terram appulimus, præfectus claſſis iuſſit de more ut tormenta exonerarentur: duóſque negociatores emiſit, quorum alter idioma Arabicum callebat, eíſque mandat ut regem ex ſe adeant, illíque renuntient claſſem huiuſmodi adueniſſe, ut ipſum nomine regis Portugalliæ uiſat, & donet munere non ingrato, præfectúmque ad ipſum literas habere ſui regis: quæ omnia libens audiuit, ſupra quàm referre queam: & eum qui linguam Arabicam nouerat, apud ſe ea nocte habuit. Cum uero illuxiſſet, Mauros duos uiros haud inhonoros ad claſſem miſit, qui Arabico ſermone præfectum alloquerentur his uerbis, Gratū uidelicet habuiſſe eius aduentum, rogaréque propterea ut ſi alicuius egeat, quod regis foret, eius rebus æque uteretur ac ſuis, crederétque eſſe in regno Portugalliæ: quandoquidem erant ſua omnia cum rege Portugalliæ communia, ob amicitiam quæ iampridem inter eos interceſſit. Præfectus uero his auditis decreuit literas quas habebat mittere ad regem, necnon munera huiuſcemodi, uidelicet ephippias quaſdam exornatiſſimas, par unum frontalium equorum, ſtapedes & calcaria argentea, pectoraléque equi unius: & habito ſuper hac re conſilio, uiſum eſt cunctis ut munus regi offerret Araſchorea negociatorum primus. Hunc comitati ſunt complures ex nobilioribus claſſis, præeuntibus buccinatoribus. Rex itaque ubi hæc audiuit, illuſtriores quoſdam præmiſit, qui occurrerent ne-

Digitized by Google

gociatori. Regia principis portui adiacet: & prius quàm appropinquarent ædibus regiis, obuiarũt mulieribus quibuſdã patinas igne plenas ferẽtibus: quibus in iecerant odores ferè omne genus, adeo ut fragrantia multiplici opplerent totam terram. His igitur odoribus excepti ad principis regiam deueniunt: ubi rex in ſede regia ſedebat, ſatrapis compluſculis Mauris aſtantibus. Qui cum primum munera uidit, gauiſus eſt plurimum: acceptis etiam literis, quæ ab altera parte ſubſcriptæ erant charactere Arabico, ab altera uero Luſitano: quibus perlectis cœpit cum ſuis Mauris lætari & geſtire: & tandem omnes uno impetu exclamarunt in cœnaculo, reddentes gratias deo, quòd eius permiſſu cum tanto rege, ut eſt Portugalliæ dominus, iniſſent fœdus & amicitiam. His igitur oblectatus muneribus, negociatorem rogauit plurimum, ut tantiſper apud ſe ageret, donec claſſis illic commorabatur: quoniam mirum in modum gaudebat ſecum de rebus Luſitanis commentari. Et Araſchorea reſpondit, id ſibi haudquaquam licere præfecto inconſulto. Tum rex ilico ſororium cum anulo ſuo ad præfectum claſſis mittit, qui ab eo impetret, ut Araſchorea regi morem in petitis gerat, ſimúlque hortaretur eum, ut regis & regni rebus uti non differret. Huic itaque mox dux claſſis eſt obſequutus. Hoc accepto rex iuſſit domum pro Araſchorea magnificentiſſime præparari, datis prius omnibus quæ uictui erant neceſſaria, ea uidelicet quæ régio meliora ferebat, ut ſunt arietes, gallinæ, oriza, lac, butyrum, cariotæ, mel, ac fructus, & id genus complura: panem uero non miſit, quoniam eo haud utuntur. Itaque triduo apud regem fuit Araſchorea: & id tempus ferè omne conſumptum eſt in colloquiis & commentationibus rerũ Portugallenſium: nam res de rege Portugalliæ adeo libenter audiebat, ut uix diſcedere quiret ab his colloquiis. Petiit etiam perquam auide, ut ipſe ac dux claſſis mutuo frui poſſent colloquio. Cui Araſchorea inquit: Rex ſere niſſime, ſcito duci noſtro minime unquam licere terram appellere, ne claſſem deſerat: tu uero, ſi tibi cordi hæſit uirum compellare, id non conſequeris, niſi cymba uectus, perinde ut mare non deſerat: quoniam hoc eſt noſtri regis edictum. Itidem fecit Achiloæ rex, ubi ſibi complacitum fuit conuenire ducem. Subrecuſabat rex quippe qui cum eſſet tanti, ad minorẽ ire dedignabatur: tandem perſuaſus Araſchoreæ uerbis conſenſit: tunc Araſchorea certiorem præfectum claſſis de geſtis apud regem fecit: quibus acceptis, dux claſſis cymbas paruas exornari iuſſit, prouiſo prius ne claſſis iret in diuerſa. Cymba uero qua uehebatur, taliter exornabatur, Primo ſtrata erat cocco & purpura, & aliis aulæis inumbrata, necnon uiris ſtrenuis, eiſdémq; armatis communita. At rex & ſuas cymbas, almadias uocant, ſuo ritu exornat: iuſſit etiam equum ſibi ſterni more Luſitano, uerum non inueniebatur qui hanc operam nauaret, neſcientibus eis noſtrum morem: noſtri ergo equum huiuſmodi ſtrauerunt. Strato itaque equo rex ſcalas deſcendebat: quibus deſcenſis, mox affuere regni illuſtriores, qui inibi regem præſtolabantur, arietem habentes: quem ubi rex deſcendit exenterarunt, & exenteratum equi pedibus ſubigunt, mox à rege equite conculcandum: & is mos eis pro ceremoniis & faſcinationibus prius quàm rex domum exeat, & clamore ingenti edito regem perſequebantur. Hunc morem etiam ſeruant in Zambombac. Rex igitur & dux conuenere, amicéque ut ſunt colloquuti, in ſua quiſq; loca dilapſus eſt:

non

Digitized by Google

non prius tamen uale dixit regi præfectus, quàm ab eo impetrauerit ducem itineris, hoc est pilotum, qui iter ad Calechut optime sciret. Vbi itaq; rex domum rediit, ducem rursus donat munere multiplici, id est, eduliis ferè omne genus, promissúmque mittit pilotum. Is erat ex naue Chombaiæ, probe sciens itinera. Dux uero noster inibi duos addictos morti ob scelera reliquit, unum apud hanc gentem Melindæ regni dimisit: alterum uero nauem Chombaiæ, de qua pilotum susceperant, sequi uoluit. Itaque sequenti die, quæ erat septima Augusti, iter cepimus uersus Calechut, incipientes sinum magnum traiicere, qui non longe abest à mari Persico.

NAVIGATIONIS FACTAE EX VLISBONA IN CALECHVT, LIB. III.

De mari Rubro ac Persico, necnon de insula Angradida. Cap. LXXI.

DVM itaque regnum Melindæ deseruimus, à latere urbs insignis est relicta, eam Mauri incolunt: dives est & pulchra admodum: & paulo supra uisitur magna insula, ínque ea urbs altera, incincta muro, & pulchritudine cum superiore contendit. Ad insulam itur ponte, cui nomẽ est Zognotorre: & dum ultra prouehimur, mox occurrunt anguſtiæ maris Rubri, quæ latitudine patent leucæ & dimidiæ. Ibi est Mecha, id est arca Mahumetis, & diuæ Catharinæ mausoleum, situm in monte qui dicitur Sinai. Inde exportantur aromata quasi omnium generum, lapidésque pretiosi deferuntur in Babyloniam Nili, cui nomen est Cayro. Hæc aduehuntur dorso dromedariorum, qui sunt cameli electi. In hoc mari sunt complura referenda digna miratu. Superato anguſtiarum ostio, mox mare Persicum uisitur, & in eo prouinciæ compluſculæ, quæ magni Soldani regna contingunt: nam mare Rubrum & Persicum sunt duo sinus, quos Oceanus meridionalis, siue Indicus facit. Igitur in sinu Persico est insula parua, dicta Gulphal, ubi innumeræ sunt margaritæ: & in ostio huius maris Persici est insula prægrandis, dicta Agremus, quæ paret Mauris, cum alia insula Gulphal. Ex ea itaque insula Agremo equi complures ueniunt, quos Mauri ducunt in Indiam, uendúntque pretio immodico. In hac regione fiunt commercia propè innumera. Superato itaque sinu Persico, mox sese offert prouincia Combara, quæ regem habet, & feracitate ac deliciis omnibus contendit cum lautioribus totius orbis prouinciis: ínque ea tritici, siliginis, orizæ, saccari plurimum: Panchæa à Latinis dicitur, unde Virgilius,

Mecha.

Combara.

Totáque thuriferis Panchæa pinguis harenis.

Hæc itaque thura mittit per totum orbem, sericum etiam & xylon, multósque equos & elephantos. Rex seruit idolis, & nuperrime in regnum inauguratus est, persuadentibus Mauris, qui ibi sunt frequentes: idoláque colunt ferè omnes, intérque eos mercatores compluſculi sunt, qui hinc cum Arabibus, inde cum Indis commercia exercent. Ab his auspicatur India, & per eius latus itur in urbem Calechut, & in eo latere complures uisuntur prouinciæ, & Maurorum regna idola colentium. Tandem XXII Augusti applicuimus ad eam prouinciam quæ

Digitized by Google

India dicitur, quæ ditionis est regni Gogæ: eáque cognita, iter nostrum prose-
Angradida. quebamur, donec deuenimus ad quandam paruam insulam, quæ dicitur Angradida, & à Mauro quodam possidetur: ínque eius umbilico lacus ingens, qui aquam potu suauem haurientibus propinat, aliàs culta, nunc inculta admodum: auri est ferax, & à continente miliaribus duobus abest. Illàc transeunt Mauri, qui Mecham adorant, dum ad urbem Calechut contendunt: coguntúrque eà transire ob aquarum ac lignorum penuriam, quæ alibi gentium est maxima. Itaque eò tandem deuenimus, & iactis ancoris in terrã descendimus, ut & aqua & lignis rursus classis communiretur: fuimúsque ibi per dies ferè XV. Interea obseruabamus, an almadiæ Mechæ aduentarent, quoniam decreueramus eas, si potestas fuisset in manibus nostris, capere. Dum igitur sic immoramur, conducebant ad nos multa undequaque populi, qui libenter nobiscum loquebantur, pluráque referebant: eos propterea honorifice excipi à nobis classis præfectus iussit, & in ea insula uisebatur parua admodum classis, ubi compluſculis diebus immorati diuinis insistebamus, id est, solenniis missarum: & unusquisque nostrum sacram Eucharistiam sumpsit: nam ibant nobiscum complures sacerdotes, ut cum negociatore patriæ nostræ uitam ducerent in urbe Calechut. Peractis igitur diuinis, lignísque & aqua rursus communiti, frustra expectantes naues Mechæ, illinc soluimus, ad urbem Calechut contendentes, quæ abest ab hac insula leucis LXX.

Quomodo dux classis profectus est ad regem Calechut. Cap. LXXII.

ITAQVE die tredecimo Septembris eiusdem anni peruenimus ad urbem Calechut, cuius incolæ ubi nostri aduentus certiores facti sunt, effuse nobis occurrerunt, uecti cymbis extra urbem ad primam leucam. Inter eos qui nobis occurrerunt, erat quidam mercator de Cusurate locupletissimus, ac nonnulli urbis primores, qui nostram adeuntes classem, prætoriam nauim ingressi sunt, his uerbis ducem consalutantes, Regi placere plurimum quòd incolumes aduentauerint, quódque nihil illi gratius obuenire posset, quàm quòd utantur regis opibus & auxilio. Post hæc uisa regis erga nos beneuolentia, ancoras iecimus ante urbis mœnia, tormentáque exonerari iussimus: quæ res adeo perterruit urbis incolas, ut dicerent contra nostros nullas esse uires præter deorum. Cum itaque aduesperauisset, dedimus membra quieti, cum uero illuxisset, præfectus statuit mittere ad regem interpretes, quos secum adduxerat ex Vlisbona. Ex his unus erat Maurus Christianus, reliqui Indi, qui omnes probe nouerant idioma Lusitanorum, uerũ erant adhuc Gentiles, id est idololatræ, piscatoréſque. Hos itaque eleganter indutos ad regem mittit, qui ubi consalutauerint eum, securitatem adeundi regis impetrent, saluum conductum appellant. Adiuit itaque regem Maurus, compósque uoti factus mittit saluum conductum ad præfectum: cæteri autem Indi regem non uidere, ob id quòd essent uiri nati obscuro loco: Nam rex huiusmodi id pro fastu obseruat, ne adeant ipsum ignobiles, prout latius referemus in sequentibus. Salui conductus tenor is erat: ut liceret impune cuiquam in terram descendere. Hoc accepto præfectus classis Alphonsum Furtadum mittit ad regem, interprete comite, qui Arabicam linguam optime

callebat

Digitized by Google

callebat: quibus dat in mandatis, ut ad regem hæc proferant: classem esse regis Portugalliæ, & eò solum aduenisse, ut cum eo commercia exerceant, ineántque fœdus & amicitiam non uulgarem: regem propterea alloqui coràm: id fieri non posse ex sui principis præscripto, nisi prius datis eis obsidibus quos ipse nominauisset: & hi erant urbis primores. His expositis rex conditionem renuebat, excusans ualetudinem aduersam, & defessam ætatem obsidum quos uocauerat: adiiciens ad hæc, se alios daturum, qui maris sæuitiam tolerantius perpeti possent: admirabatúrque plurimum de proposita conditione. Et in his disceptationibus biduo uel triduo hæsitauit: tandem decreuit conditionem haud aspernari: cuius rei certior factus dux classis, se præparabat expeditioni, instituebátque commorari cum rege, & ternos aut quaternos dies inibi consumere: secúmque addu cebat uiginti aut triginta uiros honoratiores classis, eosdem eximie cultos & ador natos: habebat etiam secum aulicos, & alios complures: qui illi more regio inser uirent: uasáque cælata compluscula tulit, ut honoratior fieret his rebus, quæ suapte natura magnificentiam præ se ferunt, prouiso prius de præfecto classis, cui iussit ut obsides perquam honorificentissime exciperet, haberétque in deliciis, donec ipse rediret. Postero die rex uenit ad littus, ubi erat quædam domus mari ferè adiacens, ut commodius præfectum classis exciperet. Itaque misit quinq; uiros ex primoribus urbis, qui tantisper illic commorarentur, donec præfectus classis rediret. Iuere igitur ad classem seniores urbis, longum seruorum ordinem secum trahentes, necnon tibicines & choraules, satellitésque compluscules, enses & clypeos ferentes. His uisis dux classis uectus cymba naui egreditur sua, & ad littus contendit. Vbi uero optimates obsides appropinquauere classi, prius naues ingredi nolebant, quàm in terram descendisset præfectus: qui licet nondum appulisset portum, eò tamen contendebat pleno gradu, suámque supellectilem præmiserat, ut mos est principibus. Diu igitur disceptatum est de hac re, obsidibus renuentibus nauem ingredi, ni terram dux primo teneret. Dum sic contenditur, Araschorea it ad eos, hortatúrq; ut perfidiæ suspitionem omnem exuant, eò ueniisse non ut imponant eis, sed ut eorum amicitiam promereantur. Tandem his adducti uerbis, nauim ingressi sunt intrepide. At præfecto iam terræ appulso it obuiam nobilium decentissima cohors, ipsúmque honorificentissime excipiunt, & humeris imponunt suis, nec terram contingere patiuntur, donec ad principis regiam peruentum est.

De habitatione & ornatu regis Calechut. Cap. LXXIII.

IGITVR rex Calechut ædes eminentissimas habitat, habens pro thoro regio locum concameratum, instar sacelli cuiusdam: peluis figuram referebat, ut nos quandoque imagines sanctorum collocamus, suppositis uiginti puluillis sericeis, necnon instratis aulæis. Thronum panno sericeo inumbrauerat, qui purpuram præsentabat: ipse uero nudus conspiciebatur totus: circunduxerat bombicinum pannum candidissimum, eundémque subtilissimum, quem auro exornauerant, in capite gerebat birretum aurei panni, qui cassidem ferream referebat, perforatas habebat aures, ínq; eis adamantes & sapphyri unionésque duo, quorum alter obrotundæ figuræ erat, alter uero instar pyramidis, nucis auellanæ magnitudinem excedebat. In brachiis uero armillas aureas, à cubito usque ad

Digitized by Google

manum, distinctas lapidibus pretiosis innumeris, eisdémque incredibilis ualoris. Crura uero pariter exornabantur, & in digito pedis uernabat lapis pretiosus splendore incomparabili. Condalia etiam in digitis manuum, hoc est anulos omnisariam: habebat smaragdos, adamantes, & id genus alios complures. Inter hos lapides quidam fabam magnitudine superabat. Balteúmque habebat aureum, gemmis innumeris distinctum, adeo ut æstimationem omnem excederet. A' latere uero regiam sedem argenteam, quæ bases & bracteas aureas habebat, easdem gemmis multiiugis uariatas. In sua regia conspeximus currum quendam id est genus uehiculi, nos carpentum dicimus, miro lapidum & gemmarum apparatu condecoratum: eo uectus fuerat ex solita regia in has maritimas ædes. Id genus uehiculi trahunt uiri duo. Hunc exornabant quindecim uel uiginti buccinæ argenteæ, quarum tres erant ex puro auro, ac ponderis non mediocris, adeo ut earum quamlibet uir unus ferre nequiret: oras uero earum ditabant lapides pretiosi, eásque mira uarietate distinguentes. His adiungebantur uasa quatuor argentea, trulláque aurea, & ex aurichalco magna candelabra, in quibus tortus filus oleo immersus conflagrabat: quæ res erat superuacanea, uerum arrogantiam præ se ferebat, & celsitudinem principatus. Huic genitor eius astabat, necnon germani duo, longe à throno passibus quinque uel sex stantes, omni splendoris apparatu condecorati. Post eos paulo longius stabant innumeri optimates ac principes regulíque, diuitiis & ipsi quammaxime onusti. Itaque præfectus classis hæc uidens, ad regem ibat manum eius exosculaturus: uerum annuere astantes, ut à congressu temperans propius non accederet regi: quandoquidem is est mos illorum, ut regem contingat nemo. Continuit se igitur præfectus noster: cui mox sedes allata est, ut sedendo regem alloqueretur: quod non mediocris honoris est specimen. Cœpit igitur alloqui regem præfectus, promens quæ iusserat Portugalliæ rex: & ilico literas protulit: quæ lectæ fuere regi: nam characterе Arabico exaratæ erant. His peractis præfectus ad classem nuntios misit qui munera regi ferrent, quæ in sequntibus explicabuntur.

De muneribus missis ad regem Calechut. Cap. LXXIIII.

PRIMO uas aureum cælatum, in quo principes de more manus abluunt, maluuium appellamus: deinde uas aliud argenteum, idémque inauratum coopertúmque cooperculo argenteo, miro modo fabrefacto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. Item puluinos quatuor pergrandes, uidelicet duos coopertos aureo panno, duos uero alios ex serico purpurei coloris. Item conopeum unum ex panno aureo cum laciniis distinctis auro ac serico coccineo, cúmque eo tapetum magnum, & stragula duo ditissima: alterum figuris insigni tum, alterum uero arbusculis ac foliis uirentibus distinctum. Deinde gutturniú argenteum, quo guttatim per colli angustias aqua infunditur manibus, pari opera & ornatu elaboratum, uti uasa superius descripta. His susceptis muneribus, necnon uisis literis, & legatione audita, uisus est lætari plurimum. Propterea hortatus est præfectum classis, ut diuerteret in eas ædes, quas sibi parari iusserat: interea dixit se missurum captum eos obsides, quos pignori dederat præfecto: quoniam uiri erant patritii clariq; admodum, nec usq; in illam horam cibi aliquid

Digitized by Google

aliquid ſumpſerant, aut potus: quandoquidem ipſi pro lege habebant, ut in mari cibum non capiant, nec bibant, eſſentque uſquequaque inſomnes: addiditque ſi præfecto complacitum ſit naues repetere ſuas, id pro arbitratu faceret: quoniam eoſdem obſides in craſtinum ſe daturum pollicebatur, ut rurſus ipſe redire ad regem poſſet, expediturus commercia. Igitur dux noſter claſſem reuiſit, relicto interea Alphonſo Fartado cum ſociis ſeptem uel octo, qui illi domi inſeruirent. Dum itaque littus deſerit præfectus noſter, uerna quidam illorum nobilium præuenit præfectum, & citatiſſimo gradu contendit ad obſides, nuntians præfectum receſſiſſe. Qui ubi hæc accepere, ſeſe præcipites è nauibus in mare dederunt: quod uidens Araſchorea negociator præcipuus, ilico conſcendit cymbam, & mox duos obſides cepit, cúmque eis tres uel quatuor uernas: reliqui uero natando euaſere. Interea præfectus claſſis ſuperuenit, & eos obſides, quos nactus eſt, in inferiore parte nauis poni iuſſit, ne & ipſi in mare deſilirent: deinde monuit regẽ de compertis, queſtus de geſtis per obſides, reiiciens cauſam huius rei in quendam regium amanuenſem: addebátque, in carcerem truſiſſe obſides, ob id quod timerent ſuis: quia adhuc in terra apud regem agebant: & inſuper ſuam ſupellectilem repetebat, ſpondens ſe quamprimum dimiſſurũ obſides, ubi ſui dimitterentur. Iuere igitur ad regem noſtri legati, cúmque eis duo ex illis quos ceperamus in almadiis: & tota nocte præfectus claſſis præſtolatus eſt reſponſum. Poſtero autem die rex ad littus acceſſit, ſtipatus cohorte decem aut duodecim mille hominum, & cum eis noſtri, quos cum ſuis permutaturi erant. Interea expediuntur uiginti aut triginta almadiæ, quæ cum noſtris qui permutandi erant conſcendunt ad claſſem. Vbi igitur in conſpectu fuere, propius accedere non audebant, hæſitabundi omnes, an prius darent captiuos, quàm ſuos redemiſſent: & inter ſpem & metum poſiti, totam diem fruſtra conſumpſere, rurſus ad littus redeuntes: & cum terram appuliſſent, nobis conſpectis, probris & maledictis noſtros inceſſebant, identidem mortem ac ſupplicium minitantes. Quare noſtri noctem illam per uarias animi interturbationes & corporis moleſtias tranſegere. Sequenti tamen luce iterum rex mittit ad præfectum internuntios, nuntians ſe ultro ſuos ad eum mittere inermes cum captiuis Chriſtianis, exhortans plurimum ut ipſe remitteret obſides, quos penes ſe habebat. Mittit itaque dux noſter cymbas ſuas ad almadias, ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorum. Conuenere cymbæ utrinque, & ſupellex reddebatur noſtris, cum ſenex impatiens moræ ſeſe in mare iecit. Tunc noſtri indignati plurimum, & ſenem capiunt, & alios in mare trudunt. Poſtridie dux compaſſus ſeni, qui famem triduo ſuſtinuerat, eum ad regem miſit rogans, ut & ipſe remitteret adoleſcentes duos, qui inibi adhuc retinebantur: remiſitque omnia eorum arma, quæ capta fuerant in almadiis. His uiſis rex pudore uictus adoleſcentes ad præfectum mittit. Poſt hæc triduo continuo nemine ultro citróque commeante, ſed omnibus domi ſeſe continentibus, præfectus tandem decreuit regem rurſus his aggredi uerbis: quòd uidelicet commercia inter eos futura eſſent, ſi iterũ obſides darentur. Cum uero hærerent omnes, nec inuenirentur qui Barbaris ultra fiderent ob præteritam perfidiam, Franciſcus Chorea eques ſeipſum obtulit id munus obiturum, ſeque regem aditurum intrepide

Franciſcus Chorea.

Digitized by Google

clara uoce profeſſus eſt. Ita actum eſt, regem adiuit, ipſúmque certiorem fecit uenturum Araſchoream ad regem, de mutuis mercimoniis tractaturum: uerum id haud quaquam fieri poſſe, niſi rurſus obſides dentur: Nam petebat pro pignore mercatorem quendam locupletiſſimum, Gugeratum nomine. Tum is mercator reſpondit, ſe mox miſſurum nepotes, quos habebat duos: quod regi admodum complacitum fuit. Itaque ſequenti die de his omnibus præfectus à Franciſco certior eſt factus. Quibus perceptis, Araſchorea ſe itineri accinxit, prius obſidibus in poteſtate habitis. Cum ergo terram Araſchorea appuliſſet, & dies iam inclinaretur, uiſum eſt ad claſſem redire, ut ibi noctẽ tutius agerent. Poſtridie uero ad regem contendit Araſchorea, nauaturus de commerciis operam, quam Franciſcus regi pollicitus fuerat. Huic igitur rex perquam commodas ædes dari iuſſit, quæ erant illius uiri locupletiſſimi, cuius ſuperius meminimus: cui etiam à rege demandata erat prouincia, ut Araſchoream mores regionis ſedulo doceret. Cœpit itaque Araſchorea negociari, nec mercari poterat, niſi per interpretes Arabas: neque regem adire quibamus, niſi Mauris mediis, qui ſuapte natura inuidi nobis aduerſabantur, & iugiter imponebant: non tamen eorum impoſtura nos diutius latuit. Nam id curauerant, ut dum negociabamur apud eos, nemo noſtrum ad claſſem contenderet: ſi tamen in terram è noſtris ibant aliqui, excipiebantur ab eis, ſed redeundi nulla dabatur copia. Quod uidens dux claſſis, credidit fraudem ſubeſſe, & uentis uela facere iuſſit. Et cum rates iam altum tenerent, conſpectæ à noſtris, per internuntium, perceleri cymba uectum reuocatæ ſunt ad portum. Rebus igitur pacatis, Araſchorea commercia exercebat cum Barbaris: & adeo res conquieuere, ut iam intrepide noſtri negociari quirent. Is tamen mercator Mauros, qui nepotes pignori oppoſuerat ſuos, eos repetebat, nos ferè infanſus obſeruans. Tum rex alio accerſito uiro Turca, protinus iubet ut noſtra non incurioſe curet, aliáſque paret ædes, ut mitius pacatiúſque noſtras diuenderemus merces. Hoc facto, indies melius noſtra ſuum effectum ſortiebantur: nam uendidimus multa, compluráque emimus: & inter nos uiguere ſpatio duorum menſium mirabilem in modum commercia. Rebus itaque noſtris nundinatis, it ad regem Araſchorea, & gratias agit quas poteſt maximas. Inuicem rex multa pollicetur, hortatúrque plurimum, ut cœpta mercimonia deinceps proſequantur intrepide: nec prius eos miſſos facit, quàm ædes illis perpetuo donauerit. ſuper qua re confecta ſunt diplomata, hoc eſt, regiæ literæ, quæ uicem ſupplebant priuilegii: hæ enim ex ære erant ad ipſos: ad regem uero Luſitanum ex auro puriſſimo. Is eſt ſuus mos exarandi diplomata, quæ mercatoribus dari ſolent. Erecta etiam ſunt de iuſſu regis trophæa regia ſupra domum, ut ſic ædium indemnitati conſultum foret. Contendit itaque ad claſſem Araſchorea, & literas profert regias, ac obſides reddidit quamprimum, quibus confiſi maxima ſecuritate, altiſſimáque pace fruebamur, iam alter fidebat alteri, & de obſidibus nulla mentio fiebat, uidebamur enim domi agere, adeo amicè omnia inter nos agitabantur. Interea dum mutua pace fruimur, ecce nauis maria aliena ſulcans, quoſdam elephantos ferens eximios, quorum unus cæteris elegantior erat, ac bello aſſuetus magis, pretiúque non mediocris. Hæc ubi regi comperta fuere, mox & nobis ſunt relata

ex rege

Digitized by Google

ex rege, qui nos apprime rogabat, ut in ſuam gratiam nauim huiuſmodi corriperemus, mercéſque inuitis mercatoribus interciperemus: quoniam pretium immodicum pro eo elephanto ſpoponderat, nec tamen conſequi eum potuerat. Idcirco plurimum precabatur, ut ab eis pertinaciæ ſuæ pœnas exigeremus. Quæ cum rex multis precibus denarraſſet, præfectus ilico reſpondit ſe regi morem geſturum: uerum intellexiſſe ratem memoratam eſſe omni armorum genere communitam, eámque uaſtiſſimam, ac cœtu uirorum exornatam: capi propterea non poſſe ſine hominum ſtrage. Ideo petebat, ut ſibi impune liceret, ubi opus foret, in eos iuribus belli uti. His itaque rex protinus annuit, & Mauros miſit ad claſſem noſtram, qui rei nauandæ non præeſſent, ſed intereſſent, & noſtrarum uirium ac dexteritatis locuples facerent teſtimonium, uel ſi forte fortuna deditionem facere uoluiſſent, adducti eius perſuaſione. Igitur noſtri celocem parant, tormentáque fere omne genus expediunt, nec ſupra ſeptuaginta uiros rati imponunt, qui noctibus duabus iugiter memoratam ratem conſectabantur, nec tamen aſſequi poterant. Sequenti tamen die annixi plus ſolito, poſt longam ac celerem inſectationem nauis comprehenſa eſt. Hos prius amice hortati ſunt, ut regi facerent deditionem. Qui ubi hæc audiuere, nos ueluti fabellam quampiam narrantes, ſua freti multitudine, aſpernati ſunt: ferebat enim nauis homines ſupra tercentum. Qui pro reſponſo ſagittis nos impetere cœperunt, & ſupra quàm referre queam contemnere. Tunc noſtri arma expediunt tormentáque: & atrociter exoneratis tormentis, in eos contendunt. Qui reboatu tormentorum perterriti, & iam rate dehiſcente, mox ſeſe dedidere. Huius rei condicto rex certior factus eſt, qui ad littus magna concomitante caterua profectus eſt, ut egregium facinus coràm uideret: nam uix adduci poterat, ut crederet celocem noſtram perquam mediocrem, tantam nauim profligare quiuiſſe: Nam, ut præfecimus, nauis erat duplo celoce maior & uirorum in ea bellantium numerus multo frequentior: quæ res ad maiorem uictoris laudem attinebat. Regi noſter præfectus & nauim & elephantos dedit, omnibus lætam uictoriam nobis congratulantibus, & noſtra nauis ilico claſſi reddita eſt.

DE AEDIFICIIS VRBIS CALECHVT ITEM DE eius incolis, qualem habeant ueſtitum ac inceſſum, déque eorum religione ac republica, qui rex & magiſtratus, item de mulierum monſtroſa licentia, déque aliis mirandis ritibus, ex æquo & iniquo, honeſto ac inhoneſto permixtis.

Cap. LXXV.

VRBS ITAQVE Calechut uaſta eſt admodum abſque mœnibus: intus pluribus in locis uacat. Domus haud ſunt contiguæ, inuicem diſtantes plurimum. Lapidibus & calce extructæ ſunt, interiores ædium partes ſculptæ: pro imbrice palmis utuntur: illis tegunt ſuas ædes. Fores prægrandes habent miróque artificio fabrefactas: Has muro incingunt, inſtar pomerii. Ibi uiſuntur arbores innumeræ, ſtagna, & fontes compluſculi: nam ſtagnis

Digitized by Google

libenter immerguntur, lotionibus enixe gaudentes: Fonte plurimum lætantur. In urbe uero lacus uiſuntur complures, quibus immerſi gregarii ac proletarii, omníſque ignobilior uulgus, ter uel quater interdiu lauantur. Rex idolorum latriæ eſt addictus: licet nonnulli crediderint eum Chriſtianum fuiſſe, qui minus mores eius calluerunt: nam nos apud regem diuturniores fuimus, mercimoniis inſiſtentes, quo facillime ſcire quiuimus, qui ritus eius forent. Regem appellant Ganſer. Ganſer, cuius aulici & contubernales omnes ſunt Mauri, qui habiliſſima habent corpora. Nudi incedunt pube tenus, reliqua panno inuoluunt. Nudis ambulãt pedibus, & aperto capite prodeunt, niſi eminentiore præcellant gradu: tunc enim birreto utuntur ſericeo, hoc eſt uelutato, eóq; longiore, ut retulimus. Terebrant aures, ínque eis margaritæ quæque prætioſiſſimæ appenduntur. In brachiis aureas armillas geſtant. Patricii denudatos enſes & clypeos ferunt: at enſes in cuſpide latiores ſunt quàm alibi, clypei ſunt teretes, iis non diſſimiles, quibus apud nos pedites utuntur: peltas appellamus, eóſque coloribus nigro & albo diſtingunt. Gladiatores ſunt, quàm qui maxime, in alio ferè nullo exerciti. Hi ſunt qui regis latera ſtipant numero frequẽtiore. Numeroſiore oblectantur con iugio: quinq; aut ſex mulieres uni uiro nubunt: quos habent chariores, eos con iuges comprimere uolunt, & id eſt beneuolentiæ argumentum apud eos maximum. Nullus eſt eis pudor, nulla uerecundia, continentia nulla: natæ illorũ ante puberes annos corpora proſtituunt ſua: cum annum octauum egerint, nudæ ipſæ æque ac uiri incedunt. Diuitias propè incomparabiles circunferunt: capillum comunt mirum in modum: pulchritudine ferè omnes ſuperant uiros: prehenſant ut ſtuprant eas: quoniam uirginitas eſt eis pœna: nam nubere non poſſunt uirgines. Bis in die comedunt: pane & uino abſtinent: carnibus, nec piſce ueſcuntur: in cibatu habent orizam, lac, butyrum, ſaccarum, & arborum fructus: prius cibum non capiunt quàm loti fuerint: tacti à non lotis, non comedunt, niſi rurſus lauentur: & is mos eſt eis pro ceremoniis, eúmque mire obſeruant. Viri & fœminæ per urbem incedunt eſitantes folium quoddam, cui nomen eſt Betellæ: hoc igitur inficit ora & dentes colore ſubrufo: hoc more abſtinent tantum obſcuro loco nati. Vbi uero ob funera pullam induunt ueſtem in ſpeciem mœſtitiæ, temperant à folio huiuſmodi, ut & dentes præ ſe ferant mœrorem, & ſubrufo colori ſuccedit nigricans. Rex duas habet coniuges, & quam libet illarum ſacerdotes decem aſſiduò comitantur, eáſque comprimunt, & id in decus regis eximium fieri iactant, nullum alium honoratiorem titulum regi dantes, quàm quòd eius coniuges à ſacerdotibus comprimantur: propterea eorum filii nuſquam regno ſuccedunt, ſed ex ſorore nepotes regnum capeſſunt. In regia degunt innumeræ mulieres, utpote mille & quingentæ, aiúntque id eſſe argumentum regis excellentiæ, nec aliud hæ mulieres agunt, quàm puluerulentam domum ſcopis uerrere, aquáue aſpergere, quocunque rex eat ſequuntur: domus aſpergitur aqua mixta boum excrementis: ædes regiæ tolluntur in altum, ínque eis fontes, quibus immerguntur cum corpora abluunt. Cum rex egreditur, carpento uehitur, id eſt curru, quem bini uiri ferunt, omni lapidum genere condecoratum. Carpentum ſtipant chioraulæ, præcones, buccinatores, & id genus compluſculi. Patritii uero, & eminentiores ſuæ ditionis, omnes ſequuntur

Betellæ

Sacerdotum licentia

Digitized by Google

quuntur, enſes denudatos ac clypeos teretes gerentes. Sagittarii etiam ac uelites eum præcedunt, itinera explorantes: habet ſuos ædituos & admiſſionales: conopeo, id eſt tentorio tegitur, dum incedit, ut apud nos dum pompa ducitur regum & principum: & ut aliquando finiam, nullus eſt in toto orbe apud ſuos honoratior: quippe qui inſtar numinis alicuius reuerentiſſime colitur: nam ad eum propius quis non accedit, quàm ad tres uel quatuor paſſus: cum uero aliquid porrigunt, ac ſi ſtipem darent elephanto ab ipſis tremebundis, id ramo porrigitur: quoniam regem tangere apud eos nefas ducitur. Cum eum alloquuntur, id agunt demiſſis capitibus, manu ori appoſita: & nemo è patritiis regem adiret inermis, hoc eſt, ſine enſe & clypeo. Cum regem uenerantur capita manibus tangunt, ſicuti qui deum adorant. Qui uero agunt magiſtratus, parui ſunt cenſus, hi regem nec uident, nec alloquuntur: & in primis piſcatores, qui ſi forte fortuna in uicis urbis occurrerint patritiis, aut effuſe fugiunt, aut ſi perrexerint ire obuiam nobilitati, mox uapulant ſcipione aliquo: patritiorum uero coniuges cum rex uitam cum morte commutat, ipſum comburunt ligno ſandalio igni ſubiecto: uulgares uero & capite cenſi humantur: barbam comunt, ratiocinatores ſunt maximi, ac ſcribæ perceleres: ſcribunt in foliis palmarum ſtylo ferreo, abſque colore uel incauſto. Eſt & aliud genus hominum, qui magna commercia agunt, Guſurantes appellantur, oriundi ex Cambaia prouincia: hi ſuapte natura idola colunt, Solem uidelicet & Lunam, uaccáſque adorant: & ſiquis uel fortuito bucculam occiderit, is protinus morte mulctatur, nihílque eiuſmodi uiri eſitant quod mori poſſit: nec pane, nec uino utuntur: & ſiqui per imprudentiam carnes comederint, hi mox relegantur ut oſtiatim uictum quæritent per orbem uniuerſum errabundi, uel ſi claro loco nati forent: uacant plurimum incantationibus diuinationibúſque: albedine incolas urbis Calechut ſuperant: capillum exornant plurimum comúntque: panno bombicino induuntur: peplis utuntur ut fœminæ, quibus inuoluunt capillos: nubunt ut noſtri: zelotypia laborant eximie: mulieres habent pulcherrimas, eaſdémque pudicas: illorum mercimonia ſunt panni & uniones.

DE NEGOCIATORIBVS ET ITINERE AD AROmata, & Cayro portu Alexandriæ, qui dicitur Babylonia.

Cap. LXXVI.

SVNT INIBI & alii mercatores, dicti Zetieties, ex alia prouincia: ido la colunt: eorum mercimonia ſunt lapides omnifariam pretioſi, uniones, omne genus aurum, & argentum: nigriores ſunt cæteris: prætexta utuntur: aliquando nudi ferunt pro cauda equorum ac boum caudas: faſcinatores ſunt maximi, adeo ut uiſibiliter dæmones frequentius alloquantur, eorum coniuges libidinoſiores ſunt cæteris mulieribus, ſummèque Veneris appetentes. Ibi etiam ſunt Mauri ex regione Mechæ, ubi Mahumetis ara. Ibi rurſus Turcæ, Perſæ, Aſſyrii ex Babylone, & ferè innumerabiles gentes aliæ: eximii ſunt mercatores, iidémque locupletiſſimi, & omnium rerum quæ importantur in urbem Calechut emptores, earundémque uenditores. Nam eius urbis hæ ſunt potiores,

Digitized by Google

uidelicet lapides pretioſi, ut ſunt Berylli, Smaragdi, Chelidonii, Topaſii, Sapphyri, Chryſoliti, & id genus plures, Caſtoreum, id eſt, muſcum, thus, aloe, ac reubarbarum, porcellanæq; necnon gariophyllum, cinamomum, ſandalium, lacha, myriſtica, nux muſcata appellatur, & maſtix, hæc omnia aliunde importantur: piper uero & zinziber ibi naſcuntur, myrobalanúmque & caſia, hæc regio urbis Calechut abunde mittit. Hi igitur Mauri ſunt præpotentes, & regni illius tenent habenas: nemo eſt qui illis poſt regem non pareat. In montibus uero non longe ab urbe Calechut rex dominatur longe potens, rerum multarum dominus, Naremegha dicitur, idola colit, coniuges habet ſupra trecentas: fato functus ſuo comburitur, & cum eo coniuges omnes: cæteri uero cum uitam exuerint, in fouea comburuntur, & eorum coniuges omni mundo muliebri exornatæ illò contendunt, concomitantibus parentibus & cognatis omnibus, ſubſequentibúſque choraulis & tibicinibus, applauſu immodico ad foueam ueniunt, & ibi coniunx quæ comburi uult cum uiro, circunuehitur foueam geſtiens ac tripudiis inſiſtens, & demum ut cancer reptando incedit, quoad ſeſe in ardentem foueam præcipitet. Aſtant etiam memorati affines, obſeruantes factum: quòniam cum ſeſe præcipitem dederit mulier, mox iniiciunt ollas olei & butyri ſupra corpus mulieris, ut hoc fomento altus ignis citius comburat coniugem. Fert etiam hæc regio elephantos multiplices, & in primis domitos, ac belli artes edoctos: his bella conficiunt acerrima: hi etiam adeo ſunt cicures & manſueti facti, ut nihil eis deſit ad humanitatem præter loquelam: nam imperata faciunt, & dominos cognoſcunt ſuos: id enim nos ipſi conſpeximus in urbe Calechut, uerámq; denarramus hiſtoriam: nam aure certior arbiter eſt oculus. Elephantes quibus rex utitur efferantur plurimũ, uiriúmque ſunt incredibilium: nam duo tantum nauim magnam trahunt in terram. Ibi maria non ſulcant nautæ, niſi à menſe Octobri uſque per totum menſem Martii: & id eſt illis æſtas, reliquum uero tempus eſt hyems, adeo ut nobiſcum contrarias uices temporum habeant. Cum uero non nauigant, in ſicco naues tenent. In menſe Nouembri naues Arabum Mechæ ſoluunt illinc, & in Arabiam contendunt, aromatum omni genere onuſtæ. Vida dicitur eorum portus, quò primo aromata conuehunt, & inde ferunt ad Cayrum Alexandriæ portum, & emporium orientalium cantatiſſimum: eò tamen hæc omnia ab portu Vida terreſtri itinere conuectantur.

Naremegha

Educationis uis.

Vida.

De ſtrage Maurorum & Chriſtianorum facta in Calechut.

Cap. LXXVII.

CVM ITAQ VE diutius immorati illic fuiſſemus, tribus uidelicet menſibus commerciis inſiſtentes, nec niſi duas naues mercibus onerauiſſemus, & iam moræ iſtius nos tæderet plurimum, præfectus noſtræ claſſis mittit ad regem nuntios, qui ei renuntient, iam menſes ternos elapſos, quibus ipſe tolerantiſſime præſtolabatur: ut tandem aliquando expediretur: quoniam tempus redeundi ad patriam appetebat: & tamen uix celoces duas onerarias mercimoniis eſſe, Mauros nihilominus emiſſe & aſportauiſſe quæcunque libuiſſet, & uili quidem pretio, ſe propterea rogare plurimum, ut tandem annuat Portugallenſium uotis, patiatúrque eos expediri prout inter regem & Araſchoream conuenit iampridem. Hæc retulit noſter nuntius. Iis in hunc ferè modum rex reſpondit, Se non difficulter

Digitized by Google

culter paſſurum, ut Luſitanæ naues expediantur, nec ſibi poſſe perſuadere, Mauros furtim mercari, quandoquidem exierat edictum ab eo, ut prius nemo naues oneraret, quàm Luſitani expediti forent, ſi forte ſibi impoſuere Mauri, ſe haud ægre laturum, quod Luſitani Maurorum onuſtas naues corripiant, & ſibi uendicent eodem pretio, quo emiſſent Mauri cunctas merces quas nanciſcentur in nauibus. Itaq; decimaſexta Decembris, dum Araſchorea uacat cõmerciis, eſſentq; in portu duæ naues noſtræ iam onuſtæ, ecce Maurorum nauis quædam ſoluit illinc, onuſta admodum omni genere aromatum, ferens elephantos ternos. Cuius rei factus certior præfectus noſter, mox ratẽ corripuit: Huius erat dominus Maurorum illuſtrior, is ægre ferens factum, it protinus ad regem, quæſtus grauiter de illatis à Luſitanis. Fit per urbem clamor ingens, confluunt ad regem Mauri, qui in nos conſpirauerant. Rex igitur fatigatus his querimoniis, annuit ut uir ſeditioſus, & fidei nullius: nam ut citius regem flecterent, aiebant nos plura iam exportauiſſe quàm attuliſſemus in regnum eius, nóſque propterea fures uocitabant & prædones. De conſenſu igitur regis ſumunt Mauri arma, teláque expediunt, & efferari incipiunt, per mediam urbem bacchantes ibant, cædibus & internecioni Chriſtianorum uacantes. Iam ruebant cateruatim in nos omni armorum genere communiti: tum ſolis enſibus & pallio protecti uim ingruentem propulſare cœpimus: uerum ſufficere illis noſtræ uires nequibant: maior erat numerus quàm à nobis redigi in ordinem poſſet. Retulimus igitur pedem: & iam è noſtris ceciderant tres uel quatuor: è ſuis uero ſeptem uel octo. Dum igitur pedem retrahimus, conſauciantur è noſtris complures: & uix portas occludere quiuimus, irruente Barbarorum incondita turba: tunc à muris propulſare cœpimus hoſtem: at illi domũ expugnant, ea enim ambiebatur muro, alto quidem haud ſupra equitis menſuram: nam nos ſeptem uel octo arcus habebamus, quibus innumeros Barbaros confecimus. Tandem prouocati magis Mauri in nos plus ſolito ſæuiunt: murum quo cingebatur domus demoliuntur. Nos uero conſilii & opis egentes euaſimus ædes, ut ad littus contendentes à noſtris exciperemur: nam non longe à littore cymbæ noſtræ exitũ rei mœſtiſſime præſtolabantur: opem ferre non poterant, licet certiores facti eſſent à nobis uexillo leuato, dum adhuc domi obſideremur: uerum tormenta lædere hoſtem nimis diſtantem nequibant. Itaque inter uitam & mortem ambigui ad littus contendimus ſequentibus Mauris: nec prius naues noſtras ingredi potuimus quàm ceciderit Araſchorea noſter, & è noſtris quinquaginta: qui uero euaſere, ſe iactabundo mari nantes credidere ferè XX. non enim naues ad littus accedere audebant, ne corriperentur à Mauris: inter eos qui ad claſſem peruenere ferè mortui, erat filius Araſchoreæ, natus annos undecim: præfectus uero cymbarum iam feſſus, regredi ad littus noluit, cum præſertim dux claſſis ægrotaret. Igitur hi ſolum uiginti mortem euaſere, reliquis à Mauris male acceptis. Hæc igitur ut ſunt relata præfecto claſſis, ipſum peruaſere plurimum, moueréque ad excandeſcentiam, quòd uidelicet ſui adeo male accepti fuiſſent, ut uix uiginti è tot uiris ſupereſſent. Itaq; iuſſit naues Maurorum decem, quæ in portu morabantur corripi, & occidi omnes qui in eis reperirentur. Captis igitur nauibus deſiderati ſunt homines plus quàm ſexcenti: delituerant nonnulli in ſentina, ubi etiam merces compertæ ſunt

Digitized by Google

complusculæ. Viros trucidauimus,& omnes merces nobis adiudicauimus,& naues omnes combussimus:erant etiam in nauibus elephanti tres, quos occidimus comedimúsque. Sequenti uero die propius urbem appulimus,& exoneratis tormentis mœnia demoliti sumus, non sine hominum ingentissima clade. Illatis damnis innumeris, & inuicem ipsi è continente tormenta in nos exonerabant: uerum nihil profecere,in uanum emittentes. Dum sic congredimur,ecce naues duæ quæ portum quærebant,qui distat à Calechut leucis quinque: quæ ut nos conspexere,mox effuse fugerunt, ad portum contendentes, ubi septem aliæ naues ferè in sicco mercimonia opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: uerum operam lusimus,quoniam propius accedere nequibamus,tum quia erant propè in arido, tum uel maxime ob numerosiorem hominum cœtum, qui inibi naues tutabantur. Propterea decreuimus proficisci ad urbem Chuchinã,ubi commercia exercere tutius quiremus.

Quomodo naues onerauimus. Cap. LXXVIII.

SOLVIMVS igitur illinc Chuchinam uersus euntes,quæ urbs abest à Calechut leucis triginta,regnúmque est nulli parens:& inter nauigandum à nobis conspectæ sunt naues duæ,quæ,cum uela feciſſemus in eas,mox à suis desertæ sunt: Nam qui eas ducebant uecti paruis cymbis profecti sunt in terram: nos uero accedentes ad eos,nullis compertis mercimoniis,præter orizã,eas comburi iussimus. Applicuimus ergo ad urbem Chuchinam uicesimoquarto Decembris,& in ostio cuiusdam fluminis ancoras iecimus: quibus iactis præfectus noster emisit pauperculum quendam conseruatum, qui sponte sua naues nostras fuerat ingressus,ultróque in Hispaniam proficiscebatur. Is igitur ad regem contendit,& quæ nobis in urbe Calechut euenerant regi explicat. Qui ubi hæc accepit,ut regem decuit,nobis compassus, uicem nostrã indoluit. Exposuit etiam regi,præfectum nostrum multa adduxisse,quæ libenter cum mercibus regionis, si complacitum foret regi, commutaturus erat: & ubi merces non placuissent, pecuniam pollicebatur multiplicem. Ad hæc respondit rex ægre ferre, illatas nobis fuisse iniurias: quòd uero ad se spectaret, merces suas aduentúmque eorum grata habere: quandoquidem iampridem de fama & probitate Portugallensium certior factus fuerat,bonam propterea de eis opinionem induerat: accederemus itaque intrepidi,commutaturi nostra cum suis pro nostro arbitratu. Tunc nuntius noster infit regi, nos nunquam ex uetere instituto consueuisse prius terram appellere, quàm obsides dati fuissent, mitteret propterea è suis quempiam, ut mox accederent negociaturi. Tum rex his auditis,actutum duos patritios obsides dedit, ut confidentius accederent nostri, qui commercia exercebant. Hi igitur obsides regio iussu adiuere præfectum classis,sese illi committentes. Præfectus uero ut uicissitudinem rependeret,quatuor aut quinque è suis in terram misit,negociatorémq;,& hos commonefecit,ut quàm celerius possent expedirent merces suas,inuicem emerent eorum mercimonia pretio aliquando, nonnunquam uero permutatione,prout conducibilius fore rati fuissent. Interea quoniã apud eos is inualuit mos pro lege,ut in mari siquis comederit,is nunquã regem uideat: obsidum adhuc nemo comederat, permutabantur in diem propterea aliis succedentibus tantisper,donec alii comediſſent. Igitur illic cõmorati

sumus

Digitized by Google

ſumus circiter dies XV, naues exonerantes non longe ab urbe Chuchina, ubi portus eſt qui dicitur Carnagallo, & ibi comperimus Chriſtianos, Iudæos, Mauros, & Zapharas. Inuenimus etiam ibi Iudæam quandam de Seuilia, quæ ex Cayro uenerat uiſum Mecham, & inde Chuchinam, & cum ea duo Chriſtiani, qui aſſeuerabant ſe profecturos Hieroſolymas, & inde Romam, quod profecto perquam gratum præfecto noſtro fuit. Dum itaque naues noſtræ exonerantur, ecce ingens claſſis regis Calechut in mari apparuit, naues ſupra XXV trahens. Huius certior factus rex, ilico ad præfectum mittit quendam, qui ei nomine ſuo uim hominum maximam ad claſſem profligandam offerat. Huic præfectus reſpondit, ſe regi agere gratias, nec per id tempus opis ſuæ egere, ſe ſatis facturum aduentanti claſſi, oſtenſurúmque illis eorum futiles conatus: & re uera credidit haudquaquam ſibi opus fore alieno auxilio, quoniam iampridem expertus fuerat eorum uires: & ipſi non accedebant, ſed altum tenentes à claſſe noſtra una leuca aberant: nihilominus præfectus uela explicare iuſſit, à portu ſoluens, & obſides ſecum ferens, dimiſſis in terra è noſtris ſeptem, & pleno gradu contendit in claſſem Barbarorum, ratus non difficulter ſe ſubacturum Barbaros. Verum ſequenti nocte claſſis noſtra uentos haud habuit felices, ut in hoſtes contenderet. Poſtera uero die quæ fuit decima Ianuarii, M D I, propius alter alteri acceſſit adeo, ut congredi commode potuiſſemus. Dum igitur utrinque naues ſe prælio expediunt, præfectus recenſens ſuos, uidit nauim Sancini Tonari abeſſe, propterea ſatius cenſuit, ſi per id tempus temperauiſſet à pugna. Decreuit igitur in patriam redire ſuam, fauentibus uentis: nos tamen uſquequaque per diem totam claſſis Calechut conſectata eſt. Cum uero adueſperauiſſet, mox euanuit: nos uero citato gradu patriam petebamus, dimiſſis ſeptem è noſtris, & duos nobiſcum ferentes obſides: quos cœpit præfectus enixe rogare, ut ſe tempori accommodarent, nec deſperarent, uerum cibum quempiam caperent, ut ſuæ uitæ conſultũ irent: nam triduo iam famem ſuſtinuerant: tandem adducti ducis hortamentis, comederunt non ſine mœſtitia. Nos uero uerſus Luſitaniam uela fecimus.

De rege Chanone amico noſtro. Cap. LXXIX.

ITAQVE die XV Ianuarii ad quoddam appulimus regnũ, quod Chanonam appellant de Gafferes, quódq; à Calechut parum abeſt, & eiuſdem ſunt linguæ. Dum igitur è regione regni huiuſmodi nauigamus, rex ad nos amice nuntium mittit, qui referat ſe ægre tuliſſe, quòd eò prius non conceſſerint, quàm aliò iuiſſent: uerum eos hortari plurimũ, ut ſi merces non habeant quæ uoto ſuo faciant ſatis, ſe uberrime daturũ protinus. Ad hæc præfectus reſpondit, oneratas iam eſſe naues, nec alterius egere niſi cinamomi bacharis centum, quæ ſunt CCCC cantara, id eſt uaſis genus. Hoc accepto rex, mox ad ducem cinamomum mittit diligentiſſime fidentérque: pro eo dedit præfectus pecuniam ſignatam cruce, cruciferos appellant. Poſt hæc eò conuehebatur cinamomi plurimum certatim cymbis frequentantibus: uerum nullus ſupererat ulteriori merci locus, onuſtæ erant admodum naues. Rex uero ratus nos non habere pecunias, rurſus ad nos mittit, qui renuntient regem ſponte daturum mercimonia abſque pecuniis, ſoluerent modo cum rediiſſent: nec ob hoc deſineremus commercia noſtra abſoluere, quoniam audiuerat regem Calechut bona noſtra deprædatum fuiſſe, pu-

Digitized by Google

blicatis noſtris mercimoniis, ac illata hominum Chriſtiani nominis ſtrage non mediocri: addebat etiam compertũ habuiſſe iampridem inconcuſſam eſſe Portugallenſium fidem, ſe propterea eſſe propè addictum nobis. Huic itaque regiæ uoluntati, & opinioni de nobis tam benignæ correſpondens noſter præfectus, ut erat uir acerrimi ingenii, non uulgares retulit gratias: & eas ſe relaturum quandoque ingenue profeſſus eſt, & introducto nuntio uim pecuniarum maximam, quæ ſuperfuerat, oſtendit: & rurſus quærenti regi an alicuius egeret: reſpondit nullius, niſi uiri cuiuſpiã, quem ſecum in patriam ducat, qui rerum Portugallenſium teſtimoniũ locuplex aliquando regi faciat. Rex igitur protinus patritium quendam miſit, qui nobiſcum iret in patriam: non prius tamen illinc ſoluimus, quàm de obſidibus regi Chuchini ſcriberemus, certiorẽ facientes regem, nos ire in Luſitaniam, & obſides fore apud ſe ſua cauſa in pretio, & fauentibus ſuperis redituros quamprimũ, & noſtros inſuper ſuæ altitudini commendabamus: dedit etiam præfectus noſter negociatori literas, quibus hortabatur uirum & ſocios ut bono eſſent animo, & negociarentur tantiſper, donec redirent, futurum ſibi decus ingens, quod inibi Chriſtianum nomen exornent, cum apud immortalem deum, tum etiam apud principem noſtrũ & reliquos conterraneos omnes. Itaque apud hunc regem diem unam duntaxat conſumpſimus. Illinc ſoluentes, uela uentis dedimus, iter facientes uerſus Melindæ regnum: ultima Ianuarii luce ſinum traiecimus Melindæ, & ibi nauim comperimus Combaiæ, ex Melindæ regno ueniebat onuſta mercibus compluſculis, hanc cepimus, arbitrati eſſe Mechæ regni aut Maurorum: ferebat enim ſupra tercentum uiros ſexus utriuſque: ubi uero apparuit eam eſſe regni Gambræ, mox dimiſſa eſt, paſſa iacturam nullam, pilotum ſolum accepimus ab eis, & demum iter noſtrũ perſequuti ſumus.

De naufragio ſinus Melindæ. Cap. LXXX.

DIE DVODECIMA Februarii ſub noctem piloti omnes, id eſt, itineris duces & reliqui, qui chartam nauigationis optime callent, terrã applicuere: tum * Sancinus Tonarus, qui præfectus erat ingẽtis nauis, ultro ſe obtulit itineris præuium, & explicatis uelis, ipſe rates omnes præibat: & ecce nocte intempeſta mare ſæuit undabundum admodum, claſſem actutũ conturbat, modo huc modo illuc impellens: & tandem Sancini nauim impulit in ſiccum, cœpit protinus conflagrare, ubi ignis emicuit: mox certiores huius inauſpicati euentus reliquas naues reddidit: quo uiſo igne, iuſſit præfectus claſſis naues eò uela facere, ubi ignis emicuerat: nox erat tenebricoſa, cum luna pernox minime eſſet, uenti etiã magis inualeſcebant, adeo ut uix tempeſtatẽ ferre poſſemus: non audebat propterea claſſi propius accedere, ne & aliæ naues igne corriperentur. Miſit itaq; eò paruas cymbas, ut iactis in pelagus mercibus, uel ipſos homines uendicarẽt ab incendio, uerũ nauis iam dehiſcebat, conflagrabátq;, ut nullus ſpei locus ſupereſſet: ardebat enim tanto incendio, ut propè naues alias ignis corriperet. His uiſis uela deſerentes, remigare cœpimus, & omnium mercium nauis combuſtæ iacturam fecimus, ſaluis tantum uiris: nam aromata omne genus ferebat nauis quæ arſit, & ea erat ducentorum doliorum capax: & in hoc ſubmerſu & conflagratione nihil prorſus ſeruatum eſt: uiri enim ſolis tunicis interioribus induti incendium euaſere. Illinc itaq; ſoluẽtes, prætermiſſo regno Melindæ, quoniã eò concedere

* Aliás ſanctus Tanarus.

Digitized by Google

dere minime licuit, uersus Monachiæ prouinciam iter direximus, & inde ligna & aquam sumpsimus, reductis in terram nauibus, ne à fremente salo submergeren tur: nam plenæ rimarum erant undequaque perfluentes. Tunc præfectus classis misit Sancinum quæsitum celocem quampiam, necnon pilotum, quo præuio insulam Zaphalæ exploraremus. Interea nos naues farciebamus: inde soluentes, petere instituimus locum quendam piscosum, ubi pisces erant innumeri. Ibi igitur uberrime piscati sumus, & cum multum piscium consequuti essemus, illinc abeuntes in atrocissimam tempestatem rursum incidimus, quæ perinde nos interturbabat, ut coacti fuerimus gradum referre: & dum sic iactamur maris fluctibus, nauis quædam è nostris correpta est à sæuiente salo.

Quot naues redierint in Lusitaniam. Cap. LXXXI.

ITAQVE post tot naufragia, & animi interturbationes, & ferè rerum omnium iacturam, ac intertrimenta, die Paschæ sancti pneumatis Caput bonæ spei appulimus. Id enim promontorium, quod Pomponius frontem Africæ appellat, ubi Africa se cuneat, & fastigiatur admodum. Inde uero uentis prosperis ad id oppidum quod adiacet promontorio Viridi deuenimus, regnum Tesenice dicitur. Ibi itaque nacti sumus liburnicas tres, quas nuperrime rex Lusitanis eò miserat gratia explorandi orbis, ut est uir ad magna quæq; altus & educatus. Illic etiam comperimus nauim quandam, quæ seuiente freto à nostro conspectu euanuerat, è regione ostii sinus Mechæ: nam in urbe quadam cõmorati fuerant, ubi & cymbam, & maiorem hominum partem reliquerant: redibat enim nauis, uiros septem tantummodo ferens, eósq; ægrotantes, utpote qui uinum non bibebant, nec item aliam aquam, quàm pluuiam bibebant in naui, ut assolet, collectam. Tandem aliquando appulimus Vlisbonã solum patrium, ferè ultima Iulii. Postridie uero superuenit ea nauis, quæ euanuerat dum rediremus, necnon & sanctus Tonarus cum celoce quam fabricatus fuerat in insula Zaphale: & is nobis referebat eam insulam esse perquã angustam in ostio cuiusdam sinus à Mauris cultam, & ibi montes esse, ubi aurifodinæ sunt quamplurimæ: addebat etiam eò compluſculos alios contendere emendi auri gratia permutatione rerum multarum. Et id tempus quo Sanctus illuc concessit, competit ibi quamplures Maurorum naues, cepítq; inibi Maurum, qui apud eum tantisper obsidis officio funge retur, donec Christianus quidam rediisset, quem ipse in Arabiam causa exploran dæ regionis destinauerat. Cum autem nusquam comparuisset, uela uentis dedit, secum ducens Maurum, & tandem in patriam diu optatam peruenit. Nec etiam id uos latere uolumus, Vlisbonam è tanta classe sex duntaxat naues rediisse, reliquis pessundatis cum hominum strage, necnon mercium infinita iactura.

Frõs africæ

De pondere & moneta eorum. Cap. LXXXII.

POSTQVAM in superioribus meminimus mercium ferè omne genus supereſt nunc, ut nonnihil de pretio & pondere earum in medium afferatur. Igitur in urbe Calechut baccar nucum muscatarum, id est mensuræ genus continens cantaros quatuor, non pluris uenditur quàm pro CCCCL fauis: & Faui XX ducatum, id est, nummum aureum efficiunt. Item cynamomi baccar, CCCXC fauis. Item faracula aridi zinziberis, id est XX baccari pars, fauis sex. Item faracula zinziberis saccaro conditi fauis XXVIII. Item baccar tamirindi fauis XXX.

Digitized by Google

Item baccar piperis procerioris fauis CCCC. Item baccar zerombeci fauis XL. Item baccar myrobalani fauis DLX. Item baccar zedouariæ fauis XXX. Item baccar ſandali rubri fauis LXXX. Item baccar lachæ fauis CCLX. Item baccar ſandaſii fauis CLX. Item baccar maſticis fauis CCCCXXX. Item faracula conforæ fauis CLX. Item baccar piperis fauis CCCLX. Item faracula thuris fauis V. Item faracula belzuini fauis VI. Item faracula ligni aloe fauis CCCC. Item faracala caſſiæ fauis II. Item faracula reubarbari fauis CCCC. Item baccar gario phylli fauis DC. Item faracula opii fauis CCCC. Item baccar ſandali albi fauis DCC. Item mittricale ambræ, quod unciæ ſex cum quarta efficiunt mittricale unum ambræ. Item baccar unum XX farazolæ efficiunt, farazolam uero XIIII aratollæ & tertia pars unius efficiunt Portugallenſium, quoniã Venetiis XXIIII aratollæ, libras efficiunt XXII, & ſecundam partem. Ad ſummam igitur nummus aureus non pluris ualet quàm XX fauis. Poſt hæc dicendum eſt de pretiis rerum, quas domo attulimus, uidelicet, quanti uendantur in urbe Calechut. Item faracula æris fauis XLV. Item faracula coralli albi, fauis mille. Item faracula plumbi fauis XVIII. Item faracula coralli obliqui fauis DCC. Item faracula argenti fauis XX. Item faracula coralli nothi fauis CCC. Item faracula aluminis fauis * XX. Item almenum unum, quod eſt pondus excedens menſuram Portugallenſium, aratis duobus & medio, quod efficiet libras tres uel circa, more Veneto, & hoc pondere uendunt crocum, fauis uidelicet LXXX.

Alias LIII.

De regionibus, unde comportantur aromata. Cap. LXXXIII.

NON ABSONVM igitur crediderim, ſi eorum locorum nonnihil meminerim, unde afferuntur aromata ferè omnium generum. Piper itaq; aduehitur è turri quadam quæ eſt ultra Calechut, ſecus littus ad leucas ferè L. Cynamomum mittit regio dicta Zalon, nec alibi inuenitur, ea eſt ultra Calechut itinere leucarum CCLX. Gariophyllum fert Meluza regio, quæ abeſt à Calechut ad leucas duodecim more Luſitano, in loco qui dicitur Cananor. Nuces uero muſcatæ, & maſtix afferuntur ex Meluza, quæ abeſt à Calechut leucis DCCXL. Caſtoreum, hoc eſt, muſcatum, uenit è prouincia quadam quæ dicitur Pego, diſtante à Calechut leucis D. Vniones uero proceriores affert plaga Armuzi, citra urbem Calechut leucis DCC. Spicus nardus, & myrobalanũ aduehuntur ex Combaia prouincia citra Calechut leucis DC. Caſſiam in ſurculis mittit urbs ipſa Calechut. Mittunt uero ſua thura Sabæi citra Calechut leucis DCCC. Mirrham Fartica regio citra Calechut DCC. Lignum autem aloe, & reubarbarum, camphoram, & calingam mittit Chiua regio ultra Calechut ad mille leucas. Zerombam fert Calechut, cardamomum maius Canona mittit oppidum Calechut, longe ab eo leucis duodecim. Piper longum in Same inuenitur. Benzui, & zan ultra Calechut leucis DCC. Tamirindum, & zedouariam mittit urbs Calechut, Lacham mittit oppidum dictum Samoterra, ultra Calechut leucis D. Braſille fert regio Tanazar, ultra Calechut leucis D. Opium fert plaga Adde citra Calechut DCC. Satis igitur ac ſuper dictum ſit de ponderibus, & rerum pretio, necnon de locis unde hæc aduehuntur.

NAVIG.

Digitized by Google

NAVIGATIO CHRISTOPHORI COLVMBI, QVA MVLTAS REGIONES HACTENVS ORBI INCOGNITAS INVENIT INVENTAS QVE HISPANIAE REX COLI IVSSIT ET FREQVENTARI.

Quomodo rex Hiſpaniarum dedit liburnicas duas Chriſtophoro Columbo. Cap. LXXXIIII.

ITAQVE Chriſtophorus natione Italicus, patria Genuenſis gente Columba, uir erat procera ſtatura, colore ad rubedinem inclinato, facie oblonga. Is cum diutius in regia regis Hiſpaniarum inuictiſſimi diuerſatus fuiſſet, animum induxit, ut hactenus inacceſſas orbis partes perquam diligenter peragraret. Petiit propterea rurſus & iterum inſtantiſſime à rege memorato, ut uoto ſuo tam pio non deeſſet, futurum ſibi & toti Hiſpaniæ decus præclarum aſſeuerabat, ſi ſua opera & impenſa nouas inacceſſaſque regiones nactus eſſet: & ad id opus nauigandi ultro ſe offerebat, nam pollicebatur plures poſſe nanſcici in occidente inſulas, quæ ad uſum, imo ad delicias mortalium minime forent ineptæ, & in primis in eis inſulis, quæ conterminæ ſunt Indiæ, inueniri poſſe arbitrabatur baccas, id eſt uniones, lapidéſque pretioſos fore omne genus, necnon aromata omnifariam, auríque plurimum. Hæc meditantem rex & regina identidem deriſere, utpote cogitantem inania, & penſi nullius, uertebatúrque hic ſermo prope in fabellam. Tandem peractis annis VIII, inſiſtente adhuc Columbo, cœpit rex his ſermonibus aures præſtare attentiores, decreuítque poſt multa experiri uiri ingenium, propterea in effectum huius celebris inſtituti, iuſſit liburnicam unam, & celoces duas omni genere annonæ armamento rúmque communiri. Quibus expeditis, prima Septébris luce M CCCCXCII. ſoluit ab Hiſpanis littoribus, & diu optatum iter aggreſſus eſt.

De inſulis compertis à Columbo uiro acerrimo. Cap. LXXXV.

ITAQVE ſoluit à Gadibus iter faciens uerſus inſulas Fortunatas, quas nũc Hiſpani appellant Canarias, ob id quòd canibus maxime abundent: antiqui uero Fortunatas dicebant. Hæ enim abſunt à Gadibus miliaribus M CC. prout ipſi computant ſuas leucas, dantes unicuique leucæ M. IIII. Fortunatas propterea eas dixere ob aeris miram temperiem, cœlíq; clementiam. Sunt in climate per Syenem uerſus meridiem: eas incolunt ferinæ gẽtes, quibus nulla eſt religio, nullius dei timor, nulla uerecundia, utpote qui nudi incedunt uſquequaque: eò Columbus conceſſit aquæ nonnihil ſumpturus, ut uel inibi ſocii prius parumper conquieſcerent, quàm atrocioribus aſſueſcerẽt laboribus: nam qui ſulcant maria incomperta, his neceſſe eſt prope labores innumeros exantlare. Soluens igitur illinc arabat maria, & per dies XXXIII, totidémque noctes nauigans uerſus occidentem, nihil telluris unquã apparuit: tandem è ſpecula quiſpiam inſulas quaſ dã conſpicatus eſt: propius accedẽtes uidere inſulas ſex, quarũ duæ erant uaſtiſſimæ, eíſque nomina indidit, alteram Hiſpanam, Ioannam alteram nuncupauit.

Digitized by Google

De magnis insulis. Cap. LXXXVI.

IOANNAM non satis compertum habuere utrum esset insula uel ne: dum tamen eius latera legunt, audiuere innumeros auium concentus, & in primis luscinarum, quæ densissimis nemoribus inerrabant, mense Nouembri. Inibi etiam conspexere limpidissima flumina, eadémque ad potandum suauissima, portus magnos celebréque. Et cum uento Choro nauigarent, prouecti sunt magis secus insulæ littora nusquam tamen ad calcem peruenere. Cum igitur progressi fuissent ferè miliaria DCCC, & nullum terminum adhuc comperissent, credidere continentem esse: propterea decreuere gradum referre, impellente pelagi sæuitia: nam malus, id est, arbor nauis nutare incipiebat. Conuertit itaq; nauim ad orientem, & mox deuenere ad eam insulam, quæ dicitur Hispana: & cum summe appeterent terram explorare quæ ad Aquilonem uergebat, & iam ipsis terræ appropinquantibus, condicto ratis maxima in scopulum quendam collisa est, adeo ut iam dehisceret: uerum summergi nequiuit ob planiciem saxi: mox accurrunt cum cymbis uiri celocis alterius, & socios è faucibus Neptuni eripuere ferè moribundos. Cum terram appulissent, conspecti sunt ab incolis eius insulæ, qui protinus effuse fugerunt in nemora densissima, non aliter quàm si fugassem leporem consectaretur canis, genus inauditum: nostri tamen uestigia persequuntur fugientium, & mulierem quandam corripuere, quam cum ad naues reduxissent, uino & obsoniis prope distentam, & eleganter uestitam missam faciunt: nam ipsi nudi incedunt, & humaniores ignorant delicias.

De situ & moribus Hispanæ insulæ. Cap. LXXXVII.

QVAMPRIMVM igitur hæc mulier deuenit ad suos satura & prope farta, cultúque insolito uestita decentissime, alii hac liberalitate adducti, mox certatim, cateruatímque ad littus concurrunt, rati genus esse diuinum: nam desiliebant in pelagus secum ferentes aurum, quod cum ollis testaceis, uasisque uitreis permutabant, pro minima quaque re etiam despicabili aurum dabant, exempli gratia, siquis dedisset frustum speculi confracti, protinus aurum consequebatur. Contracta igitur amicitia, uigentibúsque commerciis, nostri cœpere dili gentius eorum uitam & mores explorare, compereréque protinus eos regem habere: propterea petentes mediterranea, hoc est interiora insulæ, à rege eorum perquam honorifice sunt excepti: cum uero adueſperauisset, edito signo de more salutandæ uirginis, nostri genua plicabant, quos æmulabãtur. Barbari itidem agentes: ubi nostri & crucem seruatoris trophæum uenerabantur, eam & ipsi condicto colebant: hi etiam ubi uidere nauim pessundatam, certatim confluebant cum cymbis suis aduehentes nostros, & ab undabundi maris faucibus eripientes. Cymbas huiusmodi appellant canoas, quas ex sola caua arbore factas, non quidem ferro, sed cote præacuta excauant: habent etiam longiores naues id est, liburnicas, octuaginta remorum capaces. Ferro carẽt omni, propterea nostri admirabantur, quonam modo quirent domos construere, quas conspiciebant miro modo extructas, necnon alia arte fabrefacta faberrime: uerum cote ut diximus, pro ferro utuntur. Acceperunt etiam referentibus amicis, non longe ab ea insula esse quosdam populos, qui carnibus uescebantur humanis. Idcir co ubi nos uidere, crediderunt Antrhopophagos esse, ideo effusissime fugerunt.

Canibalos

Digitized by Google

Canibalos appellant ferinos populos, qui in cibatu homines habeant gratiſſimos. Hos noſtri præterierant, eos ad meridiem relinquentes.

De Canibalorum moribus. Cap. LXXXVIII.

IGITVR hi populi mœſtiſſime conquerebantur nobis de efferatis illorũ moribus, nam aiebant eos in ſe non aliter ſæuire, quàm tigrim uel leonẽ quempiam inmanſuefacta animalia: horreſco referens. Impuberes, ſiqui corripiuntur, exectis teſtibus, ſaginant uti nos gallos gallinaceos, ut lautius eis ueſcantur. Puberes uero mox contrucidant, quibus exenteratis, ilia comedunt recentia, mẽ brorúmque partes extremas, cætera ſaliunt, aſſeruántque ut nos inſitia & farcimina omnis generis: nam inſitia fiunt ex ſanguine aprino uel bubulo, aut ex carnibus teſſellatim conciſis, alii apexabo appellant, haud dubie eſt genus farciminis. Mulieribus haud ueſcuntur, uerum eas ad prolem, ueluti nos gallinas ad oua ſeruant: ſiqua eſt anus, ea mancipii uicem gerit. Propterea hæ inſulæ, quas iam ſubegimus, ubi audiunt aduentare hos efferatiores immanéſque populos, actutum dant terga, licet ſagittis utantur, non ſunt tamen tantarum uirium, ut compeſcere eos queant, nam pauci complures fundunt, utputa centum decem profligant Canibali, nuſquam cominus congrediuntur, fuga tantum ſibi conſulunt. Nos nequiuimus aliter intelligere, quos deos colant alios, quàm ſolem & lunam, cœlúmque. Mores uero aliarum inſularum idcirco non referimus, quoniam ob anguſtiam temporis & interpretum penuriam de eis nihil comperti habuimus.

De moribus illorum qui Hiſpanam inſulam colunt. Cap. LXXXIX.

HVIVS inſulæ cultores loco panis utuntur radicibus quibuſdã, quæ ſunt (ſi magnitudinem formámq; ſpectes) inſtar napi, ſaporem habent, quem molles recentéſque caſtaneæ, ages uocãt: aurum apud eos eſt in pretio, id enim auribus appenſum ferunt: ſuis non emigrant finibus, nec ut alii ultro citróq; commeantes commercia exercent: cœpimus eos percunctari ſignis, ubi erueret aurum, intelleximus ab eis legi in harenis fluminis cuiuſdam, quod ex editiſſimis deriuatur montibus. Id enim labore eximio colligunt, fundúntq; in fruſta, & demum in bracteas, id eſt, laminas. Verum ubi nos eramus non naſcitur, aliunde aduehi tur, uti circunuecti inſulam re ipſa cognouimus: quoniam poſtquam illinc ſolui mus, deuenimus ad quoddam flumen, quò profecti ſumus ſumendæ aquæ gratia, & ibi auriferas conſpeximus harenas, ibi quadrupedia, non niſi cuniculos ui dimus: ſerpentes uero immenſæ uaſtitatis, numeroſioréſq;, quos fert inſula, ſed innoxios conſpeximus: necnon ſylueſtres turtures, anates noſtris proceriores, anſeréſque oloribus candidiores, uerũ capite tantum rubeo erãt: ibi & pſitaci complures, alii coloris praſini, fului alii, alii uero Indis non abſimiles, id eſt, torque miniato. Tulere ex his igitur ſexaginta uerſicolores, coniecturámq; ex his alitibus fecimus non longe Indiam abeſſe: uerum huic ſentẽtiæ non adſtipulabatur ſphæræ ratio, & in primis philoſophus in illo de cœlo & mundo, Senecáque, & alii cõpluſculi coſmographiæ haud expertes, qui aſſeuerant Hiſpanias non multum ab India abeſſe, maritimo præſertim itinere. Hæc igitur inſula ſuapte natura gignit maſticem, aloe, & alia his non diſſimilia, & in primis grana quædam rubea, quæ pipere ſunt acriora: cynamomúmque, & zinziber noſtri tulere.

Digitized by Google

De uiris quos Columbus gratia explorandæ insulæ dimisit. Cap. XC.

IGITVR Columbus de compertis terris satis ac super lætus, utpote qui uidebatur nouum comperisse mundum. Cum uero primum uer iam appeteret, decreuit patriam repetere suam, dimissis apud regem uiris triginta octo, qui perquam diligenter sciscitari & explorare deberent locorum situs, ac regionis mores, frugúmque ac arborum naturam. Rex enim appellatur Guancranillo, cum quo iniit fœdus maximum, commendauítque illi suos arctissime, adeo ut intuitus eos pio obtutu, coram Columbo illachrymari cœperit, miseratus conditionem remanétium. Tandem Columbus iussit uela uentis dare Hispaniam uersus, secum ducens ex insulanis uiros decem, non alia magis de causa, quàm ut eorum linguam aliquando discerent, quoniam id consequi haud difficulter poterant: nam caracteribus nostris suum idioma scribi probè potest: cœlum appellant Turci domum boa: aurum cauni: uirum probum toyno: nihil, maxani dicunt. Reliqua uero nomina æque ac nos nostra proferunt.

Quomodo Columbus fuit dictus Admirans mare. Cap. XCI.

REX ITAQVE & regina Hispaniarum nihil magis gerebant in uotis, imò supra uota, quem ut almam Christi fidem indies augerent, auctámque colerent, & cultam summopere uenerarentur: propterea id eximie obseruabant, ut hæ gentes quæ hactenus nomen Christianum ignorauerant, tandem aliquãdo ope & industria sua, scirent unam esse Christi fidem, extra quam nulla est salus, nec redemptio. I'nque huius rei specimen decreuere summis honoribus Columbum prosequi, nihílque prætermittere, quod ad cultum & decus eius spectaret. Igitur uultu sereno eum excipiunt, condecoránt; innumeris titulis: & quod apud Hispanos eximius ducitur honos, concessum ipsum recipiunt: uolueréq; ut deinceps non Columbus, sed Admirans oceanum appellaretur: & ut licuit colligere ex Admirátis sermonibus, sperabat propediem fidem nostram magna incrementa habituram, si hæ insulæ ad fidem reducerentur: in commerciis uero & aliis mortalium emolumentis, quibus plerunque omnes inhiant, nullam propè spem collocauerat. Itaque sereníssimi reges iubent ut protinus liburnicæ XVII expediantur, quæ arcem in prora habeant, id est speculam, unde eminus speculantur: celoces uero duodecim absque specula, ínq; eis hominum mille ducenti, qui omni genere armorum communirentur. Fabrósque lignarios, id est carpentarios, artificésque fere omnium generum ære annuo conduxit, qui classem sequerentur: equites etiam quosdam centuriauit, ut nihil classi deesset, quod ad ualidam expeditionem spectaret. Columbus uero sues & boues sexus utriusq; in classem introduxit, triticúmq; & hordeum, ac legumina propè omne genus corrogauit in nauibus, tum ut uitam in naui diutius protraheret, tum uel maxime ut inibi terræ mandaret semina: tulit etiam arborum taleas quas ibi plantaret: quoniam id genus illic haud quaquam arbores uisuntur: nam præter pinum & palmas nullas habent arbores nobis cognitas, & hæ mira uberta te crescunt, adolescúntque in tantam altitudinem, ut non facile referri possit ob maximam soli ubertatem. Sunt enim illorum fructus propè innumerabiles,

uerum

Digitized by Google

uerum nobis incomperti, aiúntque sub sole feraciorem tellurem minime esse. Instituit etiam noster Columbus secum ferre instrumenta omnis generis ferrea, quæ conducerent urbi condendæ: ut in noua regione nouas urbes conderent, quæ forent suorum tutissima receptacula, multíque insuper regis clientes, contubernaléſq; ultronei se obtulerũt huius nauigationis socios, desiderio comparandæ gloriæ, prouocati gestis Columbi præclaris. Igitur prima Septembris soluere ex Cades uentis prospere flantibus, & prima Octobris applicuere insulam Canariam, eam inquam, quæ Fericta dicitur. Quarta uero Octobris uela fecere uersus meridiem, nihílque comperti de eorum nauigatione usque ad hyemale æquinoctium habuimus. At uigesimotertio Martii, rege ac regina discumbentibus, mox affuit ueredarius quidam, qui renuntiauit celoces duodecim applicuisse Cades: successum autem nauigationis ulterioris quinta Aprilis luce M D I I I I, germanus frater altricis primogeniti regis missus ab Admirante ad regem peruenit, cunctáque retulit quæ in sequentibus adnotabuntur.

Quomodo Admirans adiuit Canibalorum insulas. Cap. XCII.

ITAQVE prima Octobris Admirans Columbus soluit à Canariis flante Affrico, ad læuam iter faciens, meridiem uersus adnauigauit XXI diebus prius quàm tellurem conspexerit aliquam. Tandem deuenit ad Canibalorum insulas sæpe dictas, & primo conspectu uidere nostri insulam uastissimam, adeo arboribus condensam, ut uix discerni posset, utrum sylua foret uel ne: & quoniam is dies erat dominicus, Dominicam eam nuncupauerunt: & ubi cognouere incultam esse, minime uisum est illic gradum sistere, sed ultra progressi sunt. In his igitur uiginti & uno diebus sua sententia sulcarunt maria per leucas ferè mille trecentas & uiginti. Nam per id tempus Aquilonem uentum prosperum semper habuerant: deinde soluentes ab dicta insula, breui peruenere ad aliam insulam omni genere arborum refertissimam, quæ inenarrabilem suauitatis odorem fragrabat: nonnulli allecti amœnitate loci, in terram descendentes, nihil animatum ibi conspexere, præter lacertas inauditæ magnitudinis: eam Crucem appellarunt, primóque loco de cultis post insulas Canarias conspecta est: & hæc erat Canibalorum insula, ut re ipsa demum cognouere, id affirmantibus interpretibus Hispanæ insulæ, quos secum ducebant. Circunuecti itaque insulam, casas humiles compluſculas compererunt: nam uicatim degunt, X X uel ad summum X X X domus simul continentérque dispositæ in orbem ambientes plateam quandam, cuius diameter erat orbicularis: domus erant ligneæ amphitheatri instar. Hunc morem construendi ædes seruant, erigunt complures eminentissimas arbores in orbem, ínq; eis trabes figunt, quibus arbores inhærent, fitque ut his fulcimentis minime ruant. Imbrices uero, cum domum cooperiunt, ita constituunt, ut formam tentorii efficiant, surgítque in modum pyramidis, id est, in acutum. Demum has sic dispositas arbores intexunt palmarum foliis, & quarundam aliarum arborum, ut & uentos & imbres tutius arceant: introrsus uero trabes texunt funibus bombicinis, & radice quadam sparto minime absimili: cubilia habent eminen-

Crucis insulariũ mores.

Digitized by Google

tissima, quæ fœno & bombice sternunt: porticus habent maximas, ubi saccara col locant. Et ibi etiam conspeximus duas statuas ex ligno fabrefactas, quas duo angues immensæ uastitatis sustentabant, eas credidimus esse eorũ idola: uerũ compertũ habuimus statuas huiusmodi solum ornatus causa erectas fuisse, quoniam hi solem & planetas tantummodo adorant. Eò igitur ubi nostri applicuere, mox uiri & mulieres effuse fugerunt, deferentes eorum domos: ubi uincti erant impuberes compluſculi, quos ad saginam asseruabant: necnon anus complures, quæ mancipiorum obibant officia, protinus ad nos contenderunt. At nostri ingressi eorum domos, animaduerterunt illic uasa esse fictilia omne genus, quæ nos Samia appellamus, in quibus elixabant carnes humanas, psitacis, anseribus, & anatibus simul admixtis: alias autem uerubus impositas torrebant, selectis ossibus, & brachiis humanis, quibus pro ferro utebantur, ut sagittis affigerent suis: ferro enim prorsus carent. Vidimus etiam ibi impuberis caput nuperrime abscisum, sanguine adhuc defluente, hoc erat trabi infixum. Hæc insula quatuor ingentissimis irrigatur fluminibus, Guadalupeam appellauimus, quoniam non est absimilis monti illi sanctæ Mariæ, quem Guadalupum Hispani uocitant, incolæ uero Grachanam. Fert hæc insula psitacos fasianis multo maiores, nec alis similes, nam alas habent uersicolores, cætera rubei: tantáque psitacorum apud eos copia, ut apud nos cicadarum: & licet eorum nemora sint psitacis referta, eos tamen saginant, quos habent in cibatu gratissimos: mulieres uero quæ confugerant ad nostros, Admirrans nostro ritu exornari iussit, & compluſculis donari muneribus, mandans ut protinus eas ad Canibalos mitterent: quoniam hæ probe nouerant quò fugissent Canibali. Itaq; mulieres ad Canibalos profectæ sunt: quo factum est, ut mox Canibali ad nostros accurrerint pellecti muneribus, quibus donatæ mulieres fuerant, autumantes itidem consequi posse. Vbi uero coràm fuere, siue timore, siue scelerum conscientia, mutuo sese respicientes, ilico terga dedere, proxima petentes nemora: at nostri qui inerrabant insulæ explorabundi, cymbas eorum omnes confregere. Et illinc soluentes adiuere socios suos, quos dimiserant in Hispana insula primo itinere: & dum eunt utrinq;, complures præteriere insulas: ab ea parte uero, quæ respicit Aquilonem, apparuit insula, cuius inquilini nostros interpretes, quos ab insula Hispana duxerat Admirrans, intelligebant, nec non eos quos uendicaueramus à sæuitia Canibalorum, dicebant uocari Matininam, affirmantes eam cultam esse à solis fœminis, quæ statis anni temporibus coibant cum Canibalis, ut solebant olim Amazones. Prolem partiebantur, mares dabant parentibus, fœminas uero fouebant ipsæ: aiunt etiam has fœminas specus habere altissimos, quò se recipiunt ubi extra stata tempora quispiam eò concesserit, & ibi se tutantur sagittis propulsantes hostem, si forte fortuna explorauerint aliqui aditum: propterea nostri per id tempus propius accedere nequiuerunt, præternauigantes insulam ad miliaria ferè quinquaginta. Inuenimus aliam insulam, quam interpretes aiebant esse apprime cultam, habitatoribúsq; frequentissimam, & inter alia habere innumeras fruges, & propè omnia quibus uita humana carere nequit: & quoniam montes habent præaltos, eam montem appellauimus Ferratum: at nostri interpretes, & hi quos asseruaueramus ab atro citate Canibalorũ, affirmabant Canibalos aliquando longa metiri itinera supra

Gua dalupea

mille

Digitized by Google

mille miliaria, ut carnibus ueſcantur humanis. Poſtridie illius diei nacti ſumus aliam inſulam, quæ quoniam erat obrotunda. Admirans eam nuncupauit ſanctam Mariam rotundam. Supra iſtam comperimus aliam, cui diui Martini nomen indidit: uerum in neutra iſtarum ſtationem fecimus. Perendie uero aliam inuenimus, quam aiebant longitudine eſſe miliarium C L à parte uidelicet occidentali in orientale latus: referebant mira de ea interpretes, quòd uidelicet foret ſumme ferax, & pulcherrima, hanc poſtremo appellarunt ſanctam Mariam antiquam. Poſt eam comperit ferè innumerabiles inſulas, uerum longe à prædicta, miliaria propè CCCC. Intérq; eas quædam cæteris præſtabat magnitudine, quæ dicebatur ab incolis Ay Ay, noſtri uero nuncuparunt Sanctam crucem: eò appulimus, ut aquam hauriremus: at Admirans emiſit triginta uiros, qui explorarent diligenter inſulam, qui mox quatuor Canibalos cum totidem fœminis inuenerunt, quæ mulieres uiſis noſtris, complicatis manibus eleuatíſque auxilium petere uidebantur: quibus liberatis, uiri in nemora dilapſi ſunt. Biduo itaque illic agens Admirans, triginta uiros in inſidiis collocauit, qui corriperent Canibalos, ſiqui apparuiſſent. Qui uero ſtabant in littore, uiderunt cymbam, cauea m ipſi appellant, homines octo, & totidem mulieres uehentẽ. Vbi igitur Admirans claſſicum cecinit, unà omnes ruunt in Barbaros, qui ſtrenue ſagittis pulſare noſtros conabantur, nec prius quiuere ſe clypeis tegere, quàm Hiſpanus à fœminis ſagitta ictus occubuit, alter uero male acceptus eſt. Hiſpani tamen ubi comperere ſagittas ueneno illitas eſſe, decreuerũt propius manus conſerere, & ui remorum in eos contendere: quod ut fecere, protinus Barbarorum nauim peſſum dedere. Præeminebat enim ibi mulier quædam ueluti regina, cuius dicto parebant omnes: hæc natum habebat ſecum torui aſpectus atrocíſq;, qui facie non regem ſed prædonem, aut furem quempiam ſæuiſſimum præſentabat. Submerſa itaque naui, non deſinebant nando noſtros onerare ſagittis, eleuatis tantũ ſupra aquam brachiis, quæ res uiſa eſt monſtrifica. Dum itaque natant ſagittántque, ad ſaxum quoddam deueniunt, ubi tandem à noſtris ſunt expugnati, occiſis nonnullis, & regulo grauatim ſaucio uulnere duplici: hos ad Admirantẽ trahunt reluctantes; qui conſpectum tanti uiri minime pauentes, ferociam nuſquam exuerunt, ſpumas efferueſcentes non aliter quàm leo ubi in caſſes deuenit, tunc rugitus edit maiores atrocioréſq;, ſæuítque magis: adeóque efferebantur, ut nullus eſſet inibi tam intrepidus qui ferocientes uiros non formidaret. Progreſſus itaque Admirans Africo flante aliquando, nonnunquam ſpirante Fauonio, peruenit ad quandam pelagi uaſtitatem, ubi propæ innumeræ erant inſulæ multiiugæque: nam aliquæ frequentioribus obumbrabantur nemoribus, aliæ uero ſumma apricitate amœnitatem non mediocrem præ ſe ferebant, nonnullæ autem ſqualebant ſaxis, humo ieiuna aridáque, & præuſtis implicitæ montibus: aliæ etiam intra cautes colorem coccineum continebant, aliæ uiolaceum, albicantem aliæ: perinde ut multi rati fuerint eas eſſe minas gemmarum, aut loca metallorum corruſcantibus pluriſariam coloribus. Eò itaque non conceſſere ſæuiente pelago, nam uerebantur ob ſcopulorum frequentiam, ne naues colliſæ ſaxis, dehiſcerent protinus ſubmergerentúrque, in aliud tempus rem differentes. Nequiuere etiam inſulas percenſere, ob eorũ implicitam frequentiam: tamen nonnullæ celoces, quæ

Digitized by Google

altiore funeo haud egebant, mediocri contentæ alueo propius accessere, & supra XLVII insulas numerarunt, locúmque Arcipelagus nuncuparunt ob insularũ frequentiam. Dum itaque relictis insulis in altum prouehunt, in medio ferè itinere aliam nacti sunt insulam, quæ dicebatur Buchema, ubi complures erant illorũ qui atrocissimas Canibalorũ manus euaserant: hi nobis retulere insulam cultam esse eximie, cultoresque mitiores, & usquequaque Canibalis infensos: inq; ea nemora complura, quæ apros fouent ingentissimos: hi naues non habent, quibus sulcare possint maria, & Canibalos adire: uerũ ubi Canibali eò contenderint, congrediuntur atrociter, propulsántq; eos: quos si ceperint male accipiunt, par pari referentes: nam erutis luminibus, eos in frusta minutatim concidunt, & ignibus torrent, & pro uindicta deuorant, alioquin humanis non uescuntur carnibus. Hæc nobis referebant nostri interpretes, quos ex Hispana insula adduxeramus. At nostri parum illic immorati, præteriere insulam, nisi quòd ab ea parte quæ occidentem respicit in terrã descenderunt, ut aquæ nonnihil haurirent, ubi eminentem pulchrámq; domum inuenerunt, & cum ea duodecim minores domos omni habitatore desertas, ibíq; nulla erant habitantium recentia uestigia: caulam propterea ignorabant, cur desertæ forent, ni forte habeant illarum habitationũ stata tempora, dum candens sydus feruet nimium, abeunt in mitiora loca, reuersuri cum conducibile arbitrabuntur: uel forte metu Canibalorũ littora deserunt tantisper donec abeunt: utcunque fuerit, insula unicum habet regem, cui perquã reuerenter astant, obediúntque mirum in modum, Chiasichium appellant eorum regem: latus huius insulæ quod meridiem contuetur, longitudine ducentorum miliariũ patet: ea nocte duæ fœminæ, & totidem adolescentes, quos asseuera ueramus de manibus Canibalorum, ubi è conspectu suæ patriæ fuerunt, in mare sese proiecerunt, & nando ad solum patrium deuenerunt nobis nescientibus.

Quomodo Admirans suos reperit uitam exuisse.

Cap. XCIII.

TANDEM aliquando Admirans peruenit cum tota classe ad Hispanam insulam, quæ abest à Canibalis leucis ferè CCCC. Verum omine inauspicato infelicíque: nam hi quos loco præsidii inibi reliquerat, uitam exuerant omnes. In hac insula est regio, quæ dicitur Xaynana, unde Admirans primo itinere profecturus in Hispaniam, quasi loco obsidum decem uiros abduxerat: ex his ob cœli mutationem, septem occubuerant: unus uero eorũ qui superfuerat, ubi suam patriam classis applicuit. Therema dicitur, sponte à nobis emissus est: reliqui uero nando clanculum aufugerunt. Quæ res parum Admirantem mouit, qui modo suos comperisset uiuos, reliqua nihili pendebat: uerũ ubi paululum est progressus, cauea quædam apparuit, genus est liburnicæ longioris capax ingentiũ remorum: hæc regis fratrem uehebat, eiúsque præfecto apprime abiens suos commendauerat, cúmque eo fœdus magnum inierat. Is igitur regis Guancenarilli frater alio tantum uiro comitatus, ad Admirantem contendit, & nomine regis imagines aureas duas dono Admiranti dedit. Post hæc cœpit Hispanorum miserabiles casus exponere: uerum uix id intelligere quiuimus, nostris interpretibus non satis ei us linguam callentibus. His auditis progreditur Admirans, quoad deuenit ad ligneum oppidum, quod Hispani sibi pro potiori tutela condiderant: id totum

Digitized by Google

id totum comperit demolitum combuſtúmq;,nec alia ſupererant ueſtigia,præter pallidum cinerem, quæ res nos omnes dolore incredibili affecit:non tamen nobis facile perſuaſum iri poterat,quin aliqui ſuperuiuerent:propterea ut huius rei eſſemus certiores, Admirans iuſſit tormenta quædam exonerari, ut reboatu edito,ſiqui deliteſcerent è noſtris mox excitarentur, ſciréntq; nos aduentauiſſe; uerum operam luſimus, quoniam nullus uſquam comparuit, cunctis fato functis. Tunc Admirans nuntios miſit ad regem Guancenarillum ſciſcitatum de ſuis,queſtus grauiter de occubitu ſuorum. Hæc noſtri retulerunt,quantum colligere potuerunt ex regis reſponſo,complures uidelicet in ea inſula reges eſſe illo potentiores, qui ægre ferebant Hiſpanos ſubegiſſe inſulas:propterea contenderant ad ligneum oppidum, ubi Hiſpani degebant, eóque expugnato contrucidauerant uiros, & oppidum combuſſerant, ipſúmq; ferentem noſtris ſuppetias ictum ſagitta fuiſſe,ínque eius rei fidem brachium faſciis circunuolutum oſtentauiſſe,nec propterea ad Admirantem iuiſſe,quoniam conſauciatus uulnere non contemnendo fuerat. His acceptis nulla fide adhibita, poſtridie Marchionem quendam cognomine Sibilium,rurſus ad regem mittit,qui perquam diligenter rem ſciſcitetur,perpendátque an ſint uera quæ ex rege allata fuerant. Is igitur eò conceſſit,& remotis faſciis comperit regem falſa loquutum,nullius cicatricis apparente ueſtigio,uerum procumbentem nactus eſt uirum ſimulantem ægritudinem,huius cubili coniungebantur concubinarũ cubilia octo. Tunc deuenimus in eam opinionem,ut non difficulter crederemus noſtros aſtu & inſidiis eius occubuiſſe:tamen Marchio finxit fidem præſtare regi, ortatúſque eſt uirum,ut in craſtinum Admirantem uiſeret. Poſtera itaque die ad Admirantem rex contendit,à quo eſt honorificentiſſime exceptus,& ueluti miſeraretur noſtrorũ ærumnas gemebundus indoluit. At ubi conſpicatus eſt mulierem quandam,quæ noſtro auxilio erepta fuerat à Canibalis,eam affatus eſt ſua lingua longiore ſubſellio,nobis haudquaquam intelligentibus,illi plurimum applaudens,hæc dicebatur Catharina. Tandem poſt multa illinc abiuit,& amicitiam fœdúſque rurſus pollicebatur:non defuere tamen è noſtris qui ſuggererent Admiranti,ut uirum corriperet,& correptum cædis noſtrorum pœnas luere cogeret. Admirans uero, ut erat uir multi penſi,rem acuratius penſitatiúſque expendebat,loci & temporis rationem habens: non enim ſibi per id tempus conducere arbitrabatur, ut incolarũ animos ad iracundiam prouocaret. Poſtridie uero illius diei quo illinc rex ſoluit,eius germanus claſſem uiſit,& mulieres ſubornauit,& ſequens effectus comprobauit. Itaq; nocte ſubſequente Catharina cum ſeptem aliis in mare deſiliit,ut ſuperato pelago ad regem contenderet:noſtri tamen,ubi fraus apparuit, conſequuti natantes mulieres, tres tantum ceperunt: at Catharina cum tribus aliis ad regem peruenit, qui ſuſceptis mulieribus in interiora inſulæ dilapſus eſt: quo facto nobis rex aperuit ſe noſtros contrucidauiſſe.

De uindicta occiſorum. Cap. XCIIII.

ADMIRANS igitur cognita proditione, decreuit hominem perſequi uſque ad regni interiora. Miſit itaque tercentum uiros,qui Marchionem infenſi conſectarentur. Hi ergo dum hominem explorabundi quærunt,deuenere ad oſtium cuiuſdam ſignati fluminis,ubi perquam celebris erat portus, quem Re-

Digitized by Google

galem appellarunt: nam ubi ingreſſus eſt, adeo flumen ſe ſinuat, obliquátq; efficiens multiplices receſſus, & flexus innumeros, ut alter Mæandrus uideatur, nec licet ſis ingreſſus, cognoſcere queas an ſis intra uel extra, quanquam in oſtio adeo pateat, ut ſit trium liburnicarum capax: ex aduerſa fluminis parte mons uiſitur conſpicuus, qui impendio uiret, & præclaris exornatur nemoribus. Ibi pſitaci complures, & auitia ferè omne genus exaudiuntur ſuauiſſime alternéque concinentia. Hunc portum interfluunt fluuii duo, & dum altius progredimur, nacti ſumus eminentiſſimas quaſdam ædes, quas credidimus regis eſſe eius, quem perſequebamur. Idcirco eò contendimus citato gradu, & ecce occurrunt nobis uiri propè centum, qui habiliſſima habent corpora, quíq; arcus & ſagittas ferentes, toruo uultu ibant ad nos, ſubinde uociferantes ſe minime eſſe Canibalos, ſed Taynos, id eſt, nobiles, ac patritios: nos uero ſigno pacis edito propius acceſſimus, & cum mutuo colloquio frueremur, protinus fœdus & amicitiam nobiſcũ iniere, nec de cætero pauentes, ad nos ueluti ad ſuos confidentiſſimè ibant, hos munere multiplici donauimus. At noſtri dum illic agerent, domum metiti ſunt, quæ diametrum habebat XXXIII paſſuum, erat inſtar amphitheatri obrotundæ, huic circunquaque adiacebant triginta aliæ minores ædes, in contignationibus pro trabibus harundinibus uerſicoloribus utebantur mira arte textis complicatíſque. Hos patritii noſtri percunctati ſunt de rege Marchione, quem aſſeuerarunt petiiſſe montes. Huius rei decreuere Admirantem certiorem reddere, & in primis conflatæ neceſſitudinis cum uiris patritiis. Verum Admirãs flagrans perniciali odio in Marchionem ad diuerſas inſulæ partes exploratores expediuerat, qui regem ſiquo modo poſſent corriperent: nam præ cæteris quos miſerat, erant duo ſtrenui iuuenes, Horeda uidelicet & Gormalanus animo inuicto, alius alia loca petens, propè omnẽ regionẽ inter ſe partiti ſunt explorandã. Hi ergo dum uarias regiones peragrarent, deuenere ad quædam ſpectatiſſima flumina, quorum alia ab una parte montis defluebant, nonnulla uero ab altera deriuabantur. Is mons eminentiſſime attollebatur, qui aurifero ſabulo conſpergebatur, & inde aurum effodiunt incolæ hoc modo: nam actis ſiniſtris brachiis in præcordia montis egerunt aurum, egeſtúmque dextra excipiunt manu, dabántque noſtris: aſſeuerabant etiam uidiſſe grana compluſcula zecare, quæ allata fuere regi Hiſpaniarum, nam granum unum pondus erat unciarum nouem, hoc uidere complures uiri.

De flumine aurifero, & aliis rebus repertis. Cap. XCV.

HIS VISIS noſtri condicto ad Admirantem rediere, ut non recederent à præſcripto: nam Admirans iuſſerat, ut nil aliud agerent, quàm explorare regiones nouas, & mox referre earum ſitus & qualitates, nec ipſi pergerent eo inconſulto exercere commercia, pro quanto uitam caripenderent ſuam: accepere etiam ab incolis non longe eſſe in montibus regem quendam, quem Gazichiũ Canobam, ſua lingua appellant, id eſt dominũ domus auri: nam boa domus interpretatur, canum aurum, & Gazichius rex. In hoc etiam flumine inuenere abſolutiſſimos piſces, aquámque haud inſuauem. Marchio Sibilius refert apud Canibalos populos in menſe Decembri eſſe æquinoctium, quod ratio ſphæræ non patitur: addebat etiam inibi aues eodem menſe fœtificare: cum tamen ab eo ſciſcitaremur,

Gazichius Canoba.

Digitized by Google

ſciſcitaremur, quantum eis polus eleuaretur ab oriente, retulit Septentrionem non uideri, ſed mergi ſub Arctico polo, & tranſcendiſſe cuſtodes. Verũ ut ingenue fatear, nemo inde uenit, cui indubia fides adhiberi poſſit, quoniam ferè omnes expertes erant literarum, & in primis ſyderalis ſcientiæ.

De oppido ab Admirante condito. Cap. XCVI.

IGITVR is Admirans claſſis præfectus in ſuam & gentis Hiſpanæ memoriam, decreuit urbem erigere: cooptato itaq; loco, qui Locifron dicitur, non longe à portu, & ut bono omine ſuccederent cuncta, auſpicatus eſt à diuinis: nam primo loco eccleſiam dedicauit, cæteráque abſoluiſſet, ni tempus appetiſſet patriæ repetendæ, uel ſaltem prout abiens pollicitus fuerat regi, ipſum de omnibus certiorem facere quamprimum. Expeditis ergo duodecim celocibus, regem protinus de compertis rebus commonefecit. Cum igitur Admirans in inſula Hiſpana adhuc ageret, alii appellant huiuſmodi inſulam Offiram, quam nõnulli eam eſſe aſſeuerant, cuius commeminit ſacra uetus hiſtoria libro regum tertio, quæ patet latitudine graduum quinque auſtralium, id eſt, miliaria CCCLX, his polus eleuatur XXVII gradibus: in meridie autẽ, prout referebat, XXII, longitudine uero, id eſt ab oriente in occidentem patet miliaria DCCCLXXX. & hæc inſula ſi forma conſideretur, folium balani, id eſt arboris nucis caſtaneæ ſimillime refert. Statuit propterea Admirans in colle cuiuſdam montis huius inſulæ urbem condere, in umbilico inſulæ ab ea parte, quæ Aquilonem reſpicit, quoniam inibi uiſebatur mons alius, qui frequens eſt nemoribus & lapidibus aſperatur, necnon calce ſcatet plurima, eam Medi appellant Iſſabellam: ad radices uero montis planicies eſt perquam aprica, longitudine patens miliaria LX, & lata XII alicubi, peranguſta tamen alibi miliaria VI, hanc interluunt complura flumina, quorum celebrius ferè præterluit urbem ad iactum arcus. Hæc igitur flumina adeo ubertim irrigant regionem, ut eam feraciſſimam fere omnium rerum, quæ terra parens mittit, effecerint: nam in harena eorũ fluminum iacta ſemina protinus germinant: fecimus huius rei periculum, iecimus enim ſemina multiiugarum herbarum, uidelicet lactucarũ, naſturtiorum, braſſicæ, & bugloſſæ, quæ omnia ſextodecimo die germinauere: at pepones, cucumeres, cucurbitæ, trigeſimoſeptimo die ad maturitatem peruenere: nec, ut ingenue fatear, meliora his comedi unquam. Hæc nouerat Admirans etiam relatu eorum, qui ſecum diuerſabantur, qui & ipſum certiorem fecere rerum multarũ, & in primis prouinciæ cuiuſdam auriferæ: propterea miſit illuc è ſuis triginta uiros: regio Cipagora dicitur, auro ſcatet: ubi uero rediere uiri triginta, retulerunt multa miratu digna, præſertim aſſeuerabant ab eo monte quatuor deriuari flumina, unum ad Orientem proficiſcebatur, aliud uerſus Occidentem contendebat, alterum in Septentrionem, in Auſtrum alterum citatiſſime fluebant. Inſula quadripartitur, pars quæ uergit in orientem dicitur Suma, quæ occidentem reſpicit Atribuinea, que Aquilonem Lachem, quæ poſtremo meridiem contuetur Naiba dicta eſt ab omnibus.

Locifron.

Hiſpana.

Iſſabella.

Quomodo Admirans adiuit auri minas. Cap. XCVII.

VT REVERTAR unde ſum digreſſus, Admirans urbem condidit muro præcinctam, & duodecimo Martii illinc ſoluit, ducens ſecum pedites circiter quatuor centum, ac equites nonnullos, pleno gradu contendens eò ubi ac-

Digitized by Google

ceperat minas auri esse uberrimas meridiem uersus. Igitur superatis eminentissimis montibus uallibúsque, ac traiectis fluminibus limpidissimis, tandem in eam deuenit prouinciam, ubi auspicatur Cimbaga regio, in cuius patentissima planicie decursus quidam aquarum uisuntur, quarum harenæ intermiscentur auro. Igitur Admirans ingressus mediterranea insulæ ad miliaria ferè LXXII tantundem distans ab urbe quam condiderat, peruenit ad ripas cuiusdam ingentissimi fluminis, ubi collis impendio attollitur, eminétque admodum, & ibi arcem erigere decreuit, quo tutius arcana regionis scrutari quiret, huic diui Thomæ nomen inditum est. Dum itaque arcem ædificat, ad eum undique cateruatim homines regionis eius confluebant, accepturi mercimonia: quorum uoto Admirans satis faciens, ab eis aliquid auri petebat: qui breui ad eum rursus redeuntes plurimum auri comportarunt. Nec id silentio inuoluam granum allatum fuisse auri, quod pondere onziam excedebat, quæ res effecit, ut grani magnitudinem admiraremur, supra omnem credulitatem, cum præsertim adiecissent, se adhuc procériora grana allaturos, quæ aiebant ferre aliam regionem, quæ illinc itinere mediæ diei aberat, eáque grana inculta in harenis iacere asseuerabant, uim auri incolis nescientibus: alii etiam tulere frustula auri dragmarum decem, maioráque inueniri rursum affirmantes. Illò igitur misit Admirans è suis complures, qui minas auri diligentissime explorarent, referréntque protinus: qui euntes plura compererunt, quàm intellexerant, quámq; unquam autumassent. Inter alia admiratu non indigna nemora habent, quæ omnium aromatum genere ubertim abundant: uerum ea haud legunt, nisi ubi permutant cum conterminis quæpiam: alii uero cum quibus commercia exercent sua, uasa ferunt Samia, catinósque ligneos, pelues, malluuia, & id genus complura, quibus qui dant aromata prorsus carent. Inuenerunt in mense Martii uuas præmaturas, uerum agrestes. Hæc regio licet rupibus & saxis asperetur, ea tamen uiridantes gignit arbores: tota in colorem prasinum inclinat, imbres excipit frequentiores. Ideo inibi multa flumina decursúsque auriferi, nam cum imbres deriuantur è montibus, secum auri copiam maximam trahunt ad plana arua patentésque campos, quos interluunt, ut præfecimus, innumera flumina eadémque amœnissima, ac placidissima, decursu haud rapido citatóque, sed segni ac placido. Hæc loca habitant gentes ignauæ, & ferè pensi nullius: ea gens otiatur plurimum, imò ignauia torpet, algoris admodum impatiens, & cum nemora habeant bombice referta, eo tamen uti nesciunt.

Onzia.

De mirabilibus compertis ab Admirante. Cap. XCVIII.

EXPLORATIS his locis ut præfecimus, Admirans rediit ad arcem Issabellam, ubi nonnullos è suis dimiserat: ipse uero cum liburnicis tribus profectus est peregre, nouas etiam quærens regiones, & in primis eas quas iam eminus conspicati fuerant: nam continentem credidit esse, licet compertũ habuerit insulam esse, quæ miliaribus LXX abest ab ea insula quam appellarunt Hispanã, regio Cuba dicitur. Ea præterita iter direximus ad meridiẽ, & inde cœpimus ad occidentẽ nonnihil flectere: uerũ quanto magis progrediebamur, tanto plus littora extendi uidebantur, terris semper fugientibus: sinuabant enim se littora ad meridiem

Digitized by Google

meridiem ſemper, receſſu & ambage multiplici, adeo ut cum crederemus contendere in occidentem, ad meridiem tamen indies ferebamur, terris ducentibus ac multiiugis finibus: tandem admirans deuenit ad inſulam, quam inquilini appelllant Iamicam: hanc aiunt appellari à coſmographis Lamiam maiorem, quæ magnitudine Trinacriam ſuperat: unicum in umbilico montem habet, qui ſenſim lenitérque ſurgit, ab omni regionis latere paulatim creſcens, ut uix conſcendere credas, ut in accliuis ſolet, donec deueneris in medium, tunc ſeſe attollit uertice eminentiſſimo, & tarditatem qua uſus fuerat ſurgendo, eminentia compenſat: hæc inſula æque ferax eſt ac ulla in maritimis aut mediterraneis, frequens habitatore, eodémque acerrimo ad quæque ſubeunda: nam in commerciis acri eſt ingenio, adeo ut non difficulter circumadiacentes populos excedat dexteritate. Eò ubi appulit Admirãs ſuos in terram exponere contendebat, uerum reluctabantur illi, ac pugnatum eſt identidem ſuccumbentibus inſulanis non ſine hominum ſtrage, tamẽ diſcordias pax eſt conſecuta. Relicta Iamica flante Zephiro, ſeptem diebus nec interpollatis, per latus Cubæ nauigauimus, intantúmque ſumus progreſſi, ut crediderimus uel ipſam Cherſoneſum auream, quæ eſt in ipſo oriente, attigiſſe: adeo igitur prouecti eramus in altum, petentes uarias orbis partes, ut fere totum uniuerſum orbem metiti fuerimus: & ex uiginti quatuor ſolis horis, ſaltem uiceſimam & alteram comperimus, licet perpeſſi ſimus innumera mala, nomina tamen DCCC inſulis indidimus, & ſupra ter mille præteriuimus, ubi multa erant memoratu digna, præternauigans latera Cubæ. Et paulo ſupra quàm incœperit náuigare, nactus eſt Admirãs portum nauium capacem complurium, ibi ſuos cœpit emittere: qui cum terram applicuiſſent, tantum mapalia inuenere, eáque uidua omni habitatore: uerum ibidem conſpexere in uerubus piſces quos ad ignem aſſabant piſcatores: at noſtri piſcibus ueſci toſtis haud dubitarũt reiectis ſerpentibus: qui uiſis Chriſtianis, mox delapſi ſunt in montes, & inde ſpeculabantur quid ſibi uellent noſtri: à quibus prouocati, piſcatores paulatim cœperunt timorem exuere, annuentibus noſtris, ne pauerent. Quidam igitur audaculus in inferiorem rupem deſiliuit, propius accedens, quẽ compellare cœpit quidam oriundus ex inſula Hiſpana, qui à teneris in Hiſpania apud Admirantem altus & educatus fuerat, cuius lingua parum ab eorũ idiomate differt. Hunc itaq; percunctatus eſt, cur fugerent, & quænam gens eſſet, quóue nomine regio appellaretur: contracta igitur neceſſitudine uiribúſque animi reaſſumptis, dixit eos piſcatores eſſe, qui eo piſcatum conceſſerant rege iubente, qui alii regi cœnam parabat pontificiam opiparámque: addidit etiam pergratum habuiſſe plurimum, quòd ſerpentes minime comediſſent, quandoquidem hi, ut affirmabant, regi ueluti delicatiores epulæ aſſeruabantur. quibus auditis Admirans, eos miſſos fecit: nam iam habebat ſatis compertum regionis mores, propterea iter ſuum uerſus occidentem perſequebatur: & dum regionem percurrit ad occidentem, eam nactus eſt feraciſſimam, refertámque habitatoribus domeſticis: qui mox conſpectis noſtris ad littus deſcendebant panes ferẽtes quibus ipſi utũtur: tulere etiã cucurbitas plenas aqua, nóſq; ueluti amicos hoſpites inuitabant cordate: nos uero paulo ultra progreſſi, uidimus innumeras inſulas, quæ primo cõſpectu cultæ uidebãtur eximie, uirentibus plenæ arboribus

Digitized by Google

& in primis ab ea parte quæ continentem reſpicit: dum latera percurrunt, deuenere adoſtium fluminis cuiuſdam, cuius latices adeo feruent, ut in eis diutius manum immergere nequeas feruescentibus aquis: rurſus progredientes compere piſcatores quoſdam, qui in cymbis, id eſt in caua arbore piſcabantur, qui piſcem rudentibus alligauerant naui, eúmque poſt ſe trahebant. eius forma eſt nobis incognita, & niſi grandiuſculum caput haberet, inſtar anguillæ formaretur, capite geſtat pelliculam quandam, quæ ſimilitudinem habet crumenæ alicuius: cum uero piſces uel teſtudines emerſerint ſupra aquam, mox is piſcis ſolutus dimittitur ad eos, qui telo acrior ac omni uolucre ocyor, condicto uibrat pellem, quam diximus marſupiũ referre aliquod, piſces corripit, ac retinet ſua pelle implicitos, nec prius prædam dimittit, quàm aerem ſenſerit, cuius eſt impatiens admodum: tunc uincto rurſus piſce, prædam legunt: nam nobis adſtantibus cepere calandras IIII prægrandes, quibus nos donarunt amice, eáſque in cibatu ſuauiſſimo habuimus. His uiſis, percunctati ſumus piſcatores an latus huiuſmodi longius adhuc protenderetur, & quantum in occidentem extenderetur. Reſpondere latus huiuſmodi finem habere nullum. Illinc igitur ſoluentes, progrediebantur à latere ſemper, littus percurrentes: hi inter nauigandum innumeras gentes conſpexere. Non longe uero à terra huiuſmodi quæ nunquam termi natur, uiſitur inſula, ibi mortalium uidere neminem: nam ſiqui erant in ea, fuga pernici ſibi conſuluerant. At canum inibi copia ingens conſpecta eſt minime latrantium, licet toruo eſſeut aſpectu. Anſeres etiam anatéſque inſulæ inerrabant multiplices. Præternauigantes itaque latera, Cubæ deuenimus ad quaſdam anguſtias, ubi gurgites ac breuia propè erant infinita: & ibi mare undabundum ſpumas efferueſcebat indignabundum admodum: ſæuítq; mare hoc modo itinere miliarium XL aquis albicantibus, non aliter quàm ſi polline conſperſum fuiſſet. Superatis his gurgitibus, prouecti ad miliaria octoginta, eminentiorem comperimus montem, & tunc lixas emiſimus, qui aquam ferrent lignáque. Eò etiam conceſſit Arquita quidam, qui cum inerraſſet inſulæ, & in nemus condenſum peruenisſet, arboréſque admiraretur, huic mox à tergo affuit uir grandiuſculus, toga indutus alba: ſagittarius credidit primo conſpectu religioſum quendam fuiſſe, quem in claſſe habebant: uerum ubi compertum habuit alium eſſe, actutum alii duo uiri eiuſdem habitus & ſtaturæ apparuere, póſtque eos ſupra triginta alios uidit, quibus conſpectis, mox fugam cepit: at illi ſequebantur, manibus annuentes ne paueret, néue fugeret: ſagittarius uero quàm citius quiuit claſſem repetiit, cuncta quæ uiderat denarrans Admiranti præfecto: qui ubi hæc accepit, protinus emiſit multos, qui tenentes uaria itinera, prope totam inſulam explorauerunt. Erant ibi arbores multiiugæ, aliæ ferebant aromata, uiolas aliæ. Percurrentes itaq; Cubæ latera, uarias nationes nacti ſunt, quorum linguam etiam incolæ Hiſpanæ inſulæ, qui Admirantem ultro ſequebantur, minime callebant: & dum progredimur, magis ac magis ſe ſinuabant littora, modo Notho, modo Africo flantibus: quibus ipſi impulſi aliquando ferebamur prope in ſiccum, adeo mare inſulis eſt implicitum compluribus, naues fere peſſundabantur nimia onuſtæ aqua, quam & madidum cœlũ, & refluxus pelagi conrogauerant: quare operæpretium fuit referre gradum, & domũ redire eodem itinere

Mira piſcandi ratio.

Digitized by Google

itinere quo uenerant: neque quampiam pauebant, quin potius sperabant ubiq; & amice & honorifice recipi: quandoquidem neminem læserant dum irent, uerum fere omnibus morem gesserant.

Quomodo Admirans insulas reddidit uectigales. Cap. XCIX.

CVM ITAQVE rediisset ad Hispanam insulam, ubi abiens complures Hispanos patritios loco præsidii dimiserat, comperit Margaritũ uirum strenuum illinc abiuisse, qui prope iratus patritiorum magna concomitatus caterua patriam repetebat: quæ ubi comperta habuit, hominem ilico inducunt, ut & ipse patriam reuisat, ratúsne delatus regi, principis indignationem incurreret: domum tamen contendebat sub uelamento consequendæ annonæ, & renouandi præsidii, licet ut præfecimus, alia subesset causa: non prius tamen abiuit, quàm sibi reges aliquos reconciliauerit, qui succensuerant Hispanis ob prædas, & latrocinia illata ab eis, absente Admirante: uerum coram ipsis regibus, quorum conspectum, ut par fuerat, minime erubuerant. Primo loco igitur sibi reconciliauit regem Guarionensium, & cum eo necessitudinem contraxit arctissimam, despõsata sorore uni ex insulanis, quem prius inter suos adnumerauerat, & habito interprete, citato gradu contendit ad id oppidum quod condiderat, nomẽque diui Thomæ indiderat. Hoc itaque reperit à rege quodam obsideri, & parum abfuit quin deditionem fecerit, quoniam iam triginta diebus continuis obsidebatur nemine auxiliante. Liberato itaque ab obsidione oppido, regem cepit, qui bellum non prouocatus intulerat, applicuerátque animum, ut pergeret reliquos profligare reges: uerum ubi intellexit incolas ob caritatem annonæ fame laborare, quæ iam innumeros consumpserat populos, causa famis huius reiiciebatur in Christianos, qui eruerant ferè omnes radices, quibus ipsi panẽ conficiebant Barbari. Statuit itaque Admirans regredi: hæc meditantem præfectum mox commeatus regis Guarionexii largiter iuuere: nam regio eius nondum famem passa fuerat. Reuocato igitur ab incœpto itinere præfecto, ut tutius regio coleretur ab Hispanis, decreuit arcem erigere alteram, non longe à sancto Thoma oppido in monte eminẽtissimo, arcem de nomine Conceptionis nuncupauit. Vbi uero incolæ compertũ habuere hæsisse cordi Christianis, ut regione diutius potirentur, legatos undequaque mittunt, qui præfectum orent exoréntque, ut suos frenet, nec ut ab eis ea patiantur, quæ uix ab hostibus expectassent: nam ut aiebant, sub prætextu quærendi auri, mala innumera inferebant, & ferè totam deuastabant regionem: adiecerẽque ad hæc legati, se malle pendere uectigal, quàm his assiduo uexari incursionibus, & quiete frui posse nulla. Conuenit itaque inter eos, ut regi Christiano uectigal soluerent hac lege, ut incolæ montium Cibanorum singulo trimestri (tres lunas appellant ipsi) auri quædam pondera ad urbem ipsam conueherent: qui uero aurum non haberent, penderent aromata & cotonum.

De regibus qui ob malefacta Hispanorum desciuere à Christianis. Cap. C.

IGITVR dicti reges fame compulsi polliciti fuerant uectigal soluere Hispanis, quoniam deficientibus radicibus, quæ illis loco siliginis ac tritici succedũt,

Digitized by Google

panem conficere nequibant, nisi intolerabili labore fere nemora omnia peragrarent: tamen nonnulli fidem datam seruarunt inconcussam præscripto tempore, & ubi solidum præstare non poterant, excusabant pauperiem, promittentes se duplum soluturos, cum ad meliorem fortunam deuenissent: nam uictu deducto, uix habebant quod soluerent. Sub idem ferè tempus qui aurum è terra egerunt, inuenerunt auri granum pondere unciarum uiginti, in regno non procul distante à littore maris: Itaq; loco miraculi granum huiusmodi allatum est Hispaniarum regibus inuictissimis, idque complures uidere. Sunt ibi etiam nemora quæ ferunt complura miratu non indigna, & in primis lignum ibi uisitur, quod appellant sandalium. Verum ea argutulus aliquis forte illi intempestiue obiiciet, cur celoces onustas eo ligno in Hispanias miserit, & non auro, cum illius relatu compertum habeant insulas huiusmodi auro scatere plurimo? Quæ obiecta non difficulter diluere potest hoc responso, quòd licet ea regio uideatur abundare auro, si nostris conferatur, non tamen tanta est copia eius, ut onerari possint naues, cum præsertim illud non sine magnis laboribus erui posset è corde terræ, languentibus etiam uiris, quos secum ductitabat, qui otio & lasciuiæ uacabant, adeo ut quæque deformarent tanto parta sudore, desidiæ ac uoluptati supra quàm possim scribere addicti: quippe qui uel ipsum præfectum moribus contrarium perniciali odio persequebantur, effecerúntque suis moribus, ut Barbari, qui suapte natura exleges sunt & infrenes, magis ac magis efferarentur, prosilirentque degenerantes ab omni probata uita, perinde ut usque in hanc diem expensæ superent lucra: tamen hoc anno qui millesimus & quingentesimus primus est, bimestri legerunt supra duodecim mille libras auri: libra uero pensatur unciis octo. Lucrati sunt etiam alia complura, quorum mentio fiet in sequentibus, superis fauentibus. Et ne digrediamur à propositis, id noueritis, eo anno tantam uim uentorum ruisse, ut illic arbores prope eradicauerit omnes, easque in sublime iaciebat, ut uiderentur cœlum ipsum contingere: inuertit etiam tres liburnicas Columbi, quæ erant in portu, adeóque mare inundauit, ut supra mensuram brachii totam irrigauerit insulam. Huius igitur diluuii causam barbari reiiciebant in Christianos ob piacula & scelera, quæ patrauerant, quique interturbauerant eorum quietem: adiiciebántque neminem esse tam longæuum, qui meminisset tantæ tempestatis, quæ nec similem uisa est, nec habere sequentem. Itaque Admirans ubi portum applicuit, protinus iussit fabris lignariis, quos optimos secum habebat, ut celoces duas fabricarentur.

De arce extructa apud minam auri. Cap. CI.

INTEREA Bartholomæum germanum suum, quem iam insulis præfecerat, cum nonnullis expeditis copiis ad effodiendum aurũ misit: nam hi quos secum trahebat milites, eruendi aurum metallorúmque probe nouerant artes. Distãt hi montes unde egeritur aurum, ab Isabella insula leucis ferè LX, interq; alia eos monuit, ut diligẽtius loca explorarent. Igitur dictus Bartholomæus profectus est imperator: siue, ut aiunt ipsi, Andelantadus, comperítque uastissimas foueas, ac specus altissimos, eosdémque uetustissimos: unde assueuerant Salomonẽ suos thesauros eruisse, ut est in diuina ueteríque historia: artifices qui aurifodinas erant exploraturi, cœperũt terram egerere, & iam superficiem telluris eruerant, cum

Digitized by Google

rant, cum mox compertũ habuerunt aurifodinam huiuſmodi protendi nimium ultra miliaria XVI, in eáque tantum auri effodi poſſe rati ſunt, ut quilibet artificum ſingulo die uncias tres eruere non difficulter poſſet. Cuius rei ilico Bartholomæus certiorem fecit Admirantem: qui ubi hæc accepit, decreuit rurſus in Hiſpaniam redire: uerum prius non abiuit, quàm inſulæ fratrem ſuum præfecerit, & illinc ſoluit ingrediente Martio, M CCCCXCV, patriam repetens. Interea Bartholomæus ut monitis fratris audiret, arcem condidit, quam appellauit Auream quoniam dum conderent eam, inuenta eſt harena auro mixta: trimeſtri abſoluit opus: cœperat uaria inſtrumenta auri eruendi fabricari, uerum fame graſſante nequiuit perficere. Soluit igitur inde, dimiſſo præſidio uirorum decem, qui arcem cuſtodirent, prouiſo ne fame laborarent, dimiſſo cane ſagace, qui cuniculos uenaretur. Itaque illinc abiens, deuenit ad inſulam Conceptionis eo menſe, quo Guarionexius & Nanicantexius uectigal pendere tenebantur: & tributis exactis ab his duobus regibus, prouiſóque de annona, quæ ſufficeret itineri pro ſe ſuiſq;, qui CCCC erant, uentis uela dedit Hiſpaniam uerſus.

De commeatibus miſſis à rege Hiſpaniarum, déque eius præcepto.

Cap. CII.

IGITVR circiter initium menſis Iulii celoces tres onuſtæ ferè omni genere commeatuum applicuerunt inſulas, ubi noſtri fame laborabant: uehebant enim uinum, oleum, carnes aprugnas, bubuláſque ſalitas, necnon inſitia, & farcimina, & id genus alia complura, quæ mox partiti ſunt ſingulis, ut unuſquiſque ſuam haberet portionem. Erogatis igitur cõmeatibus, regia promunt mandata, uidelicet regem iubere ut eas inſulas colant, quæ meridiem reſpiciũt, ubi aurum egeritur, omnéſque inſulæ accolas & reges, quorum inſidiis noſtri occubuerant, in Hiſpaniam tranſmittant. Quare ut regio obſequerentur mandato, mox corripuere CCC uiros, regéſq; eorũ, & in Hiſpaniam miſere: deinde colere cœperunt eam inſulæ partem, quæ reſpicit meridiem, & ibi in colle eminentiſſimo arcem conſtruunt, non longe à portu celeberrimo, arcẽ appellant diui Dominici, quoniam die dominico eò peruenerũt: portum prædictũ interluit eximium flumen, quod innumeris piſcibus ſcatet, quóque nauigantes uehit placido alueo, prope ipſam arcem ad duodecimum lapidem. In arce uero Iſſabellæ ueletudinarii milites cauſariíque dimiſſi ſunt, necnon fabri lignarii nonnulli, qui celoces duas fabricabantur: cæteri uero contenderunt ad arcem diui Dominici: qua erecta, illi præfecit uiros uiginti. Et ſoluens illinc, uerſus occidentem profectus eſt.

Quomodo Columbus comperit ſuos periiſſe. Cap. CIII.

IGITVR inter nauigandum deuenit ad flumen Naybæ, quod à memorata abeſt inſula miliaria ferè centum & uiginti, deriuatúrque à montibus Cibanis, qui meridiem reſpiciunt. Flumine traiecto, nonnullos præmiſit exploratum regiones quaſdam uerſus Auſtrum, ubi ingentiſſima ſandalii nemora conſpiciebantur. Exciderunt itaque huiuſmodi ſandalii ſtruem maximam, eámque depoſuerunt apud quoſdam tandiu, donec redirent, & ſuis liburnicis aſportarẽt. Dum igitur præfectus latus dextrum percurreret, non longe à Nayba flumine, inuenerunt regem quendam præpotentem, qui illis populis bellum inferebat, ubi prædicta nemora uiſebantur, decreuerátque prius à bello haud deſiſtere,

Digitized by Google

quàm ſuæ feciſſet ditionis. Huius uero regis regnum eſt in cornu cuiuſdam inſulæ ad occidentem, Saragna dicitur, & diſtat à Nayba flumine leucis triginta, regio aſperatur montibus, regíq; huic circumadiacentes reges tributa pendunt paréntque, ut principi ſupremo. At præfectus noſter alloquutus eſt regem huiuſmodi, perſuaſitque ut ſponte uectigalis fieret, à quo non difficulter impetrauit, ut annis ſingulis tributa pendens, cotonum & canabim mitteret, & alia nonnulla, quibus ea regio abundat: aurum uero ibi non naſcitur. Itaque rebus pacatis compoſitíſque, concordes una regem adeunt, à quo honorificentiſſime excepti ſunt, effuſa omni plebe, quæ illis occurrit hilaris admodum & iucunda. Inter cætera hoc genus ludicri in gratiam præfecti actum eſt. Primo aduentu occurrerũt adoleſcentulæ triginta, quæ tantummodo pudorem cooperuerant panno cotoneo ſuo more, cætera nudæ: hunc morem ſeruant pediſſequæ coſmetæ: at heræ nudæ prorſus incedunt. Igitur predictæ ramos oliuarum manibus geſtabant, & ubi appropinquabant præfecto, in ſignum fœderis pacíſque, illi ramos porrigebant: capillos uero promiſerant per humeros, uittata fronte ambulantes: colos iis erat cyaneus, id eſt, nigricans uiridis: uerum pulcherrimæ ſunt, ſi omnem corporis habitudinem ſpectaueris, quod profecto his erat habiliſſimum ſymmetricúmq;. Poſtquam uero his iocis exceptus eſt, diſpoſitis lectis diſcubatoriis, cœna paratur opipera. Demum itur cubitum apparatu ſane regio. Poſtridie uero eunt in domum quandam patentem, quæ theatrum referebat, & ibi ludicra exercuere compluſcula, ut ſunt tripudia & alia id genus. Poſt hæc duæ hominum acies comparuere, hinc & hinc atrox prælium committentes: nam adeo acerrime digladiebantur, ut hoſtes uiderentur, & utrinque ceciderunt multi: pluréſque occubuiſſent, niſi rex annuiſſet, ut temperarent à manibus. Arma erant tela, arcus, & ſagittæ.

Quomodo reges qui deſciuerant rurſus ſuccumbunt. Cap. CIIII.

ILLINC itaque tertio die ſoluit, & rurſus Iſſabellam inſulam uiſit, ubi comperit ſuos uita functos: nam ferè ducenti occubuerant uariis affecti ægritudinibus: quæ res adeo Columbum mœſtitia ac dolore affecit, ut propè de expeditione deſperauerit: & id in primis hominem angebat, quòd uidelicet liburnicæ Hiſpanæ uehentes annonã apparebant nullæ, & iampridem caritate commeatuum premebantur: tandem decreuere ægros partiri per loca mari adiacentia, inter Iſſabellam & ſanctum Dominicũ, ſecus iter, quod inter Auſtrum & Aquilonem uiſitur, & ibi cœperunt condere noua oppida, & primo longe ab Iſſabella, miliaria ferè XXXVI arcem Spei conſtruunt. Poſt eam ad miliaria propè XXIIII, arcem erigunt diuæ Catharinæ. Ab ea uero ad miliaria ferè XX, arcem condunt diui Iacobi. Poſt hanc autem ædificant arcem Conceptionis. Intérque eam & diui Dominici erecta eſt alia, quam Bonum annum nuncupauerunt de nomine Fundini regis. Collocatis itaque ægris in memoratis arcibus, ipſe ad oppidum diui Dominici contendit, & illic à regis uectigalibus accipit tributa. Dũmq; diutius inibi immoratur, Hiſpanis uitam ducẽtibus per mille latrocinia, ac rapinas, complures reges deſciũere, conſpirarúntque ferè omnes in Hiſpanos: & cum quadam die conueniſſent, paraturi expeditionem in noſtros, Guarionexium

Digitized by Google

xium præficiunt exercitui, qui numerum quindecim milium hominum excedebat. Verum præfectus noſter, ubi de hac re certior factus eſt, mox eos diligentia & ſolicitudine præuenit, cœpítq; ad unum omnes profligare, ueluti manum tumultuariam, non tamen ſine magno ſudore ac labore, ac magnis periculis, utpote qui cum Barbaris præliabamur. Monet Admirans, ut his omiſſis ad eum redeamus.

De nouis inſulis, & gente multiplici compertis ab Admirante Columbo.

Cap. CV.

ADMIRANS itaque Columbus die XXVIII Maii, M CCCCXCVIII, ſoluit à Barameda oppido non longe à Cades cum liburnicis octo onuſtis iter agens uerſus inſulas Fortunatas, prout conſueuerat. Verum per id tempus uiſum eſt conducere plurimum, ſi illàc iter faceret ob nonnullos piratas, qui tunc mare infeſtabant. Illinc uero ad Mederæ inſulas contendit, & ibi claſſem partitus eſt bifariam: nam quinque naues ad inſulam, quæ dicitur Hiſpana, direxit, reliquas uero ſecum retinens, uerſus meridiem pergit, deſtinans animo uelle lineam æquinoctialem tandem aliquando ſuperare, & inde ad Occidentem uergere, ut ferè omnia ſcrutaretur, ea in primis, quæ Chriſtianis fuere hactenus inacceſſa incognitáque. Is enim erat uir alto animo celſóque, nec niſi magnifica aggrediebatur, & tandem peruenit ad Caput uiride. Indéque ſoluens flante Auſtro maria ſulcabat, & cum in altum prouectus eſſet ad miliaria ferè CCCCLXXX, in quandam deuenit regionem, ubi adeo ſol torrebat omnia, ut propè ipſa claſſis conflagraret, uiríque omnes æſtu magno quaſi animam exhalabant: nam impellente calore dolia complura crepuere, effuſúmque eſt uinum oleúmque ſimul, cum id eis uſu eueniſſet in exortu Caniculæ, quo conflagrant propè omnia. In his itaque caloribus per octo dies uerſati ſunt, non ſine uitæ diſcrimine: pœnituit eos ſæpenumero has partes adiuiſſe. Tranſactis autem octo diebus, flante uento Fauonio, iter uertunt ad Occidentem, rati clementius cœlum nanciſci poſſe, & accepto in pupi uento, citatiſſime contendunt, indies clementius cœlum ſalubrio rémq; aerem nacti: nam tertia die poſtquam illinc abiuerant, compererunt tantam temperiem aeris, ut ſi priori conferatur, hæc ſit prorſus felix & fauſta. Vltima uero Iulii è ſpecula eminentiori noſtrum quiſpiam eminus tellurem conſpexit, id eſt montes editiſſimos: quæ res tanto nos aſperſit gaudio, ut propè geſtiremus, exiliremúſque: quandoquidem uſque ad id tempus nos noſtræ uitæ tædebat plurimũ: nam deficiebant commeatus ferè omnes, calore dolia crepuerant, & uitam propè deſponderamus, ut uſu uenit aliquando à morte parum diſtantibus: tandem aliquando ſuperis fauentibus, terræ appropinquamus: uerum non appulimus ob breuia quædam, quæ mare procelloſum reddunt, faciúntque ne ad littus tuto accedas, tamen cognouere terram cultam eſſe, & habitari frequentiſſime: nam è claſſe conſpectabant locorum amœnitatem, prata præſertim uirentia, ínque eis innumeros flores, qui ſuauitatem fragrabant inenarrabilem, ut uel ad ipſam claſſem mirus odor peruenerit. Illinc ſoluentes ad XX miliaria portum nanciſcuntur abſque flumine, alioquin optimum: propterea inibi haud immorati, ultra progrediuntur, & mox alium comperiunt portum ſtationémque peropportunam: eò itaque proficiſcuntur ocyſſime, ut aquæ nonnihil haurirent:

Digitized by Google

portum appellant Charanæ, Cuſpidem accolæ: prope portum nullæ erant domus, uerum animalium complurium innumera ueſtigia. Poſtridie uero eminus conſpeximus caneam citatiſſime aduentantem, id eſt apud eos cymbæ genus: in eáque XXIIII iuuenes ſagittis propè onuſti, geſtantes clypeos, pudore tantum cooperto, cætera nudi: nam pudibunda inumbrauerant bombicino panno, capillúmque admodum promiſſum habebant. Hos ubi Admirans conſpexit, nutu & ſignis, quomodocunque quibat, inuitat prouocátque ad mutua colloquia. Illi uero quanto magis accerſebantur, tanto minus nobis fidebant, ueriti ſemper ne fraus ſubeſſet quæpiam. Paulatim diſcedentes à conſpectu noſtro, & ſubinde poſt terga reſpicientes, demirabantur ritus noſtros, formam corporum hactenus eis inuiſam incompertámque. Videns itaque Admirans minime allicere poſſe hos uiros nutibus neque inclamationibus, decreuit eorum feritatem lenire melodia, aut concentu aliquo. Mandat propterea exiſtentibus in ſpecula eminentiore, ut muſicam multiiugam excitent, choraules uidelicet & tibicines, ac id genus alios moneant, ut concentum efficiant non mediocrem, quo allecti Barbari propius accedant. Hi uero ubi audiuere conſtrepentes tibias, rati ſunt belli ſignũ eſſe, ueluti ſi ad arma conclamatum foret, expediunt arcus ſagittáſque bello ſe præparantes: & quoniam mirum in modum fidunt ſuæ pernicitati, condicto deſerta maiore canea, cymbam minorem ingrediuntur, ut fuga ſibi conſulerent ui remorum adiuti: tamen tantum eis appropinquauimus, ut quidam è noſtris iecerit in eorum cymbam prætextam & birretum: quo facto conuenit inter eos, ut littus appellentes mutuo fruerentur colloquio. Dum igitur præfectus it ad Admirantem, impetraturus commeatum egrediendi claſſem, illi rati rurſus ne ſibi imponeretur, effuſiſſime fugerunt. Igitur nihil aliud de populis huiuſmodi comperti habuimus. Et poſt hæc illinc abiuimus, & non longe prouecti, deuenimus ad profluentem quendam adeo rapidiſſimũ, ut Admirans, qui à puero aſſueuit mari, confeſſus ſit ingenue ſe non tantundem pauiſſe, formi dauiſſeque: nam deriuabatur is profluens ab oriente, petens occidentem gradu citatiſſimo. Eo itaque propè ſuperato, paulum progreſſi, deuenimus ad quoddam oſtium, quod uidebatur ad portum quempiam nauigantes admittere, eóq; proficiſcebatur profluens, intérque oſtium & alium profluentem ſinus eſt ad potandum ſuauiſſimus, unde aquæ plurimum hauſimus: poſt quem aiunt ſemper aquas ſuas ad leucas uiginti ſex inueniſſe: & quanto magis appropinquabant occidenti, tanto plus ubertatis ſuauitatíſq; aquarum nacti ſunt. Deinde deueniunt ad montes quoſdam eminentiſſimos, & eò accedentes uidere prædia culta admodum: uerum hominibus domibúſque uacabat regio, & ab alio latere montis occidentem uerſus uiſitur planicies maxima, exploratúmq; habuere regionẽ nuncupari Pariam, eſſeq; pergrandem, nec raro habitatore. Inibi igitur pilotas accipiunt itineris duces quatuor, quorũ ducatu una die ferè præteruecti ſunt inſulam, cuius amœnitate allecti terræ magis appropinquant, & inſulam explorantes inuenerunt frequentiorem hominum numerum quàm unquam alibi
Cachi. nacti fuiſſent, & in primis reges qui Cachi dicuntur, quíque continuo ad Admirantem legatos mittunt, ſe ſuáque ultro offerentes, enixe deprecantes eum, ut continentem attingens, frui ſuis bonis pro arbitratu non dedignetur: uerum

Digitized by Google

uerũ Admirans his minime aſſenſus eſt. Illi uero ut hominem ſibi demererentur, poſtridie innumeras cymbas exornari iubent, quibus patritii primoréſque uecti faſtu non mediocri ad Admirantem contenderent, torquibus aureis baccíſque, ac armillis decentiſſime honeſtati inſignitíque. Hos noſtri incipiunt percunctari amice, unde tantum auri eruerint, & ubi margaritas legant: at illi ilico reſpondent nutu, uniones reperiri in harenis maris ſibi contermini: ſignificantes rurſus nutibus uim maximam baccarum inueniri inibi: uerum uix eſſe apud eos in pretio, utpote qui ferè nihili eas pendunt. Has igitur tantas opes ſubinde oſtentantes noſtris offerebant, modo nonnihil illic commorarẽtur. Verum quoniam triticum claſſis fathiſcere incipiebat, uiſum eſt conducibilius, ſi hæc mercimonia in aliud tempus dilata forent: mittunt tamen è ſuis nonnullos, qui terram perquam diligenter explorent, mores ac ritus accolarum, necnon ſitum regionis. Profecti ſunt itaque eò è noſtris quidam, qui ab eis honorificentiſſime ſunt excepti, & quidem honorificentius quàm unquam autumaſſent: nam ad eos ſalutatum accurrebant accolæ certatim cateruatímque, non ſecus quàm ſi uiſum irent numen quodpiam: eos itaque primo duo patritii excipiunt pater & filius, ſuóq; more conſalutant, & mox conſalutatos ad domum inſtar theatri factam ducunt. Ante eam autem platea conſpicitur grandis admodum, & eò allatæ ſunt ſellæ complures, fabrefactæ ex ligno nigricante, & quidem faberrime. Conſederunt ergo omnes, & ilico erupit adoleſcentũ caterua, ferens fructus omne genus uberrimos nobis prorſus incognitos. Poſthæc œnophori ſubſequuntur uina electiſſima propinantes, cum fulua, tum etiam rubicantia: neque id uinum expreſſum uuis aut racemis erat, uerum ex fructibus baccíſque multiiugis eiſdémq; ſuauiſſimis: uitem non habent uiniferam. Vbi itaque commeſſati ſunt apud ſenem, in nati iuuenis mox diuertunt ædes, ubi complures uiſebantur mulieres adoleſcentulæ formoſæque admodum, quæ bombicino panno uerſicolori coopertis tantũ pudibundis, cætera ſunt nudæ, & hæ hominum conuentus refugiunt, ſolitariam uitam degentes. Hos igitur uiros cœpere noſtri percunctari, unde tantum auri eruerent. At hi quibus pro ſermone nutus erat, innuebant id è montibus quibuſdam egeſtum eſſe, nec tutò nos eò per id tempus proficiſci poſſe: quandoquidem prout colligere potuimus ex eorum nutibus, aut ibi ſunt fera quædam animalia, aut anthropophagi Canibali, qui montes obſeruant infenſi: id nobis permoleſtum fuit, nam alter alterum haud intelligebat.

De reditu Admirantis ad inſulam Hiſpanam. Cap. CVI.

ITAQVE noſtri illic immorati ſunt fere uſque ad meridiem, tempus non colloquiis, ſed nutibus terentes: tandem uale dicto eis illinc abeunt non indonati, nam propè quiſque illorum donatus fuit baccarum torque non contemnendo. Hos igitur Admirans ſaluos excipit in claſſem, ueláq; uentis dedit ocyſſime: nam triticum, ut præfecimus, non patiebatur moras ulteriores: hærebat tamen cordi eò rurſus redire. Progredientes igitur indies minus profunditatis cõperiunt, adeo ut uix mare capax eſſet liburnicarũ aquis deficientibus: propterea uiſum eſt expedire plurimum, ſi præmitteretur celox quæpiam, quæ contis uada exploraret, & ſubſequenti claſſi iter præpararet. Dum ergo diebus compluſculis cunctantur, pauidéque maria ſulcant huiuſmodi, rati eſſe inſulam ſecus

Digitized by Google

quam adnauigabant, ut demum eam circunuecti Aquilone flante, uergerent ad Hiſpanam inſulam. Igitur inter nauigandum deueniunt ad quoddam flumen, cuius altitudo menſuram triginta cubitorum excedebat: latitudo autem prope immenſa credebatur, adeo ut ſupra leucas XX pateret: inter meridiem & occidentem decurrit, licet adeo ſinuet, ut ad meridiem inclinare magis uideatur: mare illic implicatur herbis, perinde ut uix ſulcari queat nauibus, fluitantibus ſeminibus herbarum inſtar lenticularum. Ibi refert Admirans cœlum eſſe uſquequaque clemens ſaluberrimúmque, & ferè toto anno pares noctibus dies eſſe, ut fit ſub ipſo æquatore: ubi itaque animaduertit ſinum eſſe implicitum, & uix exitum habere, præſertim uerſus Aquilonem, ut ad inſulam Hiſpanam remearet, naues uertendo, facit ut prora puppim conſequatur, ordine præpoſtero, eà iter agens, quà ingreſſus fuerat: & herbas frequentiores tandem euaſit, dirigens greſſus ad Aquilonem: non deſunt qui affirment eam tellurem continentem Indiæ eſſe: utcunque fuerit, id Admirantem latuit, qui terræ exitum nuſquam nactus eſt: propterea gradu relato, fauentibus ſuperis, uerſus Aquilonem nauigans, tandem aliquando ad inſulam Hiſpanam deuenit uigeſimo octauo Auguſti M CCCCXCVIII, prout inſtituerat.

De diſcordiis repertis in inſula Hiſpana. Cap. CVII.

VBI IGITVR Admirans appulit inſulam Hiſpanam, nactus eſt ferè cuncta confuſa, & in primis comperit Orlandum quendam alumnum ſuum deſciuiſſe, qui aſylum improbis omnibus aperuerat. Hunc igitur Admirans totis conatibus nixus eſt ſibi reconciliare: uerũ is nedum reconciliari uoluit, ſed & regi ſereniſſimo grauiter de Admirante conqueſtus eſt literis quibuſdam, huius ferè tenoris, Nouerit V. regia M. nos iampridem paſſos fuiſſe ab Admirante, Bartholomæóque fratribus, quæ ab impiiſſimis hoſtibus nuſquam expectauiſſet quiſpiam: nam præter illud quòd ſunt omnibus ſceleribus addicti, uacántque omni honeſtate: id plus etiam habent, quòd uiri truculentiſſimi, pro re quaque minima ueluti uitæ neciſque noſtræ poteſtatem habentes, in homines ſæuiunt atrociſſime, & nullus eſt innocentiæ tutus locus, eis eſt impune occidiſſe hominẽ: uiri ſunt & iniuſti, & arrogantes, inuidíque plurimũ, & ambiunt ſupra modum quæ ſibi haudquaquam conueniunt. Propteea rex ſereniſſime, cum in nos graſſarentur ueluti in pecudes, ab eis deſciuimus, quoniam nimium ſunt ſanguinis humani appetentes, & ueſtrum imperium ſubuertere contendunt, nihil relinquentes intentatum, ut inſula potiri queant aliquando: & hoc erit uobis non obſcurum argumentum, quòd ubi effodiendum eſt aurum, emendúmue, neminem ad aurifodinas admittunt præter ſuos complices & alumnos, quos habent ſuorum ſcelerum conſiliarios. At Admirans in hanc ferè ſententiam regi ſcribit, Rex ſereniſſime, ne uos horum uirorum ſceleſtium impura natura lateat, uobis teſtatiſſimum fiet, hos hic iura omnia diuina pariter & humana contempſiſſe: uitam nanque agunt impuriſſimam, per cædes, ſtupra, ac rapinas ſe exercentes: qui ueriti ne horum interdum pœnas luerent, deſciuerunt ab imperio regio, uoluptati, deſidiæ, ac libidini ſupra quàm ſcribere poſſim, dediti: qui ubi laxiori otio proſiliũt, corpora exercent inter humanas cædes: nam uoluptas apud eos ducitur maxima, hominẽ patibulo ſuſpendere. Interea dum maledictis & probris

Digitized by Google

& probris mutuo contendunt, rex quidam, quem appellant Cigianorum, defciuerat à Chriſtianis, quíque exercitum ſex milia hominum ſecum trahebat, præter ſagittas & arcus inermem: nam nudi incedunt, etiam exeuntes ad bella, corpora uero notis compluribus inurunt, compungúntq; ſtigmatibus à uertice uſq; ad pedum plantas. Hunc igitur poſt uarias interturbationes ueluti tumultuariã manum fudit, ac protinus ſubegit, ſubactúmque reddidit uectigalem.

Quomodo Admirans falſo delatus regi miſſus eſt in Hiſpaniam, uinctus ueluti captiuus quiſpiam. Cap. CVIII.

INTEREA reges Hiſpaniarum ex utriuſque literis certiores facti ſunt controuerſiæ & uelitationis ſuorum, qui inſulas præſidii cauſa incolebant. Igitur ægreferentes quæ referebantur utrinque, cum præſertim in tanta auri copia nihil adhuc emolumenti ſuſceptum eſſet, graſſantibus inter ſe ſuis: decreuerunt his quamprimũ occurrere: propterea uirum ſtrenuum dictis inſulis præficiunt, qui eò contendens nemine excepto, animaduerteret in reos quoſcunq;, aut in Hiſpaniam mitteret puniendos. Profectus eſt igitur gubernator, à rege accepta perſona, & ubi delatoribus aures præbuit, mox ab inuidis Admirãtis ſubornatus, Admirantem & germanum uinctos in compedibus ad reges miſit: qui ubi Gades applicuere ſoluti ſunt, & ultro ſeſe conſpectui regio præſentarunt, inque regum regia ſplendidiſſima uſque in diem præſentem non inhonori degunt.

De inſulis inacceſſis, & uariis moribus. Cap. CIX.

POSTQVAM Admirans eò infelicitatis deuenit, ut regum indignationem incurriſſe uideretur, complures è ſuis alumnis qui ſulcandi maris probe nouerant artes, decreuerunt inter ſe irreuocabili propoſito, ut ſeſe fortunæ committentes, orbis partes adirent hactenus inacceſſas: & mœſtiſſime uale dicto Admiranti, impetratóque ab eo commeatu, ſua impenſa liburnicas quaſdam expediunt: alii alias petentes orbis partes, ea lege, ut nemo eorũ ad quinquaginta leucas illis locis appropinquaret ubi Admirans fuiſſet. Igitur Petrus Alonſus dictus Niger, celocem communiuit ſuis impenſis, decernens ad meridiem contendere. Dum itaq; adnauigat, peruenit ad id loci qui dicitur Paria, cuius in ſuperioribus cõmeminimus, ubi baccas margaritáſque multiplices Admirans inuenit: & ut à præſcripto regio non diſcederet, locum præteriuit, nuſquam appropinquans ad leucas quinquaginta. Illinc itaque ſoluens, deuenit ad prouinciam, quæ Curtana dicitur, ubi portus uiſitur non abſimilis illi qui Cades appellatur. Ingreſſus igitur portum, uidit uicum non mediocrem, domorũ forte LXXX, & propius accedens nactus eſt uiros quinquaginta nudos, qui eum locum minime accolebant, uerũ illinc ad tertium lapidem oppidum habebant, cum quibus cœpit cõmercia exercere, complura permutans: nam pro mercibus quibuſdam, ut ſunt acus, & ſonalia, licet nonnihil reluctati fuerint, unionũ uncias quindecim conſequuti ſunt: hos enim appenſos collo habebant. Poſtridie illinc ſoluit, & ad uicum minorem rediit: quò cum deuenit, omnis populus effuſus illi obuiam profectus eſt, rogans enixe, ut continentem attingens ſecum moram longiuſculam traheret: uerũ Petrus Alonſus, ubi conſpexit tantam hominum frequentiam, nam ſupra triginta tres uiros celox minime uehebat, timuit ne ſibi male ſuccederet cum gente barbara: propterea nutu & ſignis innuebat accolis, ut ſiquæ emere uellent eò conten

Petrus Alonſus.

Digitized by Google

derent, se haudquaquam descensurum affirmabat; quare his uisis accolæ lembis quibusdam uecti ad celocem contendunt onusti unionibus & baccis, qui cœpere cum nostris mercimonia exercere, & pro nonnullis uilissimis mercibus dederunt libras ferè quinquaginta unionum. Postquã autem Alonsus Niger compertum habuit gentem huiusmodi minime feram esse: nam per XX propè dies illic immoratus cum eam comperit nihil feritatis habere, statuit in terram descendere, & huic genti fidere humaniori. Igitur ubi terrã tenuit, adeo honorifice exceptus est, ut id uix referre queam. Domos habent ligneas, & pro imbrice palmarum folia habent, his tegunt omnia: in cibatu ostreas habent gratissimas, & illorum complures legunt uniones, apros, lepores, columbos, turtures affatim habent: mulieres uero anseres saginant & anates, ut nostræ. In eorum nemoribus uisuntur pauones innumeri, à nostris nihil absimiles, si pennas spectes: mares paui uix differunt à fœminis: fasianis regio scatet: accolæ sagittandi sunt peritissimi, quamcunque rem pro scopo posuerint, nusquam aberrant. Ibi igitur Alonsus cum sociis lautissime multis diebus uixit: frustum panis pro clauis ferreis quatuor consequebantur: pro uno clauo fasianos, columbos & turtures emebant: loco pecuniæ corollas uitreas dabamus & acus: percunctabamur quandoque eos, cur tanti facerent corollas huiusmodi, id est, serta uitrea & acus: respondebant quòd eis compurgant dentes, euellúntq; sentes è pedibus, quoniam nudi usquequaque incedunt: propterea magnifaciunt acus, & in primis magni pendunt sonalia: ubi uero introrsus prouecti sunt, conspexere condensissima nemora, uariíque quadrupedum mugitus reboarunt, adeo ut cœlum ipsum intonuisse uideretur: tamen rati sunt ea animalia minime fera esse, argumento quòd accolæ intrepide nudi nemora lustrant, solis arcubus & sagittis communiti: pro arbitratu apros in promptu semper habent, mitiora armenta habent nulla, ut sunt boues, capræ, & pecora, uiri non sunt absimiles illis, qui insulam incolunt Hispanã, capillum nigrum promittunt, illúdque quasi more Theuconico calamistratũ ferunt: ut autem dentes habeant albicantes, herbam quandam assiduo esitant ruminántque, tritam expuunt, móxque abluunt latice: eorum mulieres colunt curántque rem domesticam, at uiri uenatu exercent corpora, tripudiis ac ferè ludicris omnibus usquequaq; insistentes, uasa Samia habent complura, quæ aliunde eò comportantur, figlinas tabernas ipsi nesciunt, nundinas habent & emporia, eóq; confluunt ferè contermini finitimíq; omnes, uarias multiiugásque ferentes merces, prout cuiusq; solum gignit, pecunia eis haud est in usu, cuncta uenduntur emuntúrq; permutatione rerum, non signata pecunia, aues mansuefactas, & cicurata animalia circunferunt ludicri causa, eáque exornant torquibus unionum baccarúmue, necnon auri, ut apud nos mos est colla canum torque quapiã condecorare. Ea regio non fert aurum, importatur aliunde, ídq; consequuntur suarum mercium permutationibus, & excuduntur Germanorum nummi aurei, quos Rhenenses uocant. Viri loco femoralium utre utuntur, itidem mulieres agunt, uerum hæ perraro exeunt, domi se continentes, cœperunt nostri uiros huiusmodi percunctari, an longe ab ea regione essent maria, an forte regio in immensum protenderetur. Respondẽrũt se id nescire, uerum credidere nostri eam regionem non insulam sed continentẽ, quandoquidem adeo scatet omni genere animalium,

Digitized by Google

animalium, ut non sit absonum credere continentem potius esse quàm insulam: cum præsertim per id latus uersus occidẽtem nauigauerint ad miliaria propè mille, nec tamen terminus repertus est quispiam. Demum sciscitabamur ab eis, unde tantum auri haberent: pro responso habuimus, id erui in regione quæ dicitur Chanchiete, quæ abest ab eis itinere sex dierum occidentem uersus.

DE GENTIBVS VARIIS LOCISQVE INNVMERIS AB ALONSO REPERTIS. Cap. CX

ITAQVE Alonsus Niger proficisci decreuit, & tandem prima Nouembris MD Chanchietem regionem applicuit, quẽ ut uidere accolæ, mox exuto timore, commercii causa honorifice exceperunt, ferentes quicquid auri per id tempus habebant: parum quidem tulerunt, uerum obryzum, defecatúmq;. Regio abundat psitacis, temperiéque est incredibili: nam mense Nouembri multus ibi algor, & rursus in æstate nullus æstus, torret plagam huiusmodi, temperata est regio admodum: id hominum genus syncerum est, & simultatis nullius; fidunt cunctis, lædunt neminem. Ibant ad nos uecti lembis & cymbis suo more fabrefactis intrepide noctu præsertim, non aliter quàm si proprias ædes frequentarent: id habent tamen, quod zelotypia plurimum laborant: cum nos adeunt, mulieres domi dimittunt: bombice scatet regio, quippe qui suapte natura gignitur, colente nemine: eo subligacula conficiunt, quibus occulunt inguina. Tandem il linc soluere, & progredientes itinere dierum decem, nacti sunt regionem amœniſſimam, ubi erant complura oppida, flumina, uiridaria, adeo ut spectatiorem nusquam locum uiderim: eò igitur ubi accedere uoluimus, mox apparuere ferè duo mille hominum, qui suo more arcus & sagittas gestabant loricásque, littus perquam diligenter obseruantes: hos cœpimus nutibus, signis, & inclamationibus ad amicitiam & fœdera prouocare: uerum nusquam adduci quiuerunt, ut nobiscum inirent fœdus, uidebantur magnam rusticitatem, imò ferocitatem quandam præ se ferre: quamobrem credidimus syluestres esse, corpora tamen habent habilissima symmetricáque, colore ad nigritudinem inclinato, in uniuersum macilenta. Quare Alonsus Niger iam repertis contentus, statuit referre gradum, & patriam uersus ea rursus transire quà uenerat.

Quomodo Alonsus patriam repetiit onustus baccis & margaritis, & quomodo congressus est cum Canibalis. Cap. CXI.

IGITVR relato gradu Alonsus adnauigans deuenit in eam regionẽ quæ Ciniana dicitur, ubi innumeri sunt uniones, & illic immorati sunt XX dies, ut fessa fouerent corpora: & prius quàm eò deuenissent, non longe à regione obuiarunt caneæ, id est, cymbæ XVIII Canibalorum, quos anthropophagos iam diximus: qui ubi nostros eminus conspexere, continuo celocem ambiunt, arcus & sagittas intrepide expedientes: at nostri tormenta exonerant, & ueluti manum tumultuariam protinus fundunt: qui cum terga dedissent, à nostris haud deserti cymbam amisere: qui uero in cymba erant, præcipites sese in pelagus dederunt, & nando ferè omnes euaserunt, unum tamen ex illis corripuere, qui adeo sæuiebat in homines ut in promptu uiros tres ligatos haberet, quos illico comederet.

Digitized by Google

His itaque ſolutis, illis cuſtodiendum Canibalum dedimus, qui non immemores cædis ſuorum, uirum atrociſſimum mox aggrediuntur pugnis ſcipionibúſq;: quibus confectus parum abfuit, quin animam efflauerit: nam is ſocios contruci dauerat ſuos, & poſtridiè eos quos libertate donauimus, trucidaturus erat. Poſt hæc percunctamur eos de Canibalorũ moribus, hi nobis reſpondent eius conſuetudinis eſſe ac feritatis, ut humanum ſanguinem plus nimio appetẽtes, peragrent circumadiacientes regiones, & ubi terræ appropinquauerint, mox aggerem palis & id genus lignis compluribus extruunt, quo ſe tutantur tantiſper, do nec regionem deuaſtauerint, homines corripientes. Regio baccis abundat plurimum. In funere primorum hunc morem ſeruant, Patritius ubi uitam exuit, in carpento quodam collocatur, & igne ſubdito ſenſim ueluti in ſuffitu corpus conſumitur, guttatim diſtillante liquore humano, donec ſola ſuperſit cum oſſibus cutis, & eam recondunt ueluti rem ſacram: & is eſt uita functi non mediocris honos. Itaq; his acceptis illinc per XIII menſes ſoluerunt, patriã repetentes, ferè onuſti unionibus plurifariam: nam uehebant complura, & in primis baccarũ omne genus libras XCVI. Libram uero unciæ octo efficiũt. Emerant enim huiuſmodi margaritas perquam uili pretio. mauigando tandem in Gallitiam diebus XVI deuenimus, & ibi Mangonibus, quorum ingenium eſt & uniones & gemmas ad amuſſim cognoſcere, margaritas huiuſcemodi oſtendimus uiſu quidem pulcherrimas, uerum eorum ſententia pretii perquam mediocris.

DE NAVIGATIONE PINZONI SOCII ADMIRANTIS, ET DE REBVS PER EVM REPERTIS, Cap. CXII.

VINCENTIANVS dictus Pinzonus, necnon Aries eius germanus ſocii olim Columbi in primæua nauigatione, anni ut licet M CCCCXCIX. ſua impenſa celoces quatuor expediunt, communiũntque omni genere commeatuum, & tandem ſuperis fauentibus, à Palos oppido ſoluunt XVIII Nouembris uerſus inſulas Canarias, quas Fortunatas appellamus, & ut ipſi hactenus inacceſſa adirent, & inde honorem, decus & emolumentum aliquando conſequerentur. Relictis igitur inſulis Fortunatis, ad Caput uiride deueniunt Apeliote flante: quo uento nauigarunt ad leucas propè CCC, & in ea nauigatione tantum progreſſi ſunt, ut Aquilonem iam non cernerent: & ubi id ſydus quo duce utebantur, euanuit ab eorum oculis, mox atrox ſequuta eſt tempeſtas, uentus uidelicet ualidus cum imbre grandine mixto: tamen Apeliote uento adhuc uehebantur, non ſine magno diſcrimine ad leucas CCXL proceſſerũt, & tandem aliquando XX Ianuarii eminus conſpexere tellurem: cui quanto magis appropinquabant, tanto minus profunditatis inueniebant, deficientibus ſubinde aquis, propterea contis uada explorantes, nacti ſunt profunditatem non excedere ſedecim cubitorum: tandem in terram deſcendunt, & cum ibi biduo immorati fuiſſent, nemo uſquam apparuit. Paulo igitur progreſſi noctu cum luna per nox eſſet, conſpicati ſunt à longe micantia arma, exercitúmq; non mediocrem. Eò igitur è noſtris triginta profecti ſunt, quibus præfectus iuſſit, ne hoſtem laceſſerent

Digitized by Google

cesserent: & cum comperissent armatorum aciem esse, gradum referunt rem in crastinum differentes, ne à præscripto præfecti recederent. Postridie itaque prima luce triginta uiri rursus eò contendunt: qui ubi à Barbaris conspecti sunt, mox excitarunt triginta duos uiros torui atrocísque aspectus, qui eis occurrerunt sagittis & arcubus suo more armati: hos nostri cœperunt nutibus & inclamationibus sibi uelle conciliare: at illi sæuiebant magis, ferociã incredibilem præ se ferentes, nec unquam adduci quiuerunt, ut fœdera pacis nobiscum inirent. Quare nostri his uisis, classem repetunt, postero die Barbaris congressuri. Verum illi nocte intempesta castra deseruere. Lusitani uero rati sunt uagos huiusmodi populos, nec alias habere stationes quàm AEgyptii populi habeant. Tartaríque, qui errabundi per orbem, nec mapalia nec domos habent, nisi quas quæuis dies obtulerit: apud omnes aduenæ eò pergunt quocunque uoluptas trahit, modo huc, modo illuc: uxores & natos suppellectilémque secum trahunt: eorum ue stigia è nostris complures persequuti sunt, & ut ex pedum uestigiis animaduerterunt, proceriores sunt nostris: nam planta pedis duplo maius uestigium impressérat, quàm procerus quísque apud nos figeret. Progressi itaque ultra, deueniunt ad flumen quoddam magnum quidem, uerum nostræ classis minime capax, propterea cymbas expediunt, quæ terræ appropinquantes regionem exactius explorarent. His igitur iam terram tenentibus mox, occurrunt populi innumeri inermes, iidémque nudi, qui nutibus & signis nostram appetere amicitiam uidebantur: nostri tamen utpote morum eorum expertes, non intrepide accedebant: uisum est itaque hoc modo populorum ritus experiri, siquo modo adduci possent ad exercenda commercia. Igitur unus è nostris iecit in confertam Barbarorum turbam sonaglium: at illi in nostros frustum auri, quo facto Hispanus audaculus accurrit, ut aurum proiectum acciperet: at illi condicto hominẽ corripiunt mira pernicitate, nostri uero relicta classe, socio suppetias ferunt, & mox ingens prælium consertũ est, eóq; discriminis nostri peruenere, ut uix eis pedem referre licuerit, urgentibus Barbaris: nec profuit eis habuisse longiores hastas, enseque: quandoquidem id genus uulnerũ & denique mortem contemnentes, ruebant in eos ueluti atrocissimæ feræ, urinantes, id est aquis immersi, adhuc classem infestabant, effecerúntq; sua feritate, ut nostri male accepti celocem amiserint, occiso illius nauis præfecto: nostri autẽ mœstissime id ferentes, illinc amissa celoce soluerunt, & ad Aquilonem contenderunt, eomodo se sinuante littore.

Quomodo Pinzonus mare potu suaue inuenit, & de insulis uariis.

Cap. CXIII.

PROGRESSI igitur ad leucas ferè XL, nacti sunt pelagus potu haud insuaue: & dum causam suauitatis insolitam quærunt, deueniunt ad quoddam ostium ingentis fluminis, quod in id mare uastissimo impetu exonerat: contra autẽ ostium insulæ uisuntur complures cultæ admodum ac conspicabiles, uerũ ibi nihil compererunt, quod ad eorum spectaret commercia: mancipia tantum triginta sex emerunt, quoniam nihil compertum est ibi, quod expectationi illorũ faceret satis, eis præsertim qui auide lucris inhiabant. Regioni nomen est Chiana marina Tambala. Eius accolæ referebant introrsus esse aurifodinas complures. Postquam illinc abiuimus, non longe à flumine itinere perpaucorum dierum,

Digitized by Google

rurſus Septentrio apparuit fere ſub ipſo horizonte, qui noſtrum uiſum terminat. Peractis itaque leucis quinquaginta, ea computatione ad eam regionem deueniunt, quæ Payra dicitur, & inde ad oſtiũ quod appellant Draconis, quódque eiuſdem eſt regionis, quò aliquando profectus eſt Admirãs, iter faciens per quaſdam inſulas, quæ ſunt è regione Payræ prouinciæ prope innumerabiles: ibi ſunt nemora ſandalii, quo onerãt negociatores ſuas liburnicas, comportántque aliò. Inter has inſulas, quarum meminimus, complures ſunt incultæ deſertæque Canibalorum metu: propterea ingens domorum ruina conſpiciebatur: uidere etiamnum plurimos homines, qui uiſis noſtris mox dilapſi ſunt in editiſſimos montes. Ea regio fert arbores, quæ gignunt caſiam electiſſimam. Nos uero rati his mercimoniis ineſſe lucrum ingens, multum caſiæ in Hiſpaniam comportauimus: uerum phyſici aſſeuerabant, eam quidem optimam eſſe, ſi opportuno tempore legiſſent. Ibi uideas arbores tantæ proceritatis ac magnitudinis, ut ſi ſex homines reſtim ducerent, nec amplecti quirent arborem unam. Conſpexere etiamnum ibi animal quadrupes, prodigioſum quidem: nam pars anterior uulpem, poſterior uero ſimiam præſentabat, niſi quòd pedes effingit humanos: aures autem habet noctuæ, & infra conſuetam aluum aliam habet inſtar crumenæ, in qua deliteſcunt catuli eius tantiſper, donec tutò prodire queant, & abſque parẽtis tutela cibatum quærere: nec unquam exeunt crumenam, niſi cum ſugunt. Portentoſum hoc animal cum catulis tribus Sibiliam delatum eſt, & ex Sibilia Illiberim, id eſt Granatam, in gratiam regum, qui nouis ſemper rebus oblectantur. Catuli licet in itinere perierint, conſpecti ſunt tamen à compluribus qui huic rei aſtipulantur. Is itaque Vincentinus affirmat adnauigaſſe ſecus littus Payræ ferè leucas DC, nec ambigit quin continens exiſtat. Illinc ergo ſoluentes ad inſulam Hiſpanam deuenerunt uiceſima tertia Iunii, M D. & inde aiunt rurſus maria ſulcaſſe occidentem uerſus ſupra CCC leucas: & cum deueniſſent ad quandam prouinciam, atrox tempeſtas adorta eſt eos, effecítq; ut protinus duæ celoces peſſum ierint: altera uero crepuit: at altera ſalutem ſociis præbuit, non tamen ſine ingenti diſcrimine. Sæuiebat profecto ſupra modum tempeſtas: uerum ad id accedebat, quòd ſocii laboribus innumeris feſſi, uix ſui potẽtes erant. Poſiti igitur inter ſalutem ambiguam & metum, eminus nauim conſpiciunt, quæ uentis proſperis uecta, perquam celeriter maria ſulcabat: & quoniam perpauci ſupererãt, ſibi nimium metuentes, ac uitam prorſus deſpondentes in eam deuenerant opinionem, ut ſe mutuo occiderent: propterea in terram deſcendunt, rati omnino ſe atrocia ſubituros. Hæc meditantibus non defuit ſupernũ auxilium: nam paccatis uentis mari reddita eſt tranquillitas: propterea conſpecta naui, in qua homines ſolum XVIII ſuperſtites erant, reſumunt animos, & in Hiſpaniam redire parant. Vtraque igitur nauis uela uentis dedit, patriam repetens, quò deuentum eſt ultima Septembris. Poſt hos uero complures alii nauigarunt meridiẽ uerſus, iter agentes per Payram regionem, itinere miliarium quinque mille, nec unquam terminum nacti ſunt: ideo arbitrãtur continentem non inſulam: unde nuperrime allata ſunt complura, ut ſunt caſia, aurum, baccæ, piper, cinamomum, herbæ, arbores, animalia multiiuga, & alia compluſcula, quæ apud nos minime uiſuntur.

Monſtroſum animal.

NAVIGA-

Digitized by Google

NAVIGATIONVM ALBERICI VESPVTII EPITOME.

De nouo orbe, è lingua Hiſpana in Italicam traducto. Cap. CXIIII.

VPERIORIBVS diebus abunde reddidi te mei reditus certiorem, uir præſtantiſſime: nam ſi probe memini, commoneſeci tuam præſtantiã de his omnibus orbis partibus, quas adieram cum claſſe & impenſa regis huius inuictiſſimi: quæ ſi ſingulæ penſitatius expendantur, uidebuntur profecto alterum orbem efficere: propterea non ab re nouum orbem nuncupauimus: Nam priſci omnes harum rerum prorſus expertes fuere, ſuperántq; eorum opinionem quæ nuperrime à nobis ſunt comperta: quandoquidem hi rati ſunt, ultra lineam æquinoctialem meridiem uerſus nihil eſſe niſi uaſtum æquor, peruſtas incultáſue inſulas quaſdam: id pelagus Atlanticum dixere: & ſi quandoque aſſenſi ſunt, nonnihil telluris eſſe, eam contendunt incultam eſſe nec habitabilem: quorum opinionem præſens ad eas partes nauigatio refellit, aperítque omnibus haud dubie falſam eſſe, & ab omni uero extorrem: quoniam ultra æquatorem nactus ſum ego cultiores regiones, eaſdémque habitatoribus frequentiores, quàm alibi gentium uſquam compererim, ſi Aſiam, ſi Europam, ſi Africámue ſpectaueris, ut latius in ſequentibus liquebit: nam prætermiſſis obſcuris rebus, illuſtres ſolum denarrabimus, quæ ſint ſcitu non indignæ, quáſue nos ipſi coràm adiuerimus, uel ex fide dignorum relatu acceperimus. De mundo igitur huiuſmodi nuperrime inuento, ſedulo & citra mendacium complura mox explicabimus.

De ordine nauigationis, & de ſæua tempeſtate. Cap. CXV.

FELICIBVS igitur, ut aiunt, auibus ab Vliſbona XIII Maii, MDI, ſoluimus iuſſu regis tribus liburnicis expeditis, profecti ſumus quæſitum nouum orbem, & uerſus Auſtrum iter agentes uiginti menſibus adnauigauimus. Cuius quidem nauigationis ſeriem primò explicabimus. Hunc igitur ordinem nauigando ſeruauimus: nam per inſulas fortunatas iter egimus, quæ nunc magnæ Canariæ appellantur: hæ enim ſunt in climate tertio, in parte extrema habitati occidentis: inde ſulcantes oceanum, littora Africæ Nigritarúmq; gradu citato percurrimus, uſque ad id promontorium, quod Ptolemæus appellat AEthiopum, noſtri uero Caput uiride, AEthiopes autem Biſecherem, & accollæ Mandangam: & ea regio eſt intra zonam exuſtam gradibus XIIII, uerſus Aquilonẽ, quam Nigritæ incolunt. Ibi reſumptis uiribus, & communita omni genere annonæ claſſe, ſublatis ancoris uentis uela dedimus, iter noſtrum dirigentes uerſus polum Antarcticum, nonnihil tamen ad occidentem declinantes Euro flante: nec prius tellus conſpecta eſt, quàm iugi nauigatione tribus menſibus, ac diebus totidem uaſtiſſima æquora ſulcauerimus: in qua nauigatione quæ diſcrimina ſubierimus, quæ uitæ pericula, quas animi anxietates, interturbationes, naufragia, quotiénſue uitam pertæſi ſimus noſtram, id multarum rerum ſciis iudicandum relinquo, & eis in primis, qui optime norunt, quàm ſit arduum incomperta quærere, & adire inacceſſa. Qui uero hæc neſciunt, rerum expertes,

Digitized by Google

huius rei iudices esse minime uolo. Et ut paucis multa comprehendam, id sciãt, nos adnauigasse LXVII diebus, quibus fortuna pertinax atróxque sæuiebat: nam quadraginta quatuor diebus reboante cœlo, nihil nisi tonitrua, fulgura ac coruscationes, imbres grauissimos passi sumus, adeóque tenebricosa nebula cœlum inumbrauerat, ut interdiu noctúque non aliter uideremus, quàm Proserpina existente cum Plutone, id est, cum minime luna pernox est nox atris tenebris offuscatur: propterea adeo nos timor mortis incesserat, ut uitam propè despondisse uideremur. Post hæc uero tam sæua, támque atrocia, complacitum aliquando deo fuit uitæ compati nostræ (quæ sua fuit clementia) mox tellus apparuit: qua uisa, animi qui ceciderant elanguerántque, condicto rediere ad se, ut usu euenit superantibus calamitates maximas, & præcipue ereptis de fortunæ reflantis faucibus. Igitur septimo Augusti MDI, in littore eius regionis iecimus ancoras, dantes deo maximo gratias quas poteramus maximas, ritu solenni, & Christiano more solennia missarum celebrari iussimus. Tellus reperta uisa est non insula, sed continens: quandoquidem in uastum protendebatur, nec finis apparebat quispiam: cultáque erat admodum, ac habitatore multiplici perquam frequens: inibíque animalia ferè omne genus sylueſtria, quæ huic orbi nostro sunt prorsus incognita. Nacti sumus etiam ibi alia pleraque, quorum de industria non meminimus, ne surgat opus in Iliada magnam. Id solum haud prætereundum puto, quod dei clementia adiuti, opportune tellus uisa est à nobis: nam diutius ferre nequibamus, deficientibus commeatibus omnibus: lignis uidelicet, aqua, nautico pane, salitis carnibus, caseo, uino, oleo, & quod plus est, uigore animi. Igitur deo quòd uiuimus referimus acceptum, cui honos & gloria ac gratiarum actio.

Quantum distet reperta tellus à Capite uiridi.

Cap. CXVI.

CONVENIT igitur inter nos, ut secus littus huiusmodi nauigaremus, conspectum eius haudquaquam deserentes. Nauigauimus itaque tantisper, donec deuenimus ad frontem quandam huiusce continentis, quæ uergit ad meridiem. Hæc frons ab eo loco, ubi primo tellus conspecta est, abest leucis ferè CCC. In hoc itinere sæpenumero terram applicuimus, & cum indigenis cõmercia habuimus, prout latius in sequentibus tibi compertum fiet: prætermisi enim Caput uiride ab hoc reperto continente, abesse leucis propè DCC, licet ego crediderim nauigasse plus quàm DCCC, & id effecit atrox tempestas & naufragia frequentia, & naucleri inscitia, quæ omnia iter prolongant: eóq; loci deueneramus, ut ni cosmographia nobis nota fuisset, incuria naucleri de nobis actum erat: nam nullus erat itineris dux, qui ad leucas quingentas nosset, ubinam gentium essemus: errabundi enim eramus & uagi, nescientes quò tenderemus, nisi astrolabio & quadrante, astrologicis instrumentis, adamussim mihi & sociis consuluissem: comparauíque mihi ob id non mediocrem gloriam, adeo ut deinceps eius loci fuerim semper apud eos, cuius sunt apud probos uiri eruditiores: docui enim eos chartam nauigationis, effecíq; ut faterentur consuetos naucleros nihil hactenus sciuisse, si mihi conferrentur cosmographiæ expertes. Itaque dicta frons reperti continentis, quæ uergit ad meridiem, in ulteriorem spem nos induxit scrutandi uidelicet eius orbis, peragrandíque ad regulam. Communi igitur sententia decretum,

Digitized by Google

cretum, ut regionem exploraremus, etiam introrsus mores & ritus gentis illius percunctaremur. Adnauigauimus ergo secus littus leucis ferè DC, subinde in terram descendentes, habito cum accolis colloquio frequentiore: à quibus profecto honorifice ac cordate excipiebamur: & eorum probitate, & natura innocentissima prouocati, nonnunquam quindecim uel uiginti diebus apud eos non inhonori uersati sumus: sunt enim hospitales admodum, sicuti latius infra patebit. Is igitur continens auspicatur ultra æquinoctialem lineam gradibus octo uersus polum Antarcticum, & tandiu secus hoc littus nauigauimus, donec superato tropico hyemali prope polum Antarcticum gradibus XVII, & medio applicuimus, ubi eleuatum horizontem habent gradibus quinquaginta. Quæ uero ibi conspicatus fuerim, mortalibus nostri æui incomperta sunt: gentem uidelicet, mores, humanitatem, soli feracitatem, aeris temperiem, salubritatem cœli, corpora cœlestia, & in primis octauæ sphæræ sydera fixa, quorum sphæra nostra non meminit, nec hactenus cognita fuere à priscis etiam eruditioribus, ea mox sedulo sum denarraturus.

De moribus & natura gentis illius. Cap. CXVII.

FREQVENTIOR est igitur hæc regio cunctis quas unquam uiderim regionibus: nam uidetur innumera, ut commeminit diuus Ioannes in sua Apocalypsi. Id genus hominum cicuratum est admodum & mansuefactum, nemini noxium: nudi prorsus incedunt, uti eos parens natura peperit: nudi nascuntur, nudi rursus moriuntur: corpora habent habilissima, utpote facta ad symmetriam: symmetrica dici iure possunt, colore ad rubedinem inclinante: id efficit candens sydus, quod non difficulter torret nudos homines: capillos habent nigros, sed promissos: incessu & ludis agiles sunt quàm qui maxime: facie sunt perquam liberali ac uenusta, nisi ipsi eam deformarent dehonestamento ferè increbili: nam terebratam perforatámque faciem circunferunt, uidelicet genas, maxillas, nares, labra, aures: neque foramine mediocri aut uno, sed magnis complu ribúsq; : nam uidi quandoq; quempiam septem foramina in facie habentẽ, quæ singula capacia erant pruni unius damascени: dempta itaque carne, hæc opplent lapillis quibusdam ceruleis, marmoreis aut crystallinis, uel ex alabastro pulcherrimis, aut ebore uel ossibus candidissimis, more suo, arte non inepta fabrefactis elaboratísq;. Quæ res adeo est insolens & turpis, ut monstrum prima facie præ se ferat, homo uidelicet qui gemmatam faciem circunfert, terebratus foramine multiplici: & si credere dignum est, lapides septem in facie habens, qui singuli medii palmi magnitudinem superant. Nemo est profecto qui non admiretur: cum præsertim animo attentiore apud se hæc tam prodigiosa expenderit: uera tamen sunt. Nam ego aliquando obseruaui dictos septem lapides pondo ferè unciarum sexdecim. Inaures & ipsi ferunt pretiosiores, uidelicet anulos appensos, aut baccas pensiles, more AEgyptiorum Indorúmque. Hunc morem uiri tantum seruant: at mulieres solum ferunt inaures. Habent etiam fœminæ & alium morem atrocem, & totius humanioris uitæ expertem. Quoniam igitur mulieres huiusmodi in Venerem pronæ sunt admodum & salaces, id facinus parant, ut turpiori earum uoluptati faciant satis: nam uiris in potu dant herbæ cuiusdam succum, quo epoto inguina mox tument & crescunt non mediocriter:

Digitized by Google

aut ubi id non profecerit, uenenata quædam admouent, quæ mordicus inguen lancinent tantiſper, donec tumeſcat, fitque propterea ut apud eos compluſculi teſtes amittant,& eunuchi reddantur. Lanam non habent,nec linum,ideo omnifariam panno carent:nec goſipinis ueſtibus,id eſt bombicinis utuntur,nullius enim egent amictus,qui nudi uſquequaque incedunt. Apud eos nulla ſunt pecu lia:communia ſunt omnia : regem non habent nec imperium,unuſquiſque ſibiipſi rex eſt:tot ducunt uxores,quot libuerit:in promiſcuum coeunt,nulla ſanguinis ratione habita : cum matre filius,& frater cum ſorore coeunt, libidinem paſſim exercent inſtar brutorum animalium, nam ubique & cum quauis muliere,etiam ſibi forte obuia,rem peragunt ueneream. Dirimunt etiam pro arbitratu coniugia,quoniam exleges ſunt,& à iure ſunt extorres,templa non habent nec legem,minúſque idola colunt. Quid plura? pernitioſam quandam habent uiuendi libertatẽ, quæ Epicuris potius quàm Stoicis quadrat. Commercia non exercent,pecuniam neſciunt,inuicem tamen diſſident,præliantúrque atrociter, ſed ordine nullo. Iuuenes ſenes concione flectunt trahúntque in eorum ſententiam,quocunque libuerit,accendúntque ad bella,quibus hoſtes conficiunt,quos ſubegerint profligauerintque hoſtes in cibatu habent gratiſſimos. Carne ueſcuntur humana,adeo ut pater filios epuletur,& uiciſſim nati parentem, prout ſors tulerit & euentus. Vidi ego quendam perditiſſimum hominem, qui pro gloria non mediocri iactabat, ſe eſitauiſſe ſupra tercentum uiros . Vidi etiam urbem quandam,ubi immoratus ſum diebus ferè uiginti ſeptem, & ibi contignationibus humanas carnes,eaſdémque ſalitas penſiles uidi,uti nos carnes aprugnas ſole uel fumo ſiccatas appendimus in culina trabibus,& in primis inſitia, & id genus alia:imò mirabantur plurimum,quòd nos non ueſceremur hoſtibus, quorum carnes aiunt appetentiam cibi facere , & miri ſaporis eſſe , eáſque extollunt tanquam dapes ganeatas opiparáſque:arma habent nulla,præter ſagittas & arcũ: his atrociſſime diloricati præliantur:quippe qui nudi congrediuntur,conſaucian túrque non aliter quàm fera animalia:hos nixi ſumus pluries uelle trahere in noſtram ſententiam , perſuadebamúſque identidem , ut tandem aliquando ab his improbatis moribus, ueluti ab re abominanda temperarent:qui nobis ſæpenumero polliciti ſunt ſe temperaturos ab hac ſæuitia. Mulieres uero,ut præfeci,licet nudæ incedant,uagæ & ſalaces in Venerem,non ſunt tamen deformes:quamha biliſſima corpora habent,nec quidem exuſta, ut forte ſibi complures perſuadere quirent:& licet obeſæ & præpingues, non tamen ob id deformantur:& quod miratu non eſt indignũ,nullas uel puerperas uidi,quæ demiſſas haberent mammas:nam licet pepererint fœtæ,non ſunt in aſpectu corporis uirginibus abſimiles : non caperatam contractámque in uentre uidebis cutem, & ea quæ honeſte nominari non poſſunt, prorſus à uirgine non abſunt:ubi Chriſtianorũ copiam habebant,mirum eſt dictu quàm turpiter corpora ſua proſtituerent,libidinoſiores ſupra omnem credulitatem. Annis uiuunt centum & quinquaginta:raro ægrotant:qui ſi forte in morbos inciderint,ſibi herbarum ſucco medentur protinus. Hæc ſunt quæ apud eos comperi non obſcura , uidelicet aeris temperiem, cœli clementiam,ſolum ferax,longam ætatem. Id forte efficit Eurus,qui iſtic iugiter perflat, quíque eius loci apud eos eſt,cuius Aquilo apud nos. Piſcatu gaudent,

Digitized by Google

dent,eóque uictitant plurimum,adiuuante hoc uotũ natura:nam æquora inibi ſcatent piſcium omni genere. Venatu parum oblectantur, quod efficit ferarum ingens multitudo:pauent enim ob non cicurata animalia ſyluas frequentare. Viſuntur etiam ibi leones omnifariam,urſi,& idgenus alia. Arbores ibi creſcũt in tantã altitudinem ut uix credas. Temperant igitur à ſyluis, utpote qui nudi & diloricati inermésque tutò feris haud congrederentur.

De ſoli feracitate,& cœli temperie. Cap. CXVIII.

REGIO eſt aprica, ferax,& eximie amœna:& licèt ſit cliuoſa,irrigua tamẽ eſt fontibus ac fluuiis innumeris, ſyluáſq; habet adeo condenſas,ut uix tranſitũ præbeant, obſtante arborum frequentia. His inerrant animalia multiiuga,eadémque ſæuiſſima:arbores & fructus abſque cultore ſuapte natura creſcunt:fructus habent uberrimos,eoſdémque ſuauiſſimos, nec mortalibus noxios, noſtris prorſus abſimiles. Gignit etiamnum terra innumeras herbas & radices, quibus panem conficiunt & alia pulmenta. Semina ſunt complura,uerum noſtris minime ſimilia. Regio nullum fert metallum,præter aurum:auri igitur ibi ingens eſt copia:licet nihil nobiſcum attulerimus inde hoc primo itinere: nam de hac re certiores nos fecerunt indigenæ omnes,qui plagã hanc auro ſcatere affirmabant,ídque apud eos minime in pretio eſſe,& fere nullius momenti,identidem prædicabant:baccas margaritáſque complures habent,ut in ſuperioribus commeminimus:quorum omnium ſi uellem ſigillatim meminiſſe ob innumeram multitudinem,multiiugámque naturam,ſurgeret in opus magnum hæc hiſtoria:nã Plinius uir abſolutiſſimus,qui tantarũ rerum texuit hiſtoriam,non tamẽ horum milleſimam partem conſequutus eſt,quæ ſi ſingula percenſuiſſet, longe aliud opus effeciſſet,ſi ad magnitudinem ſpectes,alioquin abſolutiſſimum,& id in primis admirationem præbet non mediocrem,pſitacorum multiiuga natura,colóſque multiplex & uarius,adeo ut Polycletus,uir in pictura tantus, has auitiorum uarietates uix conſequi potuiſſet. Arbores omnes inenarrabilem ſuauitatem fragrant,gummas,liquores & ſuccos emittunt paſſim, quarum uirtus ſi nobis comperta foret,puto nihil nobis non ſolum ad uoluptatem, ſed etiam ad ſoſpitatem,bonámque ualetudinem defuturum,& ſiqui eſt in orbe paradiſus terreſtris,non longe ab his regionibus haud dubie eſſe debet. Itaque ut ſum præfatus,regio uergit ad meridiem tanta cœli temperie,ut nec hyeme algeant, nec æſtate exæſtuent.

De ſyderibus poli antarctici. Cap. CXIX.

COELVM inibi & aera perraro nubes inumbrant, ferè ſemper ſerena ſunt,rorat quandoque,ſed leniter,uapores ſunt propè nulli, nec diutius rorat, quàm tribus uel quatuor horis,& inſtar nebulæ mox fathiſcit,cœlum decentiſſime exornatur ſyderibus quibuſdam, quæ ſunt nobis incomperta, quorum ego conſignantiſſime memini,& percenſui ferè uiginti tantæ claritudinis, ut apud nos Venus & Iuppiter. Perpendi etiamnum eorũ circuitus & uarios motus,metitúſque circunferentiam ac diametrum non difficulter cum geometriã non ignorarẽ,propterea pro comperto habui,maioris eſſe magnitudinis quàm autument mortales,& in primis Canopos tres conſpicatus ſum,duos claros admodum,tertium obſcurũ & diſſimilem aliis. Polus Antarcticus Vrſam maiorẽ

Digitized by Google

nec minorem habet, ſicuti eſt uidere in noſtro Arctico polo: nec eum contingunt ſydera quæpiam clara. Quæ uero ipſum ambiunt tria ſunt, quæ figuram præ ſe ferunt trianguli orthogoni, quorum id quod medio loco uiſitur, nouem gradus & medium circunferentiæ habet, & ubi hæc exoriuntur, à læua conſpicitur Canopus albicans eximiæ magnitudinis, quod ubi in medium cœli deuenerit, infra ſcriptam præſentat figuram.

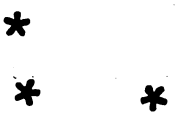

His ſuccedunt tria alia præclara ſydera, quorum medium habet diametrum circunferentiæ duodecim graduum cum dimidio, & in medio eorum alter Canopus cernitur albus. Hunc ſequuntur ſex alia conſpicua ſydera, quæ claritate cunctis octauæ ſphæræ ſyderibus præſtant, quorum medium in ſuperficie firmamenti diametrũ circunferentiæ habet graduum triginta duorũ: hæc aſtra concomitatur Canopus ingens, ſed niger: quæ omnia cernuntur in uia Lactea: & ubi ad lineam peruenerint meridionalem, infra ſcriptam referunt figuram.

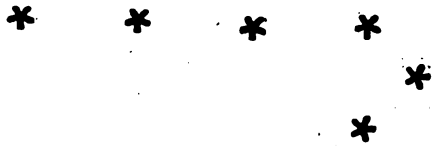

De nonnullis illius hemiſphærii, quæ philoſophis repugnant. Cap. CXX.

ILLIC ITAQVE conſpicatus ſum complura alia ſydera, quorum motus multiplices adamuſſim obſeruans librum edidi quẽdam conſignantiſſime, in quo commemini ferè omnium, quæ in hac mea nauigatione non obſcura dignoſcere quiui, & is apud hunc inuictiſſimum regem adhuc hoſpitatur, quem ſpero propediem ad ſuum dominũ rediturum. In eo itaque hemiſphærio non indiligenter quædã perpendi, quæ philoſophorũ ſententiæ refragantur, utpote contraria, ac omnino pugnantia: inter cætera Irim, id eſt arcũ cœleſtem album circiter noctem mediã: quoniam ſecundum opinionẽ quorundam colores trahit à quatuor elementis, ab igne uidelicet rubeum, à terra praſinũ, ab aere lacteum, ab aqua cœruleum: ſed longe aliter ſenſit Ariſtoteles in metheoris, dicit que Irim eſſe repercuſſionem radii redundantis ad uaporem ſibi appoſitæ nubis, ſicut ſplendor in aqua refulgens, in pariete refulget, rediens ad ipſum ſua interpoſitione feruorem ſolis temperat reſolutione in pluuias, inferiora fœcundat, ſepcie ſua ſuperiora pulchra reddit, dominiũ humiditatis in aere eſſe oſtendit: unde infra quadraginta annos à mundi fine non apparebit, quod elemẽtorum deſiccationem indicabit: pacem inter deum & homines denuntiat: ſemper ex oppoſito ſolis eſt: nunquam apparet in meridie, quia ſol nunquam eſt in ſeptentrione. Plinius tamẽ ait, quod poſt autumni æquinoctium apparet quacunq; hora. Hæc excerpta ſunt à Landino ex AEneidos quarto ab interprete, ut nemo

Iris.

ſuis

Digitized by Google

ſuis fraudetur laboribus, ſed ſuus cuique reddatur honos: eum uidi rurſus & iterum, neque ego unus arcum huiuſmodi animaduerti, uerum compluſculi è nautis huic ſententiæ ſuffragantur meæ. Rurſus uidimus neomeniam, id eſt nouam lunam, eadem die, qua cum ſole coniũgitur. Ibi etiam ſingulis noctibus uideas uapores & faces ardentiſſimas cœlo inerrare. Præfeci paulo ſupra, ſi tibi ſuccurrit, id hemiſphærium, quod niſi loquamur improprie, hemiſphærium dici non poſſe, ſi noſtrò collatum fuerit, tamen quia nonnihil formam eius effingere uidetur, uiſum eſt improprie loquendo hemiſphærium id appellare.

De forma quartæ partis terræ nuperrime inuentæ. Cap. CXXI.

IGITVR, ut ſum præfatus, ex Vliſbona, unde nos ſoluimus, quæ diſtat ab æquinoctiali uerſus ſeptentrionem gradibus ferè XL, nauigauimus uſque ad eam regionẽ, quæ eſt ultra æquinoctialẽ gradibus quinquaginta: quos ſi ſimul collegeris, nonagenarium efficient numerum: quiquidem numerus quartã partem obtinet maximi circuli, iuxta ueram priſcorum ſupputationem traditam nobis. Liquet igitur omnibus, nos quartam orbis partem metitos fuiſſe: propterea nos qui Vliſbonam incolimus, citra æquatorem gradibus propè quadraginta in regione ſeptentrionali diſtamus ab eis, qui ultra æquinoctialem lineam degunt, in meridionali longitudine angulariter gradibus nonaginta, id eſt, à linea tranſuerſali: & ut etiam compertius rem intelligas, linea perpẽdicularis, quæ dum nos recto gradu conſiſtimus, ſurgit à puncto cœli, & tendit ad noſtrũ Zenith, eadémque linea eorum qui ultra æquatorem ſunt ad gradus quinquaginta, latera percutit, fitque propterea ut nos in linea recta ſimus, ipſi uero ſint, ſi nobis conferantur, in tranſuerſali, & is ſitus efficit figuram trianguli orthogoni quarum linearum rectam nos tenemus, prout declarat ſubſequens figura, & de coſmographia ſatis ſupérque dictum arbitror.

Zenith noſtrum.

Cur liber dictus ſit dies tertius. Cap. CXXII

HAEC SVNT itaque quæ in hac ultima nauigatione ſcitu digna cenſui, quæ etiam oculis ſubieci, nec ab re opus nuncupaui Diem tertium, quandoquidem prius edidi libros alios duos eius nauigationis, quã ex præcepto regis perfeci occidentem uerſus, ínque eis complura ſcitu non indigna conſignantiſſime ſunt exarata, & ea in primis quæ ſpectant ad gloriam noſtri ſeruatoris, qui hanc orbis machinam miro extruxit artificio, quis enim ſatis pro meritis deum laudare poſſit, cuius mirabilia commemoraui in opere prædicto, legẽs curſim quæ ſpectant ad ſitũ & cultum orbis, ut dum laxius otium dabitur, exactius de geo-

Digitized by Google

graphia opus quodpiam edam, ut mei uel posteri meminerint, & ex hoc opere discerent uberius deum maximum colere indies magis, eáque aliquando scirẽt, quæ nostri ueteres priscíque patres prorsus nesciuerunt. Propterea seruatorem nostrũ, cui propriũ est misereri mortalitatis, omnibus uotis precor supplicibus ut sinat me tantisper uiuere, donec id peregerim quod mente concepi. At alios duos dies in aliud tempus differendos reor, cum præsertim rediero sospes in patriam, eruditiorum opera & consilio, necnon amicorum hortatu luculentius opus edam.

De excusatione Alberici, & uoto eius. Cap. CXXIII.

DABIS ueniam uir candidissime, si ultimæ nauigationis diaria ad te nondum misi, sicuti pollicitus fueram. In causa fuit rex sereniſſimus, qui adhuc domi meos libellos detinet: uerum postquam distuli in hunc diem edere id opus, forte fortuna addam & quartum diem. Hæsit mihi cordi rursum peragrare eam orbis partem, quæ spectat meridiem: & huic operi iam nauando in expedito sunt liburnicæ duæ, armamentis ac commeatibus ubertim communitæ. Dũ igitur proficiscar in orientem iter agens per meridiem, Noto uehar uento, quo cum deuenero, plura abs me fient in decus & gloriam dei, necnon patriæ emolumentum, & mei nominis æternitatẽ, & in primis in senectutis meæ, quæ iam propè appetit, honorem & leuamen. Quare nihil desideramus in hac re præter commeatum regis: quo impetrato, pleno gradu contendam: quod deus bene uertat.

De his qui plura quærunt quàm liceat. Cap. CXXIIII.

FIDVS interpres præsens opus è Lusitano Italicum fecit, ut scirent qui Latium accolunt, quàm magna indies occurrunt, & item qui sibi nimium arrogant, intelligerent omnia se scire non posse: quandoquidem hæc mira tot uiris acerrimis ingenio, hucusque à condito orbe incomperta fuere. Hinc arguitur temeritatis & superbiæ nostra arrogans natura, quæ scire posse putat omnia.

RERVM MEMORABILIVM CALECHVT, QVAE NON SVNT ABSIMILES ILLIS QVAS Petrus Aliares secundo & altero tractatu scripsit, quæ rursum colliquescunt ex litteris quorundam nobilium uirorum ut latius in sequentibus patebit.

Exemplum literarum cuiusdam Cretici dominorum Venetorum legati apud regem Lusitanorum die uigesima septima Iunii. M D I. Cap. CXXV.

SERENISSIME Princeps &c. Reor uestram dominationem certiorem iam factam fuisse à præstantissimo legato, rerum omnium memorabilium, quæ hic usu euenerunt, & in primis de classe, quam nuperrime rex Lusitaniæ

Digitized by Google

Lusitaniæ inuictissimus in Indiam expediuit, quæ superis miserantibus rediit, sed mulctata ratibus septem: nam eò concesserant liburnicæ quatuordecim, & septem tantum incolumes rediere, reliquis pessundatis. Igitur egregie princeps per latus Mauritaniæ ac Getuliæ Noto ducti, deuentum est ad Caput uiride, dictum olim Experias, ubi uisuntur Hesperidum insulæ: & ibi auspicatur Experias
AEthiopia inferior uersus orientem, ultra quam prisci minime iuere. Hinc egreditur latus AEthiopiæ uersus orientem, donec respondeat lineæ Siciliæ, à dicto latere intra lineam æquatoris ad quinque uel sex gradus: & circiter medium dicti lateris uisitur aurifodina huius regis: póstque eam surgit caput ad Austrum, excedens hyemalem tropicum per gradus nouem. Istud Caput dicitur Bonæ spei: & illinc itur in nostras barbarias introrsus ad miliaria ferè quinque milia uersus plagam nostram. Cum uero præterieris dictum Caput, mox regio se sinuat, donec ad Prasum deuenias promontorium, quod antiqui, & in primis Prasum
Ptolemæus, pro termino meridionalis regionis posuit: ulteriorem uero plagam appellauit incognitam: Inde itur ad Troglodítas, aurifodina uisitur, quam appellant Z aphallam, ubi maiores nostri affirmant uim auri ingentissimam esse quàm alibi gentium. Hic intrant sinum barbaricum, & inde in oceanum deuenitur Indicum, & demum ad urbem Calechut. Id est eorum iter: quod si recte supputaueris, miliaria propè quindecim milia uastitate sua occupat, ubi secus littora itur. Si uero desertis littoribus recto itinere ibis, recessus terrarum & anfractus montium prætermittens, sed in altum tendens usquequaque, longe minus iter erit quàm prædiximus. Supra Caput Bonæ spei Lebegio uecti uento, nacti sunt nouam tellurem, quam appellarunt Psitacorum: quoniã inibi inueniuntur Psitaci
alites huiusmodi incredibilis proceritatis, utpote qui brachium & dimidium longitudine excedant, multiiugi coloris: duos nos uidimus, qui fidem rei præbent. Nautæ itaque ubi conspexere latam plagam, credidere continentem, propterea adnauigarunt tantisper, donec terræ spatium duûm milium miliarium superarunt, nec tamen finis est repertus tantæ uastitatis. Plagam incolunt uiri nudi & proceri, formosique admodum. In eo itinere amisere naues quatuor, duas ipsi miserant ad aurifodinam, quas autumant non reuersuras, septem uero concessere Calechut, ubi honorifice nostri pro congressu sunt excepti, ædésque à principe consequuti sunt, & ibi nostræ naues statiuam fecerunt. Obiter superuenerunt Maurorum & circumadiacentium populorum rates, & comprimis magni Soldani liburnicæ, & hi omnes conspirarunt in Christianos, quippe qui ægre ferebant Christianum genus usque in illas partes propagari: iactabántque eò nostros contendisse, ut illis lucra adimerent sua, propterea primo loco naues onerare contendebant, nostro negotiatore reluctante, qui mox regi de Maurorum insolentia questus est, quem ilico deprehendit Mauris fauere, tamen ut erat uir ambiguæ fidei, nostris respondit in hunc modum, se animo haud æquo laturum, ut Mauri prius mercimonia liceantur, quàm Christiani sua cõmercia absoluerint: & in huius rei specimen iubebat, ut Mauris, qui huius decreti præuaricatores comperti forent, mercimonia omnia impune adimerentur, eáque occupãtibus adiudicabat. Cõgressi igitur Christiani cum Mauris, ilico tota urbs in partes Maurorũ declinauit. Quare Christiani generis strages magna

Digitized by Google

facta est, in qua supra quadraginta homines desiderati sunt Christiani nominis: inter quos oppetiit negotiorũ nostrorum gestor: qui licet undabundo mari sese credidisset, correptus est tamen à barbaris, & uitam efflauit mœrore omnium. Hæc igitur ut nostris nota fuere, condicto tormenta omne genus exonerant, & classem præfecti Syriæ, id est Soldani, rogo consumpserunt: nam in ea erant naues decem: catapultis uero & bombardis urbem propè deuastarunt, complures domos incendentes, quæ pro imbrice, instar mapalium, paleas habebãt. Quemobrem illinc abiuere & duce Iudæo, qui fidem Christi induerat, aliud regnum petiere ultra Calechut, ad miliaria ferè quadraginta, Cuchinum appellant: eius rex odit regem Calechut, quàm qui maxime. Is igitur in odium regis Calechut nostros perbenigne excepit: & hic maiorem habet aromatum copiam, quàm rex Calechut. Quare nostri tot diuitias inde asportarunt, ut uix id audeam referre: nam ipsi aiunt emisse illic cantarum, id est genus mensuræ non mediocris, cinamomi aureo uno. Rex igitur huius regionis legatos misit ad regem Lusitanum, duósque obsides, ut securius eò nostri redirent. At rex Calechut interea ingentissimam classem expediuit in nostros: qui quoniam onustas habebant naues, illis congredi haudquaquam uoluere, sed altum petentes Borea ducti, quem uentum ipsi ignorant, euaserunt: erat enim pertimescenda classis: quippe quæ supra centum & quinquaginta naues habebat, ferebátque hominum quindecim mille. Igitur cum euasissent discrimen, deuenerunt ad quandam insulam, ubi diui Thomæ corpus quiescit. Huius insulæ dominus Christianos honorificentissime excepit, & sancti corporis reliquias in specimen amicitiæ nostris dedit. Quid plura? aromata omne genus nostris, quos nunquam uiderat, absque pecunia obtulit: soluerent demum cum sibi peropportunum fuisset, & rediissent felicibus, ut aiunt, auibus. Verum nostri illius commercii non egebant, utpote qui onusti erant admodum. Abfuerũt in hoc itinere menses quatuordecim uerum trimestri rediere, & addebant deinceps celerius iter perficere posse, utpote qui iam recessus & ambages maris nouerant, utputa decem mensibus iter se facturos rentur. Naues rediere omnes, præter unã, quæ illisa scopulis quibusdam pessum iuit, saluis tamẽ uiris quos uehebat, & ea capax erat sexcentorum doliorum, nondum tamen applicuit classis, una tantum liburnica portum appulit, reli quæ uero non longe ab urbe esse censentur, hæc enim quæ nuperrime aduenit, portum attigit ea die quæ est diuo Ioanni percelebris admodum, agebam enim per id tempus apud serenissimum regem, qui me compellans his uerbis inquit, Heus uir probe congratulare mihi, quoniam mea classis iam est in uado, omni aromatum genere onusta: quod ego audiens, ut par erat, hæc noua læto animo excepi, & in gratiam regis iussi meis, ut festiuissimum quàm possent diem agerent, æris tinnitu & cymbalorum, tibicinúmque, ut assolet, modulationibus, & tormentorum reboatu frequentiore. Postridie actæ sunt gratiæ deo, & nuncupata uota à cuncto populo. Rursus regem adiui, qui ut me uidit, monuit protinus ut uestram serenitatem commonefacerem de sua lætitia, quæ per id tempus obtigerat: adiecítque ad hæc, ut deinceps tuto & intrepide eò mitteretis uestras liburnicas, mercaturi sua aromata: nam pollicebatur se uestros perquam benigne accepturum, adeo ut domi esse censerentur. Addebat etiam se nauaturum operam, ut

Digitized by Google

ram, ut præfectus Syriæ, id est Soldanus, haudquaquam aromata ex India comportare queat: in cuius rei euidens argumentum expedire cœpit liburnicas & celoces supra quadraginta, quæ eò contendant, & earum quædam inibi iugiter cõmorentur: aliæ uero ultro citróque commercii gratia commeent assidue: nec dubitat quin India pro arbitratu suo potiri possit. Nauis quæ iam aduenit, est Bartholomæi cuiusdam Tusci, quem tulit urbs Florentia. Ea igitur infra scripta conuexit mercimonia, uidelicet piperis cantaros CCC, cinamomi cãtaros CXX, lachæ cantaros LX, castorei, & id est genus odorũ cantaros XV, Gariophyllum & zinziber non attulere, quoniam præuenti sunt à Mauris qui & Gariophyllum & zinziber asportauerant: neque hæc fert regio Calechut, aliunde importantur. Minutiora aromata non tulere. At margaritas & uniones omne genus licitati quidem fuerant, uerum in congressu incolarum Calechut omnia perdidere, feceréque hominum pariter ac mercium non modicam iacturam. Nec id inuoluam silentio, nuperrime huc aduenisse legatos quosdam, qui à rege Vbene AEtiope accepta persona, consalutatum nostrum regem uenere, onusti muneribus compluscul is. Munera fuere mancipia & elephantorum dentes, & complura alia, quæ & nostra regio fert. Hæc itaque celox quæ primo loco aduenit, dum patriam peteret obuiam habuit naues duas, quæ proficiscebantur ex mina auri noua, & uersus Indiam pergebant. Hæ igitur ubi nostram conspicatæ sunt, rati se fore nostrorũ prædam, condicto, ut sese redimerent nostris auri XV M quingentorum ducatorum obtulerunt: uerum nostri temperarunt ab eorum auro, imò eos compluscul is donarunt muneribus, ut hac prouocati liberalitate, liberum pelagus nostris deinceps permitterent.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM NEGOtiatorum & collybistarum, ac trapezitarũ Hispaniæ, ad correspondales suos in urbe Florentiæ & Venetiarum, de pace & fœdere inter reges Portugalliæ & Calechut. Caput. CXXVI.

EX RELATV eorũ qui classem concomitati sunt: eam inquam quæ M D I I, mense Maii ab Vlisbona soluit, & anno M D I I I, die XV Decembris rediit, certiores facti sumus, regem Calechut cum nostro rege in hæc fœdera pacis descendisse, ut uidelicet pro illata strage nostris penderet baccharas quatuor mille piperis, id est cantara duodecim milia, & quod Mauri undequaque aduenientes inibi cõmercia tractare nequeant, oriundis ex urbe Calechut exceptis, quódq; iidem Mecham Mahumetis adire non possint, & quod rex noster pro suo arbitratu erigere possit arcem in urbe Calechut, acceptis à rege lapidibus, calce & lignis, quæ sufficiant condendæ arci, ære pro eis prius soluto: ita tamen ut rex eis faueat in cunctis, patiatúrque regem nostrum inibi uirum Lusitanum nostris præficere qui ius dicat, quíque & uitæ & necis nostrorum habeat potestatem, adeo ut nec ad ipsum regem prouocare liceat, & ubi aliqui descisserent à negotiatore nostro, ii protinus dedantur plectendi pro arbitrio præfecti Christianorum: & siqui Mauri capti detineantur, hi omnes negotiatori nostro reddantur: necnõ Mediolanenses duo mangones gemmarum, qui ex urbe Roma profecti sunt in Indiam, & ibi artẽ balistariã exercent, in Christiani nominis dedecus & detrimentũ ingẽs, nauésq; nostro more fabricãtur: hos igitur in pedicis ferreis

Digitized by Google

captos, poſtulabat dandos præfecto claſſis. Præterea quod rex regni Cuchini & Canoræ inter cõfœderatos percenſeretur, ea lege, ut unum & commune periculum, una ſalus eſſet omnibus: perinde ut ſi quiſpiã ſumeret contra eorum aliquẽ arma, is omnium confœderatorum hoſtis declararetur: & ſi uſu eueniſſet, ut aliquis deſciſceret ab hac pace & cõcordia, in eum ueluti perfidũ aliorũ uires exercerentur, eſſetque ab omnibus tanquam proditor, & fidei hoſtis exploſus: & hæc omnia eò tendebant, ut diutius pax inter eos uigeret. Cauebatur etiam, ut dum claſſis Luſitanorum inibi agebat, illò naues cuiuſuis generis non accederent, niſi prius nóſtris onuſtis. Vbi uero tantum mercium foret, quod ſufficeret omnibus, tunc liberum erat unicuique naues onerare: ita tamen, ut ad conſueta pretia nõ adderent, id eſt ut pluris ſolito non uendant, quàm pro centũ octo: quod genus fœnoris illic exercent. Hæ ſunt pacis conditiones & fœdera, quæ in noſtri regis decus maximũ ſuſceptæ ſunt, ut colliqueſcit omnibus: nã reuera iam is noſter rex non ab re dici poteſt dominus Indiæ. Quin iam & Turcæ, & Syriæ præfecto leges impoſuit, adeo ut ad urbem Calechut eis non pateat aditus. Nec ambigimus quin intra quatuor annos rex noſter nauet operam, ut noſtri nautæ tutò & impune Byzantium Thracum metropolim, & Alexandriam AEgypti, emporia orientalium clariſſima contendant, & tandem ſe aliquando ulciſcantur de Mauris, à quibus crebro peſſime ſunt accepti. Claſſis igitur præfectus nauium duodecim hoc anno eò profectus eſt, & comperit regem Cuchini extorrem à ſuo regno: nam ſeceſſerat in quandam inſulam, ubi in locum editum receptus deliteſcebat ab inſidiis regis Calechut. Cauſam non afferebant aliam, niſi quòd memor datæ fidei ſæuienti regi Calechut noſtros haudquaquam tradere uoluerat: nã maluit exulẽ agere, quàm fidẽ labefactare præſtitã. Opportune igitur noſtra claſſis ſuppetias tulit ſocio regi, & expeditis auxiliaribus copiis iuere intrepidi in regẽ perfidũ, magnam cladem inferentes hoſti. Regem Cuchini in regnũ continuo reſtituunt. Id regnũ eſt non longe ab anguſtiis maris Erythræi, ubi arcẽ erigunt munitiſſimam: aliam ædificant in oſtio ſinus Cuchini, ubi tormentorũ ferè genera omnia iam uiſuntur, eíſq; decernunt hoſtem propulſare eminus, & tutã claſſi ſtationem præbere ſuæ, neq; eò illis reluctantibus deinceps concedet quiſpiam. Itidem fiet in ſinu Calechut, perinde ut ſtationẽ & littora proximiora nõ difficulter tueri queãt. Naues uero quæ ſuperiore anno remanſerãt iſtic, prædam fecerant non mediocrẽ, nam quadam die mane ceperunt Maurorũ naues quinque regni Cambaiæ, quæ ad Mecham, Mahumetis aram, proficiſcebantur. In eis igitur nacti ſumus gariophylli cantaros mille defecati, id eſt mundi, ſine quiſquiliis, ínque eis erat plurimũ gariophylli haud decorticati, ut apud nos uiſitur. Ferebant etiam hæ naues caſtoreum, & id genus odores, ſandalium, ambram, lacham puriſſimam, & tenuiſſimas telas lini, aurum uero & argentum ſignatum abunde habèbant, adeo ut opes quæ compertæ ſunt ibi, ualorem CC mille ducatorum excederent. Quare iam uobis teſtatum eſſe remur, quanti ſit habenda ea regio, quæ ferè omnibus rebus ſcatet effuſe. Itaque ex his ratibus quas præfecimus, duæ peſſum iere, duæ uero dum ſtatiuam agerent, iactis ancoris in quodam portu huius inſulæ, ui tempeſtatis actæ, ſupra

ſexcentum

Digitized by Google

ſexcentũ homines amiſere non longe ab oſtio maris Erythræi. Occubuit etiam ibi præfectus Vincentius. Cymba uero alia, quæ licet atrocem tempeſtatem euaſiſſet, paulum profecta in ſcopulum eliſa, peſſundata eſt, adeo ut totum æquor tum corporibus humanis, tum uel maxime mercimoniis omniſariam ſtratum & oppletum foret. Hunc finem quandoque male parta habent, ut eſt in adagio ueteri: Male partum male fruitur. Ex tot nauibus igitur ſola celox parua ſuperſtes fuit, ut cladis ſuorum nuntia foret. Noueritis ergo hunc noſtrum regem commeatum omnibus dediſſe eundi in Indiam, & exercendi inibi commercia: ſi tamen ex centenario lucro quadragenariũm ipſe habeat, hoc addito, ut ab eo naues emant non minoris, quanti ſibi conſtitiſſe uidebuntur: nec naiium huiuſmodi ſolutionem tantiſper differri patitur donec redierint, ſed prius quàm abeant, aurum in numerato habere operæpretium eſt. Viſus eſt is princeps cognouiſſe iacturam quam fecit in tot naufragiis, propterea cupit alios ſuo periculo eò proficiſci. Vix credimus reperturum regem quempiam, qui oblatas ſuſcipiat conditiones: indies tamen huius rei certiores uos reddam. Illud etiam non præteribo, huius commercii res haudquaquam ſtabiles eſſe: quicquid erit, etientus declarabit futurus. Cum his nauibus portum appulit Luſitanus quidam, qui uiſit minam auri in regno Zaphalæ: de qua re mira refert. Aſſeuerat nobis ibi nauem Chriſtianorum adhuc eſſe, & propè incredibilia de auri quantitate, quæ inibi reperitur refert. Propterea rex noſter aliò non tendit, niſi ut frenet hos Barbaros, arcémque ibi erigat munitiſſimam, ac propulſet Indos, & eos qui incolunt regnũ Cambaiæ, ne ipſi deinceps mina potiri poſſint. Omnem igitur aurifodinam ſibi protinus arrogabit. Pro comperto etiam habemus, hanc aurifodinam fuiſſe minam Salomonis, unde tot hauſit theſauros & ibi regina Saba, quæ iuit ad Salomonem, ut teſtatur ſacra uetus hiſtoria. Hæc profecto ſunt magna, ut uos non latet. Nec ab re hic rex dicendus eſt felix & bene auſpicatus, cui contigit tam locuples theſaurus. Rentur igitur homines ſe mox conſequuturos ab eo commeatum eundi in Indiam, ſoluto fœnore, uidelicet pro centenario quadragenarium, acceptis ſuis nauibus, ut præfati ſumus. Hunc modum uidetur uelle ſeruare, ut mercatores eò mittant ſuos geſtorum negotiatores, qui interſint mercimoniis, non tamen præſint: uult eſſe dominus rerum, adeo ut omnia ſui exerceant, etiam impenſa mercatorum: nam aromata ſuſcipienda erunt de manibus uice regis, nec liberum erit cuique mercari. Quare creditur commercium huiuſmodi non ſuſcepturum incrementa maiora. Indies tamen de his omnibus uos commonefaciam. Nec uos fugit nos aliàs uobis ſcripſiſſe, Cayrum ob hanc cauſam decoxiſſe: nam ex magno oriẽtaliũ emporio, ſi hæc ſuccedunt regi, fiet ciuitas confuſa, ut non ab re dicatur Babylon: neq; iniuria, nam illic Mauri conſueuerant Chriſtianos peſſime accipere: forte erratorum dabunt pœnas. Eò igitur deinceps non comportabuntur aromata omne genus, neque omniſariam gemmæ & margaritæ, & alia præclara complura: quoniam urbem Calechut, neque Zaphalam ultra non frequentabunt, reluctantibus Luſitanis ob arces nuperrime erectas: & de omnibus certiores facti, gratias agetis deo maximo. De aurifodina uero Zaphalæ, ut præfecimus, mira hic feruntur. Huius rex poſſeſſor efficietur intra biennium. Res eſt profecto digna miratu:

Digitized by Google

nam tota India & Perſis inde ſuum aurum hauriebat, quæ nunc à Gentilibus poſſidetur: licet ſit ditionis Chaldæorum regis oſtium ſinus, ubi commercia & permutationes fiunt cum Gentilibus: ſingulis enim annis Maurorum naues ueniunt onuſtæ uilioribus mercibus ex Cambaia, ut aurum aſportent. Merces ſunt cotoni, panni uiliores, ſericum plurifariam ac multiiugi coloris, & in primis Turcarum more contextum. Hæc igitur ſunt mercimonia, quæ inibi fiunt. Neque illic rex Chiloæ diutius commorabitur metu Gentilium, qui non longe degunt ad leucas ſexaginta in inſula quæ dicitur Chiloa: & eò contendunt naues omnes, ut ſoluant uectigal prius quàm eant ad minam Zaphalæ. Quò cum peruenerint, ante ſex uel octo menſes non expediuntur. Inde comportant aurum, ebur, & ceram merces optimas. Illinc ſoluentes Chiloam contendunt, & ibi rurſus pendunt præſtinati auri uectigal. Inde concedunt Cambaiam ſiue Mecham: & in noſtris nauibus ſunt duodecim aut quindecim negotiatores regis Chiloæ, qui tributum pendit noſtro regi quotannis, id eſt mitigallas M D, & id eſt genus ponderis: nam mitigal quodlibet ualoris eſt ducatorum centum quinquaginta: tamen is rex pendet à rege noſtro, adeo ut in manu ſua ſit ipſum pro libito profligare, & id quidem parua manu: nam quotiens libuerit eò mille hominum mittere, protinus is rex terga dabit: creditúrque ut id breui eueniat: nec res foret ardua, ſi profligato rege, redditus D C M ducatorum ſingulo anno conſequeretur. Neque arbitremini, uos rogo, hanc eſſe fabulam: uera eſt hiſtoria. Iam noſſe debetis, me iampridem de nouis rebus crebro uos commoneſeciſſe, & ſemper uera loquutum. Non ſum is qui delecter mendaciis: relatu etiam aliorum, qui inde ueniunt, teſtatiſſimum uobis fiet, me haud ficta, neque commentitia ſcripſiſſe. Si uero apud uos bene ſupputaueritis, quid ferre poſſint naues, quas expectamus in dies: comperietis certe eas ferre poſſe cantaros circiter ducentos uiginti duos aromatum omnifariam. Nam deinceps iſtuc mittam aromata omne genus, nauabóque operam, ut nuſquam uobis deſint, poſtquam fœdus initum eſt cum rege Calechut: licet non paruum diſcrimen illò nauigantibus immineat ob quoddam arcipelagus, in quo innatant inſulæ propè quatuordecim mille, & etiam ob anguſtias cuiuſdam freti, ubi mare uix eſt nauigiorum patiens: tamen tantum conabimur, quod pericula conſuetudine & frequentia efficiemus innoxia: ut quandoque gloriari poſſimus, ferè totum orbem peragrauiſſe, & ea præſertim, quæ priſci minime adiuere. Solum ſupereſt ut Taprobanam adeamus inſulam, teſte Plinio omnium rerum locupletiſſimam, ſi aurum, ſi gemmas, ſi ebora ſpectaueris: tantúmque noſtra opera & ſolicitudine fiet, ut omnis India mercimoniis noſtris pateat. Illic, ut ſcribunt noſtri, non magni penduntur noſtræ merces. Monent propterea ipſi, ut eò mittamus cruciferos aureos, ſi breuem cupiamus expeditionem noſtrarum rerum: quoniam aliæ merces diutius manent in portu, procraſtinantibus ex compoſito Indis, ut tandem fatigatis impenſa & diuturniore expectatione noſtris, minore pretio noſtra conſequantur. Eius ſunt ingenii, ut quandoque ſunt Itali, qui ſimulant mercium non egere, ut demum uiliore pretio præſtinent. Ibi etiam caripendunt æra, alumina alba, non rubea, & in primis grandia: minutiora uero ſpernunt. Corallium autem non floccipendunt, ſi ſit magnum & fabrefactum: alioquin nullius eſt apud

Mitigal.

eos

Digitized by Google

eos pretii. Habent ii populi uices contrarias cum Alexandrinis, adeo ut si illi minuta quærant, hi proceriora, & uersa uice. Plumbum non uilipenditur ibi, si instar lateris sit cõflatum. Argentum uiuum & ambra nihili penditur. Ibi æra fabrefacta minore pretio licitantur, quoniam rursus suo more ea conflant, uolúntque nos in conflando operam lusisse: non eo utuntur ut nos. Hæc igitur summa erit: alias merces, exceptis memoratis, ibi nullius esse pensi, lucríq; perquam mediocris.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM PETRI PASQVALIGI ORATORIS DOMINORVM VENETORVM APVD SERENISSIMVM ET INVICTISSIMVM PORTVGALLIAE REGEM, AD SVOS GERMANOS IN VLISBONA COMMORANTES, DIE DECIMA NONA OCTOBRIS. M D I.

Cap. CXXVII.

PRAESTANTISSIMI fratres tanquam patres honorandi, salutem. Petro cuidam Verzo tabellario, & nonnullis Valentinis ad uos literas dedimus superioribus diebus, quibus uos certiores reddidimus omnium quæ hic usu eueniunt. Nunc autem rursum uisum est uos per Bartholomæum Marchionem auunculum Dominici Benedicti Florentinum commonefacere de rebus nostris, ut intelligatis nobis cordi hæsisse, ad uos quamcreberrime literas dare, modo tabellarii habeantur. Vt igitur noua anni præsentis intelligatis, scitote hic esse eam triremem, quam superiore anno rex Portugalliæ sereniſſimus expediuerat uersus Aquilonem, Præfecto Gaspare Corterato, qui nobis refert continentẽ inueniſſe, distantem ad miliaria duo milia, inter Corum & Fauoniũ, hactenus toti penè orbi incompertam terrã, cuius latus aiunt ad miliria propè octingenta percurriſſe: nec tamen finis compertus est quispiam: ideo credunt continentem, non insulam esse: regióq; uidetur esse coniuncta cuidam plagæ, alias à nostris peragratæ, quasi sub ipso Septentrione: eo usque celox tamen non peruenit ob congelatum æquor, & ingruentes cœlo niues: argumento sunt tot flumina, quæ ab illis montibus deriuantur, quòd uidelicet ibi magna uis niuium existat: arguunt propterea insulam non posse tot flumina emittere. Aiunt præterea terram esse eximie cultam. Domos subeunt ligneas, quas cooperiunt pellibus ac coriis piscium. Huc adduxerunt uiros septem sexus utriusque. In celoce uero altera, quam præstolamur in horas, aduehuntur quinquaginta illius regionis incolæ. Hi si proceritatem corporis, si colorem, si habitudinem, si habitum spectes, Cinganis non sunt absimiles. Pellibus piscium ueſtiuntur & lutrarum, & eorum in primis, qui instar uulpium pilosas habent pelles, eísque utuntur hyeme, pilo ad carnes uerso, ut nos: at æstate ritu contrario: neque eas consuunt aut concinnant quouis modo, uerum uti fert ipsa belua, eo modo utuntur,

eis armos & brachia præcipuæ tegunt. Inguina uero fune ligant multiplici, confecto ex piſcium neruis. Videntur propterea ſylueſtres homines: non ſunt tamen inuerecundi,& corpora habent habiliſſima, ſi brachia, ſi armos, ſi crura reſpexeris, ad ſymmetriam ſunt omnia. Faciem ſtigmate compungunt, inurúntque notis multiiugis inſtar Indorum, ſex uel octo ſtigmatibus, prout libuerit. Hunc morem ſola uoluptas moderatur. Loquuntur quidem,ſed haud intelliguntur, licet adhibiti fuerint fere omnium linguarum interpretes. Eorum plaga caret prorſus ferro, gladios tamen habent, ſed ex acuminato lapide. Pari modo cuſpidant ſagittas, quæ noſtris ſunt acuminatiores. Noſtri inde attulerunt enſis confracti partem inauratam, quæ Italiæ ritu fabrefacta uidebatur. Quidam puer illic duos orbes argenteos auribus appenſos circunferebat, qui haud dubie cælati more noſtro uiſebantur, cælaturam Venetam in primis præ ſe ferentes. Quibus rebus non difficulter adducimur, continentem eſſe potius quàm inſulam. Quia ſi eò naues aliquando applicuiſſent, de ea comperti aliquid habuiſſemus. Piſcibus ſcatet regio, ſalmonibus uidelicet & alecibus, & id genus compluribus. Syluas habent omnifariam,perinde ut omni lignorum genere abundet regio. Propterea naues fabricantur, antemnas, & malos, tranſtra, & reliqua quæ pertinent ad nauigia. Ob id hic noſter rex ſereniſſimus inſtituit inde multum emolimenti ſumere, tum ob ligna frequentia pluribus rebus haud inepta, tum uel maxime ob hominum genus laboribus aſſuetum,quibus ad uaria eis uti quibit. Quandoquidem ſuapte natura hi uiri nati ſunt ad labores, ſúntque meliora mancipia quàm uiderim unquam. Viſum eſt propterea non fore ab amicitia noſtra deuium,ſi hæc uos non celarem. Vbi uero alia celox, quæ expectatur indies, aduenerit, mox aliarum rerum certiores uos reddam. Naues uero, quæ contendunt ad urbem Calechut expediuntur. Neque id præteribo, regi hæſiſſe cordi, ut tota claſſis, quæ proficiſci in Orientem conſueuit, ea primo Mechæ claſſem corripiat, ut tandem Soldano Syriæ Præfecto aditus illuc non pateat, nec inde deinceps aromata exportet: & huic rei rex unice ſtudet, perſuadétque ſibi, nihil poſſe obſtare,quin potiatur uotis huiuſmodi. Aſſentitur tota curia, urbs & regnum omne cum eo conſpirant. Quoniam ſi ſibi ſuccedet, mirum dictu eſt, quàm breui omnium locupletiſſimus ſit euaſurus in tanta rerum copia & ubertate, & in primis aduentantibus Venetis biremibus & triremibus, ut hinc aſportent mercimonia. Igitur pro comperto habetur, non poſſe niſi maxime lucrari, Venetorum celocibus huc accedentibus, & id in manu habere ſibi perſuadet. Tædet propterea ipſum moræ: Quoniam deſiderio etiam ipſa celeritas eſt in mora. Peroptat igitur, & perquam ardentiſſime inſiſtit rex ſereniſſimus, ut uoto frui queat ſuo. Ob quam rem uereor plurimum,ut ab hac ſententia, quæ cordi inhæſit, uix poſſit dimoueri,nec facile adducetur,ut in rebus orientalibus nobis adſit,cum ſit huic expeditioni prorſus addictus. Nos uero,qui anno elapſo prouinciam ſuſtinuimus à nemine adiuti,neque ære eccleſiaſtico, ſed ſolum noſtris opibus,uix,ni faueat ipſe,nobis bene conſultum ibit. Valete.

Digitized by Google

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM FRANCI-
sci de Sagitta Cremonensis, datarum Vlissbonæ decimasexta Septembris, M D II, directarum ad oratorem Venetum Petrum Pasqualigum apud reges Castiliæ agentem. Cap. CXXVIII.

PRAESTANTISSIME orator, & domine obseruantissime, iam binis meis literis pollicitus sum iampridem uestræ præstantiæ, me haudquaquam prætermissurum, quin certiores redderemini earum mercium, quas ferrent quatuor celoces, quæ indies expectantur. Nunc uero, quoniam portũ applicuerunt, uisum est uos latius de rebus huiusmodi commonefacere: & res ueras solum denarrabo. Igitur hæc sunt mercimonia quæ attulerunt, Primo piperis cantaros mille, cinamomi cantaros quadringentos quinquaginta, zinziberis cantaros circiter quinquaginta, lachæ cantaros quinquaginta, cotonorum tantum, quantum emeremus ducatis quadringentis. Alia non attulerunt. Cur uero non attulerint plura aromata, causam adducunt, quòd uidelicet cum hinc soluissent, conuenit inter eos, ut duæ celoces ad minam auri proficiscerẽtur: duæ uero aliæ ad urbem Calechut: propterea unusquisq; eas merces comportauit, quas arbitrabatur inibi quò contendebat fore in pretio. Cum uero dictæ naues contendissent in urbem Calechut, nec quiuissent accedere ad minam auri, merces expedire non potuerunt, licet uaria loca adiuerint. Nam fuere Canoræ, & ibi certiores facti sunt de rebus Petri Aliaris, qui agebat in urbe Cuchina, ubi etiam erat regis negotiator. Igitur à Rege Canoræ excepti sunt honorifice, qui nostro Præfecto aromata omne genus ultroneus obtulit. Huic noster Præfectus benigne respondit, uidelicet se prius uelle adire regem Cuchini, ubi regis negotiator erat, demum se reuersurum ad eum, & præstinaturum aromata perquam libenter. Itaque illinc soluens contendit Cuchinum, ubi comperit regis negotiatorem, cum quo egit plura. Cum uero naues signatam pecuniã non tuliissent, sed solum merces, quæ inibi parui pendebantur (nam ea regio appetens est signatæ pecuniæ admodum, merciũ uero fere nihil) decreuit propterea Præfectus classis redire ad urbem Canoræ. Eò ergo concessit quamprimũ: eius enim rex Lusitanos colit quàm qui maxime: propterea cum eo permutarunt merces, quas aduehebant meliore pretio, datis pro suis mercibus aromatibus, dimissis illic tribus è nostris uiris, qui commercia nostra exercerent: negotiatorem nauis & amanuensem dimiserunt, qui omnibus præessent mercimoniis, quique indies regi persoluerent pecuniam pro creditis aromatibus. Itaque naues illinc soluerunt onustæ omni aromatum genere, relictis illic uiris, ut dictum est, tribus, ne uiderentur regi imposuisse, qui sua eis dederat aromata absque uade & pignore. Rediere tandem naues semionustæ, ob id quòd non tulerant secum signatam pecuniam, & merces comportauerant tales, quæ illic minime sunt in pretio: propterea uisi sunt operam lusisse suo periculo. Hæc ergo summa est, Indos non cupere nostras merces, sed signatum aurum uel argentum, quibus ipsi utuntur eximie: nam ibi pecunia ubertim expenditur, cuius hoc regnum maxime eget. Nequibit propterea rex absq; pecunia, quæ fere est omnium neruus, uoto potiri suo, nisi forte ui credat exercere cum Indis commercia, & sua gratis consequi posse. Quoniam aiunt his elapsis diebus eos reges metu nominis Christiani absque pretio dedisse tot

Digitized by Google

mercimonia Admiranti noſtro, qui iam iſthuc conceſſerat, ut quatuor naues gratis onerauerit, & in primis rex Calechut, cui ab ariolis ſuis prædictum fuerat, ut caueret ſequenti anno: quoniam aſtra illi magnam hominum ſtragem minitabantur: & eam accipiendam à Chriſtianis ariolabantur, addebántq; diuini, eum eodem anno regnum metu & pauore deſerturum. Hæc nota habemus ab illis tribus uiris, qui in eo congreſſu Barbarorum, quo oppetiit Araſchorea mortem, euaſerunt. Eadem retulit Pergomenſis quidam, qui apud urbem Calechut annis uigintiquinque egit. His adſtipulatur Valentinus alius, qui inibi ſex annis commoratus eſt. Hi ſunt ergo, qui de his rebus certiorem fecerunt regem. Quòd uero falſa ſint, uel ne, ſicuti dederunt ita accepimus. Rex itaque Calechut magnam claſſem expediuit in noſtros, qui apud Canoram agebant: uerum illi fuga ſibi conſuluere, uela uentis protinus dantes. Propterea rex noſter proximo menſe Ianuarii decreuit nouam expedire claſſem, uidelicet octo uel decem naues onerarias: in cuius rei argumentum iam ſunt fabrefactæ naues ſeptem: duas enim hac æſtate expediuit, quarum una eſt capax ſeptingentorum doliorum: altera uero quingentorum. Eſt & alia in portu Vliſbonæ, quæ eſt capax quadringentarum & quinquaginta amphorarum. Duæ aliæ fiunt in inſula Mederæ: quarum altera capit dolia ter centum & quinquaginta: altera uero ducentum & triginta: Alia expeditur in Setunal, quæ ſupra centum & ſexaginta dolia capit. Hæ igitur naues ſenarium implent numerũ. Inſuper his addit aliam triremem, quæ ex Chio Ianuenſi inſula & profugio nuperrime aduenit: & has omnes, præter duas, rex ſua impenſa expediet. Duas uero, quarum altera eſt capax quadringentorum, & quinquaginta doliorum: altera ter centum & quinquaginta. Negotiatores quidam conuenere cum rege, ut ſua impenſa communiant, his pactis & legibus, quòd uidelicet rex negotiatores huiuſmodi ueluti ſtipendiatos, & ſub eo merentes alat in his omnibus quibus egent nautæ. Negotiatores uero tantum ſignatæ pecuniæ in nauibus ſecum aduehant, quæ emendis illic mercimoniis faciat ſatis: & ubi redierint naues, dimidium mercium dent regi, reliquum uero ſibi uendicent. Et ut dilucidius intelligatis: negotiatores pro cantaris duobus aromatum non plus exponunt quàm aureos ſeptem, uel ad ſummum octo: & hos cantaros bifariam diuidunt, alterum regi, ſibi alterum, expenſis, ut dictum eſt, regis: & iam compertum habemus, conducibilius nobis fore, hoc modo commercia exercere, quàm noſtro periculo illuc contendere, ut hactenus egimus. Fit propterea, ut non difficulter rex nanciſcatur, qui conditionem huiuſmodi non renuunt. Nos duarum prædictarum nauium hoc modo portionem habuimus. De futuris uero, quæ forte eò concedent, bene perſpiciat deus ipſe maximus, qui eſt omnium auctor. Video me prouectum nimis, & quaſi epiſtolarem ſtylum egreſſum: uerum rapuit me charitatis & amicitiæ Fauonius: nolui enim aliquid uos latere. Scio quidem de aliis meis uos commoneſeciſſe, ſed non ad regulam, de his quæ uſu euenerant: non enim comperta tunc mihi erant cuncta. Me igitur commendo, oróque ut ſi forte fortuna uobis noſtra fuerit opus opera, ea uelitis uti æque ac ueſtra: non enim ſum unquam defuturus, quin uobis morem geram, dum ſpiritus hos reget artus. Valete.

Datum Vliſbonæ, die XXVI Septembris, M D II

QVOMO-

Digitized by Google

QVOMODO IOSEPHVS INDVS VENIT VLISBONAM, ET EXCEPTVS A' REGE HONORIFICE, CONTENDIT ROMAM ET VENETIAS A' NOSTRIS SOCIATVS.

Cap. CXXIX.

CVM IGITVR aliàs ſuis celocibus & liburnicis rex noſter regiones auſtraliſſimas peragrauiſſet, dum eà irent in Indiam hærendo ſuórum ſententiæ, qui eaſdem partes retroactis temporibus luſtrauerãt, decreuit eo anno, qui eſt in ordine M D rex Emanuel memoratus rurſum eò mittere claſſem XII nauium, cui præfecit Petrum Aliares, qui ſuſcepto de manu Præfecti ſui trophæo, octauo menſis Martii, eius anni, ſoluit Vliſbona, qui inter nauigandum innumeras paſſus eſt anxietates & diſcrimina. Tandem annuentibus ſuperis decimatertia Septembris, eiuſdem anni, deueniunt ad urbem Calechut cum ſeptem tantũ celocibus: nam ex claſſe perierant quatuor, obrutæ tempeſtatibus ſæuiſſimis: alia uero Zaphalam conceſſerat. Steterunt igitur in portu urbis Calechut menſibus fere tribus: & demum orta inter noſtros & urbis incolas controuerſia, occiſiſque hinc inde hominibus nonnullis, noſtræ celoces Cuchinum profectæ ſunt uiceſimaquarta Nouembris, anni ſupradicti: nam Cuchinum diſtat ab urbe Calechut miliaribus fere centum & decem. Id regnum mari adiacet, cui dominatur rex gentilis, eius ſectæ cuius eſt rex Calechut. Is igitur rex Cuchini noſtras celoces perbenigne excepit, & dum illic commoramur commercia exercentes, uti in ſuperioribus retulimus libro tertio, capite LXXVIII, duo germani fratres Indi Chriſtianíque uenerunt ex urbe quadam dicta Charanghanora, quæ abeſt ab urbe Cuchina miliaribus fere uiginti, qui aiebant ſe in uotis gerere plurimum, ut occidentalem uiſerent plagam: ſupra autem uota gerere, ut Romam, & demum ſanctam ciuitatem Hieruſalem inuiſerent: qui noſtras celoces ingreſſi, nobiſcum ultronei ibant: & ecce per id tempus ingens claſſis ſoluit ab urbe Calechut, ut noſtram claſſem peſſime acciperet: quod ut nobis compertum fuit, mox uela uentis dedimus altum petentes, euntibus nobiſcum dictis fratribus, & nonnullis obſidibus, qui loco & compenſatione noſtrorum dati fuerant, eorum inquam qui in urbe Cuchina negotiaturi remanſerant. His igitur conſpectis uerſus Vliſbonam iter cepimus. Ex his uero fratribus Indis, quorum iam memini, alter uiuit, alter uero uita functus eſt, dum in Luſitaniam proficiſceremur. Tandem aliquando menſe Iunii M D I Vliſbonam deuenimus: quò ubi applicuimus, dictus Ioſeph commeatu à rege habito ſocióque, Romam, & demum Venetias contendit, & rurſum rediit Vliſbonam: & per id tempus complura ſcitu non indigna accepimus, referente eodem Ioſeph Indo, quorum latius meminiſſe animus eſt in ſequentibus.

De patria Ioſeph, & habitudine corporis. Cap. CXXX.

IGITVR Ioſeph prædictus natione Indus, patriâ Caragonorenſis, annũ agens quadrageſimũ, coloris ſubcinericii, ſtaturæ fuit mediæ, hoc eſt, inter pro-

Digitized by Google

ceriores & breues medius:id asseuerant,qui sæpenumero hominem contemplati sunt. Vir erat ingenio non mediocri,uerax admodum,utpote qui nihil magis oderat quàm mendacia:uírque abstemius,& integritatis non uulgaris: & reuera quantum colligere ex eius consuetudine quiuimus: uir erat non pœnitendus, & in primis fidei inconcussæ illibatæq;. Vrbs igitur, unde oriundus est uir memoratus,abest ab urbe Calechut fere miliaribus nonaginta,quæ est in sinu quodam dicto Milibar,introrsus terras ad quintumdecimum lapidem:muro haud ambitur:longitudine uero miliarium triginta:quoniã domus ut apud nos haudquaquam sunt contiguæ, sed inuicem distant, adeo ut uideantur uicatim habitare: eámq; interfluunt complura flumina:& plerunque eorum ædes adiacent fluminibus. Hanc urbem incolit hominum duplex genus : alterum Christianorum, Gentilium alterum. Et ut uobis cunctísque colliquescat qui sint Gentiles, scitote itaque eos esse populos,qui olim pro diis colebant idola,necnon animalia multiiuga,uti in sequentibus denarrabitur. Rex eorum seruit idolis. Inibi etiam sunt complures Iudæi, uerum uilipenduntur plurimum : eò etiam non contendunt negotiatores fere innumeri commercii causa,ut sunt Syrii,AEgyptii,Persæ. Arabes,Medi,& id genus compluscul: quoniam illic comportantur fere omnia aromatum genera:fértque plaga huiusmodi multa humano generi non ingrata.

De incolis urbis Carangoræ, déque eorum delubris & moribus. Cap. CXXXI.

VRBS trifariam diuiditur. Primores,id est patritii,ac primæ classis uiri: sua lingua Naires dicuntur. Secundo loco,homines census fere nullius,ut proletarii, succedunt,ut sunt apud nos gregarii, Canes suo idiomate appellantur. Postremo tertiam partem absoluunt capite censi,uiri nullius census & classis postremæ. Hi piscatu uictum quæritant,súntq; deteriores cæteris, Nuiram eorum lingua appellantur:hos adeo odit nobilitas,ut si forte eos obuios habuerit,ni fuga sibi condicto consulant,pessime accipiat. Priuæ tribus priua habent delubra. Mulieres uero alia templa habent,quæ non adeunt uiri . Dant deo bonorum suorum,loco primitiarum, fruges multiiugas . Adorant deum cœli, eúmq; trinum credunt, proterea trifrontem pingunt in statuis complicatis manibus, Tambram nuncupant. Ante eorum statuas trahuntur plagæ,nos cortinas appellamus,ex lino candidissimo, hæ referantur dum sacrificant, sicuti latius in sequentibus referemus. Habent etiamnum statuas animalium uarias , uerum eas minime colunt . Quando delubra adeunt , alii frontem terra cooperiunt , aqua alii aspergunt . Ter in die uisunt templa,mane,meridie,& uesperi. Sacrificant hoc modo, Conuocant plebem buccinatores,cornicinæ,& choraulæ nonnulli, ut nos campano ære,& tantisper concentum efficiunt,donec magnus eorum sacerdos aduentauerit,qui indutus ueste nescio qua sacerdotali,astat altari, & canere quædam incipit ad cultum diuinum pertinentia:orationes nos appellamus. Mox subsequitur alius sacerdos,cantans & ipse nonnulla. His populus respondet omnis. usq; tertio hæc fiunt. Demum peractis his egreditur sacerdos quadam porta nudus totus,habens pro corona sertum rosarum in capite, duóque magna lumina,totidémq; cornua fictitia. In manibus gerit enses duos denudatos,& gradu citato ueluti lymphatus quispiam uersus eorum deum currit,cortinámq; mox referat,& ensem

Digitized by Google

enſem alterũm magno ſacerdoti porrigit, altero uero ſeipſum compluſculis conſauciat uulneribus: & ubi ſe propè confecit plagis innumeris, illic proſilit in rogum ardentiſſimum, ibi ex compoſito paratum, inque eo ſaltat more tripudiantium & chorizantium: euadit tandem rogum, tortuoſiſſimíſque oculis dicit ſe eſſe locutum cum deo ſuo, taliáq; mandauiſſe: & tunc quaſi à deo accepta perſona incipit docere populum. Sunt & alia complura ſacrificia, quorum non meminit Ioſeph, tum quia uix eum intelligere quiuimus, tum uel maxime quia is Ioſeph cum Gentilibus uix diuerſatus fuerat, utpote qui eius ſectæ minime erat. Satis itaque ac ſuper de delubris ac ſacrificiis horum dictum arbitror.

De regum moribus & indigenarum, & quòd ibi ſunt quidam Chriſtiani. Cap. CXXXII

REX GENTILIVM colit idola, & complures habet coniuges, quibus nullus eſt pudor, nulláue pudicitia: paſſim proſtituunt corpora: ubi functi ſunt uita, concremantur: at eorum mulieres per octiduum tantum ſuperuiuunt: demum ut in memoriam uirorum & ipſæ concrementur uiuæ, ſunt ſuæ ſpontis. Hæc referebat Ioſeph coràm uidiſſe. Filii regum regni haudquaquam ſunt hæredes, uerum qui ſecundo gradu ſuccedunt in ſtemmate: argumentum ſumunt ex incontinentia coniugum, quòd uidelicet filii ſunt nothi, propterea regno priuantur. Cum humant corpora, uariis utuntur ceremoniis. Gentiles hoc modo induuntur, Rex apicem aureum Attalici panni gerit in capite: at urbis primores birretum ex ſerico contextum, cæteri aperto capite prodeunt, nudi incedunt, pudorẽ contegunt ſindone mundiſſima, brachia condecorant armis pretioſiſſimis, omne genus gemmarum faberrime excultis: in pedibus condalia ferunt magni pretii, uidelicet anulos omnifariam inſignitos lapidibus pretioſis qui inibi magni penduntur: bis & iterum lauantur in die, locáq; ad id deputata habent complura: uiri & fœminæ in uniuerſum ſunt formoſi, pulchritudine eximia honeſtantur: comunt capita mirum in modum, uti decet muliebrem mundum: caput exornant gemmis & margaritis. Gentiles non aliter ſcribunt quàm ſtylo ferreo in libris arborũ: linguam habent Indam. Et de his hactenus. Verũ quia in ſuperioribus commeminimus Chriſtiani nominis, diximúſq; complures eſſe in urbe Caranganora Chriſtianos, non ab re erit ſi eorum mentionẽ in hoc capite fecerimus. Nouerint igitur omnes ab Indo flumine, ubi auſpicatur India occidentẽ uerſus, inſulam * Ormus, quæ eſt non longe à ſinu Perſico, Chriſto tantũ parêre: alibi non ſunt Chriſtiani, præterquã in Caranganora urbe. In India uero ſunt multiplices reges, qui Chriſtum norunt. Qui uero incolunt Caranganorã urbem, Chriſtiani compluſculi ſunt, pendúntq; uectigal regi Gentiliũ: nam conducunt ære annuo eorũ ædes, præterquã quòd tributa ſoluũt, ut latius dictũ eſt. Aliàs ornus.

De domibus eorum, & quòd eorum pontifices moderantur eccleſias. Cap. CXXXIII

EORVM ædes parietibus fulciunt, habéntq; uarias contignationes: at Gentiles ſuas domos tegunt aſſamentis & lignis id genus. Chriſtiani uero ibi delubra habent noſtris non abſimilia: uerum ſolas cruces inibi uidebis: nullas habent ſanctorum imagines, concamerata ſunt ut noſtra, inque eorum crepidine crux uiſitur pergrandis, ut eſt uidere apud nos: tintinnabula habent nulla:

l. illi.

Digitized by Google

quando uocant populum ad diuina, ſeruant morem Græcorum. Hi populi habent magnum antiſtiten, cui adſtant cardinales duodecim, patriarchæ duo, archiepiſcopi uero & epiſcopi complures. Referebat propterea dictus Ioſeph cum quodam epiſcopo ſoluiſſe ab urbe Caranganora, & conſcenſis ratibus iuiſſe ad inſulam Ormum, quæ eſt à Caranganora miliaribus ferè mille & quingentis. Et inde petiit mediterranea itinere trium menſium, unà cum epiſcopo memorato, peruenit in Armeniam maiorem, ut conſalutarent reuerentiſſime ſuum magnum pontificem, à quo epiſcopus dictus initiatus ſacris, Ioſephq; memoratus ad ſacerdotii gradum promotus eſt. Itidem agunt Chriſtiani omnes Indi, & regni Cataii. Eorum pontifex Catholica dicitur, fertque tonſuram inſtar crucis: præficit patriarchas ſuos, ut dictum eſt, alterum in India, in Cataio alterum: alios uero epiſcopos aliò mittit, prout expedire uiſum fuerit, ut ad ſuas prouincias moderandas tranſmittantur. Huius Catholicæ commeminit Marcus Paulus in tractatu Armeniæ, & ibi dicit duo eſſe genera Chriſtianorum, Iacobitarum uidelicet, & Neſtorianorum, quorum Papa dicitur Iacobita, qui eſt hic Catholica, de quo eſt ſermo, cuiúſque meminit Ioſeph ſæpe dictus. Et cum dictus Papa uarios homines promoueat ad gradus huiuſmodi, efficiátque multiplices antiſtites, poſſet non ab re ambigere quiſpiam, unde ei hæc ſit auctoritas, autorandi homines cum ſancta Romana eccleſia, quæ eſt unica, & unicam habet fidem, unúmque Romanum pontificem recipit. Sciant igitur tempore quo Alexander VI ſceptra moderabatur eccleſiæ uniuerſalis, dictum Ioſeph Romam contendiſſe: hunc Alexander maximus Pontifex percunctatus eſt, à quo Catholica præfatus habuiſſet facultatem antiſtandi in Oriente: huic reſpondit Ioſeph his uerbis, Olim diuum Petrum opoſtolum Antiochiæ præfectum fuiſſe: & cum ſancta Romana eccleſia ſchiſmate laboraret atroci, duce Simone Mago, qui ſui nominis monumenta reliquit, ſanctus Petrus accerſitus eſt Romam, ut Simonem confunderet, & laborantibus Chriſtianis non deeſſet. Hic itaque Petrus non prius ſoluit Antiochia, conceſſurus Romam, quàm uicarium Antiochiæ præfecerit, & is eſt qui Orientalem plagam moderatur, & dicitur Catholica, gerítq; Petri uices: hunc uero Catholicam præficiunt Cardinales duodecim in Armenia, & id iactant auctoritate Romani Pontificis facere: quod eſſe falſum nemo eſt qui neſciat, quandoquidem una eſt ſponſa Chriſti, quæ unam figurat eccleſiam Romanam, extra quam ſalus eſt nulla: quæ uero dicuntur de aliis, commenta ſunt omnia, & fidei nullius. Hæc dixerim, ne quis putet à ſoliditate petræ Chriſti eſſe recedendum. Vnus deus igitur, una fides, una eſt ſancta Romana eccleſia.

Catholica.

De modo conſecrandi eorum eccleſias, & de moribus quos ſeruant dum humant corpora Cap. CXXXIIII.

ITAQVE hi habent ſacerdotes, leuitas, & hypodiaconos. Sacerdotes uero non ferunt tonſuram, ſed nonnihil capillorum in ſumma parte capitis habent. Infantes non baptizantur ante quadrageſimum diem ſui ortus, niſi morte ingruente. Confitentur ut nos, euchariſtiam ſacram ſumunt: extremam autem unctionen non habent, ſed loco eius corpora benedicunt. Cum ingrediuntur eorum delubra, latice benedicto corpora aſpergunt ut nos: conſecrant corpus

Digitized by Google

corpus Christi & sanguinem, si tamen id consequi possunt, in azymis, hoc est in pane non fermentato, more nostro: & ibi non habent uinum, quoniam ea regio uitium est impatiens, uuas passas immergunt aqua, & demum succum exprimunt, eóq; uice uini utuntur: nam eò ex Cataio comportantur uuæ passæ complures: humant humana corpora more nostro, cúmque quispiam uitam exhalauerit, mox conueniunt multi, & diebus octo continuis simul commessantur. Peractis uero epulis, fundunt pro defuncto preces, testantur, supremáque colitur uoluntas: & ubi intestati decesserint, qui arctiore gradu defuncto est proximior, is est hæres. Eorum coniuges uiris uita functis, cum dotalitio abeunt in paternas ædes: ita tamen, ut intra annum luctus non nubant. Quatuor euangelistas habent, totidémque euangelia colunt: obseruant quadragesimam, & aduentum ieiuniis & orationibus perquam diligentissime. inter cætera, à die Parasceues usque in diem Paschæ omni cibo abstinent, nocte sancti Veneris orationibus & concionibus sacris iugiter insistunt. Intra annum has sanctorum celebritates mire obseruant. Primo diem sanctæ Resurrectionis cum duobus sequentibus diebus. Octauum diem Paschæ supra omnem festiuitatem colunt. Quippe qui affirmant ea die diuum Thomam, cuius sunt ipsi perquam studiosi, in latus nostri seruatoris manum posuisse, cognouisseq; non esse phantasma. Deinde diem qua Christus cœlos conscendit, eximie colunt. Post hæc Trinitatis, Assumptionis beatæ uirginis, Natiuitatis eiusdẽ, & Purificationis: Natiuitatis nostri seruatoris, Epiphaniæ, & omnium apostolorum, diésq; dominicos obseruant. At primam diem Iulii mirum in modum custodiunt in memoriam diui Thomæ Christiani pariter ac Gentiles. Cœnobia habent ubi continentissime uiuunt monachi nigri, habent & sanctimoniales complures: sacerdotes uiuunt castissime, & siqui comperti fuerit incontinentiæ, hi mox priuantur missarum celebratione. Qui Christo parent, diuortiis minime utuntur, bonum uel malum sit matrimoniũ, perennat ad ultimum usq; fati diem. Ter in anno populus suscipit eucharistiam sanctissimam. Doctores habent egregios, eósque eruditissimos. Literarum studia ibi uigent plurimum. Prophetas ut nos legunt. Addebat etiam dictus Ioseph inibi esse complures sanctos doctores, qui uetus & nouum testamentum explicarunt cordatissime: habitu utuntur maurico, id est lineis tunicis: diuiserunt annum ut nos in menses duodecim, & habent intercalarem diem. Verum diem partiti sunt in horas sexaginta, eásque ad aspectum solis interdiu cognoscunt, noctu uero intuitu stellarum.

Quando hyems est in urbe Caranganora, & de nauibus eorum. Cap. CXXXV

QVI CARANGANORAM incolunt, hi sunt inter tropicum æstiuum & æquatorem, & ut referebat dictus Ioseph, diem habent maiorem horarum tredecim cum dimidia, minorem uero decem, ita ut intelligas de nostris horis, non autem de suis, quæ sunt multo minores, ut dictum est. Cum uero sol est in Tauro, umbram habent perpendicularem: quando est in Cancro, proiicitur umbra ad Austrum: & ubi est in Virgine, rursum habent perpendicularem: quando autem est in Capricorno, ad Septentrionem umbra proiicitur: temporis mutationem apud eos uidebis à medio mense Maii, usque ad medium

Digitized by Google

Auguſti: tunc temperant à nauigationibus, & nullo pacto ob ſæuientem per id tempus fortunam maria ſulcant. Sunt etiamnum in illis Indiæ partibus innumera nauigia, quæ in occidentem contendunt: alia uero in Arabiam, in Perſidem alia: nonnulla mare Erythræum arant: alia uaſtiſſimam luſtrant Indiam ad orientem in primis, uſque ad Cherſoneſum auream, & deinceps ad extrema Indiæ, prætereuntes Cataium & Taprobanam inſulam Fayllámque, & complures alias. Naues itaque huiuſmodi quibus ſulcant, ſunt prægrandes, adeo ut circa duodecim uela habeant, remiges innumeros, nonnullæ uero minus, aliæ autem pro uelis tegetes, id eſt ſtorias habent, & huiuſmodi iab inſulis proficiſcũtur: aliæ uero ex cotonina omne genus uela conficiunt. Naues fabricantur clauis ferreis, & propterea id dixerim, quoniam falſo arbitrati ſunt quidam clauis ligneis eorum naues conſolidari. Hæc enim non indiligenter ſciſcitatus ſum à Ioſeph prædicto. Oſtendi illi aliquando formam conficiendi noſtra nauigia, ratus longe alium eſſe eorũ morem: at ille ſubridens, ait itidem Indos quoad fabricandas naues ſeruare, eas etiam ferruminant thure admixtis nonnullis aliis. Cum autem in mare fabrefactas naues proiiciunt, elephantos hinc & hinc ponunt, qui non ſine hominũ ſtrage molem trahunt in mare. Cœperunt ob tot hominũ cladem ab hoc more temperare, & dimiſſis beluis, quibus utebantur ad nauandam hanc operã, numeroſiorem hominum cœtũ addunt donec moles in pelagus trahatur.

De moneta illorum, & de rebus quæ ibi naſcuntur. Cap. CXXXVI.

TRIPLEX eſt genus monetæ illic, ſaraphum appellant ſuum aureum nummum, ualoris & ponderis noſtri ducati. Aliam uero appellant parantem argenteam, & ea eſt ualoris ſolidorum ſex è noſtris. Habent & aliam ualoris ſolidi unius, & hæ omnes habent imaginem ſubſcriptionémque ſui regis: ibi aurum neque alia metalla inueniuntur, illuc comportantur aliunde, uidelicet à montibus quibuſdam, qui abſunt miliaribus ferè CCC. Plaga Caranganoræ eſt ſoli patentis eiuſdémque aprici, & feracis: longe abſunt montes: cœli eſt perquam clementis: uiri ſunt ſubcinericii: qui uero montes incolunt, hi ſunt albicantis coloris, & non niſi annoſi pereunt. Referebat Ioſeph inibi uiros centenarios eſſe, qui adhuc dentium ordinem illæſum habebant. Regio eſt admodum ferax, licet triticum non gignat, neque equos: eò triticum comportatur à quibuſdam inſulis eiuſdem naturæ, cuius eſt regio Calechut, & Cambaiæ, & id efficit harenoſa plaga: equos mittunt Ormus & montes quidam, eis minime utuntur, niſi ad gerulam operam, cum ultro citróq; comportantur merces, ad bella non utuntur: pedites præliantur arcubus & ſagittis, necnon machæris & clypeis obrotundis, haſtis nonnullis utuntur in prælio, digladiatores ſunt eximii, alii ſe loricant piſcium pellibus, quæ ſunt ad quoſcunque ictus propè impenetrabiles, alii loricas & thoraces ferro fabricantur. Animalia omniſariam habent, ut ſunt boues, arietes, bubali, pecora, & id genus compluſcula, & ea uice numinis Gentiles colunt. Regio etiam fert elephantos uberrime, minutiora etiam habent animalia, ut ſunt gallinæ, anſeres: ſues non habent. Percunctati ſumus etiam pretium rerum, & oſtenſis gallinis ipſi Ioſeph Indo, dixit apud ſuos ſe centum gallinas aureo uno conſequi quire.

De oriza

Digitized by Google

De oriza, palmis, & nucibus Indiæ. Cap. CXXXVII.

HAEC PLAGA fert orizam eximie, & ſaccarum tritum, utrunque emittit, ac oleo conditum: oriza panem conficiunt non inſuauem: habent herbarum genera uiginti, quæ hominem alunt plurimum: radicibus in primis oblectantur: roſmarinum non habent, neque buſſum, poma, uites, nec perſica: hæc omnia oſtendimus illi, quæ dixit haud eſſe in regione ſua: ficus habent complures, adeo ut uix ſit credibile, quantum ſcateat regio fructibus huiuſmodi: habent & aliam arborem quæ fert Indas nuces: & hæ arbores, ut referebat Ioſeph, quadrigeminos gignunt fructus, uidelicet, oleum, uinum, acetum, & ſaccarum: qui uero his fidem non adhibent, legant Strabonem in XVI ſuæ geographiæ, & adſtipulabuntur Ioſeph Indo uera narranti: ſic enim Strabonis caput incipit, Cætera uero ex palma præbet, ex ea enim panis, mel, acetum, & oleum fit, & teſtilia uaria: nucleis pro carbonibus fabri ferrarii utuntur, qui in aqua macerati bobus & ouibus in pabulum dantur. Strabonis locus.

Quomodo ex palma fit uinum, oleum, acetum, & ſaccarum. Cap. CXXXVIII.

EX PALMA igitur hoc modo quatuor fiunt fructus in menſe Auguſti, id enim eſt eis primum uer: palmam putant, ut nos uites: & quoniam tunc arbores potiſſimum luxuriant, gemunt inciſæ, lachrymáſque inſtar conſauciatæ uitis emittunt: has uaſis excipiunt, tribus ſolum diebus ab arbore ſauciata, ea pro uino utuntur albicante aqua. Elapſo triduo ex latice fit acetum ſuapte natura: qui uero ſaccarum efficere uoluerit, is aquam huiuſmodi ſumat emanantem intra triduum, & ahenis impoſitam tantiſper coquat, donec uix tertia pars ſuperſit, tunc ſic decocta mel efficitur ſuauiſſimum. Vbi uero mel eſt effectum, id rurſum aquis immergunt, & compurgant ſubinde uſque ad uigeſimum diem: & cum diligenter defecauerint, eo utuntur pro uino, & quidem ut aiunt, ſuauiſſime. E` nucleis uero fructus palmæ exprimunt oleum. Habes igitur ex una arbore fructus complures: ex lignis etiam ſemicombuſtis carbones fiunt, ex libro arboris funes. Hæc itaque ſumma ſit nullam eſſe aliam arborẽ, quæ magis humanis uſibus conducat. Ibi etiam ubertim piper naſcitur, quod torrent ad calorem ſolis, ne forte ſatum alibi germinet in damnum eorum. Arbores ibi non ſunt magnæ proceritatis, nuſquam tamen ſunt frequentiores, præſertim in India. Ibi etiamnum copia eſt ingens zinziberis, myrobalani, caſſiæ, & aromatum ferè omne genus. Hæc omnia præſtinant Mauri negotiatores, & ea Babyloniã, Cayrum nunc appellant, urbem Niloticam comportant, inde Alexandriam, Damaſcum, & demum ad Perſas. Conuehunt hæc etiam uerſus montes, & ad Cataium, quæ regiones plurimum à nobis abſunt, prout latius referemus in ſequentibus. Verum poſtquam ſatis ac ſuper de urbe Caranganora dictum eſt, æquum cenſeo ut rurſum ad urbem Calechut redeamus.

De urbe Calechut, déque eius rege & moribus, necnon mercibus. Cap. CXXXIX.

VRBS ITAQVE Calechut occidentem reſpicit, abéſtque ab urbe Caranganora miliaribus propè XC mari adiacet, & portum habet non incelebrem, maior eſt Caranganora, cuius dominus eſt idolorum cultor, & eius ſectæ,

Digitized by Google

cuius est dominus Caranganoræ: in nullo propè differunt, si cultum deorum, si mores, si superstitiones spectaueris, uti latius commeminimus in superioribus: propterea ut parcamus iusto uolumini, parcius in præsentia de hac re loquemur. Illud tamen non præteribo, illic esse propè innumeros negotiatores, Persas uidelicet, Mauros, Indos, Medos, Assyrios, Syros, Arabas, AEgyptios, & ferè ex omni orbe conuenas: alii alias ducunt merces, adeo ut ibi ferè nihil quod ad humanum cultum spectet desideres. Sunt inter cæteros illic nonnulli qui Guzerati appellantur, qui multiiuga tractant mercimonia. Eò itaque quasi tota India merces comportat uberrimas: frequentior etiam inibi negotiatorum numerus erat, cum incolæ Cataii illò proficiscebantur. Hi igitur Cataii populi colunt Christum, & coloris sunt albicantis ut nos, uiri sunt perquam strennui, qui olim in urbe Calechut eximie negotiabantur. Verum cum rex Calechut male eos accepisset, soluêre illinc, & paulo post reuertentes, stragem non mediocrem incolis urbis Calechut intulerunt, & deinceps non sunt regressi. Post hæc adiuere urbem Mailapetam, quæ urbs paret regi Narsindo: regio respicit orientem, & distat ab Indo flumine miliaribus XC. ibi nunc sua exercent mercimonia: populi dicuntur Malasines, multiiuga ferunt mercimonia, uidelicet serica omne genus, æra, plumba, stagna ac castorium, & id genus innumeros odores, hæc sunt quæ eò ipsi comportant. Quæ uero exportant illinc, hæc sunt, uidelicet coralli omnium generum & aromata. Aiunt eorum regionem abesse ab urbe Calechut miliaribus sex mille: in capite ferunt ornamenta quædam ingentissimi pretii, locupletes sunt in uniuersum.

Baufer. Redeamus ergo ad urbem Calechut, cuius rex dicitur Baufer, qui magnam regiam habet instar theatri, cuiusq; latera stipant septem milia hominum, qui pro salute principis uigilant. Hi noctu Vrbem lustrant: quoniam uasta est & patens absque mœniis. Per uices propterea uigiliæ disponuntur, ne quid inopinatum accidat, dum dant membra quieti. Hanc curam uiri CCC habent. In theatro uisuntur aulæ siue cœnacula magna quatuor, quæ singula singulis patent nationibus, alia Indis, Mauris alia, alia Iudæis, Christianis alia patent: unaquæque natio nouit suum auditorium, in alieno non admittitur. Priui priua loca audientiæ habent, & ibi expediuntur: uerum eò prius non accedunt, quàm loti fuerint, alioquin ad regem minime admitterentur, illoti uidelicet, utpote immundi, ac fœdi. Gentiles hunc morem seruant. In mari nunquam comedunt, quoniam si id agerent, nunquam regem uiderent deinceps: neque omittemus quin & rursum de hac re mentionem faciamus, licet in superioribus commemineri mus: nam retulimus paulo supra, mulieres Indas hunc morem habere, quòd uidelicet nihil ducunt honorificentius, quàm cum uiris simul occumbere. Comburi propterea cum coniugibus iam fato functis summe appetunt: nec id mirum. Putant enim non posse aliter sibi parere immortalitatem. Huius rei commeminit

Strabonis locus. Strabo XV suæ geographiæ: eius caput sic auspicatur, Refert enim Nicolaus Damascenus se Antiochiæ &c. quæ sequuntur. Sicuti igitur præfeci, in urbe Calechut magna fiunt commercia, & statis anni temporibus fiunt nundinæ non incelebres, eóq; undequaq; cateruatim populi confluunt, ex Cataio in primis demum Indi omne genus, Persæ, Medi, Syrii, Turcæ, Assyrii, Arabes. AEgyptii, & hi

Digitized by Google

& hi præsertim qui Babylonem, id est Cayrum incolunt, urbem AEgyptiã, quæ Nilo adiacet amni famigerato, multarúmque gentium ac regionum termino. Percunctati sumus etiam Ioseph prædictum Indum, an illi nostræ huius regionis cognitionem habeant quampiam. Referebat Romanam urbem & Venetias, necnon Galliam, quæ Francia dicitur, esse apud eos nonnihil in pretio, & in primis aurum Venetorũ signatum argentúmq; illic esse eximio in pretio. Is ergo Ioseph adiuit illustrissimos dominos Venetos, & eis ostendit nõnullos antiquissimos aureos, in quibus erat expressa Veneti ducis perquam uetus imago.

De regnis Cambaiæ, Ormus, & Guzerat. Cap. CXL.

POSTQVAM satis ac super de urbe Calechut dictum remur, de rebus occiduis fiet sermo, & in primis de regno Cãbaiæ, quod abest ab urbe Calechut miliaribus propè mille: & deinde ad insulam Ormus miliaria CCC, & ea est in principio sinus Persici introrsus terras miliaria XX, & id loci dicitur caput Mogolistanũ, ubi auspicatur sinus: hæc insula circuitu patet miliaribus ferè CL. eius dominus seruit Mahumeti, urbs est uasta admodum, & habitatore frequentissima, ac propè omnium rerum ferax: mercimonia emittit quasi innumera, ibi & uitrea fiunt uasa elegantissime: Legunt illic unionum copiam maximã, equos fert eximios, quos in Indiam uenales mittũt, eis etiam merces comportant suas: hinc igitur, id est ab hoc capite Mogolistano, quod est in umbilico insulæ Ormus, usq; ad urbem Cambaiam, intercedunt innumeræ Maurorum urbes, inter quas hæ minime sunt obscuræ, uidelicet Sobobec, Semath, & Chesimii. Introrsus uero est urbs Guzerat. Secus autem littus urbs Cambaiæ uisitur, quæ, ut præfecimus, potest abesse à capite Mogolisteno miliaribus quasi CCC. hæc urbs Cambaiæ plurimũ sinuatur, & ubi est sita urbs, dicitur sinus Guzerat: uerũ olim dicebetur Betrosia. Et quia meminimus huius loci Guzerat, nonnulla de eo referemus. Eius itaque plaga habet urbes complures, uicos & oppida, frequẽtissimis est habitatoribus, eisdémq; negotiatoribus: idola colunt, necnon solem & lunam, bouésq; fœminas adeo, ut apud eos capitale sit bouem fœminam occidisse. Morticina non comedunt: uinum non bibunt album: uiri sunt albicantis coloris, superántque albedine incolas Calechut: fascinatores sunt eximii, comunt capillum & barbam, & cincinnos ut mulieres circunferunt, torquéque ex capillo facto caput mire exornant: mulieres uni uiro solum nubunt, & rursus uiri unam ducũt coniugem. Postquam uitam celibem agunt, in uniuersum sunt continentissimi, nec in Venerem facile ruunt ut reliqui salaces: legumine uiuunt, & oleribus, quæ parens mittit terra, ut auctor est Pythagoras. Abunde dictum arbitror de urbe Guzerat, supereſt ut nonnihil de urbe Cambaiæ disseramus. Guzerat.

De situ urbis Cambaiæ, déque eius rege & nonnullis aliis locis, ac de aromatibus. Cap. CXLI.

VRBS Cambaiæ sita est in sinu Guzerat: ea est maxime culta, eximiáq; uastitate, & uirorum frequentia, ac ferè omnium est Indiæ urbium excellentior. Cayrũ propterea indiæ appellatur, muro ambitur, & pulcherrimas habet ædes. Olim eius dominus erat Gentilis, & idolis seruiebat, nunc sectæ est Mahumetanæ, id effecit numerosior cœtus Mahumetanorum, qui urbem incolunt, eámq; moderandam susceperе, quæ scatet Gentilibus. Ibi lacha nascitur uberius quàm

Digitized by Google

alibi gentium: negotiatores sunt non incelebres, naues habent innumeras, quibus sulcant maria & in primis AEthiopicum, Erythræum, Persicum, necnon Indicum. Abest hæc urbs à capite quod dicitur Diongul miliaribus CCC. In eius sinu sunt complusculæ urbes, quas percensere longum foret. Inq; ea insula quæ Maya dicitur, & post id caput Diongul orientẽ uersus aliud caput occurrit, quod appellatur Ely, ad miliaria ferè CL, & inde ad urbẽ Calechut miliaria DC.

De rege Narsindo, & quadam ecclesia sancti Thomæ.

Cap. CXLII.

HVCVSQVE littoralia omnia percurrimus, uidelicet ab urbe Caraganora usque ad insulam Ormus. Superest ut de regno Cuchini præsertim de mediterraneis nonnihil exaremus. Est igitur introrsus ad miliaria ferè CCC non longe à montibus rex quidam nimium potens Narsindi. Is cum sit ualde potens, urbem habet triplici circundatam muro, ea dicitur Besenegal. Is rex, ut retulit Ioseph Indus, cum ad bella proficiscitur, secum ducit elephantos DCCC, equites IIII mille, pedites uero innumeros, adeóque magnum innumerúmq;, cum exit ad bella secum trahit exercitum, ut spatio XXX miliarium ad quamcunque orbis partem minime contineri possit, id est quadrata acie tantundem terrarum uersus orientem & occidentem, & rursum itidem uersus Aquilonem & meridiem exercitus occupat. Res propè incredibilis, licet uera: addebátque dictus Ioseph regnum huiusce regis patere circuitu trium milium milarium. Is rex colit idola. Verum reuertamur ad littoralia, & primo loco auspicabimur ab urbe Cuchina, quæ respicit orientem, & prætenta est Indiæ. Dum igitur soluis ab urbe Cuchina, tendísque ad ortum solis, ad miliaria ferè centum, caput comperies quod appellant Cumar, & inde usque ad Indum fluuium, ubi auspicatur India intercedunt miliaria quingenta. In q; eo itinere sinus uisitur non incelebris, cui nomen est Orizæ, & ibi famigerata urbs de nomine sinus Oriza dicta, eam præterfluit Indus. Et in eodem sinu est urbs alia, quæ instar promontorii in mari prominet, ea dicitur Milapar, in qua diui Thomæ apostoli delubrum celebre colitur eximie, idque templum refert ecclesiam sanctorum Ioannis & Pauli Venetiarũ. In eo igitur delubro corpus diui Thomæ quiescit, quod claret innumeris miraculis. Colitur propterea eximie ab omnibus, licet infidelibus. Præterea in hoc mari Indico complures insulæ uisuntur: & inter alias duæ sunt, quæ cæteras omni rerũ celebritate præstant: altera Sayla dicitur, quæ abest à dicto capite Comar miliaribus propè CC, ea est quæ mittit equas. Post hanc ad orientem altera uisitur, quæ dicitur Samotra, nos Taprobanam appellamus, quæ abest ab urbe Calechut itinere trium mensium. Vltra eam est Cataium feracissima, ut dictum est, insula cum aliis compluribus, quarum haudquaquã meminisse est animus: quandoquidem à dicto Ioseph Indo plura non accepimus, neque nos eas remotiores orbis partes adiuimus. Potuissemus quidem longiore subsellio gemmarum ac lapidum, margaritarũmque naturam indagare, necnon de aromatum generibus differere complura, cum hæc in primis ferat India. Verum cum minime pertineant ad id quod retulit Ioseph prædictus, ex composito temperabimus: tum ut præter uerum nihil relatum putetis, tum uel maxime, ut tandem aliquando cœptum opus ad umbilicum deueniat.

Ganges non Indus

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO RENATO HIERVSALEM ET SICILIAE regi, duci Lothoringiæ ac Barn. Americus Veſputius humilem reuerentiam, & debitam recommendationem.

IERI poteſt illuſtriſſime rex, ut tua maieſtas mea iſta temeritate ducatur in admirationem, propterea quòd haſce literas tam
F prolixas ad te ſcribere non ſubuerear, cum tamen ſciam te continuo in arduis conſiliis & crebris reipublicæ negotiis occupatiſſimum. Atque exiſtimabor forte non modo præſumptuoſus, ſed etiam otioſus, id mihi muneris uendicans, ut res ſtatui tuo minus conuenientes, non delectabili, ſed barbaro prorſus ſtylo, ueluti amuſus ab humanitatis cultu alienus, ad Fernandum Caſtiliæ regẽ nominatim ſcriptas, ad te quoq; mittam. Sed ea quam in tuas uirtutes habeo confidentia, & comperta ſequentiũ rerum, neq; ab antiquis neq; neotericis ſcriptarum ueritas me coram t.M. fortaſſis excuſabunt. Mouit me in primis ad ſcribendum præſentium lator Beneuenutus, M.t. humilis famulus, & amicus meus non pœnitendus: qui dum me Liſbonæ reperiret, precatus eſt ut t. M. rerum per me quatuor profectionibus in diuerſis plagis mundi uiſarũ, participem facere uellem. Peregi enim bis binas nauigationes ad nouas terras inueniendas, quarum duas ex mandato Fernandi inclyti regis Caſtiliæ per magnum oceani ſinum occidentem uerſus feci: alteras duas iuſſu Manuelis Luſitaniæ regis ad auſtrum. Itaque me ad id negotii accinxi, ſperans quòd t.M. me de clientulorum numero non excludet, ubi recordabitur, quòd olim mutuam habuerimus inter nos amicitiam tempore iuuentutis noſtræ, cum grammaticæ rudimenta imbibentes ſub probata uita & doctrina uenerabilis & religioſi fratris de S. Marco Fra. Georgii Antonii Veſputii auunculi mei pariter militaremus. Cuius auunculi ueſtigia utinam ſequi potuiſſem, alius profecto, ut & ipſe Petrarcha ait, eſſem quàm ſum. Vtcunq; tamen ſit, non me pudet eſſe qui ſum. Semper enim in ipſa uirtute & rebus ſtudioſis ſummam habui delectationem. Quòd ſi tibi hæ narrationes omnino non placuerint, dicam ſicut Plinius ad Mecœnatem ſcribit, Olim facetiis meis delectari ſolebas. Et licet M.t. ſine fine in reipublicæ negotiis occupata ſit, nihilominus tantum temporis quandoque ſuffuraberis, ut has res quanuis ridiculas, quæ tamen ſua nouitate iuuabunt, perlegere poſſis. Habebis enim hiſce meis literis poſt curarum fomenta & meditamenta negotiorum, non modicam delectationem, ſicut & ipſe fœnicu lus prius ſumptis eſculentis, odorem dare, & meliorem digeſtionem facere aſſue uit. Enimuero ſi plus æquo prolixus fuero, ueniam peto, uale.

Inclytiſſime rex, ſciat t.M. quòd ad has ipſas regiones mercandi cauſa primũ uenerim. Dúmque per quadriennii reuolutionem in eis rebus negotioſus eſſem, & uarias fortunæ mutationes animaduerterem, atque uiderem quo pacto caduca & tranſitoria bona hominem ad tempus in rotæ ſummo tenerent, & deinde ipſum præcipitarent ad imum, qui ſe poſſidere multa dicere poterat, conſtitui mecum uariis talium rerum caſibus exantlatis iſtiuſmodi negotia dimittere, & meorum laborum finem in res laudabiliores ac plus ſtabiles ponere. Ita diſpoſui me ad uarias mundi partes contemplandas, & diuerſas res mirabiles uiden-

Digitized by Google

das. Ad quam rem ſe & tempus & locus opportune obtulit. Ipſe enim Caſtiliæ rex Fernandus tunc quatuor parabat naues ad terras nouas occidentem uerſus diſcooperiendas, cuius celſitudo me ad talia inueſtiganda in ipſam ſocietatem elegit. Et ſoluimus XX die Maii, M CCCCXCVII de portu Caliciæ, iter noſtrum per magnum oceani ſinum capientes, in qua profectione decem & octo conſummauimus menſes, multas inuenientes terras firmas, & inſulas penè innumerabiles ut plurimum habitatas, quarum maiores noſtri mentionem nullam fecerunt: unde & ipſos antiquos talium non habuiſſe notitiam credimus. Et niſi memoria me fallat, memini me in aliquo legere, quòd mare uacuum, & ſine hominibus eſſe tenuerint. Cuius opinionis ipſe Dantes poeta noſter fuit, ubi duo de uigeſimo capite de inferis loquens Vlyſſis mortem confingit. Quæ autem mirabilia uiderim, in ſequentium proceſſu tua maieſtas intelliget.

Dantes.

AMERICI VESPVTII NAVIGATIO PRIMA.

ANNO domini, M CCCCXCVII, uigeſimo menſis Maii die, nos cum quatuor conſeruantiæ nauibus Calicium exeuntes portum, ad inſulas olim Fortunatas, nunc uero magnam Canariam dictas, in fine occidentis habitati poſitas in tertio climate, ſuper quo extra Horizontem earum ſe XXVII gradibus cum duobus tertiis, Septentrionalis eleuat polus, diſtantéſque ab hac ciuitate Liſbona, in qua conſcriptum extitit hoccine præſens opuſculum, CCLXXX leucis, uento inter meridiem & Lebeccium uentum ſpirante, curſu primo pertigimus. Vbi nobis de lignis, aqua, cæteríſque neceſſariis prouidendo, conſumptis octo ferè diebus nos, facta in primis ad deum oratione, eleuatis dehinc & uento traditis uelis, nauigationem noſtram per Ponentem incipientes, ſumpta una Lebeccii quarta, tali nauigio tranſcurrimus, ut uiginti ſeptem uix elapſis diebus, terræ cuidam applicaremus, quam firmam fore exiſtimauimus. Diſtátque Canaria magna ab inſulis mille uel circiter leucis, extra id quod in zona torrida habitatum eſt. Quod ex eo nobis conſtitit, quod Septentrionalem polum extra huiuſcemodi telluris Horizontem XVI gradibus ſe eleuare, magíſque occidentalem LXXV quàm magnæ Canariæ inſulas gradibus exiſtere conſpeximus, prout inſtrumenta omnia monſtrabant. Quo in loco, iactis de prora ancoris, claſſem noſtram, leuca à littore cum media diſtantem, reſtare coegimus, nonnullis ſolutis phaſelis armis & gente ſtipatis, cum quibus ipſum uſque ad littus attigimus. Quò quàm primum peruenimus, gentem nudam ſecundum littus euntem innumeram percepimus, unde non paruo affecti fuimus gaudio: omnes enim qui nudi incedere conſpiciebantur, uidebantur quoque propter nos ſtupefacti uehementer eſſe, ex eo, ut arbitror, quòd ueſtitos, alteriúſque effigiei quàm ipſi forent, nos eſſe intuiti ſunt. Hi poſtquam nos aduenisſe cognouerunt, omnes in propinquum montem quendam auſugerunt, à quo tunc nec nutibus, nec ſignis pacis & amicitiæ ullis, ut ad nos accederent allici potuerunt. Irruente uero interea nocte

nos

Digitized by Google

nos classem nostram male tuto in loco, ubi nulla marinas aduersus procellas tuta residentia foret, considere timentes: conuenimus unà, ut hinc mane facto discederemus, exquireremúsque portum quempiam, ubi nostras statione in tuta collocaremus naues. Qua deliberatione arrepta, nos uento secundum collem spiranti traditis uelis, postquam uisu terram ipsam sequendo, atque ipso plagæ in littore gentes continue percipiendo, duos integros nauigauimus dies, locum nauibus satis aptum comperimus, In quo media tantum leuca distantes ab arida constitimus, uidimúsque tunc inibi innumerabilem gentium turbam, quam nos cominus inspicere & alloqui desiderantes, ipsamet die littori cum cymbis & nauiculis nostris appropiauimus, necnon & tunc in terram exiuimus, ordine pulchro XL circiter uiri, huiuscemodi gente se tamen à nobis & consortio nostro penitus alienam præbente, ita ut nullis eam modis ad colloquium communicationémue nostram allicere ualuerimus, præter illos paucos quos multos post labores ob hoc susceptos, tandem attraximus ad nos, dando eis nolas, specula, crateres crystallinos aliáque similia leuia: qui tum securi de nobis effecti, conciliatum nobiscum, necnon de pace & amicitia tractatum uenerunt. Subeunte autem interim nocte, nos ab illis nosmet expedientes, relictis eis, nostras ingressi sumus ad naues. Postea uero subsequentis summo diluculo diei, infinitam in littore uirorum & mulierum paruulos suos secum uectantium gentem rursum conspeximus, cognouimúsque multitudinem illam supellectilem suam secum deferre totam, qualem infra suo loco dicetur. Quorum complures quamprimũ terræ appropiauimus, semet in æquor proiicientes, cum maximi natatores existant, quantus est balistæ iactus, nobis uenerunt natantes obuiam: susceperunt nos humaniter, atque ea securitate & confidentia seipsos inter nos commiscuerunt, ac si nobiscum diutius antea consueuissent, & pariter frequentius practicauissent. Pro qua re tunc haud parum oblectati fuimus. De quorum moribus, quales eos habere uidimus, hic quandoquidem se commoditas offert, interdum etiam interserimus.

DE MORIBVS AC EORVM VIVENDI MODIS.

QVANTVM ad uitam eorúmque mores, omnes tam mares quàm fœminæ nudi penitus incedunt, tectis non aliter uerendis, quàm cum ex utero prodierunt. Hi mediocris existentes staturæ multum bene proportionati sunt, quorum caro ad rufedinem ueluti leonum pili uergit: qui si uestimentis operti mearent, albi credo tanquam nos extarent. Nullos habent in corpore pilos præterquam crines, quos proceros nigrescentésque gerunt, & præsertim fœminæ, quæ propterea sunt tali longo nigróque crine decoræ. Vultu non multum specioſi sunt, quoniam latas facies Tartariis adsimilatas habent: nullos sibi sinunt in superciliis oculorúmue palpebris ac corpore toto, crinibus demptis, excrescere uillos ob id quòd habitos in corpore pilos quid bestiale brutaléq; reputant. Omnes

Digitized by Google

tam uiri quà mulieres, ſiue meando, ſiue currendo leues admodum atque uelo-ces exiſtunt, quoniam, ut frequenter experti fuimus, ipſæ etiam mulieres unam aut duas percurrere leucas, nihili putant, & in hoc nos Chriſticolas multum præ cellunt. Mirabiliter ac ultra quàm ſit credibile natant, multo quoque melius fœ minæ quàm maſculi, quod frequenti experimento didicimus, cum ipſas etiam fœminas omni prorſus ſuſtentamine deficientes, duas in æquore leucas pernata-re perſpeximus. Arma eorum arcus ſunt & ſagittæ, quas multum ſubtiliter fabri-care norunt. Ferro metalliſque aliis carent: ſed pro ferro beſtiarum piſciúmue dentibus ſuas ſagittas armant, quas etiam, ut fortiores exiſtant, unamquanq; ſæ-pe præurunt. Sagittarii ſunt certiſſimi, ita ut quicquid uoluerint, iaculis ſuis fe-riant, nonnulliſque in locis mulieres quoque optimæ ſagittatrices extant. Alia etiam arma habent ueluti lanceas præacutáſue ſudes, necnon & clauas, capita mi rifice laborata habentes. Pugnare potiſſimum aſſueti ſunt aduerſus ſuos alienige næ linguæ confines, contra quos nullis parcendo, niſi ut eos ad acriora tormen-ta reſeruent, multum crudeliter dimicant. Et cum in prælium properant, ſuas ſecum uxores, non belligeraturas, ſed eorum poſt eos neceſſaria perlaturas du-cunt, ob id quòd ſola ex eis mulier tergo ſibi plus imponere poſſit, & deinde XXX uel XL leucis ſubuehere, prout ipſi ſæpe uidimus, quàm uir etiam uali-dus, à terra leuare queat. Nulla belli capita, nullóſue præfectos habent, quini-mo cum eorum quilibet ex ſe dominus extet, nullo ſeruato ordine meant, Nul-la regnandi dominiúmue ſuum extendendi, aut alterius inordinatæ cupiditatis gratia pugnant: ſed ueterem ſolum ob inimicitiam in illis ab antiquo inſitam, cuius quidem inimicitiæ cauſam interrogati, nullam aliam indicant, niſi ut ſuo-rum mortes uendicent anteceſſorum. Hæc gens ſua in libertate uiuens, nullíque obediens, nec regem nec dominum habet. Ad prælium autem ſe potiſſimum animant & accingunt, cum eorum hoſtes ex eis quempiam aut captiuum deti-nent aut interemerunt. Tunc enim eiuſdem captiui interemptíue conſangui-neus ſenior quiſquam exurgens, exit cito in plateas & uicos paſſim clamitans, in-uitánſque omnes, & ſuadens ut cum eo in prælium conſanguinei ſui necem uin-dicaturi properent: qui omnes compaſſione moti, mox ad pugnam ſe accin-gunt, atque repente in ſuos inimicos irruunt. Nulla iura, nullámue iuſtitiam ſer uant, maleſactores ſuos nequaquam puniunt, quinimo nec parentes ipſi par-uulos ſuos edocent aut corripiunt. Mirabiliter eos inter ſeſe conqueſtionari non-nunquam uidimus. Simplices in loquela ſe oſtentant, uerũ callidi multum atq; aſtuti ſunt. Perraro, & ſubmiſſa uoce loquuntur, eiſdem quibus utimur accen-tibus utentes. Suas ut plurimum uoces inter dentes & labra formantes, aliis utun-tur uocabulis quàm nos. Horum plurimæ ſunt idiomatum uarietates, quoniam à centenario leucarum in centenarium diuerſitatem linguarum ſe mutuo nul-latenus intelligentium reperimus. Comeſſandi modum ualde barbarum reti-nent, nec quidem notatis manducant horis, ſed ſiue nocte ſiue die, quoties eden di libido ſuadet. Solo manducantes accumbunt, & nulla mantilia, nulláue gau ſapa, cum lineamentis panniſque aliis careant, habent. Epulas ſuas atque cibaria in uaſcula terrea quæ ipſimet confingũt, aut in medias cucurbitarũ teſtas ponũt.

In re-

Digitized by Google

In retiaculis quibuſdam magnis ex bombice factis,& in aere ſuſpenſis dormitãt: qui modus quanuis inſolitus & aſperior fortaſſis uideri queat, ego nihilominus talem dormitandi modum ſuauẽ plurimum iudico. Etenim cum in eiſdem eorum retiaculis mihi plerunque dormitaſſe contigerit, in illis mihimetipſi melius quàm in tapetibus quæ habebamus eſſe, perſenſi. Corpore ualde mundi ſunt & expoliti, ex eo quòd ſeipſos frequentiſſime lauant. Et cum egeſtũ ire, quod ſalua dixerim reuerentia, coacti ſunt, omni conamine nituntur, ut à nemine perſpici poſſint: qui quidem in hoc quanto honeſti ſunt, tanto in dimittenda urina ſe im mundos inuerecundóſq; tam mares quàm fœminæ præbent: cum ſiquidẽ illos nobiſcum loquentes,& coràm poſitos ſuam impudiciſſime urinam ſæpius emin xiſſe perſpeximus. Nullam legem, nullum legitimũ thori fœdus in ſuis connubiis obſeruãt, quinimo quotquot mulieres quiſquam concupiſcit, tot habere,& dein illas quandocunq; uolet, abſq; hoc quod id pro iniuria aut opprobrio habeant, repudiare poteſt. Et in hac re utiq; tam uiri quàm mulieres eadẽ libertate fruuntur. Zeloſi parum, libidinoſi uero plurimũ extant, magíſq; fœminæ quàm maſculi, quarum artificia ut inſatiabili ſuæ ſatiſſaciant libidini, hic honeſtatis gratia ſubticenda cenſuimus. Eæ ipſæ in generandis paruulis fœcundæ admodum ſunt, neque dum grauidæ effectæ ſunt, pœnas aut labores euitant. Leuiſſimo minimóque dolore pariunt, ita ut in craſtinum alacres ſanatéque ubique ambulent: præſertúmque poſt partum in flumen quodpiam ſeſe ablutum uadunt, túmque ſanæ mundatéque inde, ueluti piſces apparent. Crudelitati autem ac odio maligno adeo deditæ ſunt, ut ſi illas ſui forſitan exacerbauerint uiri, ſubito certum quoddam efficiant maleficium, cum quo præ ingenti ira proprios fœtus in propriis uteris necãt abortiúntq; deinde, cuius rei occaſione infiniti eorum paruuli pereunt. Venuſto & eleganti proportione compacto corpore ſunt, ita ut in illis quicquam deforme nullo inſpici modo poſſit, Et quanuis diſnudæ ambulent inter fœminas: tamen earum pudibunda ſic honeſte repoſita ſunt, ut nullatenus uidere queant, preterquam regiuncula illa anterior, quam uerecundiore uocabulo pectuſculum imum uocamus, quod & in illis utiq; non aliter quàm honeſte natura ipſa uidendum reliquit. Sed & hoc nec quidem curant, quoniam, ut paucis expediam, non magis in ſuorum uiſione pudendorum mouentur, quàm nos in oris noſtri aut uultus oſtentatione. Admirandam perualde rem ducerent, mulierem in eis mamillas, pupáſue laxas, aut uentrẽ rugatum ob nimium partum habentem, cum omnes æque integræ ac ſolidæ poſt partum ſemper appareant, ac ſi nunquam peperiſſent. Hæ quidem ſe noſtri cupientiſſimas eſſe monſtrabant. Neminem in hac gente legem aliquam obſeruare uidimus, nec quidem Iudæi aut Mauri nuncupare ſolide queunt, cum ipſis Gentilibus ac paganis multo deteriores ſint. Etenim non perſenſimus quod ſacrificia ulla faciant, aut quod loca orationíſue domos aliquas habeant. Horum uitam, quæ omnino uoluptuoſa eſt, Epicuream exiſtimo. Illorum habitationes ſingulis ipſis ſunt communes, ipſæq; illorum domus campanarum inſtar conſtructæ ſunt, firmiter ex magnis arboribus ſolidatæ, palmarũ foliis deſuper contectæ,& aduerſus uentos & tempeſtates tutiſſimæ, nonnullíſq; in locis tam magnæ, ut in illarũ unica ſexcentas eſſe

Digitized by Google

perſonas inuenerimus. Inter quas octo populoſiſſimas eſſe comperimus, ſic ut in eis eſſent habitarentque pariter animarum decem milia. Octennio quolibet aut ſeptennio, ſuas ſedes habitationeſue tranſferunt: qui eius rei cauſam interrogati, naturale reſponſum dederunt, dicentes quòd Phœbi uehementis æſtus occaſione hoc facerent, ob id quod ex illorum longiore in eodem loco reſidentia aer infectus corruptuſque redderetur: quæ res in eorum corporibus uarias cauſaret ægritudines, quæ quidem eorum ratio non male ſumpta nobis uiſa eſt. Eorum diuitiæ ſunt, uariorum colorum auium plumæ, aut in modum lapillorum illorum, quos uulgariter Paternoſter uocitamus, laminæ ſiue calculi, quos ex piſcium oſſibus, lapillíſue uiridibus aut candidis faciunt, & hos ornatus gratia ſibi ad genas, labia uel aures ſuſpendunt. Alia quoque ſimilia futilia & leuia pro diuitiis habent, quæ nos omnino parui pendebamus. Commutationibus aut mercimoniis in uendendo aut emendo nullis utuntur, quibus ſatis eſt, quòd natura ſponte ſua propinat: aurum, uniones, iocalia, cæteráque ſimilia, quæ in hac Europa pro diuitiis habemus, nihil extimant, imò penitus ſpernunt, nec habere curant. In dando ſic naturaliter liberaliſſimi ſunt, ut nihil quod ab eis expetatur abnegent. Et quemadmodum in dando liberales ſunt, ſic in petendo & accipiendo cupidiſſimi poſtquam ſe cuiquam amicos exhibuerint. Maximum potiſſimúmque amicitiæ ſuæ ſignum in hoc perhibent, quòd tam uxores quàm filias proprias amicis ſuis pro libito habendas offerunt: in qua re parens uterque ſe longe honoratum iri exiſtimat, cum natam eius, etſi uirginem, ad concubitum ſuum quiſpiam dignatur & abducit, & in hoc ſuam inter ſe amicitiam potiſſimum conciliant. Variis in eorum deceſſu multíſque modis exequiis utuntur. Porrò ſuos nonnulli defunctos in humo cum aqua ſepeliunt, & inhumant illis ad caput uictualia ponentes, quibus eos poſſe ueſci & alimentari putant, nullum deinde propter eos alium planctum, aut alias ceremonias efficientes. Alii quibuſdam in locis barbariſſimo atque inhumaniſſimo ſepeliendi utuntur modo. Quippe cum eorum quempiam mortis momento proximum autumant, illum eius propinquiores in ſyluam ingentem quandam deferunt, ubi eum in bombiceis retiaculis illis, in quibus dormitant, impoſitum & recubantem ad duas arbores in aera ſuſpendunt, ac poſtmodum ductis circa eum ſic ſuſpenſum una tota die choreis, irruente interim nocte, ei aquam, uictúmque alium, ex quo quatuor aut circiter dies uiuere queat, ad caput apponunt: & deinde, ſic inibi ſolo pendente relicto, ad ſuas habitationes redeunt: quibus ita peractis, ſi iſdem ægrotus poſtea manducet & bibat, ac inde ad conualeſcentiam ſanitatémque redeat, & ad habitationem propriam remeet, illum eius affines ac propinqui cum maximis ſuſcipiunt ceremoniis. At perpauci ſunt qui tam grande prætereant periculum, cum eos ibidem nemo poſtea uiſitet. Qui ſi tunc inibi forſitan decedunt, nullam aliam habent poſtea ſepulturam. Alios quoque complures Barbaros habent ritus, quos euitandæ prolixitatis hic omittimus gratia. Diuerſis uariíſque medicaminibus in ſuis morbis & ægritudinibus utuntur, quæ ſic à noſtris diſcrepant & diſconueniunt, ut mirarentur haud parum qualiter inde quis euadere poſſet. Nempe, ut frequenti didicimus experientia,

Digitized by Google

rientia, cum eorum quempiam febricitare contigerit, hora qua febris eum aſperius inquietat, ipſum in frigentiſſimam aquam immergunt & balneant, poſtmodúmque per duas horas circa ignem ualidum, donec plurimum caleſcat, currere & recurrere cogunt, & poſtremo ad dormiendum deferunt, quo quidem medicamento complures eorum ſanitati reſtitui uidimus. Diætis etiam, quibus tribus quatuórue diebus abſque cibo & potu perſiſtunt, frequentiſſimis utuntur. Sanguinem quoque ſibi perſæpe comminuunt non in brachiis, ſalua ala, ſed in lumbis & tibiarum pulpis. Seipſos etiam ad uomitum cum certis herbis quas in ore deferunt medicaminis gratia, plerunque prouocant, & multis aliis remediis antidotíſque utuntur, quæ longum dinumerare foret. Multo ſanguine, multóq; flegmatico humore abundant, cibariorum ſuorum occaſione, quæ ex radicibus, fructibus, herbis, uariíſque piſcibus faciunt. Omni farris granorúmque aliorum ſemine carent. Communis uero eorum paſtus, ſiue uictus, arborea quædam radix eſt, quam in farinam ſatis bonam comminuunt, & hanc radicem quidam eorum iucha, alii chambi, alii uero igname uocitant: aliis carnibus, præterquam hominum perraro ueſcuntur, in quibus quidem hominum carnibus uorandis ſic inhumani ſunt & immanſueti, ut in hoc omnem feralem, omnémue beſtialem modum ſuperent: omnes enim hoſtes ſuos quos aut perimunt, aut captos detinent tam uiros quàm fœminas indiſtincte cum ea feritate deglutiunt, ut nihil ferum, nihílue brutum magis dici uel inſpici queat: quos quidem ſic efferos immanéſque fore, uariis in locis mihi frequentius contigit aſpexiſſe, mirantibus illis quòd inimicos noſtros ſic quoque nequaquam manducaremus. Et hoc pro certo maieſtas ueſtra regia teneat. Eorum conſuetudines, quas plurimas habent, ſic barbaræ ſunt, ut hic nunc ſufficienter ſatis enarrari non ualeant. Et quoniam in meis hiſce bis geminis nauigationibus, tam uaria diuerſáque, ac tam à noſtris rebus & modis differentia perſpexi, idcirco libellum quempiam, quem Quatuor diætas, ſiue Quatuor nauigationes appello, conſcribere paraui, conſcripſiq;, in quo maiorum rerum à me uiſarum partem diſtincte ſatis, iuxta ingenioli mei tenuitatẽ collegi, ueruntamẽ non adhuc publicaui. In illo uero quoniam omnia particulariter magis ac ſingillatim tangentur, idcirco uniuerſalia hic ſolummodo proſequens, ad nauigationem noſtram priorẽ perficiendam, à qua pauliſper digreſſus fueram, iam redeo. IN HOC nauigii noſtri primordio notabilis commoditatis res non uidimus, idcirco ut opinor, quòd eorum linguam non capiebamus, præterquam nonnullam auri denotantiam, quod nonnulla indicia in tellure illa eſſe monſtrabant. Hæcce uero tellus quo ad ſui ſitum poſitionémq; tam bona eſt, ut uix dari melior queat. Concordauimus autem, ut illam derelinquentes, longius nauigationem produceremus. Qua unanimitate ſuſcepta, nos dehinc aridam ipſam collateraliter ſemper ſectantes, necnon gyros multos, ſcaláſque plures circumeuntes, & interim cum multis uariíſque locorum illorum incolis conferentiam habentes, tandem certos poſt aliquot dies portui cuidam applicuimus, in quo nos grandi à periculo altitono ſpiritui cõplacuit eripere. Huius enim modi portum quamprimũ introgreſſi ſuimus, populationem unam eorum, hoc eſt, pagum aut uillam ſuper aquas, ut Venetiæ, poſitam comperimus, in qua ingentes XX ædes aut circiter erant, in modum campanarum,

Digitized by Google

ut prætactum est, effectæ, atque super ligneis uallis solidis & fortibus firmiter fundatæ, præ quarum porticibus leuaticii pontés porrecti erant, per quos ab altera ad alteram tanquam per compactissimam stratam transitus erat. Igitur huiusmodi populationis incolæ quamprimum nos intuiti sunt, magno propter nos timore affecti sunt: quam ob rem suos confestim pontes omnes contra nos eleuauerunt, & sese deinde in suis domibus abdiderunt. Quam rem prospectantibus nobis, & haud parum admirantibus, ecce duodecim eorum lintres uel circiter singulas ex solo arboris caudice cauatas, quo nauium genere utuntur, ad nos interim per æquor aduentare conspeximus, quorum naucleri effigiem nostram habitúmque mirantes, ac sese circum nos undique circunferentes, nos eminus aspiciebant. Quos nos quoque ex aduerso prospicientes, plurima eis amicitiæ signa dedimus, quibus eos, ut ad nos intrepidi accederent exhortabamur, quod tamen efficere contempserunt. Quam rem nobis percipientibus mox ad eos remigare incepimus, qui nequaquam nos præstolati sunt, quinimmo omnes confestim in terram fugerunt, datis nobis interim signis, ut illos paulisper expectaremus, ipsi enim extemplo reuersuri forent. Túmque in montem quendam properauerunt, à quo eductis bis octo iuuenculis, & in lintribus suis præfatis unà secum assumptis, mox uersus nos regressi sunt. Et post hæc ex iuuenculis ipsis quatuor in singulis nauium nostrarum posuerunt, quem faciendi modum nos haud parum admirati tunc fuimus, prout uestra satis perpendere potest maiestas. Cæterûmque cum lintribus suis præmissis inter nos nauésque nostras commixti sunt, & nobiscum sic pacifice loquuti sunt, ut illos amicos nostros fidelissimos esse reputaremus. Interea uero ecce quoq; ex domibus eorum præmemoratis gens non modica per mare natitans aduentare cœpit, quibus ita aduenientibus & nauibus nostris iam appropinquare incipientibus, nec tamen proinde mali quicquam adhuc suspicaremur, rursum ad earundem domorum eorum fores, uetulas nonnullas conspeximus, quæ immaniter uociferantes, & cœlum magnis clamoribus implentes, sibimet in magnæ anxietatis indiciũ proprios euellebant capillos: quæ res magnam mali suspitionem nobis tunc attulit. Túmque subito factum est, ut iuuenculæ illæ quas in nostris imposuerunt nauibus, mox in mare prosilirent, ac illi qui in lintribus erant, sese à nobis elongantes mox contra nos arcus suos intenderent, nósq; durissime sagittarent. Qui uero à domibus per mare natantes adueniebant, singuli latentes in undis lanceas ferebant, ex quibus eorum proditionem cognouimus. Et tum non solum nosmet magnanimiter defendere, uerumetiam illos grauiter offendere incœpimus. Ita ut plures eorum fascelos cum strage eorum non parua perfregerimus, & penitus in ponto submerserimus: propter quod reliquis fascellis suis cum damno eorum maximo relictis, per mare natantes omnes in terram fugerũt, interemptis ex eis uiginti uel circiter, uulneratis uero pluribus: & ex nostris quinque duntaxat læsis. qui omnes ex dei gratia incolumitati restituti sunt. Comprehendimus autem & tunc ex prætactis iuuenculis duas, & uiros tres, ac dehinc domos eorũ uisitauimus, & in illas introiuimus: uerum in eis quicquam, nisi uetulas duas & ægrotantẽ uirum unicum, non inuenimus: quas quidem eorum domos igni succendere non uoluimus, ob id quod conscientiæ scrupulum hoc ipsum esse formidabamus.

Post

Post hæc autem ad naues nostras cum prætactis captiuis quinque remeauimus, & eosdem captiuos, præterquam iuuenculas ipsas in compedibus ferreis alligauimus. Eædem uero iuuenculæ, captiuorúmque uirorum unus superuenienti nocte à nobis subtilissime euaserunt. His itaque peractis, sequenti die concordauimus, ut relicto portu illo, longius secundum collem procederemus, percursisq; LXXX ferè leucis, gentem aliam quandam comperimus, lingua & conuersatione penitus à priore diuersam. Conuenimúsque ut classem inibi nostram ancoraremus, & deinde in terram ipsam cum nauiculis nostris accederemus. Vidimus autem tunc ad littus in plaga gentium turbam IIII milia personarum uel circiter existere, qui cum nos appropinquare persensserunt, nequaquam nos præstolati sunt, quinimmo cunctis quæ habebant relictis, omnes in syluas & nemora diffugerunt. Tum uero in terram prosilientes, & uiam unam in syluas tendentem, quantus est balistæ iactus perambulantes, mox tentoria plura inuenimus, quæ ibidem ad piscandum gens illa tetenderat, & in illis copiosos ad decoquendas epulas suas ignes accenderat, ac profecto bestias ac plures uariarum specierum pisces iam assabat. Vidimus autem inibi certũ assari animal, quod erat, demptis alis quibus carebat, serpenti simillimum, támque brutum ac syluestre apparebat, ut eius non modicum miraremur feritatẽ. Nobis uero per eadem tentoria longius progredientibus, plurimos huiuscemodi serpentes uiuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoque funibus ligata, ne eadem aperire possent habebant, prout de canibus aut feris aliis, ne mordere queant effici solet. Aspectum tam ferum eadem præ se ferunt animalia, ut nos illa uenenosa putantes nullatenus auderemus contingere. Capreolis in magnitudine, brachio uero cum medio in longitudine æqualia sunt. Pedes longos materialésque multum ac fortibus ungulis armatos, necnon & discolorem pellem diuersissimam habent, rostrúmque ac faciem ueri serpentis gestant, à quorum naribus usque ad extremam caudam seta quædam per tergum sic protenditur, ut animalia illa ueros serpentes esse iudicaremus, & nihilominus eis gens præfata uescitur. Panem suum gens eadem ex piscibus quos in mari piscantur efficiunt. Primum enim pisciculos ipsos in feruenti aqua aliquantisper excoquunt. Deinde uero contundunt & compistant, & in panes conglutinant, quos super prunas insuper torrent, & tandem inde postea manducant: hos quidem panes probantes quambonos esse reperimus. Alia quoque quammulta esculenta cibariáq; tam in fructibus quàm in uariis radicibus retinent, quæ longum enumerare foret. Cum autem à syluis ad quas aufugerant non redirent, nihil de rebus eorum, ut amplius de nobis securi fierent, auferre uoluimus, quinimmo in eisdem eorum tentoriis permulta de reculis nostris, in locis quæ perpendere possent, derelinquentes, ad naues nostras sub noctem repedauimus. Sequenti uero die cum exoriri Titan inciperet, infinitam in littore gentem existere percepimus, ad quos in terram tunc accessimus. Et quanuis se nostri timidos ostenderent, seipsos tamen inter nos permiscuerunt, & nobiscum practicare ac conuersari cum securitate cœperunt, amicos nostros se plurimum fore persimulantes, insinuantésque illic habitationes eorum non esse, uerum quòd piscandi gratia aduenerant. Et idcirco rogitantes, ut ad eorum pagos cum eis accederemus, ipsi etenim

Digitized by Google

nos tanquã amicos recipere uellent:& hanc quidem de nobis conceperant amicitiam, captiuorum illorum duorum,quos tenebamus occaſione, qui eorum inimici erant. Viſa autem eorum magna rogandi importunitate, concordauimus XXIII ex nobis cum illis in bono apparatu, cum ſtabili mente, ſi cogeret neceſſitas,omnes ſtrenue mori. Cum itaque nobiſcum per tres extitiſſent dies,& tres cum eis per plagam terrámque illam exceſſiſſemus leucas,ad pagum unum nouem duntaxat domorũ uenimus: ubi cum tot támque Barbaris ceremoniis ab eis ſuſcepti fuimus,ut ſcribere penna non ualeat, utpote cum choreis & cantilenis,ac planctibus hilaritate & lætitia mixtis, necnon cum ferculis cibariiſq; multis. Et ibidem nocte illa requieuimus,ubi proprias uxores ſuas nobis cum omni prodigalitate obtulerunt:quæ quidem nos ſic importune ſolicitabant,ut uix eiſdem reſiſtere ſufficeremus. Poſtquam autem illic nocte una cum media die perſtitimus,ingens admirabiliſque populus abſque cunctatione ſtuporéque ad nos inſpiciendos aduenit,quorum ſeniores nos quoque rogabant,ut ſecum ad alios eorum pagos, qui longius in terra erant commearemus, quod & quidem eis annuimus. Hic dictu facile non eſt, quantos ipſi nobis impenderunt honores. Fuimus autem apud quammultas eorum populationes, per integros nouem dies cum ipſis euntes,ob quod nobis noſtri qui in nauibus remanſerant, retulerunt ſocii ſe idcirco plerunq; in anxietate timoréq; non minimo extitiſſe. Nobis autem bis nouem leucis aut circiter in eorum terra exiſtentibus, ad naues noſtras repedare propoſuimus. Et quidem noſtro in regreſſu tam copioſa ex eis uirorum ac mulierum multitudo accurrit, qui nos uſque ad mare proſequuti ſunt,ut hoc ipſum mirabile foret. Cúmque noſtri quempiam ex itinere fatigatum iri contingeret,ipſi nos ſubleuabant,& in ſuis retiaculis, in quibus dormitant,ſtudioſiſſime ſubuehebant. In tranſitu quoq; fluminum,quæ apud eos plurima ſunt & maxima, ſic nos cum ſuis artificiis ſecure tranſmittebant, ut nulla uſquam pericula pertimeſceremus. Plurimi etiam eorum nos comitabantur rerum ſuarum onuſti,quas nobis dederant, illas in retiaculis illis quibus dormiũt uectantes plumaria uidelicet præditia,necnon arcus multos, ſagittáſque multas, ac infinitos diuerſorum colorum pſitacos. Alii quoque complures ſuppellectilem ſuam totam ferentes,animalia etiam ſua ſecum ducebant. Et quiddam admirabile dicam,quòd is fortunatum ſe felicémque putabat,qui in tranſmeandis aquis nos in collo dorſoue ſuo tranſuectare poterat. Quamprimum autem ad mare pertigimus,& faſelos noſtros conſcendere uoluimus,in ipſo faſelorum noſtrorum aſcenſu,tanta ipſorum nos comitantium, & nobiſcum aſcendere concertantium,ac naues noſtras uidere concupiſcentium preſſura fuit, ut noſtri idé faſeli penè præ pondere ſubmergerentur. In ipſis autem noſtris eiſdem faſelis recepimus ex eis nobiſcum quotquot potuimus, ac eos ad naues noſtras uſque perduximus. Tanti etiam illorum per mare natantes, & unà nos concomitantes aduenerunt,ut tot aduentare moleſtiuſcule ferremus: cum ſiquidem plures quàm mille in noſtras naues,licet nudi & inermes introiuiſſent,apparatum artificiúmque noſtrum,necnon & nauium ipſarum magnitudinem mirantes. Aſt tunc quiddam riſu dignum accidit: nam cum machinarum tormentorúmque bellicorum noſtrorum quædã exonerare cõcuperemus,& propter hoc impoſito igne,

Digitized by Google

igne, machinæ ipſæ horridiſſime tonuiſſent, pars illorum maxima, audito huiuſcemodi tonitruo, ſeſe in mare natitans præcipitauit, ueluti ſolitæ ſunt ranæ in ripa ſidentes: quæ ſi fortaſſis tumultuoſum quicquam audiunt, ſeſe in profundum luti latitaturæ immergunt, quemadmodum & gens illa tunc fecerunt, illíque eorum qui ad naues aufugerant, ſic tunc perterriti fuerunt, ut nos facti noſtri noſmet reprehenderemus. Verum illos mox ſecuros eſſe fecimus, nec amplius ſtupidos eſſe permiſimus, inſinuantes eis quod cum talibus armis hoſtes noſtros perimeremus. Poſtquam autem illos illa tota die in nauibus noſtris feſtiue tractauimus, ipſos à nobis abituros eſſe monuimus, quoniam ſequenti nocte nos abhinc abſcedere cupiebamus. Quo audito, ipſi cum ſumma amicitia beneuolentiáque mox à nobis egreſſi ſunt in hac gente eorúmque terra quammultos eorum ritus uidi cognouíque, in quibus hic diutius immorari non cupio. Cum poſtea noſſe ueſtra queat maieſtas, qualiter in quauis nauigationũ harum mearum magis admiranda annotatúque digniora conſcripſerim, ac in libellum unum ſtylo geographico colligerem, quem libellum Quatuordiætas intitulaui, & in quo ſingula particulariter & minutim notaui: ſed hactenus à me non emiſi, ob id quòd illum adhuc reuiſere collationaréque mihi neceſſe eſt. Terra illa gente multa populoſa eſt, ac multis diuerſiſque animalibus & noſtris pauciſſime ſimilibus undique denſiſſima: demptis leonibus, urſis, ceruis, ſuibus, capreolíſque, & damis, quæ & quidem deformitatem quandam à noſtris retinent: equis, ac mulis, aſiníſque, & canibus, ac omni minuto pecore, ut ſunt oues & ſimilia, necnon & uaccinis armentis penitus carent: ueruntamen aliis quàm plurimis uariorum generum animalibus, quæ non facile dixerim, abundantes ſunt: ſed tamen omnia ſylueſtria ſunt, quibus in ſuis agendis minime utuntur. Quid plura? Hi tot tantíſque diuerſorum modorum ac colorum pennarúmque alitibus fœcundi ſunt, ut id ſit uiſu enarratúque mirabile: regio ſiquidem illa multum amœna fructiferáq; eſt, ſyluis ac nemoribus maximis plena, quæ omni tempore uirent, nec eorum unquam folia fluunt. Fructus etiam innumerabiles, & noſtris omnino diſſimiles habent. Hæcce tellus in torrida zona ſita eſt directe ſub Parallelo, qui Cancri tropicum deſcribit, unde polus Horizontis eiuſdem ſe uiginti tribus gradibus eleuat in fine climatis ſecundi. Nobis autem inibi exiſtentibus nos contemplatum populus multus aduenit, effigiem albedinémque noſtram mirantes: quibus unde ueniremus ſciſcitantibus, è cœlo inuiſendæ terræ gratia nos deſcendiſſe reſpondimus, quod & utique ipſi credebant: in hac tellure baptiſteria fontéſue ſacros plures inſtituimus: in quibus eorum infiniti ſeipſos baptizari fecerunt, ſe eorum lingua charaibi, hoc eſt, magnæ ſapientiæ uiros uocantes. Et prouincia ipſa Parias ab ipſis nuncupata eſt. Poſtea autem portum illum terrámq; derelinquentes, ac ſecundum collem tranſnauigantes, & terram ipſam uiſu ſemper ſequentes, DCCCLXX leucas à portu illo percurrimus, facientes gyros circuitúſque interim multos, & cum gentibus multis conuerſantes practicantéſque: ubi in pleriſq; locis aurum, ſed non in grandi copia, eminus cum nobis terras illas reperire, & ſi in eis aurum foret, tunc ſufficeret cognoſcere. Et quia tunc tredecim iam menſibus in nauigatione noſtra perſtiteramus, & naualia noſtra, apparatúſq; noſtri, toti penè conſumpti erant, hominéſq; labore perfracti:

Digitized by Google

communem inter nos de reſtaurandis nauiculis noſtris, quæ aquam undique recipiebant,& repetunda Hiſpania iniuimus concordiam:in qua dum perſiſteremus unanimitate,prope portum unum eramus totius orbis optimũ,in quem cum nauibus noſtris introeuntes,gentem ibidem infinitam inuenimus,quæ nos cum magna ſuſcepit amicitia: in terra autem illa nauiculam unam cum reliquis nauiculis noſtris ac doliis nouam fabricauimus, ipſáſque machinas noſtras ac tormenta bellica, quæ in aquis undique penè perierant,in terram ſuſcepimus, noſtráſque naues ab eis exonerauimus,& poſt hæc in terram traximus, & refecimus correximúſque, & penitus reparauimus. In qua re eiuſdem telluris incolæ, non paruum nobis adiuuamen exhibuere, quinimmo nobis de ſuis uictualibus ex affectu largiti ſponte ſua fuere, propter quod inibi perpauca de noſtris conſumpſimus:quam quidem rem ingenti pro beneplacito duximus, cum ſatis tenuia tunc teneremus,cum quibus Hiſpaniam noſtram non niſi indigentes repetere potuiſſemus. In portu autem illo XXXVII diebus perſtitimus, frequentius ad populationes eorum cum eis euntes,ubi ſinguli nobis non paruũ exhibebant honorem. Nobis autem portum eundem exire, & nauigationem noſtram reflectere concupiſcentibus, conqueſti ſunt illi gentem quandam ualde ferocem, & eis infeſtam exiſtere, qui certo anni tempore per uiam maris in ipſam eorum terram per inſidias ingreſſi,nunc proditorie,nunc per uim quammultos eorum interimerent, manducaréntque deinde: alios uero in ſuam terram ſuáſque domos captiuatos ducerent, contra quos ipſi ſe uix defendere poſſent,nobis inſinuantes gentem illam quandam inhabitare inſulam,quæ in mari leucis centum aut circiter erat. Quam rem ipſi nobis cum tanto affectu ac querimonia commemorauerunt,ut eis ex condolentia magna crederemus,promitteremúſque, ut de tantis eos uindicaremus iniuriis: propter quod illi lætantes non parum effecti,ſeſe nobiſcum uenturos ſponte ſua propria obtulerunt,quod plures ob cauſas acceptare recuſauimus, demptis ſeptem, quos data conditione recepimus, ut ſoli in ſuis lintribus in propria remearent, quoniam reducendorum eorum curam ſuſcipere nequaquam intendebamus, cui conditioni ipſi quàm gratanter acquieuerunt. Et ita illos amicos noſtros plurimum effectos derelinquentes, ab eis abſceſſimus. Reſtauratis autem reparatíſque naualibus noſtris, ſeptem per gyrum maris, uento inter Græcum & Leuantem nos ducente, nauigauimus dies. Poſt quos plurimis obuiauimus inſulis, quarum quidem aliæ habitatæ, aliæ uero deſertæ erant. Harum igitur uni tandem appropinquantes,& naues noſtras inibi ſiſtere facientes,uidimus ibidem quammaximum gentis aceruum,qui inſulam illam Ity nuncuparent,quibus proſpectis,& nauiculis phaſelíſq; noſtris uiris ualidis, & machinis tribus ſtipatis, terræ eidem uicinius appropinquantes, quadringentos uiros cum mulieribus quammultis iuxta littus eſſe conſpeximus:qui,ut de prioribus habitũ eſt, omnes nudi meantes,corpore ſtrenuo erant,necnon bellicoſi plurimũ, ualidíq; apparebant, cum ſiquidem omnes armis ſuis,arcubus uidelicet & ſagittis, lanceíſq; armati eſſent, quorum quoq; complures parmas etiam,quadratáue ſcuta gerebant, quibus ſic opportune ſeſe præmuniebant,ut eos in iaculandis ſagittis ſuis in aliquo non impedirent. Cúmque in phaſelis noſtris terræ ipſi quantus eſt ſagittæ uolatus

appropiaſſe-

Digitized by Google

appropiaſſemus, omnes citius in mare proſilierunt, & infinitis emiſſis ſagittis ſeſe contra nos ſtrenue, ne in terram deſcendere poſſemus, defendere occœperunt. Omnes uero per corpus diuerſis coloribus depicti, & uariis uolucrum pennis ornati erant: quos hi qui nobiſcum uenerant aſpicientes, illos ad præliandum paratos eſſe, quotienſcunque ſic picti, aut auium plumis ornati ſunt, nobis inſinuauerunt. Intantum autem introitum terræ nobis impedierunt, ut ſaxiuomas machinas noſtras in eos coacti fuerimus emittere, quarum audito tumultu, impetúque uiſo, necnon ex eis pleriſque in terram mortuis decidiſſe proſpectis, omnes in terram ſeſe receperunt. Túmque facto inter nos conſilio, XLII de nobis in terram poſt eos concordauimus exilire, & aduerſus eos magno animo pugnare, quod & quidem fecimus. Nam tum aduerſum illos in terram cum armis noſtris proſiliuimus, contráque illi ſic ſeſe nobis oppoſuerunt, ut duabus fermè horis continuum inuicem geſſerimus prælium, præter id quod de eis magnam faceremus uictoriam, demptis eorum perpaucis, quos baliſtarii colubrinariíque noſtri, ſuis interemerunt telis, quod idcirco ita effectum eſt, quia ſeipſos à nobis ac lanceis enſibúſque noſtris ſubtiliter ſubtrahebant. Veruntamen tanta demum in eos incurrimus uiolentia, ut illos cum gladiis mucronibúſque noſtris cominus attingeremus. Quos quidem cum perſenſiſſent, omnes in fugam per ſyluas & nemora conuerſi ſunt, ac nos campi uictores; interfectis ex eis uulneratíſque plurimis, deſeruerunt. Hos autem pro die illa longiore fuga nequaquam inſequi uoluimus, ob id quòd fatigati nimium tunc eſſemus: quin potius ad naues noſtras cum tanta ſeptem illorum qui nobiſcum uenerant, remeauimus lætitia, ut tantum in ſe gaudium uix ipſi ſuſcipere poſſent. Sequenti autem aduentante die uidimus per inſulam ipſam, copioſam gentium appropin quare cateruam, cornibus inſtrumentíſque aliis, quibus in bellis utuntur, buccinantem: qui & quoque depicti omnes, ac uariis uolucrum plumis ornati erant, ita ut tueri mirabile foret: quibus perceptis, ex inito rurſum inter nos deliberauimus conſilio, ut ſi gens hæc nobis inimicitias pararet, noſmet omnes in unum congregaremus, uideremúſque mutuo ſemper, ac interim ſatageremus, ut amicos nobis illos efficeremus: quibus amicitiam noſtrã non recipientibus, illos quaſi hoſtes tractaremus, ac quotquot ex eis comprehendere ualeremus, ſeruos noſtros ac mancipia perpetua faceremus: & tunc armatiores ut potuimus circa plagam ipſam in gyrum nos collegimus. Illi uero, ut puto, præ machinarũ noſtrarũ ſtupore, nos in terrã tunc minime prohibuerunt exilire. Exiuimus igitur in eos in terram quadrifariam diuiſi, LVII uiri ſinguli decurionem ſuum ſequentes, & cum eis longum manuale geſſimus prælium. Veruntamen poſt diuturnam pugnam, plurimúmq; certamen, necnon interemptos ex eis multos, omnes in fugã coegimus, & aduſq; populationem eorũ unà proſequuti fuimus: ubi comprehenſis ex eis XXV captiuis, eandem eorum populationem igni combuſſimus, & inſuper ad naues noſtras cum ipſis XXV captiuis repedauimus, interfectis ex eadem gente uulneratíſque plurimis. Ex noſtris autem interempto duntaxat uno: ſed uulneratis XXII, qui omnes ex dei adiutorio ſanitatem recuperauerunt. Cæterũ autem recurſu in patriam per nos deliberato ordinatóque, uiri ſeptem illi, qui nobiſcum illuc uenerant, quorum quinq; in præmiſſo bello uulnerati extiterãt,

Digitized by Google

phaſelo uno in inſula illa arrepto, cum captiuis ſeptem, quos illis tribuimus, tres uidelicet uiros, & quatuor mulieres in terram ſuam cum gaudio magno, magna uirium noſtrarum admiratione regreſſi ſunt. Nóſque Hiſpaniæ uiam ſequentes, Calicium tandem repetiuimus portum, cum CCXXII captiuatis perſonis, decimoquinto Octobris die. Anno domini M CCCCXCIX. Vbi lætiſſime ſuſcepti fuimus, ac ubi eoſdem captiuos noſtros uendidimus. Et hæc ſunt quæ in hac nauigatione noſtra priore, notatu digniora conſpeximus.

DE SECVNDAE NAVIGATIONIS CVRSV.

QVANTVM ad ſecundariæ nauigationis curſum, & ea quæ in illa memoratu digna conſpexi, dicetur in ſequentibus. Eandem igitur inchoantes nauigationem, Calicium exiuimus portum, anno domini M CCCCLXXXIX, undecimo Maii die. Quo exitu facto, nos curſum noſtrum Campiuiridis ad inſulas arripiẽtes, necnon ad inſularum magnæ Canariæ uiſum tranſabeuntes, in tantum nauigauimus, ut inſulæ cuidam, quæ Ignis inſula dicitur, applicaremus: ubi facta nobis de lignis & aqua prouiſione, & nauigatione noſtra rurſum per Lebecciũ uentum incœpta, poſt enauigatos XIX dies, terram quandam nouã tandem tenuimus, quam quidem firmã exiſtere cenſuimus, contra illam de qua facta in ſuperioribus mentio eſt, & quæ quidem terra in zona torrida extra lineam æquinoctialem ad partem Auſtri ſita eſt: ſupra quam meridionalis polus ſe quinque exaltat gradibus extra quodcunque clima, diſtátque eadem terra à prænominatis inſulis, ut per Lebeccium uentum conſtabat, leucis quingentis. In qua terra dies cum noctibus æquales XXVII Iunii, cum ſol in Cancri tropico eſt, exiſtere reperimus. Eandem terram in aquis omnino ſubmerſam, necnon magnis fluminibus perfuſam eſſe inuenimus, quæ & quidem ſemet plurimum uiridem, & proceras altiſſimáſque arbores habentem monſtrabat, unde neminem in illa eſſe tunc percepimus. Tum uero conſtitimus, & claſſem noſtram ancorauimus, ſolutis nonnullis phaſelis, cum quibus in terram ipſam accedere tentauimus. Porro nos aditum in illam quærentes, & circum eam ſæpius gyrantes, ipſam ut prætactum eſt, ſic fluminum undis ubique perfuſam inuenimus, ut nuſquam locus eſſet, qui maximis aquis non immadeſceret. Vidimus tamen interim per flumina ipſa ſigna quàm multa, quemadmodum ipſa eadem tellus inhabitata eſſet & incolis multis fœcunda. At quoniam eadem ſigna conſideraturi, in ipſam deſcendere nequibamus, ad naues noſtras reuerti concordauimus, quod & quidem fecimus. Quibus ab hinc exancoratis, poſtea inter Leuantem & Seroccum uentum collateraliter ſecundum terram, ſic ſpirante uento, nauigauimus, pertentantes ſæpius interim, pluribus quàm quadraginta durantibus leucis, ſi in ipſam penetrare inſulam ualeremus. Qui labor omnis inanis extitit: cum ſiquidem illo in latere maris fluxum, qui à Serocco ad magiſtralem abibat, ſic uiolentum comperimus, ut idem mare ſe nauigabile non præberet. Quibus cognitis inconuenientibus, conſilio facto conuenimus, ut nauigium noſtrum

Digitized by Google

ſtrum per mare ad magiſtralem reflecteremus: tũmq; ſecundum terram ipſam in tantum nauigauimus, ut tandem portui uni applicaremus, qui belliſſimam inſulam, belliſſimúmque ſinum quendam in eius ingreſſu tenebat: ſupra quem nobis nauigantibus, ut in illum introire poſſemus, immenſam in inſula ipſa gentium turbam à mari quatuor leucis aut circiter diſtantem uidimus. Cuius rei gratia lætati non parum extitimus: Igitur paratis nauiculis noſtris, ut in eandem inſulam uaderemus, lintrem quandam, in qua perſonæ complures erant, ex alto mari uenire uidimus: propter quod tunc conuenimus, ut eis inuaſis ipſos comprehenderemus: & tunc illos nauigare, & in gyrum, ne euadere poſſent, circundare occœpimus: quibus ſua quoque uice nitentibus, uidimus illos, aura temperata manente, remis ſuis omnibus ſurſum erectis, quaſi firmos ac reſiſtentes ſe ſignificare uelle: quam rem ſic idcirco illos efficere putauimus, ut inde nos in admirationem conuerterent. Cum uero ſibi nos cominus appropinquare cognouiſſent, remis ſuis in aquam conuerſis, terram uerſus remigare incœperunt. At tunc nobiſcum carbaſum unam quadraginta quinque doliorum uolatu celerrimam educebamus, quæ tunc tali nauigio delata eſt, ut ſubito uentum ſuper eos obtineret. Cúmque irruendi in illos aduenisſet commoditas, ipſi ſeſe apparatúmque ſuum in phaſelo ſuo ordinate ſpargentes, ſe quoque ad nauigandum accinxerunt. Itaque cum eos præteriiſſemus, tunc fugere conati ſunt. At nos nonnullis tunc expeditis phaſelis, ualidis uiris ſtipatis, illos tunc comprehendere putantes, mox in eos incurrimus: contra quos bis geminis ferè horis nobis nitentibus, niſi carbaſus noſtra, quæ curſu eos præterierat, rurſum ſuper eos reuerſa fuiſſet, illos penitus amittebamus. Cum uero ipſi ſe eiſdem noſtris phaſelis carbaſoque undique conſtrictos eſſe perſpicerent, omnes, qui circiter uiginti erant, & à terra duabus ferè leucis diſtabant, in mare ſaltu proſilierunt: quos nos cum phaſelis noſtris tota proſequentes die, nullos ex eis, niſi tantummodo duos, prehendere potuimus, aliis omnibus in terram ſaluis abeuntibus. In lintre autem eorum quam deſeruerant, bis gemini iuuenes extabant, non de eorum gente geniti, ſed quos in tellure aliena rapuerant, quorum ſingulis ex recenti uulnere uirilia abſciderant: quæ res admirationẽ non paruam nobis attulit. Hos autem cum in noſtras ſuſcepiſſemus nauiculas, nutibus nobis inſinuarunt, quemadmodum illi eos ab ipſis manducandos abducerent: indicantes interim quòd gens hæc tam effera & crudelis, humanarum carnium comeſtrix, Canibali nuncuparetur. Poſtea autem nos ipſam eorum lintrem nobiſcum trahentes, & cum nauiculis noſtris curſum terram eorum uerſus arripientes, parumper interim conſtitimus, & naues noſtras media tantum leuca à plaga illa diſtantes ancorauimus, cum in populum plurimum oberrare uidiſſemus, in illam cum ipſis nauiculis noſtri ſubito properauimus, ductis nobiſcum duobus illis, quos in lintre à nobis inuaſa comprehenderamus. Quamprimũ autem terram ipſam pede contigimus, omnes trepidi & ſeipſos abdituri in uicinas nemorum latebras diffugerunt. Tum uero uno ex illis quos prehenderamus abire permiſſo, & plurimis illi amicitiæ ſignis, necnon nolis, cymbalis, ac ſpeculis pleriſque datis, diximus ei, ne propter nos cæteri qui aufugerant expaueſcerent quoniam eorum amicos eſſe plurimum cupiebamus. Qui abiens iuſſa no-

Digitized by Google

ſtra ſolerter impleuit, gente illa tota, quadringentis uidelicet fere uiris, cum fœminis multis à ſyluis ſecum ad nos eductis. Qui inermes ad nos ubi cum nauiculis noſtris eramus, omnes uenerunt, & cum quibus tunc amicitiam bonam firmauimus, reſtituto quoque eis alio, quem captiuum tenebamus, & pariter eorum lintrem, quam inuaſeramus per nauium noſtrarum ſocios, apud quos erat, eis reſtitui mandauimus. Porrò hæc eorum linter quæ ex ſolo arboris trunco cauata, & multum ſubtiliter effecta fuerat, longa uiginti ſex paſſibus, & lata duobus brachiis erat: hanc cum à nobis recuperaſſent, & tuto in loco fluminis repoſuiſſent, omnes à nobis repente fugerunt, nec nobiſcum amplius conuerſari uoluerunt. Quo tam barbaro facto comperto, illos malæ fidei, maláque conditionis exiſtere cognouimus. Apud eos aurum duntaxat pauculum, quod ex auribus geſtabant, uidimus. Itaque plaga illa relicta, & ſecundum eam nauigatis octoginta circiter leucis, ſtationem quandam nauiculis tutam reperimus, in quam introeuntes tantas inibi comperimus gentes, ut id admirabile foret. Cum quibus facta amicitia, iniuimus deinde cum eis ad plures eorum pagos, ubi multum ſecure, multúmque honeſte ab eis ſuſcepti fuimus, & ab eis interim quingentos uniones unica nola emimus, cum auro modico, quod eis ex gratia contulimus. In hac terra uinum ex fructibus ſementibúſq; expreſſum, ut cicerã ceruiſiámue albam & rubentem bibunt: melius autem ex myrrhæ pomis ualde bonis confectum erat: ex quibus cum multis quambonis aliis fructibus guſtui ſapidis, & corpori ſalubribus, abundanter comedimus: propterea quòd tempeſtiue illuc adueneramus. Hæc eadem inſula eorum rebus ſuppellectilíue quam multum abundans eſt, génſq; ipſa bonæ conuerſationis & maioris pacificentiæ eſt, quàm uſquam alibi repererimus aliam. In hoc portu decem & ſeptem diebus cum ingenti placito perſtitimus, uenientibus quotidie ad nos populis multis, nos effigiémque noſtram & albedinem necnon ueſtimenta armáque noſtra, & nauium noſtrarum magnitudinem admirantibus. Hi etiam nobis gentem quandam eis infeſtam, occidentem uerſus exiſtere retulerunt: quæ gens infinitam habebat unionum quantitatem, quódque quos ipſi habebant uniones, eiſdem inimicis ſuis in belligerationibus aduerſus eos habitis abſtulerant: nos quoque & quemadmodum illos piſcarentur, & quemadmodum naſcerentur edocentes. Quorum dicta uera profecto eſſe cognouimus, prout & maieſtas ueſtra poſthæc amplius intelligere poterit. Relicto autem portu illo, & ſecundum plagam eandem, in quam continue gentes affluere proſpiciebamus, curſu noſtro producto, portum quendam alium reficiendæ unius nauiculæ noſtræ gratia ſubiuimus in quo gentem multam eſſe comperimus, cum quibus nec ui, nec amicitia conuerſationem obtinere ualuimus: illis ſi quandoque in terram cum nauiculis noſtris deſcenderemus, ſe contra nos aſpere defendentibus, & ſi quandoque nos ſuſtinere non ualerent, in ſyluas aufugientibus, & nos nequaquam expectantibus: quorum tantam barbariem nos cognoſcentes, ab eis ex hinc diſceſſimus. Túncque inter nauigandum inſulam quandam in mari leucis à terra quindecim diſtantem uidimus, quam ſi in ea populus quiſpiam eſſet, inuiſere concordauimus. In illam igitur accelerantes, quandam inibi inuenimus gentem, quæ omnium beſtialiſſima ſimpliciſſimáque

Digitized by Google

ciſſimáque omnium quoque gratioſiſſima benigniſſimáque erat. Cuius quidem gentis ritus & mores eiuſmodi ſunt.

De eiuſdem gentis ritu & moribus. Cap. VII.

HI VVLTV ac geſtu corporis brutales admodum extant, ſingulíque maxillas herba quadam uiridi introrſum repletas habebant, quam pecudum inſtar uſque ruminabant, ita ut uix quicquam eloqui poſſent: quorum quoq; ſinguli ex collo puſillas ſiccatáſque cucurbitas duas, alteram herba ipſa, quam in ore tenebant, alteram uero farina quadam albida, gypſo minuto ſimili plenam gerebant, habito bacillo quodam, quem in ore ſuo madefactum maſticatúmq; ſæpius, in cucurbitam farina repletam mittebant, & deinde cum eo de eadem farina extrahebant, quam ſibi poſt hæc in ore utrinque ponebant, herbam ipſam, quam in ore geſtabant, eadem farina reſpergitando: & hoc frequentiſſime paulatímque efficiebant. Quam rem nos admirati, illius cauſam ſecretúmque, aut cur ita facerent, ſatis nequiuimus comprehendere. Hæcce gens, ut experimento didicimus, ad nos adeo familiariter aduenit, ac ſi nobiſcum ſæpius antea negotiati fuiſſent, & longæuam amicitiã habuiſſent. Nobis autem per plagam ipſam cum eis ambulantibus colloquentibúſque, & interim recentem aquam bibere deſiderantibus, ipſi per ſigna, ſe talibus aquis penitus carere inſinuantes, ultro de herba farináq; quam in ore geſtabant offerebant: propter quod regionem eandem aquis deficientem, quódque ut ſitim ſubleuarent ſuam, herbam ac farinam talem in ore geſtarent intelleximus. Vnde factum eſt, ut nobis ita meantibus, & circum plagam eandem una die cum media illos concomitantibus, uiuidam aquam nuſquam inuenerimus, cognouerimúſque quòd ea quam bibebant aqua, ex rore noctu ſuper certis foliis, auriculis aſini ſimilibus, decidente collecta erat. Quæ quidem folia eiuſmodi rore nocturno tempore ſe implebant: ex quo rore, qui optimus eſt, idem populus bibebat: ſed tamen talibus foliis pleraque eorum loca deficiebant. Hæcce gens uictualibus, quæ in terra ſolida ſunt, penitus carent: quinimo ex piſcibus quos in mari piſcantur uiuunt. Etenim apud eos, qui magni piſcatores exiſtunt, piſcium ingens abundat copia, ex quibus ipſi plurimos turtures, ac quambonos piſces alios plures ultro nobis obtulerunt. Eorum uxores herba, quam in ore uiri ipſi gerebant, nuſquam utebantur: uerum ſingulæ cucurbitam unam aqua impletam, ex qua biberent habebant. Nullos domorum pagos, nulláque tuguria gens hæc habet, præterquam folia grandia quædam, ſub quibus à ſolis feruore, ſed non ab imbribus ſe protegunt: propter quod autumabile eſt, quòd parum in terra illa pluitet. Cum autem ad piſcandum mare adierint, folium unum adeo grande ſecum quiſque piſcaturus effert, ut in illo in terram defixo, & ad ſolis meatum uerſato, ſub illius umbra aduerſus æſtum totum ſe abſcondat. Hacce in inſula quammulta uariorum generum animalia ſunt, quæ omnia aquam lutulentam bibunt. Videntes autem quòd in ea commodi nihil nanciſceremur, nos relicta illa aliam quandam inſulam tenuimus: in quam nos ingredientes, & recentem unde biberemus aquam inueſtigantes, putantes interim ipſam eandem terram à nullis eſſe habitatam, propterea quòd in ea neminem inter aduenſendum proſpexeramus, dum per arenam deambularemus, ueſtigia pedum quam-

Digitized by Google

magna nonnulla uidimus, ex quibus cenſuimus, quod ſi eiſdem pedibus reliqua membra reſpondebant, homines in eadem terra grandiſſimi habitabant. Nobis autem ita per arenam deambulantibus, uiam unam in terram deducentem comperimus, ſecundum quam nouem de nobis euntes, inſulam ipſam inuiſere parauimus, ob id quòd non quamſpatioſam illam, nec quam multas in ea habitare gentes exiſtimauimus. Pererrata igitur ſecundum eandem uiam una fere leuca, quinque in conualle quadam, quæ populatæ apparebant, uidimus caſas: in quas introeuntes quinque in illis reperimus mulieres, uetulas uidelicet duas & iuuenculas tres: quæ quidem omnes ſic ſtatura proceræ erant, ut inde ualde miraremur. Hæ autem protinus ut nos intuitæ ſunt, adeo ſtupefactæ permanſerunt, ut aufugiendi animo penitus deficerent. Túmque uetulæ ipſæ lingua eorum nobiſcum blandiuſcule loquentes, & ſeſe omnes in caſam unam recipientes, permulta nobis de ſuis uictualibus obtulerunt. Eædem uero omnes longiſſimo uiro ſtatura grandiores erant, & quidem æque grandes ut Franciſcus de Albicio, ſed meliore quàm nos ſumus proportione compactæ. Quibus ita compertis, poſthæc unà conuenimus, ut iuuenculis ipſis per uim arreptis, eas in Caſtiliam quaſi rem admirandam abduceremus: in qua deliberatione nobis exiſtentibus, ecce triginta ſex, uel circiter uiri, multo quàm fœminæ ipſæ altiores, & adeo egregie compoſiti, ut illos inſpicere delectabile foret, caſam ipſam introire occœperunt: propter quòs tanta tunc affecti fuimus animi turbatione, ut ſatius apud nauiculas noſtras quàm cum tali gente eſſe duxiſſemus. Hi etenim ingentes arcus & ſagittas, necnon & ſudes perticáſque magnas inſtar clauarum ferebant. Qui ingreſſi loquebantur quoque inter ſe mutuo, ac ſi nos comprehendere uellent. Quo tali periculo percepto, diuerſa etiam inter nos tunc fecimus conſilia: unis ut illos in ipſa eadem caſa inuaderemus: aliis uero nequaquam, ſed foris potius & in platea: & aliis ut nuſquam aduerſus eos pugnam quæreremus, donec quid agere uellent intelligeremus, aſſeuerantibus. Inter quæ conſilia caſam illam ſimulate exiuimus, & ad naues noſtras remeare occœpimus: ipſique quantus eſt lapidis iactus, mutuo ſemper loquentes nos inſequuti ſunt, haud minore quàm nos, ut autumo, repedantes formidine, cum nobis manentibus ipſi quoque eminus manerent, & niſi nobis ambulantibus non ambularent. Cum uero ad naues noſtras pertigiſſemus, & in illas ex ordine introiremus, mox omnes in mare proſilierunt, & quammultas poſt nos ſagittas ſuas iaculati ſunt, ſed tunc eos perparum metuebamus: nam tunc machinarum noſtrarum duas in eos, potius ut terrerentur quàm ut interirent, emiſimus. Quarum quidem tumultu percepto, omnes confeſtim in montem unum propinquum fuga abierunt. Et ita ab eis erepti fuimus, diſceſſimúſque pariter. Hi omnes nudi, ut de prioribus habitum eſt, eunt. Appellauimúſque inſulam illam, Gigantum, ob proceritatem eorum, inſulam. Nobis autem ulterius, & à terra paulo diſtantius tranſremigantibus ſæpius interdum cum eis pugnaſſe nobis accidit, ob id quòd quicquam à tellure ſua ſibi tolli nequaquam permittere uellent. Et utique quidem repetundæ Caſtiliæ propoſitum iam nobis in mentem ſubierat, ob id potiſſimum, quod uno iam fere anno in mari perſtiteramus, nec niſi tenuem alimentorum neceſſariorúmq; aliorum

Digitized by Google

aliorum munitionem retinebamus. Quæ & quidem adhuc ex uehementibus, quos pertuleramus, ſolis caloribus iam contaminata inquinatáque erant, cum ab exitu noſtro à Campiuiridis inſulis uſque tunc continue per torridam nauigaſſemus zonam, & tranſuerſim per lineam æquinoctialem bis, ut præhabitum eſt. In qua quidem uoluntate nobis perſeuerantibus, nos à laboribus ſubleuare noſtris ſanctifico complacuit ſpiritui: nempe receptum quempiam pro rurſum nouandis naualibus noſtris nobis quærentibus, ad gentem quandam peruenimus, quæ nos cum maxima ſuſcepit amicitia, & quam quidem unionum perlarúmue orientaliũ comperimus in numero maximo tenere. Propter quod quadraginta & ſeptem diebus ibi perſtitimus, & centum, decem & nouem unionũ marchas, pretio, ut æſtimabamus, quadraginta non ſuperante ducatos, ab eis comparauimus. Nam nolas, ſpecularia, cryſtallinóſque nonnullos, necnon leuiſſima electri folia eis tantum propter ea tradidimus. Nempe quotquot quilibet eorum obtineret uniones, eos pro ſola nola donabat. Didicimus quoque interdum ab eis, quomodo & ubi illos piſcarentur: qui & quidem oſtreolas, in quibus naſcuntur, nobis plures largiti ſunt. Et pariter nonnullas mercati fuimus: ubi in quibuſdam centum & triginta uniones, in quibuſdam uero non totidem reperiebantur. Nouerítque maieſtas ueſtra, quòd niſi permaturi ſint, & à conchiliis in quibus gignuntur, per ſeſe excidant, omnino perfecti non ſunt. Quinimo in breui, ut ſæpius ipſe expertus ſum, emarceſcunt, & in nihil redacti ſunt. Cum uero maturi fuerint, in oſtrea ipſa inter carnes, præter id quòd ipſis carnibus hæreant, ſe ſeparant: & huiuſcemodi optimi ſunt. Effluxis igitur quadraginta & ſeptem diebus, necnon gente illa, quam nobis plurimum amicam effeceramus, relicta, hinc ab eis exceſſimus, ob plurimarum rerum noſtrarum indigentiam, uenimúſque ad Antigliæ inſulam, quam paucis nuper ab annis Chriſtophorus Columbus diſcooperuit, in qua reculas noſtras ac naualia reficiendo, menſibus duobus & diebus totidem permanſimus, plures interdum Chriſticolarum inibi conuerſantium contumelias perpetiendo, quas prolixus ne nimium fiam, hic omitto. Eandem uero inſulam uigeſimaſecunda Iulii deſerentes, percurſa unius menſis cum medio nauigatione, Calicium tandem portum octauo menſis Septembris ſubiuimus: ubi cum honore profectúque ſuſcepti fuimus. Et ſic per dei placitum finem noſtra cepit ſecunda nauigatio.

AMERICI VESPVTII NAVIGATIO TERTIA.

M

E in Sibillia exiſtente, & à pœnis atque laboribus, quos inter præmemoratas pertuleram nauigationes, pauliſper requieſcente deſiderantéque poſt hæc in perlarum terram remeare, fortuna fatigationum mearum nequaquam adhuc ſatura, ſereniſſimo illi domino Emanueli Portugalliæ regi miſit in cor, neſcio ut quid, ut deſtinato nuntio literas regales ſuas ad me tranſmitteret, quibus plurimum rogabat, ut ad eum apud Liſbonam celerius me tranſferrem: ipſe etenim mirabilia mihi plurima faceret. Super qua re nondum tunc deliberaui: quinimo ei per eundemmet nuntium, me minus bene diſpoſitum, & tunc male ha-

Digitized by Google

bere significaui. uerum si quandoque reconualescerem, & maiestati eius regiæ meum forsan complaceret obsequium, omnia quæcunque uellet ex animo perficerem. Qui rex percipiens, quod me ad se tunc traducere nequiret, Iulianum Bartholomæum Iucundum, qui tunc in Lisbona erat, rursum ad me destinauit, cum commissione, ut omnibus modis me ad eundem regem secum perduceret. Propter cuius Iuliani aduentum & preces, coactus tunc fui ad regem ipsum meare: quod qui me nouerant omnes, malum esse iudicarunt. Et ita à Castilia, ubi honor mihi non modicus exhibitus extiterat, ac rex ipse Castiliæ existimationem de me bonam conceperat, profectus sum: & quod deterius fuit, hospite insalutato, ac mox coram ipso rege domino Emanuele meipsum obtuli. Qui rex de aduentu meo non paruam uisus est concepisse lætitiam, plurimum me interdum rogitans, ut unà cum tribus eius conseruantiæ nauibus, quæ ad exeundum, & ad nouarum terrarum inquisitionem præparatæ erant, proficiscì uellem: & ita, quia regum præces præcepta sunt, ad eius uotum consensi.

Tempus profectionis tertiæ.

IGITVR ab hoc Lisbonæ portu cum tribus conseruantiæ nauibus die Maii decima MDI abeuntes, cursum nostrum uersus magnæ Canariæ insulas arripuimus, secundum quas & ad earum prospectum instanter enauigantes, idem nauigium nostrum collateraliter secundum Africam occidentem uersus sequuti fuimus. Vbi piscium quorundam, quos Parghi nuncupant, multitudinem maximam in æquore prendidimus, tribus inibi diebus moram facientes. Exinde autem ad partem illam AEthiopiæ, quæ Besilicca dicitur, deuenimus: quæ quidem sub torrida zona posita est, & super quam quatuordecim gradibus se Septentrionalis erigit polus in climate primo: ubi diebus undecim nobis de lignis & aqua prouisionem parantes restitimus, propter id quod Austrum uersus per Atlanticum pelagus nauigandi mihi inesset affectus. Itaque portum AEthiopiæ illum post hæc relinquentes, tunc per Lebeccium uentum in tantum nauigauimus, ut sexaginta & septem infra dies insulæ cuidam applicuerimus, quæ insula septingentis à portu eodem leucis ad Lebeccii partem distaret. In quibus quidem diebus peius perpessi tempus fuimus, quàm unquam in mari quisquam antea pertulerit, propter uentorum nimborúmue impetus, qui quamplurima nobis intulere grauamina, ex eo quòd nauigium nostrum lineæ præsertim æquinoctiali continue iunctum fuit. Inibíque in mense Iunio hyems extat, ac dies noctibus æquales sunt, atque ipsæ umbræ nostræ continue uersus meridiem erant. Tandem uero omnitonanti placuit nouam unam nobis ostendere plagam, decimaseptima scilicet Augusti, iuxa quam, leuca sepositi ab eadem cum media, restitimus, & postea assumptis cymbis nonnullis in ipsam uisuri si inhabitata esset, profecti fuimus. Quam & quidem incolas plurimos habitare reperimus, qui bestiis prauiores erant, quemadmodum maiestas regia uestra posthæc intelliget, In hoc uero introitus nostri principio gentem non percepimus aliquam, quanuis oram ipsam per signa plurima, quæ uidimus, populo multo repletam esse intellexerimus. De qua quidem ora pro

ipso

Digitized by Google

ipſo ſereniſſimo Caſtiliæ rege poſſeſſoriũ cepimus, inuenimúſq; illam multum amœnam ac uiridem eſſe, & apparentiæ bonæ. Eſt autem extra lineam æquinoctialem Auſtrum uerſus quinque gradibus: & ita eadem die ad naues noſtras repedauimus. Quia uero lignorum & aquæ penuriam patiebamur, concordauimus iterum in terram altera die reuerti, ut nobis de neceſſariis prouideremus: in qua quidem nobis extantibus, uidimus ſtantes in unius montis cacumine gentes quæ deorſum deſcendere non auderent, erántque nudi omnes, necnon conſimilis effigiei coloríſque, ut de ſuperioribus habitum eſt. Nobis autem ſatagentibus, ut nobiſcum conuerſatum accederent, non ſic ſecuros eos efficere ualuimus, ut de nobis adhuc non diffiderent. Quorum obſtinatione proteruiáque cognita, ad naues ſub noctem remeauimus, relictis in terra, uidentibus illis, nolis ſpeculíſque nonnullis, ac rebus aliis. Cúmque nos in mari eminus eſſe proſpicerent, omnes de ipſo monte propter reculas quas reliqueramus deſcenderunt, plurima inter ſe admirationis ſigna facientes. Nec tunc de aliquo, niſi de aqua nobis prouidimus. Craſtino autem effecto mane, uidimus è nauibus gentem eandem numero quàm antea maiorem, paſſim per terram ignes fumóſque facientem: unde nos exiſtimantes, quòd nos per hoc ad ſe inuitarent, iuimus ad eos in terram, ubi tunc populum plurimum adueniſſe conſpeximus, qui tamen à nobis longe ſeipſos tenebant, ſigna facientes interim nonnulla, ut cum eis interius in inſulam uaderemus. Propter quod factum eſt, ut ex Chriſticolis noſtris duo protinus ad hoc parati, periculo ad tales eundi ſemetipſos exponerent, ut quales gentes ipſi forent, aut ſiquas diuitias ſpeciéſue aromaticas ullas haberent, ipſi cognoſcerent. Quapropter in tantum nauium prætorem rogitauerunt, ut eis quod poſtulabant annueret. Tum uero illi ad hoc ſeſe accingentes, necnon pleraſque de rebus ſuis minutis ſecum ſumentes, ut inde à gentibus eiſdem mercarentur alias, abierunt à nobis, data conditione, ut ad nos poſt quinque dies ad ſummum remeare ſoliciti eſſent: nos etenim illos tamdiu expectaremus. Et ita tunc iter ſuum in terram arripuerunt, atque nos ad naues noſtras regreſſum cepimus, ubi expectando eos diebus octo perſtitimus: in quibus diebus gens permulta noua dietim ferè ad plagam ipſam adueniebat, ſed nuſquam nobiſcum colloqui uoluerunt. Septima igitur aduentante die nos in terram ipſam iterum tendentes, gentem illam mulieres ſuas omnes ſecum adduxiſſe reperimus. Quàm uero primũ illuc peruenimus, mox ex eiſdem uxoribus ſuis ad colloquendum nobiſcum quamplures miſerunt, fœminis tamen eiſdem non ſatis de nobis confidentibus. Quod quidem nos attendentes, concordauimus ut iuuenem unum è nobis, qui ualidus agiliſque nimium eſſet, ad eas quoque tranſmitteremus: & tunc ut minus fœminæ eædem metuerent, in nauiculas noſtras introiuimus. Quo egreſſo iuuene, cum ſeipſum inter illas immiſcuiſſet, ac illæ omnes circunſtantes contingerent palparéntque eum, & propter eum non parum admirarentur: ecce interea de monte fœmina una uallum magnum manu geſtans aduenit: quæ poſtquam ubi iuuenis ipſe erat appropiauit, tali eum ualli ſui ictu à tergo percuſſit, ut ſubito mortuus in terram concideret: quem confeſtim mulieres aliæ corripientes, illum in montẽ à pedibus pertraxerunt, uiríq; ipſi qui in monte erant, ad littus cum arcubus & ſagittis aduenientes,

Digitized by Google

ac ſagittas ſuas in nos coniicientes, tali gentem noſtram affecerunt ſtupore, ob id quòd nauiculæ illæ, in quibus erant, harenam nauigando radebant, nec celeriter aufugere tunc poterant, ut ſumendorum armorum ſuorum memoriam nemo tunc haberet: & ita quamplures contra nos ſagittas ſuas eiaculabantur. Tum uero in eos quatuor machinarum noſtrarum fulmina, licet neminem attingentia, emiſimus. Quo audito tonitruo, omnes curſim in montem fugerunt, ubi mulieres ipſæ erant, quæ iuuenem noſtrũ quem trucidauerant, nobis uidentibus in fruſta ſecabant, necnon fruſta ipſa nobis oſtentantes, ad ingentem quem ſuccenderant ignem torrebant, & deinde poſt hæc manducabant. Viri quoque ipſi ſigna nobis ſimiliter facientes, geminos Chriſticolas noſtros alios ſe pariter peremiſſe manducaſſéque inſinuabant: quibus, qui & utique uera loquebantur, in hoc ipſo credidimus. Cuius nos improperii uehementius piguit, cum immanitatem quam in mortuum exercebant, oculis intueremur ipſi propriis. Quamobrem plures quàm quadraginta de nobis in animo ſtabiliueramus, ut omnes pariter terram ipſam impetu petentes, tam immane factum, támque beſtialem ferociam uindicatum uaderemus. Sed hoc ipſum nobis Nauiprætor non permiſit: & ita tam magnam, ac tam grauem iniuriam paſſi, cum maleuolo animo, & grandi opprobrio noſtro, efficiente hoc Nauipræceptore noſtro, impunitis illis abſceſſimus. Poſtquam autem terram illam reliquimus, mox inter Leuantem & Seroccum uentum, ſecundum quos ſe continet terra, nauigare occœpimus, plurimos ambitus, plurimóſque gyros interdum ſectantes: quibus durantibus gentes non uidimus, quæ nobiſcum practicare, aut ad nos appropinquare uoluerint. In tantum uero nauigauimus, ut tellurem unam nouam, quæ ſecundum Lebeccium ſe porrigeret, inuenerimus. In qua cum campum unum circuiuiſſemus, cui ſancti Vincentii campo nomen indidimus, ſecundum Lebeccium uentum poſt hæc nauigare occœpimus: diſtátque idem ſancti Vincentii campus à priore terra illa, ubi Chriſticolæ noſtri extiterunt interempti, centum quinquaginta leucis ad partem Leuantis: qui & quidem campus octo gradibus extra lineam æquinoctialem uerſus Auſtrum eſt. Cum igitur ita uagantes iremus, quadam die copioſam gentium multitudinem, nos nauiúmq; noſtrarum uaſtitatem mirantium, in terra una alia eſſe conſpeximus, apud quos tuto in loco mox reſtitimus, & deinde in terram ipſam ad eos ex nauiculis noſtris deſcendimus: quos quidem mitioris eſſe conditionis quàm priores reperimus: nam etſi in edomandis illis diu elaborauimus: amicos tamen noſtros eos tandẽ effecimus: cum quibus negotiando practicandóque uarie quinque manſimus diebus, ubi cannas, fiſtulas uirides, plurimum groſſas, & etiam nonnullas in arborum cacuminibus ſiccas inuenimus. Concordauimus autem, ut ex eadem gente duos, qui nos eorum linguam edocerent, inde traduceremus. Quamobrem tres ex eis, ut in Portugalliam uenirent, nos ultro comitati ſunt. Et quoniam me omnia proſequi ac deſcribere piget, dignetur ueſtra noſſe maieſtas quòd nos portum illum linquentes, per Lebeccium uentum, & in uiſu terræ ſemper tranſcurrimus, plures continue faciendo ſcalas pluréſq; ambitus, ac interdum cum multis populis loquendo, donec tandem uerſus Auſtrum extra Capricorni tropicum fuimus. Vbi ſuper Horizonta illũ meridionalis polus triginta duobus ſeſe extollebat gradibus,

atque

Digitized by Google

atque minorem iam perdideramus Vrſam, ipſáque maior Vrſa multum infima uidebatur, ferè in fine Horizontis ſe oſtentans, & tunc per ſtellas alterius meridionalis poli noſmetipſos dirigebamus, quæ multo plures, multóque maiores ac lucidiores, quàm noſtri poli ſtellæ exiſtunt: propter quod plurimarum illarum figuras confinxi, & præſertim earum quæ prioris ac maioris magnitudinis erant, unà cum declinatione diametrorum, quas circa polum Auſtri efficiunt, & unà cum denotatione earundem diametrorum, & ſemidiametrorum earum, prout in meis quatuor diætis, ſiue nauigationibus inſpici facile poterit. Hocce uero nauigio noſtro, à campo ſancti Auguſtini incepto, ſeptingentas percurrimus leucas, uidelicet uerſus Ponentem centum, & uerſus Lebeccium ſexingentas: quas quidem dum peragraremus, ſiquis quæ uidimus enumerare uellet, non totidem ei papyreæ chartæ ſufficerent. Nec quidem interdum magni commodi res inuenimus, demptis infinitis caſiæ arboribus, & pariter plurimis, quæ laminas certas producunt, cum quibus & miranda alia permulta uidimus, quæ faſtidioſa recenſitu forent. Et in hac quidem peragratione decem ferè menſibus extitimus. In qua cognito quòd mineralia nulla reperiebamus, conuenimus unà, ut ab inde ſurgentes aliò per mare euagaremur. Quo inito inter nos conſilio, mox edictum fuit, ac in omnem cœtum noſtrum uulgatum, ut quicquid in tali nauigatione præcipiendum cenſerem, idipſum integriter fieret. Propter quod confeſtim edixi, mandauíque ubique, ut de lignis & aqua pro ſex menſibus munitionem omnes ſibi pararent: nam per nauium magiſtros nos cum nauibus noſtris adhuc tantundem nauigare poſſe indicatum eſt. Qua quidem, quam edixeram, facta prouiſione, nos oram illam linquentes, & inde nauigationem noſtram per Seroccum uentum initiantes, Februarii decimatertia uidelicet, cum ſol æquinoctio iam appropinquaret, & ad hoc Septentrionis hemiſphærium noſtrum uergeret, in tantum peruagati fuimus, ut meridianum polum ſuper horizonta illum quinquaginta duobus gradibus ſublimatum inuenerimus, ita ut nec minoris Vrſæ, nec maioris ſtellæ amodo inſpici ualerent: Nam tunc à portu illo, à quo per Seroccum abieramus, quingentis leucis longe iam facti eramus, tertia uidelicet Aprilis. Qua die tempeſtas ac procella in mari tam uehemens exorta eſt, ut uela noſtra omnia colligere, & cum ſolo nudóque malo remigare compelleremur, perflante uehementiſſime Lebeccio, ac mari intumeſcente, & aere turbulentiſſimo extante. Propter quem turbinis uiolentiſſimum impetum noſtrates omnes non modico affecti fuerunt ſtupore. Noctes quoque tunc inibi quam maximæ erant. Etenim Aprilis ſeptima, ſole circa Arietis finem extante, ipſæ eædem noctes horarum quindecim repertæ ſunt: hyémſq; etiam tunc inibi erat; ut ueſtra ſatis perpendere poteſt maieſtas. Nobis autem ſub hac nauigantibus turbulentia, terram unam Aprilis ſecunda uidimus, penes quam uiginti circiter leucas nauigantes appropiauimus: uerum illam omnimodo brutalem & extraneam eſſe comperimus, in qua quidem nec portum quempiam, nec gentes aliquas fore conſpeximus, ob id, ut arbitror, quòd tam aſperum in ea frigus algeret, ut tam acerbum uix quiſquam perpeti poſſet. Porrò in tanto periculo, in tantáq; tempeſtatis importunitate noſmet tum reperimus, ut uix alteri alteros prægrandi turbine nos uideremus. Quam ob rem demum cum nauium prætore

Digitized by Google

pariter concordauimus, ut connauitis noſtris omnibus, terram illam linquendi, ſéque ab ea elongandi, & in Portugalliam remeandi ſigna faceremus. Quod conſilium ſanum quidem & utile fuit, cum ſi inibi nocte ſolum adhuc illa perſtitiſſemus, diſperditi omnes eramus: nempe cum hinc abiiſſemus, tam grandis die ſequẽti tempeſtas in mari excitata eſt, ut penitus obrui perdite metueremus. Propter quod plurima peregrinationum uota, necnon alias quamplures ceremonias, prout nautis mos eſſe ſolet, tunc fecimus. Sub quo tempeſtatis infortunio quinque nauigauimus diebus, demiſſis omnino uelis. In quibus quidem quinque diebus ducentas & quinquaginta in mari penetrauimus leucas, lineæ interdum æquinoctiali, necnon mari & auræ temperatiori ſemper appropinquando, per quod nos à præmiſſis eripere periculis altiſſimo deo placuit. Erâtq; huiuſcemodi noſtra nauigatio ad tranſmontanum uentum & Græcum, ob id quòd ad AEthiopiæ latus pertingere cupiebamus, à quo per maris Atlantici fauces eundo, mille tercentum diſtabamus leucis. Ad illam autem per ſummi Tonantis gratiam Maii bis quina pertigimus die. Vbi in plaga una ad latus Auſtri, quæ Serraliona dicitur, quindecim diebus nos ipſos refrigerando fuimus. Et poſt hæc curſum noſtrum uerſus inſulas Lyazori dictas arripuimus: quæ quidem inſulæ à Serraliona ipſa ſeptingentis & quinquaginta leucis diſtabant, ad quas ſub Iulii finem peruenimus, & pariter quindecim inibi nos reficiendo perſtitimus diebus. Poſt quos inde exiuimus, & ad Liſbonæ noſtræ recurſum nos accinximus, à qua ad occidentis partem tercentum ſepoſiti leucis eramus, & cuius tandem deinde portum MDII cum proſpera ſaluatione ex cunctipotentis nutu rurſum ſubiuimus cum duabus duntaxat nauibus, ob id quod tertiam in Seraliona, quoniam amplius nauigare non poſſet, igni combuſſeramus. In hac autem noſtra tertio curſa nauigatione, ſexdecim circiter menſes permanſimus: è quibus undecim abſque tranſmontaneæ ſtellæ, necnon & maioris Vrſæ minoríſue aſpectum nauigauimus, quo tempore noſmetipſos per aliam meridionalis poli ſtellam regebamus: quæ ſuperius commemorata ſunt, quæ in eadem noſtra tertio facta nauigatione, relatu magis digna conſpexi.

DE QVARTAE NAVIGATIONIS CVRSV.

RElíquum autem eſt, ut quæ in quarta nauigatione noſtra proſpexerim ediſſeram. Quia uero iam præ longa narratione fathiſco, & quoque hæc eadem noſtra nauigatio ad ſperatum à nobis finem minime perducta eſt, ob aduerſitatem infortuniúmue quoddam, quod in maris Atlantici nobis accidit ſinu: idcirco breuior fiam. Igitur ex Liſbonæ portu cum ſex conſeruantiæ nauibus exiuimus, cum propoſito, inſulam unam uerſus Horizontem poſitam inuiſendi, quæ Melcha dicitur, & diuitiarum multarum famoſa, necnon nauium omnium, ſiue à Gangetico, ſiue ab Indico mari uenientium, receptus ſiue ſtatio eſt, quemadmodum Calitia receptus ſiue hoſpitale omnium nauigantium eſt, qui ab oriente in occidentem, & econuerſo uagantur, prout de hocipſo per Calicutiæ uiam fama eſt. Quæ quidem inſula Melcha plus ad occidentem, Calicutia uero ipſa plus ad meridiem reſpicit.

Quod

Digitized by Google

Quod idcirco cognouimus, quia ipsa in aspectu triginta trium graduum poli Antarctici sita est. Decima ergo Maii die MDIII nobis unde supra egredientibus, cursum nostrum ad insulas uirides nuncupatas, primo direximus: ubi rerum necessariarum munimina, necnon & plura diuersorum modorum refrigeramina sumentes, & duodecim interdum inibi diebus cessantes, per uentum Seroccum post hæc enauigare occœpimus, cum Nauidominus noster tanquam præsumptuosus capitolíusq; præter necessitatem, & omnium nostrum unanimitatem, sed solum ut sese nostri & sex nauium præpositum ostentaret, iussit ut in Serralionam Australem AEthiopiæ terram tenderemus. Ad quam nobis accelerantibus, & illam tandem in conspectu habentibus, tam immanis & acerba suborta tempestas est, ac uentus contrarius, & fortuna aduersa inualuit, ut in ipsam, quam nostris ipsi uidebamus oculis, per quatriduum applicare non ualuerimus: quinimmo coacti fuerimus, ut illa relicta ad priorem nauigationem nostram regrederemur: quandoquidem nos per Sudueſium, qui uentus est inter Meridiem & Lebeccium, reassumentes tercentum per illam arctitudinem nauigauimus leucas. Vnde factum est, ut nobis extra lineam æquinoctialem tribus penè gradibus iam tunc existentibus, terra quædam, à qua duodecim distabamus leucis, apparuerit: quæ apparitio non parua nos affecit admiratione: Terra etenim illa, insula in medio mari multum alta & admirabilis erat, quæ leucis duabus longior, & una dilatatior non existebat: in qua quidem terra nunquam quisquam hominũ aut fuerat, aut habitauerat: & nihilominus nobis infeliciſſima fuit. In illa enim per stolidum consilium suum & regimen, præfectus nauium noster nauem suam perdidit: nempe illa à scopulo quodam elisa, & inde propter hoc in rimas diuisa, sancti Laurentii nocte, quæ Augusti decima est, in mari penitus submersa extitit, nihil inde saluo manente, demptis tantummodo nautis: erátque nauis eadem doliorum trecentorũ, in qua nostræ totius turbæ totalis potentia erat. Cum autem omnes circa illam satageremus, ut si forte ipsam è periculo subtrahere ualeremus, dedit mihi in mandatis idem nauium præfectus, ut cum nauicula una receptũ quempiam bonum, ubi puppes nostras secure omnes recipere possemus, apud insulam eandem inuentum pergerem: nolens tamen ipse idem præfectus, ut nauem meam, quæ nouem nautis meis stipata, & in nauis periclitantis adiutorio intenta foret, mecum tunc traducerem, sed solum ut edixerat portum unum inquisitum irem, & in illo neuem meam ipsam mihi restitueret. Qua iussione recepta, ego ut mandauerat, sumpta mecum nautarũ meorum medietate, in insulam ipsam, à qua quatuor distabamus leucis, properans, pulcherrimũ inibi portum, ubi classem nostram omnem tute satis suscipere possemus inueni. Quo comperto, octo ibidem diebus eundem nauium præfectũ cum reliqua turba expectando perstiti. Qui cum non aduenirent, moleste non parum pertuli: atq; qui mecum erant sic obstupescebant, ut nullo consolari modo uellent. Nobis autem in hac existentibus angustia, ipsa octaua die puppim unam per æquor aduentare conspeximus, cui ut nos percipere possent, mox obuiam iuimus, confidentes sperantésq; unà quod ad meliorem portum quempiã nos secum ducerent. Quibus dum nos appropinquassemus, & uicissim nos resalutassemus, retulerunt illi nobis, eiusdem præfecti nostri nauem in mari penitus,

Digitized by Google

demptis nautis, perditam extitisse. Quæ nuntia, ut contemplari uestra potest maiestas, me non parua affecerunt molestia, cum à Lisbona, ad quam reuerti habebam, mille longe existens leucis, in longo remotóq; mari me esse sentirẽ: nihilominus tamen fortunæ nosmet subiicientes ulterius processimus, reuersiq; in primis fuimus ad memoratam insulam, ubi nobis de lignis & aqua in conseruantiæ meæ naui prouidimus. Erat uero eadem insula penitus inhospitata inhabitáq;, multa aqua uiuida & suaui in illa scaturiente, cum infinitis arboribus innumerísq; uolucribus marinis & terrestribus, quæ adeo simplices erant, ut sese manu comprehendi intrepide permitterent. Propter quod tot tunc prendidimus, ut nauiculam unam ex illis adimpleuerimus. In ea autem nulla alia inuenimus animalia, præterquam mures quammaximos, & lacertas bifurcam caudam habentes, cum nonnullis serpentibus, quos etiam in ea uidimus. Igitur parata nobis inibi prouisione, sub uento inter meridiem & Lebecciũ ducente perreximus, ob id quod à rege mandatum acceperamus, ut qualicunq; non obstante periculo præcedentis nauigationis uiam insequeremur. Incepto ergo huiuscemodi nauigio portum tandem unum inuenimus, quem omnium sanctorum Abbatiam nuncupauimus, ad quem, prosperã annuente nobis auram altissimo, infra XVII pertigimus dies: distátq; idem portus tercentũ à præfata insula leucis: in quo quidem portu nec præfectum nostrum, nec quenquam de turba alium reperimus, etsi tamen in illo mensibus duobus & diebus quatuor expectauerimus: quibus effluxis, uiso quod illuc nemo ueniret, conseruantia nostra tunc & ego concordauimus, ut secundum latus longius progrederemur. Percursis itaq; ducentis sexaginta leucis, portui cuidam alii applicuimus, in quo castellum unum erigere proposuimus: quod & quidem profecto fecimus, relictis in illo uigintiquatuor Christicolis nobiscũ existentibus, qui ex præfecti nostri puppe perdita collecti fuerãt. Porrò in eodem portu præfatum construendo castellum, & bresilico puppes nostras onustas efficiendo, quinq; perstitimus mensibus, ob id quòd præ nautarum perpaucitate, & plurimorũ apparatuum necessitate, longius progredi non ualeba mus. Quibus superioribus ita peractis, concordauimus post hæc in Portugalliã reuerti: quam rem per Græcum transmontanúmq; uentũ necesse nobis erat effi cere. Relictis igitur in castello præfato Christicolis uigintiquatuor, & cum illis duodecim machinis, ac aliis pluribus armis unà cum prouisione pro sex mensibus sufficiente, necnon pacata nobiscũ telluris illius gente, de qua hic minima fit mentio, licet infinitos inibi tunc uiderimus, & cum illis practicauerimus. Nam quadraginta ferè leucas cum triginta ex eis in insulam ipsam penetrauimus. Vbi interdum plurima perspeximus, quæ nũc subticescens libello meo quatuor nauigationũ reseruo. Est'que eadem terra extra lineã æquinoctialem ad partẽ Austri octodecim gradibus, & extra Lisbonæ meridianũ ad occidentis partem triginta quinq;, prout instrumenta nostra monstrabant. Nos nauigationẽ nostram per Nornordensiũ, qui inter Græcũ transmontanúmq; uentus est, cum animi proposito ad hanc Lisbonæ ciuitatẽ proficiscendi initiantes, tandem post multos labores, multáque pericula in hunc eiusdem Lisbonæ portum infra LXXVII dies XXVIII Iunii, MDIII cum dei laude introiuimus. Vbi honorifice multũ, & ultra quàm sit credibile festiue susceptí fuimus, ob id quòd ipsa tota ciuitas nos in

mari

mari diſperditos eſſe exiſtimabat, quemadmodum reliqui omnes de turba noſtra per præfecti noſtri nauium ſtultam præſumptionem extiterant. Quo ſuperbiam modo iuſtus omnium cenſor deus compenſat. Et ita nunc apud Liſbonam ipſam ſubſiſto, ignorans quid de me ſereniſſimus ipſe rex deinceps efficere cogitet, qui à tantis laboribus meis iam ex nunc requieſcere plurimũ peroptarem. Hunc nuntium maieſtati ueſtræ plurimũ quoq; interdum commendans.

EPISTOLA POTENTISSIMI AC INVICTISSIMI EMANVELIS REGIS PORTVGALLIAE ET ALGARBIORVM, DE VICTORIIS HABITIS IN INDIA ET MALACHA, AD S. IN CHRISTO PATREM ET DOMINVM NOSTRVM, DOMINVM LEONEM X PONT. MAX.

Sanctiſſimo in Chriſto patri, ac beatiſſimo domino, domino noſtro E. S. addictiſſimus filius Emanuel, dei gratia rex Portugalliæ, & Algarbiorum, citra ultráq; mare in Aphrica, dominus Guineæ, & conquiſitæ nauigationis ac commercii AEthiopiæ, Arabiæ, Perſiæ, atq; Indiæ, humillima beatorum pedum oſcula. Quantum deo optimo maximo, tantum & tibi gratulari debeamus, beatiſſime pater, uel ex nuntio, quòd noſtra Indica claſſis proxime attulit ſatis apparet. Quòd enim te Pontifice Maximo, te S. Romanæ eccleſiæ & Chriſtiano orbi præſidente, tam admiranda in dei laudem ac gloriam geſta tam ex uoto ſucceſſerint, tua certe laus, tua gloria cenſeri debet. Iure itaque uiſum eſt, quæ in India dei ſuffragio ad ipſius cultum ſpectantia noſtris armis modo facta ſunt, ad tuam ſanctitatẽ, utpote totius Chriſtianæ reipub. caput, & orthodoxæ religionis normam, carptim ac ſummatim, ne ſtylum epiſtolarem excedamus, deſcribere, ut pro rerum dignitate cuncta penſari, ſummóq; deo accepta referri ualeant, ac indies ſui ſanctiſſimi nominis gliſcentẽ laudem, Chriſtianíq; dogmatis propagationem facile ſperemus. Igitur poſt plures dubii Martis uictorias, non ſine labore & ſanguine partas, India relictis in ea opportunis præſidiis, Alphonſus de Albiecher protocapitaneus noſter, ut iacturam quam ſuperioribus annis noſtri fecerant, iniuriámq; ulciſceretur, auream Cherſoneſum, Malacham accolæ appellant, contendit: ea eſt inter ſinum magnum & Gangeticum ſita urbs miræ magnitudinis, útq; uigintiquinq; milium & amplius, larium cenſeatur. Terra ipſa fœcundiſſima, ac nobiliſſimarũ, quas fert India, mercium feraciſſima: celebratiſſimum ob id emporium, ubi non modo uaria aromata, & omnigeni odores, ſed auri quoq;, & argenti, margaritarum, ac pretioſorum lapillorum magna copia affluit. Hanc rex Maurus gubernabat, eatenus uires ſuas Mahumetica ſecta protendente, cætera Gentiles tenent. Huc itaq; cum inſtructa claſſe applicuiſſet Alphonſus, urbem oppugnare deſtinat. Quod præſentientes Sarraceni, bello ſe multis munitionibus & armis præparauerant, ſed fruſtra: nam cõmiſſo cum eis prælio, noſtri tandem dei auxilio ſuperiores, plurimis ex hoſtibus cæſis, urbem ui intrant, occupant, data prædæ libertate diripiunt, incendunt. Rex ipſe, qui ex elephanto pugnabat, grauiter uulneratus, cum ſuperſtitibus Mauris fuga ſibi

Digitized by Google

consuluit. In ea pugna magnus hostium numerus exiguo nostrorum damno interiit: capti plures: magna etiam ablata spolia, in quibus & septẽ ipsius regis bello assueti elephantes, suis turribus, sericis atq; auro intextis ephippiis, illius prouinciæ more muniti, ac æneorum omnis generis tormentorũ ad duo milia summa arte fabricata. Capta sic urbe hostibúsq; profligatis, quo nostræ rei tutius consuleretur, in fluminis quod mediam urbem interfluit, ostio, unde terra maríq; subacto undiq; suæ securitati prospiciat, munitissimam arcem murorum quindecim pedum latitudine construxit, ex lapide uidelicet, qui ex dirutis Sarracenorũ, quas Mesquitas uocant, ædibus excerptus est. Mirabilis profecto diuina prouidentia, quòd ubi tãto tẽpore Mahumeticæ perfidiæ cultus celebratus, ubi redẽptoris nostri nomen toties blasphematũ, inde occulto dei consilio magna sua laude ac satanæ dedecore, qui tanto labore ac nostrorum sanguine tandiu pro catholicæ fidei augmento affectamus, huic ædificio, & Christianis tam necessario operi opem acceperimus. Erant eo tempore Malachæ plures extranei, ac diuersarũ nationum mercatores, scilicet Zamatri, Pegus, Iaames, Gores, & ab extremo oriente atq; ultimâ Sinarum regione Chines, aliíq; Gentiles, qui urbem commercii grãtia frequentes multis diuitiis, auro, argento, margaritis, & pretiosis lapillis, Irrico etiam uellere, ac multifariis aromatibus & odoribus affatim replent. Hi cum multis quoq; finitimis ab Alphonso fœdus & amicitiã ultro flagitantes, ab ipso & benigne & fauorabiliter sunt accepti, pactóq; commercii & mercaturæ tractatu, suas negotiationis domos circum arcem, ubi tutius uersari possent, secum transtulere: mutuo fœdere adeo læti, ut quanuis hactenus illud emporium omnium fuerit celeberrimum, deinceps tamen, si fieri poterit, multo maius ac celebrius futurũ existimetur. Quin & ipsi Chines nuntium ad nos mittunt, à quo perfectius res suas intelligamus: atq; adeo tam hi quàm cæteri urbis accolæ dicto audire, imperatísq; legibus parêre non recusarunt, ut reipublicæ regiminis, iustitiæq; officiales nostro nomine Alphonsi manu acceperint: quorum iudicio & arbitrio gubernantur, simul & monetam nostro ibi nomine cusam, tanquam regis dominíq; sui agnoscentes excipiunt, & expendunt, auream catholicos mille scilicet nummorũ, argenteam centum ualore Malachenses inscripsere. Hæc cum cognouisset rex de Ausiam, & gente & solo orientem uersus potentissimus, ad quem fama erat iure Malacham spectare, & à Mauris olim usurpatam, legato ad præfectum nostrum destinato, qui se suáque nostro manciparet obsequio, aureum simul craterem cum pretioso magnæque existimationis carbunculo, ensémque auro affabre elaboratum, in signum uidelicet recognitionis ac ueræ perpetuæque futuræ amicitiæ dono misit: ad quem præfectus aliquos è nostris expertos uafrósque uiros intima regionis scrutaturos cum multis etiam muneribus remisit, unde maximũ Dei obsequium & catholicæ fidei augmentum fore non dubitamus. Rebus sic apud Malacham compositis, & obfirmato tractatus commercii fœdere, relicto in arce tormentis machiníque munitissima, sexcentorum etiam uirorũ, ac strenuorum militũ securo præsidio, & classe ad maritimæ oræ tutelam uiris armísq; optime instructa. Alphonsus in Indiam reuertens, Goæ urbis præcipuã arcem, quam ipse superioribus annis magno nostrorũ periculo, sed maiore hostium strage occupauerat, nostræque ditioni & imperio adiunxerat, à Mauris obsessam reperit,

Digitized by Google

perit, extructa etiã iuxtà alia firmissima arce, unde Ruminũ Turcarúmq; sex milia nostros cõtinue infestabãt. Quos cum adoriretur præfectus, plurimis iam trucidatis, desperata salute, pacta tantũmodo corporum incolumitate, se tandẽ ac reliqua nostris dedidere: partísq; & ibi machinarũ, equorũ, armorũ, & huiusmodi haud cõtemnendis spoliis, quibusdã etiã qui inter Mauros reperti sunt apostatis, qui à fide nostra desciuerãt, debito afflictis supplicio, urbẽ pristinæ quieti restituit. Appulerat interea Vabuli, urbi haud procul à Goa, presbyteri Ioannis potentissimi Christicolarũ domini, ad præfectũ nostrũ legatus, qui eius nomine, ut Christiani Christiano omni ope omnia ad bellũ contra catholicæ fidei hostes opportuna, militum exercitus, armorũ ac commeatus præsidia ultro offerat: præsertim si mare Rubrũ suo coniunctũ dominio nostra classis traiiciat, ubi cõmodissime utriusq; uires iungi possent, haud exiguũ adorandæ & ueræ crucis lignũ ad nos mittit, uiros uafros & industrios poscẽs, quorũ ingenio & artificio à Sultani territorio & regione ad Nilũ deflecti aliquando & diuerti posse existimat. Aderant tunc apud nostrũ præfectũ à Narsingue rege legati, rege Gentili adeo potentissimo, ut mille & quingentos belligeros elephantes, armatorũ equitũ quadraginta milia, præter innumerũ peditum numerũ suo arbitrio in aciẽ paruo negotio proferre tantúmq; agri possidere perhibeatur, quantũ semestri uix itinere emetiri possit. Huic plures reges ac satrapes parent, quorũ nonnulli maritimis oris proximi nobis sunt tributarii. Apud Alphonsum & Gambaiæ regis legatus, terra mariq; potentissimi, atq; inter Mauros maximi: item à Zabaio Goæ quondã domino, atq; à rege Grosapa, aliíq; complures regum satrapúmq; legati à nostro præfecto fœdus pacémq; ultro exorantes, ac sua munera singuli afferẽtes. In hac etiam quæ proxime appulit classe, ab Armusii rege legatus cum multis margaritarũ rerúmq; pretiosarũ donis, in signum uidelicet fidelitatis & recognitionis ad nos uenit. Hunc regẽ Alphonsus idem, urbe opulentissima & præcipuo emporio Armusio ui capto, quindecim milium saraphorũ (id est aurea moneta ducatis æquiualens) annuorũ nobis tributariũ effecerat. Inter hos successus, pater beatissime, diuino suffragante numine per uniuersam Indiã plurimi, spiritus sancti gratia ignéq; afflati, depositis gentilitiis erroribus indies ad nostrã religionẽ conuersi, ueram dei fidẽ agnoscunt. Ob quod deo optimo maximo summæ gratiæ sunt merito referendæ, quòd tam procul à nostro orbe in tam remotis regionibus, quò ne fama quidẽ tui sanctissimi nominis penetrauerat, nostráq; nunc opera sedulo suam uerã fidem cultúmq; celebrari, publicari ac propagari dignatus sit. Vnde proculdubio diuina fauente clemẽtia sperandum est, cum nunc præfectus noster ad mare Rubrum, ut eius ostio occupato, Sarracenis earum partium commercia interdicat, relictis in India opportunis præsidiis, ingenti classe properet, ut ibi coniunctis sub crucis uexillo presbyteri Ioannis nostrísque uiribus, maximum dei obsequium, & Mahumeticæ sectæ detrimentum & ignominia sequatur, extremáque Orientis ora, quò & sacras Apostolorum uoces intonuisse compertum est, occidentali nostræ propediem iungatur, & ad ueri dei cultum ipsius suffragante numine traducatur, S. sedi Apostolicæ, ac tuæ sanctitati ut optimo pastori, Christiani gregis more debitum obsequium & obedientiã oblatura. Bene ualeat beatitudo tua, quam pientissimus deus diu ac felicissime conseruare

Digitized by Google

& augere ad uotum dignetur. Datum in urbe noſtra Oliſipone, octauo Idus Iunias, anno domini M D XIII.

PRAEFATIO LVDOVICI VARTOMANNI BOLONIENSIS, QVI ET PATRITIVS ROMANVS.

PLVRES ante me fuerũt, qui ut mirabilia mundi cognoſcerẽt, indefeſſo ſtudio auctores quoſq; qui de his rebus ſcripſerũt, legerunt, alii uero uiuæ uoci magis fidẽ adhibentes, à peregrinis hominibus, atq; è remotis regionibus aduentãtibus hæc percontari maluerũt, quàm ex libris diſcere, qui plerunq; falſa ueris admixta habent. Fuerunt deniq; alii, qui tanto flagrarũt deſiderio uiſendi exteras regiones, atq; cognoſcendi peregrinos populorũ mores, conditiones terrarũ, & naturas rerum, ut nec librorũ lectio, nec aduenarũ narratio illorum ſitim reſtinguerẽt, ſed potius accenderẽt, & quodammodo cogerẽt etiam cum iactura rerũ familiariũ egredi terras ſuas, & coràm ea uidere, quæ abſentia illorũ animos tanta ſauciarunt cupidine: id quod mihi planè, ut uerũ fatear, uſuueniſſe ſcio: nihil enim erat, quod irrequietũ animum meum ſedare poſſet, quoties exterarũ nationũ mihi recordatio incideret, præſertim orientaliũ, de quibus tam mira apud hiſtoricos & coſmographos leguntur, niſi ipſe hæc luſtraſſem & oculis conſpexiſſem. Sunt qui maiori ingenio prædiți, hæc terrena tanquam humilia tranſcenderũt, & ſubuolantes in cœlũ uſq;, motum illius atq; ſtellarũ dipoſitionẽ ſubtili diſquiſitione in ueſtigarunt, & totũ animi ſui ſtudiũ huc deſtinarũt, ut ſingularũ rerum, quæ in corporibus illis cœleſtibus fiũt, rationes redderẽt in terris, nihil iucundius & felicius ducentes, quàm de retrogradationibus, directionibus, abſidũ mutationibus, epicyclorũ reuolutionibus, inclinationibus, deuiationibus, reflexionibus, & aliis id genus philoſophari: quod neutiquam damnamus, imò laudamus, & perpetua memoria dignos huiuſmodi uiros iudicamus: ſed noſtro pede nos metientes, grauem illam cœleſtẽ ſarcinã robuſtiſſimis humeris Atlantis atq; Herculis ſuſtinendam relinquẽtes, repere uoluimus in terris, propriáq; in perſona conſpicere terrarũ ſitus, hominũ ritus & mores, uarietatẽ animaliũ, arborũ mirabiles proprietates & naturas, potiſſimũ quæ apud Arabes, Perſas, Indos & AEthiopes inueniuntur. Et cum in his inquirendis, tandẽ nonnihil uotis noſtris, laus deo, ſatiſfecerimus, parũ egiſſe arbitramur, niſi & hæc quæ uidimus & experti ſumus, etiã aliis, qui ex taliũ lectione uoluptatẽ non mediocrẽ capiunt, impertierimus: in quorũ fauorẽ totum iter noſtrũ, & uariũ illũ periculoſũmq; diſcurſum, quáeq; in tot & tam uariis regionibus, atq; hominũ ſectis experti ſumus, uoluimus breui & uerace deſcribere ſermone, non ignorãtes ueritatẽ in his ſcriptis potiſſimũ deſiderari. Ceterũ quid incõmodi in qualibet regione mihi acciderit, quantã paſſus ſim famem, ſitim, frigus, calorẽ, bellũ, captiuitatẽ, cædes, terrores, & alia innumera pericula, obiter in ipſo itinerario meo ſuis in locis oſtendã. Tantũ autẽ abeſt ut hæc perpeſſa pericula me ab aliis regionibus adeundis coerceãt, ut etiam peruestigatis terris, quæ ad orientẽ, meridiem & occidentẽ ſunt, iam deliberauerim adoriri aliud iter, exploraturus terras ad Aquilonem ſitas, reſiduos uitæ meæ dies talibus conſumpturus laboribus. Dominus proſperum reddat iter meum.

LVDOVICI

Digitized by Google

LVDOVICI ROMANI PATRITII NAVIGATIONIS AETHIOPIAE, AEGIPTI, VTRIVSQVE ARABIAE, PERSIDIS, SYRIAE, AC INDIAE INTRA ET EXTRA GANGEM, LIBER PRIMVS, ARCHANGELO MADRIGNANO INTERPRETE.

De urbe Alexandria. Cap. I.

SI QVI forte profectionis huius cauſam admirati, inſtitu ti mei abs me ratione contenderint, ii proculdubio ſciant me non alia cauſa actum eſſe, quàm ea qua & complures alii, qui uiſendi orbis deſiderio enixiſſime deflagrarũt: uerum quia ple raq; reliqui orbis à noſtris ſunt crebrius peragrata aditu frequẽ tiore, animo deſtinaui eas partes uiſere, quæ minus eſſent à no ſtris exploratæ. Ob id Venetiis ſoluentes auſpicato, ideſt non ſine diuini numinis inuocatione, uela uentis dedimus, pelagóque commiſſi Alexandriam urbem AEgypti appulimus, & nouarum rerum æque cupidi ac ſitientes frigidam apprime exoptant. Illinc ueluti à compertiore orbis parte abſcedentes, Nilo uecti Babylonem, cui Cayro recentior ætas nomen indidit, deuenimus.

De Babylone urbe Nilotica. Cap. II.

ILLO' ut peruenimus, tanta ſum affectus admiratione, ut uix id referre queam: ubi tamen propius acceſſi, licuítque urbem introſpicere, reperta eſt ſanè fama longe inferior: quippe quæ tanta non eſt inuenta, quantus erat rumor, neque urbe Roma maior eſt ambitu, licet ſit multo frequentior, utpote quæ longe plures habet indigenas: uerum fefellit compluſculos ſuburbanus ager, qui uicis propè innumeris diſpergitur: ob id rati ſunt complures, eam eſſe Babylonis partem: quòd minime conuenit, quando certe rura uicíque huiuſmodi ad ſecundum tertiúmue lapidem ab urbe ſunt ruſculis haud abſimiles. Nec operæpretium eſt ut denarrandis eorum fide ac moribus multum temporis abſumam: quando colliqueſcit ferme cunctis eam plagam à Mahumetanis atque Mamaluchis (ii ſunt noſtræ fidei deſertores) cultam eſſe: quibus Syriæ præfectus, Sultanum uocant, imperitat. Huic famulantur Mamaluchi, his uero Mahumetani.

De Berynto, Tripoli, ac Antiochia. Cap. III.

OPES, amœnitatẽ, faſtúmq; Babylonis, Mamaluchorúmq; ſiue peregrinorum militũ mentionem, ceu notiora prudens prætereo. Relicta itaq; Babylone uerbe Nilotica, proniore uectus flumine rurſum Alexandriã rediens ac mare noſtrũ ingreſſus Berytũ perueni, urbẽ Phœniciæ Syriæ maritimã, ubi compluſculos dies abſumpſi. Ea à Mahumetanis colitur, nullius propè indiga: æquor mœnia allatrat, nec uſquã muro ambitur, niſi ubi pelago alluitur occidentẽ uerſus. Nihil ibi memoratu dignũ comperi, præter id quòd incolæ memorãt, locũ ſcilicet uetuſtate exeſum ſqualentémq;, ubi autumãt diuũ Georgiũ regis filiã à dracone immaniſſimo aſſeruiſſe, beluáq; mactata parenti natã reſtituiſſe. Inde ſoluentes Tripolim uerſus uelificauimus: ea eſt urbs Syriæ, & à Berynto orientem uerſus bidui itinere diſtat: cultores præfecto parent Syriæ, latriæ Mahumetanæ addicti: uber eſt ſolum, & ob mercimonia omniũ fermè rerũ illic uiſitur ubertas copiáq;

Digitized by Google

incredibilis. Illinc discedens in urbẽ Comagenen Syriæ Alep nomine me contuli: ea à nostris dicitur Antiochia, sub monte Tauro urbs est elegantissima & Babylonis Præfecto paret, ibíque scalæ Turcarum & Syrorum: ita enim uulgo dicuntur: nam monti adiacet Olympo: Azamiorum Persarúmque præsertim sa migeratum est emporium: sunt enim Azamii Mesopotamii, Persis finitimi, Mahumetem colunt. Eo usque memorati populi ceu ad nundinas commercii causa contendunt. Illinc iter ad Turcas Syrósque habetur, ab illis comprimis, qui ab ea parte Mesopotamiæ, quæ Azamia dicitur, proficiscuntur.

Antiochia.

De Aman & Menin urbibus. Cap. IIII.

INDE discedens Damascum contendi itinere decem dierum: uerum prius quàm Damascum peruenias, circiter medium iter urbs sita est Aman nomine. Ea fert xylon abunde, & fructus suaues admodum ferme omne genus. Progredientibus paulisper ad sextum lapidem à Damasco, obuia est urbs Menin nomine, quæ in cliuo montis posita est: colitur à Christianis Græcorum ritu. Ii principi Damasceno parent. Ibi uisuntur duæ conspicuæ basilicæ, quas ut memorant indigenæ, dicta Helena Constantini parens construi iussit. Illic fructus omnifariam optimi, ediles uuæ præsertim: hortíque perennibus fontibus irrigui. Inde itaque abiens tandem aliquando Damascum concessi.

De urbe Damasco. Cap. V.

DICTV prope incredibile est, fidémque ferme omnem excedit, quàm elegans sit urbs Damascena, quámue sit eius ager fœcundus: nam urbis allectus amœnitate, inibi dies plurimos insumpsi moram trahens, ut eorum linguam doctus, mores incolarum imbiberem. Ea colitur à Mahumetanis Mamaluchísque eximie, necnon Christianis compluribus, qui ritu Græcorũ degunt. Obiter non ab re fortasse erit, quippiam de eorum hexarchatu differere. Ea, ut præfati sumus, Syriæ Præfecto paret. Primum igitur omnium ibi arx est munitissima: huius fuisse auctorem ferunt Ethruscum quendam ex urbe Florentia oriundum: ære proprio exædificasse dicebatur, dum inibi hexarchus foret. Id testantur in uetustissimo marmore insculpta lilia Florentinæ urbis insignia. Vrbs cingitur altiore fossa, quaterníque insigni fastigio turribus. Ponte pensili traiicitur fossa, ísque tollitur ac demitur prò arbitratu. Tormentis omne genus, ac Mamaluchorum fortissimo præsidio, utpote numero L arx munita est: ii arcis Præfecto assistunt assidue. Sub Syriæ domino stipendio merent. Peperit huius urbis principatum Florentino uiro fortuna, ut enim de incolis accepimus, ita rem denarrabimus. Ferunt itaque Præfecto Syriæ Sultano quandoque propinatum fuisse uenenum, & cum remedium quæsissent, à quodam Florentino id repertum esse. Is inter Mamaluchos connumerabatur. Inuento igitur antidoto, principi in paucis charus erat: ob id ea urbe clarissima donatus est, propterea quòd uiueret princeps, illi retulisset acceptum. Arce ergo constructa Florentinus inibi rebus humanis exéptus est. Vita functum colunt uice numinis indigenæ, in seruati principis perennem memoriam. Superstitionem funalibus accensis testantur. Defuncto succedit rursum Syriæ Præfectus. Adiiciebant ad hæc incolæ, Sultanum post indeptum imperium suis regulis (Amirre lingua Syriaca dicuntur) gratum esse admodum: quippe qui hexarchatus & præfecturas paruo negotio petentibus elargitur: ea tamen

Hexarchatus

Digitized by Google

ea tamen lege, ut aureorum (saraphos ipsi appellant) complura milia quotannis pendant. Abnuentibus sponsa dissoluere exitium imminet certissimum. Principem concomitantur ex summatibus deni uel duodeni. Et ubi principi cordi hæserit, uelle auri quippiam à satrapis aut commercia exercentibus (quia summa inibi uiget iniuria, passim debacchantibus latrunculis, sæuientibus præsertim in Mahumetanos Mamaluchis) dat princeps ad arcis Præfectum binas literas: alteris continetur, ut concione aduocata in arcem quos uoluerit accersat: alteris continuo colliquescit mens principis, id est quid princeps à subditis consequi uelit. Quibus perlectis, haud mora, imperata faciunt, æquum uel iniquum iubeatur, nulla habita ratione. Hunc morem corrogandi auri commentus est princeps. Vsu tamen quandoque euenit, ut sint tantarum uirium satrapæ, ut etiam iussi adesse nolint, gnari uim illaturum tyrannum esse. Ob id sæpenumero, ubi explo ratum habent uocaturum eos esse arcis Præfectum, mox in turcarum regionem dilabuntur. Hæc sunt quæ quasi de eorum moribus collegimus. Id etiam obser uauimus, uigiles in turribus non uoce, sed tympano uigilias custodiásque agere, correspondentibus inuicem ictu tympani uigilibus. Sed siqui forsan uigilum semisomnes, uel paruo horæ momento ad tesseram non responderint, illi actutum ueluti suarum desertores custodiarum carceri ad annum mancipantur.

De his quæ Damasci uisuntur. Cap. VI.

POSTQVAM reguli Damasceni mores explicuimus, in rem esse iudicamus, ut nonnulla quæ inibi conspicati sumus, elegantiam urbis concernentia expediamus: nam ea urbs incolarum numero frequens est admodum, eadémq; ditissima. Mirum dictu est, quantum opulentia ac eximio artificio polleat: quippe quæ affatim commeatuũ ferme omnium habet, rei præsertim frumentariæ carniúmque, & id genus annonæ. Scatet omnifariam fructibus, & cumprimis per totum annum recentiũ uuarum illic est ubertas. Sunt præterea ibi mala punica, chrysomela, amygdalæ, & proceriores oliuæ, eædémque optimæ. Rosæ item albicantes rubentésq;, & sanè pulchriores quàm unquam uiderim, & rursum poma omne genus suauissima, pyra uero ac persica gustu insuauia. Rationem huius insuauitatis non aliam afferebant, quàm aquarum copiam nimiam. Fluuius lympidissimus urbem interfluit, ob id plerunq; in singulis ædibus signati fontes conspiciuntur elaborati, præsertim opere tessellato, museacum appellant. AEdes autem eorum à foris inelegantes sunt, sed intus decentissimæ multiplici marmore, & cumprimis ophite lapide eas exornante. In urbe sunt complura delubra, Moscheas appellant. Sed quod cæteris præstat, id constructum est instar basilicæ diui Petri urbis Romæ, ubi magnitudinem inspexeris, si tamen id demas, quod in meditullio nulli sunt imbrices uel tecta, sed patescit ut sis sub diuo. Circum uero delubrum omnia concamerata sunt. Illic peculiari cultu sanctissimi uatis Zachariæ ut uerum corpus obseruant, idq; summo in æstimato habent. Valuæ delubri præcipue ex metallo quaternæ insignes plurimum, inq; delubro plures fontes, iidémque conspicui. Supersunt adhuc collapsarum ædium monumenta, quæ à Christianis olim incolebantur, Canonicam appellant, ea opere Moseaco exculta erat. Videre etiam licuit eum locũ, ubi ferunt seruatorem nostrum diuũ Paulum increpuisse his uerbis. Saule, Saule, quid me persequeris? Is locus est

Damasci opulentia.

Digitized by Google

extra urbem ad primum lapidem: ibi Christiani humantur, qui in ea urbe è uiuis decedunt. Visitur etiam ibi ea turris, quæ diuo Paulo pro custodia data est: ea mœnibus urbis connexa est. Eum uero locum turris, unde ab angelo sanctus Paulus exemptus est, nequicquam obstruere Mahumetani tentauerunt: nam ubi uesperi obstruxerint, mane reseratum offendunt: idque ui numinum euenire autumant, ne actæ rei testimonium desit. Vidi etiam illas ædes, in quibus, ut fama fert, Cain Abel fratrem confecit germanum: eæ enim ab altera urbis parte sunt ad primum lapidem in conualle quadam sitæ, tamen in colle decliui. Sed hinc redeamus ad peregrinos milites quos uocant Mamaluchos, déq; eorum licentia, qua in ea urbe abutuntur multo licentius quàm par est, prosilientes differamus.

De Mamaluchis Damasci. Cap. VII.

SVNT itaque Mamaluchi ex ea hominum nota, qui à nostra fide desciuerunt, ábq; Syriæ Præfecto ueluti mancipia emuntur. Illud compertum habemus, id hominũ genus solers esse admodum: quippe qui tum disciplina militari, tum literarũ studio exercentur tantisper, donec peritiores euaserint. Indiscriminatim tam parui quàm magni stipendia sub Præfecto merent: id stipendium senos seraphos (id est auri genus) non excedit mense singulo, præter sui, ac serui, necnon equi uictum: tantóque maiore stipendio conducuntur, quanto strenuiores & manu promptiores euaserint. Igitur non perambulant urbem, nisi binĩ, uel terni simul: illis enim probro daretur maximo, si sine comite incederent. Et ubi inter eundem obuias habuerint ternas uel quaternas mulieres, licentia eis concessa uel extorta, in quibusdã diuersoriis, chanos uocant, quà sciunt iter factu ras mulieres opperiuntur, & ut propius accesserint priui priuas corripiunt, eísq; introductis licenter nimium utuntur. Conantibus Mamaluchis frontem earum retegere (uelata enim facie incedunt) obsistunt maxime, nec cognosci uolunt mulieres: nos enim norunt, licet à nobis agnosci nolint. Instant audacius Mamaluchi, & solita petulentia se uelle eas detegere asseuerant. At illæ inquiunt: Satísne ac super est, quòd corpora nostra uulgastis, próq; libito usi estis, nisi etiam frontem nostram aperiatis? Tunc Mamaluchi eas missas faciunt. Verum quandoque accidit, ut rati prostituere principis filiam, suasmet uxores comprimant: ídque dum ego illic agerem usu euenit. Mundum muliebrem curant quàm quæ maxime: uestibus sericeis utuntur, & eas cooperiunt gossipinis pannis, eisdémque tenuissimis, quasi instar serici. Ocreis utuntur albicantibus: soleis uero coccineis, aut sanè purpureis. Caput multiiugis exornant monilibus: delectantur inauribus, & in digitis gestant condalia. Nubunt totiens, quotiens libuerit: ubi enim pertæsæ fuerint prioris coniugis, sacerdotem suæ fidei Præfectum (Cadi appellant) adeũt, seiungíque efflagitant à priore coniugio. Discretionem huiusmodi eorum lingua Talacare nuncupant. Peracto itaque à Cadi eorum sacerdote diuortio, ad alia noua transeunt: itidémq; uiris licet. Sunt qui autumẽt Mahumetanos quinas uel senas simul habere uxores: quòd minime animaduerti: reor tamen, ut licuit intelligere, binas, uel ad summum ternas eos uxores ducere. Vescuntur in propatulo, in emporiis præsertim, ubi promercalia uisuntur: & ibi quicquid est esculenti excoquitur. Vescuntur equis, camelis, bubalis, hœdísque, & id genus animalibus. Recentis casei summa est copia. Quibus lac est uenale, il circundunt

Cadi.

Polygamia.

quadraginta

Digitized by Google

quadraginta uel quinquaginta capreas, eásque ubi lac emere uolueris, in superius deuehunt cœnaculum, etiám si triplex foret contignatio, coràm in uase stanneo lac emungunt. Supra palmum longas habent capreæ auriculas: ubera habent multiplicia, fœcundæ admodum. Tuberum ibi ingens est ubertas: nam nonnunquam illò uiginti quinque, aut triginta cameli tuberibus onusti conspiciuntur: & tamen intra triduum uenduntur. Aduehuntur ex Armeniæ montibus, ex Asiáque minore, quam Turchiam, alii Anatoliam appellant. Turchia. Mahumetani longioribus uestibus utuntur fluxísque, eisdémque solutis, panneis uel sericeis: plerunque caligis utuntur gossipinis, soleísque albicantibus. Ii ubi obuiam habuerint quempiã ex Mamaluchis, etsi Mahumetanus præstaret cæteris, qui inibi mercimonia exercent, illum tamen honore prosequitur, cædítq; illi de semita, qui si secus agerent, scipione haud dubie uapularent, admonerentúrque. Sunt item ibi tabernæ complures mercium à Christianis conductæ: in illis serica omnifaria, & præsertim ex altera parte uillosa, uelutum appellant, & id genus complura: uerum Christiani ibi à Mahumetanis male accipiuntur. Velutum.

Quomodo ex Damasco itur ad Mahumetis Mecham, & de Arabum moribus. Cap. VIII.

POSTQVAM plus iusto forte de Damascenis rebus disseruimus, urgeórque solicitudine perficiendi suscepti itineris, pergam expedire alia. Igitur anno salutis quingentesimo tertio supra millesimum, mensis Aprilis octaua luce, cum accepissem camelos, Carauanam uocant, expediri, ut Mecham contenderent, nouarum rerum percupidus, essémque expers eorum consuetudinis, qui illuc erant profecturi, inii cum Mamaluchorum duce amicitiam: is fidem nostram abnegauerat. Ad eum itaque ubi receptum habui, ære medio mox me donauit amictu, quo Mamaluchi uti solent: datóque equo pernici ac feruido, cæteris consociauit Mamaluchis. Id, ut sum præfatus, ui maxima auri, ac aliarum rerum, quas illi dono dedi, consequutus sum. Aggressi tandem iter sumus, ac itinere dierum trium perfecto, ad locum quendam peruenimus, cui Mezarib nomen est. Illic tridui moram fecimus, ut itineri capescendo sumerent mercatores necessaria, camelos præsertim, & complura alia. Eius loci princeps quidam est, quem Zambei uocant: aruis Arabibus simul imperitat, éstque ingentium uirium dominus. Huic terni sunt germani, ac nati quatuor: alit equorum quadraginta milia, ínq; eius regia equarum dena milia, ac camelorum quaterna milia uisuntur. Patescit in immensum ager: utpote itinere bidui, ubi armenta huiusmodi pecua scere solent. Is princeps Zambei capessurus bellum, tantarum est uirium, ut Babylonis Sultano, ac Damasci præfecto, Hierosolymorúmque principi simul arma inferat. Et cum leguntur fruges, prædæ inhiat studio incredibili, miráque impostura circumuenit Arabas. Nam aliquando arbitrantur Arabes procul, utpote spatio mille passuum uirum abesse, & mane postridie prædabundus adest, inopinatóq; corripit nihil tale metuentes: aduenies insperatò rem frumentariam ac hordeum ipsis inditum sacculis asportat aliò. Nonnunquam perdius ac pernox excursionibus populabundus insistit irrequietus admodum. Vbi uero gradum sistere placuerit, equabus iam ob cursum fessis camelorum lac propinat, ceu rem frigidam. Verumenimuero uisum est mihi iumẽta huiuscemodi non cursu, Zambei.

Digitized by Google

sed uolatu ferri instar accipitris. Id licet testari, quoniam coràm uidi iens cum eis simul. Illud etiam uobis compertum sit, memoratos Arabes equis instratis insidere, soláque tunica interiore amiciri. Pro telis ferunt harundinem longam decem aut duodecim brachiorum, cui ferrum in cuspide inest, circúmque cuspidem sericum elaboratum. Et ubi excursiones sunt fiendæ, adeo consertim incedunt, ut turmatim eos iter agere existimes. Statura sunt despicabili paruáque: color est inter fuluum & nigrum, uox est muliebris, capillum habent promissum extentúmque, eundémq; nigricantem. Frequentiores sunt quàm quisquam autumare queat: inter séque concertant diuturniore prælio: montana incolunt: statáq; prædandi habent tempora: id enim tempus miro studio obseruant, quo exploratum habent illàc transituros esse qui ad Mecham contendunt. Tunc ueluti latrunculi obsident itinera, & prætereuntes opperiuntur, ut eorum fortunas populentur. In prædam ituri ducunt secum omnia, uxores, natos, & quicquid possident fortunarum. AEdes eorum imponunt camelis: quandoquidem nullas habent ædes: tentoriis & conopeis ut nostri milites utuntur. Huiusmodi tabernacula ex lana nigra sunt confecta, eadémque depexa uilíque admodum. Igitur undecima Aprilis cameli, id est carauana, numero quasi triginta quinque milium ex Mezarib discessere, ad quadraginta milia hominum numerus ascendit. nos uero non plus sexaginta eramus ex Mamaluchis, qui loco præsidii custodiendos susceperamus camelos, id est ipsam carauanam, sic enim collocabantur pro custodia Mamaluchi trifariam diuisi: alii in fronte, mediam aciem tenent alii, alii agmen claudebant: eo modo incedunt itinerantes, ut paulo post aperiemus. Primum igitur omnium scire conuenit, quòd à Mecha Damascus abest itinere quadraginta dierum, ac totidem noctium. Discessimus ergo à Mecarib, itérque egimus ea die usque ad horam uigesimam secundam. Tunc Agmirus dux tessera data iubet eò loci sisti omnes, ubi signum exaudierint. Et simul omnes exaudito signo consistunt: exonerandis onustis camelis, cibo capiendo, spatium duarum horarum absumitur. Dat tesseram rursum dux, & actutum onustis camelis illinc abeunt. In cibatu camelis dantur singulis quini panes hordeacei, haud octi, magnitudine mali punici. Inscensis equis iter agunt nocte ac die sequentibus usq; ad horam uigesimam secundam. Hora uigesima secunda eundem seruant morem quem paulo ante memorauimus. Singulis octonis diebus aquam hauriunt, egesta humo aut sabulo. Inueniuntur tamen nonnulli putei ac cisternæ. Temperant octauo die ab itinere, camelis bidui mora data ad recuperandas uires. Grauantur pondere incredibili cameli, quippe qui geminum pondus ferunt, utpote duorum mulorum. Illis est potus in ternos dies tantum.

Arabes.

De robore Mamaluchorum. Cap. IX.

VBI GRADVM sistere contigit ad aquas prædictas, semper oportuit cum maxima Arabum manu confligere, sed plerunque incruentum certamen: nam etsi creberrime manum conseruimus, tamen unum tantum hominẽ occubuisse constat: adeo enim sunt imbelles Arabes, ut à sexaginta Mamaluchis Arabum quinquaginta milia cohiberi potuerint, quoniã ex eis qui pagani nuncupantur, non sunt Mamaluchis strenuiores, armísq; capessendis aptiores, ac manu promptiores. Noueritis profecto me coràm plura uidisse, quæ Mamaluchorũ bellicam

Digitized by Google

bellicam uirtutem præ se ferebant. Memini inter cæteta uidisse è Mamaluchis quendam, qui posito supra uerticem ferui malo Assyrio, & ad distantem ad duodecim, uel quindecim passus ueluti ad scopum ictum destinare, & altero iactu malum Assyrium è uertice deturbare. Vidi & alium Mamaluchum citatissimo gradu agentem equum, ephippia eidem equo quo insidebat detrahentem inter currendum, eáque capiti imponentem, & rursum sternentem currendo eundem equum. Ephippiis more nostro utuntur.

De Sodoma & Gomorra urbibus. Cap. X.

PERACTO itinere duodecim dierum deuenimus ad conuallem Sodomæ ac Gomorræ. Vera equidem refert sacra pagina. Supersunt adhuc collapsarum urbium uestigia, diuinæque iræ testimonium. Astruere licet, tres esse urbes, quæ singulæ in cliuo singulorum montium sunt positæ, & circiter altitudinem trium uel quatuor cubitorum adhuc uisitur nescio quid instar sanguinis, quasi exprimat rubricantem ceram humo admixtam. Ego certe crediderim id genus hominum corruptissimum uitiorum labe fuisse, argumento quòd circum urbes regio arida incultáque squalet humo, nullius ferax, aquarum præsertim expers. Vescebantur olim illi manna: & cum diuino munere abusi fuissent, uapularunt uerbere atrocissimo. In dei euidens miraculum adhuc conspicitur ruina urbiũ. Præteritis ad uiginti mille passus urbibus, è nostris circiter triginta tres siti occubuere, obruti fuere inibi sabulo complures semineces, tantum fronte retecta. Progressi nonnihil nacti sumus montem paruum, ad cuius radices aqua reperta est, cuius inuentu gauisi sumus plurimum, ibi statiua fecimus. Postridie illius diei luce prima affuere Arabum uiginti quatuor milia, haustæ aquæ pretium reposcebant. Respondentibus nobis, soluere nolle, id quoque munere deorum datum esse: continuo consertum est prælium: succlamantibus illis, nos eorum latices hausisse. Nos uero in monte prædicto tanquam in loco tutiore conglobati, camelos ceu propugnaculum aliquod obiecimus uice muri. Mercimonia exercentes recepti erant in aciem mediam, id est in medio camelorum, nobis quaquauersum acriter præliantibus: tam diúque certatum est, quoad hostes nósque bidui mora latices defecere. Montem corona cinxerant Arabes, iactabántque in camelos irrumpere uelle. Tandem ut modum prælio faceremus, adhibitis ad consilium negotiatoribus, dux noster Arabibus ducentum ac mille aureos nummos dari iubet. At illi accepto auro dixere nos minime persoluturos esse haustam aquam denis aureorum milibus. Tunc intellectum est à nobis alia quærere gentem quam nummos, quasi nodum quæreret in scirpo: ob id dux noster continuo edicit, ut in omni agmine nullus qui armis ferendis aptus foret, camelum inscenderet, sed prælio se expediret quamprimum. Postridie mane præmissis camelis, nobísque agmen claudentibus, ut iter agere cœpimus, tercentum ferme numero eramus, consertum est prælium: è nostris cecidere duo, uir & mulier, nec aliud incommodi passi sumus. Ex Arabibus uero confecimus mille ac quingentos. Nec uos subeat admiratio, quod tantam stragem pluribus pauci intulerimus. Occidioni causam præbuit, quòd illi sola interualla propè nudi agebant, instratísque equis insederant, eóque necessitati adducti erant, ut instantibus nobis ad propria uix remeare quiuerint.

Eremus anydros.

Atrox prælium

Digitized by Google

De monte culto à Iudæis. Cap. XI.

SPATIO dierum octo nacti ſumus montem, qui patet ambitu decem aut duodecim mille paſſuum. Hunc montem incolunt Iudæorũ circiter quina milia. Ii nudi incedunt: magnitudine ſunt inter quintum & ſextum palmum: uox eſt illis muliebris: nigri ſunt coloris, ſed inter ſe nigricante colore differunt. Nulla alia re ueſcuntur quàm hœdinis carnibus. Circunciduntur, nec ſe inficiantur eſſe Iudæos. Si caſu quopiam Mahumetanus ad eorum manus deuenerit, is crudelem in modum decoriatur uiuens. Ad radices montis offendimus cuniculum, is eſt meatus ſubterraneus, unde deriuabant aquæ plurimæ. Nacti hanc opportunitatem, ſexdecim milia camelorum onerauimus, cuius rei pertæſum eſt Iudæos. Palabantur errabundi in eo monte ceu hinnuli. A' deſcenſu tamen montis temperabant: quippe qui Mahumetanos oderunt quàm qui maxime. Infra montem uiſebantur ſeptem uel octo ſpineæ arbores mira pulchritudine, ínque eis par turturum comperimus: quæ res ceſſit loco miraculi, cum tot itinera metiti eſſemus, & nulla animalia uolucréſque conſpicati fuiſſemus. Poſt hæc iter egimus duorum dierum, & tandem peruenimus ad urbem quandam, cui nomen eſt Medinathalhabi. Ad quartum lapidem à dicta urbe in puteum inuenimus. Ibi carauana, id eſt camelorum agmen conſtitit, ibíque unius diei ſumpta mora, illic quiſque ſe lauit, induítque mutatoria, ut nitidiore amictus habitu urbem lætius ingrederetur. Ea frequens eſt populo, quippe quæ circiter ædes trecentas habet. Mœnia ut aggeres ex humo: domus uero tum lapideæ, tum lateritiæ ſunt: Ager qui urbi adiacet ob diuinam interminationem nullius ferax, ſi id excipias quod ab urbe ad geminum lapidis iactum circiter quinquaginta palmæ uiſuntur, quæ cariotas ferunt. Præterfluit hortum quendam ibi aquarum decurſus. Is quaſi ex loco cliuoſo ad gradus fermè uicenos quaternóſque in ſubiectam planiciem effunditur: inde aquantur cameli, cum illuc proficiſcuntur. Sed tempus iam appetit ut eorum refellam opinionem, qui autumant Mahumetis uiri impuriſſimi arcam apud Mecham in aere abſque adminiculo penſilem conſiſtere. Ego longe aliter ſentio, affirmóque ea nec uera, neque ueriſimilia eſſe, utpote qui coràm hæc perpendi, uidíque locum ubi humatus eſt Mahumetes in memorata urbe Medinathalhabi: moram enim inibi tridui fecimus, ut in horum omnium certiſſimam deueniremus notitiam. Prima die urbem iniimus. Cum uero delubrum eorum, Meſchitam appellant, ingredi contendebamus, id prius non licebat quàm comite quopiam paruo uel magno. Ii apprehenſa manu nos illò ducebant, ubi humatum aſſeuerant Mahumetem.

Madinathalhabi vrbs.

De delubro & ſepulchro Mahumetis, déq; eius ſociis. Cap. XII.

DELVBRVM eius teſtudinatum eſt, longitudine paſſuum centum, latitudine uero paſſuum octuaginta pateſcit. Gemina porta ingreſſus adeuntibus patet. A' latere triplici tegitur opere concamerato: fulcitur columnis quadringentis ex lateritio opere albicantibus. Lychni penſiles accenſi, lampades appellamus, plures admodum, numero quaſi trium milium. Ab altera delubri parte in priore loco Meſchitæ turris uiſitur ambitu quinque paſſuum quaquauerſum teſtudinata, pannóque contecta ſericeo: ea crate ærea faberrime facta fulcitur, diſtantia duorum paſſuum, ábq; adeuntibus quaſi per tranſennam conſpicitur.

Læuorſum

Digitized by Google

Lævorsum angusta porta itur ad turrim, & cum eò perueneris, rursum angustio re ianua admittendus est. Hostium huiusmodi hinc & hinc complures codices bibliothecæ instar honestant: alterum latus uiginti, alterum uero quinque & uiginti condecorant: illi enim Mahumetis sociorúmque traditiones fœdissimas, te norémque uitæ eius continent. Intra dictam portam sepulchrum uisitur, id est defossus locus, ubi adstruunt conditum esse Mahumetem, sociósque eius, Nabi uidelicet, Bubacar & Othomar, Aumar & Fatoma. At Mahumetes dux erat, Arábsque natione. Mahumetis gener erat Hali: quippe qui eius natam Fatomã uxorẽ duxerat. Bubacar is est, quem ferunt inter purpuratos patres relatum esse, ádq; summũ apostolatus apicem nequicquam aspirauisse. Othomar & Aumar in exercitu Mahumetis Præfecti militum erant. Ii singuli singulos habent gestorum traditionúmque suarum codices. Ob eam rem discors admodum id genus fœdissimum, inter se concertant, aliis alia affirmantibus, multifariam enim diuiduntur, nec satis sciunt cui potissimum credant, mutuísque ob id cædibus se conficiunt ceu beluæ, his addicti hæresibus ac falsis opinationibus pensique nullius.

Nomotheta Turcarum.

De secta Mahumetis. Cap. XIII.

NVNC VERO denarrabimus mores ac sectam Mahumetis. Igitur in excelsiore turris parte est locus patens in circuitu fastigium turris extra ambire uolentibus. Mox compertum fiet uobis, quibus usi sint dolis, ut carauanæ impostoram facerent. Primo uesperi, quo illo deueneramus, ut uiseremus Mahumetis sepulchrum, dux agminis ad se accersiri delubri, id est Meschitæ antistitem iubet, eúmque in hunc ferme modum alloquitur: Eò uenisse ut uiseret Nabi, quæ uox prophetam Mahumetem significat, corpus: pretium eius rei saraphorum sorte quaterna milia: parentes se habere nullos, minúsque germanos, sorores, coniuges, natósque, neque se illò contendisse commercii causa, ut aromata, aut baccas, & id genus monilia præstinaret: profectioni causam dedisse desideriũ seruandæ animæ, amorémue comparandæ salutis: ob id se ardere desiderio uisendi corporis prophetici. Ad hæc præfectus delubri, Sidi appellant, quasi lymphatus respondit. Audésne his luminibus, quibus tot patrasti scelera, eum uelle conspicari, cuius intuitu deus maximus cœlum ac terram creauit? Et rursum dux noster, Domine rex uerum dicis, sed abs te unum liceat impetrasse, ut uideam prophetam: quo uiso, in eius gratiam effodiam mihi mox lumina. Sidi uero respondit. Cuncta tibi aperiam princeps, Nemo it inficias quin hic propheta noster uitam exuerit: qui si uoluisset, potuisset quidem apud Mecham decedere: uerum ut inopiæ specimen præ se ferret, eóque nos instrueret exemplo, hic quàm alibi maluit rebus humanis exui, ilicóque in deorum sedes relatus est ab angelis, adeóque in cœlum ueluti compar receptus est consessum. Et iterum dux noster ad templi præfectum, IESVS CHRISTVS MARIAE filius ubi est? At Sidi, Ad Mahumetis pedes. Ad hæc dux noster respondit. Sufficit, sufficit, nolo plura scire. Post hæc delubro egressus dux conuersus ad nos infit. Respicite pro qua re terna milia saraphorum prodigere uolebam. Eadem die uesperi hora ferme tertia noctis, ex senioribus Mahumetanæ sectæ decem forte uel duodecim carauanam ingressi sunt: ea enim ad iactum lapidis ab urbis porta constiterat. Ii igitur succlamare cœperunt huc atque illuc cursitantes ceu fanatici, Mahumetes dei

Sidi.

Impia persuasio.

Digitized by Google

nuntius reſurget: ô propheta, ô deus, Mahumetes reſurget, parce mihi deus. Exciti his inclamationibus dux noſter nóſque, arma expedire cœpimus, rati Arabas eſſe, qui direpturi carauanam aduentaſſent, percunctantes quidnam rei eſſet, quídue inclamarent, quoniam non aliter tumultuabantur, quàm nos Chriſtiani, cum inopinato reſcimus factum eſſe miraculi quippiam. At ſenes reſponderunt, Num conſpicitis fulgorem qui è ſarcophago prophetæ Mahumetis effulſit? Ad hanc uocem dux noſter: nihil, inquit uideo, nóſque percunctatus eſt, uidiſſemúſne quippiam. Reſponſum eſt à nobis, nihil uidiſſe nos. At unus ſenum, eſtíſne, infit, mancipia, id eſt Mamaluchi? Huic rurſum dux, ſumus ſane mancipia. Tunc ſenex, uos domini nequitis cœleſtia conſpicari, utpote Neophyti, ínque noſtra fide nondum firmi. Ad hæc noſter dux reſpondit. O inſani, daturus eram aureorum terna milia, mehercle dabo nunquam, canes canibúſque prognati. Noueritis itaque non ſplendorem è ſepulchro emicuiſſe, ſed ſenes ignem flammámque commentos eſſe, ut ſub uelamento fulgoris nobis imponerent, ceu diuinitus id ſplendoris contigiſſet. Ob eam rem iuſſit dux, ut de cætero nemo noſtrum delubrum iniret. Id etiam exploratum uobis fiet, adiuratiſſiméque uobis aſtruimus, inibi ferrum calybémue haud eſſe, minúſq; magnetem, nec propius montem quàm ad quartum lapidem eſſe. Nos illic tridui moram egimus, cauſa reficiendi agminis. Ad eam urbem commeatus omnéque annonæ genus ex Arabia felici, ábque Babylone, Cayrum uocant, necnon AEthiopia comportantur maríque aduehuntur Erythræo, à quo urbs abeſt itinere quatuor dierum.

Præſtigia.

Quomodo itur ad Mecham.

Cap. XIIII.

POSTEAQVAM ineptiarum deliramentorúmq; ac nugarum Mahumetis ſatietas, imò faſtidium nos cepit, decreuimus progredi, itérq; cœptum perficere duce piloto, qui itineris curſum moderabatur pyxide ac pagina marina, ut ſunt ſulcandi æquoris peritiſſimi. Auſtro igitur ferebamur, puteúmq; elegantiſſimum offendimus: inde enim immenſa aquarũ ubertas deriuabat: eius fontis incolæ auctorem memorant diuum Marcum euangeliſtam architecto deo, cum ea regio ſiccitate incredibili exaruiſſet: is ab agmine noſtro epotus eſt. Nollem tamen obliuioni tradere, quæ comperi in mari cognomẽto Arenæ, id à nobis prius repertum eſt quàm Iudeorum montem nacti eſſemus. In mari igitur huiuſmodi arenoſo iter quinq; dierum ac noctium habuimus. Iam iam uobis innoteſcet, cuiuſmodi mare exiſtat. Ea ſunt arua patentia, quæ arenis ſtrata ſunt albicantibus pollinis inſtar. Si quo ſiniſtro pede uſu eueniret, ut ii qui illac iter agunt Auſtro ferrentur, ut ſeptentrione aguntur, ſabulo obruti occumberẽt omnes: Nam etſi proſperis uehebamur flatibus, atro tamen turbine ſabuli adeo inuoluebamur, ut adempto è conſpectu interuallo decem paſſuum alter alterum non conſpiceret. Ob id incolæ camelis uehuntur caueis incluſi ligneis, ínque eis uitam trahunt, ducibus tamen pilotis, qui non aliter quàm in undabundo mari pyxide ac pagina ducuntur, & ibi fiti exanimati ſunt complures: alii interiere ob hauſtos plus iuſto latices, cum fontis facta fuiſſet poteſtas, tantum aquæ bibe runt, ut crepuerint medii. Et illic fit Momia. Vbi uero à ſeptentrione flant uenti

Pilotus.

Arenoſi maris pericula.

Momia.

Eteſiæ,

Digitized by Google

Eteſiæ, tunc arena tollitur in altum, in montémque conglobata fertur. Is mons Sinai montis eſt brachium. Quò ut peruenimus, pylæ à nobis repertæ ſunt manu & arte elaboratæ: ianuam ipſi appellant. Ad læuam dicti montis in faſtigio antrum eſt ad quod patet aditus porta ferrea. Comminiſcuntur quidam, eò loci Mahumetem contemplationi uacauiſſe. Illic noſtris auribus ingens ſtrepitus, clamórque horridus inſonuit: nam prætereundo montem prædictum tantum diſcriminis ſubiimus, ut uix nos euaſuros arbitrati fuerimus. Relicto itaque puteo iter egimus dierum decem, bíſque cum quinquaginta milibus Arabum præliati ſumus, & tandem aliquando ad Mecham deuenimus: & ibi uigebant bella, concertantibus inuicem germanis, uter eorum regno Mechæ potiri deberet.

De forma & ſitu Mechæ, & cur illuc contendant Mahumetani. Cap. XV.

IAM TEMPVS appetere uidetur, ut de famigerata urbe Mechæ nonnihil diſſeramus, quidnam ſit, quomodóue ſituetur, quíue illi moderentur. Vrbs eſt elegantiſſima, cultáque magnopere: quippe quæ ambitu ſenum milium ædium continetur. Domus ſunt incolatu optimæ, æque ac noſtræ, uiſuntúrque nonnullæ trium aut quatuor milium aureorum impenſa. Vrbs mœnia non habet. Ad geminum ferè ſtadium ab urbe nacti ſumus montem, ubi uia erat ui inciſa, ea ducebat ad ſubiectam planiciem. Vrbis mœnia ſunt montes, quibus quaquauerſum uallatur: quadruplicem habet aditum. Moderator urbis & ipſe Sultanus eſt, è quatuor germanis unus, ex ſtirpe Mahumetana, parétque Sultano Babylonis, quo cum reliqui tres fratres diuturniore prælio certant. Igitur octauadecima Maii Mecham iniimus urbem. Ingreſſus patuit ab ea parte quæ Septentrionem reſpicit: mox per decliuum locum in planiciem deuentum eſt. Ad meridionalem partem montes bini ferme ſe complectuntur, diſcreti anguſto interuallo: eà itur ad Mechæ portum. Quà uero ſol oritur, uiſuntur montis fauces inſtar conuallis cuiuſpiam. Illàc iter pateſcit ad eum montem, ubi Abrahæ & Iſaac patriarchis ſacrificant. Is mons ab urbe abeſt ad octo uel decem mille paſſuum. Altitudine conſurgit terni iactus lapidis, conſtátque non marmore, ſed neſcio quonam lapide colore à marmore diſſimili. In faſtigio montis eſt delubrum, Meſchitam uocant, fabricatum more eorum: id tres habet aditus. Ad montis radices ſunt geminæ ciſternæ, quæ incorruptas ſeruant aquas: altera carauanæ Babylonis, altera Damaſcenis camelis latices propinat. Aqua eſt pluuia, procúlque illinc deriuat. Sed ad urbem reuertamur, cum opportunum erit de more ſacrificandi, quo ad radices montis utuntur, affatim dicturi. Itaque urbe inita, mox Memphiticam carauanam offendimus, quæ ſpatio dierum octo nos præuenerat: neque eà uenerat, quà nos iter feceramus. Carauanam huiuſmodi ſexaginta quatuor milia camelorum complebant cuſtodibus Mamaluchis centum. Id in primis innoteſcet, uobis opinione cunctorum, urbem memoratam deum maximum diris maledictionibus eſſe execratum, argumento quòd nullius eſt ferax fructus, cunctarúmque regionum infœcundiſſima. Aret comprimis aquarum indigentia: adeóque in immenſum aquarum pretium excreuit, ut duodenis denariis tantillum aquæ emere nequeas, quo ſitim unius diei expleas. Iam ſubiiciam quo nam modo uictitent. Plerunq;

Carauana.

Mechæ ager ſterilis.

Digitized by Google

ex Babylone, siue Memphi Nilotica urbe, Cayrum uocant, commeatus illò mari Erythræo comportantur, portu præsertim inseruiente, cui Gidæ nomen est: is abest à Mecha quadraginta mille passibus. Commeatus suppeditat perbeata appellatione felix Arabia, annonam mittit & AEthiopia. Illic comperimus peregrinorum numerum maximum: Alii ex AEthiopia, ex utraque India alii, ex Persíde alii, alii ex Syria profecti erant. Nusquam profecto frequentiorem uidi populum, quantum mora uiginti dierum perspicere licuit. Ii uariis de causis illò accesserant: commerciorum alii causa, nonnulli ut uotum absoluerent, ignoscentiarum causa eò contenderant, in quibus ignoscentiis mox exploratum fiet uobis quidnam agant.

De commerciis Mechæ Cap. XVI

PRIMVM omnium de mercimoniis quæ illò comportantur dicemus. Ex India maiore, quæ est intra extráq; Gangem fluuium, baccæ, id est uniones, & id genus monilia aduehuntur, affatímque aromatum: & præsertim ex ea urbe Indiæ maioris, cui nomen est Bangellæ, panni gossipini sericíque ducuntur. AEthiopia etiam sua mittit aromata. Quo fit ut fateri liceat, eam urbem famigeratum esse emporium omnium ferme rerum, baccarum, monilium, aromatúmque omne genus, serici, gossipini, ac unguentorum, quæ suauissimum fragrant odorem, quorum omnium summa est ubertas, & copia incredibilis.

De ignoscentia siue indulgentiis Mechæ. Cap. XVII

TANDEM redeamus ad peregrinorum indulgentias, quarum causa illò contendunt aduenæ. In urbe media delubrum instar colossei Romani, amphitheatrum dicimus, non tamen ex marmore procerioribúsque lapidibus, sed ex coctis lateribus: Amphitheatri instar nonaginta, aut sanè centum portas habet, éstque concameratum: ingressus descensu scalarum duodecim graduum patet hinc & hinc. In propylæo monilia tantum uenduntur. Ingressis undique auro obducti parietes effulgent splendore incomparabili. In inferiore parte templi, id est subtus loca concamerata, ingens hominum turba: nam inibi ad quatuor, uel quinque hominum milia non nisi unguenta odoratiora uendunt, & cum primis puluisculum odoriferum, quo humana corpora condiuntur. Inde ad Mahumetanos ferme omnes traducuntur odoramenta. Excedit enim omnẽ fidem, quàm inenarrabilem suauitatis odorem fragrent ea unguenta, non aliter quàm si fores in myropolio, quod castoreum & id genus fragrantiores odores redoleat. Vigesimatertia Maii indulgentiæ in delubro cœptæ sunt erogari. Quonam modo id fiat iamiam referabimus. Delubrum in meditullio patet absque imbricamento, ínque medio est turris circunquaque senum passuum magnitudine: ea serico panno obuoluitur, supráque uiri unius altitudinem non exurgit. Turrim ineunt porta argentea: utrinq; sunt balsamo, ut ferunt, oppleta uasa: ea uisendi potestas fit omnibus in die Pentecostes. Memorántque incolæ, id balsami partem esse thesauri Sultani eius qui Mechæ moderatur. Ad omnem turris testudinem positum est ferrum instar oræ orbiculatum, idémque terebratum, cuiusmodi retinendis iumentis parietes muniuntur. Vigesimatertia Maii frequens populus cœpit horis antelucanis septies turrim ambire, deosculando singulos angulos, eosdémque identidem palpans. Ab hac turri ad decem uel duodecim

Templum Meche.

Digitized by Google

duodecim paſſus eſt turris altera inſtar ſacelli noſtro more extructi: ea ternos uel quaternos habet aditus. In turri media poſitus eſt puteus, qui agitur in profundum ad brachia quaſi ſeptuaginta. Is aquas ſalnitro infectas emittit. Puteo præfecti ſunt circiter octoni homines toti populo aquis hauriendis: & ubi frequens populus ſepteno ambitu priorem turrim circundedit, propius accedit, & tergi putei orificium tangens hæc præfatur, Sit in Dei honore: Deus indulgens mihi dimittat peccamina. His prolatis, qui aquam hauriunt ternas aquæ lagenas ſingulis puteo hærentibus infundunt, totúmque hominem à uertice uſque ad calcem abluunt. Madefiunt omnes, etiam ſi ſerico amicirentur. Tunc ſomniant ineptiores ac deliri infuſo latice ſe eſſe ab omni reatu emaculatos. Addunt fabulæ ſceleroſi abſumere reatus puteum. Aſtruunt etiam, priorem turrim quam ſupra memorauimus, ſeptemplici circuitu ambitam eſſe primam domum, quam unquam Abraham exædificauerit. Propterea ita loti, madidi adhuc ad eum montem, quò præmiſimus eos profectos eſſe ſacrificandi Abrahæ gratia, contendunt, illic biduo commorantes. Rurſum Abrahæ ad montis radices ſacrificant.

De ritu ſacrificandi apud Mecham. Cap. XVIII.

QVIA PLERVNQVE generoſos animos noua delectant, accenditúrque quiſque optimus ad magna ſubeunda horum narratu, ob id ut magnanimis fiat ſatis, compendioſius quantum quibo, eorum ſacrificandi ritum ſubiiciam. Igitur ſacrificaturi, alii ternos, quaternos alii, ſenos nonnulli uerueces mactant, adeóque laniena madet, ut ſupra terna milia huiuſmodi pecudum confecta fuerint quà ſol emergit iugulantur, mox inopibus in dei gratiam erogantur: nam ingens, eadémque incondita egentium turba aderat, utpote triginta milium: qui humo egeſta foueam agunt, ínque ea exuſcitatum ignem camelorum excrementis alunt, torréntque elargitas carnes, eiſdémque aſſatis ueſcuntur. Ego uero crediderim inedia compulſos, non uoti gratia egentes huiuſmodi illò profectos eſſe: adducórque ea coniectura, quòd nobis ingens cucumerum copia erat: abunde enim ex felici ac perbeata Arabia aduehebantur: illis nempe cortice dempto ueſcebamur: ſiliquas uero extra tabernaculum, ut aſſolet, proiicie bamus: at inopes numero quadraginta uel quinquaginta correpturi cortices mox aderant, intérq; eos iurgium ingens uiſebatur ſuſcipiendarum ſiliquarum cauſa, parúmque à digladiatione aberant concertantes, utri eorum priores legerent ſiliquas uel ſabulo infectas. Ob eam rem in eam deuenimus opinionẽ, quòd eximendæ famis, non abluendorum reatuum cauſa eò aduenirent poſtridie eius diei eorum Cadi (is eius loci eſt apud eos, cuius ſunt apud nos uerbi dei concionatores) montem ſummum concionaturus ad ſubiectum populum conſcendit: nam circiter horæ ſpatium incolarum lingua concionatus eſt. Concionis ſumma erat, ut obortis lachrymis peccamina deflerent, pectora plangentes: ipſéque uoce ſublatiſſima hæc ſubdebat, O Abraham dilecte dei. Et rurſum, O Iſaac à deo electe, eiuſdémque amice: deúmque pro Nabi populo exora. His dictis continuo gementium uoces exaudiebantur. Habita concione rumor increbuit, Arabum manum numeroſiſſimam, utpote uiginti milium aduẽtare. Quo nuntio icti qui carauanam agebant, actutum quaſi lymphati in urbem Mechæ dif-

Cadi concio

fugiunt. Ad ſextum uſque lapidem à Mecha Arabas direpturos carauanam ueniſſe nuntiabatur, Ob id & nos tutò in urbem Mechæ dilapſi ſumus. Verum dum pedem ſtruimus circiter medium iter, id eſt inter montem & Mecham, à nobis deſpicabilis paries repertus eſt, latitudine quaternorum cubitorum. Circum parietem præteriens populus calculis ac lapillis ſolum conſtrauerat. Huius cauſam hanc eſſe referebant. Cum uidelicet diuus Abraham à deo iuſſus eſſet, ut filium mactaret immolantium ritu, ut præceptorum dei amans fertur natum Iſaac monuiſſe, ut imperata dei capeſſiturus ſe ſequeretur. Sequenti parentem nato Iſaac ementita & chari cuiuſdam forma aiunt cacodæmonem non longe à pariete aſtitiſſe, percunctatúmque fuiſſe amici appellatione, quónam contenderet. Reſpondenti Iſaac, ſe ad parentem proficiſci, qui eum opperiebatur: ad hæc hoſtem humani generis reſpondiſſe memorant, gradum reuocaret, quoniam ſi pergeret iter perficere, ſacrificaturum eum parentem Abraham eſſe: ferunt Iſaac hoc monitu dæmonis haudquaquam perterritum dixiſſe dæmoni, ſineret parentem exequi imperata dei, poſtquam deo ſic erat complacitum. Hoc reſponſo narrant euanuiſſe dæmonem. Verum progreſſo nonnihil Iſaac, rurſum alterius chari accepta perſona, dæmonem itidem monuiſſe aiunt, ne uidelicet obſequeretur parenti, mactare eum paranti. Tunc ferunt Iſaac ira percitum lapillo impacto dæmonis frontem conſauciaſſe. In cuius rei monumentum illàc iter agẽs populus, ubi propius parietem acceſſerit iacere in murum calculos conſueuit: indéque in urbem ſe recipiunt. Dum iter agimus, cœlum inumbrabant palumbes innumeri. Aiunt auitia huiuſmodi à uolucre illa traxiſſe genus, quæ Mahumeti in aurem loquebatur, ſub uelamento ſacri pneumatis. Inerrant dicti palumbes uicis, ædibus, taberníſque ipſis frumentariis, milii ac orizæ: uíxque licet eos abigere: occidere uero aut capere huiuſmodi palumbes propè capitale cenſetur. Arbitrantur enim incolæ, ubi memoratæ aues uapularent, orbem tótum ruiturum: ob id impenſa aluntur in templo medio.

De unicornibus templi Mechæ, quos monocerotas appellant, qui ferme alibi non uiſuntur. Cap. XIX.

Vnicornes. AB ALTERA delubri parte ſepta uiſuntur, ſiue clauſtra mauis appellare: in his unicornes gemini aſſeruantur, locóque miraculi populo ſpectandos præbent. Nec ab re: res eſt miratu digniſſima: ſunt enim eiuſmodi, ut ilico denarrabimus. Alterum eorum, quem conſtat longe proceriorem eſſe, pullo equino triginta menſes nato haud abſimilem crediderim. Prominet in fronte cornu unicum longitudine trium cubitorum. Longe natu minor eſt alter, utpote anniculus, ac equino pullo ſimillimus: eius cornu quaterni palmi longitudinem haud excedit. Coloris eſt id animal equi muſtelini: caput cerui inſtar: collo non oblongo, rariſſimáque iubæ, ab altera parte ſolum dependentis. Tibias habet tenues, caſdémque graciles admodum hinnuli modo. Vngulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes ferme referentes. Tibiarum poſteriorum pars exterior uilloſa eſt, pilíque plurimi. Sanè id animal ferum uidetur, uerum ferociam neſcio qua comitate condiuit. Eos unicornes quiſpiam Sultano Mechæ dono dedit, ceu rem inuentu rariſſimam, candémq; pretioſiorem. Aduecti ſunt ex AEthiopia ab AEthiopum rege, ut eo munere

Digitized by Google

nere neceſſitudinem coniunctiſſime cum Sultano Mechæ præfecto iniret.

De nonnullis apud Mecham contingentibus, déque Zida Mechæ portu.

Cap. XX.

HOC LOCO peropportunum uidetur ea recenſere, quæ in re ſubita acerrimum præ ſe ferunt ingenium: ubi ipſa ingruens neceſſitas, cuius ſunt acriſſimæ leges, ſic fiendum perſuaſerit. Illud mihi uſu euenit, operæq; pretiũ fuit, ut fugam meditans, clanculum à Mecha diſceſſurus uirum me explicuerim. Igitur cum forte à duce meo nonnulla emendi datum mihi fuiſſet negotium, in emporio attentius me obſeruans Mahumetanus quidam. Chriſtianum eſſe nouit: propterea his me uerbis percontatus eſt lingua patria, Inte mename, id eſt unde es tu? cui ego, Mahumetanus ſum: at ille, uerum non dicis: cui ego, per Mahumetis caput, ſum Mahumetanus. Rurſum Mahumetanus ille, Veni domum meam: quare ſecutus ſum hominem. Is ut domi fuit, cœpit me Italorum lingua percontari, unde nam eſſem, aſſeuerans me noſſe, ſubdénſq; me Mahumetanum haud eſſe, affirmans Genuæ ac Venetiis fuiſſe aliquando: & ut dictis fidem faceret potiorẽ, nonnulla memorabat quæ præ ſe ferebant eum uera locutum eſſe. Hoc intellecto, faſſus ſum ingenue me Romanũ eſſe, ſed Mahumetanæ fidei initiatũ me eſſe in urbe Babylonis Memphitica, factúmq; ex Mamaluchis unum. Hoc audito, uiſus eſt Mamaluchus ex denarratis non mediocrem cepiſſe uoluptatem, ob id honore me proſequebatur inſueto. Verum quia cordi hæſerat mihi longe ultra progredi uelle, Mahumetanũ percontabar, eſſétne ea urbs Mecha illa adeo famigerata, ut eius totus fermè orbis meminerit: ſciſcitabárq; ab homine, ubi nam eſſet baccarũ ac margaritarum, & id genus monilium, aromatúmue ingens, ut ferebatur copia: & item ubi eſſent tot mercimonia, quæ illò comportari dicebantur: eóq; omnis mea oratio pertingebat, ut explorata Mahumetani mente, compertũ fieret mihi, qua de cauſa illic cõmercia, ut conſueuerãt, non uigebant. Et quia percontando hominẽ, in cauſa eſſe Luſitaniæ regem, ceu maioris partis illius oceani moderatorem, Erythræíq; ac Perſici ſinus dominum minime dixi: ſuppreſſa ex compoſito regis mentione, ipſe mihi attentiore animo ueluti explorabundus, cœpit ex ordine cauſam exponere, cur nundinis non intereſſent commercia exercentes, ínq; unum Luſitaniæ regẽ cauſam reiiciebat. At ego, ubi eius regis meminit Mahumetanus, de induſtria regis famã carpere cœpi, ne in eam opinionem Mahumetanus deueniret, ut gratum haberem, quod illò commercii cauſa contenderent Chriſtiani. Mahumetanus uero ubi perpendit me ex profeſſo Chriſtiani nominis hoſtem eſſe acerrimum, honorificentius etiã ſolito me excepit. Et rurſum ex ordine cuncta denarrabat. Doctus omnia, amici appellatione eum rogitabam, hæc Mahumetanorum lingua ſubdens, Menaha menalhabi, id eſt: oro te ut mihi aſſiſtens, me inſtruas quo nam modo hinc abſcedere clanculum queam, iuratiſſime affirmans me iturum ad eos reges qui Chriſtianis forent infenſi, Mahumetanóque inſinuabam, ſcire me nonnulla arcana, eáque tanti penſi, quæ ſi comperta forent ipſis regibus, nulli dubium fore, quin abuſque Mecha continuo me accerſerent. Suſpenſus uerborum horum ſumma expectatione Mahumetanus, Quid, inquit, artis te precor noſti? Cui ego, fabricandis tormentis omne genus concedo nemini. At ille, Mahumetes

Ludouici diſſimulatio.

Explorandi ſolertia.

Digitized by Google

uſque laudetur, qui te talem huc miſit uirum, ut deis Mahumetanis inſeruias. Propterea duce eo in eius ædibus delitui ſimul cum ſua coniuge, precibúſque abs me contendebat, ut à duce noſtro impetrarem, ut ſibi liceret circiter quindenos camelos omnifariam aromatum onuſtos haud perſolutis uectigalibus à Mecha abducere: pro huiuſmodi enim abducendis mercimoniis Sultano ſaraphi triginta debebantur. Ego uero Mahumetanum in ſpem certiſſimã induxi abducendorum camelorum uel ſi centeni forent, & hoc aſtruebam licentiore Mamaluchorum ritu. Pro his tamen omnibus efflagitabam, ut mihi tuto in eius ædibus eſſe liceret. His auditis Mahumetanus, ueluti uoti ſui compos, gaudebat plurimum, cœpítq; ob eam rem me cuncta docere, monuítq; ut ad regem quendam maioris Indiæ regni de Decham me reciperem. Huius regis ubi opportunum duxerimus, mentio fiet. Itaq; pridie quàm Carauana abſceſſerit à Mecha, memoratus Mahumetanus iuſſit me in penitiore ædium ſuarum parte deliteſcere: poſtridie eius diei horis antelucanis buccinator Carauanæ ſono tubæ cunctos Mamaluchos admonebat, ut inſtratis equis iter ſuum Syriam uerſus dirigerent: differentibus aut abnuentibus ex edicto mortẽ minitabatur. Vbi ea uox meis inſonuit auribus, ilico inceſſit me mentis horror, ac animi perturbatio tanta, ut continuo cœperim prehenſare, ac precari hoſpitis Mahumetani uxorem, ne me proderet, gemebundúſq; Deum maximũ exorabam, ut me ab hac interturbatione metúq; maximo aſſereret aliquando. Ea die quæ Marti dicata eſt, Carauana, id eſt camelorum agmen à mecha abiit, me deliteſcente in Mahumetani ædibus comite uxore eius. Mahumetanus autẽ Carauanam ſecutus eſt, uerum prius non diſceſſit, quàm coniugem monuerit, ut die Veneris me duci iuberet ad eam Carauanã, quæ à Zida portu Mechæ in Indiã profectura erat. Abeſt enim à Mecha is portus XL M paſſibus. Dum latui, quanta me exceperit mulier comitate, pro meritis minime referre poſſum. Ad id accedebat, quod ſpectatæ formæ Mahumetani neptis uirguncula annos nata quindecim, flos ipſe, plurimũ quaſi me deperiret, ad mutuũ amorem blandiuſcula allectabat. Verum per id tempus ingruente uitæ diſcrimine, præ metu ac formidine Venus propè emortua erat, propterea uitam ſponſis ac pollicitationibus amatæ præferendam eſſe duxi. Igitur die Veneris proxima circiter meridiẽ abii Carauanam Indicam ſecutus, noctéq; intempeſta peruenimus ad ruſculum quoddam Arabum, & ibi quod ſupererat noctis abſumpſimus, uſq; ad proximã meridiem. Poſtridie iter cepimus Zidam uerſus, eóq; deuenimus ſilentio noctis. Ea urbs mœnia habet nulla, ſed ædes ſunt conſpicuæ, Italis haud abſimiles: earum elegantiã prudens prætereo, ut breue faciam. In urbe huiuſmodi uigent magnopere commercia, illò confluentibus omnibus propemodum nationibus, præter Iudæos ac Chriſtianos, quibus nefas eſt eò proficiſci. Simulac urbem inii, contendi ad delubrum eorum, Meſchitã ipſi uocant, & illic nactus ſum inopum egentiúmq; cateruã maximã, utpote numero uigintiquinq; milium. Hi opperiebantur quempiã nautam, quo duce in patriam repedarent: uiſis egentibus delitui in delubri angulo, & ibi ſtratus humi diebus quindenis moram trahens ueluti languens, plorabundus querulas ſubinde emittens uoces ægritudinem ſimulabam, quaſi afflictarer ſtomachi, uel corporis languore quopiam, exciti mercimonia exercentes ad gemebundam uocẽ,

Zida.

pauperes

Digitized by Google

pauperes percontabantur quis nam mortalium ille esset, qui eas ederet lugubres uoces. At inopes qui hærebant lateri meo, Est inquiunt, miser Mahumetanus, qui animam est efflaturus. Vesperi autem post primam facem egrediens delubro esculenta emptum itabam, utrum cibi appetentiam concitassem ea potestis coniectura assequi, quòd semel in die tantum comedebam, neque opipare, sed quidem frugalius quàm quis autumare possit. Vrbi moderatur Sultanus, Babylonis hexarchatum habet germanus eius Mechæ Sultanus. Verum ut præmisimus, Babylonico paret. Non operæpretium censeo, ut denarrandis huius urbis moribus ac ritu diutius insistam, quando certe constat eos Mahumetanos esse. Solum est infœcundum admodum, aquarũ uero præsertim potu suauium summa est caritas, ædes pelago alluũtur. Ibi quicquid est quo humanior uita carere non possit inuenitur, sed aliunde aduehitur, & cõprimis ex Bobylone urbe Nilotica, ac ex perbeata felicíque Arabia, compluribúsque locis aliis. Illic ob cœli inclementiam ægrescunt plerunque humana corpora. Sunt propterea ibi fermè semper languentium cateruæ. Vrbs ædium quingentorum ambitu continetur. Peractis quindenis diebus, cum nauta egi, qui Persidem profecturus erat, ut & mihi eódem eundi faceret potestatem. In portu iecerant ancoras centum fermè liburnicæ, si celoces cymbásque & id genus actuarias naues percenseas. Itaque transacto triduo, uento uela dantes, Erythræum mare sulcare cœpimus.

Cur mare Erythræum sit importuosum, sulcaríque nocte non possit.

Cap. XXI.

SATIS est in confesso omnibus, quòd dictum æquor non est rubrum, sed instar reliqui æquoris. Nos igitur pelago commissi, mariã sulcauimus usque ad occasum solis: interdiu tantum nauigabile est mare, noctu conquiescũt tantisper nautæ, donec ad eam insulam quæ Chameran dicitur, peruentum est: deinceps itur tutius. Cur noctu sulcari nequeat, id causæ afferunt, quod aridis ac scopulis breuibúsque frequens est mirandum in modum mare, ob id opus est diuturniore specula è superiore parte mali præuidentibus discrimina nautis.

LVDOVICI ROMANI PATRITII ARABIAE FELICIS LIBER SECVNDVS.

De urbe Gezan, déque eius fœcunditate. Cap. I.

POSTEAQVAM de moribus populorum, déq; urbium ac locorum felicis Arabiæ situ satis supér que disseruimus, quantum nobis licuit perspicere, non absonum esse uidetur, ut minore quàm quibimus immoratione, quæ supersunt expediamus. Transactis ergo sex diebus, ad urbem peruenimus nomine Gezan. Ea portum habet commodissimum, eundémq; elegantissimum. Illic enim offendimus supra quadraginta quinque diuersarum regionum liburnicas. Vrbs littori adiacet, principíque Mahumetano paret. Ager ferax est modo Italici soli, fert in primis mala cydonea, punicáque, ac Assyria, & optimas uuas, persica, pe-

Digitized by Google

pones, nuces, perſica, roſas, flores multiplices, cucurbitas, poma cetrina, allium, cepas, diceres paradiſum uoluptatis: incolæ plerunque nudi agunt: in reliquis more Mahumetanorum degunt: ibi etiam ſumma eſt ubertas carnium, rei frumentariæ, hordei, milii albicantis, dora ipſi appellant: eo enim ſuauiſſimus conficitur panis: tridui mora inibi commeatuum ſumendorum gratia abſumpta eſt.

De nonnullis populis qui Banduïni dicuntur. Cap. II.

ABEVNTES ab urbe Gezan itinere quinque dierum, nauigauimus læuorſum in conſpectu tellurem ſemper habentes: & ubi à nobis conſpectæ ſunt ædes quæpiam, mox eſculenta ſumpturi in terram deſcendimus numero fermè quatuordecim, rati non difficulter id impetrare ab incolis poſſe: uerum operam luſimus. Pro reſponſo iacti ſunt funda lapides. Id genus appulſis inhoſpitale admodum Banduin dicitur, centeni propemodum erant qui nobiſcum manum eminus conſeruere, fundis lapides uibrantes: horæ ſpatio concertatum eſt: ex illis cecidere circiter uiginti quatuor, reliqui uero effuſiſſime diffugere. Inermes erant, ſi fundas excipias, nudíque agebant: diffugientibus ipſis, gallinas uitulóſq; opimos ſuſtulimus. Intra horas ternas ecce frequens continentis incolarum turba, utpote ſexcentũ: quibus conſpectis, uiſum eſt nobis referendum eſſe gradum, redeundúmque ad liburnicas eſſe.

De inſula maris Erythræi, Camaran nomine. Cap. III.

EADEM die iter cepimus uerſus inſulam quandam cui Camaran nomen inditum eſt. Ea ambitu decem mille paſſuum patet. In ea uiſitur oppidum ædium fermè ducentarum. A' Mahumetanis colitur, in ea aquarum carniſúmue copia eſt, ibíque ſal elegantius quàm unquam conſpicatus ſim. Ad continentis latus portus, abéſtq; ab ipſo continenti octonis millibus paſſuum. Ea patet Sultano Amaniorum, id eſt felicis Arabiæ. Illic bidui mora ſumpta, uerſus oſtium Erythræi maris iter cepimus duorum dierum itinere. Noctu interdiúque ſulcatur id equoris. Nec ab re id dixerim, quandoquidem ab ea inſula uſque ad Zidæ portum noctu tuto nauigari mare Rubrum nequit, ob breuia ac frequentiores ſcopulos. Vbi uero ad oſtium pelagi peruentum eſt, inter ſepta ſiue clauſtra quæpiam eſſe uidebamur, oſtio non plus ternis milibus paſſuum patente. Dextrorſum uero continens uiſitur eminens altitudine decem paſſuum: ſed tellus inculta admodum, quantum terminari oculis quibat. Ad læuam autem dicti oſtii conſurgit mons eminentiſſimus, idémque ſaxeus. Circiter uero medium oſtium apparet inſula perquam mediocris, Bebmendo nomine, omni habitatore uidua. Proficiſcentibus Zeilam iter eſt dextrorſum: Aden uero euntibus læuorſum iter arripiendum eſt. Eà nos profecti ſumus in conſpectu tellurem ſemper habentes, ex Bebmendo uidelicet in Aden itinere bidui mediáque diei.

De urbe Aden, déque nonnullis eorum erga appulſos negotiatores moribus. Cap. IIII.

HAC VRBE non memini uidiſſe munitiorem, in continenti præſertim haud inæqualis ſoli: geminum latus ſepiunt mœnia: quod ſupereſt, montibus occluditur, ínq; eis quinæ ſunt arces: in ſolo æquali eſt urbs, ambitu ſex mille ædiũ contenta: commercia in nundinis noctu hora ſecunda ob nimios, qui ſæuiũt interdiu, æſtus exercent. Prope urbem ad lapidis iactum mons eſt, ínque eo arx

ſita

Digitized by Google

sita est. Ad radices autem montis considunt naues: urbs profecto elegans est, & totius felicis Arabiæ urbium pulcherrima. Illò ceu ad famigeratum emporium ex utraque India, AEthiopia ac Persida exercentes mercimonia nauali itinere confluunt. Itidem agunt, qui ad Mecham frequentes contendunt: uerũ simulac liburnicæ portum appulerint, adsunt præfecti uectigalium percontantes unde soluerint, quídue conuehant mercium, quantúmque temporis sulcando maria absumpserint, & item quot homines singulæ celoces tulerint. His exploratis, condicto malum, uela & id genus armamenta asportant aliò, ut illinc abeundi, haud persolutis uectigalibus, exempta sit occasio appulsis. Postridie illius diei, quo illuc appuleram, corripuere me Mahumetani, correpto actutum compedes indidere. Huic rei occasionem idolorum cultor quidam præstitit, qui me his quasi uerbis compellauit, Canis, inquit, Christiane, cane natus. Exaudito Christiani nomine, Mahumetani ilico me corripiunt, correptúmque trahunt ad eum, qui Sultani uicaria fungebatur opera: móxq; concione aduocata, sciscitabatur ab his qui ad consilium adhibiti fuerant, utrum leto tradendus forem, ueluti Christianorum explorator. Aberat urbe Sultanus, qui quoniam cædium humanarũ expers adhuc dicebatur: itum est in eam sententiam, ut prius morti haud traderet, quàm monitus Sultanus fuisset. Igitur sortium beneficio seruatus sum in custodia habitus diebus quinis ac quinquagenis, pedibus appendente ferro pondo librarũ duodeuiginti. Perendino die quo capti sumus, ad eum, qui de perduellione inquirit, accurrerunt complures Mahumetani minarum pleni, qui nando superioribus diebus Lusitanorum manus effugerant, pessundatis eorum celocibus: ob id cædibus Christianorum inhiantes, sanguinem nostrum expetebant, asseuerantes identidem nos Lusitanorum exploratores esse: uerum non defuit supernum auxilium nobis: nam qui nos custodiendos susceperat custodiarum præfectus, conspectis lymphaticis Mahumetanis, ratus uim subesse, ualuas occludit, statúmque obdit pessulum. Transactis uero quinis supra quinquaginta diebus, Sultanus nos ad se duci iubet: eò enim bini unico camelo compediti pedicis ferreis uecti sumus: nec ante ad Sultanum peruentum est, quàm dierum octo itinere consummato. Itaque Sultano in urbe cui Rhadæ nomen est sistimur: tunc enim rei bellicæ princeps operam dabat, delectum triginta milium hominum habens, bellum Sultano cuiusdam urbis Sana nomine, illaturus. Abest ea urbs à Rhada itinere dierum trium, partim in decliui colle, partim uero in subiecta planicie sita, uisu pulcherrima, antiquiore æuo, ac hominũ frequentia, necnon opum uber tate præcipua. Itaque tremebundi Sultano assistentes, cœpit me percontari explorabundus, unde nam essem: ego uero respondi me Romanum esse, ínque urbe Babylonis, cui Cayro nomen est, fidei mamaluchorum initiatum esse, contendisse me ad eam urbem quæ Medina uocatur, ubi Nabi, id est propheta humatus dicitur, quódque illò concesserim uisendi sui gratia, fama suæ celebritatis allectus. Addénsque ubi gentium ac locorum, & comprimis apud Syros ac Mecham, Medinámque urbem receptum esse, eum claritudine morum, ac uitæ sanctissimo tenore secundum esse memini: debere propterea sibi perspicuum fore, cui ob uitæ eminentiam comperta esse debebant omnia, me minime Christianorum exploratorem fore, sed Mahumetanũ optimum, suæque eminentiæ man

Ludouici captiuitas.

Digitized by Google

cipium. Ad hæc Sultanus ait, dicito, leila illala Muhumet reſullala. Hæc ego nunquam promere quiui, aut quia deo non erat complacitum, uel certe ictus pauore nimio hiſcere non audebam: ubi ego conticui, mox iuſſus ſum in cuſtodiam coniici, præſidio hominum complurium: nam ex oppidis duodeuiginti quaterni homines, quatuor ſingulis diebus ad mei cuſtodiam excubabant, mutatis ſubinde cuſtodiis, ut per uices ſingula oppida quaternis diebus cuſtodiendum me traderent: ita trimeſtri cœlo frui nequiui. In cibatu autem ex milio panis ſingulo die dabatur, iſque modicus admodum, adeo ut uel ſeni panes eiuſmodi, famem unius diei non exemiſſent. Si uero ad ſatietatem aquam propinaſſent, mecum opipare nimis actum eſſe arbitratus fuiſſem. Intra triduũ Sultanus in expeditionem bellicam profectus eſt, Sanam urbem oppugnaturus: trahebat enim exercitum ſecum, quem memorauimus, ſũbq; eo merebant equitũ terna milia: Chriſtianis parentibus nati erant equites, iidem inſtar AEthiopum nigricantes. Hi in regno preſbyteri Ioannis impuberes adhuc empti fuerant, diſciplinæque militari aſſueuerant, erántque prætoriani milites, qui principis ſtipabant latus, longéque pluris pendebantur, quàm cæteri uel numeroſiores, utpote numero octuaginta milium. Corpus hi uelant ſindone inſtar chlamydis facta, altero exerto brachio, cætera ſunt nudi. Inituri bella orbiculatis clypeis utuntur, ea ex binis bubalinis tergoribus conſtant, intercurrentibus quaternis bacillis, qui ferrumine neſcio quo dilabi non ſinunt coria. Clypeos huiuſmodi exornat pictura multiplex, efficítque ut uiſu credas pulchrius nihil, telíſque uitandis nihil aptius, magnitudine dolii orificium haud excedunt. Pro manubrio tantum aſſeris habent, quantum ipſa poteſt capere manus, ídq; geminis clauis firmant. Tragula utuntur, teli enim genus eſt, enſeq; haud oblongo, ſed lato admodum: lineis ueſtibus, uerũ uerſicoloribus amiciuntur: xylon ſiue goſipiũ arcendi algoris gratia, neoterici bombicem appellant, addunt: goſipinæ huiuſmodi ueſtes prælio nauando non ſunt ineptæ: ob id ituri in prælia eas loco chlamydis induunt: ſinguli ſingulas ferunt fundas, ut circum capita uibrent lapides. Subtus fundam eſt ſurculus, meſuer appellant, eo pro dentiſcalpio utũtur. Nati quadraginta aut quinquaginta annos, ex proprio capillo ſibi cornua conſtruunt, ſicque bicornes incedunt ceu caprearum hinnuli: ubi in bellicam expeditionem itur, ſequuntur exercitum camelorum quina milia, hi ſinguli onuſti ſunt funibus goſipinis.

De deſiderio mulierum Arabicarum, quo efflictim deperiunt albicantes homines. Cap. V.

DIGRESSO exercitu, haud mora, in meam cuſtodiam redii. In prætorio principis ex ternis coniugibus Sultani una degebat, ea pediſſequas coſmetáſque circiter duodenas alebat filo corporis conſpicuas, colore ad nigrum inclinante, earum ſane opera mihi plurimum conduxit: nam qui in cuſtodia eramus, decreuimus omnes (tres enim eramus) ut quiſpiã noſtrũ ſtultitiam ſimularet, quo cõmodius quiret alteri alter eſſe uſui: tandem ſors tulit, ut inſaniendi prouinciã ſuſciperem: qua ſuſcepta operæpretium erat ut ea agerem quæ præ ſe ferrent dementiam: uerum enímuero primis tribus diebus, quibus cœpi inſanus eſſe, adeo feſſus laboribus exantlatis repertus ſum, ut maiores nunquã ſubierim erũnas, pueris infenſiſſime me obſeruantibus: nam quinquaginta plerũq; ex omni incolarũ colluuione

Simulata inſania.

Digitized by Google

colluuione diutiſſime me lapidibus inceſſebant: ut parum abeſſet quin me obruerent: me tamen par pari referente quod læderet. Dum me conſectabantur pueri, inſanum uocitabant. At ego in interula affatim lapidum ſemper gerebam, ut ex ea re dementiam meam cunctis aperirem. Regina uero conſpiciebat per transennam è feneſtris, concomitantibus eam uirginibus. Ab'que ſolis emerſu uſque ad occaſum uacabat meis ineptiis, ut inde uidendi mei ſumpta occaſione colloquia mecum iniret. Cum itaque nonnullis negotiatoribus eſſem ludibrio, ut teſtatior mea foret inſania, exuta interula nudus prodiui, ádq; reginæ conſpectum ueni, quæ uiſo me magna afficiebatur uoluptate, uixque ferebat æquo animo, ut à ſe abſcederem, quaſi nondum ſatiaſſet aſpectũ. Interea opiparas ganeatáſq; dapes mihi dari iubet, ob id ſplendide epulabar: & ubi uidiſſet irruentes in me pueros, hortabatur ut eos neci eorum periculo traderem: beluas identidem appellitans. ædibus principis inerrabat præpinguis ueruex, cuius cauda adeo obeſa erat, ut pondo eſſet librarum XL, hunc ego manu apprehenſum iure inſaniæ, his uerbis compellabam, eſſẽtne Mahumetanus, an Chriſtianus, uel Iudæus: at pecus obmuteſcebat: ego uero crebrius ut fidei Mahumetanæ initiaretur, his uerbis inſtabam, leila illala Mahumet reſulala: at belua nuſquam reſpondit: cui ego ſcipione confregi crura, oblectabatur his regina ineptiis, & mactati pecudis carnes mihi dari iuſſit epulandas: ueſcebar ego adeo illecebre, ut nihil unquam comederim uoluptuoſius: intra triduũ confeci & aſinum, qui latices in regiam conuectabat, ob idipſum quòd fieri Mahumetanus renueret. Per id tempus etiam abs me adeo male acceptus eſt Iudæus, ut propè ſeminecem eum reliquerim. Verũ dum pergo inſanire, quidam me longe ſtultior cœpit probris ac maledictis conſectari his fermè uerbis, Canis Chriſtiane, cane natus. Ad has contumelias factus iritatior, cœpi in eum lapides iacere plurimos. Conuerſus ille ſubſcribẽtibus pueris, lapide meum pectus percuſſit grauiore ictu. At ego compeditus fugientẽ aſſequi nequiui. Ob id ad cuſtodiam redeo meam: euntem rurſum ille me dementior inſequutus, in latera lapidem impegit: ob cuius ictum ſum longe deterius acceptus, quàm ex priore percuſſione fueram: licet quiuiſſem utrunque uulnus euitare, uerum ut inſaniæ meæ fidem aſtruerem maiorem, malui lapide uapulare. Cuſtodiam ingreſſus congerie lapidum oſtium obſtruxi, inibíque uitam per dolores & interturbationem traxi biduo ab omni cibatu potúque temperans: propterea rebantur regina & complures alii me animam efflaturũ, conſumptũ inedia. Reſerarunt itaque reginæ iuſſu obſtructum à me oſtium: at canes illi mihi illudentes loco panis marmoris fruſta obiiciebant, affirmãtes id ſaccarum eſſe, alii botros uuæ harena oppletos proiiciebant, ſal eſſe dicentes: ego uero actus fame incredibili, ſaburratas uuas comedebam. Eadem die quoniam increbuerat me biduo temperaſſe à potu cibóque, fama accedente uulgari, me diuinum eſſe: aliis tamen cenſentibus me prorſus inſanire, ut ſcinditur incertum ſtudia in contraria uulgus: itũ eſt præſtò ad quoſdam, qui eius loci erant apud eos, cuius ſunt apud nos eremitæ, opinione ſanctioris uitæ celebriores: hi montana incolebant. Ad me itaque ſunt perducti, ut exploratius ſciſcitarentur quiſnam eſſem mortalium. Percuntantibus eos negotiatoribus nonnullis, ſanctúſne eſſem, an dem ẽs: horum uaria erat ſententia, alter me ſanctum aſſeuerabat, alter uero me corre-

Digitized by Google

ptum amentia arbitrabatur. Diſſidentibus eis diutius, id eſt plus horæ ſpatio ſuper re huiuſmodi, duxi miſſos eos facere. Ob id ſublata interula, lotio illos aſperſi: quo facto, mox conuenit inter eos, me prorſus amentem eſſe, fugáque arrepta, hæc ſucclamabant, me dementem, non ſanctum eſſe. Regina uero è proſpectu eminentiore cuncta ridens deſpiciebat, uirgunculis aſtantibus, in háncque uocem prorupit, aiens, Per dei bonum, pérque Mahumetis caput, hic cunctorum hominum eſt optimus. Mane poſtridie cum illum forte ſommo indulgentẽ nactus eſſem, qui me gemino ictu percuſſerat, memor acceptæ contumeliæ, irrui in hominem, & arreptis eius crinibus, genibus cœpi ſtomachum collidere, adeóque pugnis uultum uiri contudi, ut plueret cruore facies, uíxque ſeminecem deſtitui hominẽ. At regina à longe omnia proſpectans aiebat, Confice, confice beluam. Abſceſſit ille, nuſquámque comparuit. Inter hæc urbis moderator reſciuit multiplici coniectura, ſocios meos perfidia Punica fuga ſibi conſulere uelle, & exutis compedibus, effractáque cuſtodia abſceſſuros, me tamen harum rerum expertes: uerum quia probe nouerat uiſendi mei reginam ſumma affici uoluptate, ſtatuit prius uim mihi inferendam haud eſſe, quàm ipſam conueniſſet. Quæ ubi in horum cognitionem deuenit, cenſuit me non eſſe inſanum, iuſſit'que me poni in inferiore regiæ cuſtodia, oſtio patente, compeditum tamen.

De reginæ liberalitate. Cap. VI.

PROXIMA nocte regina comitibus ſenis pediſſequis elegantioribus me uiſit, animóque attentiore percontabatur, an eſſem demens: ego uero ſenſim reginæ aperui me minime amentem eſſe: at illa huius rei gnara in meam ibat ſententiam, cœpítque me blandius excipere, iuſſit'que mihi ex leuiſſimis molliorib́uſque plumis ſtratum poni, ſplendidiúſque alebat, méque totum lauacro additis ſuffimentis emaculauit. Igitur cum me ſpatio duodecim dierum ita accipi tractaríque humanius iuſſiſſet: illis peractis, è ſuperiore regia ad loca infima deſcendens, ſingulo ueſperi hora noctis circiter quarta me uiſum itabat, ſecúmque comportabat delicatiora eſculenta. Ingrediens uero me hac uoce inclamabat, Accede inquiens Ludouice, eſuríſne? Ego autem reſpondebam, me eſurire, futuræ inediæ proſpectum iri cupiens: conſurgénſque occurrebam reginæ, interiore tantum tunica amictus. At illa aiebat, Non ita, ſed exue interulam. Cui ego, O domina, non ſum nunc demens. Rurſum illa, Mehercule noui te nunquam amentem fuiſſe, imò aſtutiorem cautiorémq; te uidi neminem. Ego uero in eius gratiam exui ſubuculam: ea enim obſcœna uelabam. Nudum uoluptuoſius illa me geminæ horæ ſpatio intuebatur, nec à me aciem oculorum unquam auertebat, me obſeruans ueluti Cupidinem quempiam, querebatúrque, deos incuſans his fermè uerbis, O Deus hunc creaſti ſole candidiorem, è diuerſo autem coniugem meum, méq; ac natos meos omnes nigricantes formaſti: utinam hic meus coniunx foret: item ſuperis placeret, ut natum huic non abſimilem haberem. Hæc promens ſinus lachrymis impleuit obortis, ábque imo pectore trahens ſuſpiria, me attrectabat móxque eſt pollicita mihi, ſe ſimulac Sultanus aduentaſſet, daturam operam, ut compedes exuerem. Proximo noctis conticinio rurſum it ad me regina, ſequentibus eam binis eleganti forma puellis, allatíſque dapibus opiparis, me hac uoce inclamabat, Veni huc Ludouice. Ego reſpondi, Adſum.

Et rurſum

Digitized by Google

Et rursum illa. Vísne tu Ludouice ut tecum nonnihil morer? Cui ego, neutiquã domina, subdens, non satis supérque sibi fore, quòd compeditus eram, nisi etiã capitis pœna plecterer? At illa inquit, Noli pauere, per hoc caput tibi spondeo impunitatem: quòd si me istuc ire non annuis, ibit Gazella, aut Tegia, uel Galzerana. Hæc dicebat regina, non aliò tendens, nisi ut loco earum cuiuspiam puellarũ mecum cubaret. Verum ego nunquã sum his assensus, longéq; ante hæc omnia prouideram: cum mihi plus iusto affecta emori me ac deperire uidebatur, occurrabant animo quæ ingruebant discrimina. Haud certe nesciebam, ubi regina potita me fuisset, non defuturum mihi aurum argentúmque, camelósue ac mancipia, & id genus fermè omnia, quæ mihi complacita fuissent: probe etiam intelligebam stipaturos latera mea acriore obseruatione dena mãcipia quocunq; proficisci contigisset, uíxq; me euadere posse Arabiæ septa noueram, obseruantibus portus ac transitus omnes mancipiis nigricantibus. Edixerat enim rex omnibus, qui fluminum portus ac uiarum obseruant angiportus, ne me sinerent diffugere, imò abeuntem corriperent: obuersabatur etiam animo, quòd si semel fuga arrepta non euasissem, præsto affuturam mortem, aut saltem compedes tãtisper, quoad uita superstes fuisset. Ob eam rem reginæ nunquam sum assensus, ne simul animæ ac corporis subirem apertum discrimen. Mœstus itaq; ac gemebundus noctem transegi, deo Opt. Max. me committens. Intra triduũ uero Sultanus aduenit, ob cuius aduentum haud mora, per internuntium regina me fecit certiorem, se nauaturam operam, ut maximarum opum fierem dominus, si modo illi obsequi uellem. Ad hæc respondi: Exolueret datam deo ac Mahumeti fidem, méq; è compedibus erueret: demũ planissime non desperaret me illi rem gratã facturũ esse. Quare ilico me prodire iussit, ac Sultanũ adire: qui ut me uidit, percontari cœpit, quónam proficisci uellem exutis compedibus. Cui ego, O princeps, parentes habeo nullos, prolis sum expers, germanos ac seruos nullos habeo, præter deum ac prophetam habeo neminem. Tu uero princeps, si tibi est complacitum domi tuæ me alere, ero tibi pro mancipio in famulatu perpetuo: erumpebant tandem lachrymæ, oráque ubertim irrigabant, regina astante. Quæ miserata erumnas meas, Sultanum his uerbis alloquebatur. Reddenda est tibi aliquando ipsi deo huius pauperis ratio exactissima, quem diutissime in custodia nullis accedentibus demeritis habere iussisti, caue ne deorum subeas indignationem. Ad hæc Sultanus, ad me conuersus infit. I quò libet, nam te posthac iubeo liberum esse, ut cœlo pro arbitratu frui queas. Quo dicto actutum compedes abieci, reserantibus illis quibus id munus soluendi mei delegatum erat. Liber factus corrui ad Sultani pedes, uestigiáque pedum eius deosculabar, gratias agens. Reginæ uero manus tantum osculatus pro uirili gratias agebam. Illa autem manu me apprehendens, Veni, inquit, mecum pauperrime, quoniam noui te inedia propè absumptum esse. Vbi uero in cubiculum me introduxit suum, suauiari me cœpit totiens, ut plus quàm centies id factum esse arbitrer, dapibúsque appositis, me epulari iussit opipare. Ego comedere nolui, siue quòd præ gaudio partæ libertatis capiendi cibi appetentiam habebam nullam, aut quòd summa gaudii futurus metus occupauerat: nam ubi conspicatus sum reginam arcane in aurem Sultani loqui, cœpi totus horrere, ratus

Digitized by Google

reginam à rege me loco mancipii impetrauiſſe: ob id ad reginam conuerſus aio, Tantiſper domina non comedam, quoad me libertate donaueris. At illa conticeſce demens, quando certe te fugit, quid de te immortales dii ſanxerint: ſi uir nequam non eris, princeps fies. Iam compertũ habebam quorſum hæc tenderent, nouerámque quem hexarchatum eſſet datura. Addidi propterea, ſineret me conquieſcere tandiu, donec id ſanguinis quod metus pauórq; abſtulerat, reaſ ſumpſiſſem: nam præter Venerem cuncta uelle poſſe uidebar. At illa, mehercule uerum dicis: ſed ego te quotidie ſplendidius excipiam, appoſitis ouis recentioribus, gallíſq; gallinaceis, columbis, pipere, cinamomo, ac nuce myriſtica. His auditis, cœpi ampliores ſumere ſpiritus, factus nonnihil lætior ob ea quæ tam ampliter mulier pollicebatur: & ut refocillatis uiribus, procúlque pulſa formidine, priorem aliquando recognoſcerem Ludouicum. Conquieui in regia ad quindenos uel uicenos dies optime acceptus. Interea regina uenatum eundi mihi poteſtatẽ facit, iui ſecum: ubi uero redii, ſimulabam comparaſſe præ laſſitudine ægritudinem, ex compoſito id agens, ut mihi liceret à congreſſu reginæ temperare. Delitui itaq; octonis diebus ſub languoris uelamento: illa frequentius per internuntios me uiſebat. Inter hæc commonefacio reginã uouiſſe me deo ac Mahumeti, deſtinauiſſéq; animo ire uelle uiſum uirum quendam, qui opinione probioris uitæ celeber erat admodum, in ea urbe quæ Aden dicitur. Annuit illa, & continuo camelum ac ſaraphos quinq; & uiginti mihi dari iuſſit. Quæ res me maxima affecit uoluptate. Poſtridie conſcenſo camelo abeo, itineréq; octo dierũ in Aden urbem perueni: móxq; uiſi eum hominem, quem uulgus ob uitæ ſanctitatem mire colebat. Nec is ab re cultus erat, quippe qui in ſumma inopia expers Veneris ſemper uixerat. Inibi complures uiſuntur huic haud abſimiles, uerum operam ludunt, quando certe conſtat abſque baptiſmi fide inaniter ac nequicquam inſumptos eſſe labores huiuſmodi. Peracto uoto poſtridie eius diei, quò illuc acceſſeram, finxi me ope illius qui ſanctus habebatur incolumem factũ eſſe: ob id haud mora, certiorem huius rei reddo reginam, addóq; poſtquam eius in me tot extabant merita, auere etiam plurimum, ut eius regnum uiſam. Id abs me factum ea ratione eſt, quòd compertum habebam illinc claſſem non diſceſſuram intra menſem, conuenerámq; clanculum claſſis cuiuſdam præfectũ, aperuerámq; illi, me iturum in Indiam, ſi modo mihi facta fuiſſet abeundi poteſtas. Onerauíq; promiſſis compluribus uirum, ſpondens donaturũ me eum fore munere perpulchro. Ad hæc ille reſpondit, ſe prius in Indiam proficiſci nolle, quàm in Perſida contendiſſet: conditiones me haud renuente, ita inter nos conuenit.

Hypocriſis.

De Lagi & Aiaz urbibus Arabiæ felicis, déq; Aiaz nundinis, & de Dante oppido. Cap. VII.

POSTERO die camelum conſcendi, peractóque itinere uigintiquinq; mille paſſuum, nactus ſum urbem quandam Lagi nomine: ea in aruis planiſſimis ſita, in ſolóque admodum æquali, populo frequens eſt, fert cariotas, & affatim carnium. At rei frumentariæ more noſtro inibi ſumma eſt ubertas, uuas habent nullas, lignorúmque ſummopere ſunt egentes: qui eam incolunt inciuiles ſunt ac ſubruſtici, ex Arabum gente erratica, ob id pauciſſimi cenſus. Inde abiens itinere diei unius peracto, alteram urbem offendi Aiaz nomine, ea in colle

Digitized by Google

in colle gemino posita est, intercurrente latissima conualle, ínque ea fons signatus: illò itaque commerciorum causa, ceu ad celebre emporium plurimi mortalium proficiscuntur,& comprimis utriusque montis accolæ nundinas adeunt, perraróque usu euenit,ut inter sese montani haud digladientur. Concertationis horum causam hanc esse affirmabant, quòd indigenæ eius montis qui Septentrionem respicit, summa ope meridionales in eam sententiam trahere conantur,ut & ipsi Mahumeti ac eius sociis fidem adhibeant: hi uero reluctantur, ac uni Mahumeti ac Hali fidem adhibendam esse asseuerant: cæteros uero ueluti pseudoprophetas aspernantur. Propterea mutuis cædibus se confi-ciunt, instar canum. Sed redeamus ad emporium, quò comportantur aromata minutiora fermè omne genus. Fert ea regio xylon,uulgo appellant bombicem, sericúmque, ibíque fructus multiplices, gustu admodum suaues, ut sunt persica mala, punica, cydonea, ficus, iuglandes nuces, & uuas optimas. Hinc & hinc, id est in utroque montis summo, sunt arces munitissimæ. Itaq; discedens illinc bidui itinere inueni aliam urbem, cui Dante nomen est indi-tum. Ea arte & natura est munitior. In su[illegible] prægrandis montis fastigio posita. Incolunt eam Arabes inopes admoc[illegible]qui ob infœcundum solum non nisi egentes esse possunt.

Aiaz emporium.

Dante urbs.

De urbe Almacharan Arabiæ felicis,déque eius ubertate. Cap. VIII.

VT NOSTRO uisendi orbis desiderio tandem aliquando ex cognitu nouarum rerum fiat satis, pergemus aliqua denarrare. Inde igitur abiens ad urbem quandam Almacharam nomine peruentum est, quæ bidui itinere à Dante urbe abest. Ea in monte eminentissimo posita est, ádque eam cliuoso ac perarduo ascensu itur, utpote septem miliarium, adeóque coartatur iter, ut bini homines iter compleant,non secus quàm si fores in angiportu. Vbi uero in summum euaseris montem, ecce incredibilis planicies, ínque ea ferme rerum omnium copia: nam in ipsa montis planicie legitur quicquid frugis humanis usibus conducere queat. Ob eam rem arbitor urbem esse propè inexpugnabilem, ubi commeatus omnifariam non desint,sitq; situ quasi inaccessa,& comprimis adiuuat aquarum mira ubertas,scaturiente cisterna adeo largiter,ut centenis hominum milibus sufficere posse uideatur. Illic aiunt Sultanum condidisse thesauros,quoniam inde est oriundus. Inibi iugem moram trahit una ex coniugibus Sultani: fert sanè ager huiusmodi quicquid est,quo uita carere nequeat, cœlíque clementia,eadémque saluberrima temperie urbium nulli est secunda. Indigenæ magis in albicantem quàm in quemuis alium colorem inclinant. Et ibi Sultanus,uelut in phylacam quampiam,auri tantum asseruari iubet, quantum profecto onerandis camelis centenis abunde sufficeret: nec nisi uisa denarro.

De Reame urbe Arabiæ felicis,déque eius temperie ac populi moribus. Cap. IX.

DISCEDENS illinc iter cepi uersus urbem quandam Reame nomine,itinere diei unius à supra dicta urbe distantem: hæc plerunque ab incolis nigricantibus culta est,eximii sunt negotiatores: agérque omnium fermè rerum,si

Digitized by Google

ligna excipias, est ferax, ambitu duûm milium ædium urbs continetur. Ab altero montis latere mons uisitur, ubi arx est munitissima, & ibi nonnulla ueruecum genera, quorum ego caudam animaduerti pondo esse librarum quadraginta quatuor: carent cornibus: adeóque sunt obesi ac pingues, ut uix incedere possint: habent etiam illic uuas quasdam sine granis: suauiores illis comedi nunquam: ibi omnifariam fructus inueniuntur, ut supra memorauimus. Huic copiæ accedit incredibilis cœli temperies, id comprimis testatur perennior hominum ætas: complures sum alloquutus qui centesimum ac uigesimum quintum annum excesserant, uegetam ac succulentam adhuc uiuentes uitam: his amictus est propè nullus, utpote quibus sola interula indumentum præstat, uel nobilioribus: qui uero sunt postremæ tribus, sindone brachio exerto corpus uelant: in tota fere Arabia homines ex proprio capillo cornua gerunt. Mulieres autem caligis laxioribus, instar remigum utuntur.

Verueces.

De Sana urbe felicis Arabiæ, déque eius munitissimo situ, necnon de sæuitia filii regis. Cap. X.

INDE abiens itinere tridui, ad urbem quandam Sana nomine perueni, ea in editissimo monte sita est, arteque ac natura munitior: hanc Sultanus cum numerosissimo exercitu utpote octuaginta milium hominum octonis mensibus oppugnauit, sed nunquam expugnare quiuit, uerum post latas æquas conditiones deditionem fecit: mœnia constant ex humo congesta, altitudine cubitorum decem, lata uero brachia uicena, patet propterea camelis octonis in ordine expositis iter, tanta est illius latitudo. Regio est complurium ferax fructuum, nec multum ab aruis nostris differt, si copiam rerum omnium spectaueris, & comprimis fontibus est irrigua. Vrbi moderatur Sultanus, qui natos habet duodenos, quorum uni Mahumetis inditum est nomen, qui fermè rabie dicitur correptus: mordicus enim homines impetere consueuit, morsósque deurat usque ad ipsam satietatem, statura cubitorum quatuor, filo corporis elegantiore conspicuus, quippe qui aptissimum quadratúmque corpus habet coloris subcinericii. Fert ager eius urbis nonnulla aromata, eáque leguntur non longe ab urbe. Ambitu circiter quatuor milium ædium continetur: ædes eorum elegantia ac pulchritudine nostris non concedunt: adeo urbs patescit, ut intra mœnia uisantur arua, hortíque, ac complura uiridaria.

Anthropophagi.

De Taessa & Zibith, & Damar Arabiæ felicis maximis urbibus. Cap. XI.

ILLINC MOVENS contendi ad urbem Taessa nomine, peracto prius dierum trium itinere: monti imposita est, sed uisu pulcherrima: ibi elegantium rerum ingens ubertas, & præsertim rosaceæ aquæ: urbs est antiquissima, ínque ea delubrum instar templi diuæ Mariæ ad rotundam urbis Romæ constructum: ædes ibi elegantiores, adhuc antiquitatẽ præ se ferentes. Eò confluunt commerciorum causa negotiatores propè innumeri: amictu non dissimili à memoratis utuntur, coloris subcinericii. Inde abiens profectus sum itinere tridui ad aliam urbem, Zibith nomine, pulchram sanè, eandémque optimam: à mari Erythræo abest itinere mediæ diei, ingentiúmque mercimoniorum urbs est, suppeditante merces pelago: honestata est dote plurimarum rerum, & comprimis sac-

Zibith vrbs

mis ſaccari uberioris, ac omnifariam fructuum. Sita eſt in latiſſima planicie intra duos montes: mœnibus caret: illic aromatũ omne genus præcipuum eſt emporium, aliáque largiter inde euehuntur: habitu ac colore ut ſupradicti. Ea uiſa urbe, ad aliam Damar nomine concito gradu me contuli, unius diei peracto itinere, à Mahumetanis colitur, qui commerciis eximie incumbunt, urbs fœcunditate non poſtponenda prioribus, nec amictu moribúſque indigenæ memoratis ſunt multum abſimiles.

De Sultano præmiſſarum urbium, & qua de cauſa Sechamir dicitur. Cap. XII.

HAE VRBES, quarum paulo ante mentio facta eſt, Sultano Arabiæ felicis, quàm Sechamir dicitur, parent. Secha ſanctus interpretatur, amir uero princeps. Sancti appellatione hominem ob id dignantur, quòd aiunt ipſum humanarum cædium, ſi bella excipias, expertem eſſe. Illud etiam noueritis, quòd per id tempus quo illic agebam in uinculis, ſupra ſexdecim hominum milia alebat: ſingulis ſingulo die dantur ſeni minutiores poſtremíque ualoris denarii pro uictu, quo trahere in cuſtodiã animam queant. Ita accipiuntur, qui plectendi morte erant: idem domi totidem mancipia nigricantis coloris alit.

De Cercopithecis, nonnullis animalibus humano generi infenſiſque. Cap. XIII.

INDE abiens redii ad urbem Aden nomine, tridui itinere prius peracto: circiter medium iter nactus ſum editiſſimum uaſtiſſimúmq; montem, is omnifariam abundat animalibus, & comprimis * Cercopithecis, palabantur & ibi ferè compluſculi leones, præſertim hominibus ſupra modum infenſi, ídque efficit, ut illac tutum iter non pateat, niſi centum ſimul uiatoribus, qui frequentiore numero perterreant feras: illud teſtari licet, quòd coram uidimus: eà enim habentes iter, apertum diſcrimen ſubiimus, feris nos conſectantibus: complures tamen arcubus ac fundis confecimus, canibus etiam opem ferentibus: tandem aliquando periculum euaſimus. Ad urbem ut perueni, cœpi ſimulare ægritudinẽ, quaſi pergraui afflictarer capitis grauedine: perdius ergo in delubro iacens, noctu tantum prodibam, conuenturus nauis moderatorem. Impetrauíque ab eo, ut & mihi conſcendendi liburnicam uel clanculum faceret poteſtatem.

Catti marii uulgo.

De nonnullis AEthiopiæ locis. Cap. XIIII.

DVM PERGIMVS ex inſtituto uarias peragrare regiones, commiſſi pelago, fortunæ inconſtantia, necnon equorum interturbatione multiiuga, à cœpto itinere abſterriti ſumus. Cum itaque intra ſenos dies iter in Perſida haberemus æquora ſulcantes, iámque ſeptenis diebus nauigationi operam dediſſemus: ecce in mari ſeuior oborta eſt tempeſtas, fluctuante ſalo, dictóq; citius nos à meditato itinere auertens in AEthiopiæ oras tranſtulit. Onuſtæ erant liburnicæ rubrica inficiendis pannis aptiſſima: nam quotannis ex urbe Aden rubricæ onuſtas naues quinas ac uicenas negotiatores abducunt: hunc colorem inficiendis lanis mittit felix Arabia. Iactati itaq; ui uentorum in portum quendam Zeila nomine impegimus, ibíque quinque dierum moram fecimus, tum ut urbem inſpiceremus, tum uel maxime, ut tantiſper opperiremur, donec miteſceret æquor.

Digitized by Google

De Zeila urbe AEthiopiæ, déque fertilitate illius, ac nonnullis animalibus eiusdem urbis. Cap. XV.

IN EA urbe magnopere commercia uigent, ceu in famigerato admodum emporio, auri ac eboris mira est ubertas, ibíque propè innumera mancipia ueneunt haud ingenti pretio. Hi ex regno AEthiopiæ, cui is AEthiopum rex, quem presbyterum Ioannem dicunt, siue Iacobitarum principem appellant, imperitat, à Mahumetanis qui Mauri dicuntur, in præliis corripiuntur, inde in Persidem, ac felicem Arabiam Indiámque, necnon in Babylonem Niloticam, ad Mechámque traducuntur: illic in pretio est iustitia, rectéque uiuitur: fert ager triticum, affatímque carnium, ibi uisitur copia multarum rerum, mittit etiam oleum abundantius, sed non ex oliuis, uerum ex re nescio qua alia: mellísque ac ceræ plurimum: sunt etiam illic ueruecces nonnulli, qui ponderosissimas trahunt caudas, utpote pondo sexdecim librarum. His caput ac collum sunt nigricantia, cætera sunt albi: sunt item ueruecces prorsus albicantes, quorum cauda cubitalis est longitudinis, modo elaboratæ uitis: palearia instar tauri à mento pendent, humum propè uerrentia: inerrant aruis boues fœminæ ceruina cornua habentes, hæ non sunt cicuratæ, sed syluestres: ubi capiuntnr, dono Sultano eius urbis ceu regium quiddam dantur. Vaccas etiam uidi cornu unicum in fronte media habentes instar monocerotis, longitudine supra palmi magnitudinem: his cornu in terga resupinatur, coloris sunt phœnicei: illæ uero quas memorauimus, in colorem nigricantem inclinant: ibi uberrime uiuitur annona uilescente: urbem incolunt innumeri negotiatores: mœnia sunt exesa, portúsque despicabilis, est'que in continenti telluris. Illi moderatur rex Mahumetanus, sub quo peditum ac equitum complura milia merent stipendia: rei bellicæ plurimum student: interula tantum amiciuntur. Color est iis subcinericius, inermes ad bella exeunt, latriæ Mahumetis addicti.

Verueces.

Vaccæ unicorues.

De Barbara insula AEthiopiæ, déque eius incolis. Cap. XVI.

POSTQVAM sæuientis pelagi tumor efferbuit, uela uentis dedimus, móxque insulæ cui Barbaræ nomen est appulimus. Princeps eius est Mahumetanus: insula non patet plurimum, sed culta est admodum, habitatoréque frequentior: multifariam carnes mittit. His est subnigricans color: quicquid opum possident, id habent in armentis. Illic moram unius diei fecimus, indéque abscedentes, in Persidem uelificauimus.

Digitized by Google

LVDOVICI ROMANI PATRITII PERSICARVM RERVM LIBER III.

De nonnullis Persiæ urbibus & portubus. Cap. I.

AD dies duodenos maria sulcauimus: tandémque appulimus urbem quandam quæ dicitur Diuobanderrumi, id est diuus Turcarum portus, ea parum à continente abest: quando intumescit undabundum æquor, est insula aquis eam ambientibus: ubi uero resedit mare, iter est ad eam terrestre: paret Sultano Cambaiæ. Moderatur urbi quidam nomine Menacheaz: bidui illic mora insumpta est: commerciorum ingentium est emporium, eámque incolunt ex Turcarum gente fermè quadringenti negotiatores: muro quaqua uersum ambitur: tormenta omne genus mœnia muniunt. Naues habent celocibus nostris paulo minores, thalae appellant. Soluentes inde contendimus ad aliam urbem, quæ Goa dicitur, ea abest à superiore urbe itinere tridui: illò mercimonia maxime comportantur, exportantúrque ab his qui ultro citróque proficiscuntur: celebres sunt admodum nundinæ: nec ubertate rerum opúmque magnitudine superioribus urbs cõcedit. Passim colitur Mahumetes. Illinc abiens profectus sum ad urbem aliam, quæ Giulfar dicitur, rerum copia abundans: ibi inter alia peropportunum portum conspicati sumus. Illinc abeuntes ad alium portum Meschet nomine deuenimus.

Diuobanderrumi.

Goa urbs.

Giulfar.

De Ormo urbe, déque insula Persidis, ubi margaritæ leguntur. Cap. II.

ABSCEDENTES inde uelificauimus uersus urbem Ormus nomine inclytam: ea situ elegantiore, ac unionum copia nulli urbium est secunda: sita est in insula, & maritimis urbibus præferenda omnibus: abest à continenti spatio duodecim mille passuum, aquarum potu suauium, annonáque mira caritas: inuehuntur fermè omnia, quæ uictum cultoribus suppeditant: procul illinc itinere dierum trium leguntur conchæ, quæ pariunt margaritas uenustiores, grandiorésq; cæteris baccis: captura earum fit, ut haud multo post expediemus. Sunt ibi nonnulli qui piscatu uictum quæritant. Hi uecti cymbis in mare iactum faciunt prægrãdis saxi dependente fune, ídq; fit à gemina cymbæ parte, ut utrinq; iactis in profundum lapidibus, constabiliri nauis, non aliter quàm si in ancoris foret, possit. Firmata suo pondere cymba, alius cui id munus obtigit, in æquor iacit funem saxo dependente. In naui media alius, mantica in pectus tergûmque dependente, alligato pedibus lapide se uibrat in pelagus, subtúsq; aquas urinantium more natat, actúsque in profundum ad passus quindenos, tantisper urinat, donec legerit conchas, in quibus delitescunt uniones ac margaritæ: collectas manticæ indit, lapidémque protinus quo pedes grauabantur abiicit, funíq; innixus in superiora euadit, ibi quandoque ad tercentum fermè nauigiorum genera comperiuntur, quæ undecunque contendunt. Eius urbis Sultanus Mahumetis est initiatus fide.

Conchãrum captura.

Digitized by Google

De Sultano Ormus, déque sæuitia filii Sultani erga parentes ac germanos. Cap. III.

PER ID tempus quo ego has inuisi regiones, hæc quæ mox uobis innotescent, contigere. Itaque Sultano undeni erant liberi, quorum minor natu opinione insipientiæ minus cordatus habebatur: primogenitus uero ob nimiam calliditatem omnium censebatur uaferrimus. Erant item eidem Sultano bina mancipia, quæ ex regno Presbyteri Ioannis regis AEthiopum in regiam asciuerat, óbque eorum merita strenuissimámque consuetudinem fortunis innumeris ditauerat, natorúmque loco habebat. Inter hæc maior natũ silentio noctis, parentibus germanísque, illo excepto, qui mentis impos credebatur, lumina eruit: sicq; effossa detulit in parentũ cubiculum, simúlque subdito igne, parentes domúmq; incendio subiecit: cuncta itaque deflagrarunt, parentes uidelicet ac quicquid fortunarum inibi repertum est. Proxima luce atrox facinus cultoribus urbis innotuit, ob ib tumultuari cœpere omnes, rei indignitate moti. Auctor uero sceleris in regiam, ceu in locum tutissimũ se recepit, ac in demortui locum suffectus est. Is uero, quem memorauimus amentem esse habitũ, longe alius uisus est, quàm omnium uocibus destinatus erat, cognito nefando scelere, ueluti parentum necis futurus ultor, in delubrum continuo diffugit, hæc uoce sublatissima Arabice inclamans, ô dii boni, cacodæmon effectus est germanus meus, confecit parentes ac germanos, confectósque flagrantissimo rogo tradidit. Intra quindenos dies ciuium exuscitatus furor resedit: quo uiso Sultanus accersit ad se alterum illorum mancipiorũ, quæ dilecta à seniore Sultano prædiximus, nomine Mahumetem: quod ut uenit, Sultano Arabica lingua infit, Quid ais princeps? At ille, Sultanus sum. Tunc mancipium, Ita mehercule Sultanus es. Tum ille manu apprehensum hominem, blandiendo secum ducebat, illúmq; Arabice alloquens subdit I & socium tuum occidito, pro qua re tibi septem oppida polliceor daturum quamprimum. At mancipium, Mi princeps, inquit, triginta annis conuictorem habui socium hunc meũ, propterea id sceleris quod iubes non ausim unquam. Tunc Sultanus, Sinito inquit. Verũ intra triduum uocato ad se altero mancipio itidem agit cum eo quod cum superiore mancipio tentauerat, insidias illi nectés. At ille cui Chaim nomen erat, hoc intellecto, Fiat, inquit, in dei nomine mi princeps: móxque clanculum loricatus ibat obiturus principis imperata. Vt igitur ad socium peruenit, facere nequit, quin scelus uultu proderet. Eo uiso, haud mora, intellexit in se cudi fabam hanc, & proditoris appellatione inclamans socium, Venisti, inquit, proditor leto me traditurus? at ille, neutiquam huiuscemodi operam nauaturus accedo: at Mahumetes, nequis inficias ire, quando certe conscius patrandi sceleris animus luridum effecit uultum: ob id haud euades, quin te protinus mactem: cognito Chaim in certissimam notionem insidiárum quas struebat deuenisse, gladium quem strinxerat, ad pedes socii abiecit, ilicóque humi stratus ueniam precabatur plorabundus, identidem inclamans, parce mihi mi princeps, nam mors mihi iure optimo debetur, ob id confice me eodem mucrone, quo te mactaturus accesseram. At ille, nemini profecto dubium est, quin sis perditissimus proditor, quippe qui triginta fermè annis mutuo usus contubernio conuictor perennis fuisti, & nunc necem illaturus aduenisti: num miser

intelligis

Digitized by Google

intelligis hunc qui tibi id negotii demandauerat, cacodæmona esse? Verum con surge, quoniam iam tibi parium est: illud etiam noueris, iugi triduo hanc furiam me ingentissimis onerasse pollicitationibus, ut mortem quam mihi illaturus adueneras, prior tibi inferrem: sed ego conditionem aspernatus, facinori atrocissimo minime sum assensus. Verum finito deos agere immortales: tu tamen si me audis, continuo nauabis eam operam quam mox subiiciam, Conuenias uelim Sultanum, illique dicas te leto me tradidisse. Ad hæc Chaim, Subibo imperata princeps: quare ad Sultanum profectus est: quo uiso Sultanus inquit, heus Chaim, mactastine amicum? at ille, confeci me hercle princeps: tunc Sultanus, accede propius: hærenti iam principis lateri, Sultanus gladio pectus fregit. Perendino die Mahumetes clanculum induit loricam, séque ad Sultanum recepit. Hunc ut conspicatus est Sultanus in cubiculo, Canis, inquit, cane natus, adhuc frueris aura ætherea? Cui Mahumetes, uiuo quidem in contumeliã tuam, súmq; te actutum mactaturus cacodæmone deteriorem. His dictis collato pede digladiari cœperunt: concertatum est nonnihil: tandem prævalente Mahumete, mortem occubuit Sultanus. Quo facto, haud mora, uictor Mahumetes regiam occludi, firmaríque præsidio iubet. Iuuerunt Mahumetem populi in eum ardentissima studia. Ad eam diem charus fuerat populo admodum, ob eam rem cunctus populus acclamationibus lætitiam testans Mahumetem Sultanum salutabat. Dum itaq; Sultanus in principatu uigesimũ diem egisset: illis transactis, classico ad se primores urbis, necnon negotiatores, reliquúmque fermè populum uocat. Quibus ita loquutum esse accepimus, quod à se factum audierant, non ultra id patratum fore, nequiuisse fugere urgentis fati necessitatem, probe se intelligere id principatus sibi haudquaquam deberi: propterea ab eis impetrare uelle, ut illi moderandi regni darent habenas, qui quandoque ad imitationem stultitiæ factus, parum cordatus uidebatur, ad hunc iusto iure pertinere imperium. Concionanti Mahumeti assensum est: móxque ille, qui amens habitus fuerat, in demortui locum suffectus est, moderatore tamen Mahumete: nam postquam facinus ausit Mahumetes, omnium confessione, deorum amicus credebatur. Ob id ultro à cunctis moderandæ urbis illi datum est negotium, desipiente præsertim Sultano, cuius in superioribus abunde meminimus. Nec uos lateat in ea urbe ad quadringentos negotiatores usque morari commerciorum causa, quæ illic plurimum uigent: illò enim comportantur sericum, uniones, margaritæ, & id genus baccæ, aromatúmque affatim. Viuunt plerunque oriza, quoniam ea regio triticum non mittit.

De Eri urbe in Chorazani regione Persidis, déque eius opibus, & complurium rerum copia, præsertim reubarbari. Cap. IIII.

INDE discedens in Persidem sum profectus: peracto duodecim dierũ itinere, ad urbem quandam Eri nomine perueni. Regioni nomen est Chorazani, ea appellatione qua & nos Flaminiam nuncupauimus: urbem Eri regionis eius rex incolit, ea est omniũ fermè rerum ferax: uisitúrq; tanta serici copia, ut una die emere queas tantũ serici, quod ternis camelorũ milibus onerãdis sufficiat: ibi nunquã ingraueſcit annona ob rerũ ubertatẽ. Reubarbari in primis mira est copia: ea cõiectura id sum assequutus, quòd senæ reubarbari libræ nostro more pondo Serici copia.

Digitized by Google

unciarum duodecim ſingulo aureo nummo ueniebant: urbs ambitu circiter ſeptem milium ædium continetur: colunt Mahumetē quàm qui maxime. Abiens illinc itinere dierum uiginti, animaduerti regionem intra terras procul à littore maris frequentem eſſe admodum uicis ac oppidis, eiſdémq; ſummopere cultis.

De eo flumine quod arbitramur eſſe Euſratem. Cap. V.

PERVENI tandem ad quendam amnem, quem ipſa incolarum lingua Euſra appellant: hunc ego crediderim Euſratem eſſe, uaſtioris conceptaculi ductus argumento. Dum itaq; ſecus fluuium læuorſum iter ago, tridui peracto itinere, ad urbem aliam peruentum eſt Schirā nomine, ea unicum principem habet, eundémque Perſam, alii nemini parentem, addictúmq; fidei Mahumetanæ. Ibi omnifariam pretioſi lapilli inueniuntur: & comprimis Eranō lapis, qui abigit lymphationes, pellitque formidines, turchicam appellant: abunde enim aduehuntur, ut ferebatur, ex urbe Balaſcham nomine, ubi ingens eſt ubertas caſtorei, ibíq; colorum complura genera. Illud uobis compertum fiet, cur perraro apud nos caſtoreum ſyncerum inuenitur: prius equidem adulteratur, quàm ad nos comportetur, Perſis adulterantibus: nam id hominū genus his uaframentis adulterandarum rerum concedit nemini, id ego coràm perſpexi, uoluíque quandoq; ſynceri caſtorei uim odoriferā experiri. Igitur conſpicatus ſum aliquando quopiam huius rei periculum facientes: ſumebant enim ueſicam caſtorei, eámq; conceptam mox naribus olfaciendam admouebant quaterni ex ordine homines: ea admota, tanta erat fragrantis caſtorei uis, ut olfacientibus eliceret ſanguinē è naribus, ídque præſe ferebat haud adulteratū caſtoreum. Percunctabar etiam Perſas, an caſtoreum ut cætera unguenta, quæ ſuis moriuntur horis, ilico expiraret. Pro reſponſo habui, uim huius odoris aſſeruari ad annos denos, ſi modo non adulteretur. In qua re Perſæ eminent præſtántque plurimum: inuicem hi ſunt cunctorum hominum comiſſimi, & comprimis liberalitate præferendi omnibus neque id auſim aſtruere, niſi coràm eiuſce rei periculum feciſſem. Per id tempus quo illic agebam, nactus ſum ibi negotiatorem quendam Perſam, qui me ſuperiore anno in urbe Mechæ cognouerat, is erat oriundus ex urbe Eri in Chorazain: qui, ut me conſpicatus eſt, Ludouice, inquit, quis te impulit has uiſere ſedes, nónne ille es quem dudum apud Mecham noui? Cui ego, Sum quidem ille, qui uiſendi orbis deſiderio mirabilem in modum ardeo: at Perſa, Deus laudetur infit, poſtquam offendi comitem mei itineris quempiam, qui eodem deſiderio teneatur, quo & ego capior: quare in urbe, cui Squilaz nomen eſt, mora quindecim dierū inſumpta eſt. Perſa uero me hortabatur, ne à ſe diſcederem, futurus itineris iugis comes, ut eo duce præcipuam orbis partem peragraremus. Itaq; itineri accingimur, profecturi uerſus eum locum, cui Sancto Braganti nomen eſt inditū.

De urbe Sancti Bragantis, & quomodo Babylonem magnitudine exæquat, déque Perſarum rege, qui Sophi dicitur. Cap. VI.

VRBEM Sancti Bragantis ferunt magnitudine Babyloni minime concedere: quippe quàm uaſtiſſime patere autumant: eius rex Mahumeti eſt addictus. Memorant negotiatores habere in armis ubi libuerit ad ſexagena equitū milia: gens inclinat in colorem albicantem, bellicóque uſui aptiſſima: nos uero hæc tantum ex aliorum narratu affirmamus: non enim ultra progredi licuit graſſante

ac

Digitized by Google

ac sæuiente Sophi in eos qui Bobachar & Othomar ac Omar sacris sunt initiati. Hi Mahumetis collegæ fuere, eiúsque deliramentorum conscii. Qui itaque his fidem censent adhibendam esse, absumuntur: quos uero nouerit Mahumetis ac Hali sacra, imò prophana colere, illæsos sinit. Inter hæc comes meus accersito me, ait, Vt scias Ludouice quanti te faciam, quámue ex meo contubernio tibi prospectum iri aueam, institui te arctissima coniunctione mihi deuincire, ut hoc nexu compertum tibi sit, me nusquam defuturum esse cœptæ necessitudini. Est, inquit, mihi neptis, cui*Samis nomen est, hanc tibi matrimonio iungi ita cupio, ut nihil desiderem ardentius. Saimis eorum lingua phœbus dicitur. Nec id ab re, phœbo profecto uenustior candidiórque erat. Adiecit ad hæc ille, se non ambire orbem, ob id quòd cuiuspiam rei egens esset, uerum solius animi ac uoluptatis causa, quam ex multarum rerum cognitione proficisci affirmabat. Quare gradu reuocato, ad urbem Eri nomine rediimus: quò ut peruenimus, excipit me domi suæ comes meus honorifice & amanter, ostensáque nepte, instantius mecum agebat, ut iure matrimonii uirgine potiri uellem. Ego uero qui longe alia animo destinaueram: præ me tuli id quidem non aspernari, sed commodius illud agendum esse arbitrabar: quare intra octonos dies inde abeuntes, reuersi sumus ad urbem Ormus nomine. Illíncque soluentes in Indiam uelificauimus: & tandem aliquando portum appulimus, qui lingua indigenarũ Cheo dicitur.

A liàs Semes.

LVDOVICI ROMANI PATRITII INDICARVM RERVM LIBER IIII.

De urbe Indiæ Cambaia, omnium fermè rerum ferace. Cap. I.

QVONIAM in operis huius exordio, si recte meminimus, spopondimus cuncta nos denarraturos esse compendiosius quàm quibimus, ne plus iusto prolixior oratio fastidium pareret lectori, decreuimus ob id promissa dissoluere, & ab instituto haudquaquam recedentes, ea uestris auspiciis tantum scripto prodere, quæ narratu digniora uidebuntur. Indiam igitur ingressi ad portum quendam deuenimus, hunc præterfluit ingens fluuius, cui Indo nomen est: ísque non procul abest ab urbe quæ Cambaia dicitur. Ea ad tertium lapidem posita intra terras, respicit meridiem: ad eam non est liburnicis uel actuariis nauigiis accessus, nisi inundet flumen uberius solito, qui aliquando ad tertium uel quartum lapidem irrigare maiore auctu arua consueuit. Verum auctus inibi fluminum contrarias uices incrementorum habent, quippe qui non nisi decrescente luna augescunt: apud nos uero pleniluniis tumescunt amnes mirandum in modum. Vrbs muro nostro more ambitur, cunctísque fermè abundat, re præsertim frumentaria, ac fructibus omnis generis. Ibi inter cætera complura aromatum genera reperiuntur, quorum nomina me latent: illic etiam gossipium abunde inuenitur, uulgo bombix dicitur: asportant inde negotiatores annis singulis tantum

Indus flu.

Digitized by Google

gosipii ac serici, ut quandoque quadragenas aut quinquagenas naues harum mercium abducant, alióque comportent. In eodem regno is mons reperitur unde eruitur onyx, corneola uulgo dicitur. Nec procul inde est mons unde exciditur calcedonius lapis, adamásque.

De moribus incolarum Cambaiæ urbis præclaræ. Cap. II.

IAMIAM subiiciemus Sultani eius statum ac mores: is Machamut dicitur, cum ibi essem agebatur quadragesimus annus, quo ipse regnum indeptus fuerat, rege Gugeratorum depulso. Hi nullum animal occidere cibi gratia, nullaque carne uesci optimum esse arbitrantur: non sunt Mahumetani, neque idolorum cultores. Ego uero crediderim, si baptismi caractere insignirentur, eos parum à salute abesse: nam genus est plenum iustitiæ: quippe quod aliis non infert, quod sibi inferri noluerit. Si habitum quæris, pars nudi agunt, pars tantum obscœna uelati: caput uincit gausape, coloris purpurei. His autem colos est suffuluus, ob eam causam à Sultano regno pulsi dicunt, de cuius moribus iam descendo dicturus. Huic igitur sunt in armis equitum uicena milia, singulóque mane in regiam ueniunt quinquaginta uiri elephantis insidentes, quibus id solum negotium datum est, ut uenerabundi regem uenerentur, beluis genua flectentibus. Mane uero rege experrecto, crepant cymbala, tympanáque, audiuntúrque sonantes tibiæ, necnon buccinatores: adsunt & complures alii, qui multiiugis instrumentis musicis lætitiam uiuentis regis testantur, itidem pransuro agunt: adsúntque itidem discumbenti memoratis elephantis insidentes, & rursum consueto munere colendi principis funguntur. Locis suis animalium huiusmodi ingenium ac consuetudinem denarrabimus. At Sultanus memoratæ, urbis superiora labia adeo prominentia habet, ut illis æque ac mulieres capillo caput uinciat. Barbam uero albicantem gerit adusque umbilicum promissam: ueneno ita assueuit, ut omni die quippiam hauriat, ne putes ad ipsam satietatem uenenum sumi. Leto traditurus è satrapis quempiam, ad se accersitum, cui mors imminet, nudum sibi assistere compellit: móxq; edit nonnullos fructus, chosolos uocitant, instar nucis myristicæ, muscatam appellant: mandit etiam quædam herbarum folia, modo mali Assyrii, tambolos nominant: addit etiam attritarum concharum ostreæ calcem, simúlque cuncta mandendo ruminat. Tandem in eum, quem cupit occidi, expuit, aspersóque eo, continuo mors subsequitur, præsentaneo ueneno uitam perimente: nam ubi in hominem ut præmisimus, expuerit contrita uenena, intra mediæ horæ spatium perfusus ueneno in terram corruens efflat animam. Huic etiam sunt circiter quaterna scortorum milia: nam ubi semel concubuerit cum quauis meretricum, proxima luce uitam exuit: depositam interulam amictúsque mortalium nemo attingit. Mutatoriis opus est propè innumeris. Scisitabatur diligentius à negotiatoribus comes meus, unde hæc profecta esset pernicies uenenorum. Aiebant illi parentem Sultani à cunabulis natum aluisse ueneno, propterea uni sibi innocuum sola consuetudine factum esse, cæteris uero pernicioſum ac letate esse admodum. Verum de rebus Sultani modum facientes, incolarum mores descripturi, redeamus unde sumus digressi. Hi igitur pletunque sola tunica interiore uelantur, omnium sunt bellacissimi, commerciísque studeant quàm qui maxime: regionis

Sultani descriptio.

ubertas

Digitized by Google

ubertas pro meritis referri non poteſt. Ea frequentatur ab ultro citróque commeãtibus ex omni fermè mortalium genere. Inde hac de urbe altera, cuius cum opportunum duxerimus, meminiſſe eſt animus, ad uarias multiplicéſque regiones orbis innumera mercimonia euehuntur, ad Turcos præſertim, Syróſque, Arabas felices, Indóſue, & item ad Africam incolentes, AEthiopáſque, & alios mortalium plurimos: ſericum in primis, ac xylon, bombicẽ appellant, illinc exportant. Hinc eſt quòd ille Sultanus omnium cenſetur ditiſſimus, mercimoniis ibidem mirabilem in modum uigentibus. Hic maximas exercet ſimultates cum rege quodam, qui Iogæ regno imperitat, quod abeſt à ſupradicto rege itinere dierum quindecim. Itaque huius regis Iogæ imperium longe latéque patet, illíque in armis ſunt triginta armatorum milia, idolorum eſt cultor, omníſq; eius populus: ſúntque opinione ſanctitatis apud cæteros reges magno in pretio, celebréſq; admodum: nam ex inſtituto rex huiuſmodi ſingulo triennio ter uel quater peregre proficiſcitur, alitúrque aliena impenſa dum peregrinatur, ut apud nos uoti cuiuſpiã gratia peregrini circuire regiones ſolent. Trahit ſecum ad quaterna contubernalium milia, longum ſanè ſeruorum ordinem: coniugem inſuper & natos omnes circunducit: ducit etiam quatuor uel quinque feruidos ſonipedes, feléſque qui odorem illum gignunt lectiſſimum, Gibellum uocitant, cercopithecóſque compluſculos, pſitacos item ac pardos, accipitréſque, hócque ordine ambit fermè Indiam totam. Illi habitus eſt geminum corium caprinum, altero priorẽ partem, poſteriorem altero corporis partem uelat, uillo extrà eminente: coloris eſt propè muſtelini. Ibi enim ob incendium candentis ſyderis nigreſcere ac torreri corpora incipiũt: omnes inaures geſtant dependentibus omnifariam monilibus lapidibúſque pretioſis: alii exerto brachio uelant corpus, alii ſola interula amiciuntur. Rex ac nonnulli procerum maximi puluiſculis odoriferis quaſi per ſpeciem maioris claritudinis, infectam faciem circunferunt, ac reliqua corporis infecta, alii aliis uanis ducuntur ſuperſtitionibus, induxerunt in animum alii ne humi procumbant unquam, alii ne toto corpore ſtrati conſidant in terra: alii ab omni eloquio ueluti elingues temperant: his uero adſunt terni aut quaterni homines, qui mutis uictũ ſuppeditant: omnibus in uniuerſum cornu è colle dependet: illi ubi ad urbem quampiã peruenerint, incolas, ceu agũt apud nos cornicines, admonentes ſimul omnes concinunt, eóq; concẽtu ſtipem à mortalibus petũt. Rege domi ſedente trecẽti aut ſanè quadringenti homines ſimul peregre exeũt. Nec plus triduo, modo AEgiptiorũ, in eadem urbe morãtur. In manibus ferunt ſcipionẽ in ima parte ferreo orbe munitũ: alii orbes tantum quaqua uerſum limatos nouaculæ inſtar incidentes ferũt: illi quos oderunt impetunt funda lapides uibrãtes: quare ubi in urbem aliquã uenerint, ab omnibus excipiuntur placidiſſime, illíſq; impune eſt uel urbis ſummatem occidiſſe, quando profecto id agere diuinitus creduntur: ager non eſt ferax admodum annona ingraueſcente. Regio montibus plurimum aſperatur: eorum ædes ſunt deſpicabiles peſſimíq; incolatus, urbes muro ambitas non habent, horum opera ac ſtudio comportantur ad nos margaritæ, & id genus monilia, illúdque non difficulter efficiunt, peregre quoquo uoluerint aliena impenſa proficiſcentes. Hi igitur ob propè inacceſſam regionem, Sultano Machamir maximum exhibent negotium. Rex Iogæ.

Digitized by Google

De urbe Ceul, déque moribus ac audentia eius populi. Cap. III.

ABIENS ab urbe Cambaiæ me recepi ad aliam urbem Ceul nomine, quæ à Cambaia itinere dierum duodecim abeſt. Ager qui inter utrunque intercedit Guzerat dicitur. Rex eorum idola colit: his eſt colos ſuffuluus, pro amictu alii interula utuntur, nudi agunt alii, tantum obſcœna uelati, nudis pedibus ingrediuntur, apertóque capite prodeunt: ſi perpaucos Mahumetanos negotiatores excipias: ad bella ſunt promptiores, in præliis enſe, arcubus, lanceis harundineis, clypeíſque orbiculatis utuntur, tormenta habent quibus proruunt mœnia, ſtragéſque inferunt armatis exercitibus. Ea urbs munitiſſima mœnia habet, diſtátq; à mari duobus ac mille paſſibus, præterfluit urbem amœniſſimus amnis, quo ultro citróque undecunque mercimonia comportantur, accedentibus eò exteris liburnicis: copiam præſtat ager ſuapte natura omnibus abundans, ſi uuas, iuglandéſq; nuces ac caſtaneas excipias: legitur triticum ac hordeum, affatímq; leguminum. Illic etiam conficitur goſipinus pannus. Eorum fidem prudens prætereo, quando certe conſtat eos eiuſdem latriæ eſſe, cuius eſt rex Calechut. Horum meminiſſe hæſit cordi mihi, ubi fore opportunum duxero. Illic complures negotiatores Mahumetani degunt: aeris temperies calidior eſt, quàm ubi eſt frigidiſſima, iuſtitia ibi maxime uiget in pretio: regi in armis non ſunt frequentes milites. Regio fert equos uaccáſq; plurimas. Diſcedens illinc ad urbem quandam Dabuli nomine me contuli, itinere bidui à ſuperiore urbe diſtat: hanc ingens fluuius præterfluit, noſtro more mœnia habet, ager eſt fœcundus, ipſáque urbs amœna admodum, ibi negotiatores propè innumeri Mahumetani. Rex idola colit, huic ad triginta hominum milia in armis ſunt: corpora animóſque ut ſuperiores populi exercent, genus eſt plenum iuſtitiæ, his idem eſt cultus corporis, uictúſque ac mores inſunt ut illis quos ſupra memorauimus.

Dabuli vrbs

De Goga inſula Indiæ, déque eius rege. Cap. IIII.

SOLVENS illinc profectus ſum ad eam inſulam cui Goga nomen eſt, ea à continente abeſt mille paſſibus: hæc regi de Dechan quotannis pendit uectigalium nomine mille aureos, Perday eorum lingua appellantur: ſi horum formam quæras, anguſtiores contractioréſq; ſunt ſaraphis Babylonicis, ſed longe craſſiores: ab altera parte pro ſuperſcriptione bini ſunt inſculpti dæmones: ab altera uero cernitur neſcio quid, literis exaratum. In ea inſula maris ſecus littus uiſitur oppidum more noſtro conſtructum: illi eſt præfectus dux quidam militum cui Sauain nomen eſt: ſub eo quadringenti Mamaluchi merent ſtipendia, ipſéque Mamaluchus eſt: is ubi conſequi poteſt quempiam ex uiris albicantibus, eum beneuole excipit, cæteríſque adnumerat militibus: conducere enim eos conſueuit ſtipendio uiginti aureorum menſe ſingulo: ſed prius honores huiuſmodi non centuriat, quàm hunc morem ſeruauerit. Iubet igitur centuriaturus delectúmq; habiturus, geminas ex corio afferri diploides, ipſe alteram, alterá uero induit is qui admittendus eſt ad militiam. Vt itaq; uterq; diploidem induit, luctantur nonnihil: ubi is qui aſſeribi debet in ſtipendiatorum militum numerũ, inter luctandum repertus fuerit præſtanti fortitudine, corporíſque uiribus eximius, uirúmq; ſe explicuerit, haud mora, militibus conſociatur, ſin minus, ſellulariæ

Perday.

Militum delectus.

Digitized by Google

ſellulariæ aut cerdonicæ arti mancipatur. Is itaque dux cum quadringentis Mamaluchis regi Narſingæ negotium ingens exhibet: huius mentio fiet locis ſuis. Recedens inde contendi terreſtri itinere octonis diebus ad eam urbem quæ Decan dicitur.

De Decan urbe Indiæ pulcherrima, déque multiiugis eius monilium generibus. Cap. V.

VRBI Decan memoratæ moderatur rex Mahumetanus, ſub quo prædictus Mamaluchorum præfectus ſtipendia meret. Ea urbs uiſu eſt pulcherrima, feráxque ferme rerum cunctarum. Eius rex inter Mamaluchos adnumeratur, & cum eo ad triginta quinque hominum milia ſuæ ditionis, ſi peditum equitúmque recenſeas numerum. Vrbem decentiſſime elegans regia exornat: regiam honeſtant loca complurima: nam prius quàm ad regis cubiculum deuenias, per quadragena quaternáque cubicula tibi tranſeundum eſt: ſic enim diſpoſita contignatio eſt, ut alteri alter aditum locus præbeat, donec ad nouiſſimum perueneris. Vrbs more Chriſtianorum mœnibus ambitur: domus ſunt haud inelegantes. Rex uero utitur faſtu, pompámque ducit incredibilem. Qui regi famulantur, in ſummis ſotularibus circunferunt pyropos ac adamantes, & id genus lapides pretioſos. Quæ uero monilia pro inauribus ac condaliis ferant, cogitent ipſi quibus acerrimum eſt iudicium, cum pedes eminentioribus corporis partibus contulerint. In eius regno mons eſt, unde erui dicitur adamas. Is mons eſt ab urbe ad ſextum lapidem, muróque quaquauerſum circundatur: ipſum firmiſſimum aſſeruat præſidium. Scatet ea regio fere rebus omnibus in uniuerſum. Mahumetem colunt: amiciuntur ſericis ueſtibus, uel interula ex ſerico elegantiore: ocreis tenuioribus cum caligis inſtar remigum utuntur. Mulieres Damaſcenarum fœminarum modo uelant faciem, ne unquam ſatient intuentium aſpectum.

Adamantis fodinæ.

De regis diligentia peritiáque diſciplinæ militaris. Cap. VI.

IS REX cuius paulo ante meminimus, diutina bella gerit cum rege Narſingæ. Qui illi parent populi Mahumetem colunt: milites plerunque conducit exteros aduenáſque. Illis eſt colos albicans, indigenis uero ſuffuluus. Rex opibus diuitiiſque uberioribus ac liberali conſuetudine nemini ferme concedit. In mari etiam claſſem habet ualidiſſimam. Odit Chriſtianos quàm qui maxime. Peragrata ea regionis parte, iter cepimus uerſus urbem, cui Bathacala nomen eſt.

De urbe Indiæ Bathacala, déque eius ubertate, præſertim orizæ, ac ſaccari. Cap. VII.

ABEST urbs Bathacala ab urbe Decan itinere quinque dierum, arte & natura nulli urbium poſtponenda. Rex idola gentilium ritu colit: circuitur mœnibus, éſtq; à pelago ad primum lapidem: portum non habet maritimum. Qui è mari illuc mercimonia comportant, aduehunt amne perquam mediocri. Illic moram degunt complures negotiatores Mahumetani ob commercia, quæ inibi ſummopere uigent. Amnis præterfluit urbem: ager mittit orizam, ſaccarum, & illud comprimis quod candidum uocitamus. Ibi fici ac iuglandes reperiuntur, ut in urbe Calechut: latriæ dæmonum ſunt addicti, ut incolæ Calechut: Mahumetani tamen ſeruant ritus ſuos. Equis, mulis, aſiníſue haud utuntur: uaccas,

Digitized by Google

bubalos, pecora & capreas habent. Regio tritici, hordei leguminúmq; ferax non est, uerum fructus omnifariam alii inibi leguntur Indico more. Dimissa ea urbe ad insulam quandam Anzediuam nomine me recepi: ea colitur à Mahumetanis idolorúmque cultoribus, distat insula à continente stadiis quaternis, Ambitu uero patet uiginti mille passuum. Illic cœlum minime clemens est, agérque infœcundus. Intra insulam ac continentem terram intercedit portus commodissimus. In insula aquæ potu suauissimæ hauriuntur.

Anzediua insula.

De nonnullis optimis Indiæ urbibus. Cap. VIII.

ILLINC discedens iter à me cœptum est uersus urbem quandam, cui Centacolæ nomen inditum est, unius diei itinere prius absoluto. Huic princeps haud magnarum opum moderatur. Affatim tamen inibi carnium ubertas inuenitur orizæq;, ac omnifariam fructuum non aliter quàm apud Indos. Ibi compluſculi Mahumetani commercia exercent. Rex idola colit: genti colos est suffuluus, nudi prorsus agunt, apertóque capite prodeunt. Princeps huiusmodi regi de Barthacal paret. Inde abeuntes itinere bidui itum est ad insulam quandam aliam Onor nomine. Rex eius latriæ addictus est dæmonum, & regis Narsingæ subit imperata. Is est omnium comissimus, expers fastus, huius iussu circiter octonæ liburnicæ assidue maria sulcant, & prædabundæ quidem excursionibus uacant. Hic summa necessitudine ac uinculo amoris regem Portugalliæ complectitur. Gens obscœna sindone uelat, cætera sunt nudi. Mittit ager orizam ubertim non secus quàm Indica arua. Illic animalia propè omne genus, ut sunt, apri, cerui, lupi, leones, ac omnifariam auitia, nostris tamen absi milia. Paui in primis psitacique, necnon uaccæ ferè innumeræ, eædémque subrutilæ, sunt item uerueces obesi admodum. Florum uero ac rosarum tanta est copia, ut ibi uel hibernis diebus non desint. Cœlum clementius esse nequiret: cultoribus longe diuturnior uita est, nósque in ea re exuperant. Haud longe à dicta urbe uisitur urbs alia Mangolor nomine, unde circiter sexaginta naues oriza onustæ soluere consueuerunt. Incolæ partim idolis seruiunt, partim Mahumetem colunt, uictus amictúsque ii sunt, quos supra memorauimus.

Centacola urbs.

Onor insula.

Mangolor.

De Canonor urbe Indiæ maxima. Cap. IX.

DIGREDIENTES illinc iter cepimus uersus urbem Canonor nomine, rerum pulchritudine præstantissimam. Ibi rex Portugalliæ munitissimũ habet oppidum. Vrbis rex idola colit, ipsiq; regi Lusitaniæ est charus in paucis. Portum urbs habet, illò conuehuntur equi Persæ, sed immania sunt horum uectigalia, nam penduntur pro equo singulo aureorum uicena & quina milia. Digressis inde iter introrsus terras est ad Narsingæ urbem, ubi complures Mahumetani negotiatores degunt. Ager tritici, uuarum, ac omnium fere fructuum, si poma citrea cucurbitásque excipias, expers est admodum. Pane non uescuntur incolæ, sed oriza, pisce ac carnibus, necnon iuglandibus quas fert regio. Alio loco de eorum cultu ac moribus differemus, cum iam sit omnibus in confesso, eos indigenis urbis Calechut haud dissimiles esse. Inibi cœpta sunt inueniri zinziber pipérq;, myrobalanum, cardamomum, cassia, & id genus aromata complura. Vrbem mœnia haud circundant, ædes sunt despicabiles. Illic reperiuntur fructuum complura genera nostris absimilia, uerũ longe suauia, suis locis à nobis describetur eorum

Digitized by Google

eorum forma. Regio est propè inaccessa, ob frequentiores specus ui extructos. Regi sunt in armis ad quinquaginta nobilium milia, Hæroslipsi appellant. In præliis utuntur ense, clypeo obrotundo, hastis ac arcubus: nunc uero tormentis etiam uti consueuerunt. Nudi incedunt, obscœna tantum uelati: iis apertum est caput, nisi ubi ad bella contendunt: tunc caput subrutilo galero tegunt, eósque bis inuoluunt, uittáque nescio qua uinciunt. Equis, mulis, asinísque non utuntur, minúsque camelis, quos dromedarios passim uocitamus. Elephantis tantũ utuntur, non tamen præliaturi. Vbi tempus appetet, dicemus abunde de arce, quam rex erexit contra regem Portugalliæ. In urbe uigent summopere commercia: nam quotannis illò undecunq; ducenta fermè nauigia appellere consueuerunt. Præteritis nonnullis diebus, peracto itinere quindecim dierum orientem uersus, postquam in regnum Narsingæ deuentum est, tandem ad urbem quandam Bisinagar nomine peruenimus.

De Bisinagar urbe regni Narsingæ feraciſſima. Cap. X.

VRBI moderatur rex Narsingæ: ea maxime patet: muro tamen ambita in decliuo montis sita est, circuitu octo mille passuum: triplici muro circundatur: ibíque cunctorum mercimoniorum famigeratum celebratur emporium. Fœcundus est mirum in modum ager: illic quicquid est quod ad delicias ac suauiores faciat uoluptates, inuenitur: uenationibus ac aucupiis alibi nusquam arua aptiora, syluæque: credas uoluptatis paradisum esse quampiam. Rex indigenæque regni idola colunt. Magnarum est rex uirium: huic supra quadringenta equitum milia in armis excubant. Illud etiam non præteribo, equum ibi non minoris quàm quadringentis aut quingentis pardais (ii sunt aurei nummi) uendi. Vsu quandoque euenit, ut octingentis aureis quis equum emerit: pretii hanc immanitatem efficit, quod aliunde aduehuntur: ibíque nulla equarum armenta, prohibentibus regibus, qui portus asseruari iubent maritimos, ne importentur equæ. Huic etiam sunt quadringenti ad belli usum elephantes: habet & dromedarios, qui ocyssime currunt. Hic peropportunum uidetur, ut de docilitate, déque agillima consuetudine elephantorum nonnihil disseramus, ne uideamur non meminisse superiorum, cum classico lectori colliquescat, nos suprà id esse crebrius pollicitos. Igitur id animal docile est admodum, parúmque ab humanis abest sensibus, cunctásque beluas fortitudine anteire solet. Indi bella inituri clitellas elephanto imponũt: sunt clitellæ huiusmodi, cuiusmodi in regno Ausonio utuntur muli: clitellas subtus aluum cingunt geminæ ex ferro catenæ: supra clitellas hinc & hinc domus, uel si mauis turrim aut caueam ligneam appellare: collo iungunt caueas, assamenta nescio quæ crassitudine medii palmi: singulas caueas terni homines ingrediuntur: inter utrasque dorso beluæ insidet Indus, qui beluam alloquitur: illis est enim patrii sermonis intellectus, officiorúmque memoria. Constat nullum aliud animal humanis sensibus accedere propius, si amoris & gloriæ uoluptatem, si probitatem conspicuam, si prudentiam, & id genus mores, quorum sunt cætera animalia expertia, spectaueris. Itaque septeni sunt homines, qui elephantum bella inituri conscendunt loricati, ferentes arcus, lanceas, enses ac peltas. Promuscis elephanti, quam manum appellant, loricatur: illi alligatur exertus ensis duorum longitudine cubitorum:

Elephantis natura.

Digitized by Google

craſſitudine uero ac latitudine palmæ humanæ, ſicque inſtructi præliantur. Vbi progrediendum aut retrocedendum eſt, monet domitor: cuius uocem callet elephas. Feri, inquit moderator beluæ, illum, ab illo tempera: ſæui item in alios, abſtine ab aliis. At animal cuncta ſubit imperata, eáque adamuſſim explet æque ac humanorum capax ſenſuum. Verum ubi uſu euenerit, ut obiecto igne pauore icti fugam arripiant, nulla re adduci poſſunt, ut gradum reuocent: ea gens enim mira arte ubi libuerit ignes terrendis beluis excitat. Hos adeo id animal pauet, ut nulla alia re magis terreatur. Ob id uiſis ignibus effuſiſſime diffugiunt. Reliquum quid eſt? diſcretis moribus, fortitudine eximia præſtat omnibus. Memini aliquando uidiſſe elephantos ternos maximam liburnicam in ſiccum trahere, ut haud multo poſt referabimus. Dum ego apud Canonor urbem agerē, nonnulli negotiatores Mahumetani in hunc modum in ſiccum nauim trahebant, ſeruata Chriſtianorum conſuetudine, uerſa naui, expoſita prora uerſus continentem, ſubiectis ternis trabibus, tres elephanti genibus innixi, capitéque in humū connixo nauigium in terram trahunt. Verum ſunt plures qui exiſtimant in cruribus elephantos non habere internodia, plicaréq; ob id nequire tibias: quod profecto à uero plurimum abeſt. Habent iuncturas ut cætera animalia, ſed in ima propè parte crurum. Fœminis ineſt ferocia maior quàm maribus, cōuehendíſq; oneribus illis longe maiores ſunt uires: furore etiam corripiuntur, id curſu lymphatico præ ſe ferentes. Elephantes ternos bubalos magnitudine excedunt, uillo etiam non abſimiles: oculi ut ſuibus: promuſcidem, quam manum appellamus, promiſſam admodum habent: ea ori eſculenta ac poculenta admouent: ſubeſt enim iugulo os, ſui ſanè non abſimile, hiſcam referens: proboſcis exeſa eſt ac caua intus: eáque ſæpenumero uidi beluas porrectas capere ſtipes: uidi item ab elephanto arboris truncum proſterni, tantæ quidem uaſtitatis, ut quod effecit belua nos priores numero uigintiquatuor nequiuerimus. At elephas uno uel altero connixu arietauit in terram. Bini dentes qui prominent, collocantur in ſuperiore maxilla: auriculas quaquauerſum gemini palmi magnitudine habente: nec id uſque minore aut maiore, ut aſſolet, proceritate. Pedes illi ſunt obrotundi inſtar orbium, quibus diſcumbendo carnes excipimus munditiarum cauſa, ne gauſape fœdetur. Pedem ambiūt quinæ ungulæ oſtrinæ conchæ latitudine. Cauda inſtar bubali, terni palmi longitudine, uillo rariſſimo. Fœminis ſunt proceriores mares: magnitudine ſunt multiiuga: alii ad tertiumdecimum palmum, ad quartum decimum tolluntur alii: tranſcendi quandoque in nonnullos ego eiuſce magnitudinis. Aſſeuerabant cultores, ad ſextumdecimum palmum quoſdam altitudine exurgere. Lentius incedunt: fit propterea ut qui non aſſueuerint, nō aliter quàm in undabundo æquore nauſeam ſubeant, ac inſidere nequeant. Iunioribus ubi inſederis ſumma afficieris uoluptate, molliter inſtar gradariæ mulæ gradiētibus. Vbi conſcendendus eſt elephas ſubmittit genua, & quaſi ſtapedes inſtrueret, præbet ſcandendi facultatem: ſubleuante tamen quopiam homine à tergo ſeſſorem. Infrenes ſunt omnes, nec ceruicem reſtis uincit: ſoluto prorſus capite gradiūtur.

De coitu elephantorum. Cap. XI.

INITVRI loca quærunt paluſtria, pudoréq; non niſi in abdito coeunt: dicuntúrq; ferè humanitus ueneri operam dare: etſi non deſint auctores, qui bar-

ros

Digitized by Google

ros dicant auerſe coire. Apud quoſdam pro ſummo munere habetur, ut regem elephantino membro donent. Id forte plurimi faciũt, ob immane pretium, quo ueneunt elephanti, utpote quingentis aureis: alii (ſi credere dignum) duobus milibus aureis emuntur: illud forſan non moles corporea, ſed acre ingeniũ præſtat. Nuſquam ſane negauerim me alicubi uidiſſe gentes quaſpiam, ſenſu ac ingenio elephantis longe inferiores. Itaq; is rex Narſingæ opibus ac imperio præſtat cunctos, quos unquam conſpicatus ſum reges, unquámq; audiuerim. Vrbs ſitu ac elegantia urbem Mediolanum effingit præſentátq;: ſi tamen id excipias, quòd in loco eſt decliui, minúſque æquo. Quæ illi ſubſunt regna, ea Narſingam circundare uidentur, ut regnum Auſoniæ ac Venetiæ Mediolanum ambiunt. Ea urbe inter utraque maria procurrente, referebant eius Bramini (hoc enim nomine ſacerdotes eorum dignantur) regem ſingulo die ad duodecim mille Pardios pro uectigalibus, cenſúſque loco ſumere. Huic ſemper in armis excubant complura armatorum milia: quippe cui bella nunquam deſunt, eo finitimis arma inferente. Idolorum eſt addictus fœdiſſimæ latriæ, ipſúmque cacodæmona colit non aliter quàm rex Calechut. Vbi duxerimus opportunum fore, hæc explicatius denarrabimus. Viuunt ut idolorum cultores: iis eiuſmodi eſt habitus, qui maioris ſunt cenſus, tunica utuntur interiore haud oblonga, caput uero faſcia uerſicolore Mahumetanorum ritu uinciunt. Gregarii obſcœna tantum uelant, cætera ſunt nudi. Rex birreto panni Attalici caput exornat gemini palmi longitudine. Profecturus in prælium goſipinam induit ueſtem, hanc clamyde tegit bracteis aureis ornata. Limbum chlamydis honeſtant monilia fermè omne genus. Equus eius tanti eſſe creditur, ſi pretium inſpexeris, quanti eſt quæpiam è noſtris urbibus. Id efficiunt innumeri lapides pretioſi, margaritarum ac unionum complura genera, quibus phaleræ apparatu incredibili teguntur. Exeuntem in uenationes concomitantur terni aut quaterni reguli, qui deducendi regis officio funguntur: circiter equitum ſena milia iter agenti præſto ſunt. Colliqueſcit itaque hunc regem opibus, diuitiis, militúmque delectu, & ſexcentis ſimilibus nemini concedere. Monetam cudit, quam Pardios appellant, & item minoris ualoris monetam aliam, quæ Fano dicitur: hanc efficiunt ſexdecim minutiores denarii. AEs etiam ſignatum habent Eas nomine, ſexdecim quidem pro nummo argenteo exponuntur. Viatoribus tutum eſt iter uſquequaque, modo à leonibus ferocientibus cauerint. Eſculenta quibus aluntur prudens prætereo, eadem demum denarraturus, cum de rebus Calechut ſermo fiet. Rex memoratus Chriſtiano nomini plurimum fauet, cum regéque Portugalliæ, quæ pars eſt Luſitaniæ, ſecum magna intercedit amicitia. Præter hanc gentem Chriſtianos nouit nullos, illò enim appellunt Luſitani, honorificéque appulſi tractantur. Viſa itaque hac urbe mora complurium dierum, rediimus ad urbem Canonor. Quò cum peruenìſſemus, triduo ibi abſumpto, intra terras proficiſci placuit, tandémque ali quando ad urbem Trompatam nomine deuentum eſt.

Narſingæ regis opulentia

De urbe Indiæ Trompatam nomine, déque nonnullis aliis Indiæ locis. Cap. XII.

VRBS Trompatam abeſt ab Canonor urbe duodecim mille paſſibus. Illi moderatur idolorum cultor, ſoli non eſt admodum ditis, parúmque ab

Digitized by Google

pelago diſtat, utpote mille paſſibus. Interfluit eam amnis perquam mediocris. Illic complura Mahumetanorum nauigia uiſuntur: cultores frugaliſſime uiuunt, maiores non habent opes quàm iuglandes Indicas, eas condunt oriza. Scatet regio lignis & aſſeribus ad fabricandas liburnicas aptiſſimis. Ibi ad quindena milia Mahumetanorũ degunt: regi tamen idola colenti obſecundant. A cultorum habitu & moribus temperabo tantiſper, donec ad id loci uentum erit, quo res urbis Calechut ſumus explicaturi: eſt enim illorum una eadémq; fides. Eorum domus adeo ſunt deſpicabiles, ut non pluris ſingulæ uendantur aureo dimidio: illud etiam haud multo poſt compertum fiet uobis. Bidui itaque illic aſſumpta mora diſceſſimus inde, itérque uerſus urbem nomine Pandaran cepimus, diſtantem à memorata unius diei itinere. Regi Calechut paret, nulliúſque ferme momenti eſt, & comprimis portum habet nullum. Huic ad ternas leucas aduerſa eſt inſula deſerta, habitatoréque uidua. Indigenarum ſuperioris urbis is eſt habitus, qui & urbi Calechut: urbs in cliuo poſita eſt. Illinc digredientes contendimus ad urbem aliam Capagot nomine, cui rex Calechut imperitat. In ea urbe eſt regia pulcherrima ueterũ more conſtructa. Quà orientem reſpicit, perpulchro fluuio alluitur, ab urbéque Calechut ternis abeſt leucis. Hic non eſt maxime immorandum, cum ſatis conſtet, eoſdem mores ambabus eſſe urbibus. Inde igitur abeuntes tandem aliquando per celebrem inclytámque urbem Calechut deuenimus. Præterii ſciens ac prudens tot regum ac populorum mores habitúmque: præſertim regis Chianul & Dabul, necnon Bathecala Onórue, ac Mangolor, Canonor, Cuchin & Cachilon, Calonue ac Narſingæ potentiſſimorum principum. Id abs me factum eſt ferme ex compoſito, ut diutius denarrandis rebus Calechut, ceu longe excellentioribus immorarer. Conſtat ſane hunc regem cunctos orientales anteire reges, ob id indigenarum lingua Samory, id eſt in terris deus dicitur.

Pandaran.

Capagot.

Samory.

LVDOVICI PATRITII ROMANI RERVM INDICARVM LIBER V.

De urbe Calechut Præſtantiſſima. Cap. I.

NOBIS ad urbem Calechut, ceu ad Indicarum urbium præcipuam metropolim appulſis, uiſum eſt ſuperiori libro ſupremam imponere manum, ſequentémque auſpicari, quo maiore uoluptate lector afficiatur, rerúmque dignior elegantia animos demulcens mentem teneat, ut nobis ſtudium peragrati orbis opem ferat, ingenióque ſubſcribant uires, hæcque ultro peritioribus harum regionum, ceu cenſoribus acerrimis diiudicanda relinquimus, ut ſi forte longe plura adiuerint, ipſi in medium proferant. Igitur urbs Calechut eſt in continenti, ædes eius pelago alluuntur. Ibi non eſt portus, ſed quà meridiem reſpicit ad primum ab urbe lapidem eſt amnis, qui effluit in oceanum anguſtiore oſtio: is multifariam diuiſus per arua diſpergitur patentia, ac irrigandis agris carpitur à cultoribus: altiores non uehit aquas quàm quini palmi altitudine: incuruat

Digitized by Google

curuat ad urbem amnis non deſpicabili decurſu, eámque interfluit. Mœnibus haud ambitur, uerum continetur circuitu ſex mille ædium, non adhærentibus ut apud nos ædificiis, ſed longiore ſpatio diſcretis inter ſe ædibus, forte ignium metu, aut ſane imperitia ædificandi. Quà uero in longitudinem extenditur, millenis patet paſſibus. Domus ſunt deſpicabiles, quippe quæ ſupra equitis altitudinem ab humo non tolluntur, frondium plerunque laceramentis loco imbricum cooperiuntur, multis contignationibus. Huius rei cauſam afferunt, quòd humo egeſta ad quinos palmos aqua mox ſcaturire dicitur, ob id nequeunt altius fundamenta iacere, quæ contignationibus ferendis ſufficiant. Negotiatorum ædes tabernæque non minoris quàm quindenis aut uicenis ueneunt aureis. Cultorum uero domus non pluris ad ſummum, quàm binis aureis emuntur. Nec idem eſt omnibus pretium: Aliæ minus aureo nummo, aliæ ſolido aureo nummo uenduntur.

De rege Calechut, déque eorum latria. Cap. II.

PRIMVM igitur omnium rex Calechut dæmonum latriæ eſt addictus, ut haud multo poſt compertum fiet uobis. Non diffitentur deum optimum maximum cœli ac terræ potiſſimum architectum, præcipuúmque auctorem, ac primariam cauſam eſſe. Sed uero fabulam addunt, ſomniántque deum nullam ſui principatus capere uoluptatem quire. Vbi negotium iudicandi orbis ſumeret ipſe, delegaſſe propterea uicariam operam, ut ipſi comminiſcuntur, cacodæmoni, quem deliri mentiuntur eſſe de cœlo ſumptum, iuri reddendo mortalibus. Illíque rurſus ineptientes aiunt, factam à deo poteſtatem tribuendi cuique quod ſuum eſt, pro benefactis uidelicet ac malefactis mercedem emeritam. Huic Deumo nomen indidere. Deum uero maximum Temerani appellant. At Deumum dæmonum fallaciſſimum, rex in eius regia conſtructo ad id ſacello hoc apparatu, ut ilico colliqueſcet, colit. Sacellum patet quaquauerſum teſtudinis latitudine duûm paſſuum: tollitur autem ab humo non plus ternis paſſibus. Ingreſſum ligneũ oſtium præbet cum antipagmentis, quæ ſunt dæmones compluſculi torreutice ſculpti, ut in emblematis uiſitur. In ſacello medio collocata eſt ſedes ſolii inſtar ex ære, æneum admittens ſeſſorem dæmonem. Dæmon ſedens diademate redimitum caput habet modo Romanorum Pontificum. Sed id plus habet quod diadema ternis inſignitur cornibus. Fulciunt item dæmonis caput quaterna cornua, oréque uaſtiſſimo hians, dentes præ ſe fert quaternos: naſo eſt deformi, toruis trucibúſque luminibus, uultu minaci, aduncas manus uncini inſtar habet, pedes uero gallo haud abſimiles. Qui monſtrum horrendum ingens conſpicantur, pauent continuo, res eſt ſane uiſu indigniſſima, eadémque horrifica admodum. Sacellum ambiunt picti dæmones ad omne teſtudinis latus, hoc eſt, in ſingulo angulo ſedens ex ære uiſitur Satanas, ita fabrefactus, ut undecunque flammeſcere uideatur, abſumentibus animas miſerandum in modum flammis. Animabus eiuſmodi magnitudo ſemi digiti eſt, aut procerioribus ſolidi digiti. At dæmon dextra animã ori admouet: ſiniſtra autem ex inferiore loco aliam corripit. Singulo mane eorum ſacerdotes, Bramini dicuntur, memoratum idolum roſacea, & id genus latice odorifero emaculant ſuffiúntq; uariis odoramentis, ſuffitú humi procumbentes adorant: intra

Deumus. Temerani.

Dæmonis ſimulachrum.

Bramini.

Digitized by Google

hepdomadam aliquando idolo sacrificant, etsi nunquã litant. Sacrificando hunc ritum seruant: Abaculum habent in altaris modum, trium palmorum altitudine, latum quaternos palmos, longum item quinos. Abacum sternunt omnifariã floribus ac puluiſculis odoriferis. Sic referto floribus altari, sanguinem galli uasi argenteo carbunculis ignitis oppleto indunt, additis suffimentis odorum innumeris, thuribulóq; accepto adolent largissime thura, altare circumuecti, tinnientes crebrius interea tintinnabulo argenteo. Gallum mactant cultro argẽteo, cruoréque infectum cultrum nonnunquam igni admouere solent. Aliquando cultro arrepto edunt gestus nescio quos, ut solebant qui à lanista olim ob munus gladiatorium rationem inferendi & euitandi ictus discebant. Crematur sanguis galli totus accensis funalibus altare complentibus. At sacerdos immolaturus galli sanguinem, lacertos pedésq; argento exornat ita fabrefacto, ut astantiũ auribus tintinnabuli instar insonet. Pectus bulla nescio quæ condecorat, id est eorũ insigne. Peracto sacrificio, sumpto ambabus manibus tritico, discedit ab altari cessim cancrorum more gradiendo, nusquam ab altari oculorum aciem flectens, donec ad arborem quandam peruenerit, quò ut deuentũ est, mox manibus reseratis in ipsam arborem effundit triticum, quod tulerat occlusum, elatis supra uerticem manibus demũ rediens unde digressus fuerat, altare omni cultu denudat.

Sacrificandi ratio.

De regio more, quem rex discumbendo seruat. Cap. III.

PRIVS rex cibum sumpturus non discumbit, quàm quaterni sacerdotes regias dapes dæmoni in hunc ferme modum obtulerint: nam passis manibus, eisdémque supra uerticem elatis, ac cessim utraque occlusa manu ad se retracta, pollice tantum prominente, idolo esculenta quibus rex uesci debet, offerunt, ibi tantisper opperiuntur, donec non sit uero absimile quempiam esse potuisse. Ea adducti ratione id agunt, ne rex quicquam sumere uelle censeatur, quod idolo honoris gratia non sit oblatum prius. Id esculenti quo rex uesci consueuit, affertur in trulla lignea arboris cuiusdam latiore folio strata: uescitur oriza, & compluscułis aliis rebus, quarum in præsentiarum non satis memini, humi recubat absque stragulis, discumbentem stantes sacerdotes circunstant, nusquam propius quàm ad quaternos passus accedentes, regis uerba reuerentissime obseruantes. Vbi uero rex esse desierit, actutum sacerdotes quicquid dapum superfuit, in locum quendam transferunt, ínque nuda humo collocant: quo facto rursus & iterum manibus complosis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc unum aluntur: hæ enim signo huiusmodi assueuere, propterea ueluti tessera data ilico aduolant, regiásque reliquias depascuntur: has uolucres nefas est lædere, ob eam rem tutò uolitant quocunque libuerit.

De sacerdotibus urbis Calechut, qui Bramini dicuntur. Cap. IIII.

CONSENTANEVM esse arbitramur, plurimúmque uoluptati lectori gentium conducere existimamus, ubi horum sacerdotum statum ac mores expediuerimus. Hi igitur eius loci sunt apud eos, cuius sunt & apud nos sacerdotes primarii. Ducturus rex uxorem, prius thorum inire non consueuit, quàm à digniore sacerdote noua nupta deflorata fuerit. Nec id munus ultro subeunt sacerdotes. Stupri à rege pretium constituitur quingentorum aureorum. Hunc morem præter regem Calechut seruat nemo.

De multi-

Digitized by Google

De multiiugis idolorum cultoribus in urbe Calechut. Cap. V.

IAM IAM expediemus multiiugum indigenarum urbis Calechut idolorum cultum. Primores idolorum cultores Bramini appellantur: ii sunt eorum sacerdotes: qui prioribus succedunt, uocitantur Naeri, non minoris sunt apud eos, ut apud nos patritii penduntur. Horum interest ensem, clypeum, arcum, lanceámque cum prodeunt ferre. Desinentibus hæc circunferre, aufertur ceu exauctoratis nobilitatis insigne. Qui tertiæ classis habentur, ii eius loci sunt apud eos, cuius apud nos sunt cerdonicam exercentes artem. Sequentes Mechoa dicuntur, piscatu uictum quæritantes. Qui nouissimis sunt proximi, illis Poliar nomen est inditum, Ad hos spectat piper, uinum iuglandésque legere. Postremi uero Niraui appellantur. Ea gens postquam seuit orizam, eandem colligit: at Poliar & Niraui etiam ueluti postremæ tribus hominibus, neutiquam nisi uocatis ad Bramini & Naeri propius quàm ad quinquaginta passus accedere licet: ob id delitescunt in umbraculis ac locis palustribus. Cum prodeunt ut à longe exaudiantur, uoce inclamant nescio quid sublatissima, ut nobiliores moneant, ne inopinatò reperti luant morte pœnas. Vbi enim usu euenerit, ut Bramini & Naeri inclamationibus assueti haud moniti forent, obuiam quempiam ex illis capite censis haberent, dum arua reuisunt, impune eos leto tradere queunt: ob eam rem inclamationibus aduentantes quoscunque præueniunt monéntque. iam uobis innotuere seni idolorum cultores.

De habitu regis ac regimine, cultorúmque urbis, déque edendi modo. Cap. VI.

REGI ac reginæ, incolísque urbis, idolorum cultoribus haud dubie dissimilis non est habitus: quippe qui gossypino, haud sanè serico panno obscœna tantum uelant, cætera sunt nudi: pedibus incedunt nudis, apertóq; capite prodeunt. At Mahumetani tunica interiore ad umbilicum usque amiciuntur. Fœminæ uero eodem habitu utuntur quo & uiri: latriæ idolorum cultores, uti consueuerei sed id plus habent, quòd promittunt capillum mirum in modum. Rex ac primores urbis inconsultis sacerdotibus non uescuntur carnibus: cæteris autem gregariis licet quibusuis uesci carnibus, si uaccas excipias, qui Niraui & Poliar dicuntur: mure ac piscibus sole exustis uescuntur.

De horum ritu post obitum regis. Cap. VII.

EXEMPTO rebus humanis rege, si superstites sunt mares liberi aut germani, aut fratrum filii, ii minime regno succedunt: nam filio sororis ex gentis instituto sceptra debentur: qui si nullus foret, regno succedit is qui arctiore coniunctione regem contingit, non alia aiunt de causa, nisi quòd Bramini sacerdotes, ut præfati sumus, reginam deflorarunt. Peregre proficiscente aut exeunte in uenationes rege, sacerdotes uigesimum annum tantum nati reginam domi asseruant, illi assistentes: nihílque gratius regi contingere posset, quàm ut reginæ per stupri conciliationem assuescant. Propterea exploratum habet rex ob uulgatam reginæ pudicitiam, ex ea susceptam prolem inter liberos collocandam minime fore. At sororis natos ueluti sibi iure sanguinis coniunctissimos, asscire in imperii partem consueuit. Rege defuncto regni indigenæ omnes barbam ponunt, capiteq; tonso desiderium regis testantur. Nec omnibus est idem mos, aliismen-

Digitized by Google

ti partem nouacula nudantibus, aliis uero capitis partem ſolum tondentibus, ut ſua trahit quemque uoluptas. Per id tempus etiam quo regem funerantur, qui piſcatu uitam trahunt, per ſpeciem mœroris à piſcium captura temperant octonis diebus, & ubi ex coniunctis regis quempiam mortem occumbere contigerit, itidem ſeruant quod regi defuncto ſeruari memorauimus. Rex quandoque adductus ſuperſtitione, ad annum ab re uenerea abſtinet, & item animo deſtinat

Betoli folia. ueſci nolle betolis: hæc ſunt folia quæ Aſſyrii mali frondis ſimilitudinem exprimunt: has enim frondes in cibatu habent gratiſſimas: æque quidem illis utuntur ac nos bellariis ex ſaccaro ſcitiſſime conditis: eas enim ceu illecebras edunt, nec alia quàm uoluptatis aut exuſcitande Veneris emortuæ cauſa, illa eſſe credun tur, dum huiuſmodi folia mandunt. Edere conſueuerunt fructum quendam, cui coffolo nomen eſt, hunc mittit arbor arecha nomine, palmæ non abſimilis, quæ cariotas gignit non abſimiles, conſimiles producens fructus. Miſcent inſuper contritas oſtrearum conchas calcis inſtar cinami.

Quomodo idolorum cultores inter ſe coniuges commutant. Cap. VIII

PATRITII ac negotiatores hunc morem inter ſe ſeruant. Fit quandoque ut iure amicitiæ alter alterum miro affectu proſequatur. Propterea quibus ſunt uxores amicis, nonnunquam complacitum eſt per ſpeciem maioris coniunctionis uxoribus commutandis operam dare: ſtultorúmq; lingua mutuo ſe compellant in hunc ferme modum: Heus tu amice, coniunctiſſime uiximus. At ille, Ita diutine coniunctius amiciúſq; uiuere nequiuimus. Et rurſum alter, Verúmne loqueris, cum adſtruis te mihi amicum eſſe optimum? Sum, inquit ille. Et item prior, mehercle diligis me? At ſocius, amo te mediuſſidius. Tum ille, Commutemus uxores ea lege, ut tu mea, ego uero tua potiri queam. Tum alter, aín' tu ſerio? Cui ille, ita per Pollucem. Concedamus, inquit ſocius, domum meam. Quò ubi peruentum eſt, alter eorum inclamat uxorem. Accede, ait, mulier, húncque ſequere, quoniam deinceps coniunx erit tuus. At mulier, quam ob cauſam? loqueríſne ſerio? At prior coniunx, non iocor quidem. Tum mulier, lubens, inquit, ſequor. Protinus his ultro citróque dictis, abit cum prioris ſocio uiri mulier, inuicémque coniugem ſuam iure commutationis ad ſocium mittit, qui prior adduxit mulierem. Hoc inſtitutum permutandis ſeruant uxoribus. Pi

Polygametia gnora uero alterum parentem ſequuntur. Aliis uero idolorum cultoribus longe ſunt alii mores: nam fœmina ſeptenis nubit uiris, qui in concubitum noctes alternant. Vbi autem peperierint mulieres prolem, delegant ad quencunque ex ſeptem coniugibus uoluerint, à quarum aſſertione nulla eſt prouocatio.

De ritu edendi incolarum, déque eorum iuſtitia. Cap. IX.

HVMI procumbentes edunt in trulla ænea: coclearis uicem ſupplet arboris folium. Eſculenta ſunt oriza, piſces, aromata, fructúſque ignobiliores. Ex ea hominum nota qui ruſtici dicuntur, adeo illote ac fœde uiuunt, ut edentes in ollam manum intingant: dúmque orizam capiunt, fœdantes in olla manus in pilæ modum concinnant, ſicque concinnatam admotámq; ori uorant. Id genus iuſtitiæ apud eos uiget: ubi quis quempiam confecerit, correptus pœnã in hunc

Atrox homicidæ ſupplicium. modum luit: Genus habent patibuli, id eſt palum longum quaternos paſſus. Huic non longe à faſtigio ligni ſcipiones gemini in crucis figuram affiguntur.

Tunc

Digitized by Google

Tunc palo per terga fontis acto, terebratum homicidæ corpus cruci miserandum in modum infigitur, sicq; affixus infelix pendet, donec uitam exhalauerit. Patibulum huiusmodi patrio sermone Vncaleut appellant. Qui uero consauciant, aut scipione quempiam uerberant, ii culpam à rege auro redimunt. Obærati uero ita præstare solidum compelluntur: nam ille cui quippiam debetur auri, monet obæratum ut soluat. At is qui æs contraxit alienum, uerba dat. Quod ubi intellectum est illi cui aurum debetur, ubi per archigrammateos regis, qui centeni esse dicuntur, constiterit id æris esse contractum, tunc prasini coloris, fronde arrepta tam diu hominẽ consectatur, donec comprehenderit: comprehensum uirenti fronde circunscribit, iubétq; lingua incolarum his uerbis, nisi solido præstito illinc ne abeat: hæcque usque tertiò profatur, per caput Bramini, id est nomen sacerdotis: & item per caput regis iubeo, ne hinc discedas, nisi æs retentum dissolueris. Ille uero qui intra circulum circunscriptus est, aut protinus solidum præstat, aut illic uitam sine custode exuit: qui si aliò diffugeret, semel correptus continuo leto iussu regis traderetur.

De eorum latria erga idola. Cap. X.

ADORATVRI. idola ante emersum solis stagno lotionis gratia immerguntur, sicque loti nihil prius contrectant quàm domi suæ preces ad idola fuderint: orant enim humi strati, ídque clanculum. Dum sic orant, edunt gestus nescio quos dæmoniacos ueluti lymphati, inuersis luminibus, miróq; oris deho nestamento instar portenti. Pauorem non sine horrore conspicantibus inferunt: nec horæ quartam partem orando perennant. Vbi uero edendi tempus appetierit, esse nequeunt, nisi obsonia concinnauerit è patritiis quispiam. Ea cura fœminis non delegatur, quando certe sua tantum curant esculenta. Hunc morem solum nobiliores seruant. Fœminis autem aliud non est curæ, quàm muliebri mundo studere: ob eam præsertim causam, quòd uiri cum eis ante non coeunt, quàm lotæ fuerint, suffitæq; uariis odorum generibus. Cum prodeunt fœminæ, mirus est monilium apparatus, ab auribus pretiosis lapillis dependentibus, lacertísque ac pedibus omni baccarum genere cultis.

Quomodo prælium ineunt. Cap. XI.

IN EA urbe quotidie quasi ex instituto à lanista rationem inferendi euitandíque ictum more digladiatorum discunt cultores, ense, clypeo ac lancea exerciti. Profecturo ad bellum regi in expedito sunt centena peditum milia: nam equitum ibi usus est (præter elephantorum) nullus. His uehitur præliaturus rex: qui regem sequuntur, uitta serica, eadémque coccinea caput uinciunt. Prælium inituri, ense obrotundo, clypeo, lanceis ac arcubus utuntur: regis uero insigne est nescio quid rotundum ex arborum frondibus complicatis instar cooperculi dolii cuiuspiam, harundini affixũ, eo candentis ardorem solis arcet. Somler lingua patria dicitur. Vbi utrinq; constitere acies ad trinum arcus iactum, rex mittit sacerdotes suos (Braminos appellant) in hostium castra, ut ex se regi dicant, propius cum centenis Naeris (ii sunt nobiliores robúrque militiæ) collaturus pedem accedat, se quoq; cum totidem protinus accessurũ. Hoc renuntiato uterq; se accingit expeditioni belliæ, ínque itinere medio centeni cum centenis manus conserunt: qui si uel tridui spatio concertarent, nunquam punctim, sed cæsim

Digitized by Google

ferìunt bino ictu caput petentes: itémq; ſemel tantum cruribus intentant enſem. Vbi uero quaterni uel ſeni mortem oppetiere, continuo ſacerdotes bellum dirimunt, eorúmque iuſſu utrinque canitur receptui. Dirempto prælio ſacerdotes utriuſq; exercitus ultro citróque contendentes, utroſque reges his uerbis percontantur: Vultíſne amplius? At ſacerdos: Minime, infit. Itidem ex hoſtili exercitu ſacerdos agit. Hunc morem præliando ſeruant cum centenis centeni. Rex uehitur quandoque elephanto, nonnunquam à ſuis triariis (Naeri dicuntur) inceſſu perniciſſimo conuehitur. Proficiſcentem regem ſequuntur multiiugis muſi cæ inſtrumentis concinentes: crepant tympana, & id genus complura. Naeris ſuis ſtipendii cauſa ſingulo menſe quaterni penduntur carlini: dum uero bella ingruunt, ſeni: hoc ſtipendio uitam trahunt milites. Ii dentes habent nigricantes, ob eam herbam quam crebrius mandunt. Hos ubi occiderint, rogo miro apparatu imponunt: alii aſſeruant horum cineres: cæteris uero non idem eſt funerandi mos, gregariis præſertim: alii uita functum intra proprias ædes tumulant: alii in ædium ueſtibulo: alii corpora in amœnis ſeceſſibus, ac uiridariis ſuis humant. Monetam cudunt non aliter quàm in urbe Narſinga. Cum ego illic agerem, ex omnibus fermè orientis partibus negotiatores aderant, comprimis Mahumetani: alii ex regione Melacha, ex Bangella alii: nonnulli ex Tarnaſſari, ex Pego & Ciriomandel alii: nonnulli ex Zeylam de Sumatra, id eſt Taprobana, alii ex Colon: nonnulli ex Caicolon, alii ex Bathecala, & innumeri fermè alii, præſertim iam notiora nomina, uidelicet Perſæ, Arabes, Syri, Turcæ, AEthiopes, & ex regno Narſingæ compluſculi, tot aduenæ éxq; uariis regionibus per idtempus quo illic agebam, aderant in urbe Calechut florentiſſima, illud eſſe noueritis, quòd qui idola colunt, non ſulcant maria: id munus Mahumetanis delegatur, utpote exercendis commerciis aptioribus. Incolunt enim urbem Calechut circiter quindena Mahumetanorũ milia, qui ex ea urbe plerunque oriundi dicuntur.

Quomodo ibi maria ſulcant. Cap. XII

QVOMODO enim maria adeant, quóue tempore ſe pelago committant, qualiter fabricentur nauigia in eo latere ubi uiſitur Calechut, haud multo poſt compertum fiet uobis. Igitur naues frabricantur non minores, quàm quæ quadringentis aut quingentis doliis ferendis ſufficiant: paténtque abſque tecto. In nauium commiſſuris nullo modo ſtupam ponunt, ſed aſſeres adeo affabre connectunt, ut optime arceant aquas: commiſſuras pice ferruminant, clauíſque ferreis abunde firmant communiúntque: nec à ſtupa temperant ob id quòd illius ſint egentes, quando affatim ſtupæ ac lini aliunde illò conuehitur. Aſſamenta habent trabéſque multiplices: & ſi ligna quæcunque ſpectaueris, noſtris quidem non ſunt deteriora, nóſque copia lignorum ſuperant: uela nauium habent goſipina, eadémque in ima parte geminata: utraque enim utuntur ducturi in altum, ut uentorum uim maiorem uela concipiant, tumeſcántq; magis. Nos itaq; in ea re ſuperant, qui unis tantum utimur uelis. Ancoras iaciunt marmoreas, longas octonos palmos, at quaquauerſum binos: eas gemino funе appenſas æquori indunt: ancoras præter has habent nullas: nauigandi ſtata habent tempora. E` Perſide uſque ad eam plagam, cui Cumerin nomen eſt (ea meridiem uerſus abeſt à Calechut octo dierum itinere) octonis menſibus, id eſt inter Septembrem

Digitized by Google

ptembrem & Aprilem maria ſulcant. A' Calendis autem Maiis uſque ad menſem Sextilem medium. Ab hoc latere ſinus urbis Calechut temperandum eſt à naulgationibus, ob nimiam pelagi ſæuitiam : nam undabundo indignantiq; oceano haud tutò naues committuntur. At illi habent temporum uices contrarias. Cum enim apud nos ob candens ſydus arent fermè omnia, tunc madefiunt ibi cuncta ob effuſum largius imbrem : nam Maio, Iunio, & item Quintili ac Sextili menſibus largior ibi effunditur imber, interdiu non ſolum, ſed etiam noctu, non uſque, ſed ſubinde pluit, modo noctu, interdiu nonnunquam. Per id tempus uix Phœbus ſupra Horizontem emergit: cæteris uero octonis menſibus pluit nunquam. Aprili exeunte ſoluunt à promontorio (latus appellant) Calechut, & uerſus caput Cumerin uelificant, aliámque oram pelagi nanciſcuntur, ubi æquor minime ſæuit: tunc tranquillo mari aromata conuehunt minutiora. Nauigia, ut apud nos, alia aliis locis nomina acceptant: liburnicas alii ſambuc nominant: celoces alii more noſtro complanatas capel appellant. Minora uero nauigia, ut ſunt cymbæ, & id genus alia, quibus maiora nauigia quandoque more noſtro remulco dicuntur, parao nominant: hæc ſunt denos paſſus longa è ſolido ligno: remis ac malo utuntur harundineis. Sunt item ibi actuariæ naues, almadias uocant, ſolidæ abſque commiſſuris: & rurſum alias habent nauiculas longas paſſus duodenos, uel terdenos, roſtro perquam anguſto: uniq; tantum homini aditus patet, adeo in arctum eius oſtium agitur: hinc & hinc acuminantur maximæ, caturos appellant: remis aut uelis aguntur ocyus multo quidem quàm triremes aut liburnicæ, uel celoces noſtræ impelluntur uelificantes. Ii ſunt piratæ, qui maria infeſtant. Fabrefiunt huiuſmodi naues in inſula non longe à Calechut, cui Porcai nomen eſt. Porcai inſula

De regia principis urbis Calechut. Cap. XIII.

REGIA PRINCIPIS Calechut patet non minus mille paſſibus, ſi ambitum ſpectaueris. Paries parum conſurgit, ut iam prædiximus: ſtructuram affabre tamen elaboratæ trabes ſuperpoſitæ coniungunt, toreutico opere intercurſantibus dæmonum figuris : quod opus circiter ducentis aureis conſtare creditur: neq; altius tolli queunt ob inſtabile ſolum, quo fundamenta iaci nequeunt, mox aquis ſcaturientibus. Quas uero margaritas, & id genus pretioſos lapillos rex cultus circunferat, uix expedire præ magnitudine rei poſſum: excedunt enim æſtimationem omnem: etſi per id tempus, quo illic agebam, parum genio indulgens mœſtiſſime uiuebat, tum ob id bellum quod illi rex Portugalliæ intulerat tum uel maxime ob eam ægritudinem, quam Gallicam appellant, qua maxime afflictabatur, cum præſertim iugulum morbus inuaſiſſet: tamen auribus pendebant lapilli pretioſi, lacertóſque ac manus, pedéſue ac crura tot monilium genera honeſtabant decentiſſime, ut ſatis pro rei magnitudine referri non poſſint. Regis theſaurus immenſus creditur, quippe qui uix binis cellis continetur. Theſaurum efficiunt innumeræ aureæ bracteæ, laminas appellamus: & rurſum tantum ſignati auri, quantum onerandis centenis mulis abunde ſufficeret : id adſeuerabant eorum ſacerdotes, qui regis arcanorum ſunt callentiſſimi. Ferunt id auri corrogatum à prioribus regibus eſſe, numero fermè duodenis, qui reipublicæ proſpectum iri cupientes, tot opes congeſſere, éſtq; in primis magni pendendum Puſtulæ apud Indos. Theſaurus.

Digitized by Google

in memorato thesauro, monilibus & id genus multiiugis, eisdémque pretiosissimis lapillis oppletum scrinium ternis longum palmis, & item latum circiter binis, pluríque esse creduntur, quàm ut emptorem nanciscantur.

De aromatibus, quæ urbs Calechut mittit. Cap. XIIII

Piper. PIPER MITTIT suburbanus eius urbis ager: legunt etiam nonnihil intra urbem cultores. Caulis piperis infirmus est admodum, instárq; uitis absq; adminiculo (pedamenta uocamus) consistere nequit: hederáque non est absimile piper, quippe quod serpit, & altiore complexu proximam semper arborem uincire consueuit. Dicta arbor, imò frutex dispergitur in ramos compluſculos intra geminum ac ternum palmum longos. Folia eius mali Assyrii figuram exprimunt: sed hæc crassiora pinguiusculáque nonnihil, intercursantibus ex aduersa parte minutioribus uenis. E' singulis malleolis seni dependent racemi palmo haud ampliores, passilis non absimiles, confertiores tamen. Color is est, qui & immitioribus uuis. Legunt itaque mense Octobris ac Nouembris in colorem prasinum adhuc inclinantes, ad solémque apricantem assandum imponunt tegetibus: triduo nigrescit non aliter quàm huc affertur: absque cultu alio putandi,

Zinziber. minúsque ligonizandi cura est illis, simplici ac syncero telluris prouentu. Mittit & regio zinziber: haud dubie radix est, eruitúrque nonnunquam pondo unciarum duodecim: nec omnibus est eadem amplitudo: plus non agitur in profundum radix, quàm ad ternos uel quaternos palmos harundinum modo. Cum eruitur zinziber, relinquunt internodium radicis in scrobe, unde erutum est zinziber, terrámque radici aggerunt ceu semen eius radicis, proximo anno eruturi fructum, id est zinziber. Inuenitur in locis æquis instar myrobalani: in tellure tamen rubente omnifariam, ibi legitur zinziber. Caulis eius pirum mediocre effingit: mittitur ut piper in subligariis.

De nonnullis urbis Calechut fructibus. Cap. XV.

IBI ETIAM reperiuntur nonnulli fructus, quos cultores iaceros appellant. Caudici eius arboris amplitudo piri est: fructui magnitudo bini ac medii palmi: crassitudinis uero humanæ coxæ. Gignitur fructus in caudice arboris subtus frondes, alii circiter medium caudicem. Colos est uiridis, cætera nuci pineæ haud absimilis: uinaceis tamen minutioribus. cum matuescere incipit, obducit nigricantem colorem, marcescéque uidetur. Legitur is fructus mense Decembri: saporis sunt fermè peponis, castoreum redolentis, parúmque, si saporem quæras, abest à cotoneo Persico, eodémque mitiore: uariam in cibatu uoluptatem parit, uideberis modo edere fauum mellis, modo suaue medicum malum comedere: intrà membranas habet, ut malum punicum, ínque eis delitescunt fructus nescio qui, mollibus non dissimiles castaneis: si enim igne torrentur, saporem castaneæ repræsentant. Propterea fateri licet, non esse excellen-

Amba. tiorem digniorémue illo fructu quempiam. Est item fructus alius, amba nomine. Eius caudex manga dicitur, simillima est arbori, frequentésque ut piro fructus: is iuglandem nucem è nostris effingit, cum iam sunt absoluti: cum matuescit, fului eiusdémque splendentis coloris est: intra corticem occultatur fructus, ut amygdalæ aridæ. Damasceno gustu suauior est fructus, conduntur in cadis, ut apud nos oliuæ, sed sunt longe meliores. Illic etiã inuenitur fructus, cuius forma

Digitized by Google

forma est peponi simillima: ubi incideris, mox comperies intus uinacea uuæ instar terna aut quaterna: arbori est eadem amplitudo, quæ est cydonio malo, foliáq; eidem similia: fructui nomen Carocapel inditum est: in cibatu est optimus, medicinæque aptissimus. Itémque alius fructus uisitur, mespilis non dissimilis: uerum albicantis est coloris: hunc haud memini. Habent & fructus quosdam cucurbitis similes, sed condituræ aptiores: res est non indigna memoratu, huic nomen est Comolangæ: oritur inculta tellure peponum modo. Mittit idem ager fructum alium memoratu digniſſimum, Malapolanda appellant, tollitur ab humo nonnihil supra hominis unius altitudinem: folia gignit quaterna uel quina, surculis connexa: singula folia singulis hominibus ad arcendam pluuiam solémque sartum tectum præbent. In folio medio consurgit malleolus instar caulis fabæ flores producens, fructúsque edit longos palmum unum, quandoq; medium, crassitudine hastæ conti unius. Cum legunt hos fructus non opperiuntur maturitatem, uerum præcoces colligunt, probe intelligentes eos domi maturescere: pariunt singuli surculi circiter ducentos fructus miro prouentu, séque inuicem contingunt in modum pineæ nucis, conferti admodum. Triplex horum genus: alii cianchapalon uocitantur, gustu magnopere suaues, cordi præsertim conducentes plurimum: colos est illis suffuluus, tenuissimáque siliquæ. Alii cadelapalon dicuntur, superioribus etiam in cibatu gratiores, iidémque longe suauiores: reliqui uero ceu insuaues nullius sunt usus. Quos diximus esse hominibus ad uescendum non ingratos, eos aiunt ficis nostris non esse absimiles. Horum arbor in uita semel tantum fructus gignit: uerum ad radices consurgunt quinquaginta aut sexaginta surculi, qui parentem renouant, ne sit nepotum expers. Hos transferunt aliò cultores spe futuri prouentus: nam constat eos intra annum fructificare. Cum uero fructus huiusmodi legere uolunt, si uirentes nimium fuerint, id est acerbi nimis, ut matureſcant ocyus, calcis nonnihil ablaqueato caudici imponunt: leguntur ii fructus uberrime toto fermè anno: ueneunt uiceni singulo nummo, id est, quarta solidi parte. Mittit idem ager anno toto flores propè innumeros, rosas uidelicet albicantes rubentésque, necnon fului coloris.

Carocapel.

Comolanga.

Malapolãda.

De feracissima totius orbis arbore. Cap. XVI

EST ET alia arbos cognitu sanè digniſſima: quippe quæ fœcunditate ac fructuum mira suauitate totius orbis arboribus longe est præstantior: ea palmæ instar cariotas edit: inde uberior mortalibus prouentus quasi denum emolumentum, fert enim ligna igni alendo aptissima, iuglandésque in cibatu gratissimas: item funes uelificationibus admodum conducentes, præterea tenuissimos pannos, qui ubi colore quopiam infecti fuerint, sericum præsentant. Mittit etiam dicta arbor ad fouendum ignem carbunculos optimos, uinúmque: item latices, oleum, & saccarum: ex frondibus uero quæ decidunt, cum uidelicet tempestate aliqua ramus quispiam è caudice auellitur, fiunt ædium imbricamenta, uicémq; tecti supplent, ádque senos menses aquam continent, adeo sartum tectum præbent. Vix dictis erit fides, nisi rem compertius expediam. Memorata arbor nuces producit cariotæ instar, singulæque arbores ducentas nuces gignunt. His demunt priorem corticem, ignibúsque delegant: nam lignorum modo flagrantissime subiecto igne ardet. Alius uero fructus gossipino aut byssino non est absi-

Digitized by Google

milis: linum quidem figurat, postquam ab artifice expolitum est: ex floribus uero pannum conficiunt serico simillimum: sequens autem pensum rursum nent, indéque fiunt tenuiores funes, hósque funiculos nectunt, ut ex illis grandiores funes faciant, nauigationibúsque sufficiant. Ex proximo nucis cortice, qui tertio loco succedit, carbones eruunt. Vltimus autem cortex nucem occulit in cibatu gratissimam: corticis huius crassitudo minimo manus digito haudquaquam maior est: cum nuce simul latices gignuntur: iuglandéque adolescente, crescunt item aquæ in ea adeo, ut absoluta nuce simul aquæ interiora nucis occupent, tantúmque laticis in nuce quandoque uisitur, ut haurias ex singulari nuce ternos aut quaternos aquæ calices: ea potu est suauissima, eadémque limpidissima, rosaceæ non absimilis: fit ut inde oleum pinguissimum, núxque ipsa homini gratior ac existit, esse nequiret. Vobis itaque iam innotuere septena huius nucis emolumenta. Alterum autem huius elegantissimæ arboris ramum nuces producere minime sinunt: uerum circiter medium caudicem incidunt mutilántque truncum, mane & uesperi cultro consauciant, liquorémque nescio quem infundunt: ísque fugit ex arbore succum: quo hausto, in supposita ad id uasa prosilit, coligunt enim noctu simul & interdiu calicem liquoris singularem: unum hunc enim liquorem igne subiecto decoquere solent, rursúsque & iterum decoctum id agunt, ut uitalis aquæ similitudinem exprimat: cuius tamen mirus odor, ne potum dixerim, adeo cerebro humano est infensus, ut si modum excesseris, furorem propè pariat, non aliter quàm temulentis euenire consueuit. Is itaque liquor inibi temeti uicem supplet, eóque ut nos uino illi illecebre utuntur. Ex alio autem dictæ arboris ramo legunt saccarum, uerum fermè insuaue. Fert dicta arbor perennes fructus, modo uirides, aridos modo: gignere incipit anno quinto. Inueniuntur hæ arbores interuallo ducentorum mille passuum. Habent hæ arbores dominos, tantíq; sunt apud cultores, ut si aliquando uiguerint inter reges ac principes bella adeo atrocia, ut etiam alter alterius natum confecerit, pacem tamen non aspernentur. Verum ubi inter certandum belli licentia, aut iure uictoriæ memoratæ arbores excisæ fuerint, qui arborem læsit, pacem nunquam consequitur. Viuunt dictæ arbores ad annos quinos supra uicenos: fabulosa amant loca: panguntur ut iuglandes, ut inde oriatur arbor. Mittit item ea regio nescio quid aliud, de quo optimum sumunt oleum.

Quomodo serunt orizam. Cap. XVII.

COLVNT arua, arántq; bobus terras ut nos. Cum uero serendæ orizæ tempus appetierit, eius rei lætitiam omni musicorum genere tripudióque incredibili gestientes testantur: ínque maioris lætitiæ specimen denos homines dæmonum cultu habitúque horrifico exornant, iíq; clangentibus tubis gestiunt quasi choreas ductitantes: festa celebrantes rogitant ac precantur cacodæmones, ut uberrimum orizæ prouentum elargiantur.

Quomodo uisunt ægrotos medici. Cap. XVIII.

VBI QVISPIAM idolorum cultor mercimonia exercens ægritudine aliqua conflictatur, eóq; peruenerit, ut efflaturus animã censeatur, tunc nonnulli incolæ, quos ipsi medicos appellant, ad id munus delegati, conticinio noctis amicti horrifico dæmonum habitu, eos qui iam sunt deplorati uisunt: iniiciunt

torrem

Digitized by Google

torrem in ore ignitum, manibúſque geſtantes ignem, ínque pedibus calopodia craſſitudine paſſus unius habentes, & abſono clamore tinnitu quorundam inſtrumentorum ægri auribus obſtrepunt, horrore tanto, ut etiam incolumis his auditis uiſiſque ægreſceret quamprimum, horrerétque ac humi procumberet. Eiuſmodi enim ſunt eorum medici, qui ægros reuiſunt ſolantúrque. Eius regionis cultores diſtenti ac farti quandoque ob uoracitatem nimiam, ut ſunt edaces plurimum, ubi ſtomachi morbo laborant quopiam, contritis ternis zinziberis radicibus, indéque ſucco facto, cyphum plenum ſucco huiuſmodi hauriunt: quo hauſto, intra triduum conualeſcunt. Degunt igitur ii homines brutorũ modo.

De trapezitis ac colibiſtis. Cap. XIX.

HABENT colibiſtæ & menſarii pondera ac bilances adeo minutas, ut ſi pyxidem, ubi aſſeruant, & reliqua id genus quibus pondus efficitur trutineris, unciam non excedant, adeóque iuſtum eſt examen, ut etiam capillum ponderare queas. Vbi autem adulterinum aurum à puro obrizóq; dignoſcere uoluerint, Lydio lapide, nos indicem appellamus, noſtro more utuntur. Id plus habent, quòd probaturi aurum pilam habent ex rebus neſcio quibus compoſitam, cerã exprimentem, lapidéque Lydio, quo probatur aurum, pilæ impacto, remanentibus ibi auri maculis, in ueri notionem deueniunt, adulterinúmque à puro auro diſcernunt: aiúntque eorum lingua, id optimum eſt, illud uero deterrimum. Pilam autem memoratam ubi auro oppleta fuerit, liquefaciendam igni indunt, aurúmque quod imbiberat colligunt. Sunt itaque ii trapezitæ omnium inſaniſſimi, eiúſque artis quam exercent propè ignari, ne dixerim expertes. Mercimonia exercentes, ubi emundis uenundíſque mercibus incumbunt, hunc morem quem haud multo poſt referabimus, obſeruant. Proxenetam habent, cuius opera exercendis mercimoniis utuntur in hunc fermè modum: nam emptor uenditórque, ubi conuenit inter eos de exercendis commerciis, conſiſtunt in orbem: tunc proxeneta arrepto uelo ſiue gauſape propalam dextrã uenditoris apprehendit, comprehenſámque gauſape uelat, móxque geminos pollici digitos proximiores creбriore contractu digitis ſuis attrectat, ab uno uſque ad centena milia numerum recenſens clanculum arcanéque, idémque ſilens. Tunc uenditor, quanti uendere cupiat, digitorum contractu declarat, nodos tantiſper tangens, donec peruenerit ad id numeri, quo merces ſuas eſt expoſiturus. Hoc intellecto, proxeneta cõtendit ad emptorem, uelatúſq; manibus, ut memorauimus, attrectatione digitorum emptori compertum reddit, quantum pro mercibus uenditor conſequi aueat. At emptor comprehenſis proxenetæ digitis, contrectatione nodorum aperit, quid ſit pro mercibus uenditori daturus. It ultro citróque proxeneta, & utriuſq; mentem ſilens retegit. Quare hunc in modum exercent mercimonia miro ſilentio, ſola, ut diximus, digitorum attrectatione. Cum uendunt aromata, menſuras habent, bacchar appellant, nos uero cantaros uocitamus. Si autem pannos mercantur, cariis uti conſueuerũt: id eſt menſuræ genus. Itidem ſeruant in pretioſis margaritis, & id genus monilibus: ea exponunt pondere neſcio quo, ſaraſolam appellant: id pondus quinas ac uicenas libras non excedit.

Proxenetæ mirus mos.

De Poliar & Hiraua cultoribus, & quomodo filios enutriunt. Cap. XX.

MVLIERES eorum tranſacto tertio menſe filiòs ablactant, deincépſq;

t. i.

Digitized by Google

lacte caprino alunt: & ubi referſerint lacte pueros, illotos fœdóſq; admodum in ſabulum reponunt, ubi interdiu ferarum more uolutantur. Verum quia in nigricantem colorem inclinant magis, à bubalis haud dignoſcuntur. Sunt itaque deformiores fœdioréſque, quàm quis autumare poſſit, dæmonúmque alumni uidentur. Inumbrante ueſpera rurſum parentes fœminæ natis lac propinant. Cum uero adoleſcunt, hoc uigore alti pueri, incredibili dexteritate uiri euadunt: ſúntque pernices admodum, ac curſus citatiſſimi, itémque funambuli, & hiſtriones, & id genus circunforanei.

De quadrupedibus ac auitiis. Cap. XXI.

INVENIVNTVR ibi compluſcula quadrupedum ac alitum genera, ut ſunt leones, apri, cerui, hinnuli, lupi, boues fœminæ, bubali, capreæ, elephantes: uerum ibi non naſcuntur, ſed importantur. Sunt item inibi pſitaci pra ſini coloris, alii ſcutulati, alii coloris purpurei. Horum eſt tanta ubertas, ut adhibendi ſint cuſtodes ſeruandæ orizæ in aruis, ne eam depaſcantur. Sunt uocales admodum uilíque pretio, utpote gemino denario, id eſt media ſolidi parte ſinguli ueneunt. Sunt etiam illic quædam alites ſarau nomine, pſitacis nonnihil inferiores, ſi proceritatem reſpicias, concentu tamen longe ſuauiores amœnioréſq;. Sunt & complura alia auitiorum genera noſtris diſſimilia, quorum mane & ueſperi tantus eſt concentus, tantáque canendi ſuauitas, ut nihil amœnius, nihílque uoluptuoſius audiri poſſit: in tam paruis faucibus tota fermè conſiſtit harmonia. Ob id immenſa eſt incolarum uoluptas, non ſecus quàm ſi in terreſtri paradiſo conſiſterent, uernantibus floribus, uirentibúſque toto anno omnifariam arboribus, mira cœli clementia, incredibilíque temperie, hyeme æſtatéque nuſquam ſæuientibus: uernare enim ſemper uidentur, adeo algoris ac æſtus ſunt expertes.

Sarau.

Mittit eadem regio cercopithecos, uenduntúrque ſingulis ſolidis, id eſt quaternis caſſis: tot enim ſolidum efficiunt. Sunt huiuſmodi cercopitheci cultoribus, inopibus præſertim, magno oneri: quippe qui iuglandium arbores conſcendunt, & liquorem illum, unde uinum exprimi diximus, effundunt, euertúntque uaſa quibus liquor excipitur.

Cercopitheci

De ſerpentibus, qui in urbe Calechut inueniuntur. Cap. XXII.

ILLIC igitur in tantam magnitudinem adoleſcunt ſerpentes, ut maximis ſuibus non ſint abſimiles: habent longe uaſtius caput quàm apri: quadrupedes ſunt quaternorum cubitorum longitudine: in paluſtribus locis naſcuntur. Id animalis genus aiunt incolæ ueneni expers eſſe, quippe quòd homines niſi mordicus impetere non nouit. Reperiúntur & ibi ſerpentum terna genera: alii adeo eſt exitioſum uirus, ut modo nonnihil ſanguinis eliciant, mortē homini afferāt præſentaneam: id enim uſu euenit crebrius cum illic agerem. Ex his itaque ſerpentum generibus alii aſpidem magnitudine repræſentant, alii ſunt longe procerio res, uiſitúrque inibi illorum ingens copia. Huic ubertati cauſam præbet rex Calechut, qui neſcio qua ductus inſania, tanti facit ſerpentes huiuſmodi, ut illis uel ipſa mapalia conſtrui iubeat ad arcendas pluuias, fluminúmque cohibendas inundationes, & ubi quiſpiam ex illis aliquem confecerit, non aliter leto traditur, quàm ſi hominem confeciſſet. Itidem rex agit ubi quis bouem fœminam mactauerit. Serpentes uero memoratos ob eam cauſam plurimi faciunt,

Serpentes uaſti.

faciunt, quod asseuerant ipsos esse de cœlo sumptos spiritus. Illud ea coniectura assequuntur, quòd solo ictu præsentaneam mortem afferant: id efficit, ut inibi multa sit serpentum fœcunditas, quoniam edicto principis impune uagantur. Norunt memorati serpentes idolorum cultores, ab eísque minime cauent. Id etiam me illic agente usu euenit, ut ingressus domum quandam noctu, serpens exitiosus octonos homines confecerit: ii enim mane postridie tumescentes reperti sunt exanimes. Sunt tamen apud eos serpentes huiusmodi boni ominis: nam ubi aliquò cultores proficiscuntur, si quempiam serpentem obuiam habuerint, protinus felix omen interpretantur.

De accensis lychnis regiæ Calechut. Cap. XXIII.

IN REGIA principis Calechut sunt uariæ mansiones, multipliciáq; cubicula: nam inumbrante cœlum uespera innumeri ardentes lychni conspiciũtur. Regis aulam dena aut duodena ex aurichalco faberrime facta instar signati fontis complent candelabra: unius hominis altitudine tolluntur, singuláq; uasa ternas habẽt lucernas (polyxines appellant, Græce uero polylychnos) gemini palmi altitudine, ínque eis non parum est olei. In priore uasis parte innatant oleo ex gossipio funiculi accensi, elychnia uocantur: huiusmodi enim alendis flammis lucernis adhibentur: ínque uase medio angustius uas conspicitur luminibus oppletum: & rursum in uasis fastigio in minore uasculo innumeri ardent ex xylo funiculi oleo innatantes. Vas consurgit instar trianguli: priui dæmones toreutice insculpti priuos angulos fulciunt. Ii sunt ministri regis, qui lumina assistentes regi tenent. Vbi uero quispiam ex his qui regem arctiore coniunctione contingunt, diem suum obierit, transacto anno luctus, edicto ad se cunctos regni sui sacerdotes (Bramini appellantur) accersit. Imperata subeuntibus, ad diémque uenientibus, mox à rege opipari conuiuii dies indicitur, genióque triduo indulgent. His in cibatu est oriza plurifariam condita: uescuntur item apro, ceruôq;, uenatu enim oblectantur plurimum. Transacto triduo singulos conuiuas, omnes sacerdotes inquam, quaternis uel quinis aureis donat. Quo facto, abeundi aliò remeandíque ad propria facit potestatem. Tunc omnes regni cultores per speciem lætitiæ barbam ponunt.

De maxima multitudine hominum, qui illò percipiendæ ignoscentiæ causa contendunt. Cap. XXIIII.

HAVD procul ab urbe Calechut uisitur delubrum quaquauersum circundatum aqua: insulæ modo constructum est, uetusto more, geminúmque columnarum ordinem habet, instar templi diui Ioannis in fonte urbis Romæ. In delubro medio consurgit altare lapideum, ubi gens sacrificat indolis: intra ipsas columnas uisitur actuaria cymba oleo referta duorum passuum longitudine: huiusmodi oleo enna nomen est. Delubrum plurimæ arbores, uerum consimiles ambiunt. In his uisuntur ardentes lucernæ & lychni pensiles, & id genus luminaria propè innumera. Complent rursum delubrum accensæ lampades fouente ignes oleo: & ubi illuxit ea dies, quæ est uigesimaquinta Decembris, frequens undecunque populus etiam quindecim dierũ itinere illinc distans, eò cateruatim, & comprimis sacerdotum ordo sacrificandi gratia contendit. Verum prius idolis non sacrificant, quàm immersi aquis delubrũ ambiẽtibus se lauerint. Quibus

Digitized by Google

locis ſacerdotes eorum conſcendunt cymbas oleo, ut prædiximus, refertas, ad ſeq; aduentantem populum oleo memorato aſpergunt, capita duntaxat oblinentes: quibus oleo delibutis, cuncti ſacrificio incumbunt. Ab altero altaris latere, ubi ſacrificāt, immaniſſimus uaſtiore forma Satanas uiſitur: hunc frequēs populus humi procumbens adorat, móxq; ad ſedes proprias quiſq; remeat. Dum hæc fiunt, omnium criminum fide publica proponitur impunitas, triduíq; ſpatio unicuiq; licet illò contendere ceu in aſylum, nec licet per id tempus alteri de altero ultionem ſumere. Nuſquam gentium mehercle frequentiorem uidi populum, ſi eum diem excipias, quo Mecham inuiſi. Sed iam hinc abeo, totius profectionis meæ difficultates ac diſcrimina, quæ mihi euenerunt, ſeriatim expediturus.

LVDOVICI RONANI PATRITII INDICARVM RERVM LIBER VI.

De ciuitatibus Caicolon & Colon. Cap. I.

A Nimaduertens comes meus Cociazenor nomine, ob uarias interturbationes, bellorúmque diſcrimina, commerciis locum eſſe propè nullum: ob eam præſertim cauſam, quòd Luſitani urbi Calechut cultoribúſque non ſine ſtrage maxima bellum intulerant, ſumpta inde occaſione inferendi belli, quòd indigenæ Mahumetanis aſſenſi fuerant, ut circiter quadraginta octo Portugallenſes leto traderentur: hos enim uita functos coràm uidi: propterea rex Portugalliæ genti hoſtilia arma ſemper intentat, concertátque diuturniore prælio, ínque ſuorum ultionem innumeros confecit cultores, mactaríque iubet indies. Ob id urbs peſſime accipitur, quippe quæ omni habitatore uidua exiſtit uigentibus bellis. His itaque inſpectis, uiſum eſt illinc abire. Quare uecti limpidiſſimo amœniſſimóque flumine, inde ſoluētes ad urbem nomine Caicolon tandem aliquando deuenimus: ea abeſt ab urbe Calechut leucis quinquagenis. Vrbis rex idolorū latriæ eſt addictus. Ibi uigent mirabilem in modum mercimonia: mittit ager optimum piper. Regi non ſunt maximæ opes. Huius habitus moréſq; à cultoribus urbis Calechut haud maxime abſunt. Illic etiam nacti ſumus nonnullos Chriſtianos qui diui Thomæ nuncupantur: ii negotiabantur, ſeruatoríque noſtro ut nos initiati ſunt: de his accepimus ſingulis ternis annis ex Memphi ſiue Babylone urbe Nilotica ſacerdotem illò aduentare baptizandi eius populi gratia, qui diuum Thomam colit: illi ritus ſeruant Chriſtianos: quadragenos dies obſeruāt: credunt ſeruatorem noſtrum reſurrexiſſe, eo argumento quòd Paſcha celebrant noſtro more, reliquáſque ſanctorum ſolennitates, ac miſſarum ſolennia ritu Græcorum expediunt: à quaternis nominibus, Ioanne uidelicet, Iacobo, Mathia, & Thoma nomina acceptant. Vrbs, ſi cœli temperiem, ſi regionis ſitum, moréſque hominū reſpicias, parum diſtat ab incolis urbis Calechut. Tranſacto triduo inde ſoluentes ad aliam urbem peruenimus Colon nomine, à memorata ſpatio uiginti mille paſſuum diſtantem. Rex eius urbis idola colit, eſt'que magnarum princeps uirium,

Colon.

Digitized by Google

uirium, quippe qui in armis uicena equitum milia ſemper habet. Illic elegans portus uiſitur: haud procul à mari arua ſunt rei frumentariæ expertia: mittunt tamen omnifariam fructus: & præſertim piper modo urbis Calechut: his colos, habitus, moréſque ſunt ut indigenis Calechut. Rex diutine cum finitimis regibus bella gerit, utitúrq; in prælio hippotoxotarum opera. Quare bellicis expeditionibus rege incumbente, uiſum eſt comiti meo ut illinc abiremus. Igitur pelago commiſſi, inde ſoluentes iter cepimus uerſus urbem, cui Cayl nomen eſt, ditionis memorati regis, è regione dictæ urbis ad quinquaginta mille paſſus. Vidimus quomodo piſcantur nautæ margaritas unionéſque, & id genus baccas, ſicuti etiam retulimus in ſuperioribus de urbe Ormo denarrantes.

De Ciromandel urbe Indiæ. Cap. II.

VLTRA progreſſi ad urbem aliam appulimus Ciromandel nomine. Vrbs eſt maritima, & à Colon urbe nauali itinere dierum circiter ſeptem diſtat: ea eſt uaſtiſſima, nec mœnibus ambitur: paret regi Narſingæ: altrinſecus uiſitur inſula Zaylon, & ubi promontorium Comerinum præterieris, mittit ager huiuſmodi miram orizæ copiam, illácque ad multiplices uariáſque regiones iter patet: ob id complurium regionum ſcalæ nuncupantur. Vrbem incolunt innumeri negotiatores Mahumetani, qui commercii cauſa ultro citróque commeant. Nulla inibi aromata uiſuntur: fructus fert omnifariam inſtar urbis Calechut. Illic nactus ſum nonnullos Chriſtianos, qui memorabant corpus diui Thomæ non longe ab ea urbe, id eſt ad duodecim mille paſſus abeſſe. Adiiciebant etiam ad hæc, curam ſancti corporis quibuſdam Chriſtianis delegatam eſſe, aſſeuerantes inibi male accipi Chriſtianos, uíxque poſſe uitam trahere, poſtquam rex Luſitanorum arma cultoribus intulerat hoſtilia, complurésque indigenas eius regionis confici iuſſerat. Ob eam rem affirmabat, regem memoratum genti formidoloſum eſſe admodum. Tædere uitæ propterea Chriſtianos omnes, clanculúmq; eos paſſim mactari, ne id regi Narſingæ innoteſcat: quando certe conſtat, inter regem Luſitaniæ ac Narſingæ ſummam intercedere neceſſitudinem, Chriſtianóſq; regi memorato in paucis charos eſſe. Ex memoratis etiam referebant nonnulli tranſactis iam quinis ac quadragenis annis ui numinum miraculum contigiſſe in hunc fermè modum: aiunt enim Chriſtianos cum Mahumetanis quandoque manus conſeruiſſe, aciéq; diſceſſiſſe Chriſtianum quendam recepto prius in lacerto uulnere, contendiſſéque protinus ſanandi brachii cauſa ad diui Thomæ ſepulchrum, tactóq; eo conſauciato, manum ad uſum rediiſſe quam primũ. Ob eam rem narrãt regem Narſingæ cœpiſſe Chriſtianis ſubſcribere, gentémq; fouere plurimum. Itaque comes meus inibi complura mercimonia uenu expoſuit: uerum quia per id tempus bellum illatum regi Ternaſeris regionis erat, duximus propterea nonnihil illic conſiſtendum fore. Abſumptis ergo ibi compluſculis diebus, celocem conſcendimus, id genus nauigii ciampanam appellant, in inferiore parte magnopere complanatã: huiuſmodi enim celoces altiores aquas minime expoſcunt, licet ferant onera enormia. Traiecimus igitur ſinum latitudine circiter uiginti leucarum, in cuius traiectu parum abfuit quin peſſum iuerimus, aperto diſcrimine, ob breuia, aridas, ſcopulóſque crebriores imminente. Tandem aliquando appulimus inſulæ, cui nomen eſt Zaylon, quæ patet amt. iii. Ciampana.

Digitized by Google

bitu decies centum mille passuum, ut referebant cultores.

De insula Zaylon, ubi inueniuntur lapilli pretiosi. Cap. III.

INEA itaque insula, cui Zaylon nomen est, quaterni reges longe latéq; imperitant, adeo regio in immensum propè patescit. Perfunctorie ac penè in transcursu res dictæ insulæ sumus denarraturi: uigentibus illic acerrime bellis, effectum est ut mores hominũ ac regionis situm minus explorare potuerimus: quare perpaucorum dierum mora hæc tamen quæ collegi, mox subiiciam. Fert regio in primis elephantos complures, inibíq; pyropos eruunt: non longe enim, utpote ad geminum lapidem, uisitur mons uastissimæ longitudinis, ad cuius radices pyropi inueniuntur, hi sunt lapilli pretiosi, uulgo rubini appellantur: sic enim inueniuntur: nam ubi negotiatores quipiam, & præsertim mangones illò contenderint lapillorum eruendorum gratia, operæpretium est eos prius regem adire: quo conuento, emunt mensuram telluris quandam, utpote cubiti unius quaqua uersum magnitudine: id genus mensuræ molam dicũt, eo nomine enim brachium appellant. Huiusmodi terræ mensura quinis uenit aureis, ea lege atq; omine, ut humum effodientibus semper pro rege quispiam assistat, ut si forte fortuna inter effodiendum conspicerentur lapilli pretiosi excedentes caracteres denos, regi protinus adiudicentur: inferiorum uero lapillorum citra dictum pondus mangonibus ac negotiatoribus qui tellurem memoratam præstinarunt, potestatem faciunt. Haud procul à dicto monte innumeri pretiosi lapilli inueniuntur, interfluente maximo amne, hyacinthi præsertim, sapphyríque, ac topatii, & id genus lapides complures: mittit & idem ager suauiores quàm unquã uiderim fructus, præcipue gariophyllum nostris non conferendum, maláque assyria suauitate incredibili, ac omnifariam fructus fermè instar urbis Calechut: ita tamen, ut hi illis suauiore gustu minime concedant.

Pyropi.

De Cinami arbore. Cap. IIII.

CINAMI arbor lauro haud est absimilis, si præsertim folia spectes, grana primo gignit lauri instar, baccas credas, minutiora tamen, eadémque albicantia. Cinamum itaq; nihil aliud esse quàm arboris librũ planissime constat, hunc enim in modum legitur: nam singulis ternis annis incidunt ramos, delibrántq;: demptũ eo modo corticem cinamomũ appellant: neq; enim caudicem incidunt, sed ramos tantũ. Huius itaq; cinami illic mira est ubertas: cum autẽ colligitur, non est protinus absoluta suauitate, menstruo perfecta absolutáq; est suauitas. Retulit ea tempestate comiti meo Mahumetanus negotiator in fastigio uastissimi montis specum esse quendam, quò se recipiebant eius regionis cultores omnes, orandi gratia in protoparentis sanctissimi memoriam: memorant enim incolæ diuum Adam post lapsum illic fletu ac continentia pœnitudine ductũ culpã redemisse: id assequũtur ea coniectura, quòd parentis adhuc uisuntur impressa pedum uestigia, longitudine geminũ palmum excedentia. Arua sunt orizæ expertia, sed qui conuehunt illàc iter agunt. Reges enim dictæ insulæ, Narsingæ regis uectigales sunt, nam pendunt quotannis tributũ, & ob orizam quæ abunde ex continenti Narsingæ illò comportatur, coguntur uectigal soluere memorato regi: cœli est insula clementis admodum: genti colos est suffuluus, æstúmque minúsue algorẽ sentiunt, uernante semper tempore: habitu utuntur uere Gabino, clamyde

Adam pœnitentia.

Digitized by Google

clamyde enim exerto brachio corpora uelant: pannis giſipinis aut ſericis utuntur plurimum: ea inſula ſita eſt ſub æquatore in zona peruſta, ſúbque candenti ſydere: bellicæ uirtutis id hominum genus eſt prorſus expers, quippe quod tormentis ferróue haudquaquam utitur: harundo enim lanceæ ac enſis gladiíque uicem ſupplet: ob id perraro in prælio occumbunt, apprime ſunt imbelles, nulliúſq; fermè ſpiritus, illic flores prope omnifariam leguntur, gens multo perennior eſt, longioréq; æuo quàm noſtra. Vſu euenit aliquando, præſertim quadam ueſpera, ut ex rege quidam comitem meum conueniret, diceréq;, ut continuo corallos ac crocum ad regem deferret, nam horum omnium comes meus uim maximam habebat. His auditis negotiator alius dictæ inſulæ Mahumetanus clanculum quaſi per ſpeciem amicitiæ ſocium meum monuit, ne regem adiret, ceu mercimoniorum pretium minime conſequuturũ. Id egit Mahumetanus mira impoſtura, ut iniecto comiti meo pauore, eóq; abſcedente liberius ſua ipſe mercimonia exponeret. Huius doli non ſatis gnarus comes meus, ſtatuit abire: reſpondit tamen nuntio regio, poſtero die iturũ ad eum. Verum mane poſtridie concenſo nauigio, proximũ continentem remigibus maxime adnitentibus dilapſi ſumus.

De Paleachet urbe Indiæ. Cap. V.

TRIDVI itaque itinere ad urbem quandam Paleachet nomine deuenimus, ea paret regi Narſingæ, compluriúmq; mercimoniorum famigeratum eſt emporium, & comprimis monilium quaſi omne genus: hæc enim ex Zaylon & Pego eò comportantur: urbem etiam incolunt ex Mahumetanis negotiatores complures, uiſuntúrque inibi omnifariam aromata: nam recepti hoſpitio cuiuſdam Mahumetani, illi cuncta reſerabamus unde uidelicet ſoluiſſemus, quóue tendebamus, nóſque complures merces attuliſſe, corallos præſertim crocúmque: res enim huiuſmodi Mahumetano magnam peperit uoluptatem. Memorata urbs omnium rerum copia, Indicarum urbium modo, ubertim affluit: ager rei frumentariæ expers eſt, uerum oriza ſcatet plurimum: inſtituta uero legéſque, necnon habitum ac mores inſtar indigenarum urbis Calechut habent. Incolæ rei bellicæ gnari ſunt admodum, ſed tormentis utuntur nullis. Verum quia per id tempus quo illic agebam, diſſidebant cultores cum rege Tarnaſſari, non niſi hoſtilia meditantes, uiſum eſt propterea perpaucorum dierum inibi ſumpta mora, abeundum eſſe protinus illinc. Quare inde ſoluentes iter cepimus uerſus urbem Tarnaſſari, quæ abeſt à memorata urbe centenis mille paſſibus. Eò igitur appulimus, abſoluto prius tredecim dierum itinere nauali.

De Tarnaſſari urbe Indiæ. Cap. VI.

VRBS EST in India haud procul à mari, cui Tarnaſſari inditum eſt nomen, ea poſita eſt loco minime iniquo, mœnibus ambitur, portúmque percelebrem habet, amnis limpidiſſimus urbem præterfluit Septentrionem uerſus. Rex eius latriæ idolorum eſt addictus, magnarúmq; uirium princeps, huic diutina cum rege Narſingæ ſunt bella, cúmque Bangellæ rege prælium iuge exercet. Huic item ſunt in armis centeni elephantes, proceriores uaſtioréſque quàm unquam conſpicatus fuerim: merent ſub eo ſtipendia cum equitum tum etiam peditũ centena milia: enſe paruo, clypeíſq; obrotundis, eiſdémue ex libris arborũ confectis utuntur. alii Peltas modo indigenarum Calechut ad bella ituri ferunt:

Digitized by Google

arcubus plerunque utuntur, harundóque teli loco ſuccedit, rurſum profecturi in prælium ſe loricant amictu xylo magnopere referto: ædes eorum paries circundat, collocantúrque non aliter quàm noſtræ, mittit ager triticum goſipiúmque, necnon affatim ſerici, legunt etiam colores inibi complures, eum maxime quem uerzinum appellant, ferunt arua omnifariam fructus, alios pomis noſtris haud abſimiles, pyris alios ſimillimos, ferunt rurſum Aſſyria mala, cetrináque, nec non cucurbitas, habent etiam uiridaria amœniſſima.

Præſilium.

De feris ac cicuratis animalibus urbis Tarnaſari. Cap. VII.

GIGNIT ea regio multifariam animalia, fera alia, exarmata alia: cicurum ſunt, boues, pecora, capreæ, apri, cerui, hinuli, ferarum uero generi ſunt lupi, leones: uiſuntur etiam ibi feles eiuſmodi, qui zibellum gignunt: aruis etiam inerrant paui complures, & eius generis aquilæ, quas falcones appellamus, pſitaci item omnium pulcherrimi, albicantes ſepteno colore, præſertim diſtincti: eſt etiam illic leporum ac perdicum mira fœcunditas: honeſtant regionem complura alia auitiorum genera, raptu præſertim uiuentia longe aquilis proceriora, nam ex ſuperiore roſtri parte enſium capuli fabricantur, id roſtri ſuluũ eſt phœnicato colore diſtinctum, nihil ſanè uiſu pulchrius, nihil amœnius, aliti uero colos eſt niger. Et item purpureus, intercurſantibus albicãtibus pennis nonnullis, ibi naſcuntur proceriores gallinæ, galliq; gallinacei, quàm hercle uidiſſe meminerim. Sum mam propterea uoluptatẽ cepimus conflictantibus acerrime gallis gallinaceis: nam ſingulo die huic ludicro in uicis mediis Mahumetanorũ animi cauſa opera dabatur, mirúmq; eſt Mahumetanorũ pro hac re certamen, habent priui pri uos gallos gallinaceos, eóſq; committũt aliis, expoſitis quandoq; pro alitũ futura uictoria aureis centenis ſingulo congreſſu, uter ſuperior euaderet, conſpicati ſumus ſenis horis concertantes alites, nec prius modũ prælio faciebant, quàm occu buiſſent. Reperiuntur etiã ibi nonnullæ capreæ magnitudine noſtras excedentes, noſtríſq; longe pulchriores, tantæ fœcunditatis, ut uno partu quaternos fœtus ferant: exponunt ibi, tanta eſt animalium copia, duodenos uerueces ſingulo aureo. Conſpiciuntur illic rurſum uerueces, alii cornua haud abſimilia damis habentes, noſtris longe maiores, ferocioréſue. Bubalos uero noſtris habent deformiores, piſcibus autem noſtro more regio ſcatet, in tantámque adoleſcunt magnitudinem, ut bini cantari pondo nonnulli inueniantur, ueſcitur id hominum genus omnibus ferè animalibus, ſi uaccas excipias. Edentes humi procumbunt abſque gauſape, ligneis tamen uaſis utuntur affabre factis, potus eſt illis latex ſaccaro conditus, ditioribus præſertim: cubilia habent, quæ ab humo more noſtro altius tolluntur, ſtratum uero ex goſipio habent, ſtragulam autem ex ſerico aut ſanè xylo: chlamyde utuntur exerto brachio ſerica uel goſipina, ferunt ex negotiatoribus nonnulli interulas ſeriças, uel xylinas elegantiſſime confectas, in uniuerſum autẽ pedibus incedunt nudis, ſi ſacerdotes excipias, qui apices ferunt ex ſerico uel undonibus longos binos palmos, ínque apicis faſtigio gerunt neſcio quid in modum glandis elaboratum, quaſi toreutice, multo quaquauerſum ſparſum auro, dependet à tergo inſtar uittæ geminum ſericum binos longum digitos, inauribúſque plurimum delectantur, quippe qui gemmis ac margaritis pretioſioribus onuſtas habent aures, in digitis autẽ nulla condalia. His eſt colos ſubalbicãs, cœli

Capuli ex auiũ roſtris.

Gallorum certamen.

uero

Digitized by Google

uero temperies frigidior est nonnihil quàm urbis Calechut: mores uero, colendíq; arua, ac legendi fructus consuetudo, à nostris institutis moribúsq; parum absunt.

De more quem seruat rex cum deflorandam eius coniugem albicantis coloris hominibus præbet. Cap. VIII.

EXHIBET memoratæ urbis rex deflorandam coniugem non sacerdotibus, ut solet urbis Calechut princeps, sed albicantis coloris hominibus Christianis, aut Mahumetanis. Cultoribus uero idolorum id munus minime delegatur. At incolæ prius thorum non ineunt, quàm quempiam ex albicantibus hominibus cuiusuis nationis existat, asciuerint coniugum suarũ stupratorem: complacitum est enim illis, ut ante corpora uulgent coniuges, quàm earum sibi fiat potestas. Id equidem usu euenit cum illic ageremus. Ingredientibus enim urbem, nobis occurrêre terni uel quaterni idolorum cultores, qui comitem meum in hunc fermè modum eorum lingua compellarunt, Estísne amici hospites? Sumus, inquit comes meus. Tunc negotiatores, Quando huc appulistis? Ad hæc comes meus, Quartus agitur dies quo huc deuenimus. Et rursus negotiatorum quispiam, Ite mecum, ædésque meas uisite: quando certe nos hospites quàm qui maxime diligimus. Tunc comiter nos inuitantes sequuti sumus: eóque ut peruenimus, ientaculum apparate appositum est: nobísq; iam refocillatis, ait ille, Ducturus sum intra quindenos dies uxorem, uni uestrũ deflorandæ coniugis priore nocte munus delegetur. His auditis, quæ nundinato pudore promebantur ab hospite, puduit nos quamprimum. Tunc mancipium nostrum ad nos conuersus, Non uos, inquit, pudeat oblati muneris, quandoquidem is est mos gentis urbísq; institutum. His intellectis, pauebamus ne deterius quippiam nobis eueniret: rebamur enim gentẽ nobis illudere. Innotuit continuo hospiti pudor noster, nósq; his fermè uerbis hortabatur, Ponite curas omnes amici, quoniam eiusmodi est urbis huius consuetudo. Hæc itaq; ut nobis comperta fuere, ampliorem spiritum ictis stupore impudentis moris dedere: accedente præsertim alius comitis, qui nobiscum ibat, crebriore adhortatione: quare comes meus pollicitus est se id laboris subiturũ. Tum negotiator qui nos hospitio exceperat, Eritis, inquit, diutini mei hospites, dignabórq; uos honoratiore tecto. Verum comes meus subrecusabat, affirmans comites nolle deserere. At negotiator rursum instabat, identidem ædes, suáque omnia offerens. Peruicit itaque ne inde discederemus: allatis ergo comitis mei sarcinulis, hospiti comissimo simul omnes (sex enim eramus) assensi sumus. Verum operæpretium fuit comitem meum tantisper opperiri, donec eius hospes uxorẽ duceret: quod prius quàm ad quindenos dies non euenit. Ducta noua nupta, comes meus sponsa dissoluit, uxoréq; hospitis illecebre potitus est. Ea annum quintumdecimũ, quasi flosipse haud excedebat. Verum postquam deflorata est nupta priore nocte, si uiri de cætero honori illius deerit, fidémq; iugalem temerauerit, morte protinus uulgatæ pudicitiæ pœnas luit, Ob id uoluissent mulieres huiusmodi salaces plurimũ, ut nunquam nox, qua deflorabantur, esse desiisset, sed saltẽ prorogaretur ad mensem: non tamen nos functos munere uulgandæ pudicitiæ missos quamprimũ faciebat hospes: uerũ ad quaternos quinósq; menses sua impẽsa domi alebat largius quàm referre possim: id efficit annonæ uilitas incredibilis, gentísq; liberalissima cõsuetudo ac natura comissima.

Digitized by Google

De modo condendi humana corpora. Cap. IX.

EXEMPTI rebus humanis ardentissimo rogo sacerdotes regésque defla grant, tunc sacrificant cacodæmoni, combustorúmque cineres in uasis Samiis eisdémque infectis nitro condunt: his est angustum orificium instar patinæ mediocris, defodiúntque domi uasa cineribus oppleta. Sub arborum umbraculis sa crificant instar cultorum Calechut. Cum comburunt corpora, omnifariam odo res in rogum coniiciunt, aloen uidelicet & id genus arboris, cuius gummi elegan tissimum illud unguentum gignit, quod uulgo belzoi nuncupatur, laserpitium eruditiores ab arbore laseri dicunt, & item storacem, thus, corallum, sandalium, & id genus propè innumeras odoratas arbores, hæc odoramenta igni impo nunt, corporéque impositio incendium excitant, tubis clangentibus, tibicinéque concinente, quasi eorum more qui olim inter diuos referebantur, circundant rogum quindeni aut uiceni homines, cultu dæmonum amicti, qui gestientes læ titiam præ se ferunt: deflagranti uiro assistit coniunx superstes, comite muliere nulla, pectúsque plangens, tota ruit in eiulatus fletúsque lugubres. Hæc fiunt se-

Vxoria fides. cunda noctis uigilia. Transactis uero post uiri obitum quindenis diebus, mulier uiro superstes ad se conuiuii celebrandi gratia agnatos omnes accersit, coniugem præsertim defunctum coniunctione arctiore contingentes. Itaque omnes ubi ad diem uenerint, ad locum illum adeunt, ubi rogo traditus est coniunx, ea fermè hora noctis, qua uir arsit, tunc prodit mulier compta omnium monilium gene re, reliquísque decoramentis, quæ ad mundum pertinent muliebrem, ad id colla tis fortunis omnibus agnatorum opera, puteo inibi ad id munus extructo, nec is plus in profundum agitur, quàm ut fœminam capere queat, puteum harundini bus sepiunt, septúmq; uelant serico panno, ut conspectus adimatur, ardet interea mirabilem in modum odoratis refertus arboribus puteus, at mulier postquam conuiuæ opipare epulati sunt, rursum illa mandit plurimã betolam (id est edulii genus) eóq; cibatu farta adeo satura est, ut mente uacare uideatur. Interea circun dant puteum innumeri tibicines gestientésque choraulæ, & amicti dæmonũ cul

Deumus. tu complures, qui flammas ore efferuescere uidebantur, tunc dæmoni, cui Deu mo nomen est, sacrificãt. Mulier uero obiter quasi lymphata ultro citróque com meat, nec aliter tripudiat, quàm si choreas duceret, identidem illis qui habitu hor rifico dæmones referũt, se commendans, ut pro se cacodæmona rogitent, sibíque impetrent ad ipsum haud difficilem aditum, suísque adnumeret. Aliquando pompam ambiunt compluscułæ mulieres, quæ rogo imponendam arctius con tingunt. Nec arbitremini id munus mulierem mœstè exequi, quando certe ni hil lætius, nihílue iucundius agi posset, quàm mulier id hilari animo exequitur, æque ac si cœlo recipienda foret. Itaque peractis ceremoniis, mulier lymphato cursu, concepto prius manibus serico panno, in rogum flagrantissimũ sese præ cipitat. Quo facto, actutum proximiores agnati rogo iectam scipionibus ob ruunt, obrutámque multa pice onerant, ut hoc fomento altus ignis, mulier præ sentius intereat. Et nisi subiret mulier id munus post uiri mortem, incredibilis infamiæ nota illi inureretur, sortétque toti regioni ludibrio, ceu coniugis minus studiosa, letóque ab agnatis traderetur. Pompæ huiusmodi rex interesse ac præ esse dicitur, quoniam hunc morem non seruant, nisi summates clariorésue urbis, patritii,

Digitized by Google

patritii, ne qui putent hunc ritum ab incolis in uniuersum seruari.

De iustitia quam seruant cultores urbis Tarnassari. Cap. X.

SI QVIS mortalium quempiã confecerit, is protinus morte luit pœnas: eundem morẽ incolæ urbis Calechut seruãt. Accepti uero ac expensi habetur ratio, si modo chirographo quopiam, aut sanè teste aliquo id liquidius constiterit: exarant in membranis nostris haud absimilibus: non in libris arborum ut in digenæ Calechut: cum disceptant inter se, itur ad moderatorem urbis, cui summi iuris reddendi munus à rege delegatum est: ubi uero quispiam negotiator aduena uitam exuerit prolis expers, neminem hæredem instituere potest, rege fortunas omnes sibi adiudicante. Rege autem uita functo, nati in regnum succedunt: cultores uero quicquid possident fortunarum, uitam efflaturi ex urbis instituto elargiuntur uiritimque natis impartiuntur.

De ritu condendi Mahumetanorum corpora in urbe Tarnassari. Cap. XI.

EXVTOS uita Mahumetanos negotiatores, miris condiunt odoribus, cophinis induunt corpora ligneis, sicque conditos humant, comprimisque obseruant, ut defunctorum capita Mecham respiciant, id est Septentrionem uersus collocentur.

De uariis multiugisque nauigiis, quibus eius urbis cultores utuntur. Cap. XII.

HIS EST uarius multiplexque nauigiorum usus, sulcant alii maria celocibus complanatis admodum, quæ altiores aquas minime exposcunt: alii nauigant liburnicis geminam proram habentibus, geminumque malum absque tecto. Est & aliud onerariæ nauis genus, quo enormia onera comportãtur: nam ferunt aliæ ex memoratis onerariis nauibus supra mille mercium dolia: imponunt his uastioribus nauigiis cymbas, nauesque actuarias in urbem Melacha nomine deferendas, quibus captum proficiscuntur aromata illò, quò locis suis, ubi opportunum duxerimus, denarrabimus.

De urbe Indiæ Bangella, deque eius ab urbe Tarnassari distantia. Cap. XIII.

IAM TEMPVS appetit, ut comitis mei meminerim, quoniam utriq; nostrum cordi hæserat, ultra progredi, longeque remotiora coràm uisere. Cum igitur hospiti suo comes meus defloranda coniuge fecisset satis, nósque rei Venereæ, præsertim deformium mulierum satietas cepisset, pariente fastidiũ plerunq; uberiore copia: expositis mercimoniis quæ comiti meo superfuerant, duximus illinc abeundum fore. Quare iter ingressi, ad urbem quandam Bangellam nomine peruenimus: ea à memorata urbe septingentis abest mille passibus: illò enim appulimus itinere nauali undecim dierum: nam dicta urbs fœcunditate rerum omnium cum cæteris totius fermè orbis urbibus contendit, nemini sanè secunda, patet propè in immensum eius urbis regnum. Regi sunt in armis cum equitum tum etiam peditum ducenta Mahumetanorũ milia: is tantarũ est princeps uiriũ, ut diutissime cum rege Narsingæ prælietur: huius regni tanta est rerũ omniũ ubertas, ut nihil quòd ad humanos usus pertineat desideres, si omnifariã animalia, si item rei frumentariæ uberiorẽ copiam, si rursum saccarũ, zinziber, Narsingæ ubertas.

Digitized by Google

& id genus aromata, si postremo gossipium sericúmque respicias, nulla est profecto in orbe toto plaga fœcundior. Ob eam rem nusquam alibi ditiores locupletioréue inueniuntur negotiatores: singulo enim anno abducuntur inde ad quinquaginta nauigia gossipinis pannis sericísque onusta: mercimonia huiusmodi uariis Barbarorum lingua censentur nominibus, à quibus ex composito temperamus, ne Romano sermoni assuetis pariant fastidium. Igitur inde aucti panni ad Turcas Syrósque, necnon Arabas, Persas, AEthiopes, Indósue deferuntur: sunt etiam ibi innumeri exteri mangones, qui gemmas lapillósue pretiosos præstinant ab incolis.

De nonnullis Christianis negotiatoribus, qui inibi commercia exercent. Cap. XIIII.

ILLIC itaque offendimus Christiani nominis compluſculos negotiatores ex urbe Sarnau, ut referebant, oriundos: hi illò ueluti ad nundinas ferunt sericos pannos, odoratáque ligna aloes uidelicet & laseris: ea est arbor quæ electissimum gummi illud gignit, laserpitium appellant doctiores, uulgo autem belzoi dicitur: attulerant etiam castoreum, & id genus fragrantiores odores: memorabant dicti Christiani esse in eo regno huius sancti nominis complures principes magni Chami urbis Catai imperata subeuntes. Christianis huiusmodi ex undonibus uestes erant, non eiusmodi quæ singulos artus exprimant, sed laxas innumeráſque plicas habentes: manicas uero gossipio referserant: caput tegebat apex ex panno coloris Veneti, altitudine fermè gemini palmi. His est colos albicans: trinúmque deum esse adiuratissime fatentur: cum initiantur Christianorum sacris, more nostro latice asperguntur: duodeníſque apostolis, ac quaternis euangelistis fidem adhibendam esse planissime astruũt: scribunt ordine præpostero Armeniorum more, celebrántque nostri seruatoris ortum & occasum: quadragenis Christiano more abstinent diebus, nonnulláſque alias sanctorum colunt celebritates: soleis non utuntur: caligas uero ex serico fluxas admodum ferunt, easdémq; omni monilium genere exornatas: nitent in digitis eorum incomparabili splendore lapilli: cum discumbunt abaco non utuntur, sed humi procumbentes omnifariam carnibus uescuntur: adiiciebant ad hæc illi se compertum habere, esse complures reges Christiani nominis maximos magni regis Turcarum finitimos, Rumi appellant. Hi ubi conspicati sunt comitis mei pretiosiora mercimonia, & præsertim prægrandem coralli ramusculum, hominem ingentissimis pollicitationibus onerabant, contendentes plurimum, ut secum iret ad urbem quandam, ubi pollicebantur se daturos operam, ut inibi tantum mercium exponeret, si pyropos præstinare uoluisset, haud difficulter supra dena aureorum milia lucrari quire: subdentes etiam lapillos huiusmodi pretiosos longe pluris esse apud Turcas, exponíq; posse quasi centenis aureorum milibus. Ad hæc respondit comes meus, se quidem illis morem gerere uelle, modo quamprimum illinc abirent. Tunc Christiani, Perendino, inquiunt, die hinc soluet nauis, eam conscendemus, ut protinus illò quò te sumus ducturi, uelificemus: nam ad urbem Pego nomine liburnica contendit. Quare comes meus his allectus pollicitationibus, statuit secum proficisci. Ad id accedebat quòd exploratum habebat compluſculos Persas eódem ituros: cum præsertim sibi dictorum Christianorum

Christianorũ Narsingæ mores.

suauissima

Digitized by Google

ſuauiſſima conſuetudo iampridem innotuiſſet, incolis referentibus. Inita itaque cum eis amicitia, diuenditiſq; mercimoniis, excepto croco, necnon hetruſca purpura, inde ſoluimus eam urbem deſerentes, quæ omnium rerum fœcunditate cunctas exuperat urbes, ſi humanas ſpectaueris delicias. In ea urbe pannos non conficiunt mulieres, neq; lanificio nentes incumbunt: id munus uiris delegatur. Diſceſſimus itaque illinc, Chriſtianos memoratos ſequuti, tandémq; aliquando ad urbem peruenimus, cui Pego nomen eſt, quæ decies centenis mille paſſibus ab urbe Bangella abeſt: nec prius eò peruenitur, quàm ſinũ meridionalem traieceris. Bangellæ vbertas.

De Pego urbe Indiæ clariſſima. Cap. XV.

HAVD PROCVL à mari in continenti urbs Pego nomine ſita eſt: læuorſum, id eſt orientem uerſus urbem præterfluit limpidiſſimus amnis, quo ultro citróque mercimonia comportant. Rex eius urbis idola colit, cultoribus fides, habitus, uiuendi modus, moréſque indigenis urbis Tarnaſſari ſunt ſimillimi: colore uero candidiore cœlíque frigidioris: regionis autem ſitus plagæ noſtræ non eſt abſimils: urbs ambitur mœnibus, ædéſque pulcherrimas, ac elegantiores habet, conſtant enim lapidibus, & calce: ipſi regi in armis innumeri ſunt, cum equites, tum etiam pedites, meréntque ſub eo mille Chriſtiani, inde tamen oriundi: nam priuis ſingulo menſe ſtipendii nomine ſenos aureos (pardaios ipſi appellant) ſolui iubet, alítque eos impenſa propria. Ager re frumentaria plurimum ſcatet, affatímque carnium habent quaſi omnifariam animalia, ut in urbe Calechut uiſitur: inibi perpauci ſunt elephantes, reliqua uero animalia, & auitiorum complura genera illic conſpiciuntur modo regionis urbis Calechut: habent præſertim pſitacos uocaliores quàm uſquam alibi offenderim, eoſdémque pulchriores: ſunt item ibi proceriora ligna, fabricandíſque ædibus aptiora quàm uiderim unquam: ferunt etiam harundineta uaſtiores harundines, utpote craſſitudine dolii unius. Inueniuntur ibi feles qui unguentum illud fragrantiſſimum gignunt, quod uulgo zibellum dicitur: ueneunt dicti feles terni aut quaterni ſingulo aureo. Mittit memorata urbs præter monilia præſertim pyropos, mercimonia nulla: hi lapilli pretioſi aliunde aduehuntur ex urbe uidelicet quæ Capelan dicitur, ea orientem uerſus à dicta urbe itinere XXX dierum abeſt: neque illò ſum profectus: ſed de negotiatoribus qui ampliter memorabant, hæc accepi. Illud etiam noueritis, in urbe præfata adamantes grandiores, margaritáſque longe pluris eſſe maioréque pretio uenire quàm apud nos: itidem de ſmaragdo referebant negotiatores. Cum illuc appulimus, rex longe illinc aberat, utpote itinere XV dierum: nam bellum inierat contra regem quendam, qui rex de Aua nuncupatur. Propterea inde abiimus, uecti nauigio ex ligno ſolido, longo ſupra quindenos paſſus, lato binos paſſus, remis uero harundineis, ut haud mora compertum fiet uobis: ea enim parte qua remus aquas complectitur, ſciſſus erat ferme biſulcus: iungebant geminas partes aſſeres abaci inſtar connectentibus funiculis, quo fiebat ut citatius permearet aquas: id genus nauigii impulſum remis huiuſmodi uelocius quàm noſtræ celoces fertur: malus arboris conſtat ex harundine uaſtiore, dolium, quo aſſeruantur aleces, figurat. Nos itaq; peruenimus ad ruſculũ quoddam, ubi nacti ſumus nonnullos negotiatores, qui ob uigentia bella urbem inire nequiuerant: quo uiſo du-

Digitized by Google

ximus redeundum esse ad urbem Pego, unde paulo ante discesseramus obiter spatio quasi quinque dierum. Rex quem urbe abesse memorauimus, ouans uictórq; rediit post habitam de hoste uictoriã. Quare postridie illius diei quo rex rediit, Christiani illi negotiatores comiti meo aditum ad regem impetrarunt.

De cultu regis Pego. Cap. XVI.

NON EST cur quis arbitretur eo fastu hunc regem uti, quo rex Calechut utitur, quando certe constat regem memoratum adeo se exhibere adeuntibus facilem, ut uel infans ipsum alloqui queat: omnium tamen est ditissimus, quippe qui tanto monilium cultu, & comprimis pyropum exornatur, ut uel maxima urbs tanti non ueniret quanti sunt gemmæ, uniones, margaritæ & id genus lapilli pretiosi, quibus is elegantissime honestatur: in digitis uero condalia ex gemmis nitent: crura autem bracteæ ex purissimo auro longe insigniunt, intercursantibus pyropis mirandum in modum micantibus: ut breue faciam, manus, lacertos aurésq; omni genere monilium onustas circunfert, adeo ut aures pondere gemmarũ appenso pendulæ ad medium palmum conspiciantur: propterea fit, ut si quispiã tenebricosa nocte regem conspicatus fuerit, non aliter illi lumen clarissimum illuceat, quàm si phœbus ipse radios suos uibrauisset. Conuenerunt igitur regem negotiatores Christiani, illúmque certiorem reddiderunt comitem meum compluscula magni pensi mercimonia attulisse. Ad hæc rex respondit, irent ad se postridie: quoniã ea die sacrificaturus erat dæmoni. Vbi itaq; is dies illuxit, quem rex præfixerat, continuo accersire ad se Christianos comitémq; meum iussit, addidítq; ut illò prius non contenderent, quàm merces comportassent: paritum est ergo regi, allatáq; sunt mercimonia, cuius rei maximam rex cepit uoluptatem: nec id ab re, nam inter cætera quæ attulimus affatu dignissima, erant & rami ex corallo gemini rari admodum, qui forte similes uisi sunt nusquam habuisse, quíq; eò commercii gratia aliquando sint confecti. Ictus rex harum rerũ stupore eximio, cœpit Christianos percontari, qui nam mortales essemus. Cui negotiatores, Sunt utiq; Persæ isti. Tunc rex conuersus ad interpretẽ suum, Percontare, inquit, an has merces sint hic exposituri. At comes meus, Sunt hæc tua omnia clarissime princeps, eis utere pro tuo arbitratu. Ad hæc rex, Incubui superiore biennio diutinis bellis dissidens cum rege de Aua: exhaustũ propterea est mihi ærariũ, suppeditantibus prælio uires pecuniis: sed si commutatione gemmarum, & præsertim pyropum exposituri estis mercimonia, id efficiã, ut uos commercii huius minime pœniteat: at comes meus ad Christianos, inquit, compertum quæso regi facite me aliud nihil quærere præter suæ celsitudinis beneuolentiã, sumat propterea ex mercibus quicquid sibi collibitũ fuerit. Tunc negotiatores Christiani aperuerunt regi Persam suæ eminentiæ ultro subiturũ esse imperata, datúrúmq; mercimonia uel absq; pecuniis gemmarúmq; permutatione. His auditis rex respõdit, Audiuisse se iampridem Persarũ liberalissimã esse consuetudinẽ: sed hoc Persa uidisse liberaliorẽ neminẽ, móxq; iuratissime per dæmonũ capita affirmare cœpit, se experiri hoc exẽplo uelle uter liberalitate præstaret: quo dicto, accersito actutũ mancipio, iubet afferri scriniũ geminum palmum longũ quaqua uersum toreutice elaboratũ, pyropísq; refertũ, quo referato, nam multiuga intus receptacula habebat, discriminantibus bracteis tenuioribus: singula itaque receptacula

ptacula ſplendentibus pyropis oppleta erant. Reſeratum itaq; ſcrinium coram Perſa ſiſti iubet, ſimúlq; monet ut tantum ex his lapillis pretioſis caperet, quantum ſibi complacitum eſſet. Hac liberaliſſima conſuetudine regíſq; munificentia allectus comes meus, hoc ſane pacto regem alloquitur, O` rex egregie, tanta me proſequeris beneficentia, ut nuſquam maiore munere ſim affectus: ob id per ſacrum Mahumetis caput, pérq; eius ſacra, quibus ſum illi initiatus, tibi ultroneus omnium mercimoniorũ meorum facio poteſtatem, donóq; te his rebus omnibus, non enim ſum qui peregre proficiſcor quæſtus gratia, ſed uiſendi orbis deſiderio. Tunc rex, Adhuc mecum liberalitate contendis, nec poſſum te munificentia ſuperare? quibus dictis, rex manum pyropis ex ſingulis ſcrinii receptaculis referſit, quantum ipſa palma comprehendere quiuerat, eóq; munere, id eſt ducentis pyropis Perſam affecit: cape inquiens, ob eam liberalitatem, quam beneficentia mecum contendens præ te tuliſti. donauit etiam rex geminis pyropis ſingulos Chriſtianos, qui profecto ueniſſent mille aureis: quos uero comiti meo pyropos dono dedit rex, tanti eſſe affirmabant, ut non minoris quàm centenis auri milibus uenire poſſe autumarent. Eſt igitur rex memoratus is qui cunctos orbis reges munificentia eximia præſtat, omnium fermè regum ditiſſimus, quippe qui decies centena aureorum milia quotannis à regni ſui incolis exigit. Nam mittit ea plaga colores quaſi omne genus: item goſipium, plurimúmque ſerici: ſed has prope innumeras opes militibus omnes impartitur: gens eſt in uniuerſum ueneris amans, imò ſalax plurimum. Tranſactis itaque compluſculis diebus, memorati negotiatores pro me à rege commeatum abeundi impetrarunt: quo impetrato, rex iuſſit ut mihi ædes incolatu commodiſſimæ præpararentur, ubi ad uſum humanum deſiderarem nihil. Quare moram quinq; dierum inibi abſumpſi: interea rumore nuntio percrebuit regem Daue cum robuſtiſſima manu aduentare, ut regi Pego hoſtilia arma inferret. Huic occurrit rex cum exercitu innumero, circitérque medium iter nactus eſt eum. Obiter etiam deflagrantes mulieres illic conſpicati ſumus modo mulierum urbis Tarnaſſari.

Regis Pego opulentia.

De urbe Melacha, déque flumine Gaza, ut autumant incolæ, necnon de cultorum feritate. Cap. XVII

POSTRIDIE eius diei conſcenſa liburnica, uelificauimus uerſus urbem cui Melacha inditum eſt nomen, ea occidentem reſpicit, illò enim itinere octo dierum appulimus. Haud procul à dicta urbe percelebre flumen offendimus, uaſtius ſanè quàm unquam conſpicati fuerimus, huic Gaza nomen eſt, latitudine quinq; ac uiginti mille paſſuum patet: altrinſecus uero uiſitur inſula ingens, Sumatra appellant, nos uero Taprobanam dicimus: cultores memorabant dictam inſulam quaſi quingentorum mille paſſuum ambitu patere. Huius latius meminiſſe eſt animus, cum opportunũ duxerimus. Vbi igitur deuentum eſt ad urbem Melacha, Sultanum adire iuſſi ſumus quamprimũ: is Mahumetanus eſt, eiúſq; regnum Mahumetano paret. Vrbs ſita eſt in continenti, pendítq; uectigal regi Cini. Tributo huiuſmodi ut aiebant, cauſam præbuit, quod eius urbis conditor rex Cini memoratus ferebatur extitiſſe octuagenis iam tranſactis annis: nec alia de cauſa urbs illic condita eſt, quàm quòd commodiſſimum habet portum, & ſanè commodiorẽ, quàm forte in toto fermè oceano intueri liceat. Crediderim

Sumetra inſula.

Digitized by Google

propterea plura illò appellere nauigia, quàm quouis aliò: & comprimis aromata, & complura alia mercimonia omnifariam eódem conuehuntur. Regio non est generatim ferax, mittit tamen triticum, carnes, perpaucáque ligna: aruis inerrant alites instar regionis Calechut: uerum psitaci sunt illis longe meliores: mittunt item arua sandalium, stannúmque: elephantes, equos, pecora, boues fœminas, pardos, bubalos, páuos & id genus complura animalia habet. Fructus autem legunt pauciſſimos, modo urbis Zeilani: illic mercari non licet, nisi emere aromata sericúmque uolueris: his est colos penè subcinericius: capillum promittunt: habitu uero instar incolarum Memphis urbis, cayrum appellant, utuntur: amplam habent frontem, oculos teretes, nasum autem simum: ibi noctu per urbem incedere impune haud licet, grassantibus inuicem cultoribus, nam mutuis cædibus canum more se conficiunt: ob id appulsi negotiatores non nisi in nauigiis noctes agunt. Indigenas eius urbis omnes oriundos esse Agiauais affirmant. Illic moderatori cuidam rex uicariam operam reddendi iuris aduenis delegat, uerum cultores parent nemini, illíſque est pro ratione uoluntas, prauíſque moribus concedunt nemini, adeo mentes efferarunt: ubi uero rex eorum ferociam cohibere uoluerit, prosiliunt magis, regionémque si redigantur in ordinem, se deserturos minitantur, ídque agunt audacius, quoniam mari adiacent, quasi paruo negotio, cum libuerit, aliò dilapsuri. Propterea comes meus Christianos negotiatores monuit illic diutius commorandum haud esse, prosilientibus nimium cultoribus. Quare conducta celoce, Sumatram insulam uersus uela fecimus: quò quinque dierum itinere peruenimus ad urbem præsertim quandam Pyder nomine, quæ fermè octuagenis leucis à continente abest.

Anarchia.

De Sumatra insula, déque eius urbe Pyder nomine. Cap. XVIII.

HANC VRBEM celebrior totius insulæ portus insignit, ea est insula cuius paulo ante meminimus, ubi retulimus huiusmodi insulam quingentorum mille passuum ambitu patere. Ego uero crediderim eam esse Taprobanam insulam, quod quidem inter complures conuenit auctores, huic insulæ quaterni diademate insigniti reges moderantur: hi sunt idolorũ cultores, fidéq; & ritu uiuendi, necnon habitu regi Tarnasseri non sunt absimiles, fœminæ uero coniugum desiderio sponte ardent, his est colos quasi albicans: amplioris sunt frontis, oculos habent obrotundos, prasini coloris, capillum promittunt, naso sunt latissimo eodémque simo admodum, statura uero perquam despicabili: ius ibi summopere uiget: signato argento auróque ac stanno pro moneta utuntur, aurum signatum est eiusmodi, ab altera parte uisitur dæmonis cælatum caput: ab altera uero carpentum elephantis trahentibus conspicitur. Pari modo signantur reliquæ pecuniæ argenteæ: ex argenteis exponunt denos singulo aureo: stanneæ uero quinque & uiginti numero aureum efficiunt. Mittit ea regio numerosius proceriores quàm usquam alibi conspexerim elephantes, eosdémq; meliores: id hominum genus belli est expers admodum, uerum quæstibus plurimum inhiat mercimonia exercens: sùntque in uniuersum hospitales, appulsis exteris præsertim.

Taprobana.

De alio

Digitized by Google

De alio piperis genere, déque ſerico ac laſerpitio, quod belzoe appellant, inde prouenientibus. Cap. XIX.

ILLIC IGITVR procerioris piperis uberior eſt prouentus, miráque copia. Lingua patria piper molaga dicitur, id eſt longe procerius illo, quod huc aduehitur, multóque candidius, uerum inane ac mordax plurimum, ſed ponderoſum minus: uenit enim inibi piper non pondere ſed menſura, ût apud nos triticum exponitur. Tanta eſt huius ubertas, ut inde anno ſingulo uicenæ naues onuſtæ euehantur: hæ Cataium proficiſcuntur, illic exponitur haud difficulter ob frigidius cœlum. Arbor uero quæ piper huiuſmodi gignit, producit etiam procerius piper, ſed craſſioris eſt caudicis, amplioráq; folia, eadémq; carnoſiora habet arboribus urbis Calechut: fert item affatim ſerici, fitq; plerunq; id ſericum more noſtro: aliud uero mittunt ſponte arbores, prouenítq; in ſyluis ac nemoribus abſq; cultu, ſed id eſt priore deterius. Ibi uiſitur lazeris arbor, quæ gummi gignit, cui laſerpitio nomẽ eſt, uulgo belzoe dicitur, referebant nonnulli id procul à mari naſci. Ego hæc nuſquam affirmauerim, quando certe coram minime uidi.

De triplici arborum aloes genere. Cap. XX.

QVONIAM rerum uarietas parit uoluptatem, mortaléſque allectat plurimum, deſiderióq; diſcendi noua inuitat ad lectionem. Ob id duxi non ingratum fore lectoribus, ſi hæc ſubderem, quæ coràm uiſi: propterea exploratum habebitis ob eam cauſam laſerpitium aloéque ubertim ad nos minime conuehi, quoniam è remotioribus partibus comportantur: illud etiam noueritis, triplex eſſe aloes genus, aliud eſt longe perfectius, huic calampat nomen eſt. Hoc inſula memorata non mittit, uerum ex urbe Sarnau aduehitur: ea, ut memorabant Chriſtiani negotiatores comites noſtri, haud procul à dicta urbe ubi aloe naſcitur, nomine calampat, abeſt. Eſt & aliud genus aloes, lubam nomine, hoc flumine neſcio quo huc comportatur, nouiſſimo autem bochor nomen eſt. Referebant dicti Chriſtiani negotiatores cauſam, cur ad nos aloe primo loco dictum non deferretur, quòd uidelicet id genus aloes mitterent regna Cataii, necnon Cini, & Macini, Sarnaúque ac Grauai longe ditiora, quippe quæ auro uberrime ſcatent, multóque maiorem quàm nos auri copiam habent, ſúntque item maiorum principes uirium, noſtris regibus nimirum locupletiores. Ad id accedit, quòd ſuffimentis odoramentorúmque genere plurimum delectantur, ínque ea re reges ſuperant noſtros. Ob id ad nos hæc odoramenta minus abunde comportantur, utpote quòd in urbe Sarnau ſingula libra aloes denis aureis uenit, id efficit eius rei ſumma caritas.

Quomodo ligna aloes ac laſeris probantur. Cap. XXI.

DEVENIMVS in certiſſimam notionem gemini ſuffimenti, aloes uidelicet ac laſerpitii, doctoribus memoratis negotiatoribus: nam alter eorum nonnihil aloes ac laſerpitii habebat, binas uidelicet aloes onzias, eius inquam, quod calampat appellant, ſic enim probabamus, comes meus nihilum aloes manu occluſum tantiſper tenuit, donec is pſalmus, qui Miſerere mei deus incipit, tertio conſummari poſſet, móxq; reſerata manu calefactum iam aloe inenarrabilem ſuauitatis odorem adeo fragrabat, ut nuſquam fragrantiora ſenſerim ſuffimenta. Cepit item tantum laſerpitii, quantum ſuglandem efficeret, rurſúmque

Digitized by Google

ſumpſit libram mediam illius, quod mittit urbs Sarnau, ut alterum alteri conferret, priuáque ſuffimenta, ignitis uaſis impoſita prius indidit cubiculis: uera mehercle refero, longe ſuauius redolebat illud quod nucis magnitudinem non excedebat, quàm id quod libram mediam complebat: uel ſi ad geminam libram aſcendiſſet: uix igitur pro meritis horum geminorum ſuffimentorum præſtantia referri poteſt: id itaq; cauſæ referunt, cur ad nos non conuehuntur. Mittit etiam ea regio lactam, unde conficiunt rutilum colorẽ, gignitur in arbore iuglandibus noſtris haud abſimili: Illic etiam inueniuntur ut apud nos omnifariã animalia.

De multiiugis Sumatræ inſulæ negotiatoribus. Cap. XXII.

IN EA itaque urbe complura uidi affabre elaborata, eadémque elegantiora quàm uſquam uiderim, cophinos præſertim auro exornatos, hi ſinguli uenibant gemino aureo: uidi etiam in uico unico ſupra quingentos collybiſtas: tanta eſt inibi trapezitarum copia: illò ceu ad percelebres nundinas commercii gratia propè innumeri negotiatores proficiſcuntur: cultores uero goſipinis ſtraguláq; ſerica & ſyndone ex xylo confecta utuntur. Fert regio affatim lignorum, unde fiunt naues, gunchos ipſi appellant, hæ trinos habent malos, geminámque proram, geminóſque utrinque clauos. Cum nauigant in undabundo oceano, ubi aliquando uela uentis fecere, mox oborto tempeſtatis turbine, operæpretium eſt alteris uelis, haud mutatis prioribus, uentos legere: condicto itaque naui minime circumacta, altero malo uſi retrocedunt, ſunt enim omnium dexterrimi præcipuíque urinatores, ignéſque extempore miro artificio fabricantur.

De eorum ædibus, déque ædium imbricamentis. Cap. XXIII.

Tartaruca piſcis. EORVM ædes lapidibus conſtant, parúmque ab humo tolluntur: loco imbricum piſcis Tartarucæ pelles ſuccedunt: mittit enim eum piſcem pelagus Indicum, nam illic agens uidi adeo uaſtum beluæ corium, ut pondo librarum centum triúmque eſſet. Vidi item inibi maxima ebora, hæc ſunt elephantorum dentes, pondo trecentarum ac trigintaquinque librarum: conſpicatus ſum etiam inuſitatæ magnitudinis ſerpentes, longe quidem proceriores quàm uidentur in urbe Calechut. Sed iam redeamus ad negotiatores Chriſtianos, qui deſiderio uiſendæ patriæ apprime flagrabant. Ob id percontabantur comitem meum, hæſiſſetne cordi ſibi uelle ultra progredi, an retrocedere, uel forte inibi conſiſtere. At comes meus reſpondit, ſe poſtquam illò uenerat, prius inde non diſceſſurum, quàm uaria aromatum genera uidiſſet. Tunc Chriſtiani affirmabant, illic alia haud inueniri aromata, quàm quæ conſpexeramus. Quibus rurſum infit comes meus, Vnde myriſtica nux, gariophyllúmque prouenit? At Chriſtiani myriſticam nucem muſcatam appellant: Maſticémq; fert quædam inſula, quæ hinc trecentis mille paſſibus abeſt. Tum comes meus, Patétne inſulam adeuntibus tutũ iter, aut infeſtant piratæ æquora? Ad hæc Chriſtiani reſponderunt, indignabundi æquoris tantum pertimeſcendam eſſe ſæuitiam: addebántq; id æquoris onerariis nauibus ſulcari non poſſe. His auditis, attentius explorabat comes meus quonam modo tuto illuc proficiſci quiret. Reſponderũt Chriſtiani nihil magis uotis comitis mei ſatiffacturum, quàm ut liburnicam, cui Campanæ nomen eſt, emerent quampiam, id eſt genus actuariæ nauis. Hoc intellecto, ſciſcitabatur comes meus

Digitized by Google

meus an naues huiuſmodi illic inuenirentur. Reſpondentibus autem negotiatoribus Chriſtianis affatim nauium reperiri, uel ſi ſupra mille conducere uellet, aſſenſus eſt comes meus, ut ſimul geminæ naues conducerentur. Quo dicto quamprimum binæ naues affuere, compluſculíque remiges, & ubi de uectura inter eos conuenit, id pretium enim ad quadringentos aureos aſcendebat. Rebus itaque in hunc modum compoſitis, comes meus cœpit amici appellatione compellare negotiatores Chriſtianos his fermè uerbis, Etſi dilecti mei non ſim ueſter conterraneus, eoſdem tamen parentes habuimus, Adam uidelicet & Euam, eſtíſne me ſociúmque meum qui ueſtris ſacris eſt initiatus, deſerturi? Ad hæc Chriſtiani, Quomodo hic qui non eſt Perſa, fidem noſtram induit? Tunc comes meus, Sanè nunc ipſe Perſa eſt emptus aliquando Hieroſolymis. Huius ſancti nominis mentione exciti Chriſtiani negotiatores, ſublatis in cœlum manibus, móxq; procidentes humi, tellurem uſq; tertio deoſculabantur, conſurgentéſq; à comite meo, ſciſcitabantur cuius foret ætatis, quando ex Hieroſolymis adductus eſt: tunc comes meus, Quindenos, inquit, annos agebat. Et rurſum Chriſtiani, Debet igitur patriæ meminiſſe. At comes meus, Meminit quidem, cepíque iampridem eo denarrante miram uoluptatem, doctoréque eo ſingula humanorum membrorum, eſculentorúmque nomina quibus utuntur Chriſtiani, didici. Ad hæc negotiatores reſpondêre, Etſi uiſendæ patriæ ardentes deſiderio decreuiſſemus tandem aliquando lares patrios reuiſere, licet procul hinc, utpote trecentis mille paſſibus abſint, tamen in ueſtri gratiam comitíſq; huius inſtituimus eódem proficiſci, quò ire decreuiſtis. Id plus addimus, daturos nos operã, ut longe locupletior euadat, neq; propterea ritus patrios deſerat, ubi Perſarum moribus uti noluerit. Tunc comes meus negotiatoribus reſpondit, ſe libenti animo amplecti oblatas amicitiæ conditiones ſéq; eos ſequuturum quocunq; ierint, uerum me id exequi quod animo deſtinauerant, nequire ob eam rem, quòd neptẽ eius Solem nomine in Perſide duxiſſem uxorem, quare ſi cordi hæſit uobis, ut ſim meditati itineris comes, hoc munus quo uos afficio non parui facietis, ubi gratum habueritis ut me initæ amicitiæ minime pœniteat. Tunc Chriſtiani, Agite, inquiunt, ut lubet, quando certe uobis morem gerere in uotis præcipue habemus. His itaque ultro citróque dictis, in monimentum cœptæ amicitiæ denis pyropis, mediam curiam appellant, eos donauit. Hi nempe tanti erant, ut quingentis aureis ueniſſent. Perendino igitur die in expedito fuere geminæ actuariæ naues conuehendis nobís commeatibúſque aptiſſimæ, fructibus præſertim omnifariam impoſitis, itérque inſulam uerſus, cui Bandan nomen eſt, cepimus.

De inſula Bandan, quæ myriſticas nuces ac maſticem mittit. Cap. XXIII.

SVLCANTES æquora circiter uicenas inſulas offendimus, cultas alias, deſertas admodum alias: eò peruenimus itinere quindecim dierum peracto: inſula eſt inculta plurimum, ac infœcundi ſoli, humilíſq;, ſed magnopere plani, centum mille paſſuum ambitu patens: huic rex minúſq; hexarchus moderatur: uerũ eam incolís genus hominum agreſte, parũ diſtans à beluis, nullius ſanè momẽti, humiles caſas, imò mapalia lignea parum ab humo extantia ſubeunt, ſola interula amiciuntur, nudis pedibus apertóque capite prodeunt, capillum promittunt, Anarchia.

Digitized by Google

frontéq; sunt lata, sed tereti, colos est his albicans, staturáq; despicabilis, idola colunt, súntq; longe deteriores illis, quos incolæ Calechut Poliar & Hyraua appellant, obtusi sunt ingenii, nullarúmq; uirium, adeo perditi, ut prorsus sint illaudabiles, ritu degunt ferino, ager præter myristicam nucem, muscatam appellant, & nonnullos fructus mittit nihil: myristicæ nucis caudex Persico caudici similis, ramos foliáque consimilia producit, uerum nonnihil angustiora, prius quàm nuces huiusmodi percoquant, sepit arborem mastix florentis rosæ instar: & ubi nux percoxerit, mastix eam complectitur, complexóque simul stato tempore, cultores legunt certatim uberiúsque quàm possunt, quoniam communia sunt ibi omnia, cedúntque præoccupantibus, arbores absque cultu, suppeditante tantum natura, fructus mittunt. Nuces huiusmodi myristicæ ueneunt mensura utpote senarum ac uiginti librarum, tantúmque nucum ternis solidis, id est medio carlino exponunt: genus monetæ eiusmodi est, quale esse in urbe Calechut diximus: illi mutua iustitia degunt, nec opus est legibus, gente à puris naturalibus uix recedente: his uisis perendino die postquam illò appulimus, comes meus percontatus est negotiatores Christianos, ubi nam foret ea regio quæ gariophyllum mitteret. Ad hæc responderunt Christiani, procul illinc itinere sex dierum in insula Monoch nomine, gariophyllum inueniri. Tunc comes meus, Súntne illi adeo rudes agrestésque, ut hi quos paulò ante conspicati sumus? At Christiani respon derunt, esse quidem illos populos his dissimiles, uerum incultiores minoréque ingenii captu. His intellectis, Eia inquit, progrediamur, ingressíque iter ad memoratam insulam septem dierum spatio peruenimus.

De insula Monoch, quæ gariophyllum mittit. Cap. XXV.

HANC insulam perquam angustam, Bandan insula magnitudine excedit, gens est cultoribus Bandan multo deterior, præter humanam speciem à beluis nihil differens, his est colos nonnihil candidior, cœlíque temperies aliquantisper frigidior: mittit hæc insula gariophyllum, nonnullæ mediocres admodum, eædémque incultæ insulæ circumadiacentes eundem fructum ferunt. Huic caudex est buxo non absimilis: folia uero cinnami instar habet, sed obrotunda magis: eius est coloris, cuius in superioribus meminimus, lauri folium propè exprimens, cum matureſcere incipiunt, cultores harundinibus flagellant arborem, constrato prius circum arborem tegetibus solo, colos telluri est qui subargillosæ ac arenosæ terræ esse consueuit. Regio est humilis admodum, adeóque demittitur, ut Septentriones inibi minime, adimente prospectum syderũ Horizonte, cernantur. Explorata regione, uisóque inciuili hoc hominum genere, percontabatur negotiatores comes meus, Superessétne illic uisendum aliquid? Ad hæc negotiatores, Videamus inquiunt, quo pretio exponant gariophylla, & ut id compertius fieret nobis, finximus uelle mercari gariophyllum, móxque intelleximus duplo uendi quàm nux myristica uendebatur, mensura tamen, quoniam id hominum genus omnium est prorsus expers ponderum.

De insula Bornei. Cap. XXVI.

GNARI Iam eius plagæ, auebamus plurimum nouas uisere regiones, ut noua semper delectant, studio præsertim discendi maiora. Quare Christiani negotiatores his uisis, in hunc fermè modum me compellarunt, Dilecte comes, inquiunt,

Digitized by Google

quiunt, poſtquam hucuſque deorum munere peruenimus incolumes, ſi tibi eſt complacitum, eamus uiſum totius orbis celebriorem inſulam, eandémque locupletiorem, uidebis aiunt, rem cognitu digniſſimam, qua ſorte uidiſti pulchriorem aliam nullam, uerum operæpretium eſt ad aliam prius proficiſci inſulam, cui Bornei nomen eſt, illic maiores multo liburnicas conducemus, quoniam longe altius, undabundúmque magis æquor nobis ſuperandum eſt. Tunc comes meus, Agite inquit, ut libet, in ueſtram enim ſententiam totus concedo. Quare conſcenſa liburnica uaſtiore, iter ceptum eſt ad eam inſulam, uerſus meridiem ſemper uelificantes die noctúque. Dum iter agimus, confabulationibus mira uoluptate incumbebamus, percontantibus me illecebre dictis negotiatoribus, præſertim de noſtri ſeruatoris inclyta latria. Et ubi ſancti uultus (Veronicam appellant) mentio abs me facta eſt, déque diuorum Petri ac Pauli principum apoſtolorum capitibus, necnon de compluſculis aliis ſanctis, clanculum me monuerunt, ut ſi uellem ſecum proficiſci, futurũ ut magnus euaderem princeps, ob tantarum rerum notionem: uerum abſterritus itineris magnitudine, longioréque interuallo, quippe qui rebar, ubi illò contendiſſem, me nunquam reuerſurum, ſtatui eò minime proficiſci. Itaque inſulæ Bornei tandem aliquando appulimus, ea à Monoch abeſt circiter ducentis mille paſſibus, illáque nonnihil maior eſt, uerum longe humilior, ſitúque demiſſiore. Gens idola colit, acerrimíque eſt ingenii, ac uitæ haud illaudabilis, colos in albicantem magis inclinat colorem, his non eſt idem habitus, alii interula goſipina, alii undonibus utuntur: alii apice ſubrutilo uti conſueuere, ius ſummopere illic uiget, ea inſula mittit quotannis affatim camphoræ, hanc arboris gummi eſſe aſſeuerant, ego uero id nunquam affirmauerim, quando certe rem huiuſmodi oculis minime ſubieci, illud tamen non diffitebor, comitem meum actuariam nauim centenis aureis conduxiſſe. Bornei.

De obſeruationibus nauigationum, quibus utuntur nautæ ad inſulam Gyaua contendentes. Cap. XXVII.

POSTQVAM tot commeatus ſumpſimus, qui itineri nauando abunde ſufficerent, uela uentis dantes, uerſus inſulam Gyaua nomine ceptum eſt iter, eò quinque dierum itinere meridiem uerſus nauigantes peruenimus: nauis moderator pyxidem magnetémque, necnon paginam marinam compluribus lineis diſtinctam, quæ uentorum rationem inſinuant, ſecum more noſtro attulerat. Videns igitur comes meus euanuiſſe Septentriones, ínq; ea urbe minime conſpici, negotiatores Chriſtianos percontabatur, quonam modo adempto Septentrionis ducatu ſulcare quirent maria, explorabundúſq; ſciſcitabatur ab eis, quo duce ſydere pelago ſe committerent. Ad hæc nauis moderator percontantibus negotiatoribus Chriſtianis, reſpondit cultores eius regionis quina fermè ſydera habere, & comprimis aſtrum quoddam Septentrioni oppoſitum obuerſúmque quo nauigaturi utebantur, addens ſe magnete uti, quoniam is lapis Septentrionem ſemper conſequitur. Subdidit etiam ab altero dictæ inſulæ latere gentem eſſe quandam, quæ Septentrionibus obuerſis ſyderibus æquora ſulcans, utebatur quaſi Europeæ Sarmatiæ eſſent antipodes: ínq; zona frigidiſſima circiter polum Antarcticum cultores huiuſmodi degerent, argumento quòd diem quatuor horarum tantum habent, quódque algent mirum in modum rigore frigidioris zonæ

Digitized by Google

inſtar eorum qui à polo Arctico parum abſunt, quare ex denarratis comes meus incredibilem uoluptatem cepit.

De inſula Gyaua, déque cultorum fide ac moribus, necnon compluſculis aliis. Cap. XXVIII.

ITAQVE permeando maria itinere quinque dierum ad dictam inſulam peruenimus, ea propè in immenſum patet, quippe quæ complura regna continet. Reges cultoréſque idolorum latriæ ſunt addicti plurimum, nec iidem ſunt omnibus ritus, colunt alii modo incolarum Calechut idola, alii Phœbum, Phœben alii obſeruant, alii boues, alii quicquid prima luce obuium habuerint, idoli loco colunt: dæmonem alii, ut ſupra meminimus, uenerantur. Hæc inſula more noſtro ſericum mittit, ſyluis ſponte id gignentibus, ſmaragdos totius orbis habent elegantiores, habéntque affatim auri ac optimi æris, ager re frumentaria ſcatet, omnifariámque fructibus, modo urbis Calechut. Illic etiam carnes omne genus more noſtro inueniuntur. Id hominum genus perfidiæ eſt prorſus expers, eius ſunt coloris necnon proceritatis cuius nos ſumus, uerum latiore ſunt nonnihil fronte: oculos habent prægrandes, praſiníq; coloris, ſed naſo ſunt admodum ſimo, capillúmq; promittunt, cœlo inerrant complura auitiorum genera noſtris quidem abſimilia, ſi pauos, turtures, ac nigricantes corniculas excipias. Ius illic mirabilem in modum colitur: cultores chlamyde ſerica, aut ex undonibus, ex goſipio nonnunquam exerto brachio amiciuntur, lorica perraro utuntur, quippe qui bellorum propè ſunt expertes. Verum maria ſulcaturi arcubus ac harundineis ſagittis utuntur: conſueuit etiam gens illitas ueneno ſagittas eo inſtrumento, quo nos tormenti inſtar figulina glande aues conficere ſolemus, ore in hoſtes uibrare, mortémque ilico afferunt, modo nonnihil cruoris eliciant. Tormentis omne genus non utuntur, neſciúntque tormenta huiuſmodi fabricare, omnibus non ſunt in cibatu eadem eſculenta, alii triticeo pane utuntur, ac ueruecum carnibus ueſcuntur alii, alii ceruis ac apris oblectantur, piſce ac fructibus aluntur alii.

De cultorum huius inſulæ ſæuiſſimis moribus, déque modo uendendi parentes, necnon de Anthropophagis. Cap. XXIX.

EIVS inſulæ cultores (eos inquam qui carnibus ueſcuntur) ubi uiderint parentes confectos ſenio nullius iam uſus eſſe, in emporium adductos protinus Anthropophagis uendunt, qui ubi uenierint, continuo mactantur, locóque eſculentorum à nonnullis abſumuntur. Et ubi iunior quiſpiam in eam deuenerit ægritudinem, ut indicio ſapientum, præſentem languorem euadere non poſſe uideatur, is à parentibus uel germanis ut mors ipſa præueniatur, leto traditur quàm primum, functúſque uita uenit Antropophagis. His inhumanis moribus perterritus comes meus, ſtupore incredibili afficiebatur, aſpernabatúrque deteſtandæ feritatis abuſum, cum præſertim nonnulli ex regionis cultoribus negotiatores petulantius his ferè uerbis aliquando compellaſſent, O Perſæ, inquiunt, peccatis nulla expiandi uictima, quando carnes adeo formoſas uermibus epulandas exponitis. Hoc audito, comes meus efferatam eorum conſuetudinem adeo horruit, ut condicto illinc abeundum eſſe duxerit, Redeamus, inquit, ad noſtram liburnicam, quam ubi ſemel tenuero, huic continenti non appellam amplius.

Quomodo

Digitized by Google

Quomodo in insula Gyaua nomine, sol in meridie orbem siue sphæram complet. Cap. XXX.

POSTQVAM satis superque horum populorum inhumana crudelitas nobis innotuit, negotiatores Christiani comitem meum hortabantur, ut hæc quæ paulo ante conspicati fuerant, ueluti noua quæpiam suis eum domi forent renuntiarent, Ferte, inquiunt, in patriam, eáque mox comperta uobis de hoc orbe fient: quibus dictis, Intuemini, aiunt, in meridie situm Solis, iusserúntque ad sydera tollere uultus: respicite, inquiunt, solis orbem, ut quamprimum exploratum habeatis, quantum hic absit ea, quæ uos tulit regio. Respiciens itaque comes meus, uidit solem dextrorsum decurrere, & rursum sphæram latam circiter bīnos palmos læuorsum imprimere: quæ res comitem meum magna affecit admiratione: id ut ipse memorabat, mense Quintili usu euenit: ego eius rei uix memini, quoniam agentem apud exteras gentes, in orbéq; remotiore nostrorū mentium nomina me fugerant, imò quandoque dierum nomina obliuiscebar. Illud etiam noueritis, paria in eo orbe nobiscū agere anni tempora: nam illi haud plus quàm hic nos inibi algent. Intelligens igitur comes meus illinc abeundi iam tempus appetere, utpote qui perspectū habebat se non posse illic sine aperto uitæ discrimine morari diutius, grassantibus sæuientibúsq; in appulsos nimium cultoribus, nam acriore diligentia, noctu præsertim, nobis ab Anthropophagis cauere opus erat, comitem meum conueniens statuit inde discedere, in patriámq; festinantius quàm posset repedare. Inter hæc comes meus smaragdos geminos mille aureis emit, binósq; infantes aureis ducentis præstinauit, hi exectis testibus euirati erant, nam in ea insula complures sunt negotiatores, qui præter infantes mercantur nihil, hos adhuc impuberes ita emasculant, ut parum absint à fœminis.

De reditu nostro ex insula Gyaua. Cap. XXXI.

IGITVR quatuordecim dierum inibi insumpta mora, pertæsi ob inhumanam feritatem Anthropophagorum mores, algoréque nimio nos premente: Zonæ enim frigidissimæ, ut in superioribus perspectum habuistis, appuleramus. Duximus ultra progrediendum minime esse. Ad id accedebat, quòd nulla supererat regio digna cognosci, propterea gradum reuocauimus, conductáque liburnica, gionchum ipsi appellant, inde soluentes ab extimo insulæ latere orientem uersus, minus illic sæuiente salo, uelificare cœpimus, itineréque quindecim dierum peracto, tandem aliquando ad urbem Melacha nomine peruenimus, ibi tridui absumpta mora, sociis ibidem remanentibus, uix referre queo, quibus gemitibus ac querulis uocibus nos abeuntes prosequuti fuerint Christiani negotiatores, profecto ingenue fateor, si celebs fuissem, natósque habuissem nullos, nunquam hos adeo charos comites deseruissem: mutuo amore illi nos complectebantur, identidem asseuerantes, ubi se rati fuissent tuto iter agere posse, nusquam nos dereliquisse. Ad id accedebant comitis mei crebriores adhortationes, quibus negotiatores huiusmodi pericula obiectans hortabatur ne nos sequerentur, eò tendens ut denarrantibus ipsis, regionis eius opes necnon principis, ac regis locupletissimi, nostris haud innotescerent. Igitur digredientibus nobis illi remanserunt, aientes in urbem Sanam redire uelle. Nos uero conscensa liburnica, uersus urbem Cyromandel nomine

Digitized by Google

uelificauimus. Inter nauigandum moderator nauis memorabat circum insulam Gyaua Taprobanámque, Sumatram ipsi appellant, supra septem mille insulas fore. Vbi urbi Malachæ appulimus, comes meus tantum aromatum sericíque ac odoramentorum emit, ut circiter quina milia aureorum expoſuerit. Ad urbem enim Cyromandel non prius peruenimus, quàm itinere quindecim dierum peracto, ibi liburnicam exonerauimus, uigintíque dierum absumpta mora, conducta alia liburnica, ad urbem Colon tandem peruentum est: illic nempe supra uiginti ac duos Christianos è Lusitania oriundos offendimus, quibus uisis fugam meditari cœpi, contempta tamen eorum paucitate, desii pedem struere. Huc etiam accedebat, quòd aderant nonnulli negotiatores Mahumetani, qui nouerant me uidisse Mecham, Mahumetísque corpus, ob id uerebar, ne si fuga arrepta illic discessissem, suspicarentur illi ob id solum me abiisse, ut eorum aperirem hypocrisim. Tamen intra duodenos dies uecti flumine itinere dierum decem, ad urbem Calechut tandem aliquando rediimus.

De urbe Calechut. Cap. XXXII.

POST multiplices uariásque peragratas regiones, uti classico beneuolóque lectori in superioribus abunde innotuisse arbitramur, tum ob multiiugam cœli clementiam, & rursum eiusdem aliquando incredibilem intemperiem, ut haud difficulter concipere possunt, qui peregrinationibus affuere, tum uel maxime ob populorum efferatissimos mores, inhumanámque sæuitiam, iam pertæsi peregrinationis, memoratis causis fastidium parientibus, tandem aliquando gradum referre decreuimus. Quæ uero redeunti mihi usu euenerunt, paucis expediam, ne prolixior sermo lectori fastidium pariat, conducent enim denarranda multifariam mortalibus, quando certe hoc exemplo cohibebunt complures uoluptates suas, qui nimio plus quàm satis uisendi orbis desiderio ardent. Quòd si monitis nostris minus obtemperabunt, illud saltem denarrantibus nobis discent, quonam modo peragraturi orbem se gerere debeant in euentis præcipue præsentaneis, ubi acriore opus est ingenio. Itaque regressi iam ad urbem Calechut, illic duos Christianos nacti sumus ex urbe Mediolano oriundos, ut paulo ante meminimus, alteri Ioanni Mariæ, alteri Petro Antonio nomen erat, hi Mangones erant, è Lusitaniáque emendorum monilium gratia dato à rege negotio soluerant, cum enim ad oppidum Coccin deueniissent, in urbem Calechut protinus diffugerunt. His uisis, tanta sum affectus lætitia, ut maiorem nunquam ceperim uoluptatem, nudi enim incedebamus cultorum instar. Percontari proptera eos cœpi, essémtne Christiani, sciscitanti mihi condicto Ioannes Maria respondit, se quidem Christianum esse, tum Petrus Antonius ad me conuersus infit, Et tu ésne Christianus? Cui ego, Sum equidem in summi optimíque dei gratiam. Quo dicto manu me apprehensum, in ædes suas humanissime me duxit, eóque ut peruenimus, ruit in oscula & fletus maximos, nec me amplexando satiari quibat: ego uero uix patrii sermonis memineram, uidebárque Balbutiens, ac lingua impeditiore, quippe qui iam annis quaternis aliæ linguæ, ipsi'que barbaræ diutius assueueram, minúsque interea Christiani cuiuspiam usus eram contubernio, conquieui proxima nocte secum, uerum ob conceptam lætitiam nemo nostrum somno indulsit, minúsque epulis, adeo enim quisque nostrum mutuo

fruebatur

Digitized by Google

fruebatur gaudio, ut eam noctem tridui spatio propagari uoluisset. Inter cætera uero quæ eos percontabar, id in primis ab eis scisitatus sum, essentne in paucis regi Calechut chari: at illi, Sumus, inquiunt, apud regem plurimi, maioréque in pretio esse nequimus, eóque familiarissime utimur. Addidi etiam quid nam destinauissent animo: rursum illi, Cupimus profecto in patriã redire, sed quo nam modo id consequi possimus, nos planè fugit. Quibus ego, Redite inquã eà quà ueniſtis. Tunc illi, Illud sanè perarduum est, quoniam Lusitanorum perfugæ sumus, ad timorem præsertim accedente, quòd innumera propè tormenta auspiciis regis Calechut, non sponte tamen fabricati sumus: propterea non est inanis timor noster, quandoquidem nobis timemus, ne mali quippiam nobis contingat, cum præcipue classis Lusitanorum iam iter ingressa, breuíque affutura dicatur. Ad hæc respondi, si munere deorum consequi possem, ut tandem aliquando clanculum, classe Lusitanorum appulsa, ad urbem Canonor nomine diffugerem, me haud difficulter à præfecto classis impetraturum pro desertoribus ueniam. Adiiciebant etiam illi ob id quòd famigerati essent admodum, fabricandíque tormẽtis percelebres, futurum ut aliâ euadere nequirent, nisi eâ, quà prædictum erat, compluribus regibus eorum uestigia obseruantibus: adeo enim tanti opifices huiusmodi habebantur, ut pluris esse nequirent, propterea fugæ spem esse nullam: nam supra CCCC tormenta, si uastiora minimáque recenseas, fabricati sumus. Ob eam rem Lusitani sunt nobis magnopere formidolosi, pauemúsque plurimum, ne commissorum luamus quandoque pœnas: nec id absre, quoniam non iniusti timoris suberat causa: nam præterquam quòd fabricati fuerant propè innumera tormenta in maximam Christiani nominis iacturam, cultores etiam idolorum artem memoratam docuerant, uibrandíque ac exonerandi tormenta quindenos homines, quibus id munus à rege delegatum erat, in diuini nominis contumeliam docuisse dicebantur. Per id tempus enim quo illic agebam, coràm uidi memoratos Christianos dedisse cuidam idolorum cultori archetypum, quo tormentum ex ære fabricari posset tantæ magnitudinis, ut capax quinque ac centum cantarorum (id est mensuræ genus) foret. Agebat etiam illic Iudæus quidam, qui liburnicam elegantissimam quaternáque tormenta ex ferro fabricatus fuerat. Is dum lauandi sui gratia ad flumen quoddam perrexisset, forte non sine nutu deorum aquis immersus pessum iuit, uitámque efflauit. Sed iam ad Christianos redeamus, nouit mehercle deus optimus maximus, quo conatu à dictis Christianis contenderim, ne posthac in sancti nominis contumeliam sanctorúmque fidelium dedecus ac detrimentum maximum tormenta huiusmodi fabricare uellent. Cum hæc referebam Petro Antonio, ubertim lachrymæ erumpebant. At Ioannes Maria, cui pertinacius forte hæserat, in patriam redire nolle, aiebat nihil pensi se habere, ubi illic, uel in urbe Roma rebus eximeretur humanis: nosse deum quid de se decretum foret. Quare postridie socium meum uisum redeo, qui non absq; querelis ac lamentationibus me excepit, quippe qui rebatur ob diuturniorem moram è uiuis me decessisse: ego uero finxi me pernoctasse in delubro quodam, Meschitã ipsi appellant, ut deo ac Mahumeti, quorũ in me complura extabant beneficia, gratias agerem: quare uisus est comes meus huius rei magnam cepisse uoluptatem: ut uero attentiore animo, commo-

Digitized by Google

diúſue cultorum mores explorare poſſem, comiti meo inſinuaui noctu delubrũ incolere uelle, opéſque ac diuitias floccipendere, eſſéque inopiæ amantem plurimum: nam noueram fugam meditando aptius illis imponere non poſſe, quàm ut ſimularem me eſſe ſanctum Mahumetanum: propterea ut huius ſanctitudinis fidem facerem potiorem, in propatulum carnibus ueſci nuſquam uolui, uerum clanculum ac ſilenti nocte apud Ioannem Mariam gallinas epulabar ſingula nocte quaternas: temperabámque à congreſſu negotiatorum, agelaſtos, id eſt non ridens ex compoſito factus eram, perdius delubrum incolens, nec illic abibam niſi uocatus à comite, qui miſeratus abſtinentiam meam (ſic enim rebatur) creberrime me increpuit, quòd carnibus non ueſcerer. Ad hæc ego reſpondebam, epulas geneatáſque dapes ueneris aliorúmque peccaminum eſſe fomenta. Quare effeci hac hypocriſi, ut opinione probitatis ac abſtinentiæ me illic ſanctior eſſet nemo: argumento, quòd nihil magis in uotis, imò ſupra uota cultores gerebant, quàm ut manus aut genua mea deoſcularentur.

De aduentu liburnicarum regis Luſitanorum ad urbem Calechut. Cap. XXXIII.

EPVLANTI mihi apud comitem meum, ecce Perſæ gemini negotiatores urbis Canonor à comite meo hoſpitio recepti, comitérque inuitati, dixere habere ſe neſcio quid ſiniſtri, quod in medium proferrent. His uerbis excitus comes meus, quid, inquit, audio? tunc Perſæ, Aduenere duodenæ Luſitanoruu liburnicæ, eáſq; coràm conſpicati fuimus. Tunc comes meus, Qui nam ſunt mortalium? At Perſæ, ſunt, inquiunt, Chriſtiani loricati albicantibus armis, qui munitiſſimum arcem ac propè inexpugnabilem in urbe Canonor erigere cœperũt. His auditis comes meus ad me conuerſus infit, Heus Ludouice, qui mortales ſunt hi Luſitani? Cui ego, Oro uos, ne huius gentis mentionem mecum faciatis, quando certe conſtat gentem huiuſmodi latrociniis ac maritimis excurſionibus ceu piratas uſquequaque uacare, ob id aueo plurimum eos aliquando Mahumetis ſacris initiari. Huius rei pœnituit ſocium meum, cuius ego magnam capiebam uoluptatem, lætabárque plurimum hos adueniſſe.

Quomodo medici officio illic fungebar. Cap. XXXIIII.

VSV euenit aliquando, ut negotiator Mahumetanus ex urbe Calechut oriũdus, pergraui ægritudine afflictaretur, aluúmque haberet inſolutam: & quoniã comite meo is familiariſſime utebatur, ac deterius indies ſe haberet: comitem meum monuit, ut iure coniunctionis, ſiquid præſentanei remedii noſſem, quod languorem leuare quiret, illud afferret in mediũ. Ad hæc reſpondit comes meus, ſe iturum ad ægrotum quamprimum: quo uiſo (me enim ſecum languẽtem uiſum duxit comes meus) Quæ cauſa, inquit, condigna ſerenos fœdauit uultus, cur hæc triſtia cerno? At ille, Languore ſtomachi, inquit, crudelem in modum urgeor, aluúmque ſoluere nequeo. Cui comes meus, Algéſne forte? Rurſus languens, Minime, inquit, quando certe uſque in hanc diem algoris ſum prorſus expers. His auditis, conuerſus ad me comes meus, Heus, inquit, Ludouice, noſtíne antidoti quippiam aut pharmaci nonnihil, quod languorem huic meo charo leuet? Cui ego, Erat quidem parens meus medicus, uerum in patria, didicíque ſolo experimẽto doctore eo nonnulla. Tunc comes meus, Oro te propterea Ludouice,

ut ſi

Digitized by Google

ut ſiquid comperti habes quod languori conducat, proferas quamprimum in amici huius mei gratiã. Ego uero lingua eius gentis uerba quædam protuli, languentíſque manu apprehenſa, pulſum attrectare cœpi, is eſt enim ægritudinis plerunque index: cognoui propterea maximis hominem detineri febribus, percontatúſque ſum eum, dolerétne caput. At æger, Dolet quidem uehementer caput meum. Et rurſum ego, Soluíſne pro libito aluum? Tunc languens, Iam triduo eam minime exoneraui. Hoc audito comes meus, réfertũ inquit, bile hic ſtomachum forte ob nimiã ingluuiem habet. Opus eſt propterea clyſtere ad egerenda excrementa. Tum æger, Agite ut lubet, inquit, modo ſaneſcã. His intellectis, clyſtere expedito ſaccaro ouis ac ſale mixtis, additis herbis nõnullis, quæ ut arbitror, officere citius quàm conducere languenti debebant: nam folia erant iuglandiũ: quare nocte ac die una quinis clyſteris excrementa egerere fruſtra tentaui, aluo obdurata nimis reluctante, officientibus herbis, eóq; diſcriminis ægrũ adduxi, ut me iam cœptæ prouinciæ pœniteret, in contrariũ cedente antidoto. Vt tamẽ conſulerem languenti, cepi rurſum amphoram ſucci herbæ cuiuſdam, oleóq;, ſale ac ſaccaro inditis, rurſum mollire uentrẽ conor: uerum nouiſſimus error peior priore fuit: quoniã decoctionem haud calefactam aluo languentis indidi: pedem tamen ægri fune alligaui, ut impoſito clyſtere, capitíq; ac manibus innixus reliquũ corpus penſile haberet, me fune pedes ægri ſuſpendente, ádque horæ ſpatium uel inuitũ ægrũ nobis in ſuperiora pertrahentibus. His uiſis comes meus inſit, Heus Ludouice apud ueſtrates dum proſpectum iri languentibus cupiunt, utuntúrne hoc antidoto? Cui ego, Vtuntur quidem, ſed cum ferme ſunt deplorati. Tunc comes meus quaſi ſubridens: Quadrat inquit, id remediũ quo ſuſpenſum tenes hominem, ut euaneſcat decidátq; dementia uiri. Succlamabat interea infelix æger, lingua patria aiens non plura, Sat ac ſuper habeo, animam iam efflaui. Nos uero miſerum languentem hortabamur, ut tolerantius ferret antidotũ, futurúmq; breui ut incolumis fieret. Quo dicto mirabilẽ in modum ſoluta eſt aluus inſtar ſcaturiẽtis fontis. Ob id haud mora, demiſimus fune ſuſpenſum, tantúmq; egeſſit excrementorum, ut trulam implere quiuiſſet. Lætabatur propterea ſoluta aluo hilarem in modum æger, magnáq; afficiebatur uoluptate. Poſtridie uero huius diei febrium ac grauedinis capitis ſtomachíque languoris iam expers, crebrius ſolito aluum laxabat: uerum poſtero die cœpit dolere latera: quo uiſo, butyro bubalo accepto ungi iubeo hominẽ, canapináque ſindone uinciri: addidíque, ſi priſtinam incolumitatem recipere aueret, operæpretiũ eſſe, ídque in primis fore obſeruandum, ut bis tantum in die comederet: nec prius id mane faceret, quàm ad primum fermè lapidem commeaſſet. Tunc ille: ſi, inquit, animo deſtinauiſtis, ut bis tantum in die cibum capiam, emoriar quamprimum: quippe qui octies aut decies epulari hactenus conſueui. Propterea ſibi perarduum uidebatur ea ſubire, quæ recipiendæ ſanitatis gratia imperabantur: conualuit tamen mea opera. Ob id cœpi eſſe in magno extimatu apud omnes, in pretióque erat mea hypocriſis, paſſimque me dei amicum eſſe dictitabant. Pro qua re denos aureos mihi exposuit: ego tamen renui id pretium recipere: quinimo ternos auri nummos quos habebam, inopibus erogaui, ídque ex compoſito egi clanculum, ut perſpicuum foret omnibus, me opum haudquaquam amantem eſſe. Hoc facto eò loci apud

Pulſus.

Pharmaca ciendæ aluo accommoda

Hypocriſis.

Digitized by Google

omnes eram, ut quisque pro summo pretio duceret me domi habere conuictorem, perbeatúsque uidebatur is, qui pedes manúsque meas deosculari quiuisset. Et ubi munus populus deosculandi mei exequebatur, condiebam mira grauitate mores, caperatáque fronte quasi quispiam è cinctutis Cethegis, uel Socratico quopiam censore, præ me ferebam miram sanctitudinem, ut intellectum illis esset, quæ mihi exhibebantur officia, ea pro meritis exhibita esse. Iuuabat opinionem huiusmodi comes meus, cui impositum à me ibat: nam rebatur ipse me nusquam carnibus uesci, idque ex professo uulgabat, addens uidisse me apud Mecham Mahumetis corpus uisentem: & ut fidem dictis astrueret maiorem, denarrabat populis se nosse mores meos, fuisséque me suorum itinerum usque comitem, essséque me proculdubio sanctum: rursúmque addebat, se hac sanctitudinis opinione, & morum dignatione adductum, ut mihi neptem suam iure matrimonii iungeret. Quare hoc buccinatore in ore omnium multus eram, à cunctísque dilectus mirabilem in modum. Inter hæc singulis noctibus clanculum Christianos memoratos conueniebam: de quibus aliquando accepi, duodenas Lusitanorum naues urbi Canonor appulisse. Quo audito ratus sum tempus aduenisse, à superísque oblatam esse euadendi occasionem: ob id octonis diebus undequaque diffugiendi aucupabar opportunitatem. At negotiatores in rem meam esse dicebant, ut terrestri itinere abirem illinc. Verum ego mihi timebam magnopere, uerens ne in Mahumetanorum manus inciderem, prodente me albicante colore.

Quomodo Mahumetani ad eorum delubra concire solent populum.

Cap. XXXV.

POSTRIDIE eius diei Mahumetani omnes in delubro orandi gratia conuenere: cõuocandi enim populi ad eorum profana (ne sacra dixerim) hunc morem seruant. Sunt quidem innumeri huiusmodi præfecti, nonnulli qui editissimam delubri turrim conscendunt, interdiu ter uel quater æris campani uicem supplentes, uoce sublatissima inclamãt populum, ut ad orationem agendam protinus in delubro adsit: alterámque aurem digito obstruentes, hæc sermone patrio profantur: Alla u eccubar, id est deus est magnus. Et rursum, Deus est magnus, uenite ad delubrum, uenite ad delubrum. Et item, Venite deo gratias acturi, uenite deo gratias acturi, deus est magnus, deus est magnus, deus fuit, deus erit, Mahumetes dei nuntius resurget. Duxerunt me igitur in delubrum, precibúsque contendebant, ut deum pro Mahumetanis exorarem. Quod abs me factum est publicitus, ut continuo intelligetis.

De modo orandi apud Mahumetanos. Cap. XXXVI.

SIC ENIM ea gens orat, habétque ut nos quotidianas orationes, quibus summum deum appellatione patris nostri, diuámque uirginem Mariam plenitudine gratiarum dignantur: nam Mahumetani in ordine expositi præfante sacerdote iam loti in quendam modum, quo & ego usus sum, lingua patria orant. Itaq; astante frequenti populo, ne proderem Christianos mores eadem oratione sum usus. Demũ rediens ad comitem meum postero die simulabam ægritudinẽ: nam circiter octonos dies temperaui à cibatu omni, assistente comite meo: uerum noctu prodibam semper, apud Christianos cibum sumpturus. Afficiebatur

huius

Digitized by Google

huius rei maxima admiratione comes meus, méque percontabatur, quænam inediæ huius causa esset. Cui ego respondebam, afflictari me insidiosissima gra uedine capitis. Tunc ille: Vnde hoc domine mi? At ego arbitror, inquam, cœli inclementiam id effecisse. Ad hæc comes meus: Si, inquit, insalubris est hic aer, tibíque officit plurimum, abi hinc, inquit, & ad urbem Canonor te recipe, donec redeamus in Persida: commendabo enim te de meliore nota negotiatori cuidam, cum quo magna mecum intercedit amicitia: is mea causa te ita honorifice excipiet, perhumanéque tractabit, ut nihil quod ad officium pertineat desiderare possis. Respondi ego id me sponte subiturum, quod in gratiam meam tam amice pollicebatur: sed uereri me plurimum, ne quid nocumenti inferrent Christiani, qui illò appulisse dicebantur. Tunc ille, Non est cur paueas, quoniam ab urbe nunquam digrediere. Quare exploratis eorum moribus, conspectáque classe barbarorum, quæ constiterat apud urbem Calechut, inspectísque tormentis, ac lustrato exercitu, quem ituri in Christianos comparauerant, duxi soluendi illinc iam tempus appetere: quare inde abiens iter sum ingressus, monuíq; Christianos, siquid comperti habebam, mihíque consului, ut tandem aliquando horum canum euaderem manus.

De dexteritate qua sum usus ut illinc abirem. Cap. XXXVII.

IGITVR pridie quàm illinc discesserim, omnia Christianis memoratis reseraui. Interea comes meus duobus Persis me tertium accedere iussit: propterea simul actuariam nauim conduximus: iamiam compertum habebitis, quidnam aperti discriminis subierim: agebant enim illic circiter quatuor ac uiginti negotiatores, si Persas, Syros, Turcásque percenseas: ii me nouerant diligebántque plurimum, ac intelligebant quantum Christiani præstarent ingenio, gerendarúmq; rerum dexteritate: nam quasi in biuio curarum positus angebar utrinq; si enim commeatum abeundi petiissem, uerebar ne suspicarentur uelle me dilabi ad Lusitanos: si uero hospite insalutato abiissem, timebam ne retractus à fugationem à me exigerent posthabitæ amicitiæ: propterea lupum tenebam auribus, intérq; sacrum & saxum positus, quidnam acturus essem non satis sciebam. Destinaui tamen animo, huius uoti mei præter comitem meum certiorem facere neminem. Ob id ea die quæ Ioui est dicata, pridie Nonas Decembres, comitibus Persis duobus mare ingressus abii: uíxque nauim ad arcus iactum duxerant in altum nautæ, cum mox quaterni cultores, quos Naeros appellant, nauis moderatorem inclamare cœperunt. Quibus exauditis littori protinus appulimus. Quò ut peruenimus memorati cultores percontabantur uectorem, cur rege inconsulto me abducerent. Ad hæc Persæ, Is qui nobiscum Mahumetanus uehitur, moribus est sanctissimis, ad urbémque Canonor contendimus. Tunc illi, Nouimus quidem hunc Mahumetanum miraculis claréscere, uerum quia Lusitanorum doctus est linguam, subueremur ne gentis nostræ arcana Lusitanis aperiat: docebit enim eos classem hic comparari in eos maximam: ob id imperarunt nauis moderatori, ne me de cætero ueheret. Paruit ille imperatis, méque in littus expositum deseruere. Cultores uero, quos memoraui, dilapsi sunt ad regem. Quo uiso, alter Persarum: eamus, inquit, ad urbem Calechut. Ego uero inquam: Nolite illuc proficisci, quoniam iacturam huius mercis (ferebamus enim

Digitized by Google

ex ſplendenti byſſino telas) ſubibitis: quandoquidem regi uectigal minime pendere uoluiſtis. Tunc alter Perſa, Quid igitur domine agemus? Cui ego, Proficiſcamur littus ſequentes tantiſper, quoad actuariam nauim, quæ parao eorum lingua dicitur, comperiamus. Idcirco ut ita nobis conſuleremus, inter nos conuenit. Quare ingreſſi iter ſarcinulis noſtris onuſti, ſpatio duodecim mille paſſuum in littore oberrauimus. Quid tunc haberem ſpiritus, quémue animum deſpondiſſem in ſummis poſitus anguſtiis, relinquo in medium prudentiori diiudicandum lectori. Tandem deorũ munere cymbam offendimus, qua uecti ſumus in portum Canonor urbis: eò etenim ueſperi appulimus in die ſabbati. Appulſi illico literas comitis mei negotiatori cuidam, ad quem in mei gratiam ipſe ſcripſerat, reddidi, tenoris fermè huiuſmodi: Exciperet me tandiu, donec eò contenderet: addens, ſiquid officii mihi interea à ſe collatum foret, id totum ſibi adſcripturum eſſe: me inſuper uirum ſanctitudine clarum, ſibíque arctiſſima neceſſitudine coniunctum. Quare negotiator perlectis literis eas capiti impoſuit: Eris, inquit, per hoc caput hic tutò: móxq; imperauit ut cœna ſplendide apparatéq; inſtrueretur: nam inter cætera fercula allatæ ſunt etiam gallinæ ac columbi complures. Perſæ uero conſpectis gallinis: Heus, inquiunt, quidnam agitis? hic carnibus minime ueſcitur: propterea inſtructæ ſunt aliæ dapes, quibus ueſci conſueueram. Poſtquam igitur eſt exempta fames, amórque compreſſus edendi, ad me conuerſi Perſæ: eamus, inquiunt, animi cauſa uerſus mare. Quo dicto protinus eò contendimus, ubi Luſitanorun naues in ancoris ſtabant. Expendat nunc animo attentiore auditor quiſque, quanam ſim tunc uiſis Luſitanis lætitia uoluptatéque incredibili affectus. Progreſſus nonnihil conſpicatus ſum in ueſtibulo deſpicabilis caſæ terna dolia: qua coniectura ſum aſſequutus, id tugurium Chriſtianorum eſſe. Quare introſpiciens nonnullos uidi Chriſtianos: quibus uiſis quaſi decreui intrò ad Chriſtianos me recipere: uerum rem attentiore animo expendens, exiſtimaui ſi id in propatulum egiſſem, futurum ut tota fermè urbs tumultuaretur, uotíſque ob id meis minime potiri quirem: propterea obſeruaui locum ubi Chriſtiani arcem conſtruebant, decernens illò poſtridie me recipere.

Quomodo ex urbe Canonor dilapſus ſum ad Luſitanos. Cap. XXXVIII.

POSTERO igitur die (domino enim ea dies dicata erat) prima luce conſurgens finxi me animi cauſa ſpatiatum ire uelle: tunc comes meus, I quò libet: ego uero eò perrexi quò me ducebat animus. Tandem ad arcem Chriſtianorum perueni: uerum digreſſus à comitibus meis, cum iam nonnihil littoris metitus eſſem, Chriſtianos duos oriundos ex Luſitania obuios habui, hóſq; lingua Hiſpanorum ſum percontatus: Vbi, aio, ô domini, eſt arx Luſitanorum? Tunc illi, Es´ne tu, aiunt, Chriſtianus? Quibus ego, Sum quidem ad dei laudem. Rurſum illi, Vnde uenis? At ego, Ex urbe Calechut profectus ſum. Tunc alter eorùm comiti meo dixit, Redi tu ad ædes noſtras, quoniam hunc uirum ad dominum Laurentium (is natus erat eius, qui regis uicaria opera fungebatur) ſum equidem ducturus. Igitur ductus ſum ad arcem, quæ ab urbe quaternis abeſt ſtadiis: nam per id horæ princeps diſcumbebat. Quo uiſo protinus in terram procidens orare eum cœpi demiſiſſime quàm poteram, ut me commendatum

Digitized by Google

mendatum habens, quoniam Christianus eram, assereret è Barbarorum manibus. Quanta tunc sim affectus lætitia referre satis nequeo. Vbi uero fuga mea cultoribus innotuit, tumultuosius ilico agere cœperunt. Propterea acciti sunt tormentorum opifices, ut expedirent tormenta, ne si forte fortuna frequens populus oppugnatum arcem aduentasset, incauti reperirentur, quasi nihil tale metuentes. Resedit tamen haud multo post exuscitatus furor, cunctáque pacatius iam agebantur. His intellectis præfectus classis manu me apprehensum in aulam quandam ducens, quidnam cultores Calechut struerent, quídue in Christianos molirentur, tridui spatio uoluptuosius percontabatur. Ego uero amans Christiani nominis, cupiénsque illis prospectum iri, cuncta reseraui præfecto classis, certioremque effeci principem eorum omnium, quæ in urbe Calechut aduersus Christianos parabantur. At præfectus classis arcanorum gentis, me prodente, iam factus callentissimus, me triremi uectum misit ad proregem parentem eius, qui apud urbem Cucin consederat: triremi enim præfecerat rex equitem quendam, cui Ioanni Saranno nomen est. Itaque parens uicerex, ut me uidit, fronte excepit sereniſſima, comiſſiméq; me accipiens: nam & hunc monui certioremq; reddidi omnium, quæ moliebantur cultores urbis Calechut. Addidi etiam ad hæc, si fide publica proposita esset impunitas illis Mediolanensibus, Ioanni Mariæ uidelicet, ac Petro Antonio, qui tormentis fabricandis operabantur, nauaturum me operam ut ad Christianos redirent quamprimum: quando certe explo ratum habebam, eos id munus minime ultro subire: ídque solum opperiri Mediolanenses, ut commeatum illó accedendi impune impetrarẽt. His auditis præfectus triremis ex denarratis magnam cepit uoluptatem, postulatíſq; assensus est: interpositáque fide publica prædem se constituente uicario, commeatum impetraui, intráq; triduum ad natum eius, qui in urbe Canonor constiterat, literis datis me remisit, monens hominem, ut tantum auri erogaret mihi, quantum soluendis exploratoribus pro accessu urbis Calechut sufficeret. Itaque illinc soluens ad urbem Canonor redii, ubi sum nactus idolorum quendam cultorẽ, qui coniugem natósque chariſſima pignora oppignerauit, ut sibi perferendarum literarum ad urbem Calechut, id est ad Ioannem Mariam, Petrúmque Antonium munus delegarem: continebant enim literæ huiusmodi, propositam esse ambobus à prorege impunitatem, impetratúmque esse accedendi tutò commeatum: nam crebrius supra quinas uices ad memoratos Christianos ultro citróque nuntios misi, monens homines ne cuiquam fiderent, scortis præsertim ac mancipio: nam quisque eorum pellicem, & ex ea natum mancipiúmque domi alebat. Rescripsere tamẽ ultimo loco ad me in hunc fermè modum, Se quicquid fortunarum habebant, exploratori quem illò miseramus, dediſſe: item propterea cum quinqueremi, & alia actuaria naui, qua piscatu uitam trahentes utebantur, desertis inibi custodiis ui numinum uenturos eos, familiámque ducturos. Nos tamen memoratos Christianos monueramus, ut natis pellicibúsque, necnon mancipiis fortunísque omnibus illic relictis, ad nos, conuectis tantum monilibus nummísq; haud mora contenderent: nam ii adamantem percelebrem habebant, utpote pondo duorum ac triginta characterum, unicum propè opus naturæ, aiebant enim adamantem huiusmodi non minoris quàm quinque ac triginta

Digitized by Google

mille aureis uenire debere. Habebant præterea margaritam pondo quatuor & uiginti characterum, binâque milia pyroporum, quorum alii pondo characteris unius, alii characteris ac medii. Insuper sexaginta quatuor condalia, uariis monilibus insignita habebant. Item quadringentos ac mille aureos. Visi sunt etiam dimessuri asportare uelle septena tormenta, ternos cercopithecos, binósq; feles, qui id unguentum quod zibellum appellant, gignunt. Item tornum, quo gemmæ ac monilia mangonizantur, expoliuntúrque: quæ omnia causam interitus infelicibus attulere: usu enim euenit, ut eorum mancipium resciuerit discessuros Christianos: ob id omnium regem Calechut certiorem fecit: & relatis rex uix fidem adhibere uelle uidebatur: tamen quinos prætorianos milites, quos Naeri appellant, misit ut explorarent an uera relata forent. At mancipium intelligẽs regem mitius cum Christianis acturum, præfectum fidei Mahumetanorum (Cadi dicunt) adiuit, & eadem exposuit, quæ ad regem detulerat: id plus addens, Christianos arcana gentis Lusitanis aperuisse. His intellectis, præfectus fidei per speciem consilii adhibendi, Mahumetanos omnes, negotiatores præsertim accersit. Qui corrogatis centenis aureis, regem Gioghi, qui per id tempus illic agebat, nummis huiusmodi donarunt, eúmque in hunc modum alloquuntur: Nosti princeps, superioribus annis cum huc accedebas, nos honoratiore splendidioréque apparatu, quàm in præsentiarum tecum egerimus, te excepisse: forte diminuti honoris causa te latet. Huic rei occasionem dedere hi gemini Christiani, nostræ fidei hostes acerrimi, qui Lusitanos eorum omnium quæ hic aguntur, certiores reddunt. Propterea abs te supplicibus uerbis contendimus, ut acceptis centenis aureis hos Christianos protinus confici iubeas. Quibus auditis, rex Gioghi ilico occidendi Christianos memoratos ducentis hominibus munus delegat, qui subeuntes regis imperata, deni ac deni ceu cornicines ædibus Christianorum appellere cœperunt, quasi per speciem petendæ stipis. Verum Christiani ubi conspicati sunt frequentiores homines propius ad ædes accedere. suspicati sunt, aliud quàm stipem eos quærere. Propterea arma condícto expediunt, accedentésque submouere cœperunt: & dum è prospectibus eminus pugnant, senos conficiunt homines, ac supra quadragenos consauciant. Tandem ii, quos Gioghes appellant, funda fibrarunt sagittas ex ferro obrotundas peltæ instar. Quare ambo icti sunt: alter, id est Ioannes Maria in capite: Petrus uero Antonius in femore uulnus excepit adeo atrociter, ut uterque corruerit. Quibus uisis, qui illò concesserant, accurrere quamprimum, inciſisque iuguli uenis, concauis manibus sanguinem Christianorum hauriebant. At pellex, Ioannis Mariæ natum ferens in urbem Canonor dilapsa est. Hunc natum octonis aureis emi, sacróque latice aspergi iussi, Laurentii indito nomine, in diui Laurentii gratiam: quoniam ea die, quæ sancto huiusmodi dicata est, sacro fonti immersus est: uerum intra annum ægritudine Gallica correptus, animam egit. Noueritis etiam id genus morbi peragrasse fermè orbem totum: quippe quod ultra urbem Calechut ad quadringenta milia passuum, coràm ego conspicatus sum humanũ genus inficiens irrepsisse in gentes innumeras: Puam ipsi appellant: aiúntq; supra septimum ac decimum annum id morbi sæuire in mortales haud cœpisse: éstque is morbus nostris ægritudinibus multo infidiosior, longéque atrocior.

Pua.

De classe

Digitized by Google

De classe urbis Calechut, déque memorabili Christianorum cum Mahumetanis pugna, qua Lusitani fortitudine incredibili hostes uicerunt, rege Canonor ipsis uictoriam congratulante.

Cap. XXXIX.

IGITVR anno à partu uirginis quingentesimo sexto supra millesimum, quarto Idus Martias perlatum est ad nos, memoratos Christianos occubuisse. Eadem die ab Calechut, Pauam, Capagot, Pandaram, & Trompatam clarissimis urbibus classis ingens instructissimáque, utpote octo ac ducentarum nauium soluit. Harum quatuor ac octuaginta naues onerariæ erant: reliquæ uero remis more liburnicarum agebantur, parao appellant. Vehebat classis propè innumeros Mahumetanos, purpureis ex byssino gossipióque refertis uestibus amictos. Gerebant item apices xylo fultos: honestabant item armillæ lacertos, chirothecísque xylo refertis manus tegebantur: pro armis arcubus, lanceis, ense ac peltis, necnon omne genus tormentis more nostro utebantur. Quare Idibus Martiis sic instructam classem conspicati sumus: qua conspecta tanta erat nauium frequentia, ut eminus condensissimum nemus, malis supra nauim eminentibus, referret. Nos tamen sperabamus supernum non defuturum auxilium, planissime credentes ui numinum pessum ituros Sarracenos, nostræ fidei hostes truculentissimos Quare strenuissimus eques classis præfectus, natus clarissimo domino Francisco Dalmeda prorege Indiæ, qui inibi undenis nauigiis moderabatur, comite præfecto nostro, ubi robustissimam hostium manum uidit, memor pristinæ uirtutis, classico milites omnes conuocat, eósque in hunc fermè modum alloquitur, Meminissent seruatoris nostri, ultróque pro alma fide nostra mortem subirent: principúmque ac fratrum appellatione eos dignans hortabatur, ut ad memoriam reducerent adueniſſe, inquiens, diem, qua irrogati cruciatus Christo meminisse deberent: itémq; animo reuoluerent passum esse nostra causa Christum, ut asserti à nexu peccaminum, diuino frueremur quandoque conspectu. Et rursum: hodie, inquit, socii nobis facta est potestas comparandæ æternitatis, oblatáque est occasio promerendi seruatoris nostri: delebuntur enim peccamina nostra: ite propterea alacres mecum, spiritúque ampliore sumpto occurrite hostibus, hósque canes mactate: quandoquidem in manu futura est uictoria, fauente cœptis deo optimo maximo, cui de orthodoxa fide cura est potissima, neque feret unquam ut illa sit hostibus ludibrio. Interea sacerdos in editiore nauis loco positus, cruci affixum seruatorem nostrum Christianis omnibus identidem ostentabat, concionabatúrque, exhortans ut mandatorum dei meminissemus: locóque dei, ut solent nostri sacerdotes, nobis indulgens contritis corde reatus omnes dimisit pro fide Christi mox pugnaturis: Eia, inquit, filii mei ultro spontéque deo duce contendamus in hostes. Elicuit sacerdotis efficax sermo toti concioni uberiores lachrymas, effecítque ut quisque nostrum in eo certamine in Christi gratiam occumbere aueret. Obiter Mahumetanorum classis ingens in nos acerrime uela faciebat. Eadem die nostræ classis præfectus cum geminis liburnicis contendit in Mahumetanos acerrime, iuítque medius inter binas Mahumetanorum uastiores naues, exoneratis utrinque tormentis: id enim præfectus classis ea ratione

Concio ad milites.

Digitized by Google

fecit, ut hostium, & comprimis earum nauium, quæ prætoriæ erant, trophæis dum cum id præ se ferentibus, uires experiretur: uerum ea die temperatum est à certamine. Postridie uero eius diei prima luce Mahumetani uela uentis dantes in nos contendebant appulsuri urbi Canonor. Monuere tamen prius ducem nostrum crebro, ut sineret eos illò proficisci, quò animis destinauerant, addentes se minime cum Christianis congressuros esse. Ad hæc præfectus classis respondit, meminisse Christianos uiolatæ olim fidei perfidiæque Mahumetanorum, cum ea gens non est passa Christianos ex urbe Calechut redeuntes, etsi fides publica data erat, illàc iter agere: tantúmque abfuisse, ut fidem seruauerint Mahumetani, ut etiam septenis, ac quadragenis Christianis confectis supra quaterna aureorum milia diripuerint: eà ob id transirent si possent, scituros eos, quales, cuiúsue ponsi, necnon spiritus forent Christiani. Tunc Mahumetani his auditis: tuebitur, inquiunt, nos Mahumetes, fundétque Christianos. Quare uno impetu feruntur omnes in Christianam gentem furore incredibili traiicere conantes non longius à littore, quàm ad decem mille passus iter habentes. At præfectus classis ex composito tulit, ut hostes propius accederent, è regione urbis Canonor hostibus congressurus, ut conserentibus manum Christianis, rex urbis Canonor nostrorum uirtutis spectator esset & testis. Inter hæc sumendi cibum tempus appetebat. Quare præfectus classis iubet milites genio indulgere nonnihil: & ubi refocillatos sensit animos, classico monens eos: Eia, inquit, fratres, nunc operæpretium est, ut quisque se strenuum equitem, uirúmque manu promptum explicet. Quo dicto, haud mora, in duas ingentissimas naues onerarias impetum facit. Vix referre possim, quibus tubarum clangoribus nobis obstrepere inceperint, crepantibus more eorum tympanis innumeris. Obiter præfectus classis hostem paruipendens, uastiori naui hostium onerariæ catenas iniecit, ut cominus pugnans hostes male acciperet. Mahumetani uero iactas catenas usque tertio reiiciunt: uerum iactis rursum catenis, Christiani nauem corripiunt, ínque correptam audacius transcendentes cuncta perturbant: ferebat enim nauis supra sexcentum uiros. Quare conseruere manus omnes, atróxque prælium non sine maxima humani cruoris effusione initum est, eóque stragis peruentum, ut Mahumetani omnes occisione occubuerint: nullúsque qui cladis acceptæ nuntium ferret superfuit. Potitus hac uictoria præfectus classis, irruit in alteram Mahumetanorum nauem onerariam, quæ iam iniectis catenis cum Christianorum liburnica congrediebatur. Ibi acerrime pugnatum est, cecideréque eo congressu quingenti Mahumetani. Pessundatis his onerariis nauibus, despondentes Mahumetani animos, in nostras irruêre undenas liburnicas, maioréque eorum frequentia eas diduxere, diductáque singulas quindenæ aut uicenæ ambiebant. Hic enituit præfecti classis Ioannis Saranni strenuissima inclytáque uirtus, qui sola triremi Mahumetanis huiuscemodi stragem intulit, ut fidem omnem excedat: nam quandoque usu euenit, ut triremem memorati ducis circiter quingena nauigia, quæ remis aguntur, tormentis onusta admodum circunuecta, negotium tantum exhibere non potuerint. Tantum enim Christianis deus optimus maximúsque fauit, ut in tota eorum classe Christianorum nullus occubuerit, etsi saucii excesserint acie complures. Pugnatum equidem

Prælium nauale.

Digitized by Google

equidem est à mane usque ad uesperam, nóxque prælium diremit: Miro enim ordine pugnabant Christiani: ídque operæpretium erat: nam quandoque contigit, ut celox qua uehebar, nonnihil discreta à classe, in altum ducta occasionem præstiterit hostibus corripiendi Christianos: Mox enim affuere quaterna Mahumetanorum nauigia, quæ circunuecta eam, acrius certantibus Mahumetanis, negotium ingens nostris exhibuerunt, eóq; discriminis Christianos adduxerant, ut ingressis iam quindenis Mahumetanis, celocem iam nostri perciti timore in puppim ceu in tutiorem locum se contulerint. His animaduersis uir insignis classis præfectus, cui Simoni Martino nomen est, ægre ferens tot Mahumetanos celocem ingressos esse, insiliit in eam, uadénsque per canum rabidam cateruam, Iesu seruatoris inclamans celebratissimum nomen, precabatur uictoriam, precibus contendens ne fidei deesset orthodoxæ, strictóque ense supra senos Mahumetanos confecit. His ausis perterriti Mahumetani sese præcipites in pelagus dabant, aliíque aliò, ut sors tulit, dilapsi sunt. Quare ut intellectum est Mahumetanis, Christianos potitos esse uictoria, ducti uerecundia facti, continuo quaternas alias liburnicas prioribus suppetias laturas mittunt. Quo uiso præfectus celocis actutum arripit dolia, ubi puluis tormentorum asseruari consueuerat, indita depexa sindone, ut sic instructum dolium grandis tormenti formam effingeret, móxque allato puluere ignitum torrem manu tenens, tormentum incendere ac exonerare uelle, ut pauorem ea re iniiceret hostibus, præ se ferebat. Videntes hæc Mahumetani, rati uerum esse quod fingebatur, expediríque tormenta existimantes, haud mora retrocessere. Quamobrem dictæ classis præfectus superato discrimine ad Christianos se recepit: rursúmque dux noster irrumpens in hostes stragem intulit non mediocrem, correptis septem liburnicis omne genus mercimoniorum onustis, usque tormentorum denis aliis celocibus pessundatis, quarum una innumeros elephantes ferebat. Itaque ubi Mahumetani conspicati sunt iam æquor corporibus Mahumetanorum stratum esse, captáisque duas prætorias naues, nonnulláque alia nauigia, protinus fuga sibi consulere cœperunt, aliis aliò dilabentibus. At dux noster uidens nostros incolumes euasisse, uberiores laudes deo dabat, hortabatúrque ut postquam uicerant uictoriam sequi haud desinerent. Quibus adhortationibus Christiani audentiores facti, hostium terga consectabantur, diffugientibus non aliter Mahumetanis, quàm si centum nauium classis insequeretur eos. Certatum est diutissime, utpote à mane usque ad uesperam: nec diremit pugnam nox, consectantibus nocte tota Christianis Mahumetanos. Quare fusa est tota hostium classis, incruenta Christianorum uictoria. Inter hæc nonnullæ nostrorum liburnicæ conspicatæ sunt in pelago errabundam hostium onerariam nauim in illam continuo uela facere: congressáque nonnihil, tandem cum superiores euasissent, impetu in hostes facto, eò eos adduxere discriminis, ut coacti sint omnium armamentorum in mare iactum facere, eodémque se dare præcipites. Nostri uero cum Neptuno luctantes, hostes eminus arcubus ac lanceis miserandum in modum conficiebant, ob humanum cruorem pelago purpureum induente colorem. Insequentibus Mahumetanos fluitantes pelago Christianis ad ipsum usque continentem, euasere tamen peritia nandi hostium complures, numero fermè ducẽtum: qui adeo

Digitized by Google

nandi artem docti erant, ut æquoris ſpatium propè immenſum, utpote uiginti mille paſſuum, metiti ſint, urinantes quandoque, nonnunquam ſupra aquas nantes. Fiebat propterea, ut falſo Chriſtianorum conſpectu cum urinabant, arbitraremur peſſum eos iuiſſe, ſupra iactum arcus ſubter aquas hoſtibus colluctantibus: nam conſectando eos ubi propius accedebamus, rati ſemineces eſſe, arma leto eos prorſus traditurі expediebamus. Illi uero rurſum fallentes uiſum noſtrũ urinabant. Rebamur propterea id propè phantaſma eſſe, ſuſpenſique rei admiratione loco miraculi id factum eſſe credebamus. Interiere tamen ferè omnes uariis excepti caſibus, peſſundata ui tormentorum oneraria naui. Poſtridie uero eius diei claſſis præfectus celoces mittit triremésque nonnullas, ut littori inhærentes occiſorum corpora percenſerent. Quare iuſſu memorati ducis connumerata ſunt hoſtium occiſorum ſupra terna milia, ſi eos percenſeas, quos pelagus in littus eiectauerat: ſi item illos adnumeres, qui in liburnicis Mahumetanorum occubuerant. Periere etiam multo plures abſumpti pelago, inſequentibus in ipſam uſque tellurem Chriſtianis. His conſpectis rex Canonor uiſaq; Chriſtianorum eminentiſſima uirtute, ceu amans gentis arctius eos diligere cœpit. Nec id abs re: uera enim fateri licet: interfui quidem ſæpenumero creberrimis bellis, ſed hac gente Luſitana fortiorem uidi neminẽ. Poſtridie eius uictoriæ rediimus ad proregem noſtrum, qui in Cucin urbe rei euentum ſuſpenſus opperiebatur. Quò ut eſt peruentum, adeo lætitia dux eſt affectus, réxque ipſe Luſitanorum ſuapte natura ſtudioſus, tantum lætitiæ ex parta uictoria præ ſe tulit, ut ſatis pro meritis id minime referre queam, ob immenſum gaudium, uel cœlo ipſo crepitantibus tormentis, ut aſſolet, reboante.

Quomodo iuſſu proregis ad urbem Canonor ſum remiſſus. Cap. XL.

IAM TEMPVS appetit, ut rebus expeditioníſque claſſis regis Calechut, quæ ut præfati ſumus, peſſum iit, modum faciens tandem aliquando ad res meas redeam. Tranſactis itaq; ternis menſibus, is quem proregem appellamus, procurationis negotiatorum munus mihi ad annum ac medium delegauit: functo hoc munere, idem princeps meus poteſtatem mihi fecit conſcendendi nauim, quæ ad urbem Canonor proficiſcebatur, eódem contendentibus urbis Calechut cultoribus, impetrato prius à Chriſtianis illàc tranſeundi cõmeatu. Falſò memorabant dicti negotiatores, in urbe Canonor mercimonia exercẽtes, urbis Calechut incolas morã trahere: ob quã cauſam princeps meus iuſſit me tantiſper in dicta urbe morari, quoad in certiſſimã dictorũ negotiatorũ deueniſſem notionem: uerũ interibi uſu euenit, ut rex Canonor rebus eximeretur humanis: huic ſuffectus eſt rex Chriſtiani nominis hoſtis acerrimus: nam ope ac diuitiis regis Calechut id regni conſequutus erat: & ut cõmodius expeditionẽ in Chriſtianos parare poſſet, mutuo illi conceſſit quaterna ac uicena tormenta. Igitur M D VII, uigeſima ſeptima Aprilis cœptum eſt atrox bellum, nec prius ſunt poſita arma, quàm ea dies illuxerit, quæ eſt uigeſima ſeptima Auguſti. Iam compertum fiet uobis, quanti ſit habenda orthodoxa fides, cuiuſue penſi ſit gens Luſitanorum. Dum itaque Chriſtiani, ut aſſolet, aquatum contendunt, aggreſſi ſunt eò Mahumetani, latrunculorum inſtar itinera obſidentes: quippe qui nos oderant quàm qui maxime: uerum gens noſtra ubi uis apparuit, gradum retulerunt, in arcémq;

Digitized by Google

in arcémq; se ceu in portum tutissimum receperunt: ob id adempta est Mahumetanis in Christianos ea die sæuiendi potestas. Hæc ubi dux noster, cui Laurentio Britæ nomen est, resciuit, continuo certiorem fecit proregem, qui in urbe Cucin agebat. Quare dictus princeps Laurentius mox cum expedita liburnica laturus opem laborantibus affuit, transactísque quaternis diebus, ad urbem memoratam rediit, commisso nobis negotio præliandi cum rabidis canibus. Numero non plures eramus quàm ducenti: alebamur enim oriza, saccaro ac iuglandibus: uerum aquarũ in arce summa erat caritas: propterea operæpretium erat aquatum bis uel ter intra hebdomadam ad fontem quendam, distantem ab arce ad arcus iactum, proficisci: quotiésq; illò aquationis gratia ibamus, manum conserere cum mahumetanis oportebat: nec nisi ferro iter aperiendum erat, grassantibus atrocissiméq; sæuientibus in Christianos Mahumetanis. Nec ea erat contemnenda manus: non enim nobis unquam congressi sunt, quin quatuor ac uiginti milium hominum numerum excesserint. Vbi uero frequentiores nos correpturi aduenere, supra quinquaginta hominum milia arma expediuerunt. Pugnabant ense, arcubus, lancea peltísq;, secúmq; trahebant supra centũ ac quadraginta tormenta. Loricati erant instar cultorum urbis Calechut. In hunc ferme modum præliantur: nam plures binis uel ternis milibus una acie non congrediuntur: priúsq; certamen non ineunt, quàm omni ferme musicorum genere pugnantium animos demulcere cœperint, præcedentibus exercitum miro artificio excitatis ignibus: tantóq; feruntur impetu, ut terna milia denis hominum milibus pauorẽ incredibilémq; formidinem inferre possint. Verum Christiani suapte natura manu promptissimi occurrebant hostibus, prius quàm puteum propius accederent: neq; proximius quàm ad geminũ lapidis iactum ad arcem accedebant: summáq; diligentia opus erat ambientibus nos quaquauersum hostibus, suppetias ferente Mahumetanis classe sexaginta nauium. Verum Christiani adeo se uiros explicuerunt, ut nunquam die singulo acie excesserint, quin ex hostibus denos, quandoque quindenos, aliquando uicenos nonnunquam confecerint. Sed iam stragibus modum faciebamus, territis hostibus, strato iam cæsorum corporum solo. Ob id aliò Mahumetanis diffugientibus pauorẽ addidit ingens tormentum, cui serpenti nomen est: quo exonerato, magna hominum strages edebatur: nam uno ictu machinæ circiter duodeuiginti Mahumetani interiere. In nos uero inanes ictus uibrabant, è nostris occumbentibus nullis. Ob id rebantur ipsi cacodæmona nobis subscribere, partésque nostras tueri. Nec prius bello huiusmodi modum fecimus, quàm quarto Calendas Septembres: tunc enim Lusitanorum classis aduenisse dicebatur, duce Tristano à Cugna equite strenuissimo. Cum enim nobis innotuisset, classem Canonor urbi appulisse, mox ducem commonefecimus, nos acriori bello esse implicitos. Cuius rei gnarus præstans præfectus iussit classiarios milites arma expedire, missis actuariis nauigiis, quibus tercentum loricati notæ audaciæ equites uehebãtur: quibus appulsis, ampliore sumpto spiritu, nisi obstitisset præfectus noster, incendio subiicere urbem Canonor parabamus. Obseruet nunc attentius quisq; sapiens lector quo gaudio, quáue lætitia affecti fuerimus, cum suppetias laborantibus nobis tales tulit præfectus appulsæ classis: nam elanguerant militum uires, torpebántque diuturniore labore animi,

Digitized by Google

consauciatis præsertim fermè omnibus. At Mahumetani ubi intellexere tulisse opem Tristanum nobis, fracti animo pacem meditari cœperunt, hostilia iam horrentes. Propterea cuidam Mamalmaricar nomine ingentium fortunarum uiro, impetrandæ pacis munus delegant. Quare id ad nos protinus: uerum prius pacis consequendæ non est spes data, quàm proregem nostrum in urbe Cucin agentem adiret. At dux noster conditionibus pacis haud spretis, bello finem imponere duxit: adductus eo argumento, quòd grassantibus inibi bellis onustas mercimoniis naues in Lusitaniam mittere minime poterat. Igitur impetrata pace, intra quatriduum negotiatores urbis Canonor, quibus ante cœptum bellum utebar familiarissime, me adeuntes in hunc fermè modum sermone patrio alloquuti sunt, Petere abs me iure coniunctionis nostræ, ut illis ostenderem quendam cæteris Christianis multo proceriorem, qui fermè singulis diebus circiter uicenos homines ex Mahumetanis confecerat, quique iaculantibus quingentis ex ea militum nota, qui Naeri dicuntur, ceu ad scopum, semper incolumis euaserat. Ad hæc ego respondi, abiisse hominem, iámque in urbe Cucin agere: uerum rem tacite reuoluens credidi faustiorem humanis fuisse, qui Mahumetanis stragem intulerat: propterea compellabam hominem, qui me percontatus fuerat, his fermè uerbis, Es'ne mihi amicus? At ille: Sum quidem. Cui ego, Is miles qui adeo in acie strenue egit, non est Lusitanus. Ad hæc ille, Vnde igitur est oriundus? Rursum ego, Lusitanorum, imò totius orbis est deus, idémq; omnium maximus. At ille, Mehercle uera loqueris: quandoquidem probe memini dixisse Mahumetanos, non Lusitanum, sed Lusitanorũ deum eum esse, qui stragem Mahumetanis acerrime inferebat: ob id rebantur multo meliorẽ suis diis deum uestrum esse, uerum eius esse eos expertes. Quare receptum est ubique, ui numinum, non humana ope Mahumetanis cladem esse illatam: id enim hominũ genus simplex est admodum: quippe quòd ad omnem fermè auram stupet plurimum: nam tinniente ex ære campana adeo ea gens stupebat, ut miraculi quippiam fieri arbitraretur: desinente uero tinnitu aiebant, Summus est horum deus: nam ubi tintinnabulum tangunt, loquitur: ubi uero tangere desierint ob mutescit æs campanum. Quid hoc igitur est? horum deus sanè omnium est optimus. Intererant etiam nostris missarum solennibus: & ubi sacram eucharistiam astantibus adorandam sacerdos more Christiano ostentabat, conuersus ego ad Mahumetanos aiebam, seruatorem nostrum digito monstrans, id est dicens, Lusitanorum nostrǽque gentis, necnon totius orbis deus optimus maximus. Ad hæc illi aiebant: Vera quidem loqueris, sed id nos fugit. Ea idcirco subieci, ut exploratũ haberetis, mira ignoratione gentem huiusmodi in diuinam maiestatem committere. Sunt item ii populi miri incantatores, fascinationibúsque creberrimis student, quibus cogunt adeo exitiosos serpentes, ut eorum uirus præsentaneam admodum mortem solo contactu inferat. Sunt item omniũ dexterrimi funambuli, ac planipedes, & id genus homines circunforanei: ego crediderim agilitate corporis eos præstare mortales omnes.

De congressu Lusitanorum ac Pannaniorum. Cap. XLI.

APPETIT iam certe tempus reuisendæ patriæ: ad id præsertim accedente, quod præfectus classis onustis nauigiis, profectionem in patriam parabat. Ardebam

debam sanè miro amatæ patriæ desiderio: quippe qui extra eam quasi consenuisse uidebar, spatio septem annorum extorris. Mouebar etiam desiderio conducendi uobis, utpote qui noueram post tot peragratas regiones me doctore prospectum iri mortalibus. Quare impetrato à rege abeundi commeatu, statui illinc quamprimum discedendum fore: uerum abeundi dux memoratus mihi prius potestatem non fecit, quàm secum uisum irem nonnulla, ut mox compertum fiet uobis, sibi grata. Iussit igitur militibus cunctis, ut loricati splendentibus armis sibi præsto adessent. Qui imperata subeuntes ducem sequuti urbem Cucin omni fermè habitatore uiduant, indéque uigesimatertia Nouembris anni memorati impetum simul omnes in portum Pannaniorum irrumpentes fecimus. Appulsi urbi memoratæ postridie eius diei horis antelucanis, expeditis actuariis nauigiis classico ad se milites conuocans, in hunc fermè modum loquutus dicitur: Superesse Lusitanorum solidæ gloriæ urbem Pannaniorum expugnandam: nullam aliam fore, quæ gentis Christianæ uictoriæ cursum remorari posset, à tergóq; relinquendam minime esse: eam totius Indiæ certissimam esse salutem, collatis eò fortunis incolarum innumeris, ceu in tutissimum patriæ receptaculum perfugiúmque cultorum. Enitendum propterea omnibus uiribus, ne tot illustria decora id unum quod subeundum supererat deformaret. Finita concione sacerdos more Christiano ad memoriam cunctis reducens ea quæ ad comparandam æternitatem, promerendámque seruatoris nostri gratiam pertinebant, adse uerans nullam deinceps offerri Christianis delendorũ reatuum commodiorem occasionem, quàm ut pro seruatoris nostri asserendo imperio pugnacissime præliarentur: eóque astantes sacerdos adduxit, ut efficaciore sermone concioni excluerit uberiores lachrymas, auentibus subire imperata enixissime miróque ardore Christianis omnibus. Quare paulo ante emersum solis cœptũ est atrox cum rabidis canibus bellum: pugnauerunt enim sexcenti Christiani cum octonis Mahumetanorũ milibus: accedente præsertim Christianis incommodo, quod triremes quæ aderant geminæ, littus appellere nequibant. Itaq; solis actuariis nauigiis uecti in terram, Mahumetanis congressuri appulimus. Tellurẽ prior tenuit illustris Laurentius proregis filius: secundo loco successit prætoria nauis, qua & ego uehebar. Vbi itaq; propius accessimus, consertũ est prælium, tantóq; atrocius, quanto superandum erat fluminis contraxius ostium, dispositis utrinq; tormentis innumeris, pugnãtibus è litore quadragenis ac quinquagenis Mahumetanis, qui animo iuratissimo destinauerant, se in uestigio tantisper mansuros, quoad uictores euaderent, aut pro uictoria certantes ilico occumberent, acti amore fortunarũ suarum (præfecti enim nauium erant) quarum certissimam iacturam imminere conspicabantur. Exoneratis itaq; complúribus tormentis, appulsos summouere nequicquam conabantur: nam supra quadragenas machinas cepimus, deorúmq; munere nostrum nemo interlit, occisis nihilominus centenis ac quadragenis Mahumetanis At princeps Laurentius me spectatore senos Mahumetanos confecit, gemino excepto uulnere. Excessere acie è nostris complures saucii, feruente atrocius prælio. Verum ubi triremes aduenere, hostes pedem referre cœperunt: nos uero aquis decrescentibus duximus receptui canendum esse: illò præsertim ac currentibus cateruatim Mahumetanis. Propterea captas terdenas naues in-

Digitized by Google

cendio ſubiecimus, rati eas ubi abiiſſemus, hoſtibus adhuc uſui futuras. Quibus crematis præfectus claſſis militibus iuſſit, ut gradu relato in proximum latus ſeſe reciperent, ubi militum ſuorum abſolutæ uirtutis memor, militiæ inſignibus compluſculos honeſtauit: me quoque, quæ ſua fuit humaniſſima conſuetudo, in equitum ſplendidiſſimorum numerum aſciuit, patentis loco mihi ſubſcribere Triſtano à Cugna duce promptiſſimo. Auctoritatis itaque militibus, dux noſter ad uaſa conclamari iubet, illíncque ſoluens cunctas Mahumetanorum ædes incendio ſubiici mandat. Quare munere deorum ſummis defuncti periculis incolumes, tamen etſi militũ haud expleto numero, tandem aliquando ad urbem Canonor rediimus. Quò ut peruentum eſt, onuſtis omni commeatuum genere nauigiis, in dilectam deſideratámq; diu patriam, profectionem parare cœpimus.

LVDOVICI PATRITII ROMANI RERVM AETHIOPIAE LIBER VII. CAP. I.

HIſtoriam cudere uolentibus, coſmographis præſertim, qui immortalitatem nominis, geſtorúmque ſuorum propagationem plurimi faciunt, nihil æque conducit, quàm ſuperiorum firma ac pertinax memoria, neceſſarium profecto uitæ bonum, ne ubi eos promiſſorum ceperit obliuio, iure optimo ceu obliuioſi, uel certe indiligentes inordinem redigantur ab his, qui famam aliorum ultronei lacerant, diſcerpunt ac laniant ultra quàm par eſt: ob id eorũ non immemor, quæ in initio operis pollicitus ſum, iamiam deſcendo ſponſa diſſoluturus: quippe qui probe memini dixiſſe me aliquando, AEthiopum res celebriores, uidelicet ſitum regionis, moréſque populorum me denarraturum. Quare nactus occaſionem ſolidum præſtabo, ea explicans quæ inibi offendi haud longiore immoratione, ut feſtinantius cœpto operi ultimam manum imponam, tandémque aliquando optato otio fruar tot exantlatis ærumnis.

De multiugis AEthiopiæ inſulis. Cap. II.

NOS IGITVR ſeptimo idus Decembres iter cepimus uerſus AEthiopiam, traiecto prius ſinu, itinéreq; quadringentorum mille paſſuum peracto, ad eam inſulam, cui Monzambrich inditum eſt nomen, ditionis Luſitaniæ regis, peruenimus: uerũ priuſquam eò appulerimus, complura conſpicati ſumus oppida, quæ regi memorato parent. Ibi uiſuntur munitiſſimæ arces, comprimis in Melindæ ac Monbazæ regno: eas quandoque dux incendio ſubiecit. Habet item arces alias in oppidis Monzambrich ac Zaphala. Quæ uero illuſtris Triſtanus de Cugna, uir manu promptiſſimus, præclare geſſit, prudẽs prætereo, probe noſcens, geſta huiuſmodi longe maiore immoratione indigere: nam ſi eius facta fortia, quæ ex India rediens egit, captam præſertim Gogiã, Pati ac Braua urbes clariſſimas, necnon Sacutarã inſulam optimã, ubi erexit arces rex Luſitaniæ, percẽſuero, exurget præſens opus in longe maius uolumẽ, quàm ob initio animo deſtinauerim. Tempero item ex compoſito à bello inibi patrato, quoniã procul illínc

Digitized by Google

illinc aberam, ne uidear ea denarrare, quæ oculis minime subieci. Omitto præterea complures alias insulas, quas iter agendo offendimus: præsertim Cumeris insulam, ac senas alias, quæ affatim zinziberis, saccari, compluriúmq; fructuum, necnon omnifariam carnium mittunt. Item suppressa est mentio eius feracissimæ insulæ, cui Pendæ nomen est, ea regi Lusitaniæ paret, omniúmque rerum est fœcunda admodum.

De Monxambrich insula, déque eius cultoribus. Cap. III.

SED IAM ad insulam Monzambrich redeamus: ea ut præfati sumus, sicuti etiam Zaphala, regi paret memorato: inde enim iussu regis auri ac olei plurimum exportatur, uerum ea è continenti aduehuntur. Inibi quindecim dierum mora insumpta est. Insula perquam mediocriter patet, colitúrque ab nigricantibus Mahumetanis: commodissimum habet tamen portum: cultores autem sunt fermè rerum omnium egentes, illicque summa est annonæ caritas, quando certe illò fermè omnia è remotiore continenti comportantur. Nam quandoque animi causa continentem proximum, ut regiones exploraremus, uisimus, ubi incultum hominum genus nacti sumus: nigricantis enim sunt coloris, libris arborum obscœna uelati, cætera sunt nudi. Mulieres uero frondibus auersæ ac aduersæ pudenda uelant, capillum non promittunt, sed calamistro crispant: labra uero gemini digiti crassitudine habent, latissima sunt fronte, prægrandibúsque dentibus, eisdémq; instar niuis albicantibus. Id hominum genus pauet ad omnem conspectum, uisis præsertim loricatis hominibus. Quare ubi intelleximus gentem inermem esse, plúsque iusto pauidiorem, seni simul loricati cum nonnullis tormentis, capto cultore eius regionis gnaro, perambulare memoratam insulam cœpimus. Cúmque itinere unius diei progressi essemus, complura elephantorum armenta offendimus: monuerat enim nos itineris dux, ut flagrãtibus facibus beluis huiusmodi occurreremus, pauẽtibus suapte natura ignes elephantis, uerum quandoque usu euenit, ut ternas elephantes, nuperrime pullos enixas, ignibus minime perterrefacere potuerimus: interritæ enim nos consectatæ sunt tam diu, donec montem quempiam inuenimus, ubi à feris sæuientibus nos tutati sumus. Itaque itinere decem mille passuum ab aduerso latere montem metiti specus quosdam comperimus, ubi delitescebant nigricantes uiri, qui adeo inepte incomptéque loquebantur, ut difficulter eorum linguæ uos certiores facere queam. Conabor tamen uel exemplo quopiam melius quàm quibo, ut id uobis innotescat, si forte uobis succurrit, quonam modo muliones in Sicilia agant mulos: nam abdita lingua subtus oris labrum imum, edunt informem uocem Agasones, qua edita, mox muli citatius incedunt. In hunc fermè modum Balbutientes populi inter se colloquuntur. At dux nostri itineris nos percontabatur, uellemúsne boues ac uaccas mercari, addens se operam daturum ut perquam uili pretio pecudes huiusmodi assequeremur. Nos uero rati itineris ducem auxilio cultorum nobis impositurum, tradituríumque eis direptioni fortunas nostras, respondimus pecunias nobis esse nullas. Ad hæc itineris dux: Ii, inquit, nihil minus quàm nummos exoptant, quippe qui affatim auri longe nobis locupletiores habent: quando certe haud procul hinc aurum eruitur. Nos autem ad illum conuersi: Quid igitur, dicimus, cupiunt isti? Quibus ille: Amant res

Digitized by Google

deſpicabiles, nulliúſque momenti, ut paruum forcipem, uel panni nonnihil, quo aurum inuoluant, uel id genus æris, quo tympana inſtar bullæ exornant (ſonalia appellant) quibus apprime oblectantur infantes: cupiunt item mirum in modum nouaculam quampiam. Nos uero ad hæc reſpondimus, daturos ea quæ exoptabant, modo ea armenta, quæ empturi eramus, uſque in proximum montem agerent. Tunc dux intineris infit: ibunt quidem uobiſcum uſq; in ſummũ montẽ: ultra tamen nullis conditionibus progreſſuri: ſupereſt tamen ut ingenue dicatis, quid ſitis pro armentis huiuſmodi expoſituri. Tunc unus è noſtris comitibus, qui fabricandis tormentis operari conſueuerat, reſpondit ſe nouaculam ac bullam ex ære ſonalii, ut aiunt, inſtar daturum. Ego uero ne mercimoniorũ huiuſmodi expers eſſem, carnibúſque ueſci quirem, exuta interula dixi me eam pro bobus daturum. Ad hæc ille: Quis tot armenta, inquit, uſque ad proximum pelagus aget? Cui nos, Faxint ſuperi, ut tot boues elargiantur, quot ſumus acturi. Et rurſum dux itineris, Sinite me agere. Captíſque eis rebus quas pro armentis exponebamus, illas quinis aut ſenis hominibus impartitus eſt, petens pro erogatis tricenas boues fœminas. At cultores, qui parum aberant à beluis, innuerunt ſe quindenas tantum daturos. Huic rei aſſenſi ſumus: uerebamur tamen ne ſubeſſet impoſtura quæpiam: uerum conuentis fides ſeruata eſt: nam continuo nigricantes uiri duo quindenas uaccas, ut inter nos conuenerat, egerunt: cum tamen uix ab antris eorum digreſſi eſſemus, qui in ſpecubus remanſerant tumultuari cœperunt. Qua de re pauere cœpimus, arbitrantes Troglodytas nos conſectaturos. Dimiſſis propterea bobus arma expedire cœpimus. Quibus uiſis, nos hortari cœperunt nutibus ne formidaremus. Subdidit dux itineris, eos non alia de cauſa tumultuari, quàm ut quiſque eorum bullam memoratam prior ſibi uendicaret, Nos igitur apprehenſis rurſum bobus in ſummum montem euaſimus. Quò ubi peruentum eſt, nigricantes uiros miſſos fecimus, uaccáſque agentes perquam mediocre nemus præteriimus, indéque ad quintum lapidem obuios habuimus eoſdem elephantes, qui paulo ante eódem iter agentibus nobis occurrerant. His uiſis ingens formido nos peruaſit, eóque pauoris deducti ſumus, ut dimiſſis bobus diffugere cœperimus, dilabentibus ad nigricantes uiros uaccis: nos uero ad noſtram inſulam reuertimus, ſumptíſque pro itinere nauando uberrimis commeatibus, uerſus Caput bonæ ſpei uelificauimus, prætereuntes diui Laurentii inſulam, quæ octuagenis leucis à proximo continente abeſt. Eius inſulæ reor regem Luſitaniæ breui futurum dominum: quoniam ſubiectis iam incendio oppidis compluribus, genti factus eſt admodum formidoloſus. Propterea ut ex certiſſima peragrati orbis, Indiæ præſertim ac AEthiopiæ coniectura aſſequi licet, exiſtimo regem Luſitaniæ, ubi uincere perrexerit, euaſurum cunctis orbis regibus longe ditiorem: ídque ſanè pro meritis, próque tanti uiri dignatione: quoniam eius opera ac ſtudio, miríſque auſpitiis orthodoxæ fidei accedit plurimum. Nam clarius Phœbo conſtat, in India, & comprimis in urbe Cucin ſingulis feſtis diebus denos ac duodenos idolorum cultores, aut certe Mahumetanos fidei noſtræ ſacris initiari. Fit propterea ut maiore in pretio noſtra fides habita incrementa maiora indies ſuſcipiat. Eſt'que uero haud abſimile, defuturum nunquam his cœptis deum optimum

Digitized by Google

optimum maximum, regíque daturum ampliorem contra fidei hoſtes uictoriam, fauſtiſſiméque eius pientiſſimis uotis affuturum ſemper.

De Bonæ ſpei capite. Cap. IIII.

REDIIMVS itaq; ad iter noſtrum, Capútq; cognomento Bonæ ſpei præteriimus: digreſſiq; illinc ad ducentos circiter mille paſſus, oborta in mari tempeſtate aduerſis flatibus agi cœpimus. Id effecit, quod læuorſum diui Laurentii, necnon compluſculæ aliæ inſulæ uiſuntur, unde plerunq; maxima uis uentorum erumpit. Verum poſtquam ſpatio ſenum dierum à fortuna nouercante, pelago nimio plus quàm ſatis ſpumas efferueſcente, agitati ſumus, tandẽ aliquando deorum munere diſcrimen euaſimus. Illinc abeuntes ad ducentas fermè laucas rurſum fluctuante ſalo eò diſcriminis perducti ſumus, ut graſſante tempeſtate ad ſacram ancoram peruentum ſit, aliis aliò dilabentibus liburnicis, ſpatio item ſenũ dierum, quibus tranſactis, nunquam deinceps coiuimus, aliis aliò proficiſcentibus, donec Vliſ bonam appulimus. Ego enim liburnica Bartholomæi ex Florentia Tuſciæ oriundi, Vliſbonæ tamen cultoris uehebar, liburnicæ diui Vincentii nomen inditum erat, enormiúmq; ponderum capax, quippe quæ ſupra ſeptena milia omnifariã aromatum dolia conuectabat. Iter propterea agentes aliam inſulam præteriimus, cui diuæ Helenæ nomen eſt, ubi enormes piſces conſpicati ſumus, tantæ quidem uaſtitatis, ut ſinguli ſingulis magnis ædibus conferri poſſint: ii enim ubi ſupra aquas tolluntur, hianti ore eminent, uidentúrq; cum ſupernatant frontem retegere inſtar loriçati militis, dum à congreſſu temperat lumen admiſſurus. Rurſum memorati piſces dum urinant, frontem condunt latam ter nos paſſus. Cum enim innatant pelago, adeo deturbant aquas, ut nos agitatione huiuſmodi præſertim ut beluas ſubmoueremus, omnia tormenta exoneraueri-mus. Haud multo poſt offendimus inſulam quandam, quam de nomine Aſcenſionis appellant, ubi uiſimus complura auitia anatum noſtrarum magnitudine, uerum adeo ſimplices alites doliq; expertes, ut quominus manibus ipſis ea corripere liceret nauim circunuectas. Sed ubi eas corripueris, ferociam præ ſe ferunt incredibilem: tamen prius quàm caperentur, ueluti ſtupidi ad omnẽ conſpectum nos inſtar miraculi cuiuſpiam contuebantur. Nos uero rebamur aues huiuſmodi alios nuſquam præter Chriſtianos uidiſſe homines, ad humanum conſpectum alite ſtupente nimium: Quando certe conſtat, in ea inſula præter undabundum æquor ac piſces innumeros, auéſque memoratas, nihil nos conſpicatos eſſe. Præterita hac inſula, poſt compluriũ dierum uelificationem, quaſi orbi noſtro iam appulſi eſſemus, Septentrio noſtrorum nautarum ſydus conſpicuum, mox apparuit. Verum hic peropportunum uidetur, ut eorum refellam opiniones, ſenſáque diluam, qui autumant circiter polum Antarcticum æquora ſulcari duce ſeptentrione non poſſe, ob id uelificantes Canopo uti ſydere: ii profecto minime ſunt audiendi: quandoquidem colliqueſcit clarius, ut aiunt, Phœbo, Luſitanos ſeptentrionibus aſtris uti etſi ea ſydera eleuato polo quandoq; conduntur. Vtuntur tamen Luſitani eius ducatu, ſuccedente aſtro Magnete, qui ſolito ſemper munere fungitur, polum Arcticum ſuapte natura uſquequaq; intuens. Tranſactis non multis diebus, appulimus elegantiſſimæ regioni, ubi complures inſulæ conſpiciuntur ditionis regis Luſitaniæ: quæque id genus aquilas, quas aſtures uocamus

Magnes ſeptentrionis amans.

Digitized by Google

abunde mittunt: nam hæ insulæ uariis censentur nominibus: Aliæ de nomine Pici Martii, de coruo aliæ, de floribus aliæ denominantur. Est & diui Georgii insula, & alia quæ Gratiosa dicitur, & rursum quæ Feial nominatur, inde discedentes ad eam insulam quæ Tertiera dicitur deuenimus, ubi bidui moram insumpsimus. Sunt memoratæ insulæ in uniuersum feraces admodum, quippe quæ omnium fermè rerum fœcunditate pollent. Illinc igitur abeuntes septem dierum itinere ad Vlisbonam Lusitaniæ urbem clarissimam deuenimus: qua quidem urbe uix uidi nobiliorem. Cogitet itaque quisque lector, qua lætitia, quóue immenso gaudio, uiso continente sim affectus. Appulsus ilico ad regem ducor: is tunc aberat ab urbe Vlisbona, ádque oppidum, quod Almadam uocant, è regione urbis memoratæ se contulerat. Quò ut perueni, uenerabundus regem consalutaui, deosculatísque eius manibus ceu numen quodpiam uenerabar. Is me humanissi me excepit, usúsque sum eius contubernio tantisper, donec doctus est ea omnia, quæ apud Indos nactus eram. Transactis uero compluscúlis diebus, ostendi suæ eminentiæ id diploma, quo à prorege, qui in India eius uicaria opera fungitur, in numerum aureatorum militum ascitus eram, precibúsque contendi, ut robur regium adderet signarétque manu regia diploma. Quare uiso diplomate, protinus postulatis assensus est, iussit'que nouum diploma expediri, quo expedito, abeundi prius à rege impetrato commeatu, ad urbem Romam, solum patrium, diu desideratam, summis exantlatis laboribus, superatísque ærumnis innumeris, tandem aliquando deorum munere me recepi.

Vlisbona.

AD STVDIOSVM LECTOREM.

NE TE LATEAT lector ordo, quem Procardus Monachus huius libelli conscriptor, & terræ sanctæ studiosus explorator, tenuit, libuit à principio breuibus id tibi aperire potissimum cum ad lectionis synceriorem intelligentiam id non ambigamus conducere. Igitur non est sequutus Ptolomæi & reliquorum cosmographorum subtile illud metiendi artificium, qui cuiuslibet loci longitudinem & latitudinem iuxta cœli situm expendentes, locorum distantias certiore addiscunt uia, quàm si per miliaria, leucas, aut stadia, terrestri itinere id efficere molirentur. Sic enim licebit inuentis semel radicibus uti ad quorumlibet locorum quantumlibet longe dissitorum, inuestiganda interualla. At Brocardus iste uulgari dimensione contentus, Aconem maritimam ciuitatem, & in occidentali plaga sitam, loco centri constituit, & hinc quatuor lineas ad quatuor mundi præcipuas plagas imaginatione sua traxit, atque rursus quamlibet quartam in tria diducens, iuxta duodecim cœli uentos duodecim itineraria per memoratam terram sanctam descripsit, atque singula loca in his imaginariis lineis sita, iuxta priscam & modernam appellationem annotauit: præsertim ea quæ scripturæ commendatione aut commemoratione celebriora sunt uel insigniora. Per leucam accipe spatium terræ, quod quis commode una hora mediocri gressu conficere potest.

LOCORVM

Digitized by Google

LOCORVM TERRAE SANCTAE EXACTISSIMA DESCRIPTIO AVCTORE F. BROCCARDO MONACHO.

ISTA TERRA, quam ſanctam uocamus, duodecim tribubus Iſrael funiculo diſtributionis in poſſeſſionem tradita, poſt tempus Salomonis in duo regna excreuit: unum regnum Iudæ dicebatur, duas complectens tribus, nempe Iudæ & Beniamin: alterum uero regnum Samariæ uocabatur, à metropoli Samariæ, quæ nunc Sebaſte nomen habet, reliquas decem continens tribus: utrunque tamen regnum unà cum palæſtina pars erat Syriæ, non ſecus quàm Tuſcia aut Lombardia pars eſt Italiæ: nam Syria, ut reliquæ magnæ nationes, in multas ſcinditur particulares prouincias. Et quidem tota ea regio, quæ eſt à Tigride fluuio uſque ad AEgyptum generali uocabulo Syria nuncupatur. At ea pars & tractus, qui eſt inter duos illos inſignes fluuios Euphraten & Tigrim, uocatur apud Hebræos ארם נחרות id eſt Syria fluuiorum, quæ Græco uocabulo Meſopotamia appellatur, quòd media inter aquas contineatur, habétque ciuitatem inſignem & celebrem Edeſſam, quæ olim Rages, nunc autem Raſe nuncupatur. Deinde eſt alia pars Syriæ, quæ Cœle uocatur, incipiens ab Euphrate flumine, & deſinens in riuum Valaniæ, qui fluit ſub caſtro Valat, exoneratúrque in mare magnum, ſeu mediterraneum, in uilla Balaniæ, una leuca à dicto caſtro diſtante. In hac Cœleſyria eſt nobilis ciuitas Antiochena, cum aliis urbibus, Laodicea, Apamia, & ſimilibus. Rurſus eſt Syria Phœnicis, quæ ab Aquilone initium ſumit à riuo Valaniæ, & extenditur uſque ad montem Carmeli, ubi locus eſt qui hodie Caſtrum peregrinorum uocatur. In hac multæ ſunt ciuitates, nempe Tripolis, Berytus, Sidon, Tyrus, Acon, Capharnaum, & aliæ quædam. Habet quoque Libanum montem ſecundum aliquos, in quo thura leguntur. Porrò uocatur Syria Phœnicis à filio Agenoris, qui Tyrum inſtauravit, & metropolim in ea prouincia conſtituit. Eſt & alia pars Syriæ, quæ Syria Damaſci appellatur, in qua Damaſcus eſt metropolis, quæ & Syria Libanica à Libano monte uocatur. Poſt Syriam Phœnicis ſequitur Palæſtina, etiam pars Syriæ in tres ſciſſa regiones. Vna uocatur Palæſtina ſine ullo additamento, habens Hieruſalem metropolim, extenditúrque uſq; ad mare mortuum, & ad deſertum Cadeſ barne. Alia eſt Palæſtina Cæſareæ, habens ſcilicet Cæſaream maritimam urbem metropolim, incipiens à caſtro peregrinorum, & excurrens contra Auſtrum uſque ad Gazam ciuitatem. Tertia uocatur Palæſtina Galileæ. Vendicat quoque ſibi nonnihil Syria de partibus Arabiæ; Nam una eſt Arabia, quæ Baſtrum habet metropolim, quæ nunc Buſrit appellatur: olim autem Oſra fuit, cui ab occidente iungitur Traconitidis regio atq; Iturea, & ab Aquilone Damaſcus: unde & Syria Damaſci olim non raro Arabia uocabatur. Alia eſt Arabia Petrea, habens Petram metropolim, quæ olim Rabbath dicebatur, ſita ſuper torrentem Arnon. Hanc regionem olim inhabitarunt Ammonitæ, tametſi Ar ciuitas fuerit Moabitarum: fuítq; in ea regnum Seon, & regnum Og regis Baſan.

Syriæ latitudo.

Meſopotamia.

Cœleſyria.

Phœnicia.

Damaſcus.

Palæſtina.

Arabia multiplex.

Digitized by Google

Tertia est Arabia, quæ habet metropolim Montem regalem, qui olim erat Petra deserti, sita supra mare mortuum, continens sub se montem Moab, & uocatur proprie Syria Sobal, intra cuius terminos continetur Idumæa, siue mons Seir. Proinde tota terra citra mare mortuum usque ad Cadesbarne, & aquas contradictionis uersus mare rubrum, & per squalidas solitudines usque ad Euphraten, est Arabia magna, comprehendens Mecham ciuitatem, in qua Mahumetem sepultum ferunt. Hæc de terminis & extremitatibus terræ sanctæ dicta sufficiant: nunc de particularibus eiusdem locis nonnihil dicemus, initium sumpturi ab Aconensi ciuitate maritima.

sepulcrum diabolicum Mahomet ibi esse

Descriptio Aconensis ciuitatis.

ACON apud ueteres Ptolemais dicta est, & nunquam fuit terræ sanctæ connumerata, nec à filiis Israel unquam possessa: tametsi tribui Aser in sortem ceciderit. Est in prouincia Phœnicis, habens ad Austrum montem Carmelum quatuor leucis distantem, ubi ultra torrentem Cison Elias propheta sacerdotes Baal interfecit. Est hæc ciuitas Acon optime munita, cincta muris & antemuralibus, turribus, fossis, triangularem in modum clypei habens formam, cuius duo latera iunguntur mari: tertium uero planiciem terræ respicit. Habet agrum fertilem, optima pascua, uineas elegantes, & amœnissimos hortos, in quibus diuersi generis fructus colliguntur. Ornatur hæc urbs hospitali insigni domus Teutonicæ unà cum munitissimis castris: sed & non parum commodi habet ab optimo portu maris, capaci ab Austro multarum nauium. Hinc uersus Aquilonem est Casale Lamberti, quatuor leucis ab Aconensi urbe distans, sub monte Saron iuxta mare locatum, uineis, aquis, & fluminibus abundans. Ab hoc monte si perrexeris in littore maris ad tres leucas, occurret castrum Sandalido, locus scilicet, ubi olim Alexander Magnus Tyrum oppugnauit. Hoc castrum collapsum Balduinus rex Ierosolymitanus instaurans, quibusdam nobilibus possidendum tradidit: nam est locus amœnus, abundans pascuis, ficetis, oliuetis, & riuulis. Hinc ad unum miliare Germanicum est puteus ille admirabilis aquarum uiuentium, haud longe à uia quæ Tyrum ducit, de quo in cantico Salomonis dicitur, Aquæ quæ fluunt cum impetu de Libano. Sunt autem quatuor fontes, quorũ unus est præcipuus, habens tam in longum quàm latum XL cubitos, ut ego ipse utrunq; latus dimensus sum. Alii uero tres habent circiter XXV cubitos in unoquoque quadrati latere: & sunt omnes durissimis inclusi lapidibus, atque opere insolubili offirmati. Hinc uarii deducuntur riui & aquæductus, unde ferè tota planicies Tyri irrigatur & adaquatur, & non parum incrementi in fructibus percipit. Cæterum distant hi fontes à mari paulo amplius quàm sit iactus arcus, & in hoc tam Angusto spatio sex molares impellit rotas. Ab hoc fonte spatio dimidii miliaris Germanici distat Tyrus urbs nedum in profanis, uerum & in sacris literis celebratissima, in qua ueteris suæ maiestatis adhuc plurima uisuntur uestigia. Hanc primum aiunt conditam à Tigra filio Iaphet, sed à Phœnice instauratam. Magnum habet murorum ambitum, & ut mihi probabile est, amplior & maior est ciuitate Aconensi: formam habet rotundã, rupi durissimæ insidens, & undique mari circundatur, nisi quòd à fronte ciuitatis, hoc est, ab oriente patet aditus, quem primo Nabuchodonosor, & deinde Alexander Magnus

Tyri celebritas.

fecerunt,

Digitized by Google

fecerunt, urbem continenti contiguam reddentes: uerum is introitus hodie munitus est quadruplici muro fortissimo, spisso & alto, XII turribus & propugnaculis intra eos collocatis. Huic tam forti ædificio adhæret Aex castrum munitissimum, in rupe & corde maris situm, septum turribus, & ornatum palatiis egregiis: crederes, si illud uidisses, nulla potentia facile expugnabile. Est sedes Archiepiscopalis in hac urbe, habens sub se ecclesias Sidoniensem, Aconensem, Paneensem, & Berytensem. Ante portam eius orientalem ad iactum duarum sagittarum ostenditur locus in quo Christus prædicauit, & ubi mulier extulit uocem de turba dicens, Beatus uenter qui te portauit. A Tyro tribus ferè leucis Aquilonem uersus miscetur Eleutherus fluuius mari magno, ab Ituræa seu Galilæa gentium prorumpens, de quo mentio fit in libro Machabeorum. Hinc ad tres leucas est Sarepta Sidoniorum, ubi Elias propheta olim suscitauit à mortuis filium mulieris Sareptanæ. Habet hodie locus ille uix octo domos: at ruinæ adhuc cernuntur, antiquæ suæ magnificentiæ indices. Ab eo loco sunt tres leucæ ad Sidonem magnam Phœnicis urbem: licet & ipsa pro magna parte in ruinis hodie iaceat. Situs eius est ferè sub Antilibano, habens hinc & hinc castra natura & arte munita: nam unum ad Aquilonem urbis extructum est in rupe maris, idque à peregrinis, qui ex Teutonia illuc uenerunt. Aliud uersus Austrum in colle est collocatum, quod milites templi unà cum alio castro & ciuitate inhabitant. Adiacens terra fertilis est, producitq; cannas mellis. Mons Antilibanus distat à Sidone una leuca ad orientem, initium sumens à fluuio Eleuthero, & uergens usque ad Tripolim, quinque scilicet laucarum spatio, nec recedit à mari ultra tres leucas, licet in quibusdam locis mare ipsum contingat. Abundat optimis uineis. Vltra Sidonem ad nouem leucas est Berytus ciuitas Episcopalis. Hinc per sex leucas supra mare est Biblium ciuitas, Patriarchatui Antiocheno subiecta, de qua in Ezechiele fit mentio, uocatur autem hodie Giblec, & est admodum parua. Hinc sunt sex leucæ ad ciuitatem Botrum, quæ antequam per magistrum templi destrueretur ualde opulenta fuit, in uino optimo reliqua loca excellens. Hinc ad tres leucas est castrum Neuphrus, quod ferè totum mari alluitur, & habet triginta fortes turres, principi Antiocheno subiectum. Hinc est iter trium leucarum ad Tripolim, urbem insignem, quæ ut Tyrus ferè tota mari circundatur. Habitant in ea Græci, Latini, Iudæi, Armeni, Maronitæ, Saraceni, Nestoriani, & aliæ multæ & uariæ gentes. Paratur in ea urbe annuatim magna copia sericeorum pannorum, habetque incredibilem numerum hominum, qui soli serico texendo uacant. Terra quoque adiacens prorsus dici posset paradisus domini, adeo amœna est & fertilis in uineis, oliuetis, ficetis, & reliquis arboribus. Distat ab hac urbe Libanus tribus leucis, ad cuius pedem oritur fons hortorum, fluens impetu de Libano, ut in Cantico Salomonis dicitur, habens quidem scatebram humilem, sed ilico tumescens fit fluuius magnus, irrigans & fœcundans omnes hortos, & totam regionem, quæ est inter Libanum & Tripolim. A Tripoli per duas leucas est mons Leopardorum, rotundus & altus, una leuca à Libano distans. Habet hic mons in pede Aquilonari speluncam, in qua monumentum cernitur XXVI pedum longitudinis, frequentatúrque deuote à Saracenis, qui putant illic Iosue sepultum. Hinc uenitur ad castrum Arachas & Syeon oppidum, & deinde ad

Sarepta.

Berytus.

Biblium.

Botrum.

Tripolis.

Libanus.

Digitized by Google

Antheradú. Aradium, quod & Antheradum appellatur, undique mari cinctum, quinque diætis à Tyro distans, Condidisse dicitur hanc ciuitatem Aradius filius Chanaan post diluuium, sicut & Sidon filius Cham ædificauit Sidonem, & Aratheus Arathan, & Syneus Synochin, qui in hac terra manserunt, & pyramides atque mirabile sepulchrum post se reliquerunt stupendæ magnitudinis, habens XX cubitos in longitudine. Cernuntur autem istæ pyramides una leuca ab Antherado, & sunt compactæ ex maximis lapidibus, quorum multi excedunt staturam hominis. A latere Antheradi orientem uersus sunt parua quædam montana, uocatúrque terra illa terra Asisinorum, Scribit Clemens diuum Petrum Antheradi aliquandiu euangelium prædicasse, cum Antiochiam petere uellet. Ab Antherado per septem leucas est castrum Margath, una leuca à mari distans, munitum & in altissimo monte situm, habens è uicino ciuitatem Valaniam, quod fratres de hospitali sancti Ioannis inhabitant. Cæterum episcopatus qui fuit in Valania, propter Saracenorum insultus translatus est in hoc castrum. Hucusque extenditur regnum Ierosolymitanum, & incipit principatus Antiochenus, quem fluuius quidam Valania nomine, à montibus haud longinquis prorumpens, disterminat à regno terræ sanctæ. Et hoc est itinerarium primum quod feci in terra sancta, ab Aconensi scilicet ciuitate, usque ad fluuium Valaniam, quod in octo diebus mediocri gressu confici potest. Porrò à Valania usque ad Antiochiam sunt quatuor diætæ.

Iter ab Acone uersus Boream.

NVNC iterum ad Aconensem ciuitatem redeuntes, iter aliud describemus, quod scilicet uersus Boream uergit. Igitur ab Acone soluentes, uenimus ad castrum Monsferet nominatum, distans ab illa ciuitate quatuor leucis, quod fratres Teutonici aliquando inhabitarũt, sed nunc desolatum iacet. Inde si per quatuor leucas cœptum iter prosequaris, occurret Thoron castrum munitissimũ, distans à Tyro septem leucis, quod dominus Tyberiadis contra Tyrios extruxit. Ab hoc loco sunt quatuor leucæ usq; ad Antiopiam, quæ ciuitas olim Assor uocata fuit, quam rex Iabin olim inhabitauit, contra quem & alios uiginti quatuor reges Iosue iussu diuino admonitus pugnauit. De hac ciuitate dicitur Iosue septimo, quòd solam Assor munitissimam uorax flamma consumpserit. Porrò ruinæ eius usque in hodiernum diem attestantur priscam magnificentiam. Distat autem à Tyro octo leucis orientem uersus. Hinc sex leucis contra Aquilonem est Bellena ciuitas, in pede montis Libani sita, quæ ut ex libro Iudicum colligitur, olim Lachis dicebatur. Cúmque eam filii Dan cepissent, uocauerunt eam Lesedam, quæ tamen aliquando Dan simpliciter nominatur, secundum illud, Congregatus est Israel à Dan usque Bersabee. Est enim Dan illa terminus terræ sanctæ uersus Septentrionem, Bersabee uero est limes contra Austrum. Cæterum cum Philippus esset tetrarcha Itureæ & Traconitidis regionis, uoluit ciuitatem istam Bellenam suo nomine Cæsaream Philippi nominari, quæ prius à Græcis Panneas appellata fuit. Non longe supra hanc ciuitatem oriuntur duo fontes, nempe Ior & Dan, qui in pede montis Libani ante portam ciuitatis conuenientes, Iordanem fluuium efficiunt. Sunt tamen qui alium ortum Iordanem habere asserunt. Nam aiunt ab oriente per subterraneũ meatum riuum quendã deferri,

Thoron.

Assor.

Bellena.

Dan.

Iordanis origo.

deferri, cuius fons ab iſto loco centum & uigintiquinque ſtadiis diſtat, qui Syala uocatur], & eſt ſemper plenus nunquam effluens, ſed quantum aquæ per ſcatebram ſuſcipit, tantum per abditam uoraginem in Dan tranſmittit, id quod per paleas immiſſas probatum affirmant. Saraceni tamen fontem illum primũ non Syalam ſed Medan uocant, hoc eſt, aquas Dan: nam מים id eſt me, lingua illorũ, quæ Hebraicæ affinis eſt, aquas ſignificat. Porro Mattheus locum iſtum uocat Magedan, & Marcus Dalmanuta, & eſt in Traconitidis regione. Iordanis itaq; fluuius, ut iam diximus, ante portam ciuitatis Bellenæ, ex duobus memoratis fontibus naſcens, poſt longos circuitus quos facit, inter Capharnaum & Corozain in mare Galilææ labitur. Et quidem inter Bellenam & mare Galilææ in quandam uallem receptus, ſtagnum quoddam efficit, præſertim tempore reſolutionis niuium à Libano defluentiũ, quod hodie aquas Maron uocant, ubi ſcilicet olim Ioſue cum Iabin rege Aſſor dimicauit. Hoc ſtagnum tempore æſtiuo pro maiori parte exiccatur, & creſcunt ibi arbuſta & herbæ diuerſæ, in quibus latitant leones, urſi, & aliæ beſtiæ. Porrò ultra Iordanem ſunt uarii montes, nempe mons Seir, mons Hermon, mons Libani, & mons Galaad, qui tamẽ omnes ſunt unus mons cõtinuus, niſi quòd in diuerſis locis diuerſa ſortitur nomina. Mons Galaad eſt altiſſimus, & uidetur reliquorum caput eſſe ob ſui eminentiam, & huic coniungitur mons Seir, quem Eſau inhabitauit, cecidítque in ſortem dimidiæ tribus Manaſſes. Huic iterum iungitur mons Hermon qui circuit Traconitidem regionem, & perueniens uſque Damaſcum copulat ſe Libano inter Bellenam & Damaſcum. Nec eſt Libanus ullo in loco eminentior quàm ſit ſupra hanc ciuitatem, ut etiam iuxta Tyrum uideri poſſit XL leucarum ſpatio, ſiue quinque diætarum itinere. Sub Libano eſt Antilibanus. Præterea ualles quæ circa Libanum inueniuntur, ſunt ſupra modum fertiles & cultæ, abundantes paſcuis, uineis, hortis & pomeriis. Habitatores uero illorum locorum ſunt Maronitæ, Græci, Armeni, Neſtoriani, Iacobini & Georgiani. Hæc de itinere quod ab Aconenſi urbe uerſus Boream tendit, dicta ſufficiant. Nunc aliud iter proſequamur, quod ſcilicet ab Acone uerſus Vulturnum ducit.

Mare Galilææ & Tyberiadis idem.

Montes Galaad, Seir & Hermon.

Iter ab Acone uerſus Vulturnum.

IGITVR ab Acone quatuor leucarum ſpatio eſt caſtellum Indi, dictum Saron in mõtanis ſitum, quod fuit domus fratrum Teutonicorum, ſed modo in ruinis iacet. Hinc ad leucam unam eſt caſtrũ regium, omnibus abundans bonis, ſed à Saracenis modo occupatur. Ab hoc loco ſi deſtinatum iter proſequaris, exactis quatuor leucis, uenies contra aquas Maron, ubi eſt uallis in qua Eber Cineus tetenderat tabernaculum haud longe à ciuitate Aſſor, cuius uxor, nempe Iahel, Siſſaram principem militiæ Iabin regis Aſſor, clauo in tabernaculo per tempora fixo interfecit. Ab iſta ualle uſq; ad caſtrum Sabul, quod Saraceni Zabul uocant, à quo terra illa Zabul uocatur, ſunt leucæ tres. A quo ſi uerſus Auſtrum per tres leucas perrexeris, occurret caſtrum & ciuitas Sephet, quæ aliquando fuerunt de dominio militiæ templi. Caſtrum eſt firmiſſimum & elegans, in altiſſimo monte ſitum, ſed per Soldanum captum, & hodie in magnam Chriſtianorũ iacturam ab illo poſſidetur, unde totam Galilæam, hoc eſt tribum Zabulon, Neptalim, Aſer, Iſachar, Manaſſe, & omnem terram uſque ad Tyrum &

Sabul.

Caſtrum Sephet.

Digitized by Google

Cedes

Sidonem ſubactam tenet. Inde contra Aquilonem ad quatuor leucas eſt Cedes Neptalim, quæ fuit ciuitas fugitiuorum in tribu Neptalim. & abundat omnibus bonis. Monſtrantur illic magnæ ruinæ, & ſepulchra pulcherima antiquorum. De caſtro Sephet per tres leucas in deſcenſu montis contra orientem ad iactum lapidis à mari Galilææ, eſt mons ille quem toties ſeruator noſter Chriſtus aſcendit, in quo fecit ſermonem illum ſalutarem, quem diuus Mattheus deſcribit, & in quo de quinque panibus & duobus piſcibus ſatiauit quinque milia hominum. In hunc quoque montem fugit, cum populus eum uellet facere regem: ibi docuit diſcipulos orare, ubi & ipſe ſæpe pernox fuit in oratione. Ibi à Centurione fuit interpellatus pro puero paralytico curando. Hic quoque uenit ad eum multitudo languentium, & ſuo tactu mundauit leproſum. Ab hoc monte uideri poteſt totum mare Galilææ, Iturea & Traconitidis regio uſq; ad montem Libanum. Continet longitudo eius duos iactus arcus, latitudo uero habet ſolum iactum lapidis: totus eſt herboſus & amœnus. In pede huius montis paululum à mari oritur fons uiuus, quem quidam ſomniant uenam eſſe Nili: Ioſephus uero appellat eum Capharnaum, à quo etiam tota illa regio uſque ad Iordanem per tres leucas Capharnaum nominatur. Ab hoc fonte ſi ieris per uiginti paſſus ſupra mare Galilææ, eſt locus ubi Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam ſtetit in littore, dicens diſcipulis piſcantibus, Pueri nunquid pulmentarium habetis? Ab eo loco orientem uerſus per unam leucam eſt Capharnaum ciuitas quondam glorioſa, ſed nunc uicus humilis, uix ſeptem habens caſas piſcatorum, ut adimpleretur uerbum Chriſti ita loquentis, Et tu Capharnaum, ſi in cœlum alcendes, uſque ad infernum demergeris. Ab hoc loco ſunt tres leucæ ad aſcenſum montis Sanir, ubi ſcilicet eſt introitus Idumeæ. Et ſuperatis iterum tribus leucis, occurret Cedar ciuitas glorioſa, iuxta montem Sanir infimo loco contra orientem ſita. Per hanc ciuitatem & per littus maris Galilææ tranſit uia ducens ad occidentem, quam Iſaias uocat uiam maris, quòd trans Iordanem in Galilæa gentium iuxta littus maris procedat. Ab hoc loco, ubi Iordanis mare influit, uſque in Cedes Neptalim ſunt quatuor leucæ, & in meditullio itineris eſt Maron aquarum, uallis quædam ſic uocata, per quam tranſiens Iordanis curſum ſuum uerſus orientem flectit. Proinde à ciuitate Corozaim, & oſtio fluuii Iordanis contra Aquilonem ſunt quatuor leucæ ad Suetã ciuitatem, unde fuit Baldad Suites. Monſtratur ibi pyramis beati Iob. Ad huius loci campeſtria conueniunt Saraceni ex diuerſis regionibus, à Syria, Meſopotamia, Moab & Ammon, toto æſtatis tempore illic nundinas facientes, regionis amœnitate illecti. A ciuitate Corozaim uerſus orientem quatuor ſunt leucæ ad ciuitatem Cedar, in alto monte ſitam, quam Ioſephus Camelam uocat, eo quòd mons ille Cameli formam præſefert. Hic notabis, totã illam terram quæ eſt ultra Iordanem, in littore eius orientali, uocari Traconitidis regionem, & planiciem Libani & Boſram, uſque ad montem Libani: littus uero occidentale appellatur Galilæa gentium, Iturea, Zabul, Decapolis, & uia maris. In traconitide eſt terra Huſſ, quæ beati Iob principatus olim fuit.

Mons Chriſti

Capharnaũ

Mons Sanir

Cedar

Sueta

Huſi

Iter ab Acone uerſus orientem.

AB ACONE quinque ſunt leucæ ad uallem fortem Aſer, quæ tenditur uſque

Digitized by Google

uſque ad mare Galilææ. Hinc tres ſunt leucæ ad Naſon uillam Neptalim, de qua in Tobia, Hinc tres ſunt leucæ de Dotaim caſtrum ſub monte Bethuliæ, ubi Ioſeph errauit cum quæreret fratres ſuos. Hinc tres ſunt leucæ ad ciuitatem Neptalim, quæ nunc Syziz uocatur, unde Tobias fuit. Hinc tres leucæ ſunt ad Bethſaidam, patriam Andreæ & Petri. Hinc iterum tres leucæ numerantur ad Magdalum caſtrũ Mariæ Magdalenæ. Inde uenitur ad terram Geraſenorum, in qua multæ ſunt ciuitates & oppidula, ubi etiam mons Hermon in dimidia tribu Manaſſe in altum erigitur. Caſtrum ſeu oppidum Dotaim ſitũ ſub monte Bethuliæ, eſt admodum amœnum: nam habet circumiacentes uineas, oliueta & ficeta, ábundátque paſcuis pinguibus: ubi & uſquè in hodiernum diem oſtenditur ciſterna (ſi incolis fides ſit habenda) in quam Ioſeph miſſus fuit. Per hunc locum tranſit iter à Syria in AEgyptum iuxta montes Bethuliæ per campum Eſdrelon, procedens ſub monte Thabor ad ſiniſtram, & inde per campum Magedo aſcendit in montem Ephraim, tranſiens per Ramatha Sophim, & tandem ducens in AEgyptum. A Naſon tribus leucis ad orientem, & à Dotaim tribus leucis ad Aquilonem eſt ciuitas Neptalim, de qua fuit Tobias, quæ tempore excidii Hieroſolymitani Ionapa creditur uocata. A Neptalim tres ſunt leucæ ad Bethſaidam in angulo maris Galilææ, habétque hodie uix ſex domos. Hinc ad tres leucas contra meridiem eſt Magdalum caſtrum, ſitum in littore maris, diſtans à Bethania tribus leucis contra Vulturnũ. Sunt in hac plaga ultra mare Galilææ plurima caſtella & ciuitates, nempe Suuetha, Theman, à qua Eliphaz Themanites, Gereſa, à qua terra Geraſenorum, quæ in littore maris Galilææ ſub monte Seir contra Tyberiadem eſt ſita, licet paululũ declinet ad Aquilonem. Eſt autem tota illa terra ultra mare Galilææ montoſa, erátque olim de regno regis Baſan, continens montem Seir: nam & Seir & Hermon inter illa montana comprehenduntur, ceſſitque hæc terra dimidiæ tribui Manaſſe. Hodie uero Saraceni eam inhabitant, Eſt & alius mons Seir iuxta deſertum maris rubri Pharan, ubi Codorlaomer & alii reges cum eo percuſſerunt Choræos, qui habitabant in monte Seir, quem Eſau & poſteri eius inhabitauerunt. Sunt tamen qui dicunt Eſau utrunque inhabitaſſe montem, & utrique nomen dediſſe. Nam cum Iacob proficiſceretur in Meſopotamiam, Eſau habitabat cum patre ſuo in Berſabee, & aſſumptis omnibus ſuis receſſit ultra Iordanem, quod hinc patet, quia dicitur Gen. XXXIII, Cũ Iacob tranſiſſet Phanuel, ortus eſt ei ſol, & eleuans oculos uidit uenientem Eſau. Oſtenditur autem hodie locus Phanuel ultra Iordanem ad orientalem plagam. Quod ſi Eſau tunc alterum montem Seir inhabitaſſet, non tam ſubito occurrere potuiſſet fratri ſuo Iacob, cum mons ille à loco Phanuel plurimum diſtet, quippe qui tribus diætis à mari mortuo in ulterioribus locis abeſt. Proinde hæc locorum mutatio uidetur illum conſequuta propter diuerſas uxores, quas paſſim ex alienis gentibus duxit. Nam cũ filiam Iſmael ſororem Nabaiath accepiſſet, cœpit habitare in monte Seir, qui eſt iuxta deſertum Pharan, in confinio illo, ubi ſocer eius Iſmael habitauit, de quo in Geneſi dicitur, Factus eſt uir gnarus ſagittandi, moratúſque eſt in ſolitudine Pharan. Deinde duxit & alias uxores de filiis Euei Chananei, qui habitabant iuxta mõtes Gelboe non longe à mari Galilææ, ubi mons quidam ad eius

Dotaim. Neptalim. Bethſaida. Magdalum. Neptalim. Bethſaida. Magdalum. Mons Seir. Phanuel.

Digitized by Google

inhabitatione denominata est Seir, quem scilicet tunc possedit cum Iacob è Mesopotamia rediret: id quod & hinc probari potest, quia cum Iacob timeret occursum fratris sui, occurrerunt illi angeli dei, ut trepidum corroborarent, quos appellauit Mahanim, hoc est castra: unde & locus ille Mahanim cœpit uocari: constat autem locum illum esse in mõte Galaad, qui tribui Gad cessit in sortẽ. Mons itaq; Seir qui est in tribu Gad, non longe abest à montibus Gelboe atq; ciuitate Bethsan, ubi scilicet Iordanis ingreditur mare Galilææ, à quo loco littus Iordanis orientale est duarum tribuum & dimidiæ usque ad campestria Moab sub monte Abarim. A quo si ulterius in eiusdem fluuii littore contra Austrum procedas, transibis terram Moab usque ad petram deserti, quæ nunc Krac dicitur, cui pars quædam terræ Ammon succedit, pertingens ad mare mortuum, & hinc usque ad montem Seir qui coniungitur deserto Pharan iuxta Cadesbarne, habens à latere desertum Sinai. Iter ab Acone uersus Eurum.

Mõs Galaad.

Bethsan

Petra deserti

NVNC ALIAM prosequamur lineam, ab Acone scilicet consueto more exordium facientes, & contra Eurum iter dirigentes. Igitur si ad hanc plagam gressum moueris, primo occurret Cana Galilææ, IIII distans leucis ab Acone. Hinc sunt duæ leucæ uersus meridiem ad uillam Ramam nomine, quæ sita est sub monte qui Nazaret usq; pertingit. A Rama est una leuca & dimidia ad uillam quandam quæ olim grandis fuit uocata Abelina, distans à Dotaim media leuca uersus oriẽtem, de qua in libro Iudith fit mentio. De Abelina est una leuca ad montem Bethuliæ, ubi Iudith occidit Holofernem, qui mons per totam ferè cernitur Galilæam, habens adhuc pulchra quædam ædificia, sed plures ruinas. A Bethulia est una leuca ad ciuitatẽ Tyberiadis, eundo scilicet inter orientem & Austrum supra mare Galilææ, à qua mare Galilææ dictum est mare Tyberiadis. Hæc olim uocata est Cinereth, & ab ea mare Cinereth, sed ab Herode instaurata in honorem Tyberii Cæsaris, Tyberias est uocata. Habet solũ fertile & pingue, terminatúrque ad eam regio Decapoleos, de qua Iacobus patriarcha Ierosolymitanus sic ait in libro quẽ de terra sancta composuit, Regionis Decapoleos fines sunt mare Galilææ ab oriente, & Sidon magna ab occidente, & hæc est latitudo eius. In longitudine uero incipit à ciuitate Tyberiadis, & uergit per littus maris Aquilonare usque in Damascum. Dicitur autem Decapolis à decem principalibus eius ciuitatibus, quarum nomina sunt hæc, Tyberias, Sepheth, Cedes, Neptalim, Assor, Cæsarea Philippi, Capharnaum, Ionitera, Bethsaida, Corozaim & Bethsan, quæ etiam Sitopolis est appellata. A Tyberiade contra occidentem sunt sex leucæ, & à Cana Galilææ, contra Austrum ad Sephoron oppidum & castrum, unde Ioachim pater beatæ uirginis oriũdus putatur, & est in tribu Aser iuxta uallẽ Carmelon. A Sephor sunt tres leucæ contra Austrũ ad Nazareth ciuitatẽ Galilææ, ubi Christus cõceptus & educatus fuit. Distat ab Acone septem leucis. Extra eam ciuitatẽ ad spatium unius stadii est locus, quẽ appellant saltũ domini, ubi Iudæi uolebant Iesum præcipitare, sed subito elapsus manibus eorũ, in latere montis oppositi inuentus est. Ab isto mõte uidetur mons Thabor & Hermon, uilla Endor, Naim & Iezrael, atq; ferè tota planicies cãpi Esdrelon. A Nazareth duabus leucis uersus oriẽtem est mõs Thabor, in quo dominus transfiguratus fuit. Sunt in eo adhuc ruinæ uariæ palatiorum

Cana Galilææ.

Tyberias olim Cinereth

Decapolis.

Sephoron.

Nazareth.

Digitized by Google

palatiorum & turrium, quæ hodie sunt latibula leonum & aliarum bestiarum. In pede Australi huius montis contra uillam Endor prope uiam quæ ducit à Syria in AEgyptum, est locus ubi Melchizedec dicitur occurrisse cum pane & uino Abrahæ redeunti à cæde, IIII Regum. In pede uero eius orientali descendit torrens Cison, iuxta quem Barac pugnauit contra Sisaram & in fugam uertit. Colligitur autem torrens iste de aquis pluuialibus quæ defluunt à montibus Thabor & Hermon, & præcipitatur in mare Galilææ. A monte Thabor contra Eurum est una leuca ad uillam Endor, quæ situm habet iuxta monte Hermonim, qui tamen non est mons proprius & distinctus, sed iugum quoddam humile seu tumor quidam à monte Hermon contra montem Thabor procedens. Est & alius mons Hermon minor, qui distat à Nazareth duabus leucis, à monte uero Thabor uersus Austrum paulo plus una leuca, in cuius latere Aquilonari est ciuitas Naim, ubi dominus filium uiduæ unicum à mortuis suscitauit. Extenditur autē mons ille in longum ferē quatuor leucis contra mare Galilææ, desinens non longe ab eo loco ubi Iordanis ex mari Galilææ egreditur.

Endor.

Mons Hermon.

Naim.

Iter ab Acone uersus Notum.

DESCRIBEMVS nunc iter aliud in quarta orientali, procedendo scilicet ab Acone contra Notum. Igitur ab Acone quatuor sunt leucæ ad torrentem Cison, ubi Elias occidit sacerdotes Baal, & is torrens paruo exacto terræ spatio intrat mare magnum, tribus scilicet ferè leucis ab Acone. Et licet iam dixerimus hunc torrentem in mare Galilææ deferri, tamen cum locus eius originis sit aliquanto eminentior, fluit in diuersas plagas, partim scilicet contra orientem in mare Galilææ, & partim contra occidentem in mare magnum: & ita duo sunt torrentes seu riui, sed ab uno loco originem ducentes. Ille tamen Cison qui fluit ad occidentem, colligit plures aquas, quia à monte Ephraim, & à locis Samariæ propinquioribus atque à toto campo Esdrelon, confluunt plurimæ aquæ & recipiuntur in hunc unum torrentem. A loco interfectionis sacerdotum Baal sunt tres leucæ contra Austrum ad castrum Cain: à quo rursum uersus Austrum ad Magedo sunt sex leucæ, quod hodie Subimbre uocatur, ubi rex Iosias occisus fuit à Pharaone rege AEgypti. Et aduerte quòd campus iste Magedo, Esdrelon & planicies Galilææ sunt ferè unus & idem campus: sed nomina illa hodie omnia in obliuionem abierunt, uocatúrq; campus Sabæ, à quodam castello quod Saba nūcupatur, distans à ciuitate Aphec quantus est iactus arcus. Cingitur campus ille ab oriente mari Galilææ & Iordane, ab austro monte Ephraim & Samaria, ab occidente partim monte Ephraim & partim monte Carmelo, ab Aquilone montibus planiciei & Libano, uidetúrque iuxta longitudinem habere X leucas, & iuxta latitudinem sex. De monte Cain contra orientem sunt duæ leucæ ad Casale Mesra, & una leuca contra Austrum ad castellum quod Saba uocatur, ad cuius occidentale latus extra uiam quæ ducit in Iezrael ad dexteram, ostenduntur ruinæ ciuitatis Aphec, ubi Syri pugnauerunt contra regem Achab, quando dixerunt, dii montium dii deorum, pugnemus contra eos in uallibus. De Aphec ad unam leucam contra orientem sinistram uersus, extra uiam quæ ducit Iezrael, in latere Australi montis Hermon, est ciuitas Suna, celebris miraculo quod per Elisæum dominus in suscitatione pueri

Duplex torrens Cison.

Magedo.

Campus Sabæ.

Aphec.

Suna.

Digitized by Google

mortui fecit. A Suna XI ſunt leucæ ad ciuitatem Bethſan, eundo contra orientẽ, & parũ declinando ad Auſtrum, inter montem Gelboe & Iordanẽ. Diſtat autẽ media leuca à Iordane. In huius murũ ſuſpenderunt Philiſtini cadauera Saulis & filiorum eius, quos occiderunt in monte Gelboe. Hæc Bethſan ſecundum Ioſephum alio nomine uocatur Sitopolis. Iuxta hanc ciuitatem eſt mons Gelboe, extendens ſe uerſus occidentẽ uſq; in Iezrael ad duas leucas. A Bethſan ſunt duæ leucæ uerſus occidentẽ ad Iezrael, quæ olim erat una ex ciuitatibus regalibus in Iſrael: ſed hodie uix habet XX domos, uocatúrque Zaracin, in pede montis Gelboe ad occidentẽ ſita. Ante cuius introitũ eſt ager Nabot. Et nota quòd hi duo montes, Hermon & Gelboe, iacent in una linea meridionali, Gelboe quidem ad Auſtrum, & Hermon ad Aquilonem, intercepto duarum leucarum ſpatio inter eos. Longitudo uero eorũ eſt ab oriente in occidentẽ, terminantúrque ambo ab oriente in Iordanem. Porrò longitudo eorũ deſcribitur eſſe undecim leucarum. In ualle uero ſeu planicie intermedia deſcribuntur multi commilli conflictus. Ibi enim pugnauit Gedeon contra Madian: & Saul contra Philiſtæos, Achab contra Syros, & modernis tẽporibus Tartari ibi conflixerũt cum Saracenis. Notandum quoq; hic, ſupra regionem Traconitidis eſſe alium montem Hermon iuxta montem Sanir, de quo ſcriptura in multis locis mentionẽ facit, & eſt multo maior & altior illo de quo hic ſcripſimus. Cæterum in planicie quæ eſt inter iſtos montes, incipit conuallis, quæ ob ſui amœnitatem dicitur illuſtris, extenditúrq; in longũ per totũ deſcenſum Iordanis uſq; ad mare mortuũ: & priuſquàm dominus ſubuerteret Sodomã & Gomorrã erat uallis illuſtriſſima, aquis irrigata ut paradiſus dei. Habet Iezrael pulchrũ proſpectum per totam Galilæam uſque ad Carmelum & montes Phœnicis, montémq; Thabor & Galaad. Ante montem Galaad uerſus Iezrael, quæ eſt in latere Auſtrali montis Gelboe, tranſit uia plana de Iordane in Salim, ubi erat Ioannes baptizans. Nec eſt uerum, ut quidam putant, neque rorẽ neque pluuiã deſcendere ſuper montes Gelboe, cum in memetipſo anno domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo tertio, & pluuiã & rorem in illo monte ſim expertus. De Iezrael ſunt IIII leucæ contra Auſtrũ ad oppidum * Ginũ, ſitum in pede montis Ephraim, ubi incipit Samaria. Sunt autẽ à Gino ad Iordanem VII ferè leucæ eundo uerſus orientẽ, & loco illi coniungitur ab Auſtro terra Taphue. A Gino contra Auſtrũ ſunt IIII leucæ ad ciuitatem Sebaſten, quæ olim Samaria fuit dicta, caput regni decem tribuum, quod regnũ Iſrael dicebatur. Nunc uero peccatis hominũ exigentibus pauculas habet domos unà cum eccleſia in honorẽ diui Ioannis baptiſtæ extructa, ſed quã Saraceni ſibi uſurpauerũt. Eſt & alia eccleſia in ſupercilio mõtis, ubi palatiũ regis fuit, ſita, quam Græci monachi Chriſtiani inhabitant, à quibus humaniter fui ſuſceptus. Non facile dixero quales & quantas ruinas in hoc loco uiderim, ut etiã longe excedant ruinas quæ Ieroſolymis cernũtur. In mõte uidentur adhuc columnæ marmoreæ, quæ ſuſtentabãt regia illa ædificia, palatia & deambulatoria, quin & per totum montis circuitum huiuſcemodi inueniuntur ſtantes columnæ, quæ platearũ ſuſtinebant teſtudines. Situs huius deuaſtatæ ciuitatis eſt pulcherrimus, nam inde liber patet aſpectus uſque ad mare Ioppe, & ad Cæſaream Paleſtinæ, ad montem Ephraim, & ad Carmelum maris: abundat quoq; hortis, fontibus, oliuetis,

Iezrael.

Mõs Gelboe

Mõs Hermõ

Vallis illuſtris.

Alii, Gelim.

Samaria.

Digitized by Google

oliuetis,& omnibus bonis neceſſariis. A Samaria contra orientem ſunt tres leucæ ad Therſam ciuitatem, ſitam in alto monte, in qua reges Iſrael ante extructionem Samariæ aliquanto tempore regnauerunt, erátque in ſorte Manaſſe. Theſa.
A Therſa ad orientem, in uia quæ ducit ad Iordanem, eſt terra Taphue, ſex diſtans à Therſa leucis,& eſt quoque de ſorte Manaſſe. A Samaria contra Auſtrum iuxta uiam quæ ducit Sichem ſunt duæ leucæ ad Bethel in alto monte ſitam, in quo Ieroboam filius Nabat poſuit unum de uitulis aureis, quibus peccare fecit Iſrael. Bethel.
Inde ad mediam leucam uerſus ſiniſtram, eſt mons alius nomine Dan, ſupra ciuitatem Sichem, in quo ſecundum quoſdam alius uitulus aureus poſitus fuit. Diuus uero Hieronymus putat eum conſtitutum fuiſſe in ciuitate Dan, quæ nunc Belenas & Cæſarea Philippi uocatur. Dan.
Inter iſtos duos montes ſita eſt ciuitas Sichem, quæ hodie Neapolis uocatur, amœnitate & deliciis nullo loco inferior. Sichem.
Haud longe à porta eius Auſtrali eſt fons Iacob in uia quæ ducit Ieruſalem, ubi dominus ſedens ſuper puteum, potum poſtu lauit à muliere Samaritana. Supra fontem iſtum ad dexteram eſt mons excelſus habens duo capita, quorum unus eſt mons Garizim, alius mons Ebal, de quibus in Deuteronomio legimus. Ad ſiniſtram uero fontis huius ſunt ruinæ magni oppidi, ubi cernuntur lapides marmorei, & integræ quædam columnæ, aliáque magnorum & collapſorum palatiorum indicia. Locus quoque ipſe mirum in modum eſt fertilis,& ſolum fœcundum. Diſtat ab his ruinis Neapolis uno ſtadio, putóque fuiſſe oppidum Thebes. Huic fonti adiacet prædium quod dedit Iacob filio ſuo Ioſeph, uallis ſcilicet quædam longa & fertilis. A Sichem numerantur quatuor leucæ contra Auſtrum ad Lemnam, caſale ualde pulchrum, ſitum iuxta uiam ad dextram, quæ ducit Ieruſalem. Eſt & alia Lemna ciuitas in tribu Iuda, hæc autem eſt in tribu Ephraim. Lemna.
A Lamna eundo cõtra Auſtrum ſunt IIII leucæ ad oppidum Magnas nomine, quod fuit terminus Auſtralis tribus Ephraim, hodie uero dicitur Bira, & eſt de dominio militiæ tẽpli. Magnas.
A Magnis uerſus Auſtrum eſt una leuca ad Gabaa Saulis, ubi oppreſſa fuit uxor Leuitæ, & ob facinus illud ferè tota tribus Beniamin deleta, ubi & Saul filius Kiſch primus rex Iſrael natus fuit. Gabaa
A Gabaa euntibus una leuca contra Auſtrum occurrit Rama ciuitas, ſed quæ hodie eſt uilla, ſita in monte ad ſiniſtram itineris ducentis in Ieruſalem. Rama.
Hinc tres ſunt leucæ eundo contra Auſtrum ad ciuitatem Ieroſolymitanam, de qua infra. Hic uero reuertar ad Sichem, & deſcribam iter quod ab ea ducit uerſus orientem. Itaque à Sichem uerſus orientem, ad Iordanem procedendo, quatuor ſunt leucæ ad Ennon oppidum bene munitum atque optimis abundans terræ naſcentibus: fuit autem de ſorte Ephraim. Ennon.
Ab Ennon contra orientem quatuor ſunt leucæ ad Phaſellum caſale, ſitum in deſcenſu montis Ephraim, tribus leucis à Iordane in campeſtribus, ubi torrens Charith deſcendit de monte, in quo loco manſit Elias, quando corui ei deferebant cibũm mane & ueſpere. Sũnt & aliæ uillæ in terra ſancta quæ Rama uocantur, una iuxta Thecuam in uia quæ ſtur in Hebron, alia in tribu Neptalim non longe à caſali Sephet, tertia in Silo. Et omnes iſtæ uillæ iacent in collibus excelſis: nam Rama excelſum interpretatur. A Phaſello ad ſiniſtram una leuca uerſus terram Taphue, eſt caſtrũ Dooch, ubi Tholomus Dooch.

Digitized by Google

filius Abochi insidiose cepit Simonem Machabæum. In loco isto conspicitur terra Galaad, & duarũ tribuum atq; dimidiæ, terra Esebon & montana Moab, mons Abarim & Phasga atque Nebo: & descenditur hinc in campestria Iordanis, quæ loca sunt plana usque in Iericho, & ultra per totum descensum Iordanis usq; ad mare Salinarum. Sciendum etiam quòd ab ortu Iordanis sub monte Libano usque ad desertum Pharan per centum ferè miliaria, Iordanis ipse in utraque ripa campos habet latos, & amœnos atque prata uirentia, positis hinc inde altissimis montibus, in quos hæc arua desinunt, qui & usq; ad mare mortuũ iuxta Iordanis riuum protenduntur. De Phasello contra Austrum quinq; sunt leucæ usque ad Galgalam, ubi filii Israel transito Iordane longo tempore sunt

Galgala. castrametati. A Galgalis si uersus Iericho uadas, habes ad dextrã mõtem Quarentanam dictum, distantem media leuca à Galgalis, ubi scilicet dominus quadraginta diebus & noctibus ieiunauit. Est mons ille altus, & ascensu difficilis, habens ab uno latere fontem, cuius aquas amaras sanauit & dulcorauit Elisæus, cuius aquæ fluũt iuxta locum Galgalæ à parte Australi, & ilico in tantũ succrescũt, ut impellant rotas molares, sed postea in riuos secretæ, hortos & prata irrigant.

Quarentana

Achor Iericho. A Galgala dimidia leuca contra Austrum est uallis Achor, ubi lapidatus fuit Achan ob furtum anathematis. Item à Galgala per unam leucam contra orientem est sita Iericho, ciuitas olim famosa, nunc autem habet octo domos, uix nomen uillæ sortita. A Iericho per duas leucas uersus Iordanem, est sacellum extructum in honorem sancti Ioannis Baptistæ, ubi putatur dominus ab eo baptizatus: alii uero id factum putant in Salim. A Iericho sunt duæ leucæ uersus mare mortuum ad Bethagla, ubi filii Israel planxerunt patrem suum Iacob defunctum, quando eum tulerunt de AEgypto, & distat una leuca à Iordane. A Iericho tres numerantur leucæ ad mare mortuum, quod est locus asphalti seu bituminis, quod etiam mare salis nominatur, diuidítque Arabiam à Iudæa, & terminantur ad eius littora terra Moab & Ammon, itémque mons Seir, de

Cralz. quibus supra mentionem fecimus. Circa medium eius, in littore orientali ostenditur castrum Mozera, quod olim Petra deserti uocabatur, nunc uero Craclz dicitur, munitum apprime, quod Balduinus rex Ierosolymitanus restaurauit, ut regnum illud ampliaret, sed à Soldano nunc tenetur, qui in eo reponit thesaurum totius AEgypti & Arabiæ. A Craclz duæ numerantur leucæ (secundum aliud exemplar, duæ dietæ) ad Areopolim eundo uersus Vulturnum, quæ nunc Petra dicitur, & est metropolis totius Arabiæ secundæ. Olim uero Ar uocata est, sita in torrente Arnon, in confinio Moabitarum, Ammonitarum & Amorreorum. In eodem littore est locus ubi Balaam ductus fuit in montana Moab, ut malediceret filiis Israel. A Iericho quinque sunt leucæ contra Austrum ad

Segor oppidum Segor, sub monte Engaddi positũ, inter quem montem & mare mortuum est statua salis, in quam uxor Lot fuit conuersa: pro qua uidenda, multum subii laboris, sed incassum: nam auerterunt me Saraceni, dicentes locum non carere periculo propter serpentes, uermes, & feroces bestias ibi habitantes: sed postea comperi rem non ita se habere. Et nota quòd mare mortuum ab

Mare mortuum. oriente in occidentem, quæ est latitudo eius, habet quinque leucas: in longitudine uero, quæ est ab Aquilone ad Austrum, habet quinque dietas, ut mihi Saraceni

Digitized by Google

raceni retulerunt. Alii tamen aliam assignauerunt longitudinem. Scribit patriarcha Ierosolymitanus, qui sæpe locum illum inuisit, mare illud semper fumũ reddere & nebulam in modum camini infernalis: unde tota illa uallis, quæ aliquando ob sui fœcunditatem & amœnitatem illustris dicta fuit, ad spatium dimidiæ diætæ sterilis & inutilis reddita est, ita ut nec ullum germen proferat ferè per spatium quinque leucarum, nisi iuxta ciuitatem Iericho, ubi horti irrigantur à fonte Elisæi. A dextris & à sinistris huius maris, montes steriles & aridi cernuntur: nam quocunque uapor à mari illò ascendens impellitur ibi terræ nascentia non secus quàm si à pruina fuissent tacta emoriuntur. In quo districtum dei iudicium nobis ob oculos ponitur, qui tam seuere grandia illa Sodomorum pec cata usque in hodiernum diem non desinit punire. Nec nisi uisa hic scribo. Dixerunt mihi Saraceni, Iordanem ingredi mare mortuum, & rursum egredi, sed Iordanis exi
post exiguum interuallum à terra absorberi. Excrescit interdum mare illud ex nanitio.
resolutione niuiũ de Libano & pluuiis cadentibus in Galilæa, in monte Galaad, terra Moab, Ammon & Seir, quæ aquæ omnes in Iordane confluunt, & in mare mortuum emittuntur. Inuenitur in eo bitumen, collectũ de fundo eius, quod agitante uento sibiipsi cohæret, & littori appulsum in magna legitur quantitate. Est autem medicinale & durum, nec resolui potest, nisi in sanguine menstruo, appellatque gluten Iudaicum, & ab eo lacus ille lacus asphalti, id est bituminis Asphaltum.
appellatur. De quo in Genesi ita legimus, Vallis syluestris, quæ nunc est mare salis, habebat puteos multos bituminis. Hi putei usque in hodiernum diem cernuntur in littore eius, habentes singuli pyramides erectas, id quod oculis meis uidi. Et tantum de isto mari. A Galgala tres numerantur leucæ similiter à fonte Elisæi contra Aquilonem à latere Septentrionali montis Quarentanæ ad ciuitatem Hai, quam expugnauit Iosue. Ab Hai ferè una leuca contra Aquilonem est Bethel ciuitas, quæ olim Luza dicebatur in tribu Beniamin, ubi Iacob Bethel.
in orientem à facie fratris sui Esau fugiens dormiuit, & suppositio capiti suo lapide, uidit in somnis scalam stantem super terrã, & cacumine suo cœlos tangentẽ: ubi & erexit lapidem in titulum, uocauitq; nomen loci illius Bethel. Et hic erãt hi qui dicunt hæc Ierosolymis facta. Ostenditur autem adhuc iuxta Bethel lapis ille in titulum erectus, unà cum sepulchro Deboræ nutricis Rebeccæ. A Bethel una est leuca contra Aquilonem uersus Rama, quæ Silo dicitur, ad palmam Debo- Silo.
ræ uxoris Lapidoth, quæ indicauit Israel, & misit Barach ad pugnandum contra Sisaram in monte Thabor. A Bethel per duas leucas non longè à Rama Beniamin, est Anatoth uiculus sacerdotũ, de quo Ieremias propheta fuit oriundus. Iuxta Anatoth inter orientem & Austrum incipit desertum illud quod est inter Ierusalem & Iericho, quod nunc desertum Quarentanæ dicitur, & extenditur usque ad mare Galilææ, & usque ad desertum Thecuæ & Engaddi iuxta mare mortuum. A Segor supra mare mortuum ad unam leucam est ascensus montis Engaddi, ubi Dauid aliquando latitauit, cum à Saul hostili animo Engaddi.
quæreretur. Ibi quoq; in circuitu montis fuit hortus Balsami. Sed tempore Herodis magni Cleopatra regina AEgypti, in odium ipsius Herodis annuente Antonio, transtulit illum in Babylonem AEgypti. Sub Engaddi iuxta mare mortuum sunt arbores pulcherrimæ, sed fructus earum quando decerpuntur,

Digitized by Google

intus sauilla & cinere pleni inueniuntur. Montes Engaddi sunt ualde alti, mirabilem præ se ferentes dispositionem: nam habent tam præruptas rupes casum minantes in ualles subiectas, ut uidentibus & transeuntibus timorem & terrorem incutiant. A Iericho quatuor sunt leucæ contra occidentem, uia quæ ducit Ierosolymam ad sinistram Quarentanæ, ad castrum Adumim, ubi scilicet ille qui descendebat de Ierusalem in Iericho, incidit in latrones: id quod his temporibus adhuc multis contingit, & ob id effusione sanguinis frequenti nomen accepit. Est locus ipse uisu horribilis, & periculosus ualde, nec quisquam eum audet pertransire sine conductu. Ab Adumin una leuca contra occidentem est Bahurim de tribu Beniamin, de quo fuit Semei filius Iemini qui maledixit Dauid, & est castrũ pulchrum in monte alto situm. De Bahurim contra occidentem ad duos iactus arcus est Bethania, castellum Marthæ & Mariæ, ubi peregrinis adhuc ostẽditur domus Simeonis leprosi, & sepulchrum Lazari, in quo resuscitatus fuit à domino, tectum lapide marmoreo, in quod ego ut reliqui descendi. Recedendo à Bethania non uideri potest Ierusalem ob interpositum montem Oliueti, sed conscenso quodam terræ tumore, uidetur pars quædam ciuitatis unà cum monte Sion.

Adumim.

Bahurim.

Bethania.

Descriptio ciuitatis Ierosolymitanæ.

IERVSALEM itaque ciuitas dei summi, de qua dicta sunt glorioſa, posita est in terra montosa: montes enim sunt in circuitu eius, habètque in circuitu terram fertilem & bonam, præterquam ad orientem & uersus Iordanem. Distat ab Acone triginta sex leucis, quæ scilicet est contra Aquilonem: à Sebaste uero siue Samaria distat sedecim leucis: à Sichem octo, & à Nazareth uiginti septẽ. Et hæc loca omnia sunt uersus Aquilonem. A Ioppe uero distat octo leucis inter occidentem & Aquilonem, à Iericho septem uersus orientem, à Bethleẽ duabus, ab Hebron octo, & hæ ciuitates sunt ad Austrum. Posita est itaq; hæc urbs ab Austro in latere montis Sion, & ab occidente habet montem Gion, nec est hodie situs eius mutatus ut aliqui fabulantur, cum ob locorũ munitionem transferri non possit à pristino situ. Est quidem nonnihil ampliata in latum, sed non in longum, cum à parte arcis & montis Sion extendi non possit, siquidem mons ille supereminet, intra muros tamen ciuitatis concluſus amplissimus, qui per se ferè ciuitati fundum præstare posset: nam initium sumit à portu aquarum siue fontis Silohæ uersus orientem, & suo tractu per meridiem usque ad occidentem ferè semicirculum describit, rupe prærupta semicirculum hunc cingente & consolidante. Concauitas uero huius semicirculi cum uersus ciuitatem exinanita esset, ut non commodum fundamentum castro esse potuerit, plurimum negotii priscis regibus fecit, quousque oppleretur. Porrò à parte occidentis ubi iugum montis initiũ sumere diximus, sita est turris Dauid in quodam colle ipsius præruptæ rupis, habebátq; à tergo uoraginem quandam quæ uenit à parte Australi montis Sion, & in huius turris angulo se reflectens gyrabat uersus orientem, diuidebatúrque in duas ualles profundas, quarum una uergit ad Aquilonem, altera ad orientem, alium scilicet constituentes angulum, oppositum illi angulo, cui innititur turris Dauid. Proinde uallis quæ à turri Dauid descendebat contra latus Aquilonare montis Sion usq; ad montem Moria, & reflectitur in orientẽ, separabat

ierusalem

Mons Sion.

Turris Dauid.

Mons Moria

ſeparabat montem Moria in quo fuit templum, à monte Sion, & totam inferiorem ciuitatem, extendebatúrque uſque ad torrentem Cedron, per locum ubi nunc eſt porta aquarum inter montem Sion & palatium Salomonis, quod ædificatum fuit in parte Auſtrali montis Moria, & hoc pacto cingebat uorago illa ex omni parte montem Sion, & hæc erat ciuitas Dauid. Verum nunc uorago ipſa tota repleta eſt, relictis tamen ueſtigiis prioris concauitatis. Altera uero uorago ſeu uallis quæ ab iſta iuxta turrim Dauid diuidebatur, procedebat uerſus Aquilonem, faciebátque foſſam ciuitatis iuxta longitudinem eius uſque ad plagam Aquilonis: & ſuper eam erat intrinſecus rupes eminens, quam Ioſephus Arram appellat, quæ ſuſtinebat murum ciuitatis ſuperpoſitum, cingentem ab occidente ciuitatem uſque ad portam Ephraim, ubi curuatur contra orientem uſque ad portam anguli, quæ in angulo ciuitatis conſtituta erat contra angulum Aquilonis & orientis: & ibi rurſus curuabatur ab Aquilone per orientem contra Auſtrum extra aream templi, includens illam & domum regis atque portã fontis ſiue aquarum iuxta montem Sion. Et iſte totius ciuitatis erat ambitus. Rupes autem illa ſuper quam ex parte occidentis erat extructus murus ciuitatis, erat ualde eminens, præſertim in angulo, ubi occidentalis muri pars connecteba tur Aquilonari, ubi & turris, Nebloſa dicta, erecta erat, & propugnaculum ualde firmum, cuius ruinæ adhuc uiſuntur: unde tota Arabia, Iordanis, mare mortuum, & alia plurima loca ſereno cœlo uideri poſſunt. Ab hac rupe ex parte occidentis decliuis pendebat ciuitas, nunc paulatim ſeſe inclinans, & rurſum ſenſim erigens uſque ad murum orientalem qui erat ſuper torrentem Cedron, ubi ciuitas ipſa contingebat littus fluminis, habens illic portam, quæ dicebatur porta ſterquilinii, eo quòd per eam ſordes ciuitatis defluebant in memoratum torrentem. Extra uallem quæ eſt à parte occidentis, fuit dominus crucifixus: & poſt paſſionem ſuam uorago illa fuit terra repleta, & longo poſt tempore ciuitas muro alio fuit cincta à turre Dauid uſque ad portam Ephraim, quæ nunc beati Stephani nominatur. Ab occidente uero rupes illa quæ erat pars montis Gion, qui in altum contra occidentem ſurgebat, ſupereminebat urbi, ſicque tota ciuitas ab iſtis duobus montibus quaſi in decliui pendebat. Mons Moria, in quo templum domini & palatium regis ædificata erant, aliquantulum altior erat ciuitate, ſed per Romanos complanatus fuit mons ille, & miſſus in torrentem Cedron cum omnibus ruinis templi & atriorum, id quod hodie aperte uideri poteſt. Area autem templi quadrata eſt, habẽs in longitudine & latitudine iactum arcus, & aliquid plus ſpatii, & templum in ea nunc ædificatum adhæret ferè muro ciuitatis, cum uetus templum longe ab eo diſſitum fuerit, quippe quatuor atriis interpoſitis, nec modo diſtat à muro torrentis Cedron ultra triginta pedes. Ab area templi contra Aquilonem, quantus ſcilicet eſt iactus lapidis, eſt porta uallis quæ ducit in uallem Ioſaphat: & hæc etiam uocatur porta gregis, quòd per eam introducebantur greges immolandi in templo. Proinde intrantibus portam uallis ſeu gregis, ad ſiniſtram occurrit, piſcina probatica, in qua Nathinnei lauabant hoſtias, quas tradebant ſacerdotibus in templo offerendas: & hæc duas porticus habuiſſe oſtenditur, in quibus ſecundum Ioannem iacebant infirmi, aquæ motum expectantes. Ad dextram uero oſtenditur

Nebloſa.

Mons Moria.

Piſcina probatica.

Digitized by Google

alia piſcina grandis, quæ dicebatur piſcina interior, facta ab Ezechia: nam obturans ſuperiorem fontem aquarum Gion, auertit aquas eius, direxítque uerſus occidentem urbis Dauid, incidens ferro petram per uallem quam paulo ſuperius commemorauimus, introduxit aquas per medium ciuitatis in piſcinam iſtam, ne populus in obſidione poſitus aquæ penuria laboraret: fontẽ uero aquarũ Gion, qui non longe diſtabat ab agro fullonis, duxit in ſuperiorem piſcinam, quæ eſt ſuper natatoria Siloha. Et hæc quidem Achaz incepit, ſed non perfecit. De hac piſcina & hoc fonte atque eius ſitu loquitur Iſaias: Egredere ad extremũ aquæductus piſcinæ ſuperioris in uia agri fullonis. Dicitur autem piſcina ſuperior reſpectu natatoriæ Siloha, quæ tanquam inferior recipit aquas de fonte Siloha. Et ne erres in his piſcinis, aduerte quòd prima & præcipua piſcina in Ieruſalem erat piſcina probatica, duas habens porticus, quam Salomon fecit pro miniſterio templi. Secunda fuit iuxta illam contra Aquilonem, dicta interior, quam fecit Ezechias, ut dictum eſt. Tertia natatoria Siloha, quæ erat ſub monte Oliueti, & ſub monte Sion, prope agrum Halzeldemah, habebátque aquam de fonte Siloha, quam Ezechias quoque fecit. Quarta erat ſuperior piſcina, de qua dictũ eſt, quã Ezechias etiam fecit. Et hæc non fuit in ciuitate, ut quidam ſentire uidentur, cum ciuitas ipſa altior fuerit origine eius, de qua hæc piſcina ſuas hauriebat aquas, nempe de fonte Siloha, & de fonte inferiori aquarum Gion. Vallis Ioſaphat cingebat ciuitatem ex parte orientis, ſub monte Oliueti deſcendens: & quanuis adhuc ſit profunda, multum tamen eſt impleta. Romani enim, ut dicit Ioſephus, ab illa parte ciuitatem oppugnantes, inciſis oliuis & aliis arboribus atque aggeribus inde factis, eam impleuerunt. Sed & poſtea capta ciuitate, AElius Adrianus iuſſit ruinas atriorum & templi proiici in torrentem Cedron atque complanari montem Moria, & ciuitatem aſpergi ſale, quæ uſque in hunc diem oculariter uidentur facta. Sepulchrum uirginis glorioſæ oſtenditur in ualle Ioſaphat, non in ima eius profunditate, ſed in pede montis Oliueti, & in editiori loco quàm ſit ipſa uallis, quod ante ſubuerſionem ciuitatis extra terram eminebat: nunc uero eſt ſub terra, unà cum eccleſia circum ſepulchrum extructa. Non longe ab hoc loco oſtenditur alia eccleſia, ubi fuit hortus Gethſemani, quem dominus oraturus ante paſſionem ſuam intrauit, iuxta montem Oliueti cuidam rupi concauæ adhærens, ſub qua diſcipuli ſediſſe memorantur, cum ipſe oraret ad patrem. Sub monte Sion contra regiam Salomonis in occidentali latere uallis Ioſaphat eſt fons Siloha, à quo per aquæductum deriuatur aqua in piſcinam ſuperiorem & in natatoriam Siloha, non ſemper, ſed quando inundat aquis. Porrò ambæ piſcinæ ſunt in pede montis Sion. Suſcipiunt quoque hæ piſcinæ aquas de fonte Gion inferiore, qui oritur ſub agro fullonis. Iuxta has piſcinas ad iactum lapidis ultra uallem ad plagam Auſtralem eſt ager Halzeldemah, emptus triginta argenteis illis, quibus Iudas dominum uendidit, deputatus in ſepulturam peregrinorum. Infra piſcinas iſtas & agrum Halzeldemah contra orientem, fluit torrens Cedron, colliguntúrq; in ipſum omnes aquæ, quæ tempore pluuiarum in altiora quæq; loca circumadiacentia ab aere deſcendunt. Non longe à ſepulchro uirginis benedictæ auditur ſtrepitus eius ſub terra ad locum iſtum properantis: augeſcit quoque ex aquis quæ fluunt ex memoratis piſcinis, & defertur in

Vallis Ioſaphat.

Sepulchrum Mariæ.

Gethſemani.

Halzeldemah.

Cedron.

uallem

uallem Gehennon, quæ etiam locus Tophet uocatur, ubi est fons Rogel, lapis Zoeleth, & ubi Adonias fecit conuiuium, cum regnare instituisset. Ibi quoque Isaias sepultus dicitur, serra prius iuxta fontẽ Silohæ sectus. Sunt hæc loca amœnissima, deliciis plena, uiridariis & hortis consita, irrigante ea torrente Cedron. Sub hunc locum est mons offensionis, ubi fuit lucus ille detestabilis, in quo insani homines traiiciebant filios suos per ignẽ, offerentes eos dæmoniis. Et hæc de forinsecis locis ciuitatis Ierosolymitanæ dicta sufficiant. Nunc etiã quædam perstringemus breui sermone, quæ intra mœnia eiusdem urbis continẽtur. Et quidem ecclesiæ sepulchri dominici principatũ concedimus: hæc rotũda est, habẽtq; in medio aperturã rotundam, sub qua sepulchrũ dominicum sub diuo consistit nullo tectum imbricamẽto. Spelunca sepulchrũ domini continens, habet in longum aliquot pedes, foris quidem marmore tecta, intus uero adhuc nuda conspicitur, sicut tempore passionis fuit. Ostium quod ducit in hanc speluncam, ponitur ab oriente, & est ualde paruũ. Et cum ingressus fueris speluncam, sepulchrũ ponitur ad dextram, hoc est ad parietem speluncæ Septentrionalem, factum de marmore grisei coloris, habens in longitudine octo pedes, sicut & spelunca ipsa: nec est in crypta illa lumen aliquod cœleste, sed lampades aliquæ accensæ reddunt eam illustrẽ. Et nota quòd ante speluncam dominici sepulchri est alia crypta eiusdem magnitudinis & figuræ, solo pariete intermedio à priori segregata, & ad hanc primo descenditur, deinde per ostium intermedii parietis uenitur in speluncã dominici sepulchri: & ostium illud fuit clausum, quando mulieres tempore resurrectionis dominicæ dicebant, Quis nobis reuoluet lapidem ab ostio monumenti? Mons Caluariæ, in quo dominus crucifixus est, distat à loco sepulchri centũ & octo pedibus, & est alcenlus à superficie pauimenti ecclesiæ ad locũ ubi crux rupi infixa fuit, uiginti octo pedum. In ea rupe adhuc apparet sciſſura, in morte domini facta. A Caluaria per decem pedes ostenditur pars columnæ, in qua Christus fuit flagellãtus, illuc ex domo Pilati translata. Non longe ab hoc loco descenditur per XLVIII gradus ad locum ubi Helena inuenit crucem domini defossam. De magnitudine huius urbis scribit dominus Iacobus patriarcha Ierosolymitanus in libro quem de terra sancta composuit in hunc modum, Est sæpẽ nominata & sæpius nominanda ciuitas secundum omnes eius partes in monte sublimi sita, muro ualido undique cincta, nec nimia paruitate angusta, nec magnitudine cuiquã fastidiosa. A muro nanque usque ad murum habet distantiam, quantum iacere potest arcus, habens insuper à parte occidentali munitionem ex lapidibus quadris, ferro & plumbo indissolubiliter compaginatã, quæ ab uno latere ciuitati est pro muro, appellatúrque turris Dauid. Ipsa tamen eadem est, quæ à quibusdam Antonina dicitur, habẽtque montem Sion ab Austro, in quo Dauid sibi habitaculum fecit, in quo etiam cum aliis regibus Iuda sepultus est, & eam appellauit ciuitatem Dauid. Mons autem Caluariæ, in quo dominus crucifixus est, à parte occidentis erat extra murum ciuitatis: sed AElius Adrianus ipsam per Titum & Vespasianum omnino destructam reparauit, & adeo ampliauit, ut locum crucifixionis & sepulturæ dominicæ intra murorum ambitum comprehenderit. Hactenus ille. Nunc de portis eius. Prima erat porta Dauid, quæ erat in latere montis Sion contra occidentem, ubi erat angulus

Gehennon.

Sepulchrum dominicum.

Caluariæ locus.

Ieruſalem deſcriptio.

Octo portæ.

Digitized by Google

ciuitatis inferioris, oppositus turri Dauid, in loco scilicet ubi duæ uoragines ab una nascebantur, una ad Aquilonem, & altera ad orientem uergente: ubi & testudo facta est ultra uallem unam, per quam à porta illa erat exitus & introitus. Ad dexteram huius testudinis Iudas in sycomoro quadam laqueo se suspendit.

Porta piscium. Ista quoque porta dicebatur porta piscium, quia per eam erat uia ad Ioppen & ad alia loca maritima unde pisces inferebantur. Dicebatur quoque porta negotiatorum, quia per eam erat uia in Bethleem, Hebron, Gazam, AEgyptum & AEthiopiam. Nam ducebat ad agrum Fullonis iuxta montem Gion, ubi à sinistris ibatur in Hebron, à dextra uero uersus Ioppen. Et hæc eadem uia post modicum interuallum iterum diuidebatur: nam ad sinistram ducebat in uallem Raphaim sub castro Bethsura uersus Philistiim & Gazam, & inde in AEgyptum atque AEthiopiam, unde negotiatores merces uarias adducebant. Et ad dextrã ducebat in Emaus, Ramatha & Ioppen contra occidentem ad mare mediterraneum. Secunda porta ab ista, fuit in eadem parte muri, respiciens etiam ad occidentem, & partim ad Aquilonem, uocabatúrque Iebus à Iebusæis, & Iudiciaria, quia extra eam fiebat iudiciorũ exequutio. Vnde & extra eam fuit dominus crucifixus. Huius portæ uestigia adhuc apparent in muro ueteri ciuitatis. In nouo uero muro, qui includit sepulchrũ domini, respondet ei porta eodem nomine appellata, ducens in Silo & Gabaon. Tertia porta ab ista, est contra Aquilonem, uocatúrq; porta Ephraim & porta sancti Stephani, qui extra eam lapidatus fuit: & hæc ducit in Sichem, Samariã & Galilæam. Quarta ab ista est contra orientẽ in angulo ciuitatis iuxta torrentem Cedron, dicta porta Anguli, quia in angulo ciuitatis sita erat. Dicta quoq; est porta Beniamin, quia per eam fuit uia in Anathoth, Bethel, in desertum & ad ciuitates alias tribus Beniamin. Quinta porta erat contra Austrum ab ista, dicta porta Sterquilinii, quia per eam deferebant aquæ pluuiales sordes ciuitatis in torrentem Cedron. Sexta porta similiter respiciebat Austrum, & posita erat iuxta torrentem Cedron, dicta porta gregis, quia per eam introducebantur greges immolandi in templum, erátque probatica piscina haud longe ab ea. Dicta quoque fuit porta uallis, quia per eam ducebat uia in uallem Iosaphat: & porta fontis draconis, à fonte illo sic denominata. Septima erat porta aurea super torrentem quoque Cedron posita, & Austrum respiciens, quæ magis erat porta templi quàm ciuitatis, quia ducebat per compendiũ ad montem Oliueti. Octaua quoque posita fuit super torrentem Cedron uersus Austrum, sita inter montem Sion & montem templi, dicebatúrq; porta Aquarum, quia ducebat ad fontem & natatoria Silohæ in uallem Gehennon.

Montes circa Ierusalem.

Mõs Oliueti AB ORIENTALI parte ciuitatis est mons Oliueti, altior cæteris circumiacentibus montibus. In eius summitate est ecclesia constructa, in loco ubi dominus ascendit in cœlum. Ad Austrum est mons offensionis, ubi scilicet Salomon templum posuit idolo Moloch. Subter eum est locus Tophet siue Gehennon. Inter orientem & Austrũ est ager Halzeldemah, habens à tergo montem mediocriter sublimem, qui eodem appellatur nomine. Porrò ab occidente adhæret ei ager Fullonis, qui ab occidente terminatur in mõtem Gion. Et hic mons ab occidente imminet ciuitati, sed sensim decrescit uersus portã iudiciariã.

Mons scandali.

Mons Gion

Vltra

Vltra torrentem Cedron in latere Aquilonari montis Oliueti est mons alius altus, quatuor stadiis à Ierusalem distans, ubi Salomon idolo Moabitarum nomine Chamos templum construxit, & ubi tempore Machabeorum ædificatum fuit castrum, cuius indicia adhuc hodie ibi cernuntur. Duabus leucis à Ierusalem, in angulo qui est inter occidentem & Septentrionem, est mons Silo, qui nunc ad sanctum Samuelem dicitur, ubi fuit arca domini longo tempore, & tabernaculum fœderis, quod fecerat Moses in deserto. Hinc per unam leucam est Gabaon ciuitas in tribu Beniamin, & in eodem monte sita: unde erant Gabaonitæ, qui funibus in collum missis, uenerunt ad Iosue, fraudulenter cum eo fœdus ineuntes. A Ierusalem decem numerantur leucæ contra occidentem ad castellum Emaus, ubi dominus in fractione panis cognitus est à discipulis. Is locus hodie Nicopolis dicitur. A Ierusalem duæ sunt leucæ contra occidentem ad Bethoron inferiorem, de qua fit mentio in libro Iosue. A Ierusalem contra occidentẽ quatuor sunt leucæ & dimidia ad Cariath Iarim, quæ una fuit de urbibus Gabaonitarum, ubi arca domini uiginti annis mansit, postquam à Philisteorum terra fuit reducta. A Cariath Iarim ferè ad occidentem est Lachis, etiam una ex urbibus Gabaonitarum, quam obsedit Sennacherib tempore Ezechiæ. De Cariath Iarim si duabus leucis contra Austrum procedas, occurrit Bethsames oppidum, ad quod uaccæ duxerunt arcam dei tempore messis triticeæ, ubi plurimi mortui sunt qui arcam dei nudam uiderunt. A Ierusalem decem leucis uersus occidentem est Ramatha Sophim, quæ partim erat de tribu Beniamin, & partim de tribu Iuda, sita tamen in monte Ephraim. Dicta quoq; fuit Aramathia, de qua fuit Ioseph nobilis decurio, qui sepulturæ domini interfuit. Hinc quoq; Samuel propheta oriundus fuit, ibique sepultus, & uocatur hodie Ramula. A Ramula uersus occidentem tres sunt leucæ ad Ioppen ciuitatem, ubi Ionas nauim intrauit, cupiens fugere à facie domini in Tharsis, hoc est ad insulas maris. Porrò ad Bethleem ciuitatem Dauid ad Austrum sitam, tres sunt leucæ, in cuius siniſtra parte est uia quæ ducit in Hebron, in qua uiatori quoque occurrit si parum ad dextram declinet, sepulchrum Rachelis, cui pyramis pulchra immi net à Iacob in titulum monumẽti extructa: est Bethleem sita in colle alto & oblongo, habens in occidente & in decliui loco collis ingressum, ubi etiã est cisterna iuxta portam, de qua Dauid bibere desiderauit, cum esset in præsidio. In extremitate uero orientali sub rupe quadam, quæ erat iuxta murũ ciuitatis, fuit secundum morem illius terræ locus pro stabulo, habens præsepe in rupe excisum, ubi mundi saluator de Virgine natus & reclinatus fuit, cum locus alius commodior in diuersorio non esset quàm præsepe, in quod mũdi creator & redemptor reponeretur. Hic hodie sacellum est extructũ nobilissimum, stratũ mormore, & marmoreis erectum columnis, ut uix hodie inueniri possit locus sacer illo pulchrior, ut etiam Sultanus tentarit hinc asportare columnas & alia crusta marmorea quibus parietes nitent, ad decorandum palatium suũ Babylonicũ: sed serpente subito apparente, & terrorem incutiente, desistere coactus est à concepto proposito. Videntur quoque iuxta hanc ecclesiam indicia quædam monasterii, in quo lectus & sepulchrum diui Hieronymi peregrinis ostenditur. Item ostenditur locus occisionis innocentium puerorum, & sepulchra Paulæ & Eustochii,

Mons Silo.

Gabaon.

Emaus Nicopolis

Bethoron.

Cariath Iarim.

Lachis.

Bethsames.

Ramatha.

Ioppe.

Bethleem.

Digitized by Google

haud longe ab hac eccleſia. A Bethleem per dimidiam leucam ad occidentẽ eſt
Bezec. uilla Bezec, ubi captus fuit Adonibezec, & truncatus ſummitates manuũ atq; pe
dum. Creſcit ibi optimũ uinũ, quo melius in terra illa non inuenitur. A Bethleẽ
Thecua. duabus leucis contra collem Achillæ eſt ciuitas Thecua in monte ſita, de qua fuit
Amos propheta, ibidẽ Ochozia rege Iſrael, occiſus & ſepultus. Inter Thecuã &
Engaddi ad ſiniſtram cõtra deſertũ Quarentanæ eſt caſtrũ Herodiũ alto loco
Herodium. ſitum ab Herode extructũ. A Thecua duabus leucis, inter orientẽ & Auſtrum,
eſt Zoph oppidum iuxta deſertũ Zipheorũ patria, ubi Dauid uagabundus la
Ziphei. tuit. Huic cõtra Auſtrũ adiacet deſertum Maon, in quo eſt mons Carmelus, iux
ta quẽ Nabal repulit nuntios Dauid. Nota eſt hiſtoria. Ab hoc deſerto Maon,
inter Auſtrum & orientẽ, parũ diſtat mons Seir ſiue Idumea, quam terram filii
Idumea. Iſrael longo tẽpore iuſſi ſunt circuire. Quòd ſi à memorato deſerto contra Au-
Amalech. ſtrum uadas, occurret terra Amalech, quam iuſſus eſt Saul ſubuertere interfectis
habitatoribus eius. Ante terram Amalech contra mare mortuũ eſt Cadeſbarne,
Cadeſbarne. locus unde Moſes XII miſit exploratores. A Bethleem tres ſunt leucæ uerſus Au-
Rama. ſtrum ad collem Rama, in qua uidetur tota Arabia uſque ad montem Seir, &
omnia loca circa mare mortuum, itémque littus maris magni à Ioppe uſque ad
Gazam. A Rama duabus leucis prope uiam quæ ducit in Hebron eſt prædium
Mamre. Mamre, ubi habitabat longo tẽpore Abrã iuxta ilicẽ. Ab hac ilice per dimidiam
Hebron. leucam uerſus dexterã, eſt Hebron ciuitas illa uetus, olim Cariath Arbe dicta, in
qua regnauit Dauid VII annis: ſitáque fuit in monte. Hodie præter magnas rui-
nas nihil ibi cernitur, ſed ad tres iactus arcus Auſtrũ uerſus, declinando tamen
paululum ad orientẽ, eſt Hebron noua extructa, in loco ſcilicet ubi erat ſpelun-
Spelunca du plex. ca duplex, ubi ſepulti ſunt Adam & Eua, Abraham & Sara, Iſaac & Rebecca,
Iacob & Lia. Saraceni circa ſpeluncam duplicẽ, quæ erat in eccleſia cathedrali,
ædificauerunt munitionẽ. A ſpelunca duplici ad occidentẽ, ad iactum arcus unũ,
Ager Dama ſcenus. eſt ager Damaſcenus, ubi plaſmatus dicitur Adam, habẽtque argillam rubeam,
flexibilem in modum ceræ, quæ per camelos in magna quantitate in AEgyptũ,
AEthiopiam, Indiam, & alia loca deportatur. Nam abutuntur ea in uarias ſu-
perſtitiones. Iuxta hunc agrum Damaſcenum, oſtenditur etiam locus ubi Cain
fratrem ſuum Abel occidit. Fabulantur quoq; illic Adam & Euam multo tem-
pore luxiſſe Abel filium ſuum in ſpelunca rupis cuiuſdam, quæ ad Auſtrum pa
Dabir. tet. Ab Hebron tribus leucis contra Auſtrum eſt Dabir, quæ & Cariath Se-
pher, id eſt ciuitas libri ſeu literarum, de qua in Ioſue. Ab Hebron tres nume-
rantur leucæ contra Aquilonem, declinando paulum ad occidentem, ad Nehel
Eſcol, id eſt torrentem Botri, unde exploratores portauerunt palmitem uuæ. Ad
læuam huius uallis per dimidiam leucam deſcendit riuus, in quo Philippus ba-
ptizauit eunuchũ Candacis reginæ, haud longe à Sicelech. A Nehel Eſcol octo
numerantur leucæ uerſus Ieruſalem, ad domum Zachariæ, quam intrauit præ
Nobe. gnans uirgo Maria, ſalutatura Eliſabeth. A domo Zachariæ tres ſunt leucæ uer
ſus Aquilonem, & itidem tres leucæ à Nicopoli contra Vulturnum, ad Nobe ci
uitatem ſacerdotum, quæ nunc Bochnopolis dicitur, in uia quæ Dioſpolim du-
cit atque Ramatha, ubi Dauid ab Abimelech accepit gladium Goliath Gethæi.
Hæc de Ieruſalem & locis circumadiacentibus dicta ſufficiant.

Ab Acone

Digitized by Google

Ab Acone uersus Austrum iter.

QVATVOR sunt leucæ ab Aconensi ciuitate ad oppidum Caiphæ, in pede montis Carmeli ad Aquilonem situm. A Caipha tres numerantur leucæ ad castrum peregrinorum fratrum militiæ templi, munitissimum quidem, & in corde maris situm, talibus muris & antemuralibus cinctum, ut ferè inexpugnabile sit. A Caipha ad leucam unam & dimidiam in monte Carmeli est spelunca Eliæ & mansio Elisei: ubi hodie habitant fratres Carmelitæ. A castro peregrinorum quatuor sunt leucæ ad Cæsaream Palestinæ metropolim, in qua fuit sedes archiepiscopalis, quámque Herodes magnus instaurauit, & in honorem Cæsaris Cæsaream appellauit: in ea Petrus baptizauit Cornelium centurionem. A Cæsarea nouem leucis contra Austrum est munitio Arsur, quondam Antipatrida ab antipatre Herodis magni dicta, Hæc aliquando fuit fratrum de hospitali sancti Ioannis. Ab Arsur quatuor sunt leucæ contra orientem ad Manathat, nunc Kato dicta, & sub monte Ephraim sita non longe à monte Saron. In hac Saraceni posuerunt præsidium militum contra castrum peregrinorum. A Kato quatuor leucis contra Austrum est mons Saron & oppidum Sarona, de quo fit mentio in Actibus apostolorum. De Arsur octo sunt leucæ usque ad Ioppen, & hinc quatuor numerantur usque in Geth, quæ olim una fuit de principalioribus ciuitatibus Philistinorum: sed nunc paruum est casale, uocatúrque Ybilim in colle situm. A Geth duæ sunt leucæ contra Austrum ad Bethsames Iuda. Hinc si ad orientem procedas, post sex leucas occurrit mons Modin, de quo oriundi fuerunt Machabæi, & ostenditur illic sepulchrum eorum. A Bethsames contra occidentem, ferè per quatuor leucas haud longe à mari est Accaron, etiam una de principalioribus ciuitatibus Philistinorum. Verum hodie exiguum est casale, antiquo retento uocabulo. Ab Accaron quatuor sunt leucæ uersus Austrum ad Azotum, quæ etiam una fuit ex potioribus Philistinorum ciuitatibus, una leuca à mare distans, sed hodie parua est uilla. A Ioppe duæ sunt leucæ ad Lidam seu Dispolim. Hinc quatuor leucæ contra orientem ferè, paululum ad Aquilonem declinando, est Lobna, non longe à Lachis quam cepit Iosue, & quam obsedit Sennacherib. Inde per tres leucas, in uia quæ ducit ad Gabaon, est Aceda oppidum, & Maceda, ubi quinque reges se absconderant in spelunca, de quo in Iosue. Hinc si progrediaris tribus leucis contra orientem, non longe à Nobe, est Sochoth Iudæ, iuxta uallem terebynthi, ubi puer Dauid in funda & lapide interfecit Goliath Gethæum. A Nobe, quæ hodie Bethnopolis uocatur, sunt tres leucæ usque in Emaus, quæ hodie Nicopolis appellatur. Ab Emaus spatio unius leucæ & dimidiæ ascenditur per uallem Raphaim, à latere domus Zachariæ, quæ relinquitur ad dextram euntibus in Ierusalem. Ab hac Zachariæ domo numerantur tres leucæ & dimidia dextrorsum ad castrum munitissimum Bethsura nomine, situm in latere montis contra Bezeclz & Bethleem, quod ædificatum fuit tempore Machabeorum, & paulopost fraudulenter captum ab Antiocho adolescente. Distat autem ferè per unam leucam à Ierusalem. Ab Azoto quatuor leucis contra Austrum est Ascalon, quarta Philistinorum ciuitas, sita in littore maris, & habens formam semicircularem, unicum ferè robur & propugnaculum Saracenorum

Castrum peregrinorum.

Fratres Carmelitæ.

Cæsarea Palestinæ.

Izato.

Ioppe.

Geth.

Bethasmes.

Mõs Modin

Accaron.

Azotus.

Lida.

Lobna.

Aceda.

Sochoth.

Emaus.

Bethsura.

Ascalon.

Digitized by Google

Gaza. in terra alia. Ab Aſcalone duabus leucis cõtra Auſtrum eſt Gaza, in littore quoque maris ſita, quæ nunc communiter Gazara appellatur, & tranſit per eam uia in AEgyptum. A Gaza quatuor numerãtur leucæ uſque ad Berſabee, quæ nunc Berſabee. Giblin dicitur, & eſt terminus Iudææ atq; terræ promiſſionis contra Auſtrum. In hac manſerunt multo tempore Abraham & Iſaac, ut patet in Geneſi. Diſtat ab Hebron ſicut & Gaza paulo amplius una diæta. Vltra hanc extremitatẽ terræ ſanctæ eſt deſertum illud magnum, quod ad AEgyptum uſque ferè extenditur, in quo oberrauerunt filii Iſrael quadraginta annis. Itaque longitudo terræ Longitudo terræ ſanctæ. ſanctæ ab Aquilone incipit à monte Libano iuxta Cæſaream Philippi, extenditúrque contra Auſtrum uſque in Berſabee Iuda, quæ eſt contra deſertum, complectens plus minúſue LXVII leucas. Latitudinem uero eius non adeo exacte obſeruaui. Porrò memorata longitudo decem tantum complectitur tribus. Tribus Iuda ſuperiorem obtinuit regionem, quæ in longitudine quidem extenditur Inda. ab AEgypto uſque in Ieruſalem, dicitúrque interuallum illud occupare ſeptem diætas. In latitudine uero incipit à lacu aſphalti, hoc eſt à mari mortuo, & deſinit uſque ad mare magnum in occidente. Tribui Simeonis obuenit pars in ipſa Simeon. tribu Iudæ, nempe quæ eſt iuxta AEgyptum circa montana Arabiæ. Beniamitæ ſortiti ſunt poſſeſſionem ſuam à Iordane uſque ad mare magnum in longitu Beniamin. dine, latitudo uero eius eſt ab Ieruſalem uſque in Bethel, quatuor ferè compleEphraim. ctens leucas. Tribus Ephraim ſortem ſuam accepit à Iordane fluuio uſque ad Gaderam, quæ eſt iuxta Ioppen, & ex tranſuerſo uſque ad campum magnũ ubi Manaſſe. incipit Galilæa. Tribus Manaſſe una medietas incipit à Iordane, & terminatur ad mare magnum, & in tranſuerſo quæ eſt latitudo eius, deſinit in Bethſan. Tri Iſachar. bus Iſachar ſecundum longum incipit à Iordane & terminatur ad Carmelum iuxta Magedo: in latitudine uero habet Bethſan & montẽ Thaborinũ extremi- Zabulon. tates. Tribus Zabulon habet Carmelum & lacũ Geneſareth extremitates longitudinis, & in latitudine à monte Thabor uerſus Nazareth, quinque occupat leu Aſer. cas. Tribus Aſer occupat totam terrã à Carmelo maris uſq; ad Sidonẽ magnam, in longitudine ſcilicet uiginti leucarũ continẽs ſpatium: in latitudine uero extenditur à mari magno uſque Naſon & Aſſor per ſpatium nouẽ leucarum. Tribus Neptalim. autem Neptalim accepit partes orientales uſq; ad Damaſcum, Galilæã ſuperiorem à mari Galilææ uſq; ad montẽ Libani, fontéſq; Iordanis includens, & hæc in longitudine: iuxta latitudinem uero tranſit ab Aſſor uſque ad regionẽ Traconitidis. Tribus Dan occupat loca conuallis iuxta mare magnum, ab Auſtro ter- Dan. minata ad Azotum: ab Aquilone ad Doram, habens ſcilicet à tribu Iuda Azotum, Accaron & Geth: & à Beniamin Iamniã & Ramatha uſque ad Ioppen. Et ut in ſumma dicã, tota terra ſancta à Iordane uſq; ad mare magnũ, quæ eſt latitudo eius, ab oriente ſcilicet in occidentem, non uidetur excedere ſedecim leucas. In longitudine uero, quæ ab Aquilone in Auſtrum computatur, à Dan ſcilicet, quæ nunc Belenas ſiue Cæſarea Philippi dicitur, uſq; ad Berſabee, quæ nunc Giblim appellatur, habet circiter ſexaginta quatuor aut ſex leucas. Et hæc de magnitudine, urbibus, fluminibus, & cæteris locis terræ ſanctæ dicta ſufficiant.

De fertilitate terræ ſanctæ & uariis eius habitatoribus.

HABET terra ſancta id in ſacris literis præconii, ut reliquas terras in bonitate

Digitized by Google

bonitate & fœcunditate excellat, atq; longe poſt ſe relinquat; quippe quæ melle & lacte exuberare dicitur, per quæ intelliguntur omnia ea quibus opus habet mortalis hæc uita. Eſt ſolum ipſum frumenti feraciſſimum, quippe quod in cultura ſua minimum laborem exigit, & multum reddit fructum. Nam id ſæpe oculis meis uidi, duobus tantum bobus aratrum inuerti: nec agros ſtercore opus habere cum ſuapte natura terra ipſa pinguis ſit, & in pleriſque locis hoc externo minime egeat condimento; roſas, tutam, fœniculum, ſaluiam & alias herbas humus ipſa ſponte producit. Lana quoque ſuccida ibi creſcit in frutetis quibuſdam, quorum ſemina ſingulis annis in terram ſparguntur, & ex his conſurgit caudex quidam, in cuius folliculis lana illa colligitur. Creſcunt quoque ibi cannæ molles, ex quibus colligitur ſaccarum. Habent hæ cannæ medullam quandam humidam in modum ſambuci, quæ in peluim expreſſa atque in æneis cadariis decocta, optimum efficitur ſaccarum. Id tamẽ ingenue fateor, raro illic inueniri poma, pira, ceraſa, nuces, & alios ſimiles fructus arboreos, ſed è Damaſco illuc deferuntur, qui tamen adeo ſolis ardore decocti ſunt, ut diu conſeruari nequeant: At loco illorũ habent alios fructus, qui etiam per totũ annum in arboribus conſeruantur, ut ſæpe uideas unam arborem ſimul flores & fructus maturos geſtare. Ex his faciunt incolæ uaria condimenta, quibus pultes, carnes, piſces, & alios cibos ſapidiores reddunt. Habent poma cetrina magna, ex quibus optima conficiunt electuaria. Habent & alia optima poma & mirabilia, quæ poma paradyſi ab eis uocantur. Hæc creſcunt in modum maximi botri, quantitatem habent mediocris cophini, cuius grana ſunt ipſa poma, ita ut non raro centum poma, & aliquando plura ſimul conglobata in modum uuarum reperias, quorumquodq; oui habet magnitudinẽ, obductum folliculo ſpiſſo crocei coloris, qui decorticatus dulcẽ & delicatum relinquit fructum. Hæc arbor ultra biennium non durat, ſed arefacta, ex radicibus alios ſurrogat ſurculos. Folia eius adeo longa ſunt, ut ſtaturam hominis erecti ferè excedant. Latitudo uero tanta eſt, ut duo folia hominis corpus commode tegere poſſint. Vineæ multæ ſunt in terra ſancta, & plures eſſent, ſi Saracenis uini uſus in uniuerſum non eſſet interdictus. Hi autem terrã illam hodie pro maiori parte ſubiectam tenẽt: & ubi uineas inueniunt eradicant. Optimũ uinũ quod in ea inuenitur, creſcit circa Bethleem in ualle Raphaim, & in Neheleſchol, unde exploratores portauerunt palmitem uuarũ ut in Numeris legimus. Circa Sidonẽ quoq; & Anteradũ, itémq; ſub Libano monte bonũ creſcit uinum, & ut mihi retulerunt indigenæ Anteradi, colligũt uno anno ab eadem uite triplex uinũ; hoc eſt, habent uno anno tres uindemias. Nam cum uitis tẽpore Martii conſuetos produxerit botros, id ligni quod uacuũ eſt à fructu, reſecatur, & tũc ex relicto palmite in Aprili alius & nouus repullulat ſurculos, ſuos quoq; ſecum ferens fœtus. Qui & ipſe truncatus, in Maio nouum producit ramuſculum, ſerotinis oneratum uuis. Et hac arte fit, ut primi botri in Auguſto ad maturitatẽ perducti ſuam uindemiã requirant. Secundi uero qui in Aprili floruerunt, in Septembri racemantur: & tertii in Octobri. Hinc etiã eſt ut in terra ſancta botros uenales inuenias à die Ioannis Baptiſtæ uſque in diem diui Martini. Habentur quoq; in ea terra ficus, malogranata, mel, oleũ, pepones, cucumeres, melones, citruli, cucumeres Babylonyci, & alii multi fructus his ſimiles. Frumentum quoq; ipſum eſt delicatiſſimũ, ut non

Lana in Frutetis.

Poma paradyſi.

Tres vno anno vindemiæ

uideatur mihi quod unquam meliorẽ comederim panem quàm Ieroſolymis. Porci ſylueſtres, capreoli, lepores, perdices & coturnices abundant in terra ſancta, ſicut & leones atque urſi. Sed & cameli ibi in maximo habentur numero.

Qui homines terram ſanctam inhabitent.

SVNT IN terra promiſſionis homines ex omni natione quæ ſub cœlo eſt, & uiuit quælibet gens iuxta ritum ſuum. Et ut uerũ loquar, in noſtram magnam confuſionem, nulli in ea peiores & in moribus corruptiores inueniuntur quàm Chriſtiani, cuius hanc eſſe rationem arbitror. Quando aliquis in Hiſpania, Gallia, Germania, Italia, aut aliis Chriſtianitatis nationibus malefactor deprehenſus fuerit, utpote homicida, latro, fur, inceſtuoſus, adulter, fornicator, proditor, & timet propterea à iudice condignam ſibi irrogari pœnam, fugit & tranſfretat in terram ſanctam, quaſi hoc contractum aboliturus malum, & cum illuc uenerit, non animum ſed locum mutauit, & euenit ſibi id quod ſcriptum eſt, Nunquid AEthiops poteſt mutare pellem ſuam? Tales ſunt hodie in terra ſancta non pauci, qui ſpoliant peregrinos & conterraneos ſuos, ad ſe bona fiducia diuertentes, & nihil mali de eis ſuſpicantes: deteſtabiléſque illi patres deteſtabiliores poſt ſe relinquunt filios, qui pollutis pedibus calcant loca ſancta, & ſua peſſima uita id efficiunt, ut ſancta dei in magnum ueniant contemptum. Sunt autem præter Chriſtianos in terra promiſſionis & aliæ uariæ gentes, præſertim Saraceni, qui Mahumetum prædicant, & legem eius obſeruant, agnoſcẽtes etiam Chriſtum ueluti magnum prophetam, de ſpiritu ſancto conceptum, & natum ex uirgine Maria, ſed negant eum paſſum & mortuum, uerum cum illi placuit, aiunt, aſcendit in cœlum. ſedétque ad dexteram patris ut filius. Mahumetum uero dicunt ſedere ad ſiniſtram dei, & eum ut dei nuntium ad ſe tantum miſſum. Sunt homines illi Mahumetani immundiciæ addictiſſimi, ducúntque tot quot paſcere poſſunt uxores, præter id quod Gomorraico fœdati ſunt uitio. Sunt tamen hoſpitales, & ſatis humani, id quod non ſemel tantum in meipſo ſum expertus. Pro modico miniſterio illis exhibito, copioſam reddũt mercedem. Sunt præterea in hac terra Syriani, qui quidem Chriſtiani ſunt, uerum Latinis nullam ſeruant fidem, miſere & pauperrime uiuunt: auaritiæ ſtudentes, nemini eleemoſynam largiuntur. Ditiſſimus inter eos non delicatius uiuit quam pauperior. Inter Saracenos habitant, & ut plurimum officiis eorum mancipantur. In habitu à Saracenis ferè nihil differũt, niſi quòd per cingulum laneum ab eis aliquid diſcriminis habent. Græci ſimiliter Chriſtiani ſunt, ſed ſchiſmatici, & à Romanæ eccleſiæ obedientia alieni: ſunt & aliis multis implicati erroribus, faxit deus ne & Latinis multæ irrepſerint ſtultitiæ. Apud Græcos omnes ferè prælati ſunt monachi, magnáque abſtinentiæ, & habentur à plebeis hominibus in magna reuerẽtia & honore. Sunt quoq; in hac terra Armeni, Georgiani, Neſtoriani, Nubiani, Iabeani, Chaldæi, Maronitæ, AEthiopes, AEgyptii, & multæ aliæ gentes, quæ quidẽ omnes confitentur Chriſtũ, & habent ſuos patriarchas. Quidã ſunt hæretici, & à ſuo hæreſiarcha nomẽ ſunt ſortiti, ut ſunt Neſtoriani, Iacobitæ & ſimiles. Sunt tamen multi in his ſectis admodum ſimplices, neſcientes quicquam de hæreſibus: Chriſto deuoti, carnem ieiuniis macerantes, atque ſimpliciſſimas ueſtes induti, ut etiam longe ſuperent religioſos Romanæ

Tranſfugæ Chriſtiani.

Saracenorũ fides.

Syriani.

Græci.

Digitized by Google

manæ eccleſiæ. Nubiani & Iabeani dicunt ſe ſiue maiores ſuos fidem ſuſcepiſſe à ſancto Mattheo, ab eóque baptizatos, & baptiſmi modum ab illo recepiſſe, quem hodie inuiolabiliter ſeruare contendunt, innitentes huic auctoritati, Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne. Nam cum baptizantur, cum calido ferro crucem inurunt faciei aut alteri corporis parti. Et hi deuotiores inter orientales habentur. Eſt & gens Madianitarum, qui nunc Beduini atque Turoniani dicuntur, qui magnam partem terræ ſanctæ impleuerunt: & hi tantum operam dant alendis pecoribus & camelis, quibus ſupra modum abundant: Certam manſionem non habent, ſed ubi bona inuenerint paſcua, ibi cum tabernaculis ſuis tantiſper ſubſiſtunt, donec herbis depaſtis, alium locum pro gregibus quærere cogantur. Sunt homines pugnaciſſimi, & repleuerunt fere totam Syriam: potiſſimum occuparunt ripas Iordanis à Libano uſque ad deſertum Pharan cum montes qui ultra Iordanem ſunt, optima ſuppeditent pabula ouibus, capris, & reliquis iumentis. Habent arietes & ueruecces tam craſſos & pingues, ut una cauda pro tribus aut quatuor hominibus ſufficiat ad eſum. Neſtoriani habitant circa Berut & Biblium in planicie Libani contra Ituream. Maronitæ uero occuparunt regionem quæ eſt circa fontem hortorum à Libano deſcendentem contra Tripolim, dicunturque habere quadraginta milia pugnatorum. Porrò circa caſtrum Arachas poſt Tripolim habitant Saraceni, qui Vanni dicuntur. His ſociantur Saraceni quos Aſininos uocant, habitantes in montanis uſque ad caſtrum Anteradum, plurima habentes caſtra & oppida, atque fertiliſſimam occupantes terram. Hi de Perſide dicuntur duxiſſe originem: & in tantum numero ſunt aucti, ut & ipſi quadraginta milia armatorum aſſerantur poſſe producere. Voluerunt ante paucos annos ſeſe Romanæ ſubiicere obedientiæ, ſed per Templarios impediti à ſuo reſilierunt propoſito. Hos Aſininos nullus hactenus Sultanus potuit in ordinẽ redigere, ſed ipſi ſibi leges & iura condunt, utentes illis ut libet: ſuntque omnibus adiacentibus nationibus formidini ob ſuam feritatem. Et cum hic orientales attigerim nationes, non inutile uiſum fuit de iis ampliorem facere mentionem: quandoquidem hodie multi ſunt, qui cum nihil ſciant, ſcire omnia uelint, aſſerentes nullos in his maximis regionibus uſq; ad Indiam inueniri Chriſtianos, ſed perfidum Mahumetum omnia loca conſpurcaſſe. Id quod uerum non eſt, ſed ubique Chriſtus in mundo ſuos habet cultores, præterquam in Arabia & AEgypto, ubi rari inueniuntur Chriſtiani, ſed omnes ferè nomen dederunt Mahumeto. Id quidem uerũ eſt, omnes Chriſtianos tranſmarinos, puta Armenos, Cappadoces, Græcos, Chaldæos, Medos. Parthos, Indos, Nubeanos, Iabeanos, Aſianos, Georgianos, & reliquos orientales populos, non eſſe homines bello aſſuetos: ſed cum à Saracenis, Turcis aut Tartaris bello petuntur, illis tributarii fiunt, atque omne permittunt dominiũ: exactores ferentes, modo pacem & concordiam quantum ex ſe eſt conſeruent: & hinc fit ut regiones illæ, quas Chriſtiani inhabitant, Saracenorum eſſe putentur, atque perfidiæ illorum ſubiacere, cum tamen ibi ferè omnes ſint Chriſtiani, id quod ego expertus ſum in Cicilia & Armenia minori, quæ parent Tartarorum principi: & tamen ſunt meri Chriſtiani, qui eas inhabitant regiones, eccleſias frequentantes, miſſas audientes, genua flectentes, atque deuote orantes:

Nubiani

Madianitæ

Neſtoriani

Maronitæ

Aſinini

Chriſti cultus ubique

Digitized by Google

religiosis etiam personis magnum exhibentes honorẽ, id quod in meipso sum expertus, cum illic aliquantisper morarer. Præterea eos quos nos damnatos iudicamus esse hæreticos, ut sunt Nestoriani, Iacobitæ, Maronitæ, Georgiani, & similes, ego plerunque inueni bonos & simplices esse homines, syncereque erga deum & homines uiuentes: sunt magnæ abstinentiæ, & in quadragesima nec pisces, nec oleum comedunt. Attenti audiunt uerbum dei: id quod ego uidi in uespera Ramispalmarum, quantis cateruis ad concionem confluxerint. Habẽt præterea suos Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & alios prælatos, præter Nestorianos, qui loco Papæ habent prælatum, quem Iacelichum uocant, cui magna pars orientis paret. Armeni uero & Georgiani habent prælatos, quos Catholicos uocant, qui sub se habent Archiepiscopos, Episcopos, & alios prælatos, qui optima conuersatione plebi præeuntes, uerbo pariter & exemplo illos docent: & quanuis munitissima inhabitent castra, atque magnis polleant diuitiis, induuntur tamen uilibus & sordidis uestibus, amplissimas habentibus manicas: exterior enim uestis est pellicea arietina, grossa & rubea, & sub ea deferunt tunicam griseam atque detritam. Suprema uero uestis est scapulare nigrum, uile & asperum, quasi cilicium. Interfui etiam semel in die annuntiationis sacris eorum, & aduerti eos eisdem ferè uti ceremoniis & precationibus quibus nos in missa, nisi quòd suo, & non Romano utũtur idiomate. Nota quoq; quòd Catholicus ipse & omnes alii prælati sunt monachi, nec quisquam nisi monachi ad hæc ecclesiastica admittuntur officia. Clerici uero seculares & sacerdotes ferè nullam habent auctoritatẽ, nec aliud agunt nisi quòd diuina celebrant officia. Ad omnes horas signum faciunt cum tabula lignea: non enim campanas habent: & tũc nocte surgunt ad matutinas preces, excitántque se mutuo, ut omnes conueniant: nec iterum dormitum eunt post illas absolutas preculas, sed sedent in ecclesia docentes populum usque ad auroram. Sacerdotes omnes sunt uxorati: nec aliquis permittitur exequi sacerdotis officium, nisi legitimam habeat uxorem. Sabbato duntaxat & die dominico missas celebrant: reliquis diebus per hebdomadam amplexibus uacant. Mortua uero uxore sacerdos continebit, nec aliã poterit ducere uxorem. Et si fornicatus aut adulteratus fuerit, sine spe ulla amittit officium & ecclesiam. Quòd si uxor eius adulterium perpetrauerit, sacerdos maritus eius aut continebit, aut officium & ecclesiam perdet. Vxor uero adulterans nasum perdet: & uir qui cum ea concubuerit castrabitur, etiamsi legitimam habuerit uxorem. Id ego semel fieri oculis meis uidi. Mortuo uero sacerdote, uxor eius relicta continebit: & si aliud præsumpserit inire matrimonium comburetur: sin meretricari libuerit, nil mali patietur: & id sæpe apud illos euenire solet. Et hæc mihi uidetur potissima causa esse, quòd tot in illis terris inueniuntur meretrices: nam uxores talium continere nolentes, meretrices efficiuntur. Fures committentes furta non admodum nociua, & alii malefactores qui mortem non commeruerunt, castrantur, ne filios generant paternorum morũ imitatores. Id scio, cum essem apud regẽ Armeniæ, habuit regina plures quàm sexaginta eunuchos. Rex cum omnibus principibus & nobilibus suis libẽter audit uerbum dei: quibus etiam singulis diebus hora tertia illud à monachis, quos Vetrapethe uocant, deuote ex sacris libris proponitur, utentibus expositione Ioannis

Nestoriani

Georgianorum sacri ritus

Catholicus

Matrimoniũ sacerdotum

Digitized by Google

annis Chryſoſtomi, Gregorii Nazanzeni, atque Cyrilli, quē ipſi Kyrillum proferunt. Deuoti & morigerati ſunt in eccleſia, nec facile ullum ibi uideas diſſolutum aut indiſciplinatum: Cum Epiſcopus ſacrum facit, habet aſtantes ſuos miniſtros, puta diaconum, ſubdiaconum & acoluthum, & cum magna grauitate ceremonias ſolitas celebrat. Deſcriptio AEgypti.

LVSTRATA itaque Armenia ſeceſſi in Cappadociam, & hinc perrexi ad Seleuciam, à qua traieci in Cyprum, à Cypro nauigio ueni Tyrum, & rurſum à Tyro ſoluens per littus Palæſtinæ deſcendi uſque ad oſtia Nili. Ibi uidi Pharmam ciuitatem munitā quidem & egregie extructam, ſed hominibus uacuam; nam ſerpentibus cedere coacti ſunt. Pharma. Ab hoc loco uiginti numerantur leucæ ad Taphium: hæc eſt Taphnis, de qua in pſalmo: Fecit prodigia ſua in campo Thaneos. Hæc poſita eſt in terra Geſſen, de qua in Geneſi multa ſcribūtur. Fuit olim urbs inſignis, ſed noſtro æuo deſtructa eſt. A Taphni uſque ad Memphim, quam nunc Damiatam eſſe putant, quindecim ſunt leucæ, diſtátq; Damiata. duabus à mari leucis, in ruinis penitus iacens, niſi quòd non longe à ſitu ſuo uilla eſt extructa propter naues in ea collocandas atque merces colligendas. Abundat is locus æque ut Taphnis frumento, fructibus, & omnibus ferè bonis, quibus homo ueſci poteſt. Deriuatur à Nilo riuus unus uerſus Taphnim, & hinc Diuiſio Nili uerſus Pharmam fluens, primum uerſus terram ſanctam conſtituens portum. Alterum uero portum efficit alius Nili riuus priore maior, tribus leucis à Damiata mare ingrediens. Tertius portus eſt in Alexandria, ubi ſcilicet maior pars Nili labitur in mare, diſtátque à Pharma, ubi primus Nili riuus mare intrat, centum uiginti miliaribus: & hæc eſt longitudo AEgypti iuxta mare. Ab Alexandria uero uſque in Babyloniā numerantur etiam centum uiginti miliaria, aſcendendo contra Nili curſum. Porrò à Pharma eundo per Taphium & Damiatam centum computantur miliaria uſq; ad Babyloniam ſiue Cayrum, etiā aduerſus fluuium nauigando. A Babylonia uero uſque ad Syenen, quæ uerſus Auſtrum ultima eſt pars AEgypti, ſunt miliaria circiter ducenta quadraginta: Syene. Nubia. & ibi incipit AEthiopia, quæ hodie Nubia dicitur: & eſt tota Chriſtiana, ubi beatus Mattheus prædicaſſe dicitur. Huius AEthiopiæ regem captiuum uidi in Babylonia. Aſcendens autem à Damiata per Nili fluuium ueni in Abdelam, ac deinde in Mauſotam, ubi Nilus ſcinditur in duo, uoluitúrq; riuus minor ad fretum quod eſt iuxta Pharmā, & ex illo intrat mare. Rurſus iuxta uillam Semmath eſt alia Nili ſciſſio, labitúrq; is abſciſſus riuus iuxta uillam quæ Phatures dicitur, in mare: ſed non eſt nauigabilis, ut alii iam memorati riui ſunt. Item à Semmath aſcendendo, prius quàm uenias ad Phyton & Ramaſſen, ſeparatur à Nilo quartus riuus, intrans mare iuxta uillam quæ Stermon appellatur: & ea Nili diuiſione uſque ad uillas Phyton & Ramaſſen ſunt quinque leucæ, ponuntúrque hæ uillæ altrinſecus in ripa Nili. Hinc uiginti numerantur miliaria ad locū qui Delta nominatur, ubi ſcilicet Nilus in duos riuos diuiſus totam ferè AEgyptū facit inſulam in modum Δ literæ triangulariter figuratum, procedítque maior aquarum uis ad Alexandriā, & minor ad Damiatā. A Delta uſq; Heliopolim tria numerātur miliaria, ubi & alius riuus à Nilo ſegregatur, & defertur ad ciuitatem Peluſii, & inde fluens per deſertum uerſus terram ſanctam

Digitized by Google

iuxta ciuitatem Iaris intrat mare: & hinc ferè duæ sunt dietæ usque ad Ragazã: uel Gazaram & Bersabee. Hic riuus uocatur proprie in scriptura riuus AEgypti, terminatúrque ad ipsam sors tribus Iudæ. Quidam uocant eum Binocorulã, alii Syron AEgypti & non est nauigabilis. Heliopolis est uilla opulenta, sed nõ munita, sicut nec alius quispiam locus per totam AEgyptum est muratus, præter Alexandriam & Babyloniam. Hinc septem numerantur leucæ usque ad Babyloniam. Hæc ciuitas est supra modum magna, in littore Nili sita, transitque per medium eius riuus aquarum à Nilo excurrens, & rursum in eum ruens. A Babylonia duabus leucis distant pyramydes quædam triangulares & insigniter magnæ. Et hinc duæ sunt leucæ ad Thebas, unde fuit legio Thebeorum. Huic quoque adiacet desertum Thebaidos, in quo olim fuit magnus numerus monachorum. Et nota quòd à Babylonia usque ad Syenen per miliaria CC XXX Nilus in nullos diuiditur riuos, uno contentus in quo fluit alueo. Terra AEgypti ferè est inaccessibilis: nam ab occidente habet mare magnum: contra Aphricã est desertum Libyæ & Philenorum: ab Austro est desertum AEthiopiæ, & ab oriente desertum Thebaidos usque ad mare rubrum. Transitus illius deserti est trium dierũ, donec ueniatur ad locum qui Beronice uocatur: & est portus AEgypti in littore maris Rubri ad Indiam ducẽs. Porrò contra Vulturnum & Septentrionem habet AEgyptus desertum magnum usque ad terram sanctam, in quo filii Israel ab AEgypto fugientes XL annis morati sunt. Floruit ante tempora nostra AEgyptus mirũ in modum Christiana religione multa milia habens monachorum, multa cœnobia, & plures ecclesias, Vnde dixerunt mihi Saraceni, quòd in sola Babylonia & Cayro (sunt enim duæ urbes, sed in unam cõiunctæ) plures quàm quadraginta reperiantur ecclesiæ. Habet uillas fermè infinitas, & populum sine numero. Dominantur hodie in ea Saraceni. Inter Heliopolim & Babyloniam, ostendũtur loca, in quibus beata Virgo mansit cum puero Iesu & marito Ioseph, cum à facie Herodis fugisset è Iudæa. Est etiã ibi hortus balsami, qui irrigatur à fonte paruo, uberrime tamen fluente, in quo aiunt beatam Virginem puerũ Iesum lauisse, ob id habetur fons ille in ueneratione nedum à Christianis, uerum & à Saracenis. Modum colligendi balsamum hũc mihi Saraceni ostenderunt. Carpebant folium unum à stipite (adhærent enim folia stipiti) & contra radium solis illud discerpentes, guttam lucidissimam, & supra modum odoriferam elicuerũt: & is est uerus liquor balsami: qui in phialas uitreas colligitur, & ad diuersas mundi partes mittitur: tametsi raro sine mixtura ad regiones nostras perueniat. Aiunt etiam, si folium illud contra radium solis non frangeretur, minime succum illum stillaret. Foderunt proinde Saraceni & alium fontem, cum fons prior non sufficiat ad irrigationem totius horti, ex quo quatuor boues aquam trahunt, quæ sufficere possit ad illius humectationem.

Heliopolis.

Babylonia AEgypti.

Thebais.

Situs Aegypti

Christus olim in AEgypto cultus.

Hortus balsami.

Digitized by Google

AD LECTOREM PRAEFATIO.

PRAETER Quintum Curtium, qui gesta conscripsit Alexandri Magni, & passagia quædam terræ sanctæ, pauci hactenus fuere, qui de rebus & de uariis illis atque multis prouinciis, quas habet oriens, præsertim Indicus, nos certiores redderent: & tamen interim semper fuerunt uiri quidam studiosi, qui Asiani orbis uisendi gratia haud cunctanter pericula corporis atque rerum iacturas subire contenderunt: & proculdubio plurimarum orientalium rerum certa hodie extarent experimenta, si saluus illis in patriam contigisset reditus. Nunc autem cum tam multa peregrinantibus in illis regionibus sint subeunda exitialia pericula: occurrunt enim nedum prædones, & alii ferociſſimi homines, uerum & bestiæ immanes, deserta ampliſſima, squalentia & arentia, quæque neque hominibus, neque iumentis quicquam pabuli afferre poterunt, maria illa sabulosa, ut uocant, quæ interdum peragranda sunt, aquæ mortiferæ, mare tempestuosum, calores intolerabiles, frigora acerba, & alia innumera pericula: quot putas Asia nobis incolumes restituit, quos in eam Europa ueluti exploratores misit? & si quosdam restituit, hi uel itineris labore atque periculorum sufferentia adeo exanimati sunt, ut non curarint explorata stylo excipere: aut si annotarunt ea quæ uiderũt & experti sunt, uernaculo usi sunt idiomate, id quod fecit Vartomãnus, Benedetto Bordone, ut uulgaris libri uulgari utar titulo, Marcus Paulus Venetus, & alii quidam Itali atq; Hispani, quorum scripta adhuc in tenebris essent, sicut & aliqua sunt, nisi boni quidam uiri ea in latinum uertissent, atque omnibus legenda exhibuissent. Et utinam Marcus iste Venetus commodiorem nactus fuisset interpretem, aut ipse librum suũ latine scripsisset, qui latine sciuit, id quod in loco quodam subindicat: sed multis concluibus suis Venetis gratificari maluit, quam paucis latine doctis. Natus est hic Marcus ex patre Nicolao Paulo uiro clariſſimo, qui cum per tres aut quatuor annos lustrasset partes orientales, comitem habens fratrem genuinum, Mattheũ scilicet Paulum, domum rediens filium Marcum secum ducens, denuo in Indiam conceſſit, manſitque multis annis apud magnum Cham Cublai, aulicus illius factus. Historia illius profectionis atque reditus describitur in primis decem primi libri capitibus: & hæc tibi lector causam reddent, quomodo Marcus huius libri conscriptor, tot potuerit perlustrare prouincias.

Digitized by Google

MARCI PAVLI VENETI DE REGIONIBVS ORIENTALIBVS LIB. I.

Quomodo Nicolaus Paulus & Mattheus Paulus fratres in orientem concesserint. Cap. I.

BALDVINO principe inclyto regni Constantinopolitani sceptra tenente, anno scilicet ab incarnatione domini M CCLXIX, duo uiri nobiles & prudentes è clarissima Paulina familia nati, ciues Veneti, nauem uariis onerantes mercibus, communi consensu Venetiis soluentes, prospero uento, & deo ducatum felicem præstante, sulcarunt mare mediterraneum, & per angustas Bosphori fauces contendentes, Constantinopolim peruenerũt, ubi cũ paucis quieuissent diebus, iterum uelis uentum dantes traiecerunt pontum Euxinum, appulerúntque ad portum ciuitatis Armeniæ, quæ Soldadia appellatur & præparãtes iocalia pretiosa, curiã cuiusdam regis magni Tartarorum, Barlza dicti, ingressi, illi obtulerunt quicquid optimum habebant. Ille uero gratissima & libete oblata munera non aspernãs uicissim placido illos suscipiẽs uultu, multo maiora tribuit quàm illi contulerunt. Per annum autem cum illo commorantes rege, Venetias redire satagerunt. Et cum id molirentur, subito inter regem Barlza, & alium quempiam Tartaricum regem Allau nomine, lis oboritur cruenta: & aliquandiu inter se confligentes, exercitu Barlzæ deuicto, sors regi Allau uictoriam concessit: sicque memorati fratres bellorum sæuiente tumultu præpediti, uaria captant consilia, quam eligant uiam, per quam uitæ sublato discrimine, in patriam reuertãtur: tandémque iudicant per uarias itinerum ambages circuire regnum Barlza, & furentium euadere manus: & id tententes peruenerunt ad ciuitatem quandam Guthacam nomine, à qua ultra progressi Tigrim traiiciunt, & XVII dietas facientes in deserto quodã magno, in quo neq; habitatores, neque oppida inueniũtur, ad Bocharam ciuitatem Persidis insignẽ profecti sunt, præsidente illi Barach rege: ibíque annis tribus manserunt.

Qualiter adierunt curiam regis magni Tartarorem. Cap. II

EO TEMPORE uir quidam grauis & insignis à rege Allau ad maximum Tartarorũ regem destinatus, Bocharam pernoctaturus uenit, & illic præfatos uiros inueniens, qui iam linguam Tartaricam erant edocti, supra modum hilaris efficitur, cogitátq; quomodo persuadeat, ut secũ ducat hos occidentales uiros, inter Latinos natos, ad præsentiam maximi Tartarorum imperatoris, sciens se illi in hoc gratificaturum, & nihilominus uiros debito suscipiendos honore, & largis donandos muneribus, potissimum cum iam ex multiplici colloquio gratissimos ipsorum explorasset mores. Viri igitur illi aduertentes se non facile & absque periculo posse domum reuerti, inito consilio memorato adhærent ambasiatori, itérque cũ illo suscipiunt ad Tartarorũ imperatorem, comites habentes quosdam alios Christianos, quos secũ è Venetiis duxerant, & soluẽtes à loco Bochara, post multos transactos menses peruenerũt ad maximũ omnium Tartarorum regẽ Cublai uocatũ, quem etiã magnum Cham appellant, hoc est magnum

Digitized by Google

magnum regem regum. Porrò quòd tam prolixum tempus insumpserunt, donec ad magnum uenirent Cham, aliud in causa non fuit, quàm quòd in frigidissimis regionibus Aquilonem uersus niues plurimas & aquarum, inundationes inuenerunt, quæ uiam illis præcluserunt.

Quanta humanitate à magno Cham susceptí sint. Cap. III

ADDVCTI igitur ante conspectum magni imperatoris Cham, perbenigne ab eo susceptí sunt. Interrogauit autem eos de multis, utpote de regionibus occidentalibus, de imperatore Ro. atque aliis regibus & principibus, qualiter sese gererent in regimine & rebus bellicis, quo pacto pax, iustitia & concordia inter eos constaret, itẽ quales mores & uiuendi ritus essent apud Latinos, & præsertim qualis esset nostra christiana religio, qualisq; Papa summus illius moderator. Et ad hæc memorati uiri sigillatim respondentes, eò imperatorẽ suis deduxerunt uerbis, ut libenter illis auscultaret, & sæpe ad se introduci iuberet.

Mittuntur à magno Cham dicti uiri ad Pontificem Ro. Cap. IIII

QVADAM itaque die magnus Cham cum regni sui principibus inito consilio, rogat Latinos, ut nomine suo ad Papam proficiscentes, unà cum baronẽ quodam Gogaca nomine, uiro aulico & optimo, atque apud illum agant, ut centum uiros sapiẽtes, & in lege Christiana doctos ad se dirigat, qui sapientibus suis ostendere possint Christianorum fidem cæteris omnibus sectis præterẽdam atque unicam salutis esse uiam, quódque dii Tartarorum essent dæmones, qui orientalibus in sui cultura impoluissent, nam cum is imperator multa audisset de fide catholica, & interim aduerteret, quàm mordicus sui sapientes conarẽtur suam defendere fidem, in ambiguo positus nesciebat cui tutò animũ suum inclinaret, quámq; ut uerã amplexaretur uiam. Illi itaque debitam regiæ maiestati exhibentes reuerentiã, pollicẽtur se commissa fideliter executuros, & literas quas ab eo Ro. Pont. offerendas acceperint, præsentaturos. Ipse uero tabulam aureã signo regali sculptam & insignitam iuxta imperi sui consuetudinẽ illis tradi iubet, quam commeatus loco secũ per totum eius imperiũ deferentes, ubiq; à prouinciarum & ciuitatum rectoribus per loca discriminosa salui deducerẽtur atq; expensas ab eisdem reciperent, & quacunque tandem re opus in itinere haberẽt, illis imperatoris nomine suppeditaretur. Rogabat quoq; eos imperator, ut non nihil de oleo lampadis, quæ iuxta dominicũ sepulchrum Ierosolymis ardebat, sibi in reditu deferrent, credens sibi illud non parum profuturum, si Christus mundi esset saluator. Illi igitur imperatori ualedicentes arripiunt iter, literas & auream tabulam secum deferentes. Cúmque XX dietas equitando peregissent, Gogacal, qui illis ab imperatore associatus erat, grauiter ægrotare cœpit. Vnde consilio inito, eo illic relicto, ipsi cœptum prosequuntur iter, ubique ob imperatoris signũ humaniter susceptí. Pluribus tamen in locis ob fluminũ inundationes pedem sistere coacti sunt, ut etiã tres annos citro ultróq; absumpserint, prius quàm ad portũ ciuitatis Armeniorum, Galza nomine, peruenerint. A Galza rectà ad Anconem tendunt anno scilicet domini. M. CCLXXII mense Aprili.

Quomodo summi Pontificis expectarint creationem. Cap. V.

INGRESSI autem urbem Anconem audierunt dominum Clementẽ Papam quartum nuper defunctum, aliúmque neminem in locum eius surro-

Digitized by Google

gatum: de quo non parum contriſtati ſunt. Erat tunc Anconæ legatus quidam ſedis apoſtolicæ, dominus ſcilicet Thedaldus Comes de Placentia, cui cuncta quæ in commiſſis habuerunt, exponẽtes, indicabant quomodo à magno Cham miſſi fuiſſent. Ille uero conſulebat, ut noui Pontificis expectarẽt creationẽ. Abeuntes itaque interim Venetias ſuos inuiſuri, & illic quouſque alius inſtitueretur Pontifex manſuri, inuenit Nicolaus Paulus uxorem ſuam extremã clauſiſſe diẽ, quippe quam in receſſu ſuo prægnantem reliquerat, filium uero Marcum nomine, qui iam annos ætatis XV habebat, ſanum & incolumem inuenit, atque poſtea hunc librum conſcripſit. Porrò electio Ro. Pontificis ad duos uſque annos eſt protracta.

Qualiter regreſſi ſint ad regem Tartarorum. Cap. VI.

ANNIS duobus poſtquam redierunt in patriam elapſis, memorati duo fratres timentes imperatoris Tartarorum turbationem, quem ipſorum reditum ſciebant expectare, reuertuntur Anconam ad legatum, ſecum ducentes Marcũ filium, longi itineris futurum comitem. Acceptúſque à legato literis, quas Tartarorum imperatori deferrent, in quibus plenius imperator edocebatur ea quæ fidem concernunt cãtholicam, abire iterum in orientem diſponunt: illiſque paululum ab Ancona digreſſis, nuntii ueniunt à Cardinalibus ad legatum indicantes illi ſe in ſummum electum Pontificem, poſtea Gregorium dictum. Quo audito ilico miſſis nuntiis Venetos reuocat, & ne abeant monet, parans alias illis literas, quas Tartarorum offerrẽt ſummo principi, quibus & duos adiunxit fratres prædicatores, uiros probitate & literatura conſpicuos, quorum unus Nicolaus, alius uero Guilelmus Tripolitanus uocabatur, qui tunc Anconæ moram trahebant, Abeuntes itaque unà uenerunt ad Glaciam portum maris in Armenia. Et quoniam Sultanus Babyloniæ tunc magno coacto exercitu Armenos inuaſerat, cœperunt memorati fratres ſibi timere, atque uiarum uolentes uitare diſcrimina & guerrarum pericula, cum magiſtro templi in Armenia manſerunt: nam non ſemel in mortis periculum inciderunt. Nuntii uero Veneti omni ſeſe periculo exponentes cum multis laboribus & magna difficultate ad Tartarorum imperatorem in ciuitatẽ quæ Clemeniſu appellatur, peruenerũt: nam iter eorũ hyemali tempore propter niues & frigora atq; aquarum inundationes ſæpe ad longum tempus impediebatur. Porrò rex Cublai audiẽs eos aduentantes qui adhuc longiſſime aberẽt, per quadraginta dietas nuntios illis obuiam miſit, qui eos conducerent, & neceſſaria quæque pro itinere ſuppeditarẽt.

Quomodo Veneti à Tartarorũ imperatore ſuſcepti ſunt. Cap. VII

REGIS itaque curiam adeuntes, & ante conſpectum eius ducti, procideruntcoram eo in faciem, reuerentiã conſuetam exhibentes. A quo humaniter ſuſcepti iubentur ſurgere, & qualiter uaria uiarũ penetrarint diſcrimina, quíd q; cum Romano egerint Pontifice iubet enarrare. Illi uero cũcta ordine exponũt, & allatas Pontificis literas imperatori exhibent. Qua de re rex mirum in modum lætatus, fidelem illorum commendauit ſolicitudinem. Oleũ quoq; de lampade dominici ſepulchri allatũ & oblatum accepit ab illis, & cũ honore reponi iuſſit. Et cum intellexiſſet Marcum Nicolai eſſe filium, blanda facie illum ſuſcepit, omnéſq; tres illos, patrẽ & filium, atque patruum tali dignatione proſecutus eſt,

Digitized by Google

tus est, ut ab omnibus aulicis deinceps suspicerentur, & in honore haberentur,

M. Paulus quàm gratus factus sit Tartarorum imperatori.

Cap. VIII.

MARCVS itaque breui tempore in aula magni Cham Tartarorum addiscens mores, atque quatuor uarias gentis illius linguas edoctus, quas nedum legere, uerum & scribere didicit, omnibus charus effectus est, & in primis imperatori: qui ut hominis prudentiam magis conspicuam redderet, negotiũ illi commisit in longinqua expediendum regione, ad quam sex mensium spatio uix peruenire poterat. Ille uero prudenter in omnibus se gerens, non sine laude & principis gratia, quæ in mandatis acceperat transegit. Et sciens imperatorẽ oblectari nouitatibus, diligenter scrutatus est in regionibus quas pertransiuit, consuetudines & mores hominum, conditiones & naturas animalium, atq; harum rerum ueridica relatione mirum in modum sibi deuinxit regem, ut etiam rex in magnis obeundis regni negotiis hoc uteretur per XVII annos uiro, mittens illũ ad diuersas latissimi imperii sui terras. Is uero præter id quod regis exequebatur causas, etiam terrarum obseruabat proprietates, prouinciarum & ciuitatum considerabat situs, & quæ mira in locis uel contigerunt, uel inueniuntur calamo excipiens, tandem nobis occidentalibus patefecit, id quod secundus liber explicat.

Quomodo Veneti post aliquot annos obtenta licentia redire disposuerint. Cap. IX.

MORANTES autem aliquanto tempore Veneti apud magnũ Cham patriæ uisendæ accensi desiderio, à rege abeundi licentiam petunt. Is uero eorũ oblectatus præsentia, difficile ad id inclinari potuit. Accidit tamẽ interea ut rex Indorum Argon nomine, tres insignes uiros mitteret ad curiam magni Cublai, quorum nomina fuerunt Culatai, Ribusca & Coila, qui agerent cum eo, ut aliquam ex prosapia sua ei traderet in uxorem: nam uxor eius Balgana nomine nuper mortua, in testamento reliquerat, & maritum adiurauerat, ne ab alia quàm à sua familia aliam duceret uxorem. Rex itaque Cublai illorum obsequutus petitioni, puellam quandam XVII annorum, nomine Gogatim, è stemmate suo prognatam illis associat, inque uxorem Argonis consecrat. Nuntii uero cum reginã abducturi essent, & aduertissent Venetos patriam suam sitire, rogabant Cublai regem, ut pro honore regis Argonis hos secum abire permitteret, qui nouam reginã in Indiam conducerent, & inde ad loca sua reuerterẽtur, Ille procerum instantia & petitione deuictus, etiam inuitus Venetos abire permisit.

Quomodo Venetias redierint. Cap. X.

SOLVENTES itaque à Cublai aula, quatuordecim paratas naues, & sufficienti commeatu oneratas, quarum quælibet quatuor malos atque totidem uela habebat, intrantes acceperunt à rege duas tabulas aureas regali charactere insignitas, quas per omne imperium suum, & per tam multas prouincias præfectis ostenderẽt, à quibus securum conductum uictualia, & alia nẽcessaria perciperent. Adiunxit quoque illis ambasiatores aliquos ad summum Pontificem, & ad reliquos quosdam Christianos reges. Et nauigio hinc discedentes, post tres menses uenerunt ad insulam quandam Iana nomine, & inde per Indicum uagantes mare, post multum temporis ueniunt ad regis Argonis pallatium,

Digitized by Google

mare, post multum temporis ueniunt ad regis Argonis palatium, allatámque illi præsentant puellam. At ille filio suo hanc tradidit uxorem. Plurimi autem desi derati sunt ex his sexcentis uiris, quos pro adducenda puella rex ad tartarũ misit, qui in itinere eundo & redeundo spiritum exhalarunt. Porrò Veneti cum ambasiatoribus hinc recedentes, ab alio uicerege, qui regno pueri loco præerat Acata nomine, alias duas aureas & commendititias tabulas more gentis illius ac ceperunt, atque salui cum honore ex regno illo deducti sunt, & post multũ tem poris multis exantlatis laboribus, protegente domino Constantinopolim peruenerunt, atque inde cum diuitiis & honorifico comitatu incolumes Venetias re dierunt, anno scilicet domini, millesimo ducentesimo nonagesimo quinto, gratias agentes deo, qui eos de periculis multis liberatos saluos domum reduxit. Hæc à principio huius libri breuiter & summarie annotare libuit, ut lectori cõ stet, quomodo, & qua occasione Marcus Paulus Venetus huius libri compilator, hæc quæ sequuntur omnia inuestigare potuerit.

De Armenia minori. Cap. XI.

PRAEMISSA generali itinerum nostrorum descriptione, nunc ad par ticularia descendentes, singulas regiones quas perambulando lustrauimus, denuo reuisentes, quid in eis uiderimus & experti simus annotaturi. Igitur Armenia minor quam primo intraujmus, iustitiæ conseruatione, & bona gubernatione consistit. Habet regnum ipsum ciuitates multas & plurima oppida: solum quoque ipsum fœcundum est, & terra nullius rei necessariæ indiga: uenationes bestiarum & auium illi non desunt: aer quoque ipse nulla corruptione infectus omnibus gratum præstat spiraculum. Incolæ uero regionis illius, qui olim strenui fuere bellatores, nunc otio torpentes molles & effœminati effecti, potationi
Glacia. bus & luxui uacant. Est ciuitas quædam in hoc regno, iuxta mare sita, Glacia nomine, optimum habens portum, quò plurimi conueniunt mercatores ex uariis regionibus, etiam à Venetiis & Ianua propter uarias merces quæ illuc deferuntur, præsertim aromata diuersarum specierum, aliásque pretiosas quasdam opes ex orientalibus regionibus illuc nundinationis gratia delatas: nam est is locus ueluti porta quædam orientalium regionum.

De prouincia Turciæ, Cap. XII.

TVRCIA prouincia collectæ gentis, continet populos ex Græcis, Armenis, & Turcis. Habent Turcæ linguã propriam, sub lege detestabilis Mahumeti uiuentes. Sunt homines indocti, rudes & agrestes, in montibus & uallibus habitantes, atq; pascuosa loca cæteris præeligentes: nam habent greges magnos iumentorum atque porcorum: habent & mulos, sed illi in magno sunt ualore. Græci uero & Armeni qui inter illos habitant, ciuitates & oppida possident, operámque suam in sericũ collocant. Habent autem ciuitates multas, inter quas præcipuæ sunt Gomo, Cæsarea & Sebaste, ubi beatus Basilius martyrium pro Christo suscepit, unúmque ex Tartarorum regibus dominum agnoscunt.

De Armenia maiori. Cap. XIII

ARMENIA maior prouincia maxima, Tartaris tributaria, ciuitates multas habet atque oppida. Metropolis eius Arzinga uocatur, fitque ibi buchiranus optimus. Scaturiunt quoque ibi aquæ feruentes, corporibus humanis abluendis

Digitized by Google

abluendis & medendis ſaniſſimæ. Aliæ uero inſigniores poſt metropolim ciuitates ſunt Argyron & Darzirim. AEſtiuis diebus plurimi Tartari illuc diuertũt cum gregibus & armentis, uberioris paſcuæ gratia illecti. Et rurſum hyemali tempore ob niuium inundantiam ad tempus ſecedunt. In montibus huius Armeniæ remanſit arca Noæ. Habet hæc regio ab oriente confinẽ prouinciam Zorzaniorum. Ab Aquilone uero fons quidam magnus inuenitur, de quo liquor oleo ſimilis ſcaturit, ad condimentũ quidem cibi inutilis, lampadibus uero concinnandis & nutriendis, aliiſque rebus inungendis commodiſſimus: unde uicinæ quæque nationes concurrunt, & de fonte illo omnes pro lucernis alendis hauire contendunt: tam enim indeſinenter hic fons fluit, ut etiam multæ naues oleo eius oneratæ, in alias abducantur regiones. Fons olei.

De prouincia Zorzania. Cap. XIIII.

ZOR ZANIAE prouincia Tartarorum regi tributa offert, eúmque dominum ſuum agnoſcit. Sunt autem Zorzanii homines pulchri, in armis ſtrenui, atque in arte ſagittaria periti. Sunt etiam Chriſtiani, Græcorũ obſeruantes ritum. Capillos nutriunt breues, ut clerici occidentales. Eſt prouincia eorũ aditu difficilis, præſertim ab oriente: illic enim arctiſſima eſt uia, ab uno latere habens mare, & ab altero montes, per quam quatuor leucarũ ſpatio eundum eſt, donec in prouinciam ueniatur. Vnde pauci homines ibi magnum exercitũ ab ingreſſu arcere poſſunt. Habent incolæ multas ciuitates & caſtra, abundántque ſerico, de quo pulcherrimos holoſericos parant pannos. Quidam eorum labori manuali operam impendunt, alii uero mercimoniis diſtrahendis. Terra ipſa ſatis fertilis eſt: id mirabile aiunt in hac terra reperiri. Eſt lacus quidam magnus in ea, ab aquis montium collectus, uocatus mare * Chelucelam, in gyro habens circiter ſexcenta miliaria, qui per totum anni ſpatium nullos mittit piſces, præterquam per quadrageſimam uſque ad ſabbatum ſanctum. Diſtat is lacus à reliquis æquoribus duodecim dietis. Aiunt quoque Euphratem fluuium, & alia quædam flumina in hunc ruere lacum. fort. Caſpiũ

De regno Moſul. Cap. XV.

REGNVM Moſul ad orientem ſitum, partim confine eſt Armeniæ maiori, habitántque in eo Arabes Mahumetum colentes, & multi Chriſtiani, Neſtoriani atque Iacobini: quibus præeſt patriarcha magnus, quem ipſi Iacelich uocant. Fiunt ibi panni pulcherrimi ex ſerico & auro. Cæterum in montibus huius regni habitant homines Cardi appellati, quorum quidam Neſtoriani ſunt, alii Iacobini, & quidam Mahumeti ſunt ſectatores, atque magni prædones.

De ciuitate Baldachi. Cap. XVI.

EST IN partibus illis ciuitas quædam inſignis Baldachum nomine, quæ in ſcripturis ſacris Suſis appellatur, in qua manet prælatus magnus Saracenorum, quem ipſi Caliphum uocãt. Non inuenitur in partibus illis nobilior quàm illa ſit ciuitas. Parantur ibi ex auro & ſerico pulcherrimi panni, iíque ſub uaria habitudine. Anno ab incarnatione domini M CCL, magnus Tartarorum rex Allau obſedit, atque tam acriter oppugnauit hanc urbem, donec caperet eam. Erant tunc plura quàm centum milia armatorũ in ciuitate, ſed Allau longe fortior illis erat. Cæterum Caliphus urbis dominus turrim habebat plenam auro, Haolonus.

Digitized by Google

argento, & lapidibus pretiosis, atque reliquis iocalibus, sed auaritiæ stimulis sauciatus noluit collectum thesaurum in milites spargere, illísque munera largiri, ideóque ipse cum ciuitate periclitatus est: nam Allau rex obtenta ciuitate Caliphum cepit, & in turrim illam, in quam thesaurum suum reposuit, coniecit, negatóque omni cibo & potu ait illi, Si thesaurum hunc non tam auare & tenaciter seruasses, teipsum & ciuitatem liberasses: nunc igitur fruere thesauro tuo, & ex eo comede atque bibe, quem tantopere dilexisti. In hunc itaque modum miser ille thesauro suo incumbens fame periit. Transit per hanc urbem fluuius quidam magnus, atque in oceanum Indicum se effundens, à cuius ostio urbs ipsa decem & octo distat diætis, ut citra magnum incommodum innumeræ merces ab India ad eam adduci possint. Porrò fluuius ipse originẽ sumit à ciuitate Chisi. Est quoque ciuitas alia inter Baldachum & Chisi, Bascia nomine, quæ magno palmarum nemore circundatur, de quo maxima dactylorum colligitur copia.

De ciuitate Taurisii. Cap. XVII.

IN ILLIS quoque partibus est Taurisium nobilissima ciuitas, in qua multiplices exercentur mercantiæ: nam sunt ibi gemmæ pretiosæ, panni auro texti atque holoserici cum aliis uariis mercibus. Et quoniam ciuitas in optimo sita est loco, conueniunt ibi plurimi negotiatores ex uariis mundi partibus, ab India, à Baldacho, à Mosulo & Cremosor: ex Latinorum quoque terris nonnulli nundinandi gratia illuc concedunt: nam mercatores plurimum hinc ditantur. Ciues Mahumetum uenerantur, licet quidam Nestoriani atque Iacobini etiam ibi inueniantur. Sunt in circuitu ciuitatis horti pulcherrimi & amœni, unde incolæ plurimos & optimos colligunt fructus.

Quomo miraculose mons quidam in alium locum fuerit translatus. Cap. XVIII.

EST MONS quidam in regione illa haud longe à ciuitate Taurisii, qui olim uirtute diuina à loco suo hac occasione dimotus est. Accidit semel ut Saraceni Euangelium Christi blasphemare uolentes, & ueluti uanam doctrinã Christianis improperantes dicerent, Est scriptũ in Euangelio uestro, Si habueritis fidem sicut granũ sinapis, & dixeritis monti huic, transi hinc, & transibit, & nihil impossibile erit uobis. Nunc igitur si fides uestra caret errore, amouete montem hunc, & probate Euangelii uirtutem. Et quoniam Christiani sub perfidorum illorum dominio erant, cogebantur uel montem illum transferre, uel Mahumeticam subire legem: & si neutrum facerent, gladio ferirentur. Tunc uir quidam in Christi feruens amore & fide, confortauit pusillanimes, & fusa oratione ad dominum cum tota fiducia dixit monti, Abi hinc: quod uidente multitudine ilico factum est. De quo miraculo multi Saracenorum conuersi, Christum confiteri cœperunt.

Miraculum fidei.

De regione Persarum. Cap. XIX.

PERSIA maxima & latissima est prouincia, fuítque olim nobilis & magni nominis: nunc uero à Tartaris dissipata obscurior est quàm unquam fuerit: abiit tamen nomen eius in uiciniores quasque prouincias, ut etiam hodie Persidis prouincia octo complectatur regna: quorum primum uocatur Chasum, secundum Churdistam, tertium Lor, quartum Cielstam, quintum Instanich, sextum

Digitized by Google

sextum Zerazi, septimum Socham, octauum Timochaim, & est in finibus Persarum: sūntque ibi equi magni & pulchri, ut etiam quandoque unus ueneat pro ducentis libris Turonensibus. Ducunt autem eos negotiatores ad ciuitates Chisi & Curmosa, in littore maris sitas, unde in Indiam uenduntur. Asini quoque ibi sunt pulcherrimi & optimi, ut etiam unus uendatur pro triginta argenti ponderibus. Homines uero in regionibus illis pessimi sunt, rixosi, prædones & homicidæ, fidem Mahumeti profitentes. Mercatores passim occiduntur ab illis prædonibus, nisi cateruatim per itinera incedant. In ciuitatibus tamen sunt optimi artifices, qui in auro, serico, & opere acupictorio mira faciunt. Abundant bombice, tritico, hordeo, milio, aliisque frumenti speciebus. Vini quoque & fructuum habent ubertatem.

De ciuitate Iasdi. Cap. XX.

IASDI est ciuitas magna in eadem regione, in qua multæ fiunt mercantiæ. Habet quoque & ipsa subtiles artifices, qui in serico laborant. Colunt etiam Mahumetum. Vltra Iasdi per septem dietas non est ulla hominū habitatio usq; ad ciuitatem Crermam: sed sunt loca campestria atq; nemorosa, in quibus multæ sunt uenationes. Inueniuntur quoque ibi magni conatices, & hi in magna multitudine.

De ciuitate Crermam. Cap. XXI.

CRERMAM est ciuitas insignis, ubi in montibus plurimi reperiuntur lapides Turchisi uulgo appellati. Sunt quoque ibi mineræ chalybis & andanici. Item habent falcones nobiles, uolatum perniciſſimum habentes, minores tamen falconibus peregrinis. Habet Crermam artifices diuersorum armorum, qui fabricant frena, calcaria, sellas, spatas, arcus, pharetras, & alia instrumenta iuxta usum patriæ illius. Mulieres uero distinentur opere plumario, facientes culcitras & ceruicalia speciosa. A Crermam ultra progrediendo itur per magnam planiciem, exactóque septem dierum itinere peruenitur ad descensum quendam, qui duorum dierum spatio uix tandem perficitur, uestigio semper in decliuum inclinato. In planicie multi inueniuntur perdices, itémque castra & oppida. In declinui uero descensu sunt arbores multæ & frugiferæ, sed non est ibi habitatio nisi pastorum. Habet hæc regio hyemali tempore intolerabile frigus.

De ciuitate Camandu, & regione Reobarle. Cap. XXII.

VENITVR post hæc ad planiciem quandam magnam, ubi ciuitas quædam sita est Camandu nomine, quæ olim magna fuit, sed nunc à Tartaris diruta est, retinuítque regio ab ea upcabulum. Inueniuntur ibi in magna copia dactyli, pistachi, poma paradysi, atq; alii uarii fructus, qui in regionibus nostris non crescunt. Habet quoq; regio illa aues, quæ sincolinæ dicuntur, permisti coloris, albi scilicet & nigri, quarum pedes & rostra rubescunt. Habet item boues maximos, & in uniuersum candidos, cornua breuia & minime acuta in capite gestantes, camelino gibbo dorso eorum imminente, unde tam fortes redduntur, ut ad magna onera gestanda facile assuefiant. Et cum clitellæ gibbo imponuntur, ut cameli genuflectunt, & rursum susceptо onere surgunt, sic ab hominibus edocti. Arietes illius regionis non minores sunt asinis, caudam ferentes tam longam & latam, ut triginta librarum pondus habeant. Sunt pulcherrimi & pingues, atq;

Boues gibbosi.

Arietes maximi.

Digitized by Google

ad eſum optimi. Sunt præterea in huius regionis planicie multæ ciuitates & oppida, ſed quæ muros habent luteos atq; imcompoſitos, fortes tamen : Nam ſunt in ea regione multi prædones, quos Caraonas uocant, habéntque regem. Vtuntur hi prædones incantationibus: & quando ad prædam excurrunt, arte illa diabolica id efficiunt, ut aer interdiu per magnum temporis ſpatium adeo obſcuretur, ut à nemine uideri & caueri poſſint, prorogántque huiuſmodi caliginem interdum quinque, & aliquando ſeptem diebus, & interim campos peruagantes in maximo numero, ut etiam quandoque turma eorum decem milia graſſatorũ complectatur, in aciem bellatorum more ſe rediguntˌ & in latum diffuſi ſic procedunt, & quicquid obuiam illis uenit, homines & iumenta capiunt, iuuenes uenum exponũt, ſenes uero occidunt. Ego Marcus qui hæc ſcribo, ſemel in hanc incidi caliginem: & quoniam parum aberam à caſtro, quod Canoſalim dicitur, facile periculum euadere potui ad caſtrum fugiendo. Plures tamen è comitiua mea in retiaculum illud dæmoniacum incidentes, partim uenditi, & partim interfecti fuerunt.

De campeſtribus formoſis, & ciuitate Cormos. Cap. XXIII.

PLANICIES illa de qua iam dictum eſt, meridiem uerſus extenditur ad ſpatium quinque dietarum. In extremitate uero eius incipit uia ſenſim deſcendere, ut per uiginti miliaria ſemper in præceps cogaris ire: & eſt uia ipſa peſſima, atque ob prædatores periculis non carens. Tandem uenitur ad campeſtria pulcherrima, quæ in longum ad duas dietas ſe extendunt, uocatúrque locus ipſe Formoſa. Abundat terra illa riuis aquarum, & arboribus palmarum. Eſt quoq; ibi copia diuerſarum auium, præſertim papagaiorum, quæ citra mare non habentur. Hinc peruenitur ad mare Creanum, in cuius littore ſita eſt ciuitas Cormoſa, optimum habens portum, ad quem multi conueniũt negotiatores, ab India aromata, margaritas, lapides pretioſos, pannos aureos & holoſericos, dentéſque elephantorum, & alia pretioſa quæque afferentes. Eſt ciuitas illa regalis, habens ſub ſe ciuitates & caſtra. Regio uero ipſa calida eſt & infirma. Si extraneus quiſpiam mercator in ea moriatur, rex terræ omnia eius confiſcat bona. Vinum faciunt in illa terra ex dactylis, atque aliis optimis ſpeciebus: tamen qui eo non ſunt aſſueti, & primum bibere cœperint, uentris fluxum cient: qui uero aſſueti fuerint, mirum in modum pinguéſcunt. Incolæ loci non ueſcuntur pane triticeo & carnibus, ſed comedunt dactylos, piſces ſalitos, & cepas. Naues habent non admodum tutas: nam non conſolidant eas clauis ferreis, ſed ligneis cum filis quibuſdam, quæ fiunt ex corticibus nuçum Indicarum. Hi cortices in modum corii parantur, unde fila ſcinduntur, & ex filis funes fiunt fortiſſimi, qui aquarum impetum & aſſultum ferre poſſunt, nec ab aquis facile corrumpuntur. Habent naues illæ unas arbores, una uela, unóſque temones, nec niſi uno teguntur opertorio. Pice non linuntur, ſed piſcium ſumine. Et cum in Indiam tranſfretant, equos & alia onera ſecum deferentes, multas amittunt naues, quòd mare illud admodum tempeſtuoſum ſit, & naues ferro non ſint communitæ. Incolæ illius regionis nigri ſunt, Mahumetíque legi addicti. AEſtatis tempore, quando æſtus intolerabiles ſunt, non morantur in ciuitatibus, ſed extra mœnia habent uiridaria aquis irrigata, & per canalia huc illúcque aquam trahunt, illícque

Digitized by Google

habitantes ſolis calorem aliquantulum ſubterfugiunt. Fit etiam non raro, ut à regione cuiuſdam deſerti, ubi nihil eſt præter ſabulum, uentus quidam urens & uehemens ſpiret: & niſi homines ilico fugam caperent, nimio calore oppreſſi ſuffocarentur. Sentientes enim prima illius uenti ſpiracula, mox ad aquas confugiunt deliteſcúntque in eis, donec flatus expirauerit: atq; in hunc modum ardorem illum ab arena allatum effugiunt. Fit quoque in hac regione, ut ſementem non niſi in Nouembri in terram ſpargant, & in initio Martii ſegetem demetant, quo tempore etiam alii fructus matureſcunt & colliguntur. Nam poſt Martium arborum folia & herbæ nimio calore percuſſæ exareſcunt, ut per totam æſtatem nec unum uirens folium, niſi iuxta aquas inuenias. Mos eſt huius patriæ, cum quiſpiam paterfamilias mortuus fuerit, ut uxor eius relicta quatuor annis continuis eum lugeat, ſingulis diebus ſemel fletui uacans. Conueniunt etiam ad defuncti domum conſanguinei eius & uicini quique, magno rugitu illius mortem deplorantes, atque acerbas facientes querelas.

De regione quæ eſt inter ciuitates Cremos & Crermam. Cap. XXIIII.

VT ETIAM ad alias ſtylum uertam regiones, relicta iam India redeundum eſt mihi ad Crermam, ut hinc recto ordine progrediar ad eas quas uidi & luſtraui terras. Igitur ſi greſſum à Cremos uerſus Crermam moueris, inuenies magnam & pulcherrimam quandam planiciem, nulla re quæ ad uictum pertinet carentem: præſertim tritico abundat: uerum panis ex eo confectus, ab iis qui eo non ſunt aſſueti, comedi non poteſt, adeo amarus eſt, ab amara aqua illi impaſta. Abundant etiam incolæ dactylis, & aliis ſuauibus fructibus. Habent inſuper thermas contra ſcabiem, & alias multas ægritudines efficaces.

De regione inter Crermam & Cobinam ſita. Cap. XXV.

EVNDO à Crerma uerſus ciuitatem Cobinam, occurrit iter tædioſiſſimum, quippe quod in longum ad ſeptem extenditur dietas, nullas ferè habens aquas, niſi perpaucas, & has quidem ſalſas & amaras, uiridem præ ſe ferentes colorem, perinde ac ſi herbarum eſſet ſuccus: & qui uel paululum ex eis delibauerit, uentris profluuium euadere non poteſt. Idem fieri ſolet ſi quiſpiam guſtet ſal ex ea aqua confectum. Neceſſe igitur eſt, ut uiatores aquam aliam ſecum portent, ſi modo non uelint ſiti periclitari. Iumenta quoque ipſa horrent, cum aquã illam bibere coguntur, nec uentris fluxum ubi biberint ſubterfugiunt. Nulla propterea eſt in illo deſerto habitatio hominum neque ferarum, exceptis onagris, quòd nec cibum, nec potum illic habere poſſint.

De ciuitate Cobinam. Cap. XXVI.

COBINAM eſt ciuitas magna, copiam habẽs ferri, chalybis, & audanici. Fiunt ibi ſpecula de chalybe pulcherrima & magna. Fit quoq; ibi tutia quæ oculis medetur, & eſpondium, ídq; in hunc modum. Habet regio illa mineras, ex quibus terram fodiunt, & in fornacem ignitam proiectam decoquunt, deſuper crate ferrea uaporem aſcendentem intercipiente, in qua uapor conglutinatus, tutia efficitur. Materia uero groſſior, quæ in igne remanet, eſpondium uocatur. Sunt huius terræ incolæ Mahumeti ſectatores.

Digitized by Google

De regno Timochaim,& arbore ſolis,quæ à Latinis arbor ſicca uocatur. Cap. XXVII.

RELICTA ad tergum ciuitate Cobina,occurrit deſertum aliud,habens in longitudine iter octo dierum; eſtq; in eo ariditas magna:caret arboribus atq; fructibus:& aquæ quas habet amariſſimæ ſunt; ut etiam iumenta eas bibere recuſent:& nisi uiatores aquam ſecum deferrent,ſiti periclitarentur. Superato uero hoc deſerto uenitur ad regnum Timochaim, in quo multæ ſunt ciuitates & caſtra. Eſt regnum illud confine Perſidi à parte Aquilonis,creſcitque in eius planicie arbor magna,arbor ſolis dicta,quæ apud Latinos arbor ſicca uocatur. Hæc groſſa eſt ualde,habétque folia quæ ex uno latere ſunt candida,ex oppoſito uero latere ſunt uiridis coloris. Fructus nullos præter entios producit, eóſque in modum caſtaneæ buxini coloris. Patet campus ille circumquaque ad multa miliaria,ut nec unam in eo inuenias arborem. Aiunt Alexãdrum Magnum ibi cum Dario conflixiſſe. Eſt autem tota terra regni Timochaim,ſaltem quæ inhabitatur,fertilis,& multarum rerum ferax,bonóque aere temperata. Habet etiam uiros pulchros,ſed pulchriores mulieres. Mahumeti perfidiam ſequuntur.

De tyranno quodam inſigni & ſicariis eius. Cap. XXVIII.

ESTIN terris illis regio quædam Mulete dicta, ubi dominabatur princeps quidam peſſimus,Senex de montanis dictus, de quo multa audiui: & quæ relaturus ſum,ab aliis multis regionis illius incolis didici,qui ita mihi dixerunt, Fuit princeps ille cum uniuerſo populo ſuo, cui præerat, legi Mahumeti addictus. Is inauditam excogitauit malitiam: Nam homines quoſdam ſicarios ſeu gladiatores,quos uulgo Aſſaſmos uocant, ſibi adiunxit, & per illorum effrenem audaciam quoſcunq; uoluit occidit,ut breui omnibus terrori eſſet. Porrò id hac impoſtura effecit, Erat in terra illa uallis quædam amœniſſima altiſſimis ſepta montibus,intra quam uiridarium plantauit maximum & pulcherrimum floribus odoriferis & fructibus ſuauibus, atque aliis delectabilibus refertum herbis. Extruxerat etiam in illo horto palatia quædam egregia mira decorata pictura,& quicquid illis ornamento eſſe potuit,adhibuit. Porrò quæ ad totius corporis uoluptatẽ faciunt,non eſt opus ut multam de illis faciam mentionem, cum horto illi & palatiis non defuerint riuuli uarii,aqua, melle,uino & lacte fluentes, uaria muſicæ artis inſtrumenta & melodiæ,choreæ,tripudia,palæſtræ, ueſtes pretioſæ, & mirus apparatus omnium delectabilium rerum,quibus pro uoto fruebantur iuuenes quidam intra uiridarium poſiti, qui aliud nihil faciebant, quàm quòd uitam beatam uiuebant,triſtitiæ nullum dantes locum. Erat proinde in introitu horti caſtrum fortiſſimum,diligenti munitum cuſtodia,per quod ſolum,& per nullum alium locum patebat ingreſſus & exitus in hortum. Extra locum illum habebat ſenex ille,cui nomen erat Alaodin,iuuenes quoſdam & uiros fortes,audacis atq; præfracti animi,quos ad hoc ipſum inſtituebat,ut animi ſui deteſtabile exequerentur propoſitum. Curabat illos informari in nefaria lege Mahumetica, quæ obſeruatoribus ſuis in uita futura carnales promittit uoluptates. Et ut eos obſequentiores ſibi redderet,& ad omne uitæ periculum intrepidos, cum illi uideretur faciebat eis,uel quibuſdam eorũ,dari potum quendam,quo ineſcati dementes fiebant,& graui opprimebantur ſopore,interímque in uiridarium ducebantur:

Digitized by Google

cebantur,& cum ſopore ſoluto euigilarẽt,& uiderent ſe tantis intereſſe deliciis, putabant ſe in paradyſum dei raptos,uiuerẽque cum Mahumeto legiſlatore ipſorum,& illis quæ promiſit perfrui gaudiis. Quid plura? Gaudebant ſe ex ſeculi miſeriis ereptos,& iam aliam atque felicem uiuere uitam. Sed cum paucis diebus his gaudiis interfuiſſent, ſenex quibus uolebat iterum memoratum potum bibendum exhibuit,& demẽtatos extra paradyſum illam reduxit. Tunc illi ad ſe redeuntes,& reminiſcentes quibus & quantis ad modicum tempus potiti fuiſſent gaudiis,ſupra modum dolebant,& triſtes efficiebantur quòd deliciis illis perpetuo frui non conceſſum ſit, mortem libenter ſubituri, modo hac uita tam modice deguſtata,ſemper uiuant. Tunc tyrannus ille,qui dei prophetam ſe eſſe mentiebatur,aiebat illis. Audite me,& nolite contriſtari: ſi parati eſtis, ut pro mea obedientia mortem intrepide,ubi illata fuerit,ſubeatis,participes uos pronuntio futuros illorum gaudiorum quæ ad horam uidiſtis. At miſeri illi mortem lucrum putantes,nihil tam difficile aiunt iniungendum,quod pro illa beata uita conſequenda non libenter ſubeant. Abutitur igitur tyrannus ille his præfractis hominibus ad innumera homicidia,quippe qui corporalem uitam pro ſtituentes,contemnebant etiam mortem ipſam,& paſſim ad tyranni iuſſum in regione illa ſic graſſabantur,ut omnibus hominibus eſſent formidini, & nemo inſaniæ illorum reſiſtere auderet: ſicque fiebat,ut multæ regiones, & potentes uiri tyranno illi tributarii fierent.

De interfectione memorati tyranni. Cap. XXIX.

ANNO domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſecundo,Allau rex Tartarorum,potenti exercitu tyranni illius caſtrum obſedit, cupiens tantum periculum è ſuis eliminare partibus. Et elapſi tribus annis cœpit illum cum omnibus Aſſaſinis ſuis: defecerant enim illis uictualia: & funditus aboleuit lo cum, & homines interfecit.

De ciuitate Sopurgam & terminis eius. Cap. XXX

RECEDENDO à præfato loco uenitur ad regionem quandam ſatis amœnam,quæ habet colles,planicies,& optima paſcua,uberrimos denique fructus: eſt enim ſolum eius feraciſſimum: neque ullam habet penuriam præterquam aquæ: nam eundum eſt per quinquaginta aut ſexaginta miliaria donec aliquid aquæ inuenias,unde niſi uiatores aquam ſecum deferrent,ſæpe ſiti periclitarentur,id quod etiam iumentis accidere ſolet. Feſtinanter igitur regio ipſa percurrenda eſt,præſertim ubi tanta eſt terræ ariditas. Extra illam ſiccitatẽ habet regio illa m̃ultas ciuitates & oppida. Incolæ Mahumetum agnoſcunt. Poſt hæc uenitur ad ciuitatem Sopurgam, ubi omnium uictualium reperitur copia: præſertim abundant ibi pepones,quos filis diuidunt non ſecus quàm cucurbitæ diſſecantur,& deſiccatos ad proximas terras uendendos portant,à quibus auide comeduntur,cum mellis ferè habeant dulcedinem. Sunt etiam in regione illa plurimæ uenationes beſtiarum & auium.

De ciuitate Balac. Cap. XXXI.

PRAETEREVNTES inde uenimus in ciuitatem quandam Balac nomine,quæ olim magna & nobilis fuit,ſumptuoſa habens marmorea palatia nunc uero à Tartaris diruta eſt. In hac ciuitate ferunt Alexandrum Darii regis

C. i.

Digitized by Google

filiam in uxorem accepisse. Hæc ab Aquilone terminatur ad Persidis prouinciam. Quòd si hinc soluas & procedas inter orientem & Aquilonem, non inuenies ad duas dietas ullam habitationem : quia habitatores loci tot molestias à latronibus & prædonibus passi, coacti sunt fugere ad montana, loca scilicet tutiora. Inueniuntur ibi aquæ multæ, atque uenationes bestiarum plurimæ : sunt quoque illic leones. Viatores quoniam nihil alimenti in itinere inueniunt, uictualia secum deferunt, quæ pro duobus diebus illis sufficiant.

De regno Taicam & terminis eius. Cap. XXXII.

EXACTO itinere duorum dierum quos memorauimus, occurrit castrũ quoddam Taicam uocatum, ubi frumenti magna est copia, agérque ipse pulcherrimus. Sunt ibi quoque montes salis ad meridiem extensi, tam magni, ut totus mundus hinc sal sufficiens habere posset. Est autem sal ipsum tam durum ut non nisi cum ferreis malleis è montibus erui possit. Quòd si ultra ab isto loco procedas, inter plagam scilicet orientalem & aquilonarem eundo, post tres consummatas dietas uenies ad ciuitatem Scassem, licet alia quoque oppida in itinere occurrant. Huius regionis incolæ omnes Mahumetum colunt: bibunt tamen uinum, cuius terra illa sicut & frumenti aquæ fructuum maxime est ferax: imo tota die nihil agunt, quàm quòd calcibus euacuandis incumbunt. Est uinum illud coctum & optimum. Homines uero sunt pessimi, sed optimi uenatores : nam abundat terra eorum bestiis syluestribus. Nudi caput incedunt, nisi quòd uiri chordula quadam longitudinis decem palmorum caput ligant. E bestiarum uero syluestrium, quas capiunt, pellibus indumenta sibi parant, sicut & caligas & calceamenta, nec aliis utuntur uestibus.

De ciuitate Scassem. Cap. XXXIII.

CIVITAS autem Scassem in planicie est sita, habétque in circumiacentibus montibus multa castra. Fluit etiam per mediũ eius magnus quidam fluuius. Sunt in regione illa multi sues spinosi, qui cum capiuntur, spinis suis sæpe homines & canes lædũt: nam canes à uenatoribus in porcos prouocati, adeo irritant & commouent feras illas, ut simul concurrentes terga sua, quibus spinæ innituntur, uehementer commoueant, atque stimulos ipsos uehementia quadam excutiant, atque in uiciniores homines & canes uibrent. Habet gens illa linguam propriam, pastores eius morantur in montibus, uendicantes sibi cauernas pro habitaculis. Itur hinc per tres dietas ad prouinciam Balasciæ, atque intermedio itinere nulla humana occurrit habitatio. Necesse igitur est ut uiatores cibum & potum secum portent.

De prouincia Balasciæ. Cap. XXXIIII.

BALASCIA est prouincia magna: habétque linguam propriam, cultui Mahumeti dicata. Reges eius, qui iure hæreditario sibi inuicem succedunt, ab Alexandro Magno originẽ duxisse feruntur. Producit hæc eadem prouincia lapides pretiosos atque magni ualoris, qui à nomine regionis Balasci uocantur. Nemo citra capitis pœnã audet huiusmodi lapides uel fodere: uel extra regionẽ asportare nisi cum licentia & consensu regis, omnes enim illi lapides regis sunt, & is mittit eos quibus uult uel pro dono uel pro solutione tributi, multos etiam commutat pro auro & argento. Vsqueadeo autẽ terra illis turgescit lapidibus,

ut ad

Digitized by Google

ut ad regem parum hinc rediret emolumẽti, si passim omnibus permitteret eos fodere & distrahere: nam sic lapis ipse uilior redderetur. Suppeditat quoque mons alius in hac prouincia lazulum, de quo fit azurum optimum, quale etiam in mundo non inuenitur. Elicitur autem ex mineris non secus aç ferrum: præbent quoque mineræ argentum. Regio ipsa ualde frigida est. Equos habet multos & optimos, magnos & ueloces, qui tam duras & fortes in pedibus habent plantas & ungulas, ut ferramento opus non habeant, etiam quantumlibet per saxa & montes currant. Abundat præterea regio ipsa uenatione bestiarum & auium. Habet quoque herodios, seu optimos falcones. Fert ager eius triticum optimum, hordeum & milium in magna copia. Oliuis caret, sed ex nucibus & sosima oleum conficiunt. Incolæ extraneas gentes minime metuunt, eo quòd introitus in prouinciã sunt multum arcti, nec possunt in hostes facile irrumpere. Ciuitates eorum & castra arte & natura munita sunt. Sagittarios habent certos, & uenatores optimos. Induuntur utplurimum corio: nam uestes laneæ & lineæ ibi haberi nequeunt, nisi pro magno pretio. Mulieres tamẽ nobiles utuntur pannis lineis & bombicinis.

De prouincia Basciæ. Cap. XXXV

PROVINCIA Basciæ distat à regione Balasciæ decem dietis. Et est regio ipsa ualde calida: unde fit ut homines nigri sint, sed astuti atque mali. Linguam habent propriam: & in auribus gestant inaures aureas & argenteas, atque margaritas. Vescũtur carnibus & riso: idololatræ sunt, incantationibus & dæmonum inuocationibus uacantes.

De prouincia Chesimur. Cap. XXXVI.

PROVINCIA Chesimur distat à Basela per dietas septem. Incolæ eius linguam propriam habent, & idololatræ sunt, idola consulentes, atque responsa à dæmonibus recipientes. Faciunt quoque arte diabolica, ut aer in caliginem condensetur. Bruni coloris sunt, hoc est, nigricantis: nam regio temperata est. Carnibus uescuntur & riso, & tamen macilentissimi sunt. Ciuitates ibi multæ sunt & oppida. Rex eorum nulli tributarius est, quia neminem timent, desertis undique uallati, quo fit ut difficilis ad eos sit accessus. Sunt in hac prouincia quidam eremitæ, qui in monasteriis & cellis idolis seruiunt, cum magna cibi & potus abstinentia deos suos honorantes, quos etiam plurimum reuerentur, & cauent ne eos offendant, nepharia illorum mandata transgrediendo. Vnde & uulgo in magno honore ii habentur eremitæ. Monachi.

De prouincia Vocam, & montibus in ea altissimis. Cap. XXXVII.

HIC IAM iterum occurret India, si iuxta priorem tramitem progrederer, sed quia illam in tertio libro descripturus sum, iam aliam uiam pergere statui, ad Balasciam scilicet redeuntes, & hinc inter plagam Aquilonarem atque orientalem iter facientes. Igitur spatio duorum dierum uenitur ad flumen quoddam, ubi multa sunt castra & uillæ: & homines illorum locorum probi sunt, & in armis strenui, sed Mahumetũ colunt. Rursus spatio aliorum duorum dierum uenitur ad prouinciã Vocam, quæ subiecta est regi Balasciæ, ha- Vocam.

Digitized by Google

bens in longum & latum ſpatium trium dietarum. Incolæ eius habent linguã propriam,& colunt Mahumetum. Sunt etiam ſtrenui bellatores atque boni ue natores: nam abundat regio illa ſylueſtribus animalibus. Hinc ſi diſcedas ad orientalem plagam, aſcendendum tibi erit per tres continuos dies, quouſque peruenias ad montem altiſſimum,& quo altior non eſt in mundo. Ibi etiam inuenitur inter duos montes planicies quædam amœna, & in ea fluuius pulcherrimus, iuxta quem optima ſunt paſcua, ita ut in illis equus aut bos macilentus decem dierum ſpatio pingueſcat. Eſt ibi copia animalium ſylueſtrium: præſertim inueniuntur ibi arietes ſylueſtres maximi, longa habentes cornua, ex quibus uaria uaſorum genera effinguntur. Continet planicies illa in longitudine ſpatium quod duodecim diebus peragrari poteſt, uocatúrque Pamer. Sed ſi longius progrediare, deſerti ſpeciem præ ſe fert: nec eſt ibi ulla habitatio humana, aut ulla herba uirens. Coguntur itaq; uiatores ſecũ ferre ea quæ illis ſunt neceſſaria, pro corporis ſuſtentatione. Nulla quoque ibi apparet auis, propter frigus, & nimiã terræ eleuationẽ, quæ pabulum nullum adminiſtrare poteſt animalibus. Ignis ſi quandoque ibi accendatur, obſtante nimia regionis frigiditate, non eſt ita lucidus, nec adeo efficax in ſua actione, ut in locis demiſſioribus. Hinc uia ulterius ducit inter orientem & Aquilonem per montes, colles atque ualles, in quibus multa inueniuntur flumina, nulla autem habitatio humana, nec ulla herba: uocatúrque regio ipſa Belor, omni tempore hyemis effigiem præ ſe ferens, eáq; facies perſeuerat, donec uiator quadraginta dietas abſoluat. Pro tot etiam diebus neceſſe eſt ut uictum ſecum deferat. In montibus tamen altiſſimis hinc inde hominum habitationes conſpiciuntur, ſed qui peſſimi & crudeles ſunt, idololatriæ dediti, qui ex uenatione uiuunt & corio ueſtiuntur.

De prouincia Caſſar. Cap. XXXVIII.

POST HAEC peruenitur ad prouinciam Caſſar, quæ magno Cham tributaria eſt. In ea ſunt uineæ, uiridaria, arbores frugiferæ, bombix, & aliæ agrorum poſſeſſiones. Incolæ uero habent linguam propriam, & ſunt negotiatores & artifices, atque lucri gratia per prouinciam diſcurrentes, adeóque auare diuitiis inhiant, ut uix ſatis de partis edere audeant. Mahumeti quoque legi parent, tametſi quidam Chriſtiani Neſtoriani ibi inueniantur, qui ſuas quoque habẽt eccleſias. Regio patet quinque dietarum ſpatio:

De ciuitate Samarcham, & miraculo columnæ in eccleſia facto. Cap. XXXIX.

SAMARCHAM ciuitas magna & egregia eſt in regione illa, tributaria nepoti magni Cham. In hac habitant Chriſtiani cum Saracenis, hoc eſt, Mahumetanis. Accidit uero his temporibus in ea diuina uirtute tale miraculum. Frater magni Cham, nomine Cigatai, qui regioni illi præfuit, perſuaſus à Chriſtianis baptiſmi ſuſcepit ſacramentum. De quo Chriſtiani gaudentes, fauore illius ædificauerunt baſilicam magnam in illa urbe, in honore diui Ioannis Baptiſtæ. Porrò architecti eccleſiam illam tali fabricauerunt ingenio, ut tota eius teſtudo uni niteretur marmoreæ columnæ, quæ medium eccleſiæ tenuit locum. Habebant tunc Saraceni inſignem lapidem, qui omnibus modis ad hoc quadrabat, ut baſis loco præfatam ſuſtineret columnam. Raptus igitur à

Chriſtianis

Digitized by Google

Christianis, in fundamento columnæ locatus est. De quo Saraceni dolentes hi scere non audebant, cum princeps ad hoc ipsum annuisset. Factum est autem, ut aliquanto post tempore princeps ille moreretur, & illi filius eius succederet in regno, non autem in fide. Tunc Saraceni ab eo obtinuerunt, ut Christiani lapidem illum, quem columnæ suppositum erant, reddere cogerentur. Et cum illi pretium satis dignum offerrent, recusarũt Saraceni quicquam aliud accipere quàm lapidem. Quod hac impostura faciebant, ut Christianorum ecclesia funditus destrueretur. Christiani itaque uidentes durum esse contra stimulum calcitrare, aliò confugere nequiuerunt, quàm ad deum, & ad sanctum suum Ioannem Baptistam, quem lachrymosis oculis inuocare cœperunt. Adueniente itaque die quando lapis sub columna auferendus erat, ne ecclesia diutius maneret, nutu diuino longe aliud accidit, quàm perfidi sperauerant Saraceni. Siquidem columna ipsa adeo subleuata est ab ipsa basi, ut trium palmorum spatium inter utriusque lapidis superficiem interceserit, & columna ipsa iam testudinem ecclesiæ non ferret, sed uiceuersa testudo columnam portaret, id quod in hunc usque diem perseuerat.

De prouincia Carcham. Cap. XL.

RVRSVM ab hac urbe digressi uenimus in prouinciã Carcham, quinq; quasi dierum itinere in longum procedentes. Hæc omnium uictualium habet copiam, subiecta dominio nepotis magni Cham. Incolæ Mahumetum colunt. Habitant tamen inter eos quidam Christiani Nestoriani.

De prouincia Cotam. Cap. XLI

PROVINCIA Cotam sequitur prouinciam Carcham, sita inter plagam orientalem & aquilonarem. Subiecta est dominio nepotis magni Cham, habétque ciuitates & oppida multa. Metropolis eius uocatur Cotam. Extenditur prouincia in longum itinere octo dierum. Nullius rei quæ ad uictum pertinet in ea est defectus. Habet copiam bombicis, atque uineas multas & optimas. Homines uero sunt imbelles, sed boni artifices & negociatores. Mahumetum agnoscunt.

De prouincia Peim. Cap. XLII.

PROGREDIENTIBVS ultra per eandem plagam occurrit prouincia Peim, extensa in longum quinque dierum itinere. Subiecta est magno Cham, habétque multas ciuitates & castra. Metropolis eius uocatur Peim, iuxta quam currit fluuius, in quo pretiosi inueniuntur lapides, nempe iaspides & chalcedonii. Incolæ regionis reuerentur Mahumetũ, & sunt eximii artifices atq; negociatores. Abundant bombice, & uictualium habent copiam. Est consuetudo in hac prouincia, quando maritus quispiam ob certam causam in alium locum commigrat, & infra uigesimam diem domũ non redit, licebit uxori aliũ accipere maritum priore relicto. Id idem licitum est uiro, posteaquam domũ reuersus fuerit, ut scilicet impune matrimonium cum alia contrahat uxore.

De prouincia Ciartiam. Cap. XLIII.

POST HAEC uenitur ad prouinciam Ciartiam, quæ est sub dominio magni Cham, habétque ciuitates & castra multa. Metropolis eius, unde etiam ipsa denominata est, uocatur Ciartiam. Reperiuntur ibi in fluminibus multi

Digitized by Google

lapides pretiosi, præsertim iaspides & chalcedonii, quos negotiatores deferunt ad prouinciam Cathai. Est prouincia Ciartiam multum fabulosa, plurimas habens aquas amaras, unde sterile solum redditur. Quando extraneus aliquis exercitus hanc transit prouinciam, incolæ eius omnes cum uxoribus, filiis, animalibus, & cuncta suppellectile fugiunt in aliam regionem uiciniorem, ubi pascua & aquam bonam inueniunt, ibíque morantur donec hostium exercitus transierit & cum hostium effugiunt conspectum, uentus adeo delet uestigia eorum arenæ impressa, ut superuenientes hostes illorum iter nequaquã explorare possint. Si uero Tartarorum exercitus, quibus subiecti sunt, eorum pertransierit terram, ipsi non fugiunt, sed animalia duntaxat in alium abigunt locum, quod Tartari pro acceptis uictualibus nihil rependant. Recedendo ab hac prouincia, fabulum quinque dierum spatio terendum est, ubi nulla ferè alia aqua, quàm amara inuenitur, donec perueniatur ad ciuitatem Lop nomine. Et nota quòd omnes iam memoratæ prouinciæ: nempe Caschar, Carcham, Cotam, Peim, & Ciartiam usque ad ciuitatem Lop, ponuntur intra magnæ Turchiæ terminos.

De ciuitate Lop & deserto maximo. Cap. XLIIII.

LOP EST ciuitas magna, ad introitum deserti magni, inter orientem & Aquilonem sita. Incolæ eius Mathumetum colunt. In ea faciunt sibi mercatores, qui desertum transire cupiunt, parare cuncta necessaria. Quiescunt etiã in ea aliquantisper, prouidentes sibi de fortibus asinis & camelis, quos uictualibus onerant. Et quando in deserto uictualia deficere incipiunt, interficiunt asinos, uel in deserto relinquunt: quia non poterunt amplius illis de pabulo prouidere quousque desertum superauerint. Camelos tamen libentius seruant, quòd pauco sustententur cibo, & grauia onera ferant. Offert desertum illud magnum uiatoribus aliquando aquas amaras, sed frequentius aquas dulces, ut ferè singulis diebus per illos triginta dies, quibus desertum ipsum uix pertransiri potest, aquam recentem inueniant: sed quæ interdum adeo modica est: ut non omnibus mercatoribus simul euntibus sufficiat. Est desertum illud multum montuosum: & ubi ad planiciem peruenitur, illic per fabulum eundum est. Est in uniuersum sterile & squalidum, nullúmque propter pabuli penuriam animalibus præstat habitaculum. Cernuntur & audiuntur in eo interdiu, & sæpius noctu, dæmonum uariæ illusiones. Vnde uiatoribus summe cauendum est, ne multum ab inuicem seipsos dissocient: aut aliquis à tergo sese diutius impediat: alioquin quamprimum propter montes & colles quispiam comitum suorum aspectum perdiderit, non facile ad eos perueniet: nam audiuntur ibi uoces dæmonum, qui solitarie incedentes propriis compellant nominibus: uoces fingentes illorũ quos comitari se putant: & à recto itinere abductos in perniciem deducunt. Audiuntur interdum in aere concentus musicorũ instrumentorũ, sed frequentius sonitus tympanorũ. Est igitur huius deserti transitus periculis plenus.

De ciuitate Sachion, & combustione corporum mortuorum. Cap. XLV.

SVPERATO deserto peruenitur ad ciuitatẽ Sachion, quæ sita est in ingressu prouinciæ magnæ Taguth ubi inter Mathumeti cultores pauci inueniũtur Christiani Nestoriani. Sunt quoq; ibi plurimi idololatræ qui etiã linguam propriam

Digitized by Google

propriam habent. Vrbis huius incolæ negotiationibus non uacant, sed de fructibus terræ uiuunt. Habet denique urbs ipsa multa monasteria diuersis idolis consecrata, in quibus multa offeruntur sacrificia, & dæmonibus magna à populo exhibetur reuerentia. Et quando homini filius aliquis nascitur, statim commendat eum idolo alicui, atque in honorem eius anno illo in domo sua nutrit arietem, quem anno à natiuitate filii reuoluto, proximo illius idoli festo unà cum filio offert cum multis ceremoniis & magna reuerentia. Postea coquuntur carnes arietis, & idolo denuo offeruntur, dimittuntúrque ante idolum tandiu suspensæ, donec completæ fuerint nefande orationes, quas ante ipsum iuxta consuetudinem suam murmurare solent. Et in primis rogat pater idolum cum magna instantia, ut filium sibi commendatum conseruet. Officio finito, immolatas carnes ad locum alium deferunt, & consanguinei illius omnes pariter congregati, carnes illas cum magna religione comedunt: ossa uero decenter in uasculo quodam conseruant. Cæterum in mortuorum parentatione his utuntur ceremoniis. Curant proximi quique ut corpora exanimata comburantur in hunc modum. Primo interrogant astrologos, quando mortuus in ignem sit coniiciendus. Tum illi quærunt quo anno, quo mense, die & hora is qui in fata concessit, sit natus: constellationéque perspecta, indicant diem quando sit comburendus. Alii uero mortuũ corpus aliquot diebus reseruant, aliquando septem diebus, quandoq; per mensem, nonnunquã per sex menses, domi capsam illi parãtes, & tali ingenio latera compaginantes, ut nullus fœtor ex ea exalare possit. Corpus etiã ipsum aromatibus condiunt, & capsam pulchre depictam panno pretioso operiunt: & singulis diebus quibus cadauer domi tenetur, hora prandii mensa iuxta capsam præparatur, uino & cibis per integræ horæ spatium desuper positis, putantes defuncti animam de appositis manducare. Et quando defuncti corpus est efferendum, astrologi consuluntur qua ex parte id sit faciendum. Nam si porta aliqua dum construeretur caruit bonis fatis, illam indicant fugiendam atq; incongruam per quam mortuorum cadauera efferantur, indicántque aliam quæ huic rei accommoda sit, aut nouam iubent in pariete fieri aperturam. Dum uero funus per ciuitatem portatur, lignea tuguria in uia construuntur, atque sericis & aureis pannis cooperiuntur: & cum defuncti cadauer ante ea portatur, effundunt in terram uina & delicata cibaria, putantes defunctum in alia uita his recreari rebus. Antecedunt etiam funus ipsum uaria instrumenta musices, in quorum concentu maxima est iucunditas. Et cum ad locum combustionis uentũ fuerit, scribunt & pingunt super chartas imagines uirorum ac mulierum, itémque multorum denariorum, quæ omnia simul cum cadauere comburuntur. Aiunt enim defunctum illum tot seruos & ancillas, animalia & denarios in alia uita habiturum, quot cum eo fuerint imagines combustæ, uicturúsque sit perpetuo in diuitiis illis & honore. Hanc superstitionem seruat ferè ubique cæcitas paganorum in partibus orientis, cum cadauera defunctorum comburunt.

Dæmonum cultus.

Funerandi mos.

De prouincia Camul. Cap. XLVI.

CAMVL prouincia est intra magnam prouinciam Tanguth, subiecta imperio magni Cham, habens ciuitates multas & oppida. Attingit autem terra Camul duo deserta, magnum scilicet, de quo iam supra diximus, & aliud

Digitized by Google

quoddam minus. Abundat hæc prouincia his quæ pro uitæ ſuſtentatione homo opus habet. Habent incolæ huius regionis linguam propriam, & ad aliud non uidentur nati, quàm uacare ludis & tripudiis. Idololatræ ſunt & cultores dæmonum, ad hoc ab ipſis perſuaſi, quando uiator quiſpiam pertranſiens ad domum alicuius hoſpitii gratia diuertit, ſuſcipit eum paterfamilias cum magno gaudio, atq; præcipit uxori & toti familiæ, ut quandiu ille apud eos manere uoluerit non excludatur, ſed illi in omnibus obediant. Ipſe uero interim diſcedit, non reuerſurus quandiu hoſpes in ædibus ſuis manſerit. Et uxor interim paret hoſpiti ut marito ſuo. Sunt mulieres illius regionis formoſæ: & uiri à diis ſuis hac dementati ſunt ſtultitia, ut putent ſibi glorioſum eſſe ſi eas uiatoribus proſtituant. Tempore uero quo regnauit Moguth magnus Cham & rex omnium Tartarorum, audita hac populi Camul ſtultitia, mandauit ipſis ne amplius ſeruarent hanc deteſtabilem conſuetudinem, ſed potius uxorũ ſuarum cuſtodientes pudicitiam, communia pararent hoſpitia, in quæ aduenæ & ſuperuenientes diuerterent uiatores, & prouinciam tanta non fœdarent turpitudine. Viri uero Camul audito hoc regis mandato, plurimum ſunt contriſtati, miſſiſque nuntiis & muneribus, inſtantiſſime rogarunt, ut tam graue reuocaret edictum, & traditionem illam, quam à ſuis ſenioribus ueluti per manus acceperunt, non aboleret, maxime cum compertum haberent ſe propter illud hoſpitalitatis beneficium deorum ſuorum conſequutos gratiam, & terram nunquam deorum munere ſua deſtitutam fœcunditate. Rex uero Moguth audita querela, acquieuit petitioni illorũ, & reuocãs mandatum dicebat, Quod ad me attinet, uobis mandaui ut deteſtabilem illam & toto orbe inauditam aboleretis conſuetudinem: ſed quia opprobrium honorem ducitis, habete opprobrium ut optaſtis. Nuntii itaq; alias portantes literas, quæ priores caſſauerunt, uniuerſo populo magnum attulerunt gaudium. Et is mos uſque in hodiernum diem à populo illo cuſtoditur.

Hoſpitalitas mira.

De prouincia Chinchintalas. Cap. XLVII.

POST prouinciã Camul ſequitur prouincia Chinchintalas, quæ ab Aquilone confinis eſt deſerto, habétque in longitudine iter ſexdecim dierum, ſubiecta dominio magni Cham. Habet ciuitates & caſtra multa. Populus eius in tres diuiſus eſt ſectas. Pauci quidem confitentur Chriſtum, & hi ſunt Neſtoriani: alii Mahumetum colunt, tertii idola adorant. Eſt in hac prouincia mons, in quo inueniuntur mineræ chalybis & ſudanici: itémque ſalamandræ, de quibus fit pannus, qui ſi in ignem proiectus fuerit, non comburi poteſt. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, ut quidam è ſociis meis, uir ſingulari præditus induſtria, Curficar nomine, Turchus me edocuit, qui in prouincia illa mineralium operi præfuit. Inuenitur in monte illo minera quædam terræ, quæ fila producit lanæ haud diſſimilia: & hæc ad ſolem deſiccata in mortario æneo terũtur, deinde lauãtur, & quicquid terrenum illis adhæret ſubmouetur: demum fila illa ſic purgata & attenuata, ut alia lana nentur, atque in pannum contexuntur. Et quando pannos illos uolunt dealbare, proiiciunt eos ad horam in ignem, & tunc ex flammis illæſi educũtur niue candidiores. Haud ſecus purgant eos, quando maculas aliquas contraxerint: nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De ſalamandra uero ſerpente, qui in igne uiuere dicitur, nihil explorare potui

in

Digitized by Google

in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi, ex ſalamandra contextam, in qua ſudarium domini inuolutum retinetur, quam rex quidam Tartarorum Romano miſit pontifici.

De prouincia Suchur. Cap. XLVIII.

A' TERGO relicta prouincia Chinchintalaſi, ducit iter ad orientem, & per decem continuas dietas nulla reperitur habitatio, niſi in paucis locis, quibus ſuperatis, uenitur ad prouinciam Suchur, quæ plures habet habitationes & oppida. Metropolis eius uocatur Suchur. In hac prouincia inter multos idololatras pauci inueniuntur Chriſtiani. Sunt autem omnes magno ſubiecti Cham. Negotiationibus non uacant, ſed de fructibus terræ uiuunt. In cunctis huius prouinciæ montibus inuenitur reubarbarum, quod inde per mercatores ad diuerſas mundi portatur terras.

De ciuitate Campition. Cap. XLIX.

EST CAMPITION ciuitas magna & inſignis, principatum habens in regione Tanguth. Sunt in ea Chriſtiani, Mahumetani, & idololatræ. Habent idololatræ multa monaſteria, in quibus idola ſua colunt. Porrò idola illa ſunt formata uel ex lapide, uel ex ligno, uel ex luto, deſuper deaurata. Inter hæc quædam ſunt tam magna, ut decem paſſus contineant longitudine, terræ ac ſi ſu pini iacerent affixa, iuxta quæ parua ſunt poſita idola, quæ maioribus reuerentiã exhibere uidentur. Habent hæc idolorum portenta etiam ſuos ſacrificulos & religioſos, qui cæteris honeſtius uiuere uidentur: nam quidam ſeruant caſtitatem, multúmque cauent ne deorum ſuorum legem præuaricentur. Totum anni circulum per lunationes computant, nec alios habent menſes, aut hebdomas præter lunares. In his lunationibus obſeruant quinq; continuos dies, in quibus nullam beſtiam uel auem occidunt, nec carnem comedunt: uiuunt etiam honeſtius quàm in reliquis diebus. Habent idololatræ in hac ciuitate hunc morẽ, ut quis triginta aut plures ducat uxores, iuxta quod multas nutrire poteſt: prima tamen cæteris dignior habetur, & magis legitima cenſetur. Non recipit uir ab uxore dotem, ſed ipſe in animalibus, uel ſeruis, aut pecunia iuxta poſſibilitatem ſuam conuenientem aſſignat dotem. Si uxor uiro fiat odioſa, licitum eſt illi eam à ſe repudiare iuxta quod ei libuerit. Accipiunt etiam uxores in ſecundo gradu ſibi attinentes, ſimiliter nouercas. Et multa peccata quæ apud nos grandia cenſentur, apud illos licita reputantur. Viuunt in multis non ſecus quàm beſtiæ, ut ſatis mihi mores eorum ſunt perſpecti, qui unà cum patre meo atque patruo per anni ſpatium ob quædam negotia in hac ciuitate manſi.

De ciuitate Ezina, & alio deſerto magno. Cap. L.

A' CIVITATE Campition itur per duodecim dietas uſque ad Eziná ciuitatem, quæ affinis eſt arenoſo deſerto Aquilonem uerſus. Sunt ibi cameli multi, & alia animalia multa, atq; aues diuerſi generis. Incolæ uero idololatræ ſunt, de terræ fructibus uiuentes, & à negotiationibus abſtinentes. Præparant quoque ſibi uiatores in hac ciuitate commeatum, qui uolunt tranſire per deſertum illud magnum, quod uergit ad Aquilonem, & non niſi quadraginta dierum ſpatio pertranſiri poteſt. Nulla inuenitur in hoc deſerto uirens herba, ſicut nec ulla habitatio, niſi perrara in montibus quibuſdam & uallibus, ubi aliqui homines æſta-

Digitized by Google

tis tempore morantur. In quibuſdam etiam locis inueniũtur feræſyluеſtres, præſertim onagri, qui ibi in magna diſcurrunt multitudine. Omnes autem iam memoratæ prouinciæ pertinent ad prouinciam magnam Tanguth.

De ciuitate Carocoram, & origine dominii Tartarorum. Cap. LI.

SVPERATO memorato deſerto, peruenitur ad ciuitatem Carocoram, quæ eſt ad Aquilonarem plagam, unde originem duxit Tartarorum dominiũ. Nam habitauerunt primum in campeſtribus regionis illius, carentes ciuitatibus & oppidis, ſolum paſcua quærentes, & aquas pro pecoribus nutriendis, nec habebant de gente ſua principẽ, ſed tributa pendebant magno cuidam regi Vncham nomine, quem hodie uulgo preſbyterum Ioannem uocãt. Sed indies incrementa ſumentes, & ſeipſis fortiores euadentes, cœpit rex Vncham timere, ne aliquando ab ipſis offenderetur, atque in rebellionem prorumperent. Vt igitur potentia eorum minueretur, cogitabat operæpretium ſe facturum, ſi illos ab inuicem in partes ſecerneret, atque in diuerſas regiones collocaret. At illi nolentes à ſe inuicem diſgregari, tranſierunt omnes pariter in deſertum uerſus plagam Aquilonarem, magnam occupantes regionem, in qua tuti eſſe poſſent, nec regem ſuum timerent, negato etiam illi tributo.

Vncham.

Tartari regem ex ſeipſis eligunt, & diſcordia inter eum & regem Vncham naſcitur. Cap. LII.

PAVCIS tranſactis annis, Tartari omnium conſenſu eligunt ex ſeipſis uirum probum & ſapientem in regem, Chinchis nomine, anno ſcilicet domini M CLXXXVII, cui coronam imponentes, & omnes circunquaq; qui de gente illa erant concurrentes, uoluntario animo illi obedientiam & ſubiectionem pollicentur. Ille igitur ut erat uir prudens, ſubiectos optime gubernabat, atque breui tempore octo prouincias cepit, & regno ſuo adiecit. Et quando ciuitatem aliquam aut caſtrum cepit, neminem ſinebat occidi, aut rebus ſuis ſpoliari, qui ſaltem imperio ſuo ſponte ſe ſubmittebat, atq; ſecum ad alias proficiſcens ciuitates, illi operam ſuam libens impendebat. Hac itaque humanitate uſus, effecit ut mirum in modum ab omnibus amaretur. Itaque uidens ſe in tanta ſublimari gloria & potentia deſtinatis nuntiis ad regem Vncham, cui quondam tributa pendebat, rogabat ut illi filiam ſuam in uxorem collocaret. Quod ille ægerrime ferens, cum indignatione reſpondit, Malo filiam meam Vulcano conſecrare, quàm ſeruo meo dare in uxorem. Et eiectis Chinchis nuntiis aiebat, Dicite domino ueſtro, Quia ad tantam creuiſti ſuperbiam, ut præſumens petere filiam domini tui in uxorem, en ne potiaris uoto tuo, faciam eam amara interire morte.

Vincitur rex Vncham à Tartaris. Cap. LIII.

AVDIENS uero rex Chinchis moleſtam regis Vncham reſponſionem congregato magno exercitu, profectus eſt hoſtili animo contra regem Vncham, caſtráque poſuit in planicie quadam magna Tanduc nomine, & mittens ad regem, denuntiat illi ut ſe defenderet. At ille ueniens cum maximo exercitu, deſcendit ad campeſtria, & caſtra ſua poſuit iuxta caſtra Tartarorum. Tunc Chinchis Tartarorum rex præcepit incantatoribus & aſtrologis ſuis, ut illi indicarent qualem

Digitized by Google

qualem euentum prælium futurum esset habiturum. Tunc astrologi scindentes arundinem per longum in duas partes, posuerunt diuisiones ipsas in terram, unámque uocauerunt Chinchis & alteram Vncham, dixerúntque regi, Interim quo nos inuocationes legerimus deorum, nutu ipsorum fiet, ut hæ duæ partes arundinis adinuicem pugnent. Et cuius pars super alteram ascenderit, ille rex uictoriã in prælio obtinebit. Multitudine itaq; ad spectaculum illud concurrente, cœperunt astrologi murmurare præcationes suas & legere incantationes, & mox commotæ sunt partes arundinis contra se pugnantes, donec tandem pars Chinchis ascenderet super partem Vncham, Quo uiso, Tartari de futura certiores facti uictoria confortati sunt. Tertia igitur die prælium commissum est, & multis utrinque cadentibus, uictoria tandem penes Chinchin remansit. Sícq; factum est, ut Tartari regnum Vncham penitus sibi subiugarint. Regnauit autem Chinchis post mortem Vncham sex annis, in quibus multas acquisiuit prouincias: & cum ultimo castrum quoddam expugnare moliretur, accessissétque propius, sagitta in genu percussus, interiit, sepultus in monte Alchai, ubi & reliqui Tartarorum principes huius successores, & qui de eius sunt progenie omnes sepeliuntur, etiam si centum dierum spatio funus fuerit adducendum.

Catalogus regum Tartarorum, & de sepultura eorum in monte Alchai. Cap. LIIII.

PRIMVS Tartarorum rex uocatus est Chinchis, secundus Cui, tertius Barchim, quartus Allau, quintus Mongu, sextus Cublai, qui modo rerum potitur, cuius potentia maior est quàm omnium suorum prædecessorũ: imò omnia Christianorum regna atque Saracenorum si unum essent regnum, uix adæquarent regnum Tartarorum, id quod suo loco manifestius fiet, ubi potentiam eius & dominium describsero. Porrò quando corpus magni Cham tumulandum defertur ad montem Alchai, hi qui ipsum ad sepulturam comitantur, perimunt passim eos quos in uia obuios habent, dicentes, Ite & domino nostro regi seruite in alia uita. Tanta enim insania percussi sunt à Satan, ut credant taliter occisos, in futura uita regis obsequio mancipandos. Nec modo sic contra homines insaniunt, uerum & in equos sæuiunt, quos obuiam uenientes iugulant unà cum defuncti regis optimis equis, putantes illos regi usui futuros. Quando corpus magni Cham Mongu huius prædecessoris ad montem Alchai sepeliendum ductum fuit, milites funus concomitantes, feruntur circiter uiginti milia hominum prædicta occasione interfeciſſe. Crudelis superstitio.

De generalibus moribus & consuetudinibus Tartarorum. Cap. LV.

MVLIERES Tartareæ uiris suis fidelissimæ sunt. Absurdum est apud eos & intolerabile uitium, si quispiam ad proximi sui uxorem præsumat accedere: & hoc unico studio apud eos cauetur, ne alter alteri in hac re iniuriam inferat. Id tamen apud eos honestum & licitum ducitur, ut quisque tot ducat uxores quot nutrire potest, licet prima cæteris principalior & honorabilior iudicetur. Præter sorores omnes consanguineas quæ in lateralibus lineis comprehẽduntur

Digitized by Google

ducunt uxores, etiam nouercam, si pater mortuus fuerit. Sic fratre defuncto licebit superstiti fratri fratris relictam ducere uxorem. Viri ab uxoribus non recipiunt dotes, sed ipsi uxoribus atq; earum matribus dotes assignant. Propter uxorum multitudinem, Tartari plurimos habent filios. Nec est uxorum multitudo Tartaris admodum onerosa, cum illæ suis laboribus multa lucrentur. Sunt præterea ad familiæ gubernationem, & ad ciborum præparationem multum solicitæ. Non minori cura reliqua domus exequuntur officia. Viri uero uenationi, aucupiis atque armorum exercitiis sunt intenti. Nutriunt Tartari multos greges boum, ouium, & aliorum iumentorum atque pecorum, & cum illis morantur in locis pascuosis, æstate quidem in montibus & frigidioribus locis ubi pascua & ligna inueniunt, hyeme uero ad calidiores regiones se trasferunt, ubi pabulum pro animalibus inueniunt. Domunculas habent in modum tabernaculorum filtro opertas, quas secum deferunt quocunque migrant. Nam possunt eas plicare & extendere, leuare & deponere. Ostia earum semper Austro obuertunt. Habent quoque quadrigas filtro coopertas, quæ à camelis trahuntur, in quibus uxores, filios & utensilia necessaria secum uehunt, atq; à pluuiarũ iniuria defendunt.

De armis & uestibus Tartarorum. Cap. LVI.

ARMA quibus Tartari prælii tempore induũtur, non sunt ex ferro fabrefacta, sed ex corio forti atque solido parata, quale est corium bubalorum & aliorum animalium quæ habent duriora tergora. Sunt sagittarii optimi, à pueritia ad arcuum exercitia assueti. Vtuntur etiam clauis & gladiis, sed rarius. Illi qui cæteris ditiores sunt, utuntur indumentis sericis & aureis, & sub his deferunt pelles delicatas uulpium, aut armelinorum, aut aliorum animalium, præsertim quæ uulgo Zebellinæ uocantur, quæque reliquis pellibus pretiosiores iudicantur.

De cibis Tartarorum. Cap. LVII.

VESCVNTVR Tartari cibis grossioribus, præsertim carne, lacte & caseo. Inhiant quoque uenationibus tam mundorum quàm immundorum animalium. Nam equos & canes comedunt, atque reptilia quædam quæ in magna copia apud illos inueniuntur. Bibunt lac equarum, quod taliter præparant, ut uideatur esse uinum album, non admodum insipidus potus. Vocatur ab ipsis Chuinis.

De Idololatria & erroribus Tartarorum. Cap. LVIII.

COLVNT Tartari pro deo numen quoddam ab illis confictum, quod Natagai uocant, putántque illud deum esse terræ, qui curam de ipsis ac filiis eorum, de fructibus terræ atque gregibus pecorum gerat. Hoc numen in maximo habent honore, nec est aliquis qui in domo sua illi non imaginem dedicauerit. Et quoniam credunt numini Natagai esse uxorem & liberos, collocãt etiam ipsi iuxta penates suos imagunculas quasdam uxoris ac filiorum loco: uxoris quidem simulachrum ad sinistram, & filiorum imagines ante faciem idoli collocantes. His idolis magnam exhibent reuerentiam, præsertim quando uadunt ad prandium & cœnam: tunc enim antequam ipsi comedunt, perungunt ora imaginũ pinguedine carnis coctæ, & partem prandii aut cœnæ extra domum in honorẽ illorum ponentes, credunt deos hinc cibari. Quo facto, ipsi ad mensam euntes comedunt. Si Tartari alicuius moriatur filius, qui nondum duxit uxorẽ, & item

Coniugiũ inter mortuos.

alterius

alterius moriatur filia innupta, conueniunt utriusque defuncti parentes, & inter defunctos connubium faciunt: conscriptúsque contractus illius literis iuuenem & puellam in charta pingunt, & hanc cum pecunia contributa atque utensilibus & suppellectile Vulcano deuouẽt, credentes defunctos in alia uita matrimonialiter coniunctos. Faciunt quoque pro hac re solennes nuptias, & de præparatis cibis nonnihil hinc & hinc diffundunt, ut sponsus & sponsa bis quoque uescantur. Quo facto, parentes & consanguinei defunctorũ tali putant se affinitatis uinculo coniũctos, ac si nuptiæ illæ sponsis adhuc uiuẽtibus fuissent celebratæ

De strenuitate & industria Tartarorum. Cap. LIX.

SVNT Tartari homines bellicosi, strenui in armis, & ad subeundos labores intrepidi. Non sunt effœminati, molles, & deliciis assueti, imò tolerantissimi laborum & inediæ. Fit non raro ut per integrum mensem nihil aliud comedant præter lac iumentorum & carnes animalium quæ in uenationibus capiũt. Equi quoque eorum dum belligeratum uadunt, sola herba quam in pascuis inueniunt nutriuntur. Insident armati equis suis tota nocte, & equi interim nihilominus pascuntur ubicunq; bona inuenerint pascua. Ipsi quoq; exiguo contenti sunt cibo, quantumlibet magnos subeant & perficiant labores. Ad capiendum ciuitates & fortalicia, singulari & magna utũtur astutia. Cum bellandi causa in remotas partes expeditionẽ parant, nihil secum præter arma portant atq; parua tentoria, sub quibus pluuiæ tempore latitãt. Portat etiam quilibet secum duo uascula, quæ uulgo flascones, uocant in quibus lac quod bibant ferunt, & ollam coquendis carnibus adaptandam. Cum uero sine mora ad remotissimas partes concedere uolunt, accipiunt secum lac in modum solidæ pastæ siccatum quod in aquam tritum, potum illis & cibum præbet.

De iudiciis & iustitia Tartarorum. Cap. LX.

MALEFACTORES hoc modo puniunt. Siquis furatus fuerit rem parui ualoris, & uita priuari non commeruit, cæditur fuste septem uicibus, aut decem & septẽ, aut uiginti & septem, aut quadraginta & septem, pro mensura peccati ictus inferendo, idque usq; ad centum, addendo semper decem. Aliqui tamen nonnunquam ex his percussionibus moriuntur. Quòd siquis furatus fuerit equum uel rem aliam, pro qua occidi meruit, merso mucrone in uentrẽ eius occiditur. Quòd si uitam suam liberare uoluerit, restituet furtum in nouuplo. Qui equos, boues, & camelos habent, signa sua pilis eorum inurũt, atq; sine custode ad pascua emittunt. Minutis tamen animalibus adhibent pastorũ custodiam. Hæ primæ Tartarorũ fuerunt consuetudines, uerum cum iam inter uarios mixti sint populos, nonnihil à prioribus degenerauerunt moribus, & populis quibus coniuncti sunt, conformes se fecerunt.

De campestribus Bargu, & extremis insulis Aquilonis. Cap. LXI.

RETARDATI sumus nonnihil in Tartarorum moribus & consuetudinibus describendis, nunc uero alias orientalis regionis lustrabimus prouincias, eo incedentes ordine, quo reliquas hactenus descripsimus. Relicta ciuitate Carocaram, à monte Alchai Aquilonem uersus uenitur ad campestria Bargu,

Digitized by Google

quæ in longitudine quadraginta habent dietas. Incolæ illorum locorum uocantur Meditæ, paréntque magno Cham, Tartarorum habentes mores. Sunt homines ſylueſtres, & ueſcuntur carnibus animalium, quæ uenatione capiunt, maxime ceruorum, quorũ magnam habent copiam, & adeo cicures faciunt, ut illis atque equis uel afinis inſideant. Carent blado & uino. In æſtate maximas exercent auium & ſylueſtrium animalium uenationes, quorũ carnibus per hyemẽ uiuant, nam hyeme tam uolatilia quàm alia animalia propter immenſum illius regionis frigus aufugiunt. Poſt terminum dictarum quadraginta dietarũ, peruenitur ad oceanum, ubi in montibus nidificare ſolent herodii ſiue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiam perferuntur. Nec inueniuntur ullæ aliæ aues in montibus præter herodios & aliam auiculæ ſpeciem, qua paſcuntur herodii. In inſulis maris illius naſcuntur grifalchi in magna copia, qui inde ad magnum Cham deferuntur. Grifalchi uero qui de Chriſtianorũ terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, cum ille iis abundet auibus, ſed perueniunt ad eos Tartaros, qui Armenis & Cumanis confines ſunt. In illis Septentrionibus partibus inſulæ ſunt quædam, quæ tantum uergunt ad Aquilonem, ut polus Arcticus illis uideatur ad meridiem deflectere.

De regione Ergimul, & ciuitate Singui. Cap. LXII.

HINC REDEVNDVM erit nobis ad ciuitatẽ Campition, de qua paulo ſuperius mentionẽ fecimus, ut inde ad alias digrediamur prouincias, quas nondum deſcripſimus. Igitur ſi à ciuitate Campition uerſus orientem itinere quinque dierum procedatur, audiuntur in locis intermediis nocturno tempore horribiles uoces dæmonum, donec ueniatur ad regnum Ergimul, & ad regnũ Cerguth, quæ ſunt regna magna magno Cham ſubiecta. Ibi inueniuntur Chriſtiani Neſtoriani, idololatræ & Mahumetani. Sunt ibi multæ ciuitates & caſtra Hinc ſi inter orientem & meridiem procedatur, uenitur ad prouinciã Cathai. Eſt tamen inter Cathai & regnum Cerguth ciuitas quædam Singui nomine, magno Cham tributaria: ubi etiam triplex illa memorata inuenitur hominũ ſecta. Inueniuntur etiam ibi boues ſylueſtres pulcherrimi & grandes ueluti elephantes, pilos habentes albos & nigros, longitudine trium palmorum. Multi etiam ex his bobus domeſtici facti, ad onera ferenda inſtituuntur: alii ad aratrum ligati, breui tempore magna inuertunt arua. Inuenitur in hac prouincia Muſchum. muſchum optimum, & quo melius in mundo non inuenitur. Eſt enim animal quoddam pulchrum in hac prouincia, catti habens magnitudinem, & pilos groſſos ut ceruus, pedes quoque habens uulgatos, & dentes quatuor, duos ſupra & duos infra longitudine trium digitorum: iuxta umbilicum uero inter cutem & carnem ueſicam habet ſanguine plenam, & ſanguis is eſt muſchum, à quo tam ſuauiſſimus exhalat odor. Incolæ huius regionis idololatræ ſunt, & libidinis ſectatores, corpore pingues, & naſo paruo, pilis labia obſidentibus. Mulieres pulchræ ſunt & albæ. Et uiri quando uxores ducere uolunt, quærunt magis pulchras quàm nobiles aut diuites. Vnde ſæpe fit ut uir nobilis & magnus pauperem ducat uxorem, ſed formoſam, matri illius dotem aſſignans. Negotiatores & artifices plurimi ibi inueniuntur. Patet hæc prouincia longitudine uiginti quinque dietarum, & eſt admodum fertilis. Sunt in ea maximi faſiani, caudas

Digitized by Google

caudas habentes longitudinis decem palmorum aut octo. Inueniuntur etiam ibi alia multa auium genera, quæ pulcherrimas habent pennas, diuersis & elegantibus distinctas coloribus,

De prouincia Egrigaia. Cap. LXIII.

PROCEDENDO ulterius uersus orientem, septémque exactis dietis, occurrit prouincia Egrigaia, in qua plurimæ sunt ciuitates & castra. Est enim de prouincia magna Tanguth, cuius principalis ciuitas uocatur Calacia. Incolæ eius idololatræ sunt præter aliquos Christianos Nestorianos, qui ibi tres habent ecclesias. Subiecti sunt omnes magno Cham. Inueniuntur in ciuitate Calacia panni, quos Zambilotti uocant, lana alba & camelorum pilis contexti, quibus uix pulchriores in mundo inueniuntur. Deferuntur autem per negotiatores ad diuersas mundi regiones.

De prouincia Teuduch, Gog & Magog, & ciuitate Cianiganiorum. Cap. LXIIII.

AB EGREGIA prouincia eundo ad orientem, ducit iter ad prouinciam Teuduch, in qua sunt ciuitates & castra multa, ubi etiam manere consueuit rex ille magnus, & toto orbe terrarum nominatissimus, uulgo presbyter Ioannes dictus. Modo autem prouincia illa tributa pendet magno Cham, habens regem qui est de progenie presbyteri Ioannis. Cæterum omnes magni Cham post mortem illius qui à Cinchis in prælio fuit occisus, tradiderunt filias suas illis regibus in uxores. Et licet ibi sint aliqui idololatræ, & item aliqui Mahumetani, tamen maior pars prouinciæ fidem obseruat Christianam: & ibi Christiani primas tenent in hac prouincia: præsertim est ibi gens quædam, Argon uocata, quæ reliquis populis sagatior est & elegantior. Sũt etiam ibi regiones Gog & Magog, quos illi nominant Lug & Mungug. In his locis reperitur lapis Lazuli, de quo fit azurum optimum. Fiunt quoque ibi Zambilotti optimi de pilis camelorum: & item panni de auro & serico diuersarum habitudinum. Est ibi ciuitas Sindacui nomine, in qua fiunt arma pulcherrima & optima, diuersorum generum, pro exercitibus necessaria. In montibus huius prouinciæ sunt magnæ mineræ argenti, & multiplices uenationes syluestrium bestiarum, uocatúrque regio montium Ydisa. Distat tribus dietis à memorata ciuitate alia ciuitas Cianiganiorum, in qua est palatium maximum, magni Cham habitatio, quando ad illam diuertit ciuitatem. Proficiscitur autem sæpius illuc, quia iuxta ciuitatem sunt lacunæ, in quibus diuersorum generum aues inueniuntur, præsertim grues, fasiani, perdices, & his similes aues. Hæ aues capiuntur grisalchis, herodiis seu falconibus, habétque rex ipse in hoc summam delectationem. Sunt ibi quintuplices grues: quædam habent alas nigras ut corui, aliæ sunt albæ & candidæ, habentes pennas plenas oculis aurei coloris, ut sunt apud nos caudæ pauonum: rursum aliæ inueniuntur ibi nostris haud dissimiles: sunt deinde aliæ quæ sunt paruæ, sed habentes pennas longas & pulcherrimas, rubeo nigróque permixtas colore. Quinto sunt ibi grues grisei coloris, oculos habentes rubeos ac nigros, & hæ sunt ualde magnæ. Est iuxta hanc ciuitatem uallis quædam, in qua multæ sunt casæ, in quibus maximus numerus nutritur perdicum, qui seruatur pro rege illuc pro tempore diuertente.

Grues quintuplices.

Digitized by Google

De ciuitate Ciandu & nemore eius, itémque de festiuitatibus quibusdam Tartarorum. Ca. LXV.

A CIVITATE Cianiganorum tres sunt dietæ contra Aquilonem ad ciuitatem Ciandu, quam ædificauit magnus Cham Cublai, extruens in ea maximum ac pulcherrimum palatium, marmore constans, & auro adornatum. Iuxta palatium istud est nemus regale, muris undique cinctum, quorum circuitus patet miliariis XV. In nemore uero sunt fontes & flumina, atque prata, & uariæ bestiarum species, ut cerui, damulæ, capreoli cum falconibus, qui regi in uoluptatẽ & cibum seruantur pro tempore, quando illuc diuertit. Diuertit autem sæpe uenationi operam daturus equo insidens, ducítque secum leopardum domesticum, quem in ceruos & damulas prouocat, captámque bestiam grifalchis tradit, atque in hac re spectanda miram capit uoluptatem. In medio nemoris domus quædam arundinibus constructa pulcherrima consistit, intus & foris deaurata, & uariis picturis adornata, atque tali artificio communita, ut à pluuia nequaquam illi iniuria fieri possit. Potest quoque domus ipsa in modum tabernaculi dissolui atque deponi, & rursum erigi. Nam sustinetur quando erecta fuerit circiter ducentis funibus sericis. Porrò arundines ex quibus constat, habent singulæ quindecim passus in longitudine, & in spissitudine tres palmos: ex quibus fiunt non solũ columnæ, tabulæ & compagines, sed & imbricamenta. Nã diuiduntur arundines iuxta nodos, & pars illa per mediũ scissa duas præbet tegulas, quæ domo superpositæ eam à pluuiarum defendunt stillicidiis. Solet magnus Cham tribus mensibus per annũ illic habitare, scilicet in Iunio, Iulio atque Augusto, nam est ibi aeris conueniens temperies, carétque locus ipse solis árdoribus. His igitur mensibus domus erecta manet, cæteris uero temporibus deposita & conuoluta seruatur. Proinde die uigesimo octauo Augusti rex à ciuitate Ciandu discedens, proficiscitur ad locum alium, diis suis solenne factu rus sacrificium, à quibus sperat sibi, uxoribus, filiis, & animalibus quæ possidet uitam & sanitatem concedi. Nam habet armenta magna equorũ alborum & equarum albarum, quæ putantur excedere numerum decem milium. In hac autem festiuitate præparatur lac equinum in uasis decentibus, & rex ipse manibus suis propriis diffundit hinc inde lac illud pro honore deorum suorum arbitrans & à Magis suis sic edoctus, quod dii lac bibant effusum, & sollicitati sint conseruatores omnium eorum quæ possidet. Post sacrificium illud nefandum, bibit rex de lacte equarum albarum, nec ulli alteri licet illa die bibere de lacte illo, nisi fuerit de progenie regis, præter populum quendam regionis illius Horlach uocatum, qui hoc etiã gaudet priuilegio, prpoter uictoriam quandam magnã, quam pro magno Cham Chinchis obtinuit. Hic igitur ritus die uigesimo octauo Augusti solẽniter in perpetuum à Tartaris obseruatur. Hinc etiam fit ut equi albi atque equæ in magno à populo illo habeantur honore. Comeduntur etiam in hac prouincia carnes hominum, qui publico iudicio ad mortem condemnati sunt. Qui uero ex ægritudine moriuntur, horum carnes non comeduntur. Habet magnus Cham Magos, qui dæmonum arte obtenebrãt & in caliginẽ conuertunt aerem, luce super palatiũ regis clara permanẽte. Aiunt etiam hi Magi, ut rege iuxta mensam sedente, scyphi eius aurei dæmonũ

arte

Digitized by Google

arte ab alia mensa quæ in medio aulæ consistit, regia portans uasa, super mensam regis exiliant, dicúntque se id secreta quadam efficere arte. Et quando festa idolorum suorum celebrant, dantur illis à rege arietes, quos cum lignis aloes & thure ceu odoriferum sacrificium diis offerunt, coctásque arietis carnes cum cantu & maxima lætitia idolis deuorandas exhibent: ius uero carnium ante idola effundunt, asserentes sic deorum suorum promereri clementiam, qui terris fertilitatem largiantur.

De monachis quibusdam idololatris. Cap. LXVII.

INVENIVNTVR in regione illa plurimi monachi, idolorum cultui deputati. Habent hi monasterium quoddam magnum, oppiduli habẽs magnitudinem, in quo sunt circiter duo milia monachorum, qui idolis seruiunt, rasura & ueste à laicis sequestrati. Nam radunt caput & barbam, uestémque induunt religiosam. Hi in idolorum solennitatibus magnis clamoribus cantant, luminaria multa in templo accendunt, aliísque compluribus destinentur stultis ceremoniis. Sunt & in aliis locis monachi & uarii idololatræ, quorum quidam multas habent uxores, alii uero pro honore deorum suorum caste uiuunt, uitam austeram ducentes, nam nihil comedunt præter farinæ purgamenta aquis diluta. Vestiuntur quoq; pannis rudibus & asperis, coloris abiecti, & lecti molliciem uitantes, dormiunt super rigentia stramina. Alii tamen monachi qui laxioris sunt uitæ, iudicant hos tam austere uiuentes hæreticos, quòd non debito uiuendi modo deos colant.

MARCI PAVLI VENETI DE REGIONIBVS ET PROVINCIIS ORIENTALIBVS LIBER II.

De potentia & magnificentia Cublai regis maximi Tartarorum. Cap. I.

IN HOC secundo libro scribere instituí de magnificentia, pompa, sumptuositate, potentia, diuitiis, & imperii administratione Cublai Tartarorũ summi Imperatoris, qui nostro æuo regni sceptra gubernat. Is enim in sua magnificentia & dominio longe superat omnes prædecessores suos, adeo ampliauit imperii sui limites, ut ferè totum orientem suæ habeat subiectum potestati. Is ex prosapia Chinchis primi Tartarorum principis satus, sextus Imperator illius terræ fuit, anno scilicet domini M CCLVI regnare incipiens, & populo magna sapientia atque grauitate præsidens. Est uir strenuus, in armis exercitatus, corpore robustus, atque animo ad res gerendas promptus, consilio pollens, & in populi gubernatione prouidus atq; circunspectus. Nam prius quàm imperii consequeretur fasces, sæpe strenuũ in bellis se gessit militem, atq; in cunctis ut prudentem uirum se gerebat. Interim tamẽ quo regno præfuit, non nisi semel ad pugnã processit, sed filios suos & alios aulicos loco sui illuc destinauit.

Digitized by Google

Qualiter Cublai rex à patruo ſuo Naiam rebellionem ſuſtinuit. Cap. II.

DIXIMVS Cublai regem ſemel ad pugnam egreſſum, ſed modo cauſam explicabimus. Anno domini M CCLXXXVI, patruus eius Naiam nomine cum triginta eſſet annorum, & multis populis atque regionibus eſſet præfectus, iuuenili elatus uanitate, motus eſt contra dominum ſuum Cublai, maximũ contra eum ducens exercitum, & ut felicius pugnaret, aſciuit in auxilium aliũ quendam regem Caydu nomine, qui nepos erat Cublai Imperatoris, ſed odio habebat eum. Rebellioni igitur aſſenſum præbens, promiſit ſe in propria uenturum perſona, conductis centum milibus militũ. Hi igitur ut condixerunt, conuenire decreuerunt cum ſuis copiis in planicie quadam, pariter Imperatoris terras inuaſuri. Porrò Naiam in exercitu ſuo habuit circiter quadringenta milia militũ.

Qualiter Cublai ſe contra hoſtes muniuit. Cap. III.

NON AVTEM latuit Cublai Imperatorem, quid conſanguinei ſui molirentur contra eum, & quàm acerbo animo contra ipſum concitati eſſent, publica facta conſpiratione. Quapropter per caput ſuum & imperialem coronam iurauit, quòd ſe defenderet ab illis, & uindicaret hoſtium ſuorum audaciã. Vnde in uiginti duobus diebus comparauit exercitum maximum, nempe trecenta ſexaginta milia equitum, & peditum centum milia, idque ex his qui uicini erant ciuitati Cambalu. Et quanquam longe maiorem potuiſſet congregare exercitum, tamen quia ſubito & quaſi ex improuiſo uoluit irruere in hoſtes, noluit diutius moram trahere im aggregando maiori exercitu, ne inſtitutũ eius Naiam hoſti patefieret & fugam meditaretur, aut ad tutiora loca exercitum ſuũ perduceret. Habuit quidem imperator tunc & alios exercitus in armis, ſed quos contra diuerſas miſerat prouincias expugnandas, & hos quoq; reuocare noluit, quo minus hoſti conſilium ſuum aperiretur. Interim autem mandauit omnes uias maxima cuſtodiri diligẽtia, ne expeditio ſua ullo pacto Naiam hoſti innoteſceret, atque præſentire poſſet aduentum ſuum. Vnde cuncti euntes & redeuntes à regis cuſtodibus tenebantur, ne uel aliquid rumoris ad Naiam perueniret. Rebus itaque ſic ſe habentibus, conſulit rex Cublai aſtrologos ſuos quando fata felicem ſibi indicarent profectionem, & qua hora itineri ſe accingere debeat. Qui omnes paribus uotis regi cuncta felicia prædicunt, adeſſeque aiunt tempus quo de hoſtibus triumphet.

Quomodo Cublai deuicerit Naiam. Cap. IIII.

IGITVR Cublai Imperator cum exercitu ſuo ſoluens, profectus eſt uſq; ad planiciem ubi Naiam adhuc præſtolabatur aduentum Caidu regis, qui illi ſuppetias erat laturus. Et Cublai ad collem quendam caſtrametatus, quieuit illa nocte cum exercitu ſuo. Populus uero Naiam nihil ſibi metuens, nec pericu li aliquid adeſſe ſciens, inermis per planiciem uagabatur, genio largius uacans. Et tranſacta nocte, ut dies terris reddi cœpit, Cublai Imperator in collem aſcendens, exercitum ſuum in duodecim diſtinxit acies, tria milia militũ una habente acie. Pedites uero iuxta milites tali collocati ſunt ordine, ut in quibuſdã aciebus duo pedites lanceas tenentes, duo militũ ſtiparent latera. Rex uero ipſe ſedebat in caſtro quodã mirabili ſuper quatuor conſtructo elephantos, in quo etiã

regale

Digitized by Google

regale erat uexillum. At exercitus Naiam ubi uidiſſet inſignia, & acies Cublai, uehementer expauit, quippe qui adhuc expectabant ſubſidium regis Caydu. Et continuo currentes ad tentorium Naiam, qui cum concubina quam adduxerat dormiebat, excitauerunt illum. At ille quantocyus potuit, exercitum ſuum in acies diſpoſuit. Eſt autem conſuetudo omnium Tartarorum, ut tubis primum clangorem edant, & tangant cuncta exercitus inſtrumenta, atque altis uocibus cantent, & tandem ſigno à rege dato, arma contra hoſtem corripiant. Sic cum uterque exercitus ſuas obſoluiſſent cantilenas, iubet Cublai buccinis ſignum dare, & hoſtem aggredi. Ilico autem manus conſerere cœperunt, & tam atrox prælium inierunt, ut putares imbrem ſagittarum & iaculorum per aerem deſcendere. Baliſtis laxatis, mutuo gladiis & lanceis ſe conficiunt. Erat quidem Naiam profeſſione & nomine Chriſtianus, ſed non fidei ſectator, ſignauerátque principale uexillum ſuum crucis ſigno, habens ſecum non paucos Chriſtianos. Commiſſum eſt itaque prælium ab initio diei uſque ad meridiem, & ceciderunt multi ex utroque exercitu, donec tandem Cublai ſuperior euaderet, & hoſtem in fugam uerteret. Mox autem ut populus fugere cœpit, Naiam captus eſt, & ingens multitudo in fuga ipſa occiſa.

Quomodo Naiam ſuffocatus fuerit. Cap. V.

REX ITAQVE Cublai captum habens hoſtem ſuum, iuſſit ut confeſtim occideretur, qui auſus fuerat contra dominum ſuum arma mouere, & rebellionem excitare. Sed quoniam erat de proſapia ſua, noluit ut ſanguis regius de ſtirpe ſua funderetur, ne terra regium biberet ſanguinem, aut ſol uel aer uiderent mala morte quenquam de regali progenie natum interire. Iuſſit igitur ut tapeto inuolutus atque ligatus, tandiu hincinde duceretur, agitaretur, traheretur, & impelleretur, donec contracto anhelitu ſuffocaretur. Hoc autē mortuo, optimates ſui & cunctus populus qui euadere potuerunt, inter quos multi fuerunt Chriſtiani, ſponte ſe ſubmiſerunt dominio & obedientiæ Cublai Imperatoris. Et tunc quidem quatuor prouinciæ acceſſerunt ditioni eius, quarum nomina ſunt, Funotia, Cauli, Barſcol & Sinchintingui.

Compeſcit Cublai Iudæos & Saracenos crucis Chriſti contemptores. Cap. VI.

PORRO' Iudæi & Saraceni qui in exercitu Cublai fuerunt, cœperunt Chriſtianis, qui cum Naiam uenerant exprobrare, & dicere quòd Chriſtus, cuius ſignum Naiam in uexillo habuerat, non potuerit ſuis auxilio eſſe: háſque contumelias quotidie Chriſtianis obiecerunt, Chriſti potentiam ut inanem irridentes. Chriſtiani uero qui ad regis Cublai obedientiam uenerant, indignum rati ut talia ferrent conuitia, quæ gloriam Chriſti minuerent, conqueſti ſunt Imperatori quales illis inferrētur iniuriæ. At ille conuocans Iudæos, Saracenos, & Chriſtianos, ad Chriſtianos conuerſus ait, Deus ueſter & crux eius noluit quidem Naiam præſidium ullum ferre, uerū uos propterea nolite erubeſcere, quoniam deus bonus & iuſtus, iniuſtitiæ & iniquitati patrocinari minime debuit. Naiam domini ſui proditor extitit, atq; contra omnem æquitatem rebellionem excitauit, & quidem dei ueſtri auxiliū in ſua malitia implorauit. Sed ille ut deus bonus & rectus, noluit fauere illius criminibus. Vnde mandans Iudæis & Saracenis, cæteríſque

Digitized by Google

Christiani nominis blasphematoribus interdicebat, ne ullus eorum Christianorum deum aut crucem eius amplius blasphemare præsumeret. Sic illis silentium impositum est. Cublai uero tumultu sedato, cum uictoria & gaudio ad ciuitatem suam Cambalu est reuersus.

Qualiter magnus Cham remuneret milites suos parta uictoria. Cap. VII.

PORRO' præfectos, exercituum duces, atque alios antesignanos milites, rex Cublaicum uictor è bello redit, honorat hoc modo. Eum qui ante præerat centum militibus, in gradum sublimiorem collocat, atque mille præficit militibus: & sic gradatim reliquos belli duces in digniorem ponit statum, donátque illis aurea & argentea uasa, tabulas, priuilegia atque immunitatem. Et hæc quidem priuilegia tabulis uel bracteis per sculpturas imprimuntur. Ex uno latere scriptura huius tenoris continetur, Propter dei magni uirtutem, & propter gratiam magnam quam Imperatori contulit, nomen magni Cham benedictũ sit. In alio uero latere sculpta est imago leonis cum sole uel luna, uel imago grifalchi, aut reliquorum animalium. Quicunq; autem habet tabulam cum leone & sole atq; luna, quando procedit in publicũ, defertur pallium supra eum in signũ magnæ auctoritatis. Qui autem grifalchi habet imaginem, potest secum de loco uno ad alium ducere uniuersam cuiuscunque principis uel regis militiam. Sícq; omnia in suum distributa sunt ordinem, tabulis indicantibus quibus obediri oporteat. Et si quis iuxta tabularum expressionem obedire noluerit, contempserítque præscriptam auctoritatem, ut rebellis Imperatori interficitur.

De forma Cublai atque uxoribus, filiis & ancillis eius. Cap. VIII.

REX CVBLAI est homo admodum pulcher, statura mediocri, non nimis pinguis, nec nimis macilentus, faciem habet rubicundam atq; candidam, oculos magnos, nasum pulchrum, & omnia corporis lineamenta debita proportione consistentia. Habet uxores IIII, quas legitimas censet, & succedit ei in regno primæ primogenitus. Et quælibet harum quatuor, peculiarẽ curiam, eámq; regalem in proprio palatio tenet, habens circiter trecentas electas pediſſequas & famulas, multósque ministros eunuchos, & aliam familiam plurimam. Habet præterea rex ipse concubinas multas. Nam est inter Tartaros natio quædam, quæ dicitur Vngrac, quæ mulieres habet admodum formosas, & moribus conspicuas, de quibus nutrit in palatio suo circiter centum, quæ scilicet elegantiores sunt formæ: & super has constituit matronas quasdam, quarum officium est, ut illarum curam gerant, & diligenter considerent, quando in infirmitatem ceciderint, aut maculam aliquam contraxerint: alioquin regis complexibus frui non poterunt. Ex his concubinis sex deputantur tribus diebus ac noctibus pro custodia regiæ cameræ: & dum rex uadit dormitũ, aut è lecto mane profilit, assistunt ei ut ministræ, atque in cubiculo eius dormiunt. Quarta uero die sex aliæ prioribus in dicto ministerio succedunt, tribus diebus & totidem noctibus regi obsequentes. Et his rursum aliæ sex succedunt, continuatúrque hæc permutatio, donec omnes centum ministerio regis fuerint adhibitæ. Porrò de quatuor legitimis uxoribus habet rex Cublai XXII filios, uocatúsq; fuit primæ uxoris primogenitus Chinchis,

Digitized by Google

Chinchis, qui illi ſucceſſurus erat imperio, niſi ante patrem in fata conceſſiſſet. Is itaque reliquit filium, nomine Temur, qui eſt homo ſtrenuus, prudens, & in militia exercitatus, ſuccedétque auo in imperio loco patris ſui defuncti. Cæterum de ancillis & famulabus ſuis habet rex Cublai XXVII filios, qui omnes in aula ſua ſunt magni barones.

De palatio eius quod eſt in Cambalu, & loci amœnitate. Cap. IX.

TRIBVS anni menſibus, nempe Decembri, Ianuario, & Februatio, Cublai rex in regia ciuitate Cambalu moratur, ubi palatium habet miro artificio extructum. Ambitus enim eius continet miliaria IIII, quadratura qualibet unũ miliare complectente. Et eſt murus is ſpiſſus ualde, decem paſſibus in altum con ſurgens. Superficies eius extrinſeca colore albo & rubeo nitet. In ſingulis quatuor muri angulis palatium pulchrum & magnum, fortalicii loco conditum eſt. Sic in medio cuiuſlibet quatuor murorum, palatium egregium extructum eſt: eáque in uniuerſum octo ſunt. In his conſeruantur arma, inſtrumenta, tormenta & uaſa bellica, nempe arcus, ſagittæ, pharetræ, calcaria, frena, lancæ, clauæ, funiculi arcuum, & reliqua, quæ in bello neceſſaria ſunt, ſinguláque armorum genera in ſingulis poſita ſunt palatiis. Porrò facies palatii quæ meridiem reſpicit, quinq; habet portas, quarum media maior eſt omnibus, nec unquam aperitur, niſi pro regis introitu. Nam nulli per eam patet ingreſſus niſi ſoli regi. Sed hæc habet duas minores cóllaterales portas, per quas ingrediuntur reliqui qui regem comitantur. Quælibet uero reliquarum trium facierum, unicã duntaxat in medio habet portam, per quam quiſque ingredi poteſt. Cæterum intra iam memoratum murum, alius murus cingit hoc regium caſtrum, habens ut prior murus, in angulis & meditulliis eorum octo palatia, in quibus continentur alia uaſa & pretioſa iocalia regis. In ſpatio uero medio interiori eſt regium palatium, habitaculum ſcilicet in quo rex moratur. Hoc palatium caret ſolario, pauimentum uero eius exteriori fundo præeminet decem palmis. Tectum eius altum eſt ualde, pictura decoratum. Parietes aularum & conclauium auro & argẽto fulgent. Vbique picturæ pulcherrimæ & bellicarum rerum hiſtoriæ ſeſe ingredientium oculis offerunt, uiuaci colore & rutilanti auro coruſcãtes. In aula maiori ad mensam ſimul recumbunt circiter ſex hominum milia. Intra dictos muros totum caſtrum ambientes, ſunt plurima uiridaria atque prata lignis pomiferis atque uariis conſita arboribus. Diſcurrunt etiam per hæc uiridaria, animalia ſylueſtria, ut cerui & animantia, ex quibus muſcum colligitur, capreæ, damulæ, & aliarũ ſpecierum animalia. Verſus Aquilonem uero ſunt uiuaria, in quibus meliores quique piſces, qui haberi poſſunt, nutriuntur. In lacũ illum ingreditur fluuius quidam, & rurſus egreditur, cratibus ferreis loco introitus & exitus communito, ne piſces elabi queant. Extra palatium ſpatio unius leucæ, eſt monticulus quidam centum paſſibus in altum erectus, cuius circunferentia miliaris continet ſpatium arboribus ſemper uirentibus conſitus. In hunc mõtem iubet rex arbores quaſq; optimas à remotis partibus adduci, onerans illis elephantos: extrahuntur enim cum radicibus & tranſplantantur in hunc montem. Et quoniam is mons perpetuo uiret, uocatur Mons uiridis. In cacumine eius eſt palatium egregium, uiridi

Digitized by Google

diſterminatum colore, in quo magnus Cham ſæpe genio uacat. Eſt & aliud magnificum palatium ſeu caſtrum iuxta magni Cham extructum caſtrum, in quo Temur primogenitus eius illi in imperio ſucceſſurus, cum aulicis ſuis magnifice & regaliter uiuit. Nam ampliſſimam habet auctoritatem & ſigillum imperiale, uerum magno Cham ut domino ſubiectus.

Deſcriptio ciuitatis Cambalu. Cap. X.

CIVITAS Cambalu in prouincia Cathai iuxta magnum ſita flumen, ab antiquis temporibus inſignis fuit & regalis. Sonat autē Cambalu, ciuitas domini. Hanc magnus Cham tranſtulit in aliam fluminis partem: nam didicerat ab aſtrologis, quòd imperio rebellis futura eſſet. Ciuitas in quadrum conſtructa, in gyro complectitur uiginti quatuor miliaria, quolibet quadrati latere ſex habente miliaria. Muros habet dealbatos, altitudinis XX paſſuū, latitudinis decem, ſpiſſitudo tamen illa aſcendendo tenuior fit. Habet quælibet muri quadratura tres portas principales, quæ in uniuerſum duodecim ſunt, conſtitutis iuxta ſingulas magnificis palatiis. In angulis quoque murorum ſunt egregia palatia, ubi ciuitatis conſeruantur arma. Tranſeunt per hanc ciuitatem uici & plateæ rectiſſimæ, ut ab una porta liber aſpectus pateat per ciuitatem ad portam oppoſitam, domibus elegantiſſimis palatiorum inſtar utrinque conſtructis. Porrò in medio ciuitatis, ædes quædam magnifica eſt extructa, in qua cāpana pendet prægrandis, cum qua ueſperi tria fiunt ſigna, poſt quæ nemini licet domum egredi uſque ad initium ſequentis diei, niſi infirmorum aut parentum cauſa. Et qui noctu per ciuitatem ire neceſſitate cogente uolunt, lumen ſecum deferre coguntur. Singulæ ciuitatis portæ à mille cuſtodiuntur hominibus, non quidem propter hoſtium timorem, ſed latronum & prædonum. Cauet enim rex ſummo ſtudio, ut fures & prædatores arceantur.

De ſuburbiis & mercatoribus ciuitatis Cambalu. Cap. XI.

EXTRA ciuitatem Cambalu duodecim ſunt magna ſuburbia, ſingulis duodecim portis contigua, in quibus iugiter mercatores inueniuntur, & aduenæ homines. Nam propter curiam regis & multiplices mercantias innumerus indies confluit populus, qui in ſuburbiis illis rerum negotia tractat. Nec habent ſuburbia, ut aliàs fieri ſolet, domos, quæ à ſplendore & magnificentia domorum ciuitatis degenerent, ſolo regali excepto palatio. Intra hanc urbem nullum hominis cadauer ſepelitur, ſed extra ſuburbia idololatrarum corpora comburuntur, & reliquarum ſectarum funera ſepeliuntur. Et quoniam ingens multitudo exterorum hominum ſemper illic uerſatur, habentur in ſuburbiis circiter XX milia meretricū: intra uero mœnia ciuitatis nulla ſuſtinetur. Dici non poteſt quanta uis mercimoniorum & opum in hanc urbem conuehatur, putares toti orbi illa ſufficere poſſe. Aduehuntur autem lapides pretioſi, uniones, ſericum, & diuerſarum ſpecierum aromata ex India, Mangi, Catham & aliis regionibus. Nam urbs hæc quodammodo omnium circumiacentium prouinciarum eſt centrum. Nec tranſit dies ulla per integrum annum, in qua non circiter mille quadrigæ ſerico oneratæ huc ab exteris negotiatoribus conuehantur, ex quo per ingenioſos urbis artifices mira parantur indumenta.

Magnus

Digitized by Google

Magnus Cham ſatellitio maximo ſtipatur & cuſtoditur. Cap. XII.

HABET magnus Cham in curia ſua XII milia equitũ, quos uocant Queſitam, id eſt fideles domini milites, qui corpus ſuum cuſtodiunt. Et iſtis quatuor præfecti ſunt duces, quorũ quilibet tribus præeſt milibus. Horum officium eſt, ut diximus, die noctúq; regẽ obſeruare, & eius cuſtodiæ mancipatos eſſe. Vnde etiã à curia regis recipiunt impenſas. Cuſtodias autem ſuas tali diſtribuunt ordine, ut cum per triduũ dux unus cum tribus milibus militũ intra palatiũ regem ſtipauerit, tribus ſequentibus diebus dux alius cum aliis tribus militũ milibus, qui interim quieuerunt, obit hoc cuſtodiæ munus, cui iterũ dux alius cum militibus ſuis ſuccedit: ſicque per totum annum hæc cuſtodiæ ſeruatur uiciſſitudo: non quòd regem tanta maneant pericula, ſed ut magnificentia ſua maior appareat.

De magnifico apparatu conuiuiorum eius. Cap. XIII.

POMPA quæ in conuiuiis regis obſeruatur, tali celebratur ordine, Cum propter feſtum aliquod, aut aliam rationabilem cauſam, Imperator uoluerit in maiori aula conuiuium inſtituere, menſa eius cæteris menſis ſublimior ad Aquilonarẽ aulæ partem ponitur, & rex iuxta eam ſedens uertit faciem ad meridiem, habens ad ſiniſtram reginam maiorem, principalem ſcilicet uxorem, & ad dextram filios atque nepotes, & qui de regali ſunt proſapia. Ipſorum tamen menſa eſt in demiſſiori loco, ut uix regis attingant pedes capitibus ſuis. Reliqui uero barones & milites ſedent adhuc in demiſſiori loco, habentes ſinguli uxores ſuas ad ſiniſtram collocatas, tenétque quílibet dux & nobilis gradum & ordinem ſuum, ſicut & uxores eorum. Nam omnes nobiles in curia Imperatoris tempore ſolennitatis pranſuri, ducunt ſecum uxores ſuas. Et Imperator ipſe dum in menſa ſua recumbit, poterit ad omnes deflectere oculos ſuos, qui in aula illa conuiuantur. Porrò extra aulam illam regiam ſunt etiam aliæ aulæ collaterales, in quibus ſolennitatum tempore nonnunquam quadraginta milia hominum cibantur, quorum multi ſunt aulici, alii uero feuda ab Imperatore renouantes: ioculatorum quoq; & mimorũ concurrentiũ non eſt numerus. Proinde in medio aulæregiæ, uas quoddam aureũ erigitur, ex quo uinum aut alius quiſpiamoptimus potus in modum fontis ſcaturit, IIII aliis doliis aureis hinc inde ſitis, quæ uini illius fluẽta ſuſcipiunt. Ex his doliis hauritur uinum quod diſcumbentibus largiter apponatur. Nemo autẽ in hac diſcumbẽs aula, alio quàm aureo utitur poculo. Dici non poteſt quantus ſit apparatus, & quanta magnificentia in uaſis & omnibus utenſilibus, quando magnus Cham in aula ſua regia publice diſcumbit. Porrò principes qui regi diſcumbenti miniſtrant, omnes delicatiſſimo ſerico panno ora ſua cooperiunt, ne ipſorum flatus ſeu halitus quoquo modo regiũ cibum aut potum cõtingere queat. Et cum Imperator ſcyphũ leuat ut bibat, omnes circunſtantes citharœdi & muſicorũ inſtrumentorũ luſores, inſtumentorum ſuorũ chordas tangunt, & ſuauiſſimam edunt melodiam: atq; cæteri aulæ miniſtri interim genu flectunt. De cibis qui ad menſam deferuntur, non eſt ut quicquam ſcribam quàm opipari ſint & delicati, & quàm magnifice atq; pompatice inferantur. Prandio finito, accedunt citharœdi & harmoniaci quique concentores, ioculatores, & nigromantici, qui miras melodias & miros geſtus ante regis menſam edunt, quibus illius animum iucundum reddunt, & in hilaritatem ſoluunt.

Digitized by Google

Qualis magnificentia seruetur in natali regis. Cap. XIIII.

SERVANT omnes Tartari hunc morem, ut diem natalem domini sui honorificentissime celebrent. Festum uero natale magni Cham Cublai, est uigesimo octauo die Septembris, & hunc diem celebriorem ducit quàm ullum totius anni diem, excepta festiuitate Izalendarum Februarii, qua annum suum incipiunt. In natali itaque suo rex induitur ueste aurea pretiosissima, & omnes aulici similiter optimis & melioribus quæ habent uestiuntur indumentis, quibus singulis rex donat aureas zonas magni ualoris, & calciamenta de camuco parata, filo consuta argenteo, adeóque singuli ad honorem regis ornare se studeant, ut nullus non regiam præseferat formam. Hæc autem pompa nedum in regis natali fit, uerum & aliis festiuitatibus, quas Tartari per annum habent, numero tredecim: pro quibus rex annuatim aulicis suis pretiosissimas largitur uestes, ornatas auro, margaritis, & lapidibus aliis pretiosis, unà cum zonis & calciamẽtis, ut iam præmisimus. Nec sunt aulicorũ uestes discolores à regio ueste. Seruatur etiã hæc consuetudo apud Tartaros, ut in natali magni Cham omnes reges, principes & nobiles, qui ditioni illius subiecti sunt, mittant illi ut Imperatori suo donaria. Et qui conditionem aliquam aut officium ab eo impetrare cupiunt, postulationes suas duodecim baronibus, qui ad hoc ipsum constitui sunt, offerunt, & quod illi decernunt perinde est ac si Imperator ipse respondisset. Astringuntur etiam omnes populi, cuiuscunque sint fidei aut sectæ, siue Christiani, siue Iudæi, siue Saraceni, siue Tartari, cæteríque pagani, ut deos suos solenniter inuocent pro uita, incolumitate & prosperitate magni Cham.

De initio anni quod solenniter celebrant Tartari. Cap. XV.

IN DIE Izalendarum Februarii, qui initium est anni Tartarici, magnus Cham & omnes Tartari ubicunque sunt, maximũ & solenne celebrant festum, omnésque unanimiter tam uiri quàm mulieres studeant albis indui uestibus, uocantes diem illum, festiuitatem alborum. Nam ciredunt uestam albam bonum habere fatum: ideo ut toto anno fortuna illis sit propicia, in anni initio albis induuntur. Porrò ciuitatum rectores & prouinciarum præfecti, memores officii sui, mittunt Imperatori hoc die munera aurea & argentea, uniones & gemmas, pannos pretiosissimos, & equos candidi coloris: unde nonnunquam fieri solet, ut regi in hoc festo offerantur centum milia alborum equorum. Sic cæteri Tartari sibi inuicem munera mittunt ab initio anni, idq; omnis gratia, credentes omnia per annum felicius successura. In hoc deniq; festo, omnes elephanti quos habet Imperator, numero quinque milia, ducuntur ad curiam, uestiti tapetiis, in quibus pictæ sunt imagines uariæ animalium & auium, portantes in humeris suis capsas plenas aureis & argenteis uasis, quibus opus habetur pro festo alborũ magnifice celebrando. Multi quoq; cameli pulcherrimis cooperti pannis adducuntur, qui alia apportant, quæ pro tanto conuiuio sunt necessaria. Illucescente autem die Alborum, omnes reges, duces, barones, milites, medici, astrologi, præfecti prouinciarum atque exercituum, & alii Imperatoris officiales, ad aulam regis conueniunt, & quibus locus in ea contingere nequit ob hominum multitudinẽ, hi collaterales ingrediuntur aulas. Cunctis itaque in suo ordine & gradu sedentibus iuxta cuiusłibet officii dignitatẽ, surgit unus in medio, & alta uoce clamat,

Xenia.

Inclinate

Inclinate & adorate. Hac uoce facta, consurgunt omnes celeriter & genuflectunt, frontéque ad terram demissa, quasi deum adorant, & id quatuor uicibus. Adoratione completa, uadunt omnes suo ordine ad altare, quod in aula positum consistit super unam tabulam depictam rubeo colore, in qua scriptū est nomen magni Cham, arreptóque thuribulo pulcherrimo, & redolentibus speciebus illi impositis, ad honorem magni Cham cum multa reuerentia tabulam ipsam & altare suffumigant, & ad sua redeunt loca. Thurificatione ista nefaria completa, quilibet in conspectu Imperatoris offert munera illa, de quibus supra diximus. His omnibus rite peractis, parantur mensæ, & fit solennissimum prandium, edentes & bibentes cum lætitia magna. Quo finito, modulatores & ioculatores accedunt, & suis consentibus atque gestibus omnium mentes exhilarant. In huiusmodi deniq; festis, ducitur ad regem leo unus domesticus, qui ad pedes illius ut catulus mansuetus iacens dominum suum agnoscit.

De feris quæ magno Cham undequaque mittuntur. Cap. XVI.

TRIBVS illis mensibus, quibus, ut supra diximus, Imperator moratur in ciuitate Cambalu, scilicet Decembri, Ianuario & Februario, omnes uenatores quos Imperator habet in singulis prouinciis prouinciam Cathai circumiacentibus, uenationi intendunt, omnésque bestias grandiores, puta ceruos, ursos, capreas, apros, damulas, & huiusmodi feras offerunt præfectis suis, qui si minori spatio quàm in triginta diebus peragrari potest, distant à curia Imperatoris, mittunt huiusmodi captas bestias per quadrigas & naues ad Imperatorem, exenteratis tamen prius illis. Qui uero pluribus quàm triginta dietis ab eius curia distant, solum pelles mittunt, quæ pro armis parandis sunt necessariæ.

Quomodo magnus Cham cum feris mansuefactis feras syluestres capit. Ca. XVII

NVTRIT domi magnus Cham uarias bestias domesticásque factas secum ad uenationes ducit, & mira afficitur uoluptate, quoties uidet domesticam feram cum syluestri pugnare. In primis autem habet cicuratos leopardos, qui mirum in modum uenationi inseruiunt, multásque capiunt bestias. Habet & lynces non minus ad uenandum industrios, & item leones maximos atque pulcherrimos, maiores illis qui sunt in Babylonia, in quorum pilis radioli quidam uarii coloris apparent, scilicet albi, nigri, atque rubei, & illi quoq; docti sunt artem uenatoriam. Nam plurimum prosunt uenatoribus ad capiendum apros, ursos, ceruos, capreas, onagros, atque boues syluestres. Duci autē solent duo leones in uehiculo quodam, dum uenatum itur, sequente utrúmque eorum canicu lo paruo. Habet quoque Imperator multas aquilas cicuratas, quæ adeo efferatæ sunt, ut lepores, capreas, damulas & uulpes capiāt: inter quas aliquæ tam præfractæ sunt audaciæ, ut non deleantur cū magno impetu in lupos insilire, eósq; in tantum diuexare, ut ab hominibus sine labore & periculo capi possint.

De spectaculo quod magnus Cham in uenatione facere solet. Cap. XVIII.

HABET magnus Cham in curia sua duos barones, qui regiæ præfecti sunt uenationi, quorum uterque decem præest milibus hominum, qui ea curāt quæ ad uenationem sunt necessaria. Nam nutriunt canes magnos, & ad uena-

Digitized by Google

tionem assuefaciunt. Et quando magnus Cham cupit se uenatione oblectari, & singulare ostentare spectaculum, duo memorati barones ducunt secum illa uiginti milia hominum, atque canũ magnam turbam, qui communiter circiter quinq; milia sunt, & cum rege in campum proficiscentes ubi feras uenari uolunt, hoc pacto rem ipsam aggrediũtur. Rex cum nobilibus suis in medio plani cici locum tenet, & duo uenatorii præfecti cum populis suis stant ad dextrã & siniſtram regis: unius populus induitur uestibus rubeis, & alterius uestibus aerei seu cœlestis coloris. Stant autẽ singuli in una acie seu linea, unus scilicet alterius assistens lateri, & tantã campi occupant longitudinem, ut uix itinere unius diei perueniri possit ab una extremitate ad aliã. Habẽt autem canes memoratos secum. Et postquã sic in unum ordinẽ digesti sunt, laxant canes suos in uenationẽ & ipsi procedẽtes in illo ordine, maximũ capiunt ferarum numerũ, nam & terra illa animalibus syluestribus plena est, nec ullum facile ipsorũ effugere poterit laqueos & canes.

De aucupio magni Cham. Cap. XIX.

MENSE Martio ingrediente, discedit Cham magnus à ciuitate Cambalu, procedítque ad campestria quæ uersus oceanum sita sunt, ducens secum magnum aucupum numerum, circiter decem milia, qui habẽt falcones, accipitres, grifalchos, & alia rapaciũ auium genera aucupio idonea, numero circiter quingentas aues. Hi igitur aucupes per regionẽ illam se diffundentes, falcones & accipitres suos in capturã laxant auium, quibus regio illa plena est: & aues quæ capiuntur, deferuntur pro maiori parte ad regem. Rex uero sedet in ligneo habitaculo, quod gestant quatuor elephanti, leonũ coopertum exuuiis, & intus deauratum, habens secũ pro sua recreatione aliquos duces, & XII accipitres electos. Porrò iuxta elephantes qui regiũ portant habitaculum, obequitant multi nobiles & milites, regis latera stipantes. Qui cũ uiderint fasianos aut grues, aut alias aues in aere uolitantes, indicant id aucupibus qui iuxta regem sunt. Et hi id ipsum regi significantes, discooperiunt habitaculum regium, laxántq; falcones uel accipitres, & rex in lecto sedens, auiũ intuetur ludum. Migrant quoq; cum rege & alia decem milia hominũ, qui in illo aucupio bini & bini per campos discurrunt, & aduertunt quò emissi uolitent falcones atq; accipitres, & si opus fuerit illis subsidium ferant. Et hi lingua Tartarica uocantur Toscaor, id est custodes, certum scientes edere sibilum quo emissas uocant aues. Nec opus est ut auceps qui emittit auẽ, sequatur illam, cum hi de quibus iam diximus, intenti sint auibus capiẽdis, & solliciti sint ne aliquo modo lædantur, aut perdantur. Qui enim aui periclitanti uiciniores sunt, hi tenẽtur illi subuenire. Quælibet autem emissaria auis tabellam paruã argenteam signo domini aut aucupis sui consignatam in pede gestat, ut si amissa fuerit, domino suo restitui possit. Quòd si signũ non cognosci possit, traditur auis baroni cuidam, qui ob hoc ipsum uocatur Bularguci, id est custos auiũ perditarum. Nam conseruat omnes aues sibi oblatas, donec à dominis suis fuerint repetitæ. Idem fit de equis & aliis rebus in uenatione amissis. Et qui rem quampiã in uenatione repertã huic præfecto non ilico tradit, sed ea aliquandiu utitur, hic pro fure censetur. Vnde is perditarum rerum præfectus in uenationibus locũ tenet eminentiorem uexillo suo signatum, ut in tanta populi frequentia cognosci possit, & amissa facile illi uel offerri uel ab eo repeti possint.

De magnificis

Digitized by Google

De magnificis tentoriis magni Cham. Cap. XX.

INTERIM autem quo sic ludendo cum auibus aucupio intenditur, peruenitur ad planiciem quandam magnam Caciamordim, ubi sunt regis & omnium aulicorum præparata tentoria, numero circiter decem milia. Hæc autem tali ordine sunt disposita. Primum est ingens tentorium, sub quo commode manere possunt mille homines, ingressum habens ad meridiem, & sub hoc morantur barones, nobiles & milites. Iuxta hoc ad occidentem aliud est erectũ tentorium, in quo regis est aula & consistoriũ, quod intrat quando cum aliquibus uult loqui. Et huic in altera parte adiunctum est cubile, in quo rex dormire solet, & his mansionibus rursum aliæ aulæ & cameræ adhærent. Regiæ uero aulæ, hoc est cubile regis, consistorium & habitaculum militum, sic disposita sunt. Sustentantur singulæ tribus columnis de lignis aromaticis cum uariis & elegantibus sculpturis fabricatis, & cooperiuntur exuuiis leonum nigri & rubei coloris. Nam discolores leones in partibus illis inueniuntur. Nec possunt tentoria illa à uentis uel pluuiis iniuriam ullam recipere, cum coria illa quibus teguntur solidiora sint quàm quæ facile lædi possint. Intus uero parietes tentoriorum pellibus nobilissimis armelinornm & zebellinorũ sunt operti, etiam si in regionibus illis hæ pelles pretiosissimæ habeãtur, ut quandoq; uix pro duobus milibus Byzantiorum aureorũ pelles pro una tunica sufficiant. Porrò funes quibus hæc tria sustentãtur tentoria, ex serico sunt. Sunt præterea & alia erecta tentoria iuxta illa tria, in quibus uxores, filii & ancillæ regis morãtur. Deinde habent etiam falcones, accipitres, bubones, grisalchi, & reliquæ aues, quæ aucupio inseruiunt, sua tentoria, in quibus continentur. Tanta enim est tentoriorũ multitudo, ut à longe aduentantibus appareat illic insignem conditam urbem. Confluit etiam undique multitudo hominum otiosorum ad spectaculum illud contuendum, præter eos qui in regis ministerio sunt, qui sua loca in tentoriis non secus habent quàm in ciuitate Cambalu, ut sunt regis medici, astrologi, & cæteri uates. Manet uero rex in planicie illa per totum Martiũ, & capit innumera animalia, atq; infinitas aues. Nemini enim alioquin licet uenationi intendere in omnibus regni illius prouinciis, saltem quæ in uiginti diebus & citra pedestri itinere attingi possunt: nec ulli permittitur canis aut uolucris uenaticus: & præsertim à principio Martii usque ad mensem Octobrem nemini permittitur, quocunque etiã utatur ingenio, capere ceruos, damulas, capreas, lepores, & huiusmodi syluestres feras. Hinc igitur est quòd terra illa talibus abundat animalibus, & plerunque adeo familiaria fiunt hominibus, ut transeũtia prope eos minime horreant aut paueant aspectũ illorũ. Aucupio expleto rex domũ redit, & per tres dies celebratis conuiuiis, omnes quos ad hoc uocauit spectaculũ, ad propria reuerti cõcedit.

De moneta & opulentia magni Cham. Cap. XXI.

MONETA magni Cham non fit ex auro uel argento, aut alio metallo, sed corticem accipiunt medium ab arbore mori, & hunc consolidant, atque in particulas uarias & rotundas, magnas & paruas scindunt, atque regale imprimunt signum. Minimi denarii ualent pretiũ parui Turonensis: & maiusculi dimidium grossum Venetũ: qui uero maiores sunt, habent ualorẽ duorũ Venetorum, aut quinq; aut decẽ. Sunt qui Byzantiũ aureũ ualent, aut duos aut quinq; Corticea moneta.

Digitized by Google

Byſantios. De hac itaque materia facit Imperator in ciuitate Cambalu cudi im menſam uim pecuniæ, quæ pro toto ſufficit imperio: nullíque ſub pœna mortis in omnibus regnis & terris ſuis licet aliam cudere uel etiam expendere mone tam, aut illam recuſare. Nec aliquis ex alio ueniens regno, quod magno Cham non eſt ſubiectum, audet aliam expendere pecuniam in imperio magni Cham. Vnde fit ut non raro negotiatores ex longinquis terris & regionibus ad ciuitatem Cambalu uenientes, ſecum portent aurum, argentum, margaritas & gemmas, & pro illis accipiant monetam regiam. Et quoniam hæc in terris ſuis non recipitur, commutant rurſus eam in imperio magni Cham pro mercimoniis quæ ſecum abducant. Mandat quoque nonnunquã Imperator his qui in Cam balu morantur, ut qui aurum uel argentum, aut lapides pretioſos habent, ea quantocyus officialibus ſuis tradant, & conſuetam ab illis monetam iuxta illorũ ualorem recipiant. Hoc itaque modo fit ut mercatores & ciues imdemnes ſeruentur, & nihilominus rex omne aurum & argentum corradens maximũ congreget theſaurum. De memorata factitia moneta, ſoluit etiam officialibus & exercitibus ſuis ſtipendia, & quacunque tandem re in curia ſua opus habet, hac emit pecunia. Vnde cum tantam uim pecuniæ ex re nihili conflet, & tamen per eam aurum & argentum plurimum conſequatur, ea quæ curiæ neceſſaria ſunt, emat, miniſtris ſuis ſtipendia ſoluat, cuilibet facile conſtabit nullum in mundo reperiri regem, qui diuitiis illum ſuperet.

De duodecim præfectis prouinciarum, & eorum officio. Cap. XXII.

HABET Cham magnus duodecim barones aulicos, qui triginta quatuor præfecti ſunt prouinciis: & horum officium eſt, ut ſingulis prouinciis duos præficiant rectores, atque regiis exercitibus in locis ubi morantur de his quibus opus habent prouideant: & quicquid ordinant, regi indicant, qui ſua auctoritate id confirmat quod illi ſtatuendum duxerint. Hi multa beneficia & priuilegia paſſim concedunt, & propterea plurimum à populo obſeruantur & ambitur fauor eorum. Habitãt in quodam palatio magno in ciuitate Cambalu pro eorum officio deputato, in quo uarias habent aulas & cameras pro ſe & miniſtris ſuis. Habent etiam aſſeſſores & notarios, qui illis à conſiliis ſunt, quíque ea quæ agunt diligenter annotant.

De curſoribus & nuntiis magni Cham, atque multiplici manſione eorum. Cap. XXIII.

EXTRA ciuitatem Cambalu multæ patent publicæ uiæ ad uiciniores du centes prouincias, & in ſingulis caſtra ſeu diuerſoria ſunt extructa cum pulcherrimis palatiis, uiginti quinque diſtantia miliaribus ab urbe Cambalu, ubi diuertunt emiſſarii & nuntii regis. Vocantur autem manſiones illæ Ianli, id eſt, manſiones equorum: nam expectant ibi trecenti, aut quadringenti equi regis nuntios. Qui hinc ſoluentes poſt uiginti quinq; miliaria alia inueniũt diuerſoria, prioribus haud diſſimilia: & ea hoc ordine & diſtantia continuantur uſque ad extremas imperii limites: ita ut per uniuerſum imperiũ in publicis uiis circiter decẽ milia inueniantur regia hoſpitia. Equorũ uero numerus, qui in illis diuerſoriis nuntiorũ officiis ſunt deputati, eſt circiter ducenta milia. In locis quoq; deſertis

Digitized by Google

desertis & syluestribus, ubi alioquin nulla est humana habitatio, huiusmodi regia inueniuntur diuersoria, triginta aut quadraginta miliariis à seinuicē distantia. Ministratur autem pabulum equis, & uictus custodibus eorum, ab his ciuitatibus & incolis, qui diuersoriis uiciniores sunt, aut intra quorum terminos illa consistunt hospitia. Diuersoria autem quæ in desertis posita sunt, recipiunt necessaria à regis curia. Igitur quando rex noua ex remotis partibus cito audire cupit, destinat equites dicto suo quantocyus parentes, qui uno die ducenta aut trecenta conficiunt miliaria, & paucis diebus immensum terræ peragrant spatium: quod in hunc modum fit. Emittuntur duo cum equis, qui concitatissimo cursu sine ulla mora ad proximum declinant diuersorium: ubi dimissis fessis equis duos alios ascendunt, & ad sequens citissime se transferunt diuersorium, sicque fit ut continue cursum suū eundo & redeundo continuent, & mandata regis ad remotissima loca pauculis diebus perferant, & rursum ex remotissimis partibus noua ad regem portent. Sunt etiam inter iam dicta diuersoria alia habitacula spatio trium aut quatuor miliarium ab inuicem distantia, ubi paucæ sunt domus, in quibus habitant cursores pedestres, habentes singuli cinctoria plena sonoris tintinnabulis. Hi semper præparati sunt, ut quoties literæ regiæ ad eos destinantur, citissime illas ad proximum perferant habitaculū. Et prius quàm ad illud ueniant, à longe audientes cursoris uenientis sonitum, præparati illum expectant, & susceptis literis euestigio illas ad sequentem deferunt custodiam: sicque literæ per uarias transeuntes manus, sine ulla impediente mora ad locum illum deferūtur, quò peruenire debent. Et sæpe fit ut rex in triduo noua perdiscat, aut nouos fructus recipiat à loco, qui decem dierum itinere à sua habitatione distat. Omnes autē memorati cursores liberi sunt ab omni tributi exactione, & præterea à regis quæstoribus bonā laboris sui accipiunt mercedē.

De prouidentia imperatoris tempore caristiæ. Cap. XXIIII.

SOLET magnus Cham singulis annis nuntios suos mittere ad diuersas prouincias imperio suo subiectas, ad inquirendum num damnū aliquod à locustis aut aliis uermibus frumento sit illatum, aut alia pestis sterilitatem in prouinciam aliquam inuexerit. Et cum sibi innotuerit prouinciam aliquam aut ciuitatem detrimentum passam, remittit illi populo tributa pro illo anno mittítque de horreis suis blada pro uictu & semente. Nā tempore magnæ ubertatis emit rex copiosam uim frumenti, & per annos tres uel quatuor in thecis conseruat, ut cum in una regione frumenti penuria prævaluerit, defectus ille ex regiis horreis sarciri possit. Vendit autem bladum suum minimo pretio, ut pro uno modio in quadruplo plus pecuniæ exponendum esset, si ab alio quopiam emeretur. Similiter quando pestis aliqua animalia inuaserit, remittit anno illo consuetum tributum, uenditis illis aliis pecoribus & armentis. Præterea ne uiatores & cursores in prouinciis Cathai errarēt, prospexit illis prudens imperator hoc consilio, Plantari fecit plurimas arbores, una ab alia modico distāte interuallo, eásq; iuxta uias sic constituit, ut iter agentibus ceu digito ostendant ueram semitæ lineam. Quantum uero numerum pauperum hominum per totum annum nutriat, & de horreis suis frumentum & panes illis elargiatur, incredibile puta-

Digitized by Google

bis si narrare perrexero: id tamen pro uero asserere possum, cum quotidie per totum annum circiter triginta milia pauperum pane pascere: nec ulli finit fragmentum negari panis. Quapropter à pauperibus quasi deus reputatur.

Qualis potus uini loco in prouincia Cathai fiat. Cap. XXV.

CONFICIVNT in prouincia Cathai potum optimum ex riso & uariis aromatibus, qui suo sapore etiam uini excellit suauitatem. Et qui eo auidius potiuntur, quàm ratio æquum esse iudicet, aut bibentis natura egeat, citius inebriantur quàm si uinum bibissent.

De lapidibus qui ut ligna ardent. Cap. XXVI.

PER TOTAM prouinciam Cathai ex montibus eruũtur lapides quidam nigri, qui in ignẽ missi ut ligna ardent, & accensi aliquandiu ignem conseruant, ut si uesperi accendatur, per totam noctem uiuũ ignem retineant. Vtuntur autem multi iis lapidibus, quòd lignorum in quibusdam locis sit penuria.

De fluuio Pulisachniz & egregio ponte eius. Cap. XXVII.

INDICAVIMVS hactenus in hoc secundo libro situm, magnitudinem, & negotiationem ciuitatis Cambalu, itémq; obiter scripsimus de magnificentia, pompa & opulentia magni Cham: nunc rerum ordo exposcit, ut finitimas quoq; regiones lustremus, & quid in illis uel fiat, uel inueniatur, breui sermone aperiamus. Igitur cum Cham magnus me Marcum ad remotas partes pro quodam regni sui negotio destinasset, quod quatuor mensium spatio me in itinere retinuit, omnia diligẽtius consideraui, quæ uel eundo, uel redeundo obtutibus meis occurrerunt: nam cum à ciuitate Cambalu itinere decem miliariũ recessissem, inueni fluuium quendam magnum Pulisachniz nomine in oceanũ sese exonerantem, per quem nàues multæ cum plurimis mercibus ascendunt. Est autem in eo loco pons marmoreus pulcherrimus, trecentos in longitudine continens passus, & in latitudine octo: arcubus uero fornicibus uiginti quatuor innitens, sculptis leonibus utrunq; eius superiorem marginem adornantibus.

De locis ultra fluuium Pulisachniz sitis. Cap. XXVIII.

TRANSITO fluuio & ponte, procedendo per miliaria triginta, continuo occurrunt castra, aliæque elegantes domus: item uineæ electæ & agri fertiles. Sed finito itinere triginta miliarium peruenitur ad ciuitatem Geogui, quæ quidem magna est & pulchra, plurima habens monasteria ìdolorum. Fiunt ibi panni optimi auri & serici, itémque sindones mundissimæ. Habentur & multa communia hospitia pro aduenis & uiatoribus in illa ciuitate. Ciues autem sunt artifices & negotiatores. Extra hanc ciuitatẽ peruenitur ad biuium quoddam, cuius una uia ducit per prouinciam Cathai, altera uero uersus regionem Mangi ad mare. Ea quæ transit per prouinciam Cathai, habet ciuitates, castra, uiridaria, & optimos agros, in quibus multi quoque sunt negotiatores & ingeniosi artifices: & homines illi multum sunt affabiles, & omnibus familiares.

De regno Tainfu. Cap. XXIX.

ITINERE dierum decem à ciuitate Geogui confecto, peruenitur ad regnum Tainfu, quod quidem magnũ est atq; cultissimũ: nam sunt in eo uineæ multæ. In prouincia uero Cathai nullũ crescit uinũ, sed ab hac regione illuc defertur. Exercentur in hoc regno mercationes multæ, abundátque artificibus, & omnia

Digitized by Google

omnia arma, quibus utitur Cham pro exercitibus ſuis, fabricantur in eo. Hinc uero progrediendo ad occidentalem plagam, uenitur ad regionem amœniſſimam, caſtris multis & ciuitatibus cultam, in qua etiam mercimonia fiunt magna. Emenſo hinc itinere ſeptem dierũ, peruenitur ad ciuitatem quandam prægrandem Pianfu nomine, in qua ſerici maxima eſt copia.

De caſtro Chincui, & rege eius ab hoſte capto. Cap. XXX.

AB VRBE Pianfu duæ ſunt dietæ ad caſtrum quoddam elegantiſſimũ. Chincui nomine, quod quidam Darius nomine extruxit, hoſtis magni illius regis, quem preſbyterum Ioannem uocant. Eſt caſtrum illud adeo arte & natura munitum, ut præſes eius Darius neminem metueret etiam potentiſſimũ regem: de quo plurimum circumiacentium prouinciarum præſides dolebant, ut hominem illum nemo unquam ſuperare potuerit. Porrò habuit preſbyter Ioannes in aula ſua ſeptem iuuenes præfecti animi, qui iureiurando promiſerunt illi, ſe Darium regem tradituros in manus illius. Qui uiciſſim illis multa bona pollicetur, ſi effectu id compleuerint. Illi igitur abeuntes ad curiam Darii ueniunt, obſequiiſque illius ſe offerunt, diſſimulata mentis malitia. Qui eorum minime timens aut obſeruans calliditatem & uerſutum animum, ut fideles miniſtros ſuo mancipauit obſequio. Factum autem eſt, ut illi per totum bienniũ id efficere nequiuerint, quod iam diu animo conceperant. Rex uero illis per omnia ut iam biennio probatis miniſtris confidens, animi recreandi gratia cum illis & aliis paucis militibus quodam tempore extra caſtrũ per miliare unũ equitauit. Tunc proditores illi horam adeſſe putantes, qua excogitatam militiam publicarent, euaginatis ſuper eum gladiis captum duxerunt ad preſbyterum Ioannem, ſponſioni ſuæ ſatis facturi. Qui mirum in modum lætus effectus, deputauit eum ad cuſtodiam animalium, optimẽque cuſtodiri iuſſit. Et elapſo biennio, quo cum paſtoribus rex captus uixerat, iuſſit eum preſbyter Ioannes coram ſe regio apparatu decoratum adduci: & alloquens eum dixit, Experimento nimirum nunc didiciſti, quàm nihil fuerit potentia tua, quando te in tuo regno capi feci, & per duos annos cum pecoribus deputaui: poſſem iam te, ſi uellem, occidere, nullúſq; mortalium te eripere poſſet è manibus meis. Cui ille reſpondens ait, Verum ais, eſt ita. Tum rex Ioannes, Quia te adeo humiliaſti, ut te nihil eſſe duxeris reſpectu mei, en uolo te deinceps agnoſcere pro amico: & pro uictoria abunde ſatis mihi eſt, quòd potuiſſem, ſi uoluiſſem te occidere: traditíſque illi equis & deputatis miniſtris cum honore fecit eum reduci ad caſtrum ſuum. Et ille quoad uixit, preſbytero Ioanni honorem exhibuit, & iuſſis quibuſque obediuit.

De fluuio quodam magno Caromoram nomine, & adiacente regione. Cap. XXXI.

TRANSITO itinere iuxta caſtrũ Chincui uiginti miliariũ, peruenitur ad flumen Caromorã, quod ob nimiã latitudinem & profunditatẽ nullum habet pontẽ: fluit uero ad oceanũ. Sunt in littore eius multæ extructæ ciuitates & caſtra, in quibus multæ exercẽtur nundinationes. Abundat hæc regio zinzibere, ſerico & auibus, præſertim phaſianis. Traiecto fluuio poſt duorũ dierũ iter peruenitur ad nobilem ciuitatẽ Cianfu nomine, ubi de auro & ſerico pulcherrimi fiunt pãni. Omnes incolæ huius ciuitatis & ferè totius prouinciæ Cathai idololatræ ſunt.

Digitized by Google

De ciuitate Quenquinafu. Cap. XXXII.

VLTRA uero procedendo per iter dierum octo, inueniuntur passim ciuitates & oppida multa, agri pulcherrimi, & uiridaria. Abundat terra serico & uenationibus bestiarum atque auium. Quòd si ulterius aliis octo dictis progrediaris, peruenies ad ciuitatẽ grandem Quenquinafu nomine, quæ est regni Quenquinafu metropolis. Et regnum istud fuit olim opulentum & magni nominis. Hodie præest illi filius magni Cham Mangala nomine. Producit ea regio magnam copiam serici, & omnia ea quæ ad hominis uitam conseruandam sunt necessaria. Exercentur etiam in ea plurimæ nundinationes, Incolæ idola colunt. Extra ciuitatem est regale palatium in planicie situm, in quo Mangala cum aulicis suis uersatur. Est quoque in medio ciuitatis palatium quoddam elegantissimum, ab intra parietes habens deauratos. Vacat rex cum aulicis suis uenationi animalium & capturæ auium, quibus illa regio abundat.

De prouincia Cunchi. Cap. XXXIII.

RECEDENDO à dicta urbe & palatio itinere trium dierum itur per planiciem quandam pulchrã, in qua ciuitates plures sunt & castra, & ubi abundantia est serici, usq; dum ueniatur ad regionẽ montuosam, ubi nedum in montibus, uerum & in montium conuallibus inueniuntur ciuitates & castra, & sunt de prouincia Cunchi. Incolæ sunt idololatræ & terræ cultores. Sunt etiam in ea regione uenationes leonum, ursorum, ceruorum, capreolorum, damularum, & id genus animalium. Patet regio illa itinere uiginti dierum, habens montes, & ualles, atque nemora multa, sed ubique pro uiatoribus conuenientia inueniuntur diuersoria.

De prouincia Achalechmangi. Cap. XXXIIII.

IAM DICTAE prouinciæ contigua est prouincia alia, nomine Achalechmangi, quæ est ad occidentalem plagam: & sunt in ea multæ ciuitates & castra: sed principalior regionis ciuitas uocatur Achalechmangi, & est confinis prouinciæ Mangi. Hæc prouincia itinere triũ dierũ planiciem habet, deinde sequuntur montes & ualles atque nemora, patétque itinere uiginti dierum, habens ciuitates multas & oppida. In cæteris rebus non differt à priori prouincia: nam habet negotiatores, artifices & cultores terræ: itémque uenatores multarum syluestrium animalium. Habet quoque animantia quæ muschum producunt. Crescit in hac prouincia zinziber in magna copia, sicut & triticum atque risum.

De prouincia Sindinfu. Cap. XXXV.

PRIORI prouinciæ contermina est alia prouincia Sindinfu nomine, quæ etiam cõtingit prouinciam Mangi. Huius principalior ciuitas est Sindinfu, quæ olim fuit magna & locupletissima, habens in circuitu uiginti miliaria. Habuit etiam regem ditissimum & potentem: qui cum tres reliquisset filios regni successores, trifariam diuiserunt ciuitatem, partes singulas propriis cingentes muris, quæ tamen omnes intra priorem continebantur murũ. Magnus uero Cham ciuitatem illam & regnũ suæ subiecit ditioni. Per medium huius ciuitatis transit fluuius qui dicitur Quianfu, habens in latitudine dimidium miliare, & est profundus ualde atque piscosus. Positæ sunt in ripis eius multæ ciuitates & castra. Ostia eius distant ab hac urbe nonaginta dierum itinere. Naues & merces per

ipsum

Digitized by Google

ipsum ascendunt in maxima multitudine & copia. Transit etiam pons lapideus per ipsum in ciuitate Sindinsu, habens longitudinem unius miliaris, & latitudinem octo passuum. Et supra ipsum constructuntur mane uariæ domunculæ, quæ artificum sunt officinæ, & sero iterum deponuntur. Est & alia super eum constructa domus, in qua manent regis ministri, qui à transeuntibus pedagia & uectigalia exigunt. Vlterius uero procedendo per iter quinque dierum tansitur per planiciem quandam, in qua sunt ciuitates, castra, & uillæ multæ, in quibus sunt sindones in magna copia. Reperiuntur etiam ibi animalia sylueſtria multa.

De prouincia Tebeth. Cap. XXXVI.

POST planiciem, de qua iam diximus, uenitur ad prouinciam Tebeth, quam magnus Cham expugnauit atque deuastauit: nam multæ in ea sunt ciuitates destructæ, & castra diruta. Patet autem in longum itinere uiginti dierum. Et quoniam omnino in solitudinem est redacta, habitatoribus carens, necesse est ut uiatores uictualia secum ferant, quæ illis sufficiant per iter uiginti dierum. Et postquam hominum habitatione cœpit destitui, feræ sylueſtres totam eam occupantes periculosum iter transeuntibus fecerunt, præsertim noctu. Verum contra hoc periculum mercatores & alii uiatores tale excogitauerunt commentũ. Nascuntur in regione illa maximæ arundines, quæ habent in longitudine passus quindecim: crassitudo uero in gyro tribus mensuratur palmis. Porrò inter duos uiciniores nodos distantia est trium palmorum. Itaque quando uiatores noctu uolunt quiescere, accipiunt fasces magnos de illis arundinibus, & in unam ponũt congeriem, subiectóq; igne succendunt. Quæ igne correptæ incipiunt crepitare, tantúsque in eis excitatur stridor & fragor, ut eminus ad aliquot miliaria audiri possit. Quem terribilem sonitũ animalia audientes, obstupescentes fugiunt tandiu, donec crepitus ab auribus eorum euanescat, illísque sic elusis mercatores & uiatores tuti pertranseant prouinciam illam. Porrò equi & alia iumenta, quibus mercatores pro itinere utuntur, hoc audito strepitu plurimũ inhorrescunt, & multa in fugam conuersa dominis suis elapsa sunt: sed prudentiores uiatores pedes eorũ compedibus ligantes, ui quadam ea secũ retinent, ne territa ausugiãt.

De regione alia Tebeth, & turpi eius consuetudine. Cap. XXXVII.

PERACTO itinere uiginti dierum, transitáq; prouincia Tebeth, occurrunt ciuitates & uillæ plurimæ, in quibus idololatriæ occasione pessima inoleuit consuetudo: nam nullus uir ibi ducit uxorem uirginem, sed si quam ducere instituit, necesse est ut prius à multis uiris sit cognita: aiunt enim mulierem non esse coniugio aptã, nisi prius fuerit stuprata. Vnde quando uiatores & aduenæ aliunde uenientes hanc transeunt regionem, & quietis gratia tabernacula sua ponunt, mulieres eius loci habentes filias nubiles, ducunt illas ad peregrinos, aliquando uiginti, quandoq; triginta aut plures iuxta numerum mercatorum seu aduenarum, rogantes eos, ut quilibet unam è uirginibus sibi associet, atque concubitu eius fruatur quandiu illic manserint. Illi igitur matronarum precibus uicti, deligunt sibi ex puellis quas uolunt, & matrimonio aptiores reddunt. Et cum recedere uolunt, nullam secum abducere permittuntur, sed parentibus fideliter restituunt. Exigit etiã puella ab eo qui eam defloravit, iocale aliquod, seu munuscu-

Digitized by Google

lum, quod oſtendere poſſit ceu argumentum ſuæ defloratiónis. Et quæ à pluribus uiris fuit amata atque corrupta, & multa habuerit talia iocalia quæ oſtendat procis, hæc nobilior habetur, faciliúſque & honorificentius maritari poteſt. Et quando honorifice uult incedere, ſuſpendit ad collum omnium amatorum insignia: quantóque pluribus fuit grata, tanto maiori honore digna iudicatur. Sed quando cum maritis nuptias inierint, iam non permittuntur amplius extraneis uiris copulari, ſed maritis ſuis fidem ſeruare coguntur. Et plurimũ cauent huius regionis uiri, ne in hac re alterutrum ſe offendant. Idololatræ ſunt atque crudeles homines, pro nullo reputantes peccato, ſi prædantur & latrocinia exerceant. Viuunt uenationibus atque fructibus terræ. Inueniuntur etiam apud eos multa animantia quæ muſchum producunt, quæ Gadderi uocantur. Venantur incolæ huiuſmodi animalia canibus, abundántq; muſcho. Linguam habent propriam atque peculiarem monetam, & pellibus induuntur beſtiarum, aut canabeo rudi. Pertinet hæc regio ad prouinciam Tebeth: nam eſt Tebeth latiſſima prouincia, diuiditúrque in octo regna, habens ciuitates & oppida multa. Terra montuoſa eſt, ſúntque in ea loca quædam, atq; quidam fluuii in quibus aurum inuenitur. Vtuntur quoque ibi corallio pro moneta: nam eſt is lapis apud eos in magno pretio, & omnes fœminæ deferunt eum ad collum, appendúntq; ipſum quaſi rem pretioſam ad colla idolorum. Sunt in hac regione canes maximi, aſinis æquales, qui ſylueſtres capiunt beſtias. Habent etiam falcones, & alias aues uenaticas. Creſcunt apud eos in magna copia cinamomum & aliæ ſpecies aromaticæ. Subiecta eſt prouincia ipſa magno Cham.

Gadderi.

De prouincia Caniclu. Cap. XXXVIII.

PROVINCIAE Tebeth adiacet ab occidente prouincia Caniclu, quæ regem habet, ſed qui tributarius eſt magno Cham. Eſt ibi lacus, in quo tanta eſt margaritarum copia, ut pretium earũ omnino uileſceret, ſi pro hominum *libito* aſportari permitterentur. Vnde ſub capitis pœna cautum eſt, ne ullus in hoc lacu piſcari margaritas abſque magni Cham indulto præſumat. Sunt quoque in hac prouincia animantia Gadderi, quæ muſchum ferunt in magna abundantia. Scatet etiam lacus ille, qui margaritas in tanta copia nutrit, piſcibus: & tota terra plena eſt ſylueſtribus beſtiis, puta leonibus, urſis, ceruis, damulis, lyncibus, capreolis, & diuerſis auium ſpeciebus. Vinum non creſcit in ea, ſed loco eius potũ optimum conficiunt ex tritico, riſo, & aliis uariis ſpeciebus. Inueniuntur ibi gariophylli in magna copia, qui colligũtur ab arboribus quæ habent ramuſculos paruos, atque album florem, ex quo natum pirum loco grani habet gariophyllum. Creſcit denique ibi zinziber in magna copia, cinamomum & aliæ uariæ aromaticæ ſpecies, quæ ad regiones noſtras non deferuntur. Inueniuntur etiam in montibus huius regionis lapides qui Turchiſi nominãtur, pulchri ualde, ſed qui hinc abſque licentia magni Cham auferri non poſſunt. Incolæ huius terræ idola colunt, à quibus adeo ſunt dementati, ut putent eorum promereri gratiam, ſi uxores ſuas & filias uiatoribus abutendas proſtituant. Nam cum peregrinus quiſpiã ad eos hoſpitii gratia diuertit, confeſtim paterfamilias uxorem, filias, & reliquas mulieres quæ in domo eius ſunt conuocat, mandátque ut hoſpiti & ſociis eius per omnia obediant: & ipſe recedens peregrinum & comites eius in domo ſua relinquit,

Digitized by Google

relinquit, nec redit donec illi abierint. Et peregrinus interim quo illo fruitur hospitio, suspendit pallium suum, aut aliud signum ante fores illius domus: & quando paterfamilias redit, atque per signum illud animaduertit hospitem nondum discessisse, non intrat domum suam, sed iterum abit, foris expectaturus donec ille emigrauerit. Et in hunc modum potest peregrinus duobus aut tribus diebus illo uti hospitio. Et obseruatur consuetudo ista per totam illam prouinciam Caniclu, nec quisquam putat sibi illud esse dedecori, si peregrino uxoris suæ aut filiæ copiam fecerit, quod in deorum facit gloriam, sperans illos sibi magis propicios futuros. Moneta eorum sunt uirgulæ quædam aureæ, certum habentes pondus, & iuxta pondus uirgulæ est ualor monetæ. Et hæc quidem est moneta maior. Habent etiam minorem, quam hoc modo faciunt, Coquunt sal in caldario, & postea faciunt ex eo in formellis massulas paruas, quas consolidatas pro moneta exponunt. Relicta hac prouincia proceditur itinere decem dierum, & interim occurrunt castra & pagi multi, quorum incolæ easdem habent consuetudines quas prouincia Caniclu, tandémque peruenitur ad flumen quod Brius uocatur, ad quod prouincia Caniclu terminatur. Inuenitur autem in hoc flumine aurum in magna copia, quod paglola dicitur: & in ripis eius crescit cinamomum in maxima abundantia.

De prouincia Caraiam. Cap. XXXIX.

TRAIECTO flumine Brio peruenitur ad prouinciam Caraiam, quæ septem continet regna. Subiecta est autem magno regi Cham, cuius filius Esentemur nomine, meo tempore regno illi præfuit. Incolæ eius sunt idololatræ. Nutrit regio equos optimos: habet etiam linguam propriam & difficilem. Metropolis eius uocatur Iaci, & est ciuitas magna & insignis, in qua multæ fiunt nundinationes. Habitant etiam ibi pauci Christiani Nestoriani, & plurimi Mahumetani. Habent triticum & risum multum, licet triticeo non uescantur pane, cum hunc digerere sine stomachi afflictione nequeant, sed ex riso panem conficiunt. Faciunt quoque potum ex uariis speciebus, sed qui eos facilius quàm uinum inebriat. Vtuntur pro moneta lapillis quibusdam aureis & albis, qui in mari reperiuntur. Fit in hac ciuitate sal plurimum ex aqua puteorum, de quo rex magnũ habet emolumentum. Sunt uiri in hac regione adeo stupidi & stolidi, ut non curent si quispiam accedat ad uxores suas, modo illæ assensum præbuerint. Est etiã illic lacus ualde piscosus, centum in gyro complectens miliaria. Edunt homines illi carnes crudas, sed hoc modo paratas, Primo terunt illas minutim, deinde condiunt eas oleis odoriferis atque optimis speciebus, & sic deuorant.

De regione quadam in prouincia Caraiam sita, in qua sunt maximi serpentes. Cap. XL.

DISCEDENDO à ciuitate Iaci peruenitur ad regnum aliud, emenso scilicet decem dierũ itinere, cuius metropolis dicitur Caraiam, cui præsidet Cogracam filius Cublai imperatoris. Et ab hac urbe tota illa regio denominationẽ habet. Suppeditant ibi flumina plurimũ auri, quod paglola nominatur. Inuenitur quoq; in lacunis & mõtibus aurum, sed quod alterius est speciei. Incolæ sunt idololatræ. Nascuntur in hac regione serpentes maximi, quorum quidam in longitudine continent decem passus, & in complexu grossiciei decem palmos.

Digitized by Google

Aliqui ipſorum prioribus carent pedibus, quorum loco ungulas habent in modum ungularum leonis aut falconis. Caput ipſorum eſt magnum, & oculi prægrandes, ut duorum panum adæquent quantitatem. Os & rictum habent tam amplum, ut hominem deglutire ualeant. Dentes quoque magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non deſunt. Nec eſt homo aliquis, aut aliud animal, quod ſine terrore ſerpentes illos aſpicere, ne dicam adire poſſit. Capiũtur uero in hunc modum, Solet is ſerpens interdiu latitare in cauernis ſubterraneis, aut aliis ſpecubus in montibus uel petris repertis: nocte uero egreditur, circumiens terram, & potiſſimũ aliorũ animalium luſtrat latibula, quærens cibum quem deuoret: nec formidat ullius beſtiæ genus: deuorat enim beſtias magnas & paruas, leones & urſos: & ubi uentrem exaturauerit, redit ad ſpeluncam ſuam. Et cum terra illa admodum ſit ſabuloſa, mirum eſt quantam foueam corporis ſui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod uino plenum per ſabulum uolutatum. Venatores itaque beluæ inſidiantes, interdiu figunt multos palos in ſabulum, fortes & acuto ferro in ſuperiore extremitate dentatos, & hos ſabulo tegunt, ne à ſerpente uideri poſſint: multóſq; paſſim terræ infigunt, præſertim ubi in uicino norunt latitare. Et quando nocte ſolito more progreditur, ut eſcam ſibi quærat, & molem corporis ſui per cedentem arenam reptando & trahendo mouet, ſit aliquando, ut pectus in latentem ſudan ferro acuminatam uiolenter immergat, & ſeipſum interficiat, aut graui læſione ſauciet: & tunc latentes uenatores accurrentes beluã interficiunt, ſi adhuc uiuit, & fel extrahunt, quod magno uendunt pretio: nam eſt medicinale, unde qui à rabido cane læſus fuerit, ſi uel modicũ, quantum eſt pondus unius denarii, de illo biberit, ſtatim ſanatur. Et mulier in partu laborans ſi uel tantillum de hoc felle guſtauerit, acceleratur partus eius. Sic qui hæmorrhoidam aut ficum anus ſuſtinuerit, & locum illum ſecretũ hoc perunxerit felle, poſt paucos dies à morbo liberatur. Carnes uero illius ſerpentis uendunt in cibum: nam libenter ueſcũtur ea homines. Abundant quoq; in hac prouincia equis optimis, & qui à negotiatoribus in Indiam mercatus gratia ducuntur. Incolæ uero ſolent illis equis auferre de oſſe caudæ nodos duos uel tres, ne equus currens ſeſſorem cauda feriat, & ne caudam nunc huc, nunc illuc flectere poſſit: nam turpe hoc iudicant. Vtuntur in bello ſcutis & armamentis de corio bubalorum factis, & ſagittas atque lanceas omnes intoxicant. Et prius quàm magnus Cham Cublai hanc prouinciam ſuæ ſubieciſſet ditioni, prævaluerat apud eos iſtá deteſtanda conſuetudo, ut cum uir aliquis exteræ nationis bonis adornatus moribus, prudens in uerbis & factis, & omni honeſtate conſpicuus apud eos hoſpitaretur, occidebant eum nocte, putantes quòd mores, prudentia, honeſtas, gratia, imò anima uiri illius in domo illa deinceps manerent. Et hæc perfidia ſeu diſcredulitas, effecit ut plures uiatores illo loco occiſi fuerint. Verum magnus Cham ut regnum illud ſuo ſubiugauit dominio, eliminauit impietatem illam, & ſummam illam ſtultitiam.

Pharmaca ex felle.

Crudelitas in hoſpites.

De prouincia Arcladam. Cap. XLI.

EVNTIBVS nobis de prouincia Caraiam, poſt quinque dietas occurrit prouincia Arcladam, quæ etiam paret magno Cham. Metropolis eius uocatur Vnchiam. Vtuntur incolæ eius pondere auri pro moneta: nam argentum in regione

Digitized by Google

gione illa,& multis aliis circumiacentibus regionibus minime inuenitur. Qui autem argentum aliunde important,hi commutant illud pro auro,& multum lucrantur.Potu factitio utuntur,ex riso & aromatibus confecto. Viri & mulieres regionis illius dentes cooperiunt subtilibus laminis aureis, quas sic illis adaptant, ut dentes ipsi in laminis quodammodo sedere uideantur. Viri omnes militarem edocti sunt artem,quippe qui soli militiæ & uenationi bestiarũ atq; uolucrum intenti sunt.Mulieres uero domus curam gerunt,habentes seruos emptitios,qui eorum mancipati sunt obsequiis.Est quoque in hac prouincia consuetudo,ut cum mulier pepererit,quàm cito poterit,lectum deserit, surgénsque gubernationi domus intendit:& tunc maritus eius decumbit lecto quadraginta diebus,nati infantis curam gerens.Mater uero aliud nihil circa infantem agit, nisi quòd lac illi sugendum præbet.Et amici atque consanguinei interim uisitãt uirum illum decumbentem non secus quàm hic puerperæ uisitantur. Aiunt enim mulierem,cum uterum gestaret atque euacuaret, longo tempore grauiter afflictam,& nunc conueniens esse,ut diebus quadraginta ab infantis cura & labore quiescat: affert tamen uiro cibum ad lectum. In hac prouincia idola alia non sunt,nisi quòd quælibet familia progenitorem suum adorat.Habitant plerunque in locis syluestribus atque montanis. Ad montes autem illos extranei non accedunt,quia aerem qui ibi corruptus esse censetur,ferre non possent. Literas non habent,sed contractus suos & obligationes faciunt per tesseras, quarum medietatem seruat unus,& aliam alius:quæ postea in unum collatæ,signis couuenientibus adhibitis,rei causam exponunt. Non sunt in hac prouincia medici,sicut nec in Canidu & Caraiam:sed cum quis infirmatur,conuocant Magos seu idolorum ministros,& illis exponit ægrotus morbum suum:tunc Magi choream agunt,instrumenta quædam sonant,& in honorem deorum suorum magnos reboant cantus,donec tandem unus ex eis in chorea saltantibus & ludẽtibus à dæmone corripiatur.Tunc chorea relicta,arreptitiũ in terra iacentẽ consulunt,ex qua causa id morbi illi acciderit,quídque pro ipsius liberatione sit agendum.At dæmon per arreptitiũ respondet: Quia id uel illud fecit:aut, quia hunc uel illum offendit deum,ideo in hunc incidit morbum.Tunc Magi orãt ut deus illi noxam illam remittat, promittentes ægrotum illum si conualuerit, de sanguine suo proprio sacrificium ablaturum. Quòd si dæmoni uideatur infirmum tali laborare morbo,ut hinc liberari non possit, respondere solet, Iste tam grauiter deũ illum offendit,ut per nulla sacrificia placari possit.Et si à morbo conualiturus sit,iubet ut tot arietes,nigra habentes capita offerat tot etiam & tales paret potiones,tot ad se conuocet Magos,totidémque Magas,per quorum manus sacrificium offeratur,& tum placetur illi deus. Quo audito, consanguinei eius cito curant illa fieri quæ dæmon iussit:occidunt arietes & sanguinem ipsorum in cœlum spargunt,conuocatíque Magi cum sagis suis,accendunt luminaria magna,& domum totam thurificando suffumigant, sed & fumum de lignis aloes faciunt,atque ius carnium in aera spargunt unà cum potione de aromatibus confecta: quibus omnibus rite peractis, in chorea rursum saltant in honorẽ illius idoli, quod infirmo putatur propitium factum,cantant & horribiliter uocibus suis stridٍent.His factis,interrogant rursum arreptitium, num

Vir puerperus.

Idololatria.

Digitized by Google

per hæc idolum sit placatũ. Si respondet, non, confestim parãt se ad implendum aliud eius mandatum. Si autẽ respondet sibi satis factum, phanatici & incantatores sedent ad mensam, & carnes idolo immolatas comedunt cũ magna lætitia, & bibunt confectiones quas in dæmonũ sacrificio libauerunt. Et finito prandio quisq; ad sua redit. Et cũ æger ex diuina prouidentia sic morbũ euaserit, & incolumitati restitutus fuerit, id cæci homines non uero deo, sed dæmoni gratũ ferũt

De prælio magno quod fuit inter Tartaros, & regem Mien.

Cap. XLII.

ANNO domini M CCLXXXII magnum est ortum bellum propter regnum Caraiam, cuius præcedenti capite meminimus, & regnum Botiam nã misit magnus Cham unum de principibus suis Nescordim nomine cum duodecim equitum milibus, qui prouinciam Caraiam à qualibet tutarentur infestatione. Erat autem dictus Nescordim uir prudens & strenuus, habebátque sibi adiunctos milites probos & bellicis rebus assuetos. Horum aduentum ut audiuerunt rex Mien & rex Bangala, perterriti sunt plurimum, putantes quòd ad regna eorum expugnanda uenissent. Et conuocantes militias suas coadunauerunt equites & pedites circiter sexaginta milia, elephantos autem duo milia, castra gestantes, & in quolibet castro erant positi duodecim uiri armati, aut quindecim, aut sedecim. Cum hoc exercitu properauit rex Mien uersus ciuitatem Vociam, ubi quiescebat Tartarorum exercitus, & per tres dies in campestribus illis quietus mansit. Audiens uero Nescordim tantum contra se uenisse exercitum, plurimum timuit: tametsi metum illum omnino dissimularet. Roboratus est nonnihil animo, quòd sciret se in suo exercitu habere uiros fortes & strenuos bellatores. Egressus itaque uirili animo ut pugnaret contra hostem, castra posuit contra nemus quoddam magnum, quod proceras & maximas habebat arbores, non nescius quod elephãti cum turribus seu castris illis portatilibus nemus ingredi minime ualerent. Tunc Mien rex audiens adesse Tartaros, contendit occurrere illis. Tartarorum uero equi elephantos adesse sentientes, quippe qui in prima acie constituti erant, tanto terrentur pauore, ut nulla ui, aut ullo ingenio potuerint à suis sessoribus contra elephantos excitari. Coguntur igitur Tartari ab equis descendere, illísque ad nemoris arbores ligatis, pedestres contra elephantos pugnaturi ueniunt. Et quoniam in prima acie omnes milites baliſtas habebant, & sagittis iaciendis assueti erant, tantam sagittarum uim in hostem torquent, ut elephanti uulnerati, & sagittarum ictus minime ferre ualentes, fugam arriperent, omnésque rapido cursu uersus nemus proximum contenderent. Rectores uero eorum cum summa ui illos in hostem arcere molirentur, incassum laborauerunt: nam dispersi sunt huc atque illuc, & ingressi nemus portatilia castra ruperunt, & armatos uiros in illis sedentes deiecerunt. Quod uidentes Tartari currunt ad equos suos, illísque conscensis cum magno impetu irruũt in acies regis. Hostis uero territus, quòd elephantorum dissipata esset acies, quantum potuit manu se defendit, Et cum utrinque atrociter pugnarent, atque multi de utroque caderẽt exercitu, rex Mien cum suis tandem in fugam uersus, Tartaris insequentibus & plurimos adhuc interficientibus uictoriã reliquit. Quibus superatis Tartari in nemus properãt, atque elephantos capere conantur:

Digitized by Google

conantur: uerum illis fugientibus nullum cepiſſent, niſi inter captiuos quidam illis auxilio fuiſſent. Ceperunt autem circiter ducentos. Ab hoc prælio & deinceps cœpit magnus Cham uti elephantis in exercitu, quos prius ad hoc aſſuetos officium nõ habuit. Paulo poſt deuicit idem magnus Cham terras regis Mien, ſuóque ſubiugauit imperio.

De regione quadam ſylueſtri, & prouincia Mien. Cap. XLIII.

RECEDENDO à prouincia Caraiam peruenitur ad deſcenſum quendam, in quo ferè per tres dies itur in præceps, nec eſt ibi ulla habitatio, etiamſi ſit latiſſima quædam planicies, in quam tribus diebus per hebdomadam multi conueniunt homines mercandi gratia. Deſcendunt multi de magnis regionis illius montibus, aurum ſecum deferentes quod pro argento commutant, nempe unam auri unciam pro quinque argenti unciis dantes: unde de exteris nationibus multi illuc ueniunt negotiatores, qui argentum afferentes aurum aſportant. Ad montes uero illos excelſos, in quibus illi cum magna ſecuritate habitant qui aurum in regione illa colligunt, nemo extraneorũ uenire poterit, cum iter illud inuium ſit, & adeo perplexum, ut potius teipſum perderes, quàm abſconditos inuenires homines. Poſt hæc uenitur ad prouinciã Mien, quæ à meridie confinis eſt Indiæ, & hæc maxima habet loca ſylueſtria & nemoroſa, in quibus innumeri diſcurrunt elephanti, unicornes, atque aliæ feræ agreſtes, ſed nulla ibi eſt habitatio humana.

De ciuitate Mien & ſepulchro regis. Cap. XLIIII.

ITINERE peracto quindecim dierum peruenitur ad ciuitatem quæ uocatur Mien, & hæc magna eſt atque nobilis, quippe quæ caput eſt regni, magno ſubiecta Cham. Habitatores eius linguam propriam habent, & ſunt idololatræ Fuit in hac ciuitate rex prædiues, qui moriturus iuſſit ſibi parare ſepulchrum in hunc modum, In quolibet capite ſeu angulo monumenti fieri iuſſit turrim unã marmoream altitudinis decem paſſuum, ſpiſſitudinis iuxta proportionem altitudinis ſeruata. In cacumine uero turres illæ rotundæ fieri iubebantur, atq; una earum undique auro cooperiri. Super cacumen uero turris multæ ſuſpendi debebant aureæ campanellæ, quæ ad flatum uenti ſonũ quendam redderent. Alia autem turris argento debebat operiri, habens in ſua ſummitate campanellas argenteas, quæ ſimiliter tinnitum ederent flante uento. Hoc ſepulchrum fieri iuſſit pro honore nominis ſui, & ut memoria ſua apud homines nunquam interiret. Et cum magnus Cham ſibi ſubiiceret hanc prouinciam Mien, noluit ut exercitus uiolaret ſepulchrum illud, quod rex ille fecerat ad honorem nominis ſui: nam eſt mos Tartarorum, ut non præſumant uiolare ea quæ ſpectant ad pietatem defunctorum. Sunt in hac prouincia multi elephantes, boues ſylueſtres magni & pulchri, cerui & damulæ, aliáque diuerſarum ſpecierum animalia ſylueſtria.

De prouincia Bangala. Cap. XLV.

BANGALA prouincia à meridie confinis eſt Indiæ, quam magnus Cham nondum ſubegerat, cum ego in curia illius uerſarer, ſed ad expugnandum exercitum miſerat. Habet regio regem proprium atque propriam linguam. Incolæ eius ſunt omnes idololatræ: ueſcuntur carne, riſo & lacte: habent bombycẽ in magna copia, & gratia illius multæ & magnæ fiunt ibi nun-

Digitized by Google

dinationes. Abundant etiam ſpico, galaga, zinzibere, ſaccaro, & aliis diuerſis aromatibus. Sunt quoque ibi maximi boues, qui craſſitudine, ſed non altitudine elephantos æquant. Fiunt in hac prouincia multi eunuchi, qui poſtea negotiatoribus uenduntur, diſtrahendi in diuerſas prouincias.

De prouincia Cangigu. Cap. XLVI.

POST memoratam prouinciam orientem uerſus ſequitur prouincia Cangigu, quæ proprium habet regem, atque propriam linguam. Incolæ eius idola colunt, & ſunt tributarii magno Cham. Rex eorum habet circiter trecẽtas uxores. Inuenitur in iſta prouincia aurum multum, & multa aromata, ſed quæ nõ facile diſtrahi poſſunt, cum regio ipſa longe diſſita ſit à mari. Sunt quoque in ea elephanti multi, & uenationes multarum ferarum. Incolæ eius uiuunt carnibus, lacte & riſo. Vino carent, ſed ex riſo & aromatibus potum conficiunt bonum. Solent tam uiri quàm mulieres pingere acubus facies ſuas, colla, manus, uentres & crura, facientes imagines leonum, draconum, & auium, adeóque eas impreſſas firmant, ut non facile aboleri poſſint: & quo quis plures huiuſmodi habuerit imagines, eo pulchrior æſtimatur.

De prouincia Amu. Cap. XLVII.

AMV PROVINCIA ad orientalem ſita plagam, magno ſubiecta eſt Cham, cuius incolæ idola colunt, habéntq; linguam propriam. Abundant gregibus animalium, habéntque copiam uictualium, & equos multos, eóſque optimos, quos negotiatores in Indiam ducunt. Habent quoque bubalos multos & boues, quia ſunt illic paſcua delicata. Tam uiri quàm mulieres geſtant in brachiis monilia aurea & argentea magni ualoris.

De prouincia Tholoman. Cap. XLVIII.

PROVINCIA Tholoman diſtat ad orientem ab Amu itinere dierum octo, ſubiecta magno Cham, habens linguam propriã, & idola colens. Viri & mulieres eius ſunt elegantis formæ: tametſi bruno ſint colore. Terra cultiſſima eſt, caſtra & ciuitates habens multas & fortes. Viri in armis ſunt exercitati, & ad bella aſſueti. Mortuorum ſuorum corpora comburunt, & oſſium reliquias capſæ includentes, in cauernas montium recondunt, ne uel ab homine, uel à beſtia tangi poſſint. Aurum eſt ibi in magna copia, & loco monetæ utuntur auri glebis in mari repertis.

De prouincia Gingui. Cap. XLIX.

A PROVINCIA Tholoman ducit iter uerſus orientem ad prouinciam Gingui, itúrque duodecim diebus iuxta fluuium quendam, donec perueniatur ad ciuitatẽ grandem Sinulgu. Subiecta eſt regio magno Cham, & ſunt incolæ eius idololatriæ addicti. Parantur in hac prouincia panni elegantes de corticibus arborũ, quibus æſtate induuntur. Sunt in ea plurimi leones, ut etiam præ timore eorũ nullus audeat noctu extra domos dormire: nã quoſcunq; inueniunt lacerant atq; deuorant. Naues quæ aſcendunt & deſcendunt per flumen propter leonum metum ad ripam non ligantur, ſed in medio fluminis ancoris iectis retinentur, alioquin leones noctu naues ingrederentur, & quicquid uiuũ in eis reperirent deuorarent. Et licet leones illi ſint magni & feroces, ſunt tamẽ in eadem regione canes tam audaces & fortes, ut non uereãtur leones inuadere.

Et ſæpe

Digitized by Google

Et ſæpe fit ut duo canes & uir ſagittarius equo inſidens leonem ſternant: nam cum canes leonem adeſſe ſentiunt, magno latratu eũ inuadunt: præſertim quando ſciunt ſe hominis auxilio fultos: non deſinunt mordere leonem in partibus poſterioribus atque cauda: & licet leo ſæpe rictum illis minetur, huc illúcque ſe uertens, ut illos dilaceret, tamen canibus magna cautela ſibi prouidentibus, non facile ab eo læduntur, præſertim cum inſequens eques tunc leoni iaculum infigere ſtudeat, quando canes trucidare conatur. Fugit tamen leo, metuens ne propter canum latratum alii quoque canes & homines prouocentur in eum: & cum arborẽ apprehendere poteſt, ilico confugit ad eam, & ceu tuto fortalicio ea fruitur à tergo, uerſóque rictu contra canes, tota ui ſeſe tutatur contra illos. Vir autem eques appropians non ceſſat iaculari leonem, donec interficiat: nec aduertit leo iaculantis ictus, donec ruat: uſqueadeo faciũt canes illi negotium. Abundat regio iſta ſerico, quòd per mercatores ad diuerſas portatur prouincias.

De ciuitatibus Cacauſu, Canglu & Ciangli. Cap. L.

RECEDENDO à prouincia Cingui plures paſſim occurrunt ciuitates & caſtra: & ubi abſolueris iter quatuor dierũ, offert ſeſe Cacauſu nobiliſſima ciuitas, quæ prouinciæ Cathai annumeratur, ſita ad meridiem, & ſerico abundans, unde pretioſi fiunt panni atque ſindones, auro illis intertexto. Ab hac ciuitate tres numerantur dietæ uerſus meridiem ad ciuitatem aliam magnã, Canglu nomine, quæ ſale abundat: nam eſt terra illa ſalſiſſima, & ex ea eliciunt ſal hoc pacto. Congerunt terram in modum collis, & ſuperfundentes aquam, quæ ſalſuginem terræ attrahat, eam iterum ſub congeſto colle hauriunt, & tam diu iuxta ignem coquunt, donec in ſalis coaguletur denſitatem. Vltra ciuitatẽ Canglu itinere quinque dierum eſt ciuitas alia Ciangli nomine, per cuius medium tranſit fluuius magnus, nauibus mercibus oneratis commodiſſimus, nam eſt illic emporium inſigne.

De ciuitatibus Tadinfu & Singuimatu. Cap. LI.

VLTERIVS procedendo poſt dietas ſex uerſus meridiem peruenitur ad ciuitatem magnam Tadinfu, quæ regem proprium habuit, prius quàm ſubiiceretur magno Cham: & habet quadraginta ciuitates iuriſdictioni ſuæ ſubditas: quæ omnes elegãtiſſima habent uiridaria. Rurſum eundo uerſus meridiem, abſolutis tribus dietis, peruenitur ad aliam inſignem ciuitatem Singuimatu nomine, ad quam à meridie magnus quidam currit fluuius, qui à loci incolis in duos diuiſus riuos, partim ad orientem uerſus Mangi, & partim ad occcidentem uerſus Cathai fluit. Per hos riuos innumeræ nauiculæ cum mercibus adducuntur. A Singuimatu ſi uerſus meridiem duodecim dietis contendas, continue occurrunt ciuitates & oppida, in quibus nundinationes multæ fiunt. Incolæ harum regionum ſunt idololatræ, magno Cham ſubiecti.

De fluuio magno Caromaran, & ciuitatibus Corgangui & Caigui. Cap. LII.

PRIORE continuato itinere peruenitur ad flumen magnum Caromoran nomine, quod ex regno preſbyteri Ioannis fluere dicitur. Occupat in latitudine ſpatium unius miliaris: profunditas uero eius eſt tanta, ut oneratæ naues per ipſum aſcendere & deſcendere queant: abundat etiam piſcibus. Haud longe

Digitized by Google

ab oſtio huius fluminis, ubi ſcilicet ruit in oceanum, ſunt circiter quindecim mi lia nauium, quas illic inſtructas habet magnus Cham, ut ſi neceſſitate ingruẽte nauigandum ſit ad inſulas maris, exercitus per paratas naues facile adduci poſſit Harum nauium plurimæ ſunt tam magnæ, ut quindecim ferre poſſint equos, ac eorum ſeſſores, cum uictu & pabulo illis & iſtis neceſſario. Nautæ uero circiter uiginti ſunt in qualibet naui. Porrò iuxta ſtationem illarum nauiũ duæ ſunt ciuitates iuxta fluminis ſitæ ripam, quarum una dicitur Corgangui & alia Caigui. Traiecto uero illo flumine, mox uenitur in nobiliſſimã prouinciam Mangi, cuius præconium explicabitur in ſequentibus capitibus.

De prouincia Mangi, & pietate atque iuſtitia regis, Cap. LIII.

HABVIT prouincia Mangi regem quendam Facfur nomine, diuitem & potentem, quo præter magnum Cham nullus in regionibus illis maior inueniebatur. Regnum eius fortiſſimum erat, & inexpugnabile putabatur, ut nemo ipſum inuadere præſumpſerit. Vnde factum eſt, ut tam rex quàm populus bellorum & armorum uſum & exercitium amitterent. Erant ſingulæ ciuitates foueis atque foſſis latiſſimis aqua redundantibus cinctæ. Carebant equis, quia neminem timebant. Hincque factum eſt, ut rex genio plus æquo indulgens, deliciis frueretur continuis. Alebat domi circiter mille domicellos, & aliud ſatellitiũ magnum & honorificũ habuit. Fouebat tamen iuſtitiam, conſeruabat pacẽ, & diligebat miſericordiam. Nemo audebat proximum offendere, & fraternã pacem interturbare, alioquin pœnam luiſſet. Tanta erat in regno illo concordia, ut artifices ſæpe noctu dimitterent officinas ſuas apertas, & tamẽ nemo præſumeret intrare. Viatores & peregrini tutiſſimi per totum illud regnum ambulabant die ac nocte, nullũ metuentes hominẽ. Erat quoq; rex ipſe pius & miſericors in pauperes, & non deſerebat eos qui neceſſitate premebantur, aut penuria laborabant. Colligebat præterea ſingulis annis pueros & infantes à matribus ſuis abiectos, aliquando circiter uiginti milia, & eos ſumptibus ſuis nutriri faciebat: nam in regione illa pauperes mulieres communiter à ſe abdicant atq; abiiciunt proprios natos, ut ab aliis collecti enutriantur. Rex tamen infantes, quos ſic colligi iubet, tradit diuitibus quibuſque, quos in regno ſuo habet: præſertim illis qui liberis carent, & ut in adoptionis ſuſcipiant filios mandat. Eos uero quos ipſe nutrit, matrimonio tradit puellis eiuſdem conditionis, quas ſcilicet in pueritia à parentibus reiectas colligi fecit, & commodum ſuppeditat uictum unde uiuant.

Quomodo Baian princeps exercitus magni Cham expugnauit prouinciam Mangi. Cap. LIIII.

ANNO ab incarnatione domini MCCLXVIII magnus Cham Cublai inhians prouinciæ Mangi, hoc modo eam expugnauit, atq; ſuo ſubiecit imperio, Miſit exercitum maximum ex equitibus & peditibus conflatũ, illíque ducem præfecit Baian Chinſan, quod ſonat, lumina centũ oculorum, quaſi Baian centum habens oculos. Hic itaque cum exercitu ſuo ad prouinciã Mangi perueniens, primo obſedit ciuitatẽ Conigangui, & ut imperatori ſuo obedientiã pollicerentur poſtulauit. Quibus id recuſantibus, receſſit, nulla ciuitati illata iniuria, atq; idem requiſiuit à ſecunda ciuitate. Qua ſimiliter recuſante, proceſſit ad tertiam, & deinde ad quartã & quintã, & ab omnibus ſimile accepit reſpõſum.

Sextam

Digitized by Google

Sextam uero aggreſſus eſt ciuitatem cum audacia multa: & hac ui expugnata contra alias proceſſit, breuíque tempore duodecim obtinuit ciuitates: nam habuit in exercitu uiros ſtrenuos & fortes, optimóſq; bellatores. Ad hoc miſſit magnus Cham poſt illum exercitum, alium grandem, priore non infirmiorẽ: ſicq; factum eſt ut contremuerint corda uirorum Mangi, atq; diſſoluerentur. Baian uero mouit exercitũ cõtra metropolim Quinſai, ubi curia erat regis Mangi. Rex itaque Mangi uidens Tartarorum audaciam & fortitudinem, uehementer expauit, conſcenſáque naui cum maximo comitatu ad inſulas quaſdam inexpugnabiles ſe recepit, habens ſecum circiter mille naues, committens reginæ cuſtodiam ciuitatis Quinſai, atque magnum in eam collocans præſidium. Regina uero uirilem induens animum prudenter ſe geſſit, atq; nihil eorum omiſit, quæ ad ciuitatis defenſionẽ neceſſaria uidebantur. Et cum audiret ducẽ exercitus Tartarorũ uocari Baian Chinſan, id eſt centum oculi, plurimum territa eſt, elanguítq; uirtus eius: præſertim cum audiſſet ab aſtrologis ſuis atque Magis, ciuitatem Quinſai à nullo expugnandam, quàm ab eo qui centum haberet oculos. Et quoniam contra naturam eſſe uidebatur, ut quiſquam hominum centum haberet oculos, & ducis illius nomen præſagio quadraret, fato nolens repugnare, uocato duce exercitus Tartarorum, tradidit illi libere ciuitatem & regnum. Quo audito, totius regni ciues & incolæ ad magni Cham defecerunt obedientiam, excepta ciuitate una Sanifu nomine, quæ per triennium ad deditionem cogi non potuit. Regina uero migrauit ad curiam magni Cham, maximóque ab illo ſuſcepta eſt honore. Vir autem eius rex Mangi in inſulis perſeuerans, reſiduum uitæ ſuæ in illis conſumpſit.

De ciuitate Conigangui. Cap. LV.

CIVITAS prima, quæ prouinciam Mangi ingredientibus occurrit, uocatur Conigangui, & eſt magna, inſignis, atque opibus pollens, iuxta flumen Caromoram ſita. Sunt ibi naues in maxima multitudine. Fit etiam ibi ſal in magna copia, ut quadraginta ciuitatibus ſufficiat, de quo magnus Cham magnum habet emolumentum. Incolæ huius ciuitatis, & omnium circumiacentium locorũ idololatræ ſunt & comburunt corpora mortuorum.

De ciuitatibus Panchi & Cain. Cap. LVI.

VLTRA ciuitatem Conigangui uerſus Sirochum uentum itinere unius diei eſt ciuitas Panchi grandis & inſignis, in qua mercatura magna exercetur: & eſt in ea ſerici atque uictualium magna copia. Recipitur per eam regionem moneta magni Cham. Porrò uia quæ ducit à ciuitate Conigangui, ad ciuitatẽ Panchi, pulchris conſtrata eſt lapidibus, ad dextram & ad ſiniſtram fluentis decurrentibus: nec aliunde patet acceſſus in prouinciam Mangi, niſi per uiam iſtam. Ab iſta ciuitate Panchi ad ciuitatem Cain eſt iter unius diei: & hæc quoque inſignis eſt ciuitas, abundans piſcibus & uenatione beſtiarum atque auium: præſertim phaſiani in maxima ibi inueniuntur copia.

De ciuitate Tingui. Cap. LVII.

PROCEDENDO hinc per iter unius diei peruenitur ad ciuitatẽ Tingui, quæ tametſi magna non ſit, habet tamen uictualium maximã copiam. Sunt etiam ibi plurimæ naues: nam haud longe ab oceano eſt ſita: & intermedio

Digitized by Google

ſpatio ſalinæ ſunt plurimæ, poſitáque eſt iuxta illas memorata ciuitas Tingui. Recedendo uero ab hac ciuitate itinere unius diei uerſus Sirochum occurrit pulchra ciuitas in pulcherrima ſita regione, ſub cuius præfectura ſunt aliæ ciuitates multæ, numero uiginti ſeptem. Et ego Marcus iuſſu magni Cham tribus annis in hac ciuitate egi præfectum.

Quomodo ciuitas Sianfu cum machinis fuit capta. Cap. LVIII.

AD OCCIDENTALEM plagam eſt regio quædam Nauigui nomine, opulenta & amœna, in qua multi fiunt panni ex auro & ſerico, & ubi magna frumenti eſt copia. Ciuitas præcipua illius regionis Sianfu uocatur, habétq; duodecim alias ciuitates ſibi ſubiectas. Hæc ciuitas tribus annis obſeſſa expugnari non potuit ab exercitu Tartarorum, cum ſubiugaretur prouincia Mangi: nam undique cingitur aquis & lacubus: ut nulla ex parte adiri potuerit, quàm ab Aquilone. Interea uero quo à Tartaris obſidebatur, continue accedebant & recedebant naues uictualium copiam adducentes: quod non parum affligebat magnum Cham. Illo enim tempore ego & pater meus atq; patruus fuimus in Imperatoris aula: unde accedentes eum, conſuluimus & indicauimus illi, ſi nobis obtemperaret, quo pacto urbs breui capi atque expugnari poſſet, machinis ſcilicet quibuſdam, quarum uſus in regione illa non fuit. Quo aſſentiente, parari fecimus per fabros lignarios Chriſtianos, quos nobiſcum habuimus, tres machinas ſeu catapultas tantæ magnitudinis, ut quælibet earum excuteret lapidem trecentarum librarum: quas nauibus impoſitas miſit rex ad exercitum ſuum. Erigentes igitur eas ante ciuitatem Sianfu, proiicere cœperunt lapides grandes in ciuitatem: & primus cadens ſuper domum quandam, impetu ſuo illam pro maiori parte confregit. Quod uidentes Tartari, ciuitatem obſidentes plurimum obſtupuerunt. Hi uero qui intra ciuitatem erant uidentes tantum illis ab hoſte immi nere periculum, ut etiam intra mœnia & in domibus ſuis tuti non eſſent, magno concuſſi ſunt terrore: & ne ciuitas tota lapidum iactu deſtrueretur, & homines quoque opprimerentur, deditionem fecerunt, magníque Cham ſe ſubdiderunt obedientiæ.

De ciuitate Singui, & flumine quodam magno. Cap. LIX.

A' CIVITATE Sianfu quindecim numerantur miliaria ad ciuitatem quandam Singui nomine, quæ tametſi magna non ſit, habet tamen maximam nauium multitudinem, ad ripam ſita maximi fluuii, quo maior in orbe non putatur, nomine Quiam: nam latitudo eius in quibuſdam locis habet miliaria decem, in aliis octo, & in quibuſdam ſex. Longitudo uero eius patet itinere centum dierum. Fluitant in hoc amne naues ſine numero. Putares in toto mundo tot naues non reperiri. Eſt autem in hac urbe emporium celebratiſſimum, & magna uis mercium per fluuium adducitur. Sunt & aliæ ciuitates plurimæ, numero circiter ducentæ ad ripam huius fluuii extructæ: nam fluit per terminos ſedecim prouinciarum: nec eſt ulla earum quæ non quinque milia nauium habeat. Maiores uero harum regionum naues ſunt ſingulæ uno coopertæ ſolario: nec habet ulla nauis plures quàm unum malum pro uelo expandendo. Canabeis funibus non utuntur, niſi pro malo & uelo: ſed pilorchas, ſeu chordas faciunt de arundinibus magnis, quibus naues quandoque per flumen trahuntur. Scindunt autem arundines

Digitized by Google

ārūdines illas magnas, quæ quindecim in longitudine cōtinēt passus, & scissuras colligantes & contorquentes, funes longissimos faciunt, ut quidam longitudinē contineant trecentorū passuum. Et sunt pilorchæ illæ fortiores funibus canabeis.

De ciuitate Caigui. Cap. LX.

CAIGVI ciuitas quædam parua est, supra memoratum fluuium uersus Sirochum sita, & crescit in agro eius tanta uis bladi & risi, ut inde ad curiam magni Cham deuehatur: nam sunt inter utrunque locum multi lacus & fluuii qui industria magni Cham in unum ferè contracti riuum, nauibus ituris & redituris congruam præbent semitā: tametsi aliquando naues sint exonerandæ, & frumenta per terram portanda, donec ad alium perueniatur lacum, ubi rursum in naues recipiantur & ulteriūs deducātur. Iuxta ciuitatem Caigui insula quædam est in medio fluminis sita, in qua monasterium est monachis plenum, qui idolis seruiunt: & est mōnasterium illud caput omnium monasteriorum quæ idolorum seruitio sunt consecrata.

De ciuitate Cingianfu. Cap. LXI.

CINGIANFV ciuitas est in prouincia Mangi sita, in qua opera multa fiunt ex auro & serico. Sunt in ea ecclesiæ Christianorum Nestorianorum, quas ædificauit Marsarcis Nestorianus, qui à magno Cham in ciuitate illa præsulatū obtinuit, anno scilicet domini M CCLXXXVIII.

De ciuitate Cingingui, & interfectione ciuium eius. Cap. LXII.

POST recessum à ciuitate Cingianfu itinere trium dierum peruenitur ad ciuitatem Cingingui, occurrentibus in itinere multis ciuitatibus & oppidis, in quibus mercantiæ fiunt, & artificia multa exercentur. Est autem Cingingui ciuitas magna & opulenta, omnibus abundans uictualibus. Cum Baiam dux militiæ Tartarorum expugnaret prouinciam Mangi, misit multos Christianos qui dicebantur Alani contra hanc ciuitatem, qui tam acriter eam impugnare cœperunt, donec ciues eius deditionem liberam fecerunt. Ingressi igitur ciuitatem, neminem læserunt, cum sponte magni Cham dominio se subiecissent. Inuenientes autem in ea ciuitate uinum optimum, idque in magna copia, bibere cœperunt tam largiter, donec omnes inebriati sunt: & nocte mox insequenti omnes sopore pressi, nullam constituerunt custodiam. Quod uidentes ciues, qui prius illos in pace susceperunt, subito irruentes in dormientes, omnes interfecerunt nullo euadente. Baiam uero hoc audiens misit alium exercitum magnum contra ciues illos, qui breui ciuitatem expugnans, in uindictam proditionis & infidelitatis omnes interfecit, nullo superstite relicto.

De ciuitate Singui. Cap. LXIII.

SINGVI ciuitas magna & egregia, continet in circuitu miliaria circiter sexaginta. Est in ea magna populi multitudo, sicut & tota prouincia Mangi populosissima est, sed non bellicosa: uerum habet mercatores & artifices multos: habet quoque medicos complures atque philosophos. In ciuitate Singui sunt pontes lapidei circiter sex milia, tam altos habentes fornices, ut magnæ naues sine mali inclinatione transire possint. Crescit in montibus huius ciuitatis reubarbarum & zinziber in maxima copia. Habet hæc ciuitas sub sua iurisdictione sedecim ciuitates, in quibus multæ fiunt mercantiæ, atque plurima exercentur artifi-

Digitized by Google

cia. Ciues eius indumentis fericis utuntur, necnon plurimi panni ex ſecico ibi parantur. Porrò uocabulum Singui lingua eorũ ſonat ciuitatem terræ, ſicut etiam aliam habent urbem, quam uocant Quinſai, id eſt ciuitas cœli, quòd hæ duæ urbes nobiliſſimæ ſint in partibus orientis.

De nobili ciuitate Quinſai. Cap. LXIIII.

DISTAT ab urbe Singui quinque dierum ſpatio alia urbs inſignis nomine Quinſai, quod ſonat ciuitatem cœli: & eſt tam magna, ut maior in orbe non putetur. Et ego Marcus fui in hac ciuitate, & omnia diligenter luſtraui, aduertens conſuetudines eius & mores populi: & quæ illic uiderim breuiter & fideliter referam. Continet circuitus huius urbis in gyro miliaria circiter centum: pontes uero lapideos habet duodecim milia, eóſque tam altos, ut naues magnæ erecto malo pertranſire poſſint. Fundus autem ciuitatis eſt in loco paludinoſo ferè ut Venetiæ: unde ſi careret pontibus, de uico ad uicũ perueniri non poſſet. Habet artifices innumeros, atque plurimos mercatores, ut incredibile putaretur ſi numerum illorum recenſerem. Magiſtri artifices non operantur, ſed habent miniſtros quos ad hoc inſtituunt. Homines ciuitatis in magnis uiuunt deliciis, & præſertim mulieres, unde & cæteris formoſiores apparent. Verſus meridiem eſt lacus magnus intra mœnia urbis, qui triginta miliaria in circuitu ſuo continet, habens in littore plurimas domos nobilium, foris & intus ornatas. Sunt quoque ibi delubra idolorum. In medio uero lacus ſunt duæ paruæ inſulæ, & in qualibet eſt elegantiſſimum caſtrum ſeu palatium, in quibus continentur præparamenta & uaſa quæque neceſſaria pro nuptiis & ſolennibus conuiuiis. Nam quicunque ciues inſignia uolunt celebrare conuiuia, illuc inuitatos ducunt, & cum honore ſuſcipiunt. In hac ciuitate Quinſai ſunt pulcherrimæ & elegantiſſimæ domus. Sunt quoque per uicos plurimæ publicæ turres, in quas tempore conflagrationis uicini quique res ſuas portant atq; ab incendio ſaluant: nam habet urbs plurimas ligneas domos, & non raro fit ut ignis aliquas earum abſumat. Ciues eius adorant idola: comedunt carnes equorum, canum, & aliorum immundorum animalium: moneta utuntur magni Cham. Collocauit magnus Cham in hanc urbem maximam cuſtodiam, quo rebellio caueatur, atque furta & homicidia arceantur: in quolibet enim ponte interdiu & noctu decem habentur cuſtodes. Eſt mons quidam intra mœnia huius urbis, qui ſuſtinet turrim, in cuius cacumine ſunt tabulæ ligneæ, quæ in hunc uſum illic ſeruantur, ut quamprimum ignis in urbe conflagrauerit, cuſtodes malleo percutiant eas tabulas, cuius ſonitu, qui per totam auditur urbem, excitati ciues concurrunt, & ignem reſtinguunt. Pulſantur etiam hæ tabulæ, quando in urbe tumultus aliquis & populi commotio naſcitur. Omnes plateæ ciuitatis lapidibus ſunt conſtratæ, unde fit ut mundiſſima ſit. Inueniuntur etiam in ea circiter tria milia thermarum, quibus homines pro abluendis corporibus utuntur: nam hoc unum gens illa ſtudet, ut ſit munda corpore. Diſtat hæc urbs orientem uerſus ab oceano uigintiquinque miliaribus, ubi in littore maris ſita eſt ciuitas Canſu, portus commodiſſimus, ad quem locum infinitæ conueniunt naues ex India & aliis regionibus. A Quinſai uero tranſit fluuius ad portum illum, per quem magna uis mercium adducitur. Prouincia Mangi cum ſit latiſſima, diuiſit eam magnus

Cham

Digitized by Google

Cham in nouem regna, cuilibet proprium assignando regē. Et hi reges omnes sunt potentes, sed magno Cham subiecti, cui etiam singulis annis de omnibus regnorum prouentibus aliquid soluunt & rationem reddunt. Et unus illorū moratur in urbe Quinsai, habétque sub ditione sua centum & quadraginta ciuitates. Habet autem uniuersa prouincia Mangi mille & ducentas ciuitates, & in singulis posita sunt à magno Cham præsidia, ne rebellare audeant. Sunt uero custodes illi colluuies quædam multarum gentium, & stipendiarii undecunq; conducti, ex diuersis exercitibus magni Cham delecti. Est in regione illa, & præsertim in prouincia Mangi, diligens obseruatio motuum cœlestium, ut etiam cuiuslibet nascentis pueri horoscopum accuratissime obseruent, aduertentes diem & horam natiuitatis, & quis planetarum tunc dominium principale habuerit: his enim reguntur astrologorum indiciis in cunctis factis & itineribus suis. Est etiam consuetudo in hac prouincia, cum quis moritur, consanguinei eius canabeis induti saccis, extinctum corpus cum magno cantu efferunt, & pingunt in chartis imagines seruorum, ancillarum, equorum, & denariorum, & ea omnia comburunt cum cadauere, credentes quòd defunctus his omnibus in alia uita fruiturus sit, atque tale habiturus satellitium, quod illi obsequatur. Postea pulsant uaria instrumenta musica, dicentes quòd dii sui cum tali honore & pompa eos suscipiunt, qualis illis in combustura ab amicis & propinquis exhibetur. In hac ciuitate Quinsai est palatium quoddam magnificum, in quo Facfur prouinciæ Mangi olim rex, curiam suam habuit. Extremus murus qui castrū illud per quadrum cingit, continet in suo ambitu miliaria decem, habétque competentem altitudinem. Intra hunc murum sunt uiridaria pulcherrima cum fructibus delicatissimis. Sunt quoque ibi fontes & uiuaria piscibus redundantia. In medio uero est palatium illud regium amplissimum quidem & pulcherrimum, quale uix in toto orbe inuenitur, habens uiginti aulas æqualis magnitudinis, in quibus singulis decem milia hominum simul discumbere possunt. Sunt etiam omnes istæ aulæ regio more pictæ & ornatæ. Cæterum familiæ, qualem pater cum filiis, uxore & reliqua familia constituit, putantur esse in urbe Quinsai sexcenta milia. Vna solum in ea est ecclesia Christianorum Nestorianorum. Est etiam consuetudo in hac urbe & tota prouincia Mangi, ut quilibet patersamilias scribat super ostium domus suæ nomen suum, & nomina uxoris atque totius familiæ suæ, sed et numerum equorum suorum. Et cum aliquis moritur ex familia sua, aut cum domicilium mutat, delet nomen mortui aut discedentis, & adscribit nomen recenter nati, aut in familiam suam cooptati: & per hunc modum absque magna difficultate sciri potest numerus hominum totius ciuitatis. Similiter hospites & tabernarii scribunt in tabulis ante ostium expositis, nomina uiatorum & hospitum, qui ad diuersoria ipsorum declinauerint, & quo mense atque die ingressi sint.

De prouentibus, qui magno Cham in urbe Quinsai & prouincia Mangi penduntur. Cap. LXV.

EXIGIT Cham magnus singulis annis de sale quod paratur in urbe Quinsai & terminis eius myriades octoginta aureorum. De rebus etiam aliis, præsertim mercibus, tantam recipit uim pecuniæ, ut uix numerari possit. Habet

Digitized by Google

prouincia maximam copiam ſaccari, & aliarum multarum ſpecierum aromaticarum. Recipit autem magnus Cham ex centum menſuris aromatum, tres & dimidiam. Idem facit de reliquis mercatorum bonis. De uino quoque quod ex riſo & aromatibus conficiunt, non paruum habet emolumentum. Similiter ab artificibus, præſertim duodecim generum habet commodum ſuum. De ſerico autem, cuius in prouincia Mangi maxima eſt copia, de centum ulnis decem exigit. Ego Marcus ſemel audiui computum fieri ſingulorum reddituum, qui magno Cham penduntur annuatim in regno Quinſai, quod eſt nona pars prouinciæ Mangi: aſcenditque ſumma omnium, ſale tamen excepto, ad quindecim milia milium aureorum, atque ſexcenta milia.

De ciuitate Tampingui. Cap. LXVI.

PROGREDIENDO à ciuitate Quinſai, & eundo uerſus Sirochum, continue inueniuntur uiridaria pulchra & optime culta, donec unius diei itinere expleto perueniatur ad ciuitatem Tampingui, inſignem & pulcherrimam. Vltra hanc ciuitatem tribus diebus uerſus Sirochum eundo, inueniuntur ciuitates & caſtra in maximo numero, ut è longinquo conſpecta uiatori quaſi una urbs magna eſſe uideatur: tanta uicinitate ſunt coniuncta. Eſt ibi uictualium magna copia. Creſcunt quoque ibi maxime arundines, longitudinis quindecim paſſuũ: in circunferentia uero continent quatuor palmos. Procedendo ultra, triduíq; confecto itinere, occurrit Gengui, ciuitas grandis & pulchra, ultra quam per Sirochum eundo plurimæ aliæ uiatori ſeſe offerunt ciuitates & caſtra. Sunt etiam in ea regione multi leones, magni & feroces. At uerueces nulli reperiuntur in ea, ſicut nec in prouincia Mangi, ſed boum, caprearum, hircorum & porcorum ibi magna eſt copia. Itinere quatuor dierum conſummato, occurrit alia inſignis ciuitas Ciangian nomine, in mõte ſita, qui mons fluuium quendam in duas ſecat partes, quæ paulo poſt in oppoſitas tendunt plagas. Vlterius procedendo itinere trium dierũ inuenitur ciuitas Cugui, quæ ultima eſt in regno ciuitatis Quinſai.

De regno Fugui. Cap. LXVII.

RELICTA à tergo ciuitate Cugui, patet ingreſſus in regnum Fugui, in quod ſi pedem moueris itinere ſex dierũ, eundum eſt per montes & ualles, multis tamen occurrentibus ciuitatibus & caſtris. Habet regio illa copiam uictualiũ: habet etiam uenationes plurimas beſtiarum & uolucrum: habet denique plurimos leones. Creſcit ibi zinziber in magna copia: creſcit quoq; flos quidam haud diſſimilis croco, alterius tamen ſpeciei, ſed qui croci præſtat uſum. Comeduntur in hac regione humanæ carnes cum magna uoluptate, dummodo homines illi non morbo aliquo occubuerint. Quando ad bellum procedunt, quilibet ferro calido inurit ſibi in fronte ſignum, nec ullus eorũ equum ducit ad bellum, præter ducem exercitus. Vtuntur lanceis & ſpatis: & quos in bello perimunt, eorũ bibunt ſanguinem, & comedunt carnes: nam ſunt homines crudeliſſimi.

De ciuitatibus Quelinfu & Vnquen. Cap. LXVIII.

ITINERE ſex illorum dierum completo de quo iam diximus, peruenitur ad ciuitatem Quelinfu nomine, quæ magna eſt & celebris, ſita ſuper fluuiũ quendam, qui iuxta ciuitatis mœnia labens tres habet lapideos pontes, marmoreis ſuperne ornatos columnis. Hi pontes in latitudine continent octo paſſus, & in longi-

Digitized by Google

in longitudine mille. Abundat in illa ciuitate sericum, zinziber, & galanga. Viros & mulieres habet eximiæ pulchritudinis. Inueniuntur ibi gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent ut catti, nigri scilicet coloris, sed oua edunt optima. Et quoniam regio illa plena est leonibus, periculosum est per eam ambulare. Ab hac ciuitate spatio quindecim miliarium est alia ciuitas Vnquen nomine, ubi saccarum in maxima crescit copia, & hinc portatur ad curiam magni Cham, quæ scilicet est in ciuitate Cambalu.

De ciuitate Fugui, Cap. LXIX.

PROCEDENDO ultra per miliaria quindecim, occurrit ciuitas Fugui, quæ metropolis & caput est in regno Concha, quod unum è nouē illis est regnis in quæ prouincia Mangi est taxata. Moratur magnus exercitus magni Cham in hac urbe, ad tuendum prouinciam & ciuitates eius, & ad reprimendum factiosos homines, qui parati sunt rebellionem mouere contra imperatorem. Transit per medium huius ciuitatis ingens quidam fluuius, cuius riuus in latitudine unum occupat miliare. Et quoniam urbs ista parum distat à mari oceano, est ibi insigne emporium, ad quod ex India portantur plurimæ margaritæ, & alii lapides pretiosi. Est quoque in ea urbe maxima saccari copia, & uictualium sufficientia.

De ciuitatibus Zarten & Figui. Cap. LXX.

TRAIECTO memorato fluuio, itur quinque dierum itinere uersus ciuitatem Zarten, & nullibi non occurrunt uel ciuitates, uel castra. Abundat regio illa uictualibus, habétque montes & nemora: ex nemorum arboribus colligitur pix. Ciuitas uero Zarten grandis est ualde, habétque portum optimum, ad quem naues Indianæ mercibus onustæ ueniunt sine numero: est enim illic unum de maioribus emporiis quæ in mundo inueniuntur: nam piper & aromata, quæ Alexandria ad partes mittit Christianorū, hæc ab illo emporio Alexandriam deferunt. Penditur magno Cham in hac urbe uectigal immensum: nam nulla adducitur nauis, à qua non habeat maximū commodum: parum enim abest quin cuiuslibet speciei aromaticæ media pars sit illi soluenda. Est etiam in hac regione ciuitas quædam Figui nomine, quæ celebris habetur in partibus illis, ob pulchras scutellas quæ in ea fiunt. Habet quoque ipsa prouincia linguam propriam. Hæc tandem de prouincia Mangi dicta sufficiant: & licet de nouem eius regnis duo duntaxat explicuerimus, consulto tamen alia præterimus, stylum ad Indiam torquentes, in qua aliquanto fuimus tempore, & plurima quæ in ea inueniuntur mirabilia, coràm positi uidimus, atque ut ita dicam, manibus contrectauimus.

Digitized by Google

MARCI PAVLI VENETI DE ORIENTALIBVS REGIONIBVS LIBER III.

Quales naues in India sint. Cap. I.

IN HOC tertio libro Indiæ regionem descripturi à nauibus eius exordium faciemus. Maiores naues quibus Indi per mare utuntur, ut plurimum de abiegnis factæ sunt lignis, habentque solarium unum, quod nostrates nautæ operimẽtum uocant, supra quod circiter quadraginta sunt mansiunculæ pro mercatoribus paratæ. Habet nauis una unum gubernaculum quatuor malos & totidẽ uela. Tabulæ clauis ferreis firmissime compactæ sunt, & fissuræ quæque stupa obfirmatæ. Et quoniam pice in his regionibus carent, linunt naues suas oleo cuiusdam arboris calce mixtum. Sunt in magnis nauibus circiter ducenti uiri, qui eam remis per mare ducant. Capit uero nauis una quasi sex milia sportarum piperis. Adhærent quoque his magnis nauibus aliæ nauiculæ, quæ piscationi & ancoris iaciendis inseruiunt.

De insula Zipangri. Cap. II.

ZIPANGRI insula in alto mari sita, distat à littore Mangi per mille miliaria atque quingenta, & est magna ualde. Habitatores eius albi sunt, & decentis staturæ, idola colentes, & proprium habentes regem, nulli tributarii. Est ibi aurum in maxima copia, sed rex non sinit illud extra insulam facile portari: & hæc causa est quòd pauci mercatores ad illam concedunt prouinciam. Rex insulæ palatium habet magnificum, cuius tectum aureis operitur bracteis, non secus quàm apud nos magnæ domus plumbo uel cupro operiuntur. Superficies quoque superior aularum & conclauium aureis laminis dicitur tecta. Inueniuntur illic margaritæ in magna copia, rotundæ & crassæ rubei coloris, quæ albas in pretio & ualore longe præcellunt. Sunt quoque ibi alii lapides pretiosi, qui unà cum auro insulam ditissimam reddunt.

Qualiter magnus Cham misso exercitu contendit pro insula Zipangri expugnanda. Cap. III.

MAGNVS Cham Cublai cum audisset insulam Zipangri tantis pollere diuitiis, cogitare cœpit quomodo eã suo subiugaret dominio. Missis igitur duobus ducibus, quorum unus Abatan, & alter Nonsachum uocabatur, duos magnos exercitus destinauit, qui eam expugnarent. Hi itaque à portu Zarten & Quinsui soluentes cum multis nauibus, & magno equitum atque peditum apparatu, nauigauerunt uersus insulam Zipangri, & ingressi in eam multa damna intulerunt uillis & castris in planicie sitis. Et antequam subiugarent insulam ortum est inter eos pernitiosum dissidium, ut neuter alterius obtemperaret uolũtati & consilio: quo factum est ut in nulla re prosperum haberent successum. Nam nec urbem aliquam, aut ullum castrum præter unum expugnare potuerunt. Expugnato autem illo unico castro omnes qui ad custodiam eius à rege

Zipangri

Digitized by Google

Zipangri deputati erant, iussi sunt à duce exercitus gladio feriri: inter quos octo fuerunt, qui lapides quosdam pretiosos in brachiis ligatos gestabant, tam efficacibus diabolicis inauguratos incantationibus, ut nullo modo uulnerari aut occidi ferro potuerint, quandiu illos lapides secum portarent. Et consilio adinuento ligneo fuste percussi, interierunt.

Franguntur naues Tartarorum, & multi submerguntur.

Cap. IIII.

ACCIDIT uero quadam die, ut magna in mari oborta tẽpestate, Tartarorum naues graui collisione ad terram & ripam maris quassarentur. Et cõsulentibus nautis, elongantur naues à terra, in quibus uterque Tartarorum erat exercitus, sed procellis maris uehementius sæuiẽtibus, franguntur plurimæ naues & quidam submergũtur, sed plures correptis tabulis & lignis ad insulam quandam paruam, à qua haud longe aberant, quæque non multum distabat ab insula Zipangri, natando peruenerunt. Alii uero quorum naues integræ manserunt, ad propria redierunt. Porrò eorum qui fractis nauibus incolumes ad insulam peruenerunt, fuerunt circiter triginta milia. Et quoniam naues non habebant quibus hinc discederent, nec uictualia illis insula suppeditaret, quippe quæ ab hominibus non habitabatur, nihil præter mortem expectabant.

Qualiter Tartari mortis euadunt periculum, & in Zipangri insulam redeunt. Cap. V.

MARIS uero tempestate sedata, habitatores insulæ Zipangri cum multis nauibus & grandi exercitu uenerunt contra inermes Tartaros in insula ad quam natando appulerunt: uagantes, eósque in uniuersum trucidare moliũtur, quippe qui omni auxilio destituti erant. Relictis itaque in littore nauibus, terram ingrediuntur hostem quæsituri. At illi prudenter aspectum Zipangriorũ fugientes, delitescunt haud longe à littore maris, tantisper expectantes, donec illi in terram effusi à nauibus sese elongauerunt: & subito prorumpentes naues apprehendunt, & ingressi eas ab insula salui recedunt, dimissis Zipangriis in insula. Et rectà contendentes ad insulam Zipangri, acceptis hostium uexillis, quæ in nauibus inuenerunt, processerunt ad principaliorem insulæ ciuitatem. Cuius habitatores ut uiderunt suæ gentis uexilla, existimabant suos cum uictoria reuerti, & egressi illis obuiam, hostem incaute in ciuitatem intromittunt. Qua potiti, omnes qui in ea fuerunt, præter paucas mulieres, expulerunt. Stratagema.

Quomodo Tartari ab obtenta ciuitate iterum excluduntur.

Cap. VI.

REX VERO Zipangri his auditis, mox alias conducit naues, & exercitum in insula concluſum reducit, atque obsidet ciuitatem quam occuparunt Tartari, tantáque diligentia omnes ciuitatis introitus & exitus custodit, ut nullus ad hostem ingredi nec ullus egredi ualuerit. Id enim in primis cauendum ducebat, ne inclusi Tartari magno Cham principi suo quod acciderat indicare possent, alioquin de insula actum fuisset. Manet itaque hostis inclusus & obsessus septem mensibus: & uidentes se omni auxilio destitutos, restituũt regi Zipangri ciuitatem, liberíque & salui ad propria redierunt. Et hæc gesta sunt anno domini M CCLXXXIX.

Digitized by Google

De idololatria & crudelitate uirorum Zipangri. Cap. VII.

COLVNT uiri Zipangrii uaria idola, quorum quædam habent caput bouis, quædam caput porci, & quædam caput canis atque aliorum diuersorum animalium. Sunt etiam quædam quæ habent quatuor facies in uno capite: alia tria capita, unum super collum, & duo alia super utrunq; humerum. Sunt rursus quædam quæ quatuor habent manus, alia uiginti, & alia centum. Et quod plures habuerit manus, maioris putatur ueritatis. Et cum incolæ interrogantur, unde hanc habeant traditionem, respondere solent, se patres suos in hoc imitari, nec aliud credere debere quàm quòd ab illis acceperunt. Est etiam hæc consuetudo apud Zipangrios, quando hominem extraneum capiunt, si ille potest se pecunia redimere, dimittunt eum: si autem pretium non habet quo se liberet, occidunt illum & coctum deuorant, conuocantes ad conuiuium illud consanguineos & amicos quosque.

De uariis insulis regionis illius, atque fructibus earum. Cap. VIII.

IN LITTORE maris oceani, in quod definit ab oriente prouincia Mangi, circa insulam Zipangri plurimæ inueniuntur paruæ insulæ, quæ à nautis numeratæ putantur esse septem milia quadringentæ & quadraginta octo, quarum maior pars ab hominibus habitatur. Nec est ulla in qua non crescant arbores odoriferæ atque uirgulta suauem spirantia odorem. Inueniuntur ibi aromata in maxima copia. Verum negotiatores extranei illuc non ueniunt, nisi habitatores Mangi, qui hyeme ad insulas nauigant, & æstate iterum redeunt. Nam flant in regione illa duo tantum uenti oppositi, unus hyeme, & alter æstate. Et quoniam in insulis illis non fui, nihil de illis scribere statui, sed stilum reducam ad portum Zarten, ut inde ad alias transeam regiones.

De prouincia Ciamba. Cap. IX.

SOLVENTES à portu Zarten, & nauigantes uersus Garbinium peruenerunt ad prouinciam Ciamba, quæ mille & quinquaginta miliaribus distat ab eo portu: & est magna ualde, abundans opibus, idola colens, atq; propriam habens linguã. Anno incarnationis dominicæ M CCLXVIII misit magnus Cham ducem quendam Sogatu nomine cum ualido exercitu, ut prouinciam illam sibi subiugaret. Sed cum in prouinciam ueniisset, uidit ciuitates adeo munitas, & castra tam fortia esse, ut nulla ui illa posset expugnare. Combussit tamen uillas, & incidebat arbores, tantáque prouinciæ intulit damna, ut rex eius libens magno Cham tributarius fieret, modo dux ille ex prouincia recederet. Inierunt autem fœdus tale, ut rex Ciamba annuatim uiginti pulcherrimos elephantos pro tributo magno penderet Cham. Et ego Marcus fui in hac prouincia, cuius rex tunc tantam habuit uxorum multitudinem, ut illi essent nati trecenti & uiginti sex filii atque filiæ, quorum cẽtum quinquaginta iam arma ferre poterant. In hac regione plurimi sunt elephanti, & lignum alces in ea abundat. Inueniuntur etiam ibi nemora de lignis ebani.

De insula Iaua. Cap. X.

RELICTA prouincia Ciamba nauigatur uersus meridiẽ mille & quingentis miliaribus usque ad insulam magnam Iaua nomine, quæ in circuitu

suo

Digitized by Google

ſuo patet tribus milibus miliarium. Habet regem qui nemini eſt tributarius. Ibi eſt maxima copia piperis, nucum muſcatarum, ſpiſſi, galangæ, & cæterorum aromatum. Conueniunt illuc multi negotiatores, nam multa lucrantur ex alla tis ſpeciebus. Incolæ inſulæ idololatræ ſunt: nec potuit magnus Cham hactenus eam ſuæ ſubiicere ditioni.

De prouincia Boeach. Cap. XI.

NAVIGANDO ab inſula Iaua, numerantur ſeptingenta miliaria ad duas inſulas, Sondur & Condur dictas, à quibus ultra procedendo inter meridiem & Garbinum, ſunt quingenta miliaria ad prouinciam Boeach, quæ ampliſſima & ditiſſima eſt. Regem habet proprium, & propriam linguam. Adorant idola. Producit hæc prouincia urſos domeſticos, magnos ut leones, itémq; elephantos habet multos, & aurum copioſum. Vtuntur incolæ pro moneta glebis quibuſdam aureis. Pauci ſunt qui ex alienis regionibus prouinciam hanc adeant, adeo inhumani ſunt habitatores eius.

De inſula Petan. Cap. XII.

RECEDENDO à prouincia Boeach, nauigatur per miliaria quingenta uerſus meridiem ad inſulam Petan, quæ maiorem in partem ſylueſtris & nemoroſa eſt. Arbores eius odoriferæ ſunt, & magnam præſtant utilitatem. Inter prouinciam Boeach & Petan per miliaria ſexaginta, mare adeo eſt undoſum, ut nautæ cogantur leuare gubernacula. Nam profunditas eius uix eſt quatuor paſſuum. Hinc uenitur ad regnum Maletur, ubi maxima eſt copia aromatum: & habent incolæ eius propriam linguam.

De inſula quæ Iaua minor uocatur. Cap. XIII.

VLTRA inſulam Petan, per Sirochum nauigando, eſt Iaua minor, centum diſtans miliaribus à Petan: & hæc in circuitu continere dicitur circiter duo milia miliarium. Diuiditur inſula in octo regna, habétque linguam propriam. Producit etiam uaria aromata, qualia in his noſtris partibus nũquam uiſa ſunt. Incolæ eius idola colunt. Protenditur hæc inſula intantum ad Auſtrum, ut polus Arcticus, & ſtellæ eius minime uideri poſſint. Ego Marcus fui in hac inſula, luſtrauíque ſex eius regna, nempe regnum Ferlech, Baſman, Samara, Dragoiã, Lambri & Fanſur. In aliis uero duobus non fui.

De regno Ferlech, Cap. XIIII.

HABITATORES regni Ferlech qui montana occupant, nullã habent legem, ſed beſtialiter uiuentes, quicquid illis mane primo occurrit adorãt, comeduntque carnes omnium animalium mundorum & immundorum, atq; carnes humanas. Qui uero in maritimis habitant locis, Mahumeti ſunt addicti legi, quam ex Saracenis negotiatoribus illuc diuertentibus didicerunt.

De regno Baſman. Cap. XV.

HABET regnum Baſman linguam propriam, uiuúntque incolæ eius beſtialiter. Agnoſcunt magnum Cham pro domino, ſed tributa ei non ſoluunt, niſi quòd interdum illi mittunt munera de feris ſylueſtribus. Inueniũtur apud eos elephanti & unicornes in magna multitudine. Et ſunt unicornes paulo minores elephantis, pilum habentes bubali, & elephanti pedem. Habent caput ut aper, & more porcorũ libenter morantur in luto, & aliis immunditiis. In me- Vnicornium forma.

Digitized by Google

dio frontis geſtant cornu unum, groſſum & nigrum. Linguam habent ſpinoſam, & hac lædunt homines & animalia. Abundat quoque regio ipſa diuerſis ſimiis magnis & paruis, hominibus ſimillimis. Hos capiunt uenatores, & totos depilant, niſi quòd in barba & in loco ſecreto pilos relinquunt, & otioſos ſpeciebus aromaticis condiunt, & poſtea deſiccant, uendúntque negotiatoribus, qui per diuerſas orbis partes corpora illa deferentes, homines perſuadent tales homuntiones in maris inſulis reperiri.

De regno Samara. Cap. XVI.

IN REGNO Samara fui ego Marcus cum ſociis meis quinque menſibus, non ſine magno tædio, tempus expectans nauigationi aptum: Nam incolæ eius beſtialiter uiuẽtes, carnibus humanis edendis ſunt aſſueti. Quapropter con ſortiũ eorum ſpernentes, caſtra lignea nobis haud longe à mari extruximus cũ propugnaculis, in quibus tuti eſſemus cõtra incolas. In hoc regno nec Vrſa minor nec maior, quã uulgo Currum magnũ uocant, apparet uſque adeo inſula illa uergit in Auſtrum. Incolæ idola colunt. Sunt ibi optimi piſces, & in magna copia. Triticum uero illic non creſcit, ſed de riſo panes conficiunt. Vineas quoq; non habent, ſed potum ex arboribus hoc modo eliciunt. Sunt in ea inſula arbores multæ & paruæ, habentes ſingulæ ramos quatuor, quos certo anni tempore incidentes, colligunt ſtillantem liquorem, qui tam largiter ex inciſura profluit, ut per diem & noctem urceum plenum colligant ex uno ramo. Quo euacuato, rurſum adhibent ramo urceum, & id tam diu frequentant, donec ſtillicidium illud deſierit. Et hæc eſt uindemia eorum. Prouocãt quoque arborem ad largiora fluenta per aquarũ rigationes, quas fundunt in arboris radices, quãdo tardius cœperit emittere lachrymam. Sed is liquor non eſt tam ſapidus, ut ille qui ſuapte fluit natura. Mittit quoq; hæc regio nuces Indicas in magna copia.

De regno Dragoiam. Cap. XVII.

HABET quoque regnum Dragoiam homines ſylueſtres, qui idola colũt & linguam atque regem propriũ habent. Apud hos talis eſt conſuetudo, quando quis grauiter infirmatur, propinqui & conſanguinei eius conuocant Magos & incantatores, illóſq; interrogant, an ægrotus ſit ſanitatẽ recuperaturus. Et illi reſpondent id quod dæmonũ ſuggeſtione didicerint. Si dixerint infirmũ nõ poſſe liberari, quin illa ægritudine intereat, adſunt qui infirmo os concludunt, ne reſpirare poſſit, atque ſic occidunt prius quàm ab infirmitate extinguatur & carnes eius incidunt, coquunt atq; deuorant, & id potiſſimũ faciunt propinqui & conſanguinei infirmi ſimul congregati. Aiunt enim, Si carnes illius putreſcerent, conuerterentur in uermes, & illi tandem fame morerentur, de quo defuncti anima grauiſſimas paſſura eſſet pœnas. Porrò oſſa in cauernis montiũ ſepeliunt, ne ab homine uel beſtia contingãtur. Et quando hominem extraneæ nationis capiunt, ſi ille ſe pecunia non poteſt redimere, occidunt eũ & comedũt

De regno Lambri. Cap. XVIII.

EST ALIVD regnum in memorata inſula, quod Lambri uocatur, in quo multa creſcunt aromata, præſertim habentur ibi birci in maxima copia, quos poſteaquã creuerunt tranſplantãt, & tribus annis in terra dimittentes, iterũ cum radicibus euellunt. De illis bircis ego Marcus quoſdam mecũ in Italiam portari,

Digitized by Google

portaui, curauíque seminandos, sed destituti calidiori regione, non creuerunt. Regni huius incolæ idololatræ sunt. Inueniuntur etiam quidam in hoc regno, qui caudas habent ut canes, longitudinis unius palmi, & hi in ciuitatibus non habitant, sed in montibus. Habet quoque hæc terra unicornes & alia multa atque diuersa animalia.

De regno Fansur. Cap. XIX.

IM REGNO Fansur nascitur optima Camphora, quæ auro adæquatur. Incolæ huius regni panem de riso faciunt: nam tritico carent. Potum ex arboribus eliciunt, ut iam supra diximus. Sunt in regione ista arbores quædam crassæ, quæ habent corticem subtilem, sub quo inuenitur farina quædam optima, ex qua delicata præparant cibaria, quæ aliquoties non sine uoluptate comedi.

De insula Necuram. Cap. XX.

AB INSVLA Iaua numerantur per mare centum quinquaginta miliaria ad duas insulas Necuram & Anganiam. Populus autem insulæ Necuram ualde bestialiter uiuit. Regem non habet. Tam uiri quàm fœminæ nudi incedunt, nulla corporis parte tecta. Habent nemora plena arboribus sandalorum rubeorum, nucum Indicarum & gariophyllorum. Habet quoque copiam bircorum & diuersorum aromatum.

De insula Angania. Cap. XXI.

INSVLA Angania magna est, & incolæ eius bestialiter uiuentes crudelissimi sunt & syluestres. Idola colunt: riso, lacte & carnibus uiuunt. Carnem quoque humanam non abominantur. Sunt homines deformes: nam habent caput quasi caninum, & dentes atq; oculos canibus similes. Est in ea insula omniũ aromatum mira copia. Sunt etiam ibi uarii & diuersi arborum fructus.

De insula magna Seilam. Cap. XXII.

A' MEMORATA insula uersus Garbinum, mille numerantur miliaria ad insulam Seilam, quæ una putatur de melioribus mundi insulis, habens in gyro miliaria duo milia & quadraginta. Fuit tamen aliquando maior: nam ut fama in illis partibus est, comprehendit olim in circuitu tria milia & sexcẽta miliaria: sed uento impetuoso ab Aquilone multis annis irruente, mare tam importune illisit ad littora, ut etiam temporis successu montes ruerent in mare, & plurima terra indies ab eo absorberetur. Habet insula ditissimum regem, qui nulli tributarius est. Incolæ idololatræ sunt, & omnes nudi incedunt, nisi quòd obscœna loca panno quodam operiunt. Nullum habent bladum præter risum, de quo uiuunt & de lacte. Habent copiam seminum sosimæ, de quibus oleum faciunt. Potum ex arboribus eliciũt iuxta modum paulo superius expressum. Mittit hæc insula multos lapides pretiosos, præsertim rubinos, sapphiros, topasios, amethystos, & alios nobiles lapides. Habet rex insulæ rubinum, quo pretiosior in orbe non putatur esse. Nam habet longitudinem unius palmi, & crassitudinem trium digitorum. Rutilat ut ignis ardens, omni carẽs macula. Obtulit magnus Cham insignem ciuitatem quandam illi regi pro hoc lapide: uerum recusauit rex, saltem eo nomine, quod à prædecessoribus suis illum habuerit. Homines huius insulæ bello non sunt assueti: sed cum belligerandum est, conducunt stipendiarios, præsertim Saracenos.

Digitized by Google

De regno Maabar, quod est in India maiori. Cap. XXIII.

VLTRA insulam Seilam spatio sexaginta miliarium, est prouincia Maabar, quæ & India maior appellatur, terra continẽs, non insula. Sunt in ea quinque reges, & est ditissima. In primo eius regno nomine Var, regnat Senderba, inueniuntúrque ibi margaritæ in maxima multitudine. Nam est ibi inter continentem & insulam quandam sinus maris fermè uadosus, quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decem passuum, in quibusdam trium, & duorũ, ubi leguntur margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores, adducentes multas naues, magnas & paruas, & conducunt homines qui in profundum maris se demittant, piscentúrque marinas conchas, ex quibus uniones colligantur. Porrò piscatores illi, quando aquam amplius ferre nequeunt enatant, & rursus se præcipites dant in mare, quod per diem multis replicant uicibus. Sunt etiam in sinu illo grandes pisces, qui homines facile occiderent, nisi huic periculo succurreretur in hunc modum, Conducuntur à negotiatoribus Magi quidam, qui Abraiamim dicuntur, & hi incantationibus suis & diabolica arte coniurant pisces illos, ut neminem lædere possint. Nocte uero quando à negotiatoribus margaritarũ piscatio intermittitur, relaxãt Magi coniurationem suam, ne fures nocte sine periculo sese in mare demittant & sustollant conchas cum margaritis. Porrò præter incantatores Abraiamim, nemo est qui illius coniurationis sciat uerba. Et fit hæc unionũ piscatio non per totum annũ, sed duntaxat per Aprilem & Maium: uerum in tantillo tempore colligitur immensa margaritarum multitudo. Soluunt autem mercatores ex eis regi decimam partem, Magis uero tribuunt uigesimam partem, & piscatoribus quoque commodam præbent mercedem. Cæterum à medio Maii margaritæ non inueniuntur amplius in illo loco, sed in alio quodam qui trecentis miliaribus ab isto distat, & ibi colliguntur per Septembrẽ & Octobrem. Incedunt incolæ huius prouinciæ semper nudi, nisi quòd panniculo uerenda contegunt. Rex quoque ipse ut alii nudus incedit, deferens in collo torquem auream, sapphiris, smaragdis, rubinis, & aliis pretiosis lapidibus oneratam. Pendet quoque in collo eius chorda quædam serica, cui innectuntur centũ & quatuor pretiosi lapides, margaritæ scilicet grandiusculæ, quæ eum admoneãt centum & quatuor orationum, quas quotidie in honorem deorum suorum mane & uesperi obmurmurat. Gestat quoq; in utroque brachio & utroque crure tres aureos circulos, quibus pretiosi inclusi sunt lapides. Ornantur denique digiti manuum & pedum eius lapillis quibusdam pretiosissimis, auro etiam inclusis. Habet circiter quingentas uxores, & iam nouissime uni ex fratribus suis abstulit uxorem, fratre iniuriam dissimulante.

De regno Var, & uariis erroribus incolarum eius. Cap. XXIIII.

SVNT habitatores regni Var omnes idololatræ, multíque eorum adorant bouem, ut rem sanctam, nec ullum occidunt. Cum autem bos aliquis moritur, perungunt domos suas adipe eius. Sunt tamen quidam inter eos, qui licet boues non occidant, tamen ab aliis occisos comedant. Aiunt in hac prouincia diuũ occisum Thomam apostolum, corpúsque illius adhuc in quadam conseruari ecclesia. Sunt in ea prouincia multi Magi, auguriis & diuinationibus uacãtes. Sunt etiam ibi multa monasteria, in quibus idola coluntur: & his aliqui consecrant

filias

Digitized by Google

filias ſuas, quas tamen domi conſeruãt, niſi quando idolorum ſacerdotes uolunt ſua ſacra facere, tunc uocant puellas conſecratas, & cum illis in conſpectu idolorum choreas ducunt, atq; magnos & inconditos reboant cantus. Portant etiam hæ puellæ cibos ſecum quos in menſa ante idolum ponunt, & interim quo cantant & tripudiant, putant deos comedere de appoſito cibo, & præſertim ius carnium profundunt illis, quo potiſſimum delectari ab illis putantur. His ceremoniis peractis, puellæ domum redeunt. Seruiũt autem idolis in hunc modum, donec maritatæ fuerint. Seruatur etiam in hac regione hæc conſuetudo, ut quando rex mortuus ad comburendum ducitur, multi ex militibus eius qui cum eo uiui uerſati ſunt, ſponte ad cadauer eius in ignem ſe coniiciunt, putantes in alia uita ſe ab eo nunquam diſſociandos. Idem faciunt uxores cum mariti eorum defuncti comburuntur, ſperantes ſe uxores illorum futuras in alia uita. Et quæ id non faciunt, nullius penſi apud illos homines habentur. Eſt etiã alia deteſtabilis conſuetudo in hac regione, ut cum quis commerente iniquitate ſua, publico iudicio condemnari debet, is pro magna gratia ducit, ſi impetret à rege ut ad honorem alicuius idoli ſeipſum iugulet. Nam ubi id ſibi à rege conceſſum fuerit, congregantur ad eum omnes conſanguinei eius, & ad collum eius decem aut duodecim acutos ponunt cultellos, ipſumque in cathedra collocatum circunducunt per ciuitatem, alta uoce clamantes, Iſte homo pro illius aut illius dei honore ſeipſum occiſurus eſt. Et cum ad locum ubi malefactores puniuntur peruentum fuerit, arripiens manu ſua unum è cultellis, alta uoce exclamat, Ego meipſum occido pro illius dei honore: quo dicto, uulnus ſibiipſi infligit: & accipiens aliud ferrũ, confodit ſe etiam cum illo. Et tot quidem uulneribus conſauciat corpus ſuum, donec tandem moriatur, pro quolibet uulnere aliud & aliud ſumendo ferrum. Conſanguinei uero eius, corpus illius cum magna lætitia comburũt. Sunt etiam huius regionis homines tam immundi, ut nullam luxuriæ ſpeciem putent eſſe peccatum.

De multis & uariis conſuetudinibus regni Var. Cap. XXV.

EST CONSVETVDO in hac terra, ut tam rex quàm cæteri homines in terra ſedere ſoleant. Et cum ob hoc ab aliis redarguuntur, reſpondere ſolent, De terra nati ſumus, & in terram conuertendi, ideo terram honorare uolumus. Non ſunt aſſueti ad arma: & quando ad bella procedunt, non induuntur ueſtibus & armamentis, ſed ferunt ſecum ſcuta & lanceas. Nullum occidunt animal, ſed quando uolunt comedere carnes, ſatagunt ut per homines alterius nationis animalia mactentur. Tam uiri quàm mulieres corpora ſua bis in die lauant. Et ſiquis id intermitteret, pro hæretico iudicaretur. Homicidia & furta diſtricte iudicant. Vini uſus apud eos interdictus eſt. Et ſiquis uinum bibiſſe deprehenſus fuerit, pro infami habetur, nec poteſt in iudicio teſtimonium dicere. Similiter hi in iudicio pro teſtimonio ferendo repelluntur, qui in mari nauibus ſe committere auſi fuerint: nam aiunt homines illos deſperati eſſe animi.

De aliis quibuſdam conditionibus huius terræ. Cap. XXVI.

NON PRODVCVNTVR in hoc regno equi, ſed rex Var aliíq; quatuor reges prouinciæ Maabar annuatim ingentem uim pecuniæ expendunt pro equis. Nam emunt ſingulis annis circiter decem milia equorum, qui ex re-

Digitized by Google

gionibus Curmos, Chisi, Durfar, Ser & Eden à negotiatoribus adducuntur, unde maximum habent emolumentum. Emuntur autem singulis annis alii & alii equi, quia equi in ea regione diu uiuere non possunt: nec custodes eorum sciunt qualiter illis ægrotantibus mederi debeant. Et siquando equæ apud eos pariant, habet fœtus aut retortos pedes, aut alium defectum, ut ad equitandum idoneus esse non possit. Non crescit ullum bladum in hac prouincia præter risum, unde equis conueniens pabulum dari non potest, nisi quòd carnes coctæ cum riso illis edendæ proponuntur. Est in hac terra maximus calor, ideo incolæ eius nudi incedunt. Nec pluuia ibi descendit, nisi in Iunio, Iulio & Augusto. Et si in his mensibus non plueret, unde aer refrigerari solet, nemo mortalium illic uiuere posset ob intensissimum calorem. Habet regio multiplices & uarii generis aues, quæ in partibus nostris minime inueniuntur.

De ciuitate in qua corpus diui Thomæ apostoli sepultum est. Cap. XXVII.

IN PROVINCIA Maabar, quæ est India maior, seruatur corpus beati Thomæ apostoli, qui in illa prouincia pro Christo passus est. Quiescit autem corpus eius in ciuitate quadam parua, ubi multi sunt Christiani & Saraceni, debito honore sancti uenerantes corpus. Pauci uero illuc contendunt mercatores, cum merces ferè nullæ ad eum perueniant locum. Incolæ regionis illius dicunt apostolum prophetam magnum fuisse, uocántque eum Auariiam, hoc est sanctum uirum. Et Christiani à longe uenientes, & sancti corpus uisitantes, asportant secum de terra illa in qua uir sanctus occisus dicitur, & de ea in potum missa faciunt infirmos bibere, & credunt illos hinc melius habere, atque à diuersis libe rari infirmitatibus. Aiunt anno domini M CCLXXXVII, tale apud eius tumbam factum miraculum, Cum princeps terræ illius messem risi haberet multam, & locus illi sufficiens non esset ad recondendum risum, usurpauit sibi domos & ecclesiam diui Thomæ, & in eas inuitis custodibus reposuit risum. Factum autem est ut paruo post tempore nocte quadam sanctus illi appareret, & manu fuscinu lam ferream tenens, & ad guttur eius applicans, minaretur illi exitium: dicens, Nisi domos meas quas temere occupasti, citius euacuaueris, mala peribis morte. Et ille euigilans, statim ut edoctus fuerat, ecclesiam apostoli euacuauit. De qua uisione Christiani lætificati, deo & sancto suo gratias egerunt.

De idololatria paganorum illius regni. Cap. XXVIII.

OMNES habitatores prouinciæ Maabar tam uiri quàm mulieres nigri sunt, sed arte quadam nigredinem illam corporibus illinunt, putantes eximiam nigredinem illis decori esse. Vngunt enim paruulos ter in hebdomada oleo de sosima expresso, & ex hoc fiunt nigerrimi. Et quo quis nigrior inter eos fuerit, hoc pulchrior æstimatur. Idololatræ etiam qui inter eos sunt, deorum suorum imagines nigerrimas faciunt, dicentes deos nigros esse, & omnes sanctos. Dæmonem uero album pingunt, asserentes dæmones candidi esse coloris. Et cum hi qui boues adorant, ad bella procedunt, deferũt secum pilos bouis syluestris, eósq; ligant ad crines equorum suorum quibus insident: pedites uero ad scuta & crines suos pilos illos ligant, credentes se in bello tutos esse ab omni periculo, nam bouem syluestrem magnæ sanctitatis esse affirmant.

De regno

Digitized by Google

De regno Murfili, in quo adamantes inueniuntur. Cap. XXIX.

VLTRA regnum Maabar per mille miliaria eſt regnum Murfili, quod nemini eſt tributarium. Habitatores eius lacte, carnibus & riſo ueſcuntur, atque idola colunt. In quibuſdam huius regni montibus inueniuntur adamãtes. Nam cum pluit egrediũtur homines ad riuos aquarum, qui de montibus deſcendunt, & in arena multos legunt adamantes. AEſtatis quoq; tempore aſcendunt montes cum magna difficultate propter feruentem calorem undique æſtuantem, periculo etiam magno ſeſe exponentes, propter magnos ſerpentes qui ibi in maxima uerſantur multitudine, & quærunt in uallibus montium atque aliis decliuis & retruſis locis adamantes, & quidem fit, ut illos nonnunquam in magna reperiant copia, ídque in hunc modum, Morantur in montibus illis aquilæ albæ, quæ memoratis ueſcuntur ſerpentibus: & homines qui per montes diſcurrunt, & ſæpe ob prærupta ſaxa & præcipitia montium ad conualles peruenire non poſſunt, proiiciunt in illas fruſta recentium carnium uidentibus aquilis, & hæc deinde ab aquilis ſublata, nonnullos habent adhærentes adamantes, quos homines hoc ingenio uenantur, Aduertunt quò auis ſublatam portet carnis portionẽ, & accurrentes abigunt aquilam, & lapillos carni adhærentes colligunt. Quòd ſi aquilæ in ualle proiectam comederint carnem, aduertunt lapidum ſcrutatores locum ubi aquila noctu dormit, & egeſta ſtercora diſcutientes eliciunt adamantes, ſiquos cum carne deuorauit, Reges & nobiles harum regionum emunt pulchriores adamantes pro ſe, reliquos ſinunt in orbem per mercatores diſpergi. Abundat prouincia ipſa uictualibus, & præſertim tanti ſunt in ea arietes, ut maiores in mundo non inueniantur.

De regno Lae. Cap. XXX.

RECEDENDO à prouincia Maabar occidentem uerſus, occurrit prouincia Lae, in qua habitant Abraiamim, qui ſupra modum horrent mendaciũ: non ducunt niſi unam uxorem: raptum & furtum execrantur: uino & carnibus non utuntur, nullúmq; occidunt animal. Idololatræ ſunt, & auguria ſectantur. Quando quippiam emere uolunt, umbram ſuam prius in ſole conſiderant, & tunc iuxta errorem ſuum mercatum abſoluunt. Cibo modico utuntur, & magnas faciunt abſtinentias. Vtuntur in cibo herba quadam, quæ plurimum digeſtionem iuuat. Nunquam per phlebotomiam ſanguinem minuunt. Sunt inter eos idololatræ quidam, qui pro honore idolorum ſuorum religioſiſſime uiuunt. Nudi incedunt, nullam corporis tegentes partem, dicentes ſe minime erubeſcere, quòd ſine peccato ſint. Boues adorant, & cum magna reuerentia perungunt ſe unguento, quod de oſſibus bouinis contritis faciũt. Scutellis dum comedunt non utuntur, ſed cibos ſuper arida ponunt folia, decerpta ab arboribus quæ poma paradyſi proferunt, aut ſuper alia folia arida. Super folia recentia non comedunt, nec uirides herbas aut fructus comedunt: nam dicunt iſta omnia cum uirent uiuere & animam habere, ideo nolunt ea occidere, ne ſcilicet grande committant peccatum, ſi ullam creaturam priuarent uita ſua. Super nudam terrã dormiunt, & cadauera defunctorum comburunt.

De regno Coilum. Cap. XXXI.

DVM DISCEDITVR à regno Maabar, ad aliam mundi plagam

Digitized by Google

per miliaria quingenta, occurrit regnum Coilum, in quo sunt Christiani multi & Iudæi atque pagani. Rex eius nulli tributa pendit. Est quoque in ea regione lingua propria: & crescit ibi piper in magna copia. Nam nemora & campestria arbustis eius plena sunt. Colligitur uero in Maio, Iunio & Iulio. Crescit etiam ibi herba quædam, unde fit color quo tinctores utuntur, uulgo Eudici dictus: quæ primum in uasis aqua repletis humectatur, & deinde in sole torrefacta, in minutas diuiditur partes, qualis ad nos deferri solet. Sunt in illa regione tanti calores, ut molestissimum sit illic uiuere. Flumina etiam adeo calescunt, ut ouum ad aquam eorum positum, citra magnam moram decoqui possit. Fiunt mercimonia multa in hac regione, propter ingens lucrū quod negotiatores hinc consequuntur. Inueniuntur quoque ibi animalia multa, cunctis aliarum regionum animalibus dissimilia. Nam inueniuntur illic leones nigri, psitaci seu papagalli albi cum pedibus & rostris rubeis, & gallinæ nostris omnino dissimiles. Hanc diuersitatem putant accidere propter nimium calorem, qui ibi existit. Frumentum nullum ibi præter risum crescit. Potum loco uini faciunt ex saccaro. Habent plurimos astrologos & medicos. Nudi omnes incedunt, uiri & mulieres, obscœnis locis pāniculo opertis. Vacant supra modum rebus uenereis. Adustione solaris caloris nigri fiunt & deformes, sed quod illis elegans esse uidetur. Ducunt consanguineas in tertio gradu uxores, similiter nouercam defuncto patre, & ianitricem fratre defuncto: quod etiam per totam Indiam obseruatur.

De prouincia Comari. Cap. XXXII.

COMARI regio est in India, ubi polus Arcticus uideri potest: ab insula uero Iaua usque ad regionem istam uideri non potest: cum omnes intermediæ regiones ultra æquinoctialem sint circulum. Est regio ista ualde syluestris, habétque animalia multa & dissimilia animalibus aliarum regionum, præsertim simias hominis effigiem exprimentes. Discurrunt quoque illic leones & leopardi in magna copia.

De regno Eli. Cap. XXXIII.

EVNDO à prouincia Comari uersus plagam occidentalem per trecenta miliaria, peruenitur ad regnum Eli, quod proprium habet regem & propriam linguam. Incolæ eius idola colunt. Rex ditissimus est, habétq; thesauros multos, sed non est potens in populo: licet regio ipsa natura munita sit. Est in ea magna copia piperis, zinziberis & aliorum nobilium aromatū. Siquando nauis aliqua onerata præter rectorum eius intentionem ad illam prouinciam appulerit, puta tempestate aut alia necessitate id cogente, habitatores eius rapiunt quicquid in naui inuenerint, gubernatoribúsque eius aiunt, Instituebatis ad aliam diuertere prouinciam cum mercibus uestris, sed deus noster & fortuna uos ad nos direxit, & idcirco accipimus quod deus & fortuna nobis miserunt. Sunt in hac regione multi leones & feræ agrestes.

De regno Melibar. Cap. XXXIIII.

POST regnum Eli peruenitur ad regnum Melibar, quod in India maiori est ad occidentalem plagam, & habet regem proprium nulli tributarium, atque linguam propriam. Incolæ eius idola colunt. Inueniuntur in hoc regno sicut & in regno Gozurath illi propinquo piratæ multi, qui singulis annis cum centum

nauibus

Digitized by Google

nauibus uagantur in mari,& capiunt tranſeuntes mercatores, atque bona eorũ prædantur. Ducunt ſecum uxores & filios,& tota æſtate uerſantur in mari,præcludentes mercatoribus ſemitam,ut non facile euadere poſſint laqueos eorum. Nam cum uiginti nauibus occupant in tranſuerſum centum miliarium ſpatiũ, quinque miliarium ſpatio uni aſſignato naui. Et cum uident aduentare nauẽ aliquam mercatorum bonis oneratam,ſignum faciunt cum fumo, proximiori id indicantes naui,& hæc rurſum naui tertiæ ſibi collaterali id ſignificat, unde fit ut ferè in momento temporis omnium nauium gubernatores ſciãt adeſſe nauim quam diripiant. Concurrunt igitur tot naues quot neceſſariæ ſunt ad prædandum nauem aduentitiam,& hominibus quidem captis nihilmali inferunt, ſed exponunt eos in littus maris,& rogant eos,ut eant & alias adducãt merces, tranſeántque per terminos eorum. Eſt in hac regione mira abundantia piperis, zinziberis,& Indicarum nucum.

De regno Gozurath. Cap. XXXV.

EST REGNO Melibar uicinum aliud regnum,quod Gozurath uocatur,habétque regem & idioma proprium. Et eſt hoc regnum in India minori ad plagam occidentalem. Apparet in hoc regno polus Arcticus ſuper Horizontem,ſed brachiorum altitudine,hoc eſt,ſeptem uel octo gradibus cœleſtibus. Sunt in hoc regno plurimi piratæ,qui cum mercatores ceperint,cogunt eos bibere tamarendos cum aqua maris,& ilico fluxum patiũtur uentris. Quod ideo faciunt,quia mercatores quando à longe uident aduentare piratas,ſolent deglutire margaritas & lapides pretioſiores,ne illis per piratas eripiantur: ſed illi horum aſtutiam non ignorantes, cogunt eos ilico egerere glutitos lapides. Eſt in hac regione copia endici,piperis,& zinziberis. Sunt etiam ibi arbores, de quibus bombyx in magna colligitur copia. Hæc arbor creſcit ſex paſſibus in altum, & fructũ producit per uiginti annos,deinde ad nihilum ualet ultra. Paratur etiã in hoc regno corium quoddam nobiliſſimum,& quo uix melius inueniri poteſt.

De regnis Tana,Cambaeth & aliis quibuſdam. Cap. XXXVI

A PRAEDICTO regno itur per mare ad regna Tana, Cambaeth, Semenath,& Reſmacoram,ad occidentalẽ ſcilicet ſita plagam, in quibus mercimonia multa fiunt. Vnumquodque autem illorum regnorum habet regem & idioma proprium. De his ſcribere multa non prætualeo, quia ſunt in India maiori,quam intactam ferè relinquam,niſi ubi maris littus contingit.

De duabus inſulis,in quibus uiri & mulieres ſeparatim habitant. Cap. XXXVII.

VLTRA regnum Reſmacoram per quingenta miliaria uerſus meridiem in alto mari ſunt duæ inſulæ triginta miliaribus à ſeinuicem diſtantes,in quarum una morantur uiri ſine mulieribus,uocatúrque inſula maſculina: & in alia fœminæ ſine uiris,& hæc quoque uocatur inſula fœminina. Sunt autem Chriſtiani,& habent inter ſe matrimonia. Mulieres nunquam ueniunt ad inſulam uirorum,ſed uiri uiſitant mulieres,morantúrque cum illis tribus continuis menſibus, unuſquiſque ſcilicet cum uxore ſua in domo propria. Poſt hæc reuertuntur ad inſulam ſuam ubi per reſiduum anni tempus manent. Et retinent mu-

Digitized by Google

lieres filios masculos secum usque ad decimumquartum annum, postea mittũt eos ad patres. Mulieres aliud nihil agunt, nisi quod curam habent filiorum, & fructus quosdam legunt. Viri uero laborant & curam habent quomodo uxores & filios nutriant. Vacant piscationibus, & infinitos capiunt pisces, quos recẽtes & deficcatos uendunt negotiatoribus, & hinc multum habent lucri. Vescuntur lacte, carnibus, piscibus & riso. Abundat mare illud cetis & magnis piscibus. Viri regem non habent, sed episcopum suum dominum agnoscunt, subiecti archiepiscopo de Scoira.

De insula Scoira. Cap. XXXVIII.

PROCEDENDO ulterius uersus meridiem per quingenta miliaria, occurrit alia insula Scoira nomine, cuius incolæ Christiani sunt, & habent archiepiscopum. Exercentur in ea insula multa mercimonia, nam abundat bombyce & piscibus. Præter risum aliud non habent frumentum. Omnes nudi incedunt, & uiuunt lacte, carnibus & piscibus. Deferuntur à piratis multa bona ad hãc insulã, quæ rapta illic uendunt. Illi autem scientes non Christianis, sed Saracenis & idololatris illa ablata, libenter ea emunt. Sunt in hac insula inter Christianos multi incantatores, qui pro libito suo naues in mari reuocare possunt ut uolunt: etiam si prospero nauis uehatur uento, illi arte sua diabolica possunt contrarium excitare uentum, qui nauem etiam inuitam reducat.

De magna insula Madaigascar. Cap. XXXIX.

RECEDENDO ab insula Scoira, & uersus meridiem per mille nauigando miliaria, peruenitur ad Madaigascar, quæ inter maiores & ditiores mundi computatur insulas. Continere dicitur in gyro quatuor milia miliarium. Habitatores eius Mahumetani sunt, nullum habentes regem, sed quatuor senioribus per totam insulam parent. Producit hæc insula plurimos elephantos, ut nulla in orbe sit regio quæ plures illa habeat. Est in ea sicut & in alia insula quæ Cuzibet uocatur, magna eboris nundinatio. Nam in toto orbe nõ putatur maior esse elephantinorum dentium copia, quàm in his duabus insulis. Non comeduntur in hac insula aliæ quàm camelorum carnes, cum illæ saniores incolis sint. Est autem illorum animalium maxima & penè infinita multitudo in hac insula. Sunt præterea in hac insula multa nemora sandalorum rubeorum, quorum gratia multæ ibi fiunt mercantiæ. In mari uero cete grandia capiũtur, ex quibus ambrum colligitur. Sunt ibi leones, leopardi, cerui, damulæ, & capreæ multæ, aliarúmque bestiarum & auium multiplex uenatio. Inueniuntur deniq; ibi uariæ species auium, quæ in terris nostris nunquã uisæ sunt. Confluunt passim ad hanc insulam multi mercatores, facilliméq; illuc nauigare possunt propter maris fluxum: nam à prouincia Maabar uenitur in uiginti diebus ad hãc insulam Madaigascar, iuuante nauem fluxu maris: sed difficillime reuerti possunt, cum uix in tribus mensibus aduersum fluxum superare possint. Nam tota ui mare in meridiem fertur.

De maxima aue Ruc. Cap. XL.

SVNTET aliæ insulæ ultra Madaigacar uersus meridiem, sed quæ difficillime adiri possunt, propter uelociſſimum maris cursum. Et in illis certo anni tempore apparet mirabilis species auis, quæ Ruc appellatur, aquilæ quidem habens

Digitized by Google

habens effigiem, sed immensæ est magnitudinis. Aiunt qui illas uiderunt aues, pleráſque alarum pennas in longitudine continere duodecim passus, spissitudinem uero eius proportionem tenere longitudinis: & totum auis corpus pennis in proporrione respondere: auis uero ipsa tantæ fortitudinis, ut sola sine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in sublime sustollat, atque rursum ad terram cadere sinat, quo carnibus eius uesci possit. Ego Marcus cum primum hæc de illa aue audissem, putabam esse gryphonem, qui inter quadrupedia dicitur esse pennatus, leoni ex omni parte similis, nisi quòd faciem habet aquilæ similem: sed hi qui aues illas uiderant, constanter asserebant, nihil illis commune esse cũ ulla bestia, & quòd duobus ut reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tempore magnus Cham Cublai nuntium quendam, qui in insulis illis tamdiu captus tenebatur, donec incolis earum satis factum esset: & hic postliminio domum reuertens mira retulit de conditione illarum regionum, & de uariis animalium speciebus quæ in illis inueniuntur.

De insula Zanzibar. Cap. XLI.

INVENITVR etiam illic alia quædam insula, quæ in gyro continet duo milia miliarium, habens regem proprium & linguam singularem. Incolæ uero eius idola colunt. Sunt homines illi corpore grosso, sed breui. Et si staturæ longitudo corpulentiæ responderet, gigantes uideri possent. Sunt fortissimi, ut etiam unus tantum ferre posset onus, quantum alii uix quatuor. Comedit etiã unus tantũ cibum, qui quinque nostratibus sufficere posset. Sunt omnes nigri, & nudi incedunt, uerenda duntaxat tegentes. Capillorum tam densam habent crispitudinẽ, ut cum aqua deliniti uix extendi in longum queant. os est illis magnum, & nares sursum patentes. Aures quoque habent grandes, & oculos horribiles. Mulieres etiam ob oculos prominentes, os magnum, & nares grossas admodum deformes sunt. Viuunt lacte, carnibus, riso & dactylis. Carent uino, sed conficiunt potum optimum ex riso, saccaro, & aliis speciebus. Veniũt illuc multi mercatores propter ebur & ambrum. Nam sunt ibi plurimi elephanti & cete grandia. Viri huius insulæ fortes & bellicosi sunt. Et licet non habeant equos, tamen cum elephantis & camelis ad bella procedunt, extruentes castella lignea super elephantos, quæ tanta sunt ut quindecim uel uiginti uiri muniti ex uno pugnent portatili castro. Pugnant autem cum lanceis, gladiis & lapidibus: & sunt huiusmodi castra asseribus cooperta. Porrò quando ad bellum procedere uolunt, exhibent potum elephantis, quem ipsi pro uino in terra bibunt, quo audaciores sint in bello. Abundat ista insula leonibus, leopardis, & aliis uariis bestiis syluestribus, quæ in aliis regionibus non inueniuntur. Habet præterea speciem animalis quod graffa uocatur, habens collũ longissimum, passuum scilicet triũ, cuius anteriora crura multo longiora sunt posterioribus. Caput eius est paruum & color uarius, albus scilicet & rubeus cum roseis punctis per corpus dispersis. Est autem animal mansuetum, neminem lædens.

De multitudine insularum Indiæ. Cap. XLII.

SVNT præter memoratas insulas etiam plurimæ aliæ insulæ in partibus Indiæ, prioribus quidem ut principalioribus subiectæ: quarũ numerus ob multitudinem earũ certo haberi nequit. Et quidem si nautis credimus & his qui diu

Digitized by Google

sulcauerunt maria, est numerus earum duodecim milia & septingentæ, computando tam habitatas quàm non habitatas.

De prouincia Abasiæ. Cap. XLIII.

DESCRIPSIMVS hactenus obiter insulas & regiones Indiæ utriusque, maioris scilicet & minoris: maior incipit à prouincia Maabar, & terminatur ad regnum Rescomoran: minor uero incipit à regno Ciamba, & terminatur ad regnum Murfili. Nunc breuiter attingemus Indiam intermediam, quæ proprie Abasia appellatur. Igitur Abasia est regio maxima in septem diuisa regna, quibus singulis singuli præsunt reges. Et hi omnes sunt Christiani, præter tres Saracenos. Christiani crucem auream in frõte gestant, quod eis in baptismo imprimitur. Saraceni uero habent signum à fronte usque ad medium nasi Sunt etiam illic multi Iudæi, qui ignito ferro in utraque maxilla signati sunt. Contingit hanc regionem alia quædam prouincia, Aden dicta, in qua beatus Thomas Christi fidem docuisse dicitur, & multos ad eandam cõuertisse. Postea transtulit se ad regnum Maabar, in quo pro Christo mortem obiit.

De quodam episcopo Christiano uiolenter à Sultano circunciso. Cap. XLIIII.

ANNO à Christo nato M CCLXXVIII rex unus & qui principalior erat in regnis Abasiæ, deuotione motus uoluit Ierosolymam uisitare, atque sepulchrum domini. Et cum id consiliariis atque aulicis suis indicasset, illi omnino dissuadent propositum arripere iter, scientes plurima in itinere esse discrimina, præsertim cum illi per multas Saracenorum terras ambulandum esset: sed ut episcopum aliquem sui loco mitteret consulunt, qui adeundo terram sanctam munus perferret in Ierusalem. Acquiescit rex sano consilio, mittítque episcopũ cum regia oblatione. Veniens autem episcopus in regionem Aden, quam Saraceni inhabitabant, & Christianos implacabili persequebantur odio, comprehensus à Saracenis, ad regem Aden ducitur. Rex uero cum ex eo didicisset quòd nuntius esset regis Abasiæ, missus ad terram sanctam, minis nititur cogere hominẽ, ut abnegato Christi nomine, Mahumeti suscipiat legem. Episcopus uero constanti animo in Christi perseuerans fide, respondet se potius mortem subiturum, quàm deserto Christo, Mahumeto nomen dare. Tunc Sultanus ille iubet episcopum in iniuriam Christi & despectum regis Abasiæ circuncidi, & circunciſum iterũ mittit ad regẽ Abasiæ. Quo cognito rex Abasiæ, uolens Christi ulciſci iniuriam, coacto in unum magno exercitu cum peditibus, equitibus & elephantis castella gestantibus, mouet expeditionem contra regem Aden. At Sultanus conuocatis aliis duobus regibus, cum ualido exercitu properat in occursum regis Abasiæ, commissoque prælio, plurimi de exercitu Aden interficiuntur, & euadit rex Abasiæ uictor. Et intrans cum exercitu suo in interiora regni Aden, cœpit deuastare regionem, & occidere Saracenos, qui conglobati illi resistere conabantur, sed incassum, mansítque per integrum mensem in regno illo, & illatis plurimis damnis, uictor cum magno honore domum rediit, gaudens impii Sultani ultam perfidiam.

Quam

Quàm diuerſæ beſtiæ inueniantur in prouincia Abaſiæ. Cap. XLV

VIVVNT habitatores Abaſiæ carne, lacte & riſo: oleo uero utuntur de ſoſima facto. Habet regio ipſa multas ciuitates & oppida, in quibus plurimæ fiunt negotiationes. Inuenitur ibi buchiranus optimus, & bombicini panni in magna copia. Habent quoque Abaſini plurimos elephantos, ſed qui ibi non naſcuntur, uerum ab aliis regionibus & inſulis importantur. Giraffæ autem, leones, leopardi, onagri, & diuerſæ auium ſpecies quæ alibi non uiſuntur, in magna ibi naſcuntur abundantia. Habet præterea regio illa gallinas pulcherrimas, & ſtruthiones grandes, aſinis haud minores, aliarúmq; beſtiarum & auium multiplicem uenationem. Habet pſitacos & epimachos pulcherrimos, habet denique cattos diuerſarũ ſpecierum, quorum aliqui humanam in facie exprimunt effigiẽ

De prouincia Aden. Cap. XLVI.

HABET prouincia Aden regem proprium, quem Sultanum uocant, habens ſub ſe Saracenos, qui ſupra modum exoſos habent Chriſtianos. Habet autem regio ipſa multas ciuitates & caſtra, & præſertim habet portum optimum, ad quem ex India plurimæ appellunt naues aromata deferentes. Et negotiatores quidem Alexandrini illic ementes aromata, ponunt ea in naues paruas, atq; ſeptem diebus per flumen quoddam ducentes, poſtea humeris camelorum imponunt, & triginta dierum itinere per terram uſque ad fluuium AEgypti deportant, & rurſus in naues exonerantes, tandem uſque ad Alexandriã perducũt. Nec poteſt cõpendioſior haberi uia ab oriẽtis partibus uſq; Alexãdriam. Negotiatores uero illi ducunt ſecum plurimos equos, quando nundinandi gratia in Indiam concedunt. Exigit autem rex Aden ab illis mercatoribus qui per regionem ſuam aromata & alias merces ducunt, uectigal maximum, unde plurimũ diteſcit. Cum Sultanus Babyloniæ obſideret ciuitatem Aconenſem, & eam expugnaret, anno ſcilicet domini MCC, miſit Sultanus Aden in auxilium eius triginta milia equitum, & quadraginta milia camelorum, non quòd uſq; adeo illius cuperet augeri felicitatem, ſed quòd omnes maluit extinctos Chriſtianos. A portu Aden eundo uerſus Septentrionem ſita eſt ciuitas Eſcier, quadraginta diſtans miliaribus ab illo portu, & habet ſub ſe multas alias ciuitates & caſtra, ſed quæ omnia ſunt de dominio regis Aden. Eſt quoque iuxta hanc ciuitatem optimus portus, à quo innumeri equi ducuntur in Indiam. Abundat hæc regio thure albo atque optimo, quod de paruis arboribus, abietibus tamen ſimilibus, ſtillat. Incolæ crebris inciſionibus perforãt harum arborum cortices, ut thus extrahant, tametſi calor quoque, qui ibi maximus eſt, plurimum eliciat liquoris. Habet quoque regio ipſa palmas cum dactylis: ſed præter modicum riſum nullum producit frumentum, uerum aliunde importandum eſt. Abundat autem piſcibus optimis, præſertim tunnis, qui ibi optimi habentur. Vinum non habent, ſed ex dactylis, riſo & ſaccaro optimum faciunt potum. Verueces qui in hac regione inueniuntur ſunt ſtatura parui, auribus omnino carentes, ſed loco earum cornua parua habent. Equi, boues, cameli atque oues ueſcuntut piſcibus, qui quotidianus illorum ſunt cibus, cum illic ob immenſum calorẽ herbæ & frumenta ex terra haberi non poſſint. Fit autem tribus anni menſibus piſcium captura, ſcilicet Martio, Aprili & Maio, tantúſq; illorum capitur nume-

Digitized by Google

rus, ut non facile explicari possit. Hos pisces siccant & seruant, atque per totum annum animalibus edendos pabuli loco proponunt. Vescuntur autem animalia libentius deficcatis piscibus quàm recentibus. Fiunt etiam ab incolis panes bis cocti ex piscibus, idque in hunc modum, Concidunt pisces minutatim, atq; contundunt in modum farinæ, & postea commiscent & subagitant quasi pastũ panis, atque ad solem deficcari faciunt, & uiuunt ipsi & iumenta ipsorum illis panibus factitiis per totum annum.

De regione quadam, in qua Tartari habitant. Cap. XLVII

SCRIPSI hactenus de regionibus orientalibus ad meridiem expositis, nunc quasdam in Septentrionali plaga positas, quæ supra in primo libro sunt omissæ, breuiter attingam, & quæ de illis didici annotabo. Igitur in interioribus Aquilonis partibus multi habitãt Tartari, quorum rex est de progenie Imperatoris Tartarorum: & seruant ritus & mores antiquorum Tartarorum. Sunt omnes idololatræ, colúntque unum deum, quem Natigai appellant, putantes illum terræ habere dominium, & omnium eorum quæ ex ea producuntur. Sonat enim Natigai in lingua eorum deum terræ. In honorem illius dei multa faciunt simulacra & imagines. Non habitãt in ciuitatibus uel oppidis, sed in montibus & cãpestribus regionis illius: súntq; in maximo numero, frumento carẽtes & lacte atque carnibus uiuentes. Est magna pax & concordia inter illos, paríq; uoto suo obediunt regi. Habent equorum, camelorum, boum, ouium, & aliorũ pecorum ferè infinitum numerum. Sunt etiam apud eos ursi maximi atq; uulpes insignes. Sed & onagri in magna illic inueniuntur multitudine. Inter parua uero animalia est quædam species apud illos, quæ delicatissimas suppeditat pelles, quas uulgo zebellinas uocant. Sunt quoque alia quamplurima sylueſtria animalia ibi, de quibus multam percipiunt carnem ad comedendum.

De regione alia, ad quam propter lutum & glaciem difficilis patet accessus. Cap. XLVIII.

SVNT etiam regiones aliæ in hac Septentrionali plaga, sed priore adhuc interiores, quarum una est montosa, uaria producens animantia, ut sunt rhondes, armelini, erculini uarii, uulpes nigræ & alia quædam, quæ hominibus illis leniſſimas præbent pelles, & ad nostras per mercatores deferũtur regiones. Equi uero, boues, asini, cameli, & alia quæcunque corpulẽta animalia, ad illa loca accedere nequeũt, usque adeo est regio illa paludinosa & stagnis plena, nisi in medio hyemis quando omnia frigore rigent & constricta sunt dura glacie. Cæteris uero temporibus tametsi multa illic sit glacies, & magnum frigus, non est tamen glacies illa tam solida, ut currus & iumenta ponderosa ferre possit, quinimmo homines ipsi cum magna difficultate possunt pertransire terram illam, usqueadeo stagnantur omnia loca aquis & paludibus. Patet regio hæc uersus Septentionem itinere tredecim dierum, in qua supra modum abundant animantia ea quæ memoratas pretiosas suppeditant pelles, unde incolæ multa assequuntur lucra. Nã accedunt ad eos mercatores & abducunt pelles illas in magna copia. Introducuntur autem in regionem ipsam hoc modo. Habent canes maximos asinorum instar, qui rhedis trahendis sunt assueti. Carent autẽ uehicula illa rotis, facta lignis leuibus & planis, ut duo homines in uno sedere & uehi

Digitized by Google

uehi possint, nec facile in luto mergantur propter latitudinem eius. Igitur quando mercator aliquis uenit, imponitur uehiculo, & ligantur ordine quodam sex canes ad uehiculum illud trahendum, & quocunque à ductore qui cum mercatore in rheda sedet diriguntur, illuc trahunt rhedam, transeuntes per lutum & aquam. Nec possunt ultra unius diei spatium laborē illum sustinere, sed transacto die, alii ad rhedam ligantur canes, cum pagi multi passim in regione illa inueniantur, & illic canes in hoc officium nutriantur. Per hunc itaque modum potest mercator ad interiora illius peruenire regionis. Non autem ponuntur magna onera super rhedas, cum canes præter mercatorem, aurigam & pellium fascem nihil ferè aliud trahere possint. Fit igitur, ut negotiator quolibet die mutet uehiculum, canes & aurigam, donec perueniat ad montes ubi emat pelles.

De regione tenebrarum. Cap. XLIX.

EST adhuc alia regio, prioribus regionibus multo uersus Aquilonē interior quippe quæ extremū Septentrionis occupat locum, quam obscuritatē appellant, eo quòd multo per annum tempore ibi sol non appareat, & tunc nedum noctu ibi tenebræ sint, uerum & interdiu aer in modum crepusculi caliginosus sit: cuius regionis homines pulchri sunt, magni & corpulenti, sed pallidi. Regem non habent nec principem cui pareant, sed in morem bestiarum uiuentes, quod libet faciunt, nec mores nec ciuilitatem ullam curantes. Tartari uero qui illis hominibus sunt confines, sæpe regionem illam obscuram ingredientes, rapiūt animalia illorum, & quicquid inueniunt, aliáque multa inferunt damna. Et quoniam propter subito irruiturā noctem periculum direptoribus imminet, ut illud euadant, hac utuntur cautela. Quando regionem ipsam prædam abducturi intrare disponunt, accipiunt secum equas pullos habentes, illósque in ingressu regionis custodibus committunt, ut illic expectent donec ipsi cum præda reuertantur, ut cum illis noctu sit regrediendum, equæ nocturni itineris obseruatrices rectà ad pullos suos contendant, omni uitato discrimine. Laxant enim noctu equabus habenas, illáque libere quò suo instinctu feruntur, ire permittunt: & hæ naturali ad filios tracti affectu, ducunt sessores suos ad pristinum locum, quem ipsi in tenebris minime inuenire potuissent. Habent etiā huius regionis incolæ uaria animantia, de quibus pretiosas abstrahunt pelles, & ad alias deferentes regiones magna hinc reportant lucra.

De prouincia Ruchenorum. Cap. L.

INHABITANT Rucheni prouinciam maximam, quæ ferè usq; ad polum Arcticum excurrit: & sunt Christiani, Græcorū ritum in ecclesiasticis seruantes officiis. Sunt albi & pulchri, tam uiri quàm mulieres, flauos habentes capillos. Tributa pendunt Tartarorum regi, cui ad orientalem plagam confines sunt. Est etiam apud eos ingens copia pretiosarum pellium. Habent quoque mineras multas argenti. Regio uero ipsa est frigidissima, quippe quæ ad mare protenditur congelatū. Sunt tamen in eo mari insulæ quædam, in quibus grifalchi, herodii seu falcones in maxima inueniuntur copia, & inde ad diuersas mundi partes deferuntur.

MARCI PAVLI VENETI LIBRI TERTII ET VLTIMI DE REGIONIBVS ORIENTALIBVS FINIS.

Digitized by Google

IDEM accidit Haythono quod Marco Paulo Veneto: uterque enim primo librum ſuum uernacula ſcripſit lingua, ille in Italica, iſte uero in Gallica, deinde ut ſeculum illud nihil præter barbariem coluit, uterq; infelicem & incultum nactus interpretem, rudiori ſtyllo latinis legendi traditi ſunt, quàm ut tenerioribus auribus ſimplicitas illa arridere poſſit. Sed ueritatis ſimplex eſt oratio. Etiam inelegánter ſcribentibus ſuus debetur honor, quòd alios ad ueritatis excitent inquiſitionem. Fuit Haythonus iſte Armenus, è regio natus ſtemmate, ſed nobilitatem ſuam in Chriſto nihil eſſe arbitratus, ſeculum & ea quæ in illo ſunt contemnens monaſticam elegit uitam, quo à ſeculi ſequeſtratus tumultibus, Chriſto liberius uacaret. Scribit autem hæc de ſeipſo. Porrò interpres eius fuit Nicolaus Salconi, qui ex mandato ſummi pontificis Clementis quinti in ciuitate Pictauienſi, primo hunc librum Gallice ſcripſit, prout illi ab Haythono dictabatur, ac deinde in latinum ut potuit uertit, anno ſcilicet domini MCCCVII.

Digitized by Google

HAITHONI ARMENI ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS DE TARTARIS LIBER.

De regno Cathay. Cap. I.

REGNVM Cathay est maximum quod in orbe ualeat inueniri, & est repletum gentibus, & diuitiis infinitis, & in oceani littore habet situm. Tot etiam sunt ibidem maris insulæ, quod numerus nullatenus potest sciri. Nam nullus penitus inuenitur, qui omnes illas insulas asserat se uidisse. Illæ uero quæ calcari possunt, reperiuntur innumerabilibus abundare diuitiis & thesauris. Et illud ferè quod in illis partibus carius emittitur, & habetur, est oleũ oliuarum: & reges & magnates illud quasi medicamen præcipuum, cum magna diligentia faciunt custodiri. In ipso etiã regno Cathay plura sunt mirabilia monstrosa, quæ dicere prætermitto. Homines illarum partium sunt sagaciſſimi, & omni calliditate repleti, & ideo in omni arte & scientia uilipendunt omnes alias nationes: & dicunt, quòd ipsi sunt soli qui duobus luminibus respiciunt, latini uero uno lumine tantum uideant: sed omnes alias nationes asserunt esse cæcas. Et per hoc certissime demonstratur, quòd omnes alios reputant esse rudes. Et uere tot res mirabiles & diuersæ, ac ineffabilis subtilitatis & laboris manuum ex illis partibus deferuntur, quòd non uidetur esse aliquis, qui in talibus illis se ualeat comparare. Omnes illi de illo regno Cathayni uocantur, & iuxta nationes suas multi tam uiri quàm fœminæ pulcherrimæ reperiuntur: tamen omnes cõmuniter paruos habent oculos, & naturaliter barba carent. Isti uero Cathayni ualde pulchras habent literas, quæ latinis literis in pulchritudine quodammodo similes sunt. Secta uero illius regni gentium, uix posset aliquo modo enarrari. Quoniam aliqui sunt qui colunt idola de metallo, alii uero boues adorant, quia terram laborant, ex qua crescunt frumenta & alia nutritiua. Alii colunt magnas arbores, alii naturalia, alii astronomiam, alii solem colunt, alii uero lunam, alii uero nullam habent fidem uel legem, sed sicut bruta animalia, ducunt bestialiter uitam suam. Et licet sint perspicaciſſimi ingenii ad omnia opera corporalia exercenda, nulla tamen inter eos spiritualium notitia inuenitur. Homines illius patriæ non sunt audaces, sed sunt mortis timidi plus satis quàm armigeros esse deceat, multum tamen sunt ingenioſi, & magis per mare quàm per terram de inimicis suis uictoriam reportarunt. Multa habent armorum genera, quæ non inueniuntur inter alias nationes. Moneta uero quæ in illis partibus expenditur, fit de papyro in forma quadrata, & est regali signo signata, & secundum illud signum illa moneta est maioris pretii uel minoris: & si forte illa moneta, propter uetustatem incipiat deuastari, ille uero qui illam habuerit, ad regalem curiã deportabit, tunc pro illa dabitur sibi noua. De auro uero & aliis metallis faciũt uasa & alia ornamẽta. De isto regno Cathay, dicitur quod est in principio mundi, quia est in oriente ab uno capite, & in illa parte nulla est aliarum habitatio gen-

Recenset illas M. Paulus

Digitized by Google

tium, ut refertur. Ex parte occidentis suos habet confines cum regno Tarsæ. Ex parte Septentrionis cum deserto de Belgiam. Ex parte uero meridiei, sunt insulæ maris oceani, de quibus superius est expressum.

De regno Tarsæ. Cap. II.

IN REGNO Tarsæ sunt tres prouinciæ, quarum dominatores se reges faciunt appellari. Homines illius patriæ nominantur Logour, semper idola coluerunt, & adhuc colunt omnes, præter decem cognationes illorũ regũ, qui per demonstrationẽ stellæ uenerunt adorare natiuitatẽ in Bethlehem Iudæ. Et adhuc multi magni & nobiles inueniuntur inter Tartaros de cognatione illa, qui tenent firmiter fidem Christi. Alii uero idololatræ de partibus illis, sunt homines nullius ualoris in facto armorũ. Perspicacissimi tamen sunt ingenii ad omnes artes & scientias addiscendas. Literas habent proprias, & ferè omnes illarum partium habitatores abstinent à carnibus & à uino, nec aliqua ratione occiderent quicquam uiuens. Illorũ ciuitates ualde sunt amœnæ, & templa magna habent, in quibus idola uenerantur: frumenta ibi crescunt abundanter, & alia bona grana. Vino uero carent, & bibere uinum reputant esse peccatũ, sicut faciunt Agareni. Istud regnum Tarsæ, ex parte orientis suos habet confines cum regno Cathay supradicto. Ex parte occidentis, cum regno Turquestan. Ex parte Septentrionis, cum quodam deserto. Ex parte uero meridiei, cum quadam ditissima prouincia, quæ uocatur Sym, quæ inter regnum Indiæ & regnum Cathay habet situm, & in illa prouincia inueniuntur lapides adamantis.

De regno Turquestan. Cap. III.

REGNVM Turquestan, ex parte orientis suos habet confines cum regno Tarsæ, ex parte occidentis cum regno Persarum, ex parte Septentrionis cum regno Corasinæ, ex parte uero meridiei protenditur usque ad desertum Indiæ. In isto regno paucæ sunt bonæ ciuitates: planicies habet latas, & bona pabula pro armentis, & ideo habitatores illius patriæ, ut plurimum sunt pastores, habitantes in tentoriis, & in talibus domibus, quæ de loco ad locum possunt faciliter deportari. Maior ciuitas illius regni uocatur Ocerra. Parum ibi colligitur de hordeo uel frumento. Vino totaliter carent. Bibunt Cursiam, & alia poculenta quæ conficiunt, & lac. Risum & milium comedunt atq; carnes, & uocantur Turcæ. Et ferè omnes tenent dogma pessimi Mahumeti. Aliqui uero sunt inter eos, qui nullam penitus fidem habent uel legem. Literas non habet proprias, sed utuntur literis Arabicis in ciuitatibus siue castris.

De regno Corasminorum. Cap. IIII.

REGNVM Corasminorum est bene munitum bonis ciuitatibus atq; uillis, & multi sunt ibidem habitatores, quia terra illa est fertilis & amœna, frumenta & alia bona grana colliguntur ibi in maxima quantitate, tamen modicũ habent uini. Istud regnum suos habet confines cum quodam deserto, cuius per centum dietas extenditur longitudo. Ex parte occidentis usque ad mare Caspium protenditur: ex parte septentrionis confines habet cum regno Cumaniæ: ex parte meridiei cum regno Turquestan, superius nominato. Maior ciuitas illius regni uocatur Corasme, & Corasmi homines nominantur. Pagani sunt, non habentes literas siue legem. In armis sunt ferociissimi qui uocantur Soldini, & habent

Digitized by Google

bent propriam linguam, literas atque ritum Græcorum: & modo Græcorũ conficiunt corpus Christi, & sunt obedientes patriarchæ Antiocheno.

De regno Cumaniæ. Cap. V.

REGNVM Cumaniæ est ualde magnum, sed propter aeris intemperiem male ab hominibus habitatur. Fit enim in locis aliquibus hyemali tempore tantum frigus, quòd homines, siue animalia non possunt uiuere ullo modo: in aliquibus uero locis fit tantus calor in æstate, quòd nemo potest ibi esse per æstum, & etiam propter muscas. Regnum istud Cumaniæ est quasi totum planum, & in illa planicie non reperiuntur arbores siue ligna, nisi forte iuxta aliquas ciuitates, quæ pomeria quædam habent. In campis & tentoriis habitant illæ gentes: stercora comburunt animaliũ loco ligni. Regnũ Cumaniæ ex parte confines habet cum regno Corasme, & cum quodam deserto. Ex parte occidentis est mare maius & mare detenue: ex parte Septentrionis confines cum regno Cassiæ: ex parte meridiei protenditur usque ad quoddam flumen magnum, quod reperitur in urbe quæ uocatur Etil. Anno quolibet congelatur, & quandoque per totum annum permanet ita firmiter congelatum, quòd glacies calcatur ab hominibus & animalibus sicut terra. In littore illius fluminis inueniuntur quædam arbores satis paruæ: ultra uero & ex alia parte illius fluminis sunt gentes habitantes uariæ & diuersæ, quæ non computãtur de regno Cumaniæ, obediunt tamen regi. Et quidam sunt qui habitant circa montem Cocas, qui mirabiliter est magnus & altus. Astures & aliæ aues rapaces albæ sunt, quæ in illis montibus oriuntur. Et iste mons residet inter duo maria: quia ex parte occidentis est mons, ex parte orientis mare Caspium: & istud mare Caspium nullum habet introitum cum mari oceano, sed est sicut lacus: mare tamen propter ipsius magnitudinem appellatur: est enim maior lacus quàm reperiatur in orbe: quia protenditur à dicto monte Caspio usque ad caput regni Persarum, & diuidit totam terram Asiæ in duas partes: & illa pars quæ est in parte orientis dicitur Asia profunda: & illa quæ est in occidente dicitur Asia maior, & multos retinet bonos pisces. Circa illum montem Caspium inueniuntur bubali, & alia multa animalia syluestria. Sunt etiam in illis partibus multæ insulæ, in quibus aues nidificant, & præcipue falcones, quæ pegrim uulgariter appellantur, & esmerliones, & bonsacci, & multæ aliæ aues nascuntur ibidem, quarum nusquam origo nisi in illis insulis inuenitur. Maior ciuitas regni Cumaniæ uocatur Sara, quæ fuit antiquitus nobilis & famosa: fuit tamen prostrata, & quasi totaliter destructa per Tartaros, qui illam uiolenter ceperunt, sicut inferius exprimetur.

De regno Indiæ. Cap. VI.

REGNVM Indiæ est ualde longũ, & est situm super mare oceani, quod in illis partibus dicitur mare Indiæ. Istud regnũ incipit à confinibus regni Persarum, & extenditur per orientem usq; ad unam prouinciã quæ uocatur Balarẽ: & in illa prouincia reperiuntur lapides pretiosi, qui balais appellantur. Ex parte septentrionis perlongũ est & magnum desertum Indiæ, ubi tot serpentes, & animalium diuersitates habitantes imperator Alexander dicitur inuenisse. In ipso regno prædicauit beatus Thomas apostolus fidem Christi, & multas conuertit prouincias atque gentes: sed quia distant multum ab illis terris & locis,

Digitized by Google

in quibus fides colitur Christiana, ibi fides nostra est multum diminuta, nec est ibi nisi quædam ciuitas, in qua habitant Christiani: omnes uero alii fidem Christi totaliter reliquerunt. Ex parte uero meridiei perlongum est mare oceanum, in quo sunt multæ insulæ, sed homines degentes in illis sunt nigri, & nudi incedunt totaliter propter æstum, & colunt idola uelut stulti. In illis insulis inueniuntur lapides pretiosi, margaritæ, & aurum, & multa genera specierum & rerum medicinaliũ, quæ conferũt sæpe hominibus huius mundi. Ibi etiam est quædam insula, quæ uocatur Celan, & in illa reperiuntur lapides qui uocantur rubini & sapphiri, & rex illius insulæ habet maiorẽ rubinũ & meliorem quàm ualeat reperiri. Et quando rex illius insulæ debet coronari, lapidem illum manibus suis tenet, & sedens super equo circuit ciuitatem, & extunc omnes sibi obediunt tanquam regi. Terra Indiæ est quasi insula à deserto superius nominato, & mari oceano circundata, ita quòd uix posset aliquis introire illam terram, nisi ab uno latere tantum, uidelicet ex parte regni Persarum. Et mercatores qui ad illam terram uolunt accedere, primo uadunt ad quandam ciuitatem quæ uocatur Hermes, quam Hermes philosophus fundauit artificialiter, ut præfertur, & exinde transeunt per quoddam brachium maris, quousque ueniunt ad quandam ciuitatem quæ Combaech nominatur: & ibi inueniuntur aues quæ uocantur papagai, quæ sunt uiridi colore: & tanta est in illis partibus illarum auium multitudo, quãta passerũ in hac terra. In illo portu inueniũt quæcunq; uolunt uenalia mercatores. Et si ultra uellent procedere, absq; molestia possent ire. In illa prouincia non habent abundantiam hordei uel frumenti: comedunt tamen illarum partiũ habitatores risum, milium, lac, butyrum, & fructus qui multi crescunt ibidem.

De regno Persarum. Cap. VII.

REGNVM Persarum diuiditur in duas partes, quæ dicuntur solummodo unum regnũ, eo præcipue quòd unus solus dominus illarũ terrarum semper obtinuit principatum. Prima pars Persarum incipit in oriente à confinibus regni Turquestan, & protenditur per occidentem usque ad magnum flumen Phison, quod est primum inter quatuor flumina quæ fluunt de paradyso terrestri. Et ex parte septentrionis extenditur usque ad mare Caspium: ex parte meridiei usque ad desertum Indiæ. Prouincia illa est quodammodo tota plana: in medio illius duæ sunt sitæ magnæ & opulentissimæ ciuitates: quarum altera uocatur Boctara, altera Seonorgant. Habitatores illarum partium dicuntur Persæ, & habent propriam linguam: de mercationibus & terrarum laboribus uiuunt, uerum de armis se non ingerunt, nec de guerra. Antiquitus colebant idola, & ignem tanquam deum præcipuum adorabant. Postquam uero secta Mahumeti illarũ partium dominium occupauit, effecti sunt uniuersaliter Saraceni, Mahumeti credentes falsissimis documentis. Alia uero pars incipit à Phison flumine supradicto, & extenditur per occidentem usq; ad confines regni Mediæ, & partim maioris Armeniæ. Ex parte uero septentrionis extenditur usque ad mare Caspium. Ex parte uero meridiei habet confines cum quadam prouincia regni Mediæ. In illa prouincia sunt duæ maximæ ciuitates, quarum una uocatur Nesabor, & alia Spachen: & tamen in secta moribúsque sunt similes aliis supradictis.

Videtur esse Ganges.

De regno

Digitized by Google

De regno Medorum. Cap. VIII.

REGNVM Mediæ eſt ualde longum & ſtrictum: ex parte enim orientis incipit à regno Perſarum, & partim cum regno Indiæ maioris, & extẽditur per occidentem uſque ad regnum Chaldæorum. Ex parte Septentrionis incipit à regno Armeniæ maioris, & extenditur per meridiem uſque ad ciuitatem Aquiſ ſam, quæ eſt ſita ſupra mare oceanum: & ibi reperiuntur margaritæ groſſiores, quæ portantur per orbem. In regno Mediæ ſunt montes magni & paruæ planicies: & duæ ſunt ibi regiones: & gentes quæ in una ipſarum habitant, dicũtur Saraceni, & alii uocantur Corduis. Duas habent etiam ciuitates magnas: una uocatur Soracet, alia Queremon: legem & ſectam tenent perfidi Mahumeti: literas habent Arabicas, & ad arma ſunt boni ſagittarii, pedites & ualentes.

De regno Armeniæ. Cap. IX.

IN TERRA Armeniæ ſunt quatuor regna: tamen unus ſolus rex dominium ſemper occupauit. Longitudo terræ Armeniæ incipit à regno Perſarũ, & extenditur per occidentem uſq; ad regnum Turquiæ. Latitudo terræ Armeniæ incipit à Mirali ciuitate, quæ dicitur porta ferri, quam rex Alexander firmauit, propter nationes gentiũ uarias & diuerſas, in profundo Aſiæ habitãtes, quas nolebat poſſe habere ingreſſum in Aſiam maiorẽ abſq; ſuo mandato: & eſt illa ciuitas ſita in quodam diſtricto maris Caſpii, & tangit magnum montem Cocas. Latitudo Armeniæ extenditur uſq; ad regnum Mediæ. In regno Armeniæ ſunt plures magnæ & ditiſſimæ ciuitates: & ciuitas Taurifii eſt famoſior, & plus aliis opulenta. In Armenia ſunt magni montes, latæ planicies, & flumina magna, & lacus aquarũ dulcium & ſalſarum, in quibus piſcium magna copia inuenitur. Gentes in terra Armeniæ habitantes, diuerſis nominibus nuncupantur, ſecundum terras & regiones in quibus degunt, & ſunt equites & pedites ſtrenui bellatores: in armis, equis & ueſtibus mores ſequuntur & habitũ Tartarorum, qui ſub eorum dominio longo tempore ſunt detenti. Literas habent Armenicas, & alias etiam quæ dicuntur Haloen. In Armenia eſt altior mons quàm ſit in toto orbe terrarum qui Arath uulgariter nuncupatur, & in cacumine illius montis arca Noe poſt diluuium primo ſedit. Et licet propter abundantiã niuium, quæ ſemper in illo monte reperiuntur, tam hyeme quàm æſtate nemo ualeat aſcendere montem illum, ſemper tamẽ apparet in eius cacumine quoddam nigrum, quod ab hominibus dicitur eſſe arca.

Taurifium.

אררט Genes. 8.

De regno Georgiæ Cap. X.

REGNVM Georgiæ ex parte orientis incipit à quodam magno monte qui uocatur Alboris: ibi multæ habitant gentium nationes, & ideo uocatur illa prouincia Alania: exinde extenditur regnũ Georgiæ per occidentem uerſus ſeptentrionem uſq; ad aliquas terras regni Turquiæ. Longitudo ipſius regni Georgiæ extenditur ſupra mare maius. Ex parte meridiei confines habet cum regno Armeniæ maioris: & iſtud regnum diuiditur in duo regna: unũ uocatur Georgia, alterum uero Abcas nominatur: & ſemper ibi duo reges fuerunt: quorum alter eſt ſubiectus imperatori Aſiæ, ſcilicet rex Georgiæ: ſed rex Abcas eſt potẽs gentibus, & fortiſſimus munimentis: nec per Imperatorem Aſiæ, nec per Tartaros potuit ſubiugari. In iſto regno Georgiæ apparet quoddam ſtupendũ mi-

Digitized by Google

raculum & monſtroſum, quod dicere non auderem, neq; credidiſſem, niſi propriis oculis perſpexiſſem: ſed quia perſonaliter ibi fui, & uidi, dico quod in illis partibus eſt quædam prouincia quæ uocatur Hamſem, quæ in circuitu bene habet tres dietas: & quantum extenditur illa prouincia tota, quadam caliginoſa & tenebroſa caligine locus ille taliter obfuſcatur, quòd nullus eſt qui aſpicere poſſit quicquam: nec eſt aliquis qui audeat ingredi terram illam: quoniã ad redeundum tramitem ignorat. Habitatores illarũ partium aſſerunt ſe ſæpius audiuiſſe uoces hominum uociferantium, cantum galli, hinnitus equorũ in ſylua. Et per meatus cuiuſdam fluminis, quod de loco illo egreditur, apparent ſigna certa quòd ſit gentium habitatio in eodem. Verũ eſt quod legendo inuenitur in hiſtoriis regni Armeniæ & Georgiæ, quòd quidam peſſimus fuit imperator & dominator Perſarum, qui nuncupabatur proprio nomine Sauoreus: idola colebat iſte, & perſequebatur crudeliſſime Chriſtianos. Quadam uero die præcepit, ut omnes habitatores Aſiæ uenirent, & ſua idola adorarent: & quicunq; eius dictis imperialibus cotrairet, pœnam ſuccendii pateretur. Vnde accidit quod quidam fideles Chriſtiani potius quàm idola colerent, martyrium elegerunt: aliqui uero adorauerunt idola præ timore & ne bonis temporalibus priuarentur: alii uero petierunt montes & monumenta, & in illis tutarũt ſe uiriliter contra permuniti. Quidam uero boni Chriſtiani tunc temporis in quadam planicie habitabant, quæ Mogon dicebatur, & dum nollent modo aliquo idolis immolare, cogitauerũt de fuga, bonis tẽporalibus derelictis omnibus. Et dum ad partes Græciæ crederent ſe tranſferre, ipſe peſſimus Imperator obuiauit fugientibus Chriſtianis in illa uidelicet planicie Hamſem, ſuperius nominata. Cúmq; iuſſu Imperatoris deberẽt Chriſtiani fruſtatim omnes detruncari, clamauerunt ad dominum Ieſum Chriſtum, & continuo tenebroſitas illa per ſyderum lumina obfuſcauit, & Chriſtiani pergentes recto tramite euaſerũt: iniqui uero in illa tenebroſitatis ualle uſque nunc reſidẽt, & reſidere debent uſque ad finem ſeculi, ut ab omnibus creditur & enarratur.

De regno Chaldæorum. Cap. XI.

REGNVM Chaldæorum ex parte orientis, à montibus Mediæ incipit, & protenditut uſque ad Niniue, maximam & uetuſtiſſimam ciuitatem prope flumen Tigris, & illa eſt ciuitas Niniue, de qua ſancta ſcriptura loquitur. Iſta ciuitas ad præſens eſt totaliter deuaſtata. Sed per ea quæ adhuc ſunt apparentia in eadem, firmiter credi poteſt, quod fuerit una ex maioribus ciuitatibus huius mundi. Latitudo regni Chaldæorum ex parte Septentrionis incipit à quadam ciuitate, quæ uocatur Maraga, & extenditur per meridiem uſq; ad mare oceanũ Maior ciuitas Chaldæorum uulgariter nominatur Babylonia, & ſic antiquitus dicta fuit, in quam Nabuchodonoſor filios Iſrael captiuos abduxit de Hieruſalẽ ſanctiſſima ciuitate. In regno Chaldæorũ multæ ſunt planicies, pauci montes, & modicæ aquæ per regnũ diſcurrunt. Illi qui in Chaldæa habitãt, Neſtorini uocantur aliqui in errore Neſtorii, & liberas habent Chaldæas. Alii uero ſunt ibi, qui literis utuntur Arabicis, & ſectam tenent falſiſſimam Mahumeti.

De regno Meſopotamiæ. Cap. XII.

REGNVM Meſopotamiæ ex parte orientis habet initium à magna ciuitate Moſel, quæ ſita eſt prope flumen Tigris, & per occidentem dilatatur uſque ad flumen

Digitized by Google

ad flumen Euphratis,& ciuitatem Rohais,quæ fuit ciuitas regni Abagari, ad quam fuit tranſmiſſa Veronica,quæ hodie Romæ inuenitur. Et prope Rohais eſt terra Haran,in qua Abraham antiquitus habitabat,quam terram dominus præcepit relinquere,& ſe ad terram promiſſionis ultra flumen Euphratis tranſ ferre:ſecundum quod in Biblia plenius cõtinetur. Iſtud regnum Meſopotamiæ Græco idiomate nominatur,eo quòd inter iſta duo paradiſi flumina Tigris & Euphratis habeat ſitum. Latitudo iſtius regni habet initium ab uno monte Ar meniæ qui uocatur Sanſon,& dilatatur per meridiem uſque ad deſertum Arabiæ minoris. Iſtud regnum multas habet planicies fertiles & amœnas,duos habet montes ualde longos,& fructibus copioſos. Mons ille qui eſt ex parte orientis uocatur Siniar. Alius mons uocatur Liſſon. Modicæ labuntur aquæ per illã terram. Sed habitatores bibunt aquam de puteis & ciſternis, & ipſorum aliqui ſunt Chriſtiani, Syriani uidelicet & Armeni. Alii uero ſunt Saraceni, & illorũ tenentes legem & ſectã. Chriſtiani Armeni,ſunt in facto equites & pedites ualde boni. Saraceni uero & Syriani non ingerunt ſe de armis,ſed ſunt artifices & cultores agrorum,& aliqui ſunt paſtores ouium,ueruntamen in loco quodam, qui dicitur Mercdin,ſunt aliqui Saraceni ſagittarii ualde boni,eorum idiomate Cordins appellantur. Gene.11. נְעָר

De regno Turquiæ. Cap. XIII.

REGNVM Turquiæ eſt ualde magnum,& diuitiis opulentum. Venas habet argenti,ferri,æris & aluminis in maxima quantitate. Ibi etiam omnium frugum & fructuum atque uini copia inuenitur,& multa ſunt ibi animalia, & præcipue boni equi. Confines habet ex parte orientis cum Armenia maiori, & partim cum regno Georgiæ. Ex parte occidentis dilatatur uſque ad ciuitatem Nataliæ,quæ ſupra mare Græciæ ſitum habet. Ex parte Septẽtrionis nullos habet cum aliqua terra confines, ſed de longo in longum extenditur,ſupra littora maris maioris. Ex parte meridiei partim habet confines cum ſecunda Armenia, & partim cum Cilicia,& partim uſque ad mare Græciæ dilatatur, & reſpicit inſulam Cypri. Iſtud regnum à diuerſis nationibus partium orientis Græcia appellatur, quia antiquitus Imperator Græcorum, terram iſtam Turquiæ quaſi pro ſuo proprio ſeruabat, & per duces atque officiales Imperatoris tunc temporis regebatur. Poſtquam uero Turchi occupauerunt terram illam, & habitauerunt ibidem,elegerunt dominum ſuper eos,& illum uocauerũt Soldan, quod idem eſt quod rex in idiomate latinorum, & extunc terra illa fuit uocata Turquia,præcipue à Latinis. In regno Turquiæ ſunt plures prouinciæ, quæ magnas & principales obtinent ciuitates. In prouincia Ligoniæ famoſa ciuitas Comi inuenitur, quæ eſt maior ciuitas totius regni Turquiæ. In ſecunda prouincia,quæ dicitur Cappadocia, eſt ciuitas Cæſareæ Græciæ. Tertia prouincia dicitur Sauria, & ibi eſt ciuitas antiqua Seleucia. Quarta eſt Briquia nominata,& ibi eſt ciuitas Zichiæ Græciæ. Quinta dicitur Quiſitan, & ibi eſt ciuitas Epheſon. Sexta Bithynia, & ibi eſt ciuitas Nichor. Septima Paphlagonia, & ibi eſt ciuitas Gynapolis. Octaua dicitur Genech,& in iſta eſt ciuitas Trapezonda. Et iſta ſola prouincia à paucis temporibus effecta eſt regnum per hunc modum, Quando Turchi occupauerunt dominium regni Turquiæ non potuerunt ciuitatem Trapezondæ,nec eius per-

שוּלְטָן Hebraicæ & Chaldaicæ lo nat præſectũ

Digitized by Google

tinentias occupare propter caſtra fortiſſima & alia munimenta,& ſic permanſit in potentia Imperatoris Conſtantinopolitani ad terram illã regendam. Vnũ uero gubernatorem annuatim conſueuerat tranſmittere Imperator, qui Dux dicebatur,unde accidit,quod quidam ex illis rectoribus ſeu ducibus rebellis effectus,tenuit terræ dominium pro ſeipſo,& fecit ſe regem, & ille qui nunc tenet terram Trapezontis,fecit ſe Imperatorem uocari. Habitatores illarum partium ſunt Græci,& ritum Græcorum ſequuntur,& literas Græcas habent: nos uero poſuimus Trapezondam in numero prouinciarum,& non in numero regnorum,ſecundum quod nos inſtruunt hiſtoriæ partium orientis. In regno Turquiæ habitant quatuor gentium nationes,uidelicet Græci,Armeni,& Iacobini, iſti Chriſtiani ſunt, & uiuunt mercationibus & laboribus terræ: & Turqui, qui ſunt Saraceni,& illius terræ dominium de Græcorum manibus abſtulerũt, & aliqui ſunt qui uiuunt mercationibus & laboribus terræ,& habitant in ciuitatibus & in uillis: alii uero ſemper petunt nemora, & ſtant in campis hyeme & æſtate,qui ouium ſunt paſtores,& ſunt ſagittarii ualde boni.

De regno Syriæ. Cap. XIIII

REGNVM Syriæ ex parte orientis incipit à flumine Euphratis,& extenditur per occidentem,uſque ad ciuitatem Samaræ,quæ eſt ſita ſupra mare Græciæ,in capite deſerti AEgypti. Latitudo regni Syriæ ex parte Septentrionis,incipit à ciuitate Berytenſi,& dilatatur uſque ad Craccum montis regalis. Ex parte orientis confines habet cum Meſopotamia,ex parte Septentrionis cum ſecunda Armenia:& in parte cum regno Turquiæ. Ex parte meridiei uerſus occidẽtem nullos habet cum aliquo regno confines,quia mare Græciæ,& deſertum Arabiæ ſunt ſibi à duabus partibus circum circa. Regnum Syriæ diuiditur in quatuor partes ſiue prouincias,quæ propter ipſarum magnitudinem conſueuerunt regna appellari antiquitus,& reges fuerũt retroactis temporibus in iiſdem. Sed in hiſtoriis partiũ orientis prouinciæ non regna dicũtur. Prima prouincia, quæ eſt caput regni Syriæ,uocatur Sem,& in medio iſtius prouinciæ eſt ſita nobilis ciuitas Damaſcena. Secunda prouincia dicitur Palæſtina,in qua ſancta Hieroſolymitana ciuitas habet ſitũ. Tertia dicitur Antiochia,& in illa ſuntduæ maximæ ciuitates,uidelicet Halay,& Antiochia maior. Quarta prouincia Cilicia appellatur,ibíque eſt ſita inexpugnabilis ciuitas Tarſenſis, in qua beatus Apoſtolus Paulus fuit natus,& iſta Cilicia hodie Armenia nuncupatur. Nam poſtquam Chriſtianæ fidei inimici terram illam de Græcorum manibus abſtulerunt, & illam longo tempore tenuerunt, Armeni conati ſunt tantum quod terram illam Ciliciæ eruerunt de populo paganorum,cuius quidem dominiũ rex Armeniæ per gratiam dei tenet. In regno Syriæ habitant diuerſæ gentium nationes,uidelicet Græci,Armeni,Iacobini, Neſtorini & Saraceni: ibi ſunt etiã aliæ Chriſtianorum nationes,uidelicet Syriani & Maronini. Syriani ritum tenent Græcorum, & fuerunt longo tempore obedientes ſacroſanctæ Ro. eccleſiæ. Linguam loquũtur Arabicam. Sed officiũ eccleſiæ dicunt in literis Græcis, Maronini uero tenent ritum Iacobitarũ,& linguam & literas Arabicas habẽt. Circa montem Libani,& in partibus Hieroſolymitanis habitant iſtæ gentes,& ſunt ſagittarii boni: culturis uiuunt. Syriani ſunt multi,Maronini uero in modica

Digitized by Google

dica quantitate. Longitudo regni Syriæ XX dierum ſpatio terminatur: latitudo uero dierum quinque, & in aliquo loco minus, ſecundum quod deſertum Arabiæ, & mare Græciæ longius uel propinquius adhæret.

De imperio Saracenorum. Cap. XV

SICVT in euangelio inuenitur, tempore natiuitatis domini noſtri Ieſu Chriſti, cum Imperator Ro. Auguſtus Cæſar totius orbis monarchiæ imperiũ obtinebat: poſtmodum uero quidam rex Perſarum, nomine Coſſoraſſath, fuit primus auſus Romano imperio rebellare, qui fecit ſe Imperatorem Aſiæ nominari, iſte occupauit dominium Perſarum, Medorum, Armeniæ & Chaldæorũ, & ipſius potentia tantum creuit, quòd uiolenter terras illas gentibus Imperatoris Romani totaliter uacuauit. Et durauit dominiũ regni Perſarum CCCXXIX annis. Poſtea uero Saraceni ab eis Aſiæ imperium abſtulerũt, ſicut inferius clarius exprimetur. Anno domini DCXXXII maledictum ſemen perfidi Mahumeti regnum Syriæ introiuit, & Saraceni expugnantes Damaſci opulentiſſimam ciuitatem, de manibus Græcorum, qui illam longo tempore tenuerant abſtulerunt, & poſtea in breui tempore totum regnum Syriæ occupauerunt. Poſtea uero obſederunt magnam Antiochiæ ciuitatem, in qua Græci illo tempore morabantur. Imperator Eraclius Auguſtus, Romanum adminiſtrans imperium, hoc audiens, miſit ſubſidium magnum Græcis, ut ciuitatem tuerentur à perfidis Saracenis, & dum gentes Imperatoris Eraclii ad quandam planiciem peruenirent, quam Poſſene nominant, Saraceni ex oppoſito uenientes, cum eis bellum crudeliſſimum inierunt: magna quidem fuit altercatio inter eos, ſed obtinuerunt finaliter Agareni, & in illo conflictu bellatorum innumerabilis cecidit multitudo, & uſque nunc apparent ibi oſſa cadauerum in maxima quantitate. Vnde accidit, quòd Græci qui in ciuitate degebãt, nimio pauore perterriti, ipſam ciuitatem Antiochiæ Saracenis cum certis pactis & conuentionibus dediderũt, Exinde præfati perfidiæ filii ingreſſi fuerũt Ciliciam, Cappadociam, Licaoniã, opulentiſſimas regiones, quas in paucis diebus eorum dominio ſubdiderunt: non enim erat qui eorum potentiæ poſſet contraire, & ideo in magnam fuerũt ſuperbiam elati: unde parauerunt galeas, & alia nauigia multa, & uerſus Conſtantinopolim carbaſa direxerunt: ſed primo deſcenderunt in Cyprum, & ceperunt maiorem ciuitatem illius regni, quæ Conſtantia uocabatur, ubi erat B. Barnabæ apoſtoli ſepultura. Expoliata igitur infinitis diuitiis ciuitate, & innumerabilibus populis captis, funditus ipſam diruerunt, quod nunquam fuit ulterius habitata. Exinde pergentes quoque fuerunt inſulam Rhodi, & plures alias Romanas inſulas deprædati, & multos inde abduxerunt captiuos: finaliter uero Conſtantinopolim applicuerunt, tam per terram quàm per mare illam ciuitatem magnificam obſederunt. Chriſtiani quidem tantam inimicorũ copiam intuentes, terrore ualido ſunt perculſi, & dei miſericordiam humiliter implorarunt: unde accidit nutu dei, quod licet tunc tempus eſſet æſtiuum, & mare à fluctibus quaſi immobile permaneret, ſubito ſurrexit tempeſtas ualida, quæ perfidorum galeas & alia ligna ferè omnia ſubmerſit in mari, & inimicorum qui erant in illis nemo euaſit. Alii uero hoc uidentes, continuo receſſerũt. Chriſtiani quidem uidentes per Chriſti miſericordiam ſe ereptos, cum magna

Digitized by Google

exultatione ordinauerunt diem annuum ad honorem ſaluatoris perpetuo ſolen niter celebrandum,& uſque hodie ab omnibus Chriſtianis illarum partium deuotiſſime obſeruatur. Præfati uero iniquitatis filii Agareni per aliquod tempus dederunt ſe quieti: poſtea uero copioſo exercitu congregato,regnum Perſarum inuadere cogitarunt.Et primo fuerũt ingreſſi regnũ Meſopotamiæ,deinde perrexerunt ad regnum Chaldæorum,quod erat ſub dominio Perſarum regis, qui non poterat reſiſtere Saracenis,unde de terra illa fecerunt omnia uota ſua. Rex uero Perſarum Aſcaiorth nomine,timens Saracenorũ poteſtati ſubiugari,nuntios ſuos miſit ad terras & regna,quæ erant circa flumen Phiſon,& ab eis ſubſidium implorauit,promittendo uenientibus magna ſtipendia & honores.De regno igitur Turqueſtan,quod propinquius erat regno Perſarum, congregauerunt ſe circa ſex milia uirorum,qui nominabantur tunc temporis Turquiniani, & iter arripientes regi Perſarum dare ſubſidiũ intendebant.Tranſierunt quoq; flumen Phiſon,ex eo quòd eorum conſuetudo eſt talis,quòd quocunq; uadant ſecum ducant filias & uxores,non poterant ire celeriter,ſed per dietas paruulas incedebant. Saraceni uero,qui erant in regno Chaldæorum, quod ſubiugauerant,ut eſt dictum,timentes quòd ſi exercitus Turquorũ & Perſarum congregarentur in unum,non poſſent eorum uota de facili adimplere, accepto conſilio ſaniore,regem Perſarũ inuadere properant,ante quàm ei ſubſidium præberetur. Rex uero Perſarũ dum non poſſet prælium euitare,cum gente ſua ſe oppoſuit Saracenis,& inito bello iuxta quandam ciuitatem quæ Marga appellatur magna fuit altercatio inter eos,& ab utraque parte bellatores innumerabiles ceciderunt.Demũ uero Perſæ terga uerterunt,& Saraceni uiriliter perſequẽtes regem Perſarũ inter alios occiderunt,& uictoriã reportarunt. Actum anno DCXXXII.Perſarum itaq; rege taliter interempto,& tam regno Perſarum,quàm pluribus aliis ſubiugatis,præfati iniquitatis filii Agareni ſibi imperatorem elegerunt,quendam uidelicet de progenie Mahumeti,& ipſum uocauerunt Caliph, & ordinauerũt quod ſedem teneret in * Baldac opulentiſſima ciuitate.In quolibet uero aliorum regnorũ,quæ ſubiugauerant Agareni,conſtituerũt unum dominum,quem uocauerunt Soldan,deinde ceperunt ciuitates & uillas,& totam maiorem Aſiam tenuerũt,præter regnũ Abcas,quod eſt in Georgia, & præter quandam aliã regionem regni Armeniæ, quæ Haloen uulgariter appellatur. Iſtæ duæ regiones tenuerunt ſe contra Saracenos, nec uoluerunt eis modo aliquo obedire:& ſic ſumpſerunt refugium & tutelã omnibus Chriſtianis,quos Saraceni perſequebantur,illos compellẽtes obedire Mahumeti falſiſſimis documẽtis.De Turquinianis uero ſuperius nominatis,qui regi Perſarum dare ſubſidiũ intendebant,breuiter ſumus aliqua loquuturi,ut eorũ hiſtoria,quæ inferius exprimetur,clariorẽ habeat intellectum.Iſti uero Turquiniani ſuperius nominati peruenerunt uſq; ad quandam terrã quæ Coraſen nuncupatur,ibíq; intellexerunt qualiter rex Perſarum in conflictu fuerat interẽptus:& ideo ulterius procedere noluerunt,ſed ad detentionẽ illius Coraſen potius aſpirãtes, ipſam contra Saracenos crediderunt defendere & tenere.Hoc quoq; Saraceni uidẽtes copioſum exercitũ congregauerunt,ut Turquinianos prædictos modis omnibus ſubiugarent.Sed Turquiniani uidentes Saracenorum innumerabilẽ quantitatẽ,de

Olim Babylon.

prælio

Digitized by Google

prælio dubitantes, ſuos ad Caliphũ nuntios deſtinarunt, offerẽtes ſe obedire ſuis beneplacitis & mandatis, & rogauerũt ut eos ſub ſuo dominio conſeruaret. Hoc quidem gratum extitit Saracenis, & ſic receperunt eoſdem, & in alia terra illos habitare fecerunt, ubi rebellionis audaciam non timerent. Et impoſuerũt eis certum annuum cenſum domino perſoluendum, & plures alias ſeruitutes: & ſic Turquiniani ſub iugo Saracenorum longo tempore extiterunt, quouſque regna Perſarũ, Medorũ, & Chaldæorũ redacta fuerunt ad falſam fidem peſſimi Mahumeti. Et poſt hæc Caliphus ſeniores Turquinianorũ fecit ante ſuam præſentiam conuocari, & ſuaſit eiſdem, ut legem & ſectã acciperent Mahumeti, & procurarent quòd idem illud facerẽt omnes alii Turquiniani, promittẽs eis facere gratias & honores, ſi in hoc caſu ſuis beneplacitis obedirent, Turquiniani autẽ, qui nullam legem penitus ſequebantur, mandatis Caliphi faciliter conſenſerunt, & effecti omnes perfidi Saraceni. Et tantũ in proceſſu temporis procurarunt, quòd ſectæ Mahumeti adhæſerunt Turquinianorum ſexaginta quatuor nationes, & fuerunt omnes Turquiniani conuerſi ad fidem Saracenorum, præter duas tantummodo nationes, quæ fuerunt omnes ipſi ab aliis ſegregati illi qui noluerũt ſe conuertere. Extunc Saraceni cœperunt diligere Turquinianos, & eis gratias & beneficia impendebant: unde multiplicati fuerunt in diuitiis & perſonis: ſciuerunt enim ſub dominio Saracenorum ſagaciter pertranſire, quouſq; rebellionis locũ & materiam inuenerunt, quibus captatis dominiũ abſtulerunt à Saracenis, ſicut in ſequenti deſcribetur. Annis uero CXCVIII regnauerũt in Aſia Saraceni antequam dominiũ amiſerunt. Sed exorta fuit quædam magna diſcordia inter eos, ita quòd Soldani & alii principes terrarum, qui tenebantur obedire Calipho, cœperunt rebelles fieri contra ipſum. Ob hanc cauſam Saracenorum poteſtas fuit plurimum diminuta. In Conſtantinopoli uero erat tunc temporis quidam ualentiſſimus imperator, qui Diogenes uocabatur: iſte uiriliter & potenter cœpit inuadere Saracenos & recuperauit plures ciuitates & caſtra, quæ redacta fuerant ſub potentiam inimicorum tempore imperatoris Eraclii: & inter alias liberauit Antiochiæ ciuitatem, & fortes ciuitates Ciliciæ, quæ hodie Armenia appellatur, & partem regni Meſopotamiæ. Idem dominium Chriſtianorum reduxit. Alia uero regna Aſiæ ſub Saracenorũ dominio remanſerunt, & illa tenuerũt quouſq; Turquiniani eiſdem terris & dominio præualuerunt, ſicut inferius clarius exprimetur. Anno M LI Turquiniani cœperunt primo in Aſia dominari, hoc modo uidelicet, quòd quando Turquiniani fuerunt repleti diuitiis, & multiplicati plurimũ in perſonis, uidentes diſcordiam quæ inter Saracenos uigebat, cogitauerunt de facili poſſe imperium occupare: unde ſuper eos regẽ & dominum elegerunt, nec unquam prius de natione eorum habuerunt dominum generalem. Primus quidem eorum dominus uocatus fuit Sadoc. Aſſumpto domino, Saracenos uiriliter inuaſerunt, & in breui tempore acquiſierunt maioris Aſiæ totam terram. Calipho uero nullam intulerunt moleſtiam uel grauamen. Et Turquiniani poſtquã dominium terræ Aſiæ occuparunt, Caliphus timore potius quàm amore uolens eis in omnibus complacere, prædictum Sadoc eorum dominũ, Imperatorẽ totius Aſiæ ordinauit. Sed poſt modicum tẽporis ſpatium Sadoc ſæpe dictus diem clauſit extremum: huic uero ſucceſſit quidam eius filius, qui uocatus

Digitized by Google

fuit Dogriſſa : & iſte cœpit pugnare contra imperatorem Græcorum , & plures ipſorum occupauit terras & caſtra : & miſit quendam ſuum conſanguineũ,qui uocabatur Artot,ad inuadendum regnum Meſopotamiæ,& conceſſit ſibi quicquid poſſet acquirere contra Græcos. Vnde idem Artot iuit cum magna gentiũ comitiua, & obſedit ciuitatem Rohais , quam ſine moræ diſpendio occupauit : deinde inuaſit alias terras & loca, & totum regnum Meſopotamiæ dominio ſuo ſubdidit. In ciuitate uero Mercdin tenuit ſedem ſuam, & fecit ſe Soldanum ab omnibus appellari. Eo uero tempore obiit Dogriſſa imperator Aſiæ,& quidam eius filius, Aſpaſalem nomine,ſibi ſucceſſit . Iſte Aſpaſalem quendam nepotem habebat,qui uocabatur Soliman, qui erat perſtrenuus in armis, & diu ſeruierat patri ſuo,& iſtum cum magno exercitu in Cappadociam miſit,& conceſſit ſibi omnia quæ poſſet acquirere contra Græcos. Soliman itaque pergens cepit quãplures ciuitates regni Turquiæ,& dominium ipſius regni totum ſuo ſubiugauit dominio,& fecit ſe nominari Soldanum,& mutato ſuo proprio nomine, uocari ſe fecit Solimanſa : & de iſto Solimanſa faciunt mentionem hiſtoriæ Paſſagii Godefridi de Bulliono:quia ille fuit primus qui ſe belliger oppoſuit Chriſtianis. Poſtea uero obiit Aſpaſalem imperator Turquorum , & ſucceſſit ſibi quidam eius filius,uocatus Melecla. Iſte miſit Soldanum Meſopotamiæ Artot , & Solimanſa Soldanum Turquiæ ad obſidendam ciuitatem Antiochiæ:qui poſt paucos dies ceperunt eandem : erat enim illa ciuitas ualde magna, & pauci erant in ea defenſores,qui ſe opponerent Saracenis : & hoc modo fuerunt Græci de tota terra Aſiæ pulſi per potentiam inimicorum fidei Chriſtianæ. Poſt hæc uero Melecla imperator Turquorum deceſſit,& duos filios reliquit : primogenitus uero ſucceſſit in imperio patri ſuo,qui uocatus fuit Belchiaroc:ſed frater ſuus qui audacior eo erat, occupauit imperii magnam partem:& eo tempore quo Paſſagiũ Godefridi de Bulliono tranſiuit per Turquiam,Belchiaroc erat imperator Perſarum,& Solimanſa erat Soldanus Turquiæ,qui multas inuaſiones intulit Chriſtianis antequam tranſiret ad regnum Turquiæ . Poſtquam uero Chriſtiani regnum Turquiæ tranſiuerunt, ciuitatem Antiochiæ obſederunt:quo audito imperator Turquorum miſit ad ſubſidium ipſius ciuitatis quendam ſuum ducem nomine Cerbagat, cum innumerabili multitudine bellatorum. Sed antequam illud ſubſidium ueniret, Chriſtiani iam occupauerunt ciuitatem , unde obſederunt illam undique:& ſic Chriſtiani,qui prius obſederunt,ſunt obſeſſi. Demum uero Chriſtiani egreſſi fuerunt de ciuitate per turmas & acies ordinati , & contra infideles prælium iniuerunt,& ipſos contriuerunt omnes uelut ſtipulam,nutu dei. Illi uero qui euaſerunt per fugæ remedium, ad regnum Perſarum fuerũt reuerſi,& inuenerunt quòd Belchiaroc eorũ dominus, finem clauſerat uitæ ſuæ. Frater uero ſuus uoluit ſuccedere ſibi,& imperium occupare:ſed certi eius aduerſarii irruerunt in eum, & ipſum in fruſta diſſecuerunt:quia nec poſtea potuerũt eſſe concordes ad eligendum imperatorem,uel generalem dominum ſuper eos : imò diuiſi inter ſe inuicem præliantes. Georgiani uero & Armeni maioris Armeniæ,hoc uidentes inuaſerunt prædictos Turquos uiriliter & potenter,& ipſos de toto Perſarum imperio fugauerunt:unde iuerunt cum uxoribus & filiis habitare in regno Turquiæ:& per hoc multũ creuit potentia Soldani Turquiæ,ita quòd

potentior

Digitized by Google

potentior omnibus est effectus, & usque ad Tartarorum aduentum tenuit pacifice regnum suum, à quibus postmodum fuit debellatus, sicut inferius exprimetur. In regno Corasminorum erant quidam populi ad arma strenui, qui semper habitabant in tentoriis & campis, armentorum greges pascentes: isti audientes de regno Persarum, quòd esset absque rectore & domino derelictum, ac defensoribus uacuatum, cogitauerunt illud posse faciliter occupari. Accepto itaque consilio, inter eos sibi ducem & dominum elegerunt quendam, qui uocabatur Ialaladinus, & in facto unanimiter pergentes, ingressi fuerunt regnum Persarũ, & iuerunt usque ad ciuitatem Corosii absque contradictione cuiusquam: & ibidem residentiam facientes, præfatum eorum dominum Ialaladinum, Imperatorem Asiæ coronauerunt: crediderunt enim alia regna Asiæ ita faciliter subiugare, sicut fecerant in regno Persarum, quod inierunt regnum, totum defensoribus uacuatum. Dicti Corasmini ìtaque dederunt se solatio & quieti: & diuitiis regni Persarum repleti, in magna sunt superbia eleuati: unde procedentes iuerunt ad regnum Turquiæ, illud inuadere cogitantes. Sed Soldanus Turquiæ nomine Aladinus suum exercitum congregauit, & obuiauit Corasminis in introitu regni sui. Inter eos quidem fuit ingens prælium inchoatum: demum uero Corasmini terga uerterunt, & amiserunt eorum imperatorem & dominum, qui fuit in prælio interfectus. Illi uero qui potuerunt fugere, congregauerunt se in planiciebus Rohais, quid facturi essent de cætero cogitantes. Vnde ingressi fuerunt regnum Syriæ quod per unam dominam tunc temporis regebatur: & crediderunt illud regnum faciliter occupare. Sed illa nobilis domina in ciuitate Halap fecit suum exercitum congregari, & se oppossuit Corasminis, & iuxta flumen Euphratem prælium inierunt, ibíque fuerunt iterum Corasmini, & fugam arripuerunt uersus desertum Arabiæ. Postmodum uero transiuerunt flumen Euphratem prope castrum Cacabe: & ingressi fuerunt terras Assyriorum, & iuerunt usque ad prouinciam Palæstinæ, uidelicet in regno Hierosolymitanor ũ: ibi quædam damna intulerunt non modica Christianis, sicut in historiis Godefridi Passagii plenius inuenitur. Finaliter uero ista Corasminorum progenies ad nihilum est redacta, & tempore satis breui. Quia dum prædicti Corasmini nollent suis maioribus obedire, separabant se per societates & turmas, & ibant alii ad Soldanum Damasci, alii ad Soldanum Ames, alii ad Soldanum Haman, alii uero ad alios Soldanos regni Assyriorum, qui tunc temporis erant quinque, & sicut stipendiarii seruiebant. Dux uero Corasminorum, qui uocabatur Bartat, præuidens se à gente sua taliter derelinqui, iuit ad Soldanum Babyloniæ, & obtulit se & suos ad eius beneplacita & mandata. Vnde Soldanus benigne susceptit Corasminos, & eos per exercitum suum diuisit, quoniam nolebat quòd insimul morarentur, & ducem Corasminorum plurimum honorauit, & eidem dedit magnos redditus & prouentus, & usque hodie hæredes illius ducis in Babylonia honorantur. Per prædictos uero Corasminos potentia Soldani Babyloniæ multũ creuit, quæ ante ipsorum aduentum erat modica & exilis. Corasmini quoque modo prælibato diuisi demum ad nihilum redierunt. Et sic Corasminorum destructa natione, post modicum temporis spatium cœperunt postea Tartari in Asia dominari, sicut inferius plenius exprimetur.

Digitized by Google

De regione ubi prius Tartari habitabant. Cap. XVI.

REGIO illa, in qua Tartari primitus habitabant, est sita ultra magnum montem de Belgian, de quo monte fit mentio in historiis Alexandri. In illa uero regione habitabant Tartati tanquam homines bestiales, non habentes literas neque fidem: greges pascebant animalium, & de loco ad locũ incedebant, quærentes pascua armentis. Ad armorum exercitũ non ualebant, sed erant ab omnibus uilipensi, reddentes uectigal uniuersis. Plures Tartarorum fuerunt antiquitus nationes, quæ Moglos communi nomine dicebantur: & creuerunt tantum, quòd in septem principales nationes sunt diuisi: & illæ nationes magis nobiles fuerunt habitæ inter eos. Prima istarum nationum Tartarorũ nominatur Tatar, quæ à prouincia in qua degebant primitus, nomen sumpsit: secunda appellatur Tangot, tertia Cunat, quarta Ialair, quinta Sonich, sexta Monghi, septima Tebeth. Cúmque istæ septem Tartarorum nationes starent sub obedientia uicinorum, ut superius est expressum, accidit quòd quidam homo senex, pauper, faber ferrarius, uisionem uidit in somno, militem uidelicet totum album, armatum, & super albo equo sedentem, qui ipsum nomine proprio appellauit, & dixit: Changie, uoluntas dei immortalis est, quòd tu Tartarorum sis rector, & dominus super istas nationes Moglorum, & quòd per te à seruitute uicinorum, in qua steterunt diutius, liberentur: & dominabuntur uicinis eorum, & uectigalia quæ præstare consueuerant, recipient ab eisdem. Changius fuit magna iucunditate repletus, audiens uerbum dei: & narrauit uisionem quam uiderat uniuersis. Sed duces & maiores istorũ noluerunt credere uisioni, imò senem quodammodo deridebãt. Nocte uero sequenti prædicti duces uiderunt militem album, & uisionem, sicut senex Changius omnibus reserauerat: & præceptum fuit eis ex parte dei immortalis, quod obedirent Changio, & sua mandata facerent ab omnibus obseruari: unde prædicti duces & maiores septem nationum Tartarorũ congregatis populis fecerunt fieri obedientiam & reuerentiam Changio superius nominato, tanquam eorum domino naturali. Post hæc uero sedem suam statuerunt in medio ipsorum, & extendentes quoddam filtrum nigerrimum super terram, desuper sedere fecerunt Changium, & septem duces maiores eleuantes illum posuerunt in sedem cum magno tripudio & clamore, & uocauerunt eum Cham primum imperatorem, solennem reuerentiam cum genuflexionibus eidem tanquam imperatori & domino facientes. De tali uero solennitate quam Tartari fecerunt, qui eorum primum imperatorem & dominum posuerunt, & de filtro nemo debeat admirari, quoniam forte pulchriorem pannum super quo ipsum ponerent non habebant: aut erãt forsitan ita rudes, quod melius uel pulchrius facere ignorabant. Sed de hoc an non posset aliquis admirari, quòd cum prædicti Tartari acquisiuerunt multa regna, & diuitias infinitas (quoniam dominium Asiæ tenent & opes, & usque ad confines Hungariæ dominantur) nec propter hoc uoluerũt antiquã consuetudinem relinquere, siue modum: imo oportet quod confirmatione imperatoris Tartarorum ille modus totaliter teneatur, quem eorum ueteres ab initio tenuerunt. Et ego in confirmatione Imperatoris Tartarorum bis personaliter fui præsens. Sed ad propositum redeamus. Changius Cham, qui factus fuit Imperator de communi uoluntate & consensu

Tartari olim Mogli.

Cham imperatoris cognomẽ apud Tartaros.

Digitized by Google

consensu omnium Tartarorum, antequam procederet ad alia, tentare uoluit an Tartari omnes sibi fideliter obedirent: unde præcepta fecit quæ iussit ab omnibus obseruari. Primum præceptum fuit, quòd Tartari omnes crederent & obedirent deo immortali, cuius nutu adeptus fuerat imperatoriam dignitatem: & hoc mandatum Tartari tenuerunt, & ex tunc cœperunt nomen dei immortalis inuocare: & usque hodie in omnibus eorum operibus Tartari inuocant nomen domini. Secundo præcepit, quòd computarentur omnes uiri, qui poterant arma ferre: & facta computatione præcepit, quod sub quolibet denariorum præponeretur unus, & super decem milia præponeretur unus, & super mille præponeretur unus: & uocauit aciem decem milia armatorum, turmam. Præcepit etiam septem ducibus, qui præerant septem nationibus Tartarorum, quod prio res omnes dimitterent dignitates: & continuo hoc fecerunt. Aliud uero præceptū quod fecit fuit ualde stupendum: præcepit enim septem maioribus ducibus præ libatis, quod unusquisque primogenitum suum adduceret, & sibi caput manu propria amputaret. Et licet tale mandatum uideretur esse crudelissimum & iniquum, nullus tamen fuit ausus in aliquo contraire, eo quod sciebant eum esse dominum prouisione diuina: imo sicut præceperat Imperator, continuo adimplerent. Postquam uero Changius * Can uota suorū cognouit, & uidit quod usque ad mortem erant obedire parati, certum diem omnibus assignauit in quo essent parati ad pugnam. Equitauerunt itaque Tartari contra illos, qui magis erant uicini, & subiugauerunt eosdem, & redacti fuerunt, qui prius erant eorum domini, in maximam seruitutem. Et inde processit Changius Can contra plures alias nationes, quas suo subdidit imperio absque nimia tarditate. Nam omnia Changius Can faciebat cum modica quātitate, & prospere succedebat ei. Quadam uero die accidit, quòd Changius Can equitabat cum modica quantitate suorū, & obuiauit inimicis, qui erāt numero satis plures. Inito quoq; bello, dum imperator Changius Can se uiriliter tueretur, accidit quod equus super quo sedebat cecidit, interfectus in pugna. Tartari uero cum uiderent eorū dominum prostratum inter acies bellatorū, nulla fuit spes ulterius salutis, unde terga uertentes, inimicos per fugæ remedium euaserunt. Cúmque omnes simul intenderent ad persequendum celeriter fugitiuos, & de rege prostrato notitiā non haberent, Changius Can cucurrit, & se inter quædam arbustula occultauit, ut mortis periculum euitaret. Cúmq; de pugna redeuntes campum expoliarent, & quærerent occultatos, accidit quod quædam auis, quæ bubo à pluribus nominatur, ueniens super arbustula illa sedit, quibus maiestas imperatoria tegebatur. Quærentes uero uiderunt auem illam sedentem super illis arbustulis, & propterea crediderunt neminem ibi esse, & absque eo quod quærerent recesserunt, dicentes intra se, Si esset hic aliquis occultatus, auis illa nullatenus hic sederet. In silentio uero noctis Changius Can propter metum inimicorum per deuia incedendo peruenit ad suos, & narrauit eis omnia quæ sibi acciderant seriatim. Tartari quidem immortali deo gratias reddiderunt: & auis illa, per quam post deum Changius Can creditur euasisse, in tanta reuerentia postmodum fuit habita inter eos, quod quicunque potest habere de pluma illius auis, reputat se felicem, & portant illam plumā Tartari in maiorem reuerentiam super capitibus reuerenter.

Aliàs Cham.

Digitized by Google

Ego uero feci mentionē de iſta materia in hoc libro, ut ſciatur cauſa, quare Tartari ſuper capitibus plumas portant. Changius Can Imperator Tartarorum de eo quod à tanto diſcrimine euaſerat, gratias egit deo, & poſt hæc ſuos exercitus congregauit, & præfatos inimicos ſtrenue inuadendo omnes ſub iugo ſuo poſuit ſeruitutis, & ſic fuit Changius Can Imperator omnium regionum, quæ erant citra montem Belgian, & illas poſſedit abſque inquietatione cuiuſquam, quouſq; aliam uidit iterum uiſionem, ſicut in ſequentibus deſcribetur: & non eſt mirandum, ſi in iſtis hiſtoriis non poſui tempus certum, quoniam licet à multis ſcire quæſiuerim ueritatem, non tamen potui inuenire qui ſuper talibus plenarie me doceret: & credo quòd talis ſit ratio, quare tempus certum iſtarum hiſtoriarum penitus ignoratur, quia ab initio Tartari literas non habebant, & ſic tempora & rerum geſta tranſibant abſque eo, quod ab aliquo notaretur, & per hunc modum obliuioni poſtea tradebantur.

De Changio Can primo Imperatore Tartarorum. Cap. XVII.

POSTQVAM uero Changius Can omnia regna & terras quæ citra montem Belgian erant, ſuo dominio ſubiugauit, quadam nocte uidit aliam uiſionem. Vidit enim iterum militem album, qui ait, Changi Can, uoluntas immortalis dei eſt, quòd tu tranſeas montem Belgian, & uerſus occidentem dirigas greſſus tuos, & occupabis regna, regiones & terras, & imperio tuo ſubiicies multas gētes: & ut certus ſis, quoniam ea quæ tibi dico ſunt ex parte immortalis dei, ſurge & uade cum gente tua ad montem de Belgian, ad locum ubi mare iungitur cum eodem, ibiq; deſcendes, & uerſus orientē cum nouem genuflexionibus nouies immortalem deum adorabis, & ipſe qui eſt omnipotens, tibi uiam oſtendet, per quam montem poteris commode pertranſire. Viſa itaq; uiſione Changius Can, gaudens ſurrexit, nec in aliquo hæſitauit. Nam prima uiſio uelut uera de aliis certitudinem ſibi dabat: unde feſtinanter ſuos undique congregauit, & præcepit, quòd ſequerentur eum cum uxoribus & filiis & omnibus quæ habebant. Perrexerunt itaque quouſque peruenerunt ad locum, ubi mare magnum & profundum montibus adhærebat, nec ibi uia ſiue tranſitus aliquis apparebat. Statim uero Changius Can, ſicut præceptum ſibi fuerat ab immortali deo, de equo deſcendit: illud idem omnes ſui uniuerſaliter facientes, uerſus orientem flexis genibus nouies adorabant, ab omnipotenti & immortali deo miſericordiam & gratiam implorantes, ut tranſitum & uiam eis oſtenderet abeundi. Steterunt quidem in orationibus nocte illa. Mane uerò ſurgentes, uiderunt quod mare per nouem pedes retroceſſerat à montibus, & dimiſerat uiam latam. Stupefacti fuerunt omnes Tartari, hoc uidentes, & deo immortali gratias deuotiſſime reddentes, per uiam quam patentem uiderant tranſierunt, & uerſus occidentem eorum ueſtigia direxerunt. Sed ſicut inuenitur in hiſtoriis Tartarorum, poſtquā Changius Can & Tartari montes tranſiuerūt prædictos, paſſi fuerunt famis & ſitis penuriam aliquibus diebus, quoniam terram inuenerunt deſertam, & aquas amaras & ſalſas, quæ guſtari non poterant quoquo modo, quouſq; peruenerunt eis omnia neceſſaria affluenter. Per plures uero dies traxit moram Changius Can in illa fertili regione. Sed accidit nutu dei, quod quædam uehemens infirmitas

inuaſit

Digitized by Google

inuaſit eundem, de cuius conualeſcentia medici deſperabant. Vnde Changius Can Imperator Tartarorum conuocauit ante ſe duodecim filios ſuos quos habebat, & monuit eos ut ſemper eſſent unanimes & cõcordes, & dedit ei tale exemplum. Præcepit enim, quod unuſquiſque filiorum portaret unam ſagittam, & cum ſimul adeſſent omnes, præcepit maiori, ut omnes ſimul frangeret ſi ualeret. Ipſe uero accipiens ſagittas duodecim, conatus eſt illas frangere, ſed non potuit ullo modo: deinde tradidit ſagittas ſecundo filio, & tertio, & ſic de ſingulis, ſed nullus fuit qui frangere poſſet illas. Hoc facto, præcepit quod diuiderentur ſagittæ, & iuſſit minori filio, quod diuiſim ſagittas acciperet & frãgeret unãquamque, & ille faciliter omnes fregit. Tunc Changius Can uertit ſe ad filios ſuos, & ait, Quare filii mei non potuiſtis frangere ſagittas, quas uobis dedi frangendas? At illi dixerunt, Domine, quia erant plures ſimul. Et quare fregit illas iſte minimus frater ueſter? Domine, quia ſingulariter & diuiſim. Ita erit de uobis, ait Changius Can, quamdiu eritis unanimes & concordes, durabit imperium ueſtrum ſemper: ſed quàm cito eritis diuiſi, dominia ueſtra ad nihilũ reducentur. Multa alia bona exempla dedit Changius Can, quæ fuerunt à Tartaris obſeruata: & dicuntur in lingua eorum Iaſaclz Changii Can, id eſt, conſtitutiones Changii Can. Poſt hæc antequam decederet, ſapientiorem & meliorem filium quem habebat, fecit recipi in dominum & imperii ſucceſſorem, & uocabatur ille filus ſuus Hoccota Can. His finitis, Changius Can requieuit in pace, & filius ſuus Hoccota Can fuit poſitus in ſede imperatoria patris ſui. Sed antequam finem huic hiſtoriæ imponamus, dicemus qualiter nonus numerus inter Tartaros plurimum ueneratur. In memoriam enim nouem genuflexionum, quas fecerunt in monte Belgian immortali deo, ſicut eis præceperat miles albus, & latitudinis uiæ nouem pedum, per quam tranſierunt, numerum reputant eſſe felicem. Vnde, quicunque uult domino Tartarorum aliqua præſentare, oportet quòd offerat nouem res, ſi uult quod donũ ſuum recipiatur gratioſe: & dummodo ſint nouem res quæ præſentantur, ſic donum illud reputatur pro felici & bono, & talis conſuetudo uſque hodie inter Tartaros obſeruatur.

De Hoccota Can ſecundo imperatore Tartarorum. Cap. XVIII.

HOCCOTA Can qui in imperio patri ſuo ſucceſſit, fuit homo ſtrenuus atque prudens, dilexerunt eum Tartari, & fidem & obedientiã erga ipſum fideliter ſeruauerunt. Cogitauit itaq; Hoccota Can, qualiter poſſet totã Aſiam ſubiugare, & primo uoluit expediri potentiam regis Aſiæ, quàm perſonaliter ſe moueret, & uoluit cognoſcere principem fortiorem. Decem itaque milia equitum bellatorum tranſmiſit, & dedit eis capitaneum ſtrenuum & ſagacem, qui uocabatur. * Iſte uero procedens cum Turcis ad pugnam, debellatus fuit ab eiſdem, unde Tartari per fugæ ſubſidium ſe defendebant. His itaque peractis, Hoccota Can elegit quendam ducem ſtrenuum & prudentem, qui uocabatur Baydo, & dedit ſibi triginta milia militum Tartarorum, qui dicebantur Tamachi, uel conquiſitores, & præcepit eis, quod per illam uiam recte incederent, quam iuerant decem milia Tartarorum, ſuperius nominatorum, nec deberent in loco aliquo diutius commorari, quouſque peruenirent ad regnum

Digitized by Google

Turquiæ, & tantarent si possent Soldano Turquiæ resistere, qui inter omnes principes Asiæ potentior dicebatur: & si forte tantæ esset potentiæ, quod eidem resistere non ualerent, non properarent ad pugnam, sed in aliqua terra bona darent se quieti, & significarent alicui ex filiis suis, qui propinquior esset eis, ut ipsis subsidium delegaret, & postmodum bellum possent securius inchoare. Baydo igitur cum comitiua triginta milium Tartatorum per dietas suas incedens, peruenit ad regnum Turquiæ, ibíque audiuit, quod Soldanus ille, qui priores fugauerat Tartaros, dicesserat, & sibi successerat quidam eius filius, nomine Guiatadin. Iste uero de aduentu Tartarorum rumoribus intellectis, timuit ualde sibi, unde ad sua stipendia conuocauit quoscunq; habere potuit tam barbaros quàm latinos, & inter alios habuit ad sua seruitia duo milia latinorum, qui duos duces siue capitaneos habuerunt, alter quoque habebat nomen Ioannes de Liminada, qui fuit in insula Cypri: alius uero uocabatur Bonifacius de Castro, qui fuit de Ianua oriundus. Misit etiam ad uicinos Soldanus, promittens uenientibus gratias atque dona: unde congregata magna multitudine bellatorum, gressus suos direxit ad locum, in quo Tartari morabantur. Tartari uero non fuerunt ullatenus stupefacti, imo prælium uiriliter susceperunt, in quodam loco uocato Clonsedradz. Demum uero obtinuerunt Tartari, & Turqui fuerunt uiriliter debellati, & sic occupauerunt Tartari regnum Turquiæ, anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto.

De Gino Can tertio imperatore Tartatorum. Cap. XIX.

POST modicum uero temporis spatium. Hoccota Can diem clausit extremum: successit autem sibi in imperio quidam eius filius, qui uocatus fuit Gino Can, cuius uita breuis fuit, & sibi successit quidam consanguineus suus, qui uocabatur Mango Can, qui fuit ualentissimus, atque multas prouincias suo imperio subiugauit. Demum uero tanquam magnanimus, per mare Cathay se transtulit ad quandam insulam capiendam: & dum in obsidione illius insulæ permaneret, homines illarum partium qui sunt ualde sagaces & ingeniosi, miserunt homines qui se occulte immerserunt in aquã, & sub naui, in qua erat Mango, constiterunt tã diu, quoad nauem illam in locis pluribus perforarunt. Aqua quidẽ diu noctúq; paulatim per foramina ingrediebatur in nauem, nec aliquis perpendebat, quousque lignum funditus est demersum, & Mango Can fuit continuo suffocatus. Tartari uero qui cum eo uenerant, redeuntes fratrem suum Cobila Can in dominum elegerunt: & iste * Cobila Can XLII annis tenuit imperium Tartarorum. Christianus fuit, & fundauit quandam ciuitatem quæ uocatur Ions, in regno Cathay, quæ maior est Roma, ut dicitur. Et in illa ciuitate moram traxit Cobila Can Imperator Tartarorum, usque ad ultimum diẽ uitæ suæ. Sed dimisso Imperatore Tartarorum, de tribus filiis Hoccota Can, & de Haolono, & suis hæredibus sumus aliqua narraturi.

Cublai in M. Paulo.

De Iochi primogenito Hoccato Can. Cap. XX.

IOCHI primogenitus Hoccota Can, equitauit uersus occidentem cum tota gente illa, quam sibi dederat pater suus: inuenit quasdam regiones illas, & terras fertiles & amœnas, & in omnibus diuitiis opulentas, unde ibi tentoria sua fixit.

Digitized by Google

ſua fixit. Acquiſiuit igitur regnum Turqueſtan, & minorem Perſiam, uſque ad flumen Phiſon ſuum dominium ſe extendit: cum gente ſua traxit ibi moram ſemper, quæ multiplicatæ ſunt in diuitiis & perſonis, & hæredes ipſius Iochi uſque nunc ſucceſſiue illarum partium dominium tenuerunt. Et illi qui nunc tenẽt terras illas, ſunt duo fratres, quorum unus uocatur Capar, alter Doax & illi inter ſe diuiſerunt terras & gentes, & illas poſſident pacifice & quiete.

De Baydo ſecundo filio Hoccota Can. Cap. XXI.

BAYDO ſecundus filius Hoccota Can, cum Tartaris quos ſibi dederat pater ſuus, equitauit uerſus partes Septentrionales, quouſque peruenit ad regnũ Cumaniæ. Cumani uero, qui magnam habebant copiam armatorum, oppoſuerunt ſe Tartaris, credentes poſſe defendere terram ſuam. Sed demum fuerũt debellati, & fugerunt uſque ad regnum Vnguariæ, & adhuc ſunt multi Cumani ibidem habitantes. Poſtquam uero Baydo extra regnum Cumaniæ omnes fugauit Cumanos, ad regnum Caſſiæ ſe tranſtulit, & illud etiam ſubiugauit, & occupauit terram * Gaczariæ, & regnum Bulgariæ, & per uiam qua Cumani fu gerant, peruenit uſque ad regnum Vnguariæ. Poſt hæc iuerunt Tartari uerſus partes Alemaniæ, quouſque peruenerunt ad quoddam flumẽ quod labitur per ducatũ Auſtriacum. Tartari uero cogitauerunt tranſire per quendam pontem ibi factum. Sed dux Auſtriæ, & alii conuicini, munierunt pontem, unde Tartaris fuit tranſitus denegatus. Baydo quidem furore accenſus, præcepit quod omnes tranſirent, & ipſe fuit primus ingreſſus, exponens mortis periculo ſe & ſuos. Nam antequam poſſent ad aliam ripam fluminis peruenire, equi fuerant feſſi propter latitudinem fluminis & fortitudinem aquæ, unde Baydo ſubmerſus & ſuffocatus fuit cum magna quantitate ſuorum. Illi uero qui nondum ingreſſi fuerant aquas, hoc uidentes, magno dolore confuſi, redierunt ad regnum Caſſiæ & Cumaniæ, quæ occupauerant ut eſt dictũ. Deinde uero Tartari Alemaniam minime petierunt. Hæredes quidam prædicti Baydo ſucceſſiue terras quas acquiſiuerat, poſtmodum tenuerunt. Et ille qui dominium nunc tenet, uocatur Tochay, & uiuit pacifice & quiete.

Alias Raſciæ

De Gohagaday tertio filio Hoccota. Cap. XXII.

GOH AGADAY tertius filius Hoccota Can, cum Tartaris quos ſibi pater ſuus conceſſerat, equitauit uerſus meridiem uſque ad partes Indiæ minoris. Multa quidem inuenit deſerta, montes & terras aridas, & totaliter derelictas, quod illas regiones non potuit pertranſire, imò amiſit gentium & animalium maximam quantitatem. Tunc uero uertit ſe ad partes occidentis, & poſt multos labores peruenit ad fratrem ſuum Iochi, & quæ ſibi in uia acciderant enarrauit. Iochi uero compatiens fratri ſuo, de terris quas acquiſiuerat, ſibi & gẽti ſuæ partem benignam conceſſit, & illi duo fratres ſemper ſimul poſtea habitauerunt, & uſque nunc eorum hæredes in illis partibus commorantur: ita tamẽ quod hæredes minoris fratris reuerentiam portant hæredibus maioris, & contenti portionibus ſuis, ſimul uiuunt pacifice & quiete: & ſucceſſor Iochi qui nunc uiuit, uocatur Barachi

De Mango Can quarto Imperatore Tartarorum. Cap. XXIII

ANNO DOMINI M CCLIII rex Armeniæ dominus Haithonus

Digitized by Google

uidens quod Tartari fere ſubiugauerant omnia regna, regiones & terras uſque ad regnum Turquiæ, accepto conſilio ſapientum, cogitauit ad Imperatorem Tartarorum perſonaliter ſe tranſferre, ut facilius captare poſſet eius beneuolentiam & amorem, & ſecum inire pacis fœdus. Sed primo tranſmiſit dominum Sinibaldum Coneſtabulum regni Armeniæ fidelem ſuum, ut accepta ab Imperatore Tartarorum licentia, ſecurius poſſet ire. Vnde prædictus frater regis dominus Sinibaldus cum xeniis multis, & pulchra gentium comitiua, iuit ad dominum Tartarorum, & negotia pro quibus tranſmiſſus fuerat, optime adimpleuit. Veruntamen per ſpatium annorum quatuor traxit moram, antequam Armeniam remearet. Poſtquam uero rediit, regi ea quæ uiderat & fecerat ſeriosius enarrauit. Abſque igitur tarditate rex Armeniæ receſſit occulte, dubitabat enim cognoſci in terra Turquiæ, per quam ipſum tranſire modis omnibus oportebat: & ſicut deo placuit, Soldanus Turquiæ tunc fuit uiriliter debellatus per quendam ducem Tartarorũ, quem rex Armeniæ inuenit, & ſui notitiã ſibi dedit. Cúmque capitaneus ille intellexit de rege Armeniæ, quod ad Imperatorem iret, ſuſcepit illum honorifice & benigne, & fecit illum ſecure conduci uſq; ad regnum Cumaniæ, & ultra etiam portam ferri. Poſtea uero inuenit rex alios duces Tartarorum, qui fecerunt illum conduci per omnes terras & loca, quouſque peruenit ad Almalech, ubi Mango Can Tartarorum Imperator & dominus reſidebat. Gauiſus fuit Mango Can de aduentu regis Armeniæ, eo præcipue, quòd poſtquam Changius Can montem Belgiam tranſiuit, nullus magnus princeps ei uenerat in occurſum, & ideo cum magna beneuolentia & honore ſuſcepit eundem, dedítque ſibi de maioribus domus ſuæ, qui eum aſſociarent, & in omnibus honorarent. Et ipſe Imperator multas gratias fecit regi Armeniæ. Rex autem Armeniæ poſtquam per dies aliquos requieuit, ſupplicauit Imperatori, quatenus ſuper expeditione negotiorum pro quibus ad eum uenerat, intendere dignaretur, & daret ſibi licentiam redeundi. Imperator uero benigne reſpondit, quod omnia uota ſua libentiſſime adimpleret, & quod ualde gratum erat ſibi, quod ad imperium ſuum uenerat ſua ſpontanea uoluntate. Rex itaque ſeptem petitiones cum deliberatione formauit. Primo enim rogauit, ut Imperator cum gente ſua conuerteretur ad fidem Chriſti. ſectis aliis omnibus derelictis, & ſe facerent baptizari. Secundo petiit, quod pax & amicitia perpetua inter Chriſtianos & Tartaros firmaretur. Tertio requiſiuit, quod in omnibus terris quas Tartari acquiſiuerant, & quæ acquirerent, omnes eccleſiæ Chriſtianorum & clerici illarum, ſiue laici, ſiue religioſi, ab omni ſeruitute & datia eſſent liberi & exèmpti. Quarto requíſiuit, ut terram ſanctam & ſanctum ſepulchrum domini de manibus Saracenorum auferret, & reſtitueret Chriſtianis. Quinto, ut intenderẽt ad deſtructionem Caliphi de Baldaclz qui erat caput & doctor ſectæ perfidi Mahumeti. Sexto requiſiuit, ut ſibi concederetur priuilegium ſpeciale, quod à quibuſcunque Tartaris, præcipue regni Armeniæ propinquioribus auxilium imploraret, ſibi dare omni mora poſtpoſita tenerentur. Septimo requiſiuit, quòd omnes terræ iuriſdictiones regni Armeniæ, quas Saraceni occupauerant, & in manus Tartarorum poſtmodum redierant, regi Armeniæ reſtituerentur: illas omnes quas rex acquirere poſſet contra

Regis Armeniæ ad Imp. Tartarorũ petitiones. 7

Saracenos

Digitized by Google

Saracenos illos, haberet & teneret pacifice & quiete. Mango Can ergo petitionibus regis Armeniæ intellectis, ſuos fecit proceres & conſiliarios conuocari, & regi Armeniæ in ſua præſentia conſtituto, coram omnibus aſtantibus ſic reſpondit, Quoniam rex Armeniæ de longinquis partibus ad imperium noſtrũ uenit non compulſus, ſed ſua propria uoluntate, decet imperatoriam maieſtatẽ ſuis ſupplicationibus annuere, in his præcipue, quæ ſunt licita & honeſta. Vobis itaque regi Armeniæ taliter reſponſurus ſum, quòd preces ueſtras acceptamus, & omnes faciemus cũ dei beneplacito adimpleri. Primo quidem ego Imperator & dominus Tartarorum me faciam baptizari, tenebo fidem quã tenent hodie Chriſtiani, & omnibus aliis ſub meo imperio conſtitutis conſulam quod faciant illud idem, non tamen intendendo uiolentiam facere alicui. Ad ſecundam requiſitionem ueſtram taliter reſpondemus, Quia uolumus quod pax perpetua uigeat inter Tartaros & Chriſtianos, ita tamen, quod uos principalem fideiuſſorem conſtituere debeatis, quod Chriſtiani pacem & concordiam erga nos ſicut nos erga ipſos inuiolabiliter obſeruent. Volumus etiã, quod omnes Chriſtianorum eccleſiæ, & clerici Chriſtiani, cuiuſcunque conditionis exiſtant, ſeculares ſiue religioſi gaudeant in omnibus terris noſtri imperii priuilegio libertatis, nec liceat alicui ex eis inferre moleſtiam quoquo modo. Super facto terræ ſanctæ dicimus, quoniam ſi poſſemus commode, perſonaliter ueniremus ob reuerentiam domini noſtri Ieſu Chriſti, ſed quia multum habemus in iſtis partibus expedire, fratri noſtro Haolono dabimus in mandatis, quod negotium iſtud ſicut decet, ducat per omnia ad effectum. Eruet enim ciuitatem Hieruſalem, & totam terram ſanctam de manibus paganorum, & illam reſtituet Chriſtianis. Super facto Caliphi de Baldaclz nos dabimus in mandatis Baydo capitaneo Tartarorum, qui ſunt in regno Turquiæ, & aliis, quæ circa illas regiones inueniuntur, quod omnes obedire debeant fratri noſtro, & uolumus quod ipſe deſtruat Caliphum tanquam noſtrum capitalem & peſſimum inimicum. De priuilegio uero illo, quod quærit habere rex Armeniæ ſuper habendo ſubſidio Tartarorum, uolumus quod illud dictetur iuxta ſuam plenariam uoluntatem, & illud faciemus libentiſſime confirmari. Vltimo uero de eo, quod rex Armeniæ requirit, quatenus terras regni ſui per Saracenos ablatas, & poſtmodum per Tartaros occupatas, ſibi reſtitui faciamus, hoc etiam concedimus liberaliter & libenter, & uolumus quod frater noſter Haolonus omnes dictas terras reſtituat ſine mora: & ulterius uolumus & mandamus, quod de terris quas acquiſiuimus, plana caſtra dicto regi in augmentum & tutelam regni ſui de ſpeciali gratia concedantur.

Imp. Tarta. reſponſio.

De Mango Can, qualiter baptizatur in Chriſto. Cap. XXIIII.

POSQVAM igitur Mango Can petitiones regis Armeniæ liberaliter adimpleuit, & confirmauit per priuilegia mihi facta continuo uoluit baptiſmatis recipere ſacramẽtum, unde baptizatus fuit per manus cuiuſdam epiſcopi, qui erat cancellarius regni Armeniæ, & omnes illi de domo ſua fuerunt etiam baptizati, & multi alii utriuſq; ſexus nobiles & magnates, & ordinauit de illis qui ſequi debebant Haolonum fratrẽ ſuum, pro ſubſidio terræ ſanctæ. Equitauerũt

Digitized by Google

ergo Haolonus & rex Armeniæ ambo simul, quousque transierunt magnũ flumen Phison. Haolonus quidem cum suo exercitu copioso inuasit regiones & terras undique, & antequam sex mensium spatium laberetur, totũ regnum Persarum, quia carebat domino & rectore, fuit faciliter subiugatum, cepítque Haolonus absque resistentia omnes terras, usque ad terram Assassinorum. Isti uero Assassini, sunt homines infideles, nullam habẽtes legem, uel fidem, nisi sicut eorum princeps & dominus instruebat, qui Sex montium uulgariter dicebatur, ad cuius beneplacitum & mandatum, morti se sponte & faciliter offerebant. Habebant enim præfati Assassini, quoddam inexpugnabile castrum, quod Tigado dicebatur. Erat autem illud castrum omnibus necessariis præmunitum, & ita forte, quod à nulla parte timebat insultum. Præcepit itaque Haolonus cuidã duci, ut assumeret decem milia Tartarorum, quæ dimisit in custodia regni Persarum, quod subiugauerat, ut est dictum, quibus castrũ illud obsideret, & quousque illud caperet, non discederet ullo modo. Vnde prædicti Tartari in obsidione illius castri steterunt per uiginti septem annorum spatium tam hyeme quàm æstate: finaliter uero Assassini dediderunt castrum propter defectum uictualium, & non propter penuriam uictualium uel alia ratione. Eo uero tempore, quo Haolonus uacabat circa custodiam regni Persarum, & obsidionem castri Assassinorum, rex Armeniæ ab eo accepit licentiam redeundi, quia longo tempore steterat extra regnum. Haolonus itaque licentiam dedit regi, & eidem contulit magna dona, & insuper mandauit præcipiendo Baydo, qui in regno Turquiæ, quod occupauerat residebat, ut regẽ Armeniæ conduci faceret secure usque ad introitum regni sui. Cuius mandatum fuit per omnia adimpletum, & sic post spatium trium annorum & dimidium reuersus fuit rex Armeniæ sospes & hilaris per gratiam Iesu Christi.

De Haolono fratre Mango, qui destruxit Assyrios, & introiuit in regnum Persarum pro fide Christi. Cap. XXV

POSTQVAM uero Haolonus de custodia regni Persarum, sicut erat decens & rectum, ordinauit, transtulit se ad quandam Armeniæ prouinciam, quæ uocabatur Sorloch: ibi tota æstate dedit se solatio & quieti: & ipse quoque hyeme ueniente obsedit ciuitatem Baldach, in qua erat Caliphus, qui magister erat & doctor sectæ perfidi Mahumeti, fecítque Haolonus ad exercitum conuocari triginta milia Tartarorum, qui erant in regno Turquiæ: & postquam congregauit undique gentem suam, insultari fecit ante littus ciuitatis, quæ uelociter absque nimio moræ dispendio fuit capta. Caliphus quidem captus uiuus adductus fuit ante præsentiam Haoloni: & inuenti fuerunt in Baldach tantæ diuitiæ, quod uix credendum esset, esse totidem in residuo huius mundi. Capta autem fuit ciuitas Baldach anno domini M CC LVIII.

De Haolono, qualiter cepit ciuitatem Baldach, & destruxit Caliphum summum Pontificem Saracenorum. Cap. XXVI.

POSTQVAM uero Haolonus de ciuitate Baldach fecit omnia quæ uolebat, iussítque Caliphum ante se adduci, & præcepit quod ante se totum eius thesaurũ poneret. Tunc uero Haolonus interrogauit Caliphum dicẽs, Cognoscísne totum fuisse tuum quod uides? Vtique, ait ille. Haolonus dixit, Quare tu tanto

Digitized by Google

tu tanto thesauro non conuocabas stipendiarios & uicinos, ut te & terram tuam tuerentur à potentia Tartarorum? At ille respondit, Quoniam credebam satis sufficere gentem meã. Tunc dixit Haolonus Calipho, Tu diceris doctor omniũ credentium in falsa secta Mahumeti, & à tuis munerabaris: talis ergo magister & tantus aliis cibis cibari non debet: unde tibi damus in cibum ista omnia pretiosa, quæ tantum dilexisti & cum magna auiditate custodisti: & præcepit ponere Caliphum in una camera, & ante ipsum proiici margaritas & aurum, ut de illis comederet quantum uellet: & præcepit, ne aliquis cibus daretur, aut potus alius propinaretur eidem: & sic morte pessima miser ille & auarus miserabilem uitam finiuit: nec unquam Caliphus postea extitit in Baldach.

De morte Caliphi. Cap. XXVII.

POSTQVAM uero Haolonus subiugauit Baldach, & terras alias circumcirca, prouincias diuisit per duces & rectores, sicut suæ placuit uoluntati, & præcepit, quòd ubique Christiani tractarentur benigne, & quòd eis castrorum & ciuitatum custodiæ traderentur. Saracenos quidem iussit ponere in maxima seruitute. Haolono quidem erat uxor Christiana, nomine Doucoscaron, & fuit de progenie illorum regum qui uenerunt ab oriente uisa stella natiuitatis domini, & ista domina deuotissima Christiana in perpetuum licentiam diruendi templa Saracenorum petiebat, & inhibendi, ne solennitas fieret in nomine Mahumeti, & fecit Saracenorum templa funditus deuastari, & in tantam seruitutem posuit Saracenos, quòd non erant ausi ulterius apparere.

De persecutione sacerdotum in lege Mahumeti. Cap. XXVIII.

POSTQVAM uero Haolonus requieuit per spatium unius anni, tunc misit ad regnum Armeniæ, quod ueniret cum gente sua ad ciuitatem Rohais in regno Mesopotamiæ: quoniam intendebat ire ad terram sanctam, ut illam redderet Christianis. Vnde rex Haithonus bonæ memoriæ, iter suum arripuit cum magna proborum armatorum uirorum, equitum & peditum comitiua: quia tunc temporis regnum Armeniæ in tam prospero statu erat, quòd facere poterat duodecim milia equitum, & quadraginta milia peditum armatorum: & ego qui hoc tempore meo uidi, possum perhibere testimonium ueritati. Cúmque rex Armeniæ uenisset, sicut mãdauerat Haolonus, & super negotio terræ sanctæ colloquiũ simul habuisset, ait rex Armeniæ Haolono, Domine, Soldanus Halappi tenet totius regni Syriæ principatũ, in quo quidem regno sancta Hierosolymitana ciuitas inuenitur: & postquã intenditis terram sanctam acquirere, sicut mihi uidetur, primitus est Halappi ciuitas obsidenda, quæ totius regni Syriæ est caput & magistra: nam si ciuitas Halappi uestro subditur dominio, alias terras omnes poteris faciliter obtinere. Consilium itaque regis Armeniæ placuit Haolono: unde fecit obsidere ciuitatem Halappi, quæ erat fortissima ciuitas, muris circummunita, habitata, plena populis, & diuitiis opulenta. Haolonus quoque cum meatibus subterraneis, cum onagris, arcubus & balistis, & aliis generibus armorum uariis & diuersis, inuadi fecit undique sic uiriliter ciuitatem, quòd licet inexpugnabilis uideretur, ipsam tamen uiolenter nouem dierum termino occupauit. In ipsa quidem ciuitate Halappi tantam diuitiarum incredibilem multitudinẽ inuenerunt, quod uix esset credendum. Erat autem quoddam

Halappis Syriæ metropolis.

Digitized by Google

caſtrum in medio ciuitatis, quod ſe tenuit per undecim dies poſtquam ciuitas iam extiterat occupata: demum uero per meatus ſubterraneos fuit captum: & capta fuit ciuitas Halappi, & deinde regnum Syriæ per Haolonum anno domini M CCXL.

De Haolono qualiter cepit ciuitatem Halappi & Damaſcum, & acquiſiuit terram ſanctam uſque ad deſertum AEgypti. Cap. XXIX.

QVANDO uero Soldanus Halappi, qui uocabatur Melecnaſer, qui tunc erat in ciuitate Damaſci, intellexit quod ciuitas Damaſci capta fuerat cum filiis & uxore, qui erant ibidem, neſciuit ad conſilium ponere ſeipſum, niſi quod ad pedes Haoloni uenit, miſericordiam implorando: ſperabat enim per hoc, quod ſibi uxor & filii redderentur, & pars aliqua ad ſuum dominiũ tenendum: ſed Soldanus fuit in ſua opinione deceptus: quoniam Haolonus ad regnum Perſarum deſtinauit ipſum cum filiis & uxore, ut abſque inquietatione dominium Syriæ obtineret. His itaque ſic peractis, de ſpoliis acquiſitis in captione ciuitatis Halappi, regi Armeniæ Haolonus contulit magnam partem, & de terris etiam quas occupauerat, regi quamplures conceſſit. Vnde rex Armeniæ accepit plura caſtra regno ſuo uicina, & illa fecit muniri ad ſuam liberam uoluntatem. Poſt hæc Haolonus miſit per principem Antiochiæ, qui regis Armeniæ gener erat, dona, & ipſum principem plurimum honorauit, & dedit ſibi priuilegia gratioſa, & omnes terras ſuæ iuriſdictionis, quas occupauerant Saraceni, & quæ ad ſuum dominium redierant, iuſſit quòd principi redderentur libere & quiete. Et poſtquam Haolonus ordinauit ea quæ fuerant ordinanda, circa negotia ciuitatum & terrarum quas occupauerat, dum intenderet ſe tranſferre ad regnum Hieroſolymitanum, ut terram ſanctam liberaret de manibus, & illam reſtitueret Chriſtianis: Et ecce nuntius uenit tertia die, noua ferens de obitu fratris ſui, & narrauit qualiter poſt obitum Mango Can uacauerat imperium Tartarorum, quod eius quotidie præſtolabatur aduentus, ut ipſum in ſede ponerẽt fratris ſui. Haolonus quidem intellectis rumoribus de obitu fratris ſui, fuit ineffabili triſtitia circumuentus, unde ulterius non proceſſit, ſed ordinauit quendam ſuum ducem, nomine Guiboga, & dimiſit ipſum cum decem milibus Tartarorum in cuſtodiam regni Syriæ, & præcepit, quòd terram ſanctam acquireret & reſtitueret Chriſtianis. Quo facto, Haolonus feſtinanter receſſit, uerſus partes orientis dirigens ſuos greſſus, & dimittens in Thauniſio natum ſuum, per dietas ſuas proceſſit.

De Cobila Can quinto Imperatore Tartarorum, Cap. XXX.

SED ANTE QVAM ad regnum Perſarũ peruenisſet, ecce ſibi nuntii quidam occurrerunt, qui narrauerunt qualiter omnes proceres & maiores fratrem ſuum Cobila Can poſuerant in ſede imperatoria Tartarorum: quo audito Haolonus dum in Thauniſio moraretur, ecce nuntii uenerunt ad eum, qui retulerunt ſibi, quòd Barcat cum maximo apparatu incedens, intenderet hæreditare ſi poſſet. His quoque rumoribus intellectis Haolonus, continuo gentem ſuam congregauit, & obuiauit inimicis ſuis ſuper quodam flumine congelato, ibíq; fuit ingens prælium inchoatum. Propter multitudinem gentium & equorum glacies rupta eſt, & ſubmerſi fuerunt tam ab una parte quàm ab alia triginta milia Tartarorum. Exercitus uero utriuſque partis abſque alio proceſſu redierunt

Digitized by Google

dierunt triſtes propter amiſſionem ſuorum, Guiboga uero, quem Haolonus dimiſerat in regno Syriæ, & in prouincia Palæſtinæ, terras illas tenuit pacifice, & diligebat multum Chriſtianos. Nam ipſe fuerat de progenie trium regum, qui uenerunt natiuitatem domini adorare. Cúmque dictus Guiboga ſolicite laboraret, ut terram ſanctam reduceret in potentiam Chriſtianorum, ecce diabolus inter ipſum & Chriſtianos illarum partium ſemen ſcandali & diſcordiæ ſeminauit, & hoc accidit tali modo: in terra enim de Belfortis, quæ eſt de dominio ciuitatis Sidonenſis, erant plures uillæ, in quibus Saraceni certum cenſum Tartaris exhibebant, unde accidit, quòd certi homines Sidonis & de Belfortis congregati, in unum iuerunt ad uillas Saracenorũ & caſalia, & deprædauerunt eos, plures interfecerunt Saracenos, alios uero cum magna multitudine beſtiarum ducebant cum præda. Quidam uero nepos Guibogæ, qui ibi prope morabatur, cum parua equitum comitiua ſequutus eſt celeriter Chriſtianos, qui talia fuerant operati, ut diceret ex parte auunculi ſui, quòd dimitterent prædam. Quidam ex ipſis Chriſtianis irruerunt in eum & occiderunt eum, & quoſdam alios Tartaros cum eodem, & noluerunt reſtituere prædam. Quando Guiboga intellexit, quòd Chriſtiani interfecerant nepotem ſuũ tali modo, confeſtim equitauit & cepit ciuitatẽ Sidonienſem, & deſtruxit magnam partẽ murorũ, paucos perdidit Chriſtianos, qui ad inſulam fugerãt, nunquã tamen poſtea de Chriſtianis Syriæ Tartari fiduciã habuerunt, neq; Chriſtiani Tartaris ſunt confiſi: poſtea uero Tartari pulſi fuerunt de regno Syriæ per potentiam Saracenorum, ſicut inferius exprimetur.

De morte Haoloni, & qualiter Soldanus recuperauit terrã Syriæ & AEgypti. Cap. XXXI.

INTEREA quoque dum Haolonus haberet guerram cum Bartat, ſicut ſuperius eſt expreſſum, Soldanus AEgypti ſuo exercitu congregato, egreſſus eſt de AEgypto, & uenit ad prouinciam Palæſtinæ, & in quodam loco uocato Henyaleclz, prælium cum Guiboga capitaneo Tartarorum commiſit, & idem Guiboga fuit debellatus & occiſus in bello. Tartari uero, qui de prælio illo euadere potuerunt, iuerunt in Armeniam, & ex tunc regnum Syriæ ſub poteſtate Saracenorum fuit totum redactum, præter aliquas ciuitates Chriſtianorũ poſitas prope mare. Quando uero Haolonus intellexit de Soldano AEgypti, qui regnum Syriæ inuaſerat, & fugauerat gentem ſuam, continuo ſuum exercitum congregauit, & miſit ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Chriſtianos partium orientis, ut uenirent parati contra Soldanum AEgypti & alios Saracenos. Cúmque Haolonus iam ſuum exercitum congregaſſet, inuaſit eum quædam infirmitas, quæ eum detinuit per ſpatium quindecim dierum, & ex illa infirmitate obiit Haolonus: cuius rei cauſa terræ ſanctæ negotium iam incœptum, fuit taliter perturbatum poſt obitum Haoloni. Abaga filius eius tenuit dominiũ patris ſui, & rogauit Cobila Can Imperatorem auunculum ſuum, ut ipſum in dominio ſuo confirmaret, & hoc fecit libenter: unde uocatus fuit Abaga, & cœpit dominari anno domini M CCLXIIII.

De Abaga filio Haoloni, qui patri in imperio ſucceſſit. Cap. XXXII.

ABAGA fuit prudens, & dominium ſuum proſpere gubernauit, & fuit in

Digitized by Google

omnibus fortunatus, præter in duobus, unum uidelicet, quia noluit effici Christianus, ſicut extiterat pater ſuus, imò colebat idola, & fidem dabat preſbyteris idololatriæ. Aliud, quia ſemper guerram habuit cum uicinis: & propter hoc Soldanus fuit longo tempore in quiete, & ex hoc Saracenorum potentia multũ creuit. Tartari uero qui euadere poterant, de terris Tartarorum fugiebant ad Soldanum, ut euitarent grauia onera quæ eis Tartari imponebant: propterea Soldanus fecit quandam magnam ſagacitatem, quia miſit nuntios per mare ad Tartaros, in regno Cumaniæ, & regno Ruſſiæ, & fecit cum illis Tartaris compoſitionem & pactum, uidelicet, quòd quandocunq; Abaga moueret guerram contra terram AEgypti, quod ipſi inuaderent terram ſuam, & promiſit dare magna dona eis: & hoc modo Abaga non poterat inuadere terrã AEgypti: & Soldanus ſine contradictione cuiuſquam potuit inuadere Chriſtianos, & terras Syriæ faciliter occupare: unde Chriſtiani amiſerũt ciuitatem Antiochiæ, & alia plura caſtra quæ in regno Syriæ poſſidebant.

De Soldano AEgypti, qualiter debellauit regem Armeniæ, & unum de filiis eius cepit, alterum occidit. Cap. XXXIII.

PRAETEREA Benedeclar Soldanus AEgypti ita extitit fortunatus, quod poſtea regnum Armeniæ conquaſſauit. Nam accidit, quod rex Armeniæ cum magna gente iuerat ad Tartaros, & Soldanus hoc ſciens, cogitauit inuadere regnum Armeniæ, unde miſit quendam capitaneum ſuum loco ſui, cui tradidit gentem ſuam. Filii autem regis Armeniæ ſcientes Saracenorum aduentum, congregatis omnibus qui poterant arma ferre in confinibus regni, obuiauerũt AEgyptiis, cum quibus uiriliter pugnam inierunt: finaliter tamẽ fuit Armeniorum exercitus debellatus: ex duobus filiis regis, alter fuit captus, alter uero occiſus in bello. Saraceni itaque per regnum Armeniæ diſcurrentes, ferro totam planiciem deuaſtarunt, & bona infinita inde aſportarunt in Chriſtianorum maximum detrimentum. Exinde uero inimicorum potentia multum creuit, & regis Armeniæ poſſe fuit mirabiliter diminutum. Rex uero Armeniæ, qui ſemper ſolicite conabatur ad deſtructionem infidelium toto poſſe, intellectis infeliciſſimis rumoribus regni ſui, fuit animo mirabiliter perturbatus, & die noctúq; cogitabat qualiter Saracenis poſſet inferre grauamen, unde multoties inducebat Abagan & Tartaros ad deſtructionem ſectæ perfidi Mahumeti, & Chriſtianorum ſubſidium & iuuamen: ſed Abaga propter guerram quam habebat quotidie cum uicinis, ſe ſæpius excuſabat. Rex Armeniæ uero perpendens, quod non poterat ad præſens habere ſubſidium Tartarorum, miſit ſuos nuntios ad Soldanum AEgypti, & treugas cum ipſo iniuit & firmauit, hoc faciens, ut de Saracenorum carceribus poſſet redimere natum ſuũ. Vnde Soldanus promiſit regi, quod ſi ſibi redderet quendam ſuum ſocium nomine Sangolaſcar, qui captiuus penes Tartaros tenebatur, & ſibi reſtitueret caſtra ciuitatis Halappi, quæ occupauerat tempore Haoloni, ipſe filium reſtitueret priſtinæ libertati. Soldanus itaque reſtituit filiũ regis, & recepit ſocium ſuum, & rex reſtituit Soldano caſtrum de Tempeſaclz, & alia duo caſtra fecit dirui, ad requiſitionem Soldani, & hoc modo filius Armeniæ regis fuit de carceribus liberatus. Poſt hæc uero rex Haithonus, bonæ memoriæ, qui XLV annis regnum tenuerat, & multa bona fecerat Chriſtianis regnum

Digitized by Google

gnum & dominium ſuum contulit & conceſſit filio ſuo Dn. Tiuono, de AEgypti carceribus liberato: & ipſe renuntians pompis huius ſeculi, eſt religionem ingreſſus, & uocatus fuit Macarius, mutato proprio nomine, ſecundum conſuetudinem Armenorum, qui quando ingrediuntur religionem, mutari faciunt ſibi nomen. Et poſt modicum temporis ſpatium rex Haithonus requieuit in pace, anno domini MCCLXX.

De Abaga, qualiter introiuit AEgyptum, & deſtruxit Turquiam. Cap. XXXIIII.

ILLE AVTEM rex Armeniæ ſupra nominatus fuit ſapiens atque prudens, & ſuum regnum prouide gubernauit, dilectus fuit ualde tam à ſua gente quàm à Tartaris, & ex toto anno ſtuduit deſtruere Saracenos, unde ſuo tempore accidit, quod Abaga pacem compoſuit cum uicinis ſuis, qui longo tempore ſibi fuerant inimici. Tunc uero temporis Soldanus AEgypti ingreſſus fuit regnum Turquiæ, & ibi multos Tartaros interfecit, & de pluribus uillis fugauit eoſdem. Nam quidam Saracenus, qui Paruana uocabatur, erat in regno Turquiæ Capitaneus Tartarorum, & iſte rebellis effectus contra Abagan, conabatur Tartaros omnes perdere & fugare. Abaga uero hoc audiens, equitauit ita propere, quod quadraginta dietas in quindecim dierum ſpatio peregerit. Soldanus AEgypti audiens aduentum Tartarorum, ſubito de regno Turquiæ receſſit, nec fuit auſus ulterius expectare, non tamen potuit ita celeriter arripere iter ſuum, quin Tartari qui uelociter ſequebantur, attingerent exercitus ſui finem, in introitu regni AEgypti in quodam loco, uocato Paſblanclz. Irruentes itaque Tartari in poſteriori cuſtodia exercitus, ceperunt duo milia equitum Saracenorum, & diuitias multas acquiſiuerunt, & ceperunt etiam quinque milia domos Cordinorum, qui in illa regione degebant. Perueniente uero Abaga uſque ad confines terræ AEgypti, conſultum erat ſibi, ne ultra progrederetur propter æſtum: terra enim illa eſt calida ultra modum, & Tartari, & eorum animalia, quæ à longe uenerant feſtinanter, non potuiſſent pondus ferre laboris & æſtus: unde Abaga rediit in Turquiam, & fecit diſſipari & deſtrui omnes terras, quæ rebelles extiterant & reddiderant ſe Soldano. Paruanam uero proditorem cum ſuis ſequacibus iuxta morem Tartarorum per medium fecit ſcindi, & iuſſit quod in omnibus cibis quos erat comeſturus, poneretur de carne illa Paruanæ proditoris, de qua comedit Abaga, & dedit ſuis proceribus comedendum, & talem ultionem ſumpſit de Paruana proditore rex Abaga.

De Soldano AEgypti mortuo per uenenum. Cap. XXXV.

POSTQVAM ergo Abaga de regno Turquiæ ſua uota compleuit, & Tartari fuerunt repleti prædis & diuitiis, quas acquiſiuerant contra rebelles Saracenos, uocauit ad ſe regem Armeniæ, & ſibi obtulit regnũ Turquiæ, eo quod pater ſuus & ipſe ſemper ſe geſſerant fideliter erga dominium Tartarorum. Rex uero Armeniæ tanquam ſapiens & diſcretus, de tanto dono obtulit Abaga multas grates, & à retentione regni Turquiæ ſe curialiter excuſauit, aſſerens ſe non poſſe ſufficere ad duo regna commode gubernanda. Nam Soldanus AEgypti erat in integro poſſe ſuo, & ad grauamen regni Armeniæ toto conamine intendebat: quare ſatis ſibi facere uidebatur, ſi ad defenſionem regni Armeniæ

Digitized by Google

poterat consilium adhibere. Consuluit tamen rex Armeniæ, ut Abaga de regno Turquiæ taliter ordinaret antequam recederet, quòd de rebellione nullatenus dubitaret, & nulli Saraceno daret dominium in Turquia. Abaga quidem acceptauit regis consilium, & nunquã postea uoluit quòd Saraceni in illis terris dominium obtinerent. His itaque completis, rex Armeniæ requisiuit & rogauit, quòd Abaga uellet intendere ad liberationem terræ sanctæ, & ipsam eruendam de manibus paganorum. Hoc Abaga promisit facere toto posse, & consuluit, quod rex nuntios suos mitteret ad Papã, & ad alios dominos & principes Christianorum, pro subsidio terræ sanctæ, Abaga uero in regno Turquiæ ordinatis quæ fuerant ordinanda, ad regnum Coroston, ubi familiam suam dimiserat, est reuersus. Benedeclar uero Soldanus AEgypti, cum Tartari damnum sibi intulerunt, fuit ueneno potatus, & subito obiit in Damasco: de quo Christiani partium orientis fuerunt ualde gauisi, & Saraceni cœperunt multipliciter contristari. Nam post mortem Soldani non habuerunt tam bonum Soldanum, ut Saraceni communiter afferebant. Quidam uero filius suus Meleclzsait nomine successit in dominio: sed post modicum temporis spatium de dominio fuit expulsus per quendam qui uocatus fuit Ersi, qui uiolenter dominium usurpauit, & constituit se Soldanum.

De Mangodanior duce Tartarorum, qualiter aufugit de pugna propter timorem. Cap. XXXVI.

TERMINO itaque ueniente, in quo Abaga debuit & potuit guerram mouere contra Soldanum AEgypti, ordinauit quod Mangodanior frater suus ad regnum Syriæ, cum triginta milibus Tartarorũ se transferret, & si forte Soldanus ueniret belliger contra eum, ipsum uiolenter debellaret, & si Soldanus uitaret prælium, occuparet terras & castra, & custodiendas traderet Christianis. Quando Mangodanior itaque per dietas suas processisset, quousque Armeniæ appropinquauit, tunc misit pro rege Armeniæ, qui continuo uenit cum pulchra equitum comitiua, & ingressi fuerunt regnum Syriæ, & iuerunt totam prouinciam deuastando usque ad ciuitatem Hames, quæ Camella hodie appellatur à pluribus, & est sita in medio regni Syriæ, ut fertur. In facie uero illius ciuitatis est quædam planicies ualde pulchra, ibíq; Soldanus AEgypti congregabat posse suum, intendens cum Tartaris præliari. Saraceni itaque ex una parte, & Christiani cum Tartaris ex aduerso ingens prælium iniuerunt. Rex itaque Armeniæ cum Christianis ducebat & regebat exercitus dextrum cornu, unde ipse inuasit sinistrum cornu exercitus Soldani, & fugauit inimicos usque ad ciuitatem Hames per tres dietas longas & ultra uiriliter. Almach etiam quidam Tartarorum, aliam partem exercitus Soldani uiriliter debellauit, & per tres dietas Saracenos fugauit, quousque peruenit ad quandam ciuitatem quæ uocatur Tara. Cúmq; crederent Soldani potentiam fuisse contritam, & ecce Mangodanior, qui nunquam uiderat discrimina præliorum, de quibusdam Saracenis, Bedinnis lingua Arabica nominatis, absque rationali causa timens retrocessit, campum uictoriæ derelinquens, dimisitque regem Armeniæ & alium ducem suum qui inimicos fuerant persequuti. Quando uero Soldanus, qui omnia crediderat amisisse, uidit campum belli uacuũ & totaliter derelictum, ascendit quendam monticulum cum qua-

Digitized by Google

cum quatuor armatis firmiter ibi ſtando. Rex uero Armeniæ rediens de conflictu, cum non inueniſſet in campo Mangodanior, fuit plurimum ſtupefactus, cogitans uiam quam gradiebatur, poſt ipſum tenuit greſſus ſuos. Almach uero prædictus, qui perſequutus fuerat Saracenos quos fugauerat, per biduum expectauit, ſperans dominũ ſuum Mangodanior poſt ipſum, ſicut debuit, equitaſſe, ut inimicos & prouinciam ſubiugaret, de quibus fuerãt uictoriam conſequuti, Cognita uero ueritate, de receſſu Mangodanior, poſt ipſum ire feſtiuauit, uictoriam derelinquens, & inuenerunt Mangodanior ſuper littore fluminis Eufratis expectantem. Poſt hæc Tartari ad eorũ prouinciam ſunt reuerſi. Rex uero Armeniæ cum gente ſua in illo itinere paſſus fuit multa incõmoda & labores. Nã propter uiarum longitudinem, & penuriam pabulorum equi Chriſtianorum regni Armeniæ fuerunt totaliter fatigati, quod incedere non uolebãt: & ſic ſeparatim Chriſtiani per deuia incedentes, à Saracenis qui degebant in illis partibus ſæpius inueniebantur, & abſq; miſericordia cædebantur, unde maior pars totius exercitus regni Armeniæ amiſſa fuerat, & proceri quaſi omnes. Et hoc infortunium Mangodanior accidit an. M CCLXXXII. Poſtquã uero Abaga Can hæc omnia intellexit, congregauit undique gentem ſuam, & cum iam eſſet paratus contra Saracenos pocedere toto poſſe: & ecce quidam filius diaboli Saracenus uenit ad regem Perſarum, & quibuſdam qui Abaga familiariter ſeruiebant, contulit multa dona, & cum eis taliter ordinauit, quod una die Abaga & fratri ſuo Mangodanior uenenum mortiferum propinaretur, ex quo ambo, proh dolor, exceſſerunt è uita in octo dierum ſpatio: per illos eoſdã, qui ſcelus iſtud perpetrauerant, fuit primo comperta ueritas huius rei, & ſic obiit Abaga Can anno domini M CCLXXXII.

De Tangodor ſecundo filio Haoloni, qui ſucceſſit Abaga in regno. Cap. XXXVII.

POST obitum Abaga Can congregauerunt ſe Tartari, & conſtituerunt dominum ſuper eos, quendam fratrem Abaga, qui Tangodor uocatur, & alios fratres ſuos præceſſerat. In diebus quidem iuuentutis ſuæ datum fuit ſibi baptiſmatis ſacramentum, & uocatus fuit in baptiſmate Nicolaus. Sed poſtquam fuit ætate perfectus, propter ſocietatem Saracenorum quam dilexerat, effectus fuit peſſimus Saracenus, & renuntians fidei Chriſtianæ, Mahumet Can uoluit ſe appellari, & toto conamine ſtuduit facere quod omnes Tartari conuerterentur ad ſectam iniquitatis filii Mahumeti, & quibus uiolentiam inferre forſitan non audebat, dona, gratias, honores conferebat. Tempore iſtius igitur Mahumeti Can conuerſi fuerunt ad fidem Saracenorum Tartari infiniti, ſicut hodie euidenter apparet. Præcepit itaque iſte filius diaboli Mahumeti, omnes eccleſias Chriſtianorum dirui, & ne Chriſtiani auderant amplius celebrare legem & dogmata Chriſti. Faciebat publice prædicari Mahumeten, & Chriſtianos exules fecit ire, & in ciuitate Tauriſii fecit Chriſtianorum eccleſias totaliter deuaſtari. Miſit etiam ſuos nuntios ad Soldanum AEgypti, & firmauit pacis & concordiæ ſecũ fœdus, & promiſit quod omnes Chriſtianos qui in terris dominii ſui erãt compellerentur ad Saracenos, aut capitibus priuarentur: unde Saraceni fuerunt magna exultatione repleti: Chriſtiani uero triſtes & timidi incedebant, nec

Digitized by Google

eis aliud reſidebat, niſi dei miſericordiam inuocare: uidebant enim perſequutionem Chriſtianorum maiorẽ quàm unquã fuerat temporibus retroactis. Tranſmiſit etiam prædictus diabolus Mahumetes ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Chriſtianos, ut ad ipſum accederent ſine mora: ſed Chriſtiani cogitauerunt potius mori in prælio, quàm ſuis placere mandatis, quia neſciebant aliud remedium inuenire. Cúmque fideles Chriſtiani in tanta eſſent cordis amaritudine poſiti, quod mori potius quàm uiuere affectabant: ecce deus qui ſperantes in ſe nullatenus derelinquit, conſolamen tranſmiſit Chriſtianis omnibus. Nam quidam frater iſtius Mahumeti, & quidam eius nepos, nomine Argonus, fuerunt iſti Mahumeto propter mala opera ſua contrarii & rebelles, & ſignificauerunt Cobila Can maiori Imperatori Tartarorum, qualiter iſte Mahumetus anteceſſorum ſuorum ueſtigiis derelictis, effectus fuerat peſſimus Saracenus, Tartaros omnes quos poterat inducendo, ut efficerentur etiam Saraceni. Quo audito Cobila Can Imperator fuit plurimum perturbatus, unde Mahumeto præcipiendo mandauit, quatenus corrigere ſe deberet, & à malis operibus abſtinere, alioquin procederet contra ipſum. Ipſe quidem Mahumetes mandato Imperatoris intellecto, ira & indignatione fuit repletus, & quia nullus erat qui auderet ſuis uoluntatibus contraire, præter fratrem ſuum & prædictum nepotem ſuum Argonum, laborauit tantum diabolicus ille Mahumetus quod fecit interfici fratrem ſuum, & de nepote ſuo Argono intendens facere illud idem, iuit cum exercitu copioſo, ut ipſum caperet & teneret. Argonus uero qui contra potentiam inimici non poterat belliger apparere, montes petiit, & in quoddam caſtrum fortiſſimum introiuit. Idem uero iniquitatis filius Mahumetus dictum caſtrum obſedit, ſtans circumcirca cum ſuo exercitu infelici. Finaliter uero Argonus ſe reddidit Mahumeto cum pacis interiectis conditionibus, uidelicet, quod ſibi & ſuum dominum ſeruaret. Poſtquam Mahumetus Can tenuit Argonũ, tradidit eum coneſtabulo ſuo, & pluribus aliis magnatibus ſub cuſtodia concludendum. Et dum reuerteretur ad ciuitatem Tauriſii, ubi dimiſerat filios & uxores, dedit omnibus in mandatis, quod poſt ipſum incederent paulatim: coneſtabulo uero & quibuſdam aliis, in quibus præcipue cõfidebat, iuſſit quatenus nepotem ſuum occiderent, & occulte ſibi caput afferrent. His itaque taliter ordinatis, feſtinãter præcepit eis Mahumetus. Inter illos uero qui mandatum ſuſceperant tanti ſceleris adimplendi, inuentus fuit quidam potens uir, quem Abaga nutriuerat, pater ipſius Argoni, qui pietate motus, armis ſuſceptis, coneſtabulum Mahumeti, & omnes ſuos ſequaces nocte gladio iugulauit, & Argonum à mortis periculo liberauit, & conſtituit Argonum rectorem & dominum ſuper omnes. Vnde alii timore, alii uero amore obedientes fuerunt ſuis beneplacitis & mandatis. His itaque ſic peractis, Argonus cum comitiua ſuorum fidelium, fuit perſequutus celeriter Mahumetum, & antequam Tauriſium peruenirẽt, perſonaliter cepit illum, quem captum iuſſit per medium detruncari, & ſic fuit interfectus canis ille peſſimus Mahumetus inimicus fidei Chriſtianæ, antequam duorum annorum ſpatium in ſuo ſolio compleret.

De Argono

Digitized by Google

De Argono filio Abaga, qualiter fuit dominus Tartarorum post mortē Tangodor pessimi Saraceni. Cap. XXXVIII.

ANNO domini M CCLXXXV post necem pessimi Mahumeti, Argonus filius Abaga Can, primi Imperatoris, noluit se uocari Can, quousque haberet à maiori domino in mandatis: & super eo misit Argonus ad magnum Can nuntios speciales, quos magnus Can Tartarorum benigne suscepit, & honorifice tractauit, & de morte pessimi Mahumeti fuit plurimum consolatus, & transmisit de maioribus domus suæ, & Argonum in dominio confirmauit. Et extunc Argonus fuit ab omnibus Can uocatus, & fuit ab omnibus honoratus. Iste uero Argonus fuit aspectu pulcherrimus, & dominium suum tenuit uiriliter & prudenter, Christianos dilexit, & ipsos plurimū honorauit. Ecclesias quas Mahumetus dirui fecerat reparauit, unde accesserunt ad eum rex Armeniæ, & rex Georgiæ, & alii Christiani partium orientis, & supplicauerunt ei, quod consilium apponeret, & iuuamen, ut terra sancta liberaretur de manibus paganorū. Argonus quoque benigne respondit, quod libenter faceret quicquid posset ad honorem dei & fidei Christianæ, unde intendebat fœdus pacis componere cum uicinis, ut securius posset ire ad subsidium terræ sanctæ. Cúmque Argonus in hoc bono proposito perseueraret, pacem quærens cum uicinis, Ecce quarto anno sui dominii transmigrauit. Quidam uero frater eius nomine Regayto, sibi succesſit, sed fuit homo nullius ualoris, sicut inferius exprimetur.

De Regayto successore Argoni. Cap. XXXIX

ANNO domini M CCLXXXVIII post obitum Argoni Can frater eius Regayto nullam habebat legem uel fidem, ad arma erat penitus nihil ualens, totus erat deditus luxuriæ & peccato, & in omnibus ducebat tanquam brutum animal uitam suam, uentris ingluuiem satiando superfluis potibus atque cibis, per spatium sex annorum uixit in dominio: nihil aliud faciebat, unde per suam miseriam suis fuit exosus, & ab extraneis extitit uilipensus: finaliter fuit à suis proceribus suffocatus. Et post obitum suum factus fuit dominus quidam eius consanguineus, nomine Baydo: iste Baydo fuit in fide Christi fidelis, & rectus, & multas fecit gratias Christianis: sed dies uitæ suæ subito defecerunt, sicut inferius exprimetur.

De Baydo domino Tartarorum, & qualiter obierit. Cap. XL.

ANNO domini M CCXC post mortem Regayto, Baydo tenuit dominium Tartarorum: Iste Baydo tanquam bonus Christianus reædificauit ecclesias Christianorum, & præcepit, quod nullus auderet dogmata Mahumeti inter Tartaros prædicare. Et quia multiplicati erant ualde illi, qui sectam tenebant perfidi Mahumeti, moleste tulerunt mandatum Baydo, & ideo occulte miserūt nuntios ad Casanum, qui fuit filius Argoni, & promiserunt sibi dare dominiū, quod Baydo tenebat, & ipsum constituere dominum super eos, si uellet renuntiare fidei Christianæ. Casanus uero, qui parum curabat de fide, & qui dominium plurimum affectabat, promisit facere quicquid uellēt, & propter hoc Casanus fuit rebellis effectus. Baydo uero congregauit gentem suam, intendens Casanum capere & tenere: proditionem enim, quam gens sua sibi fecerat ignorabat. Cúmque ad campum belli ueniſſent, ecce omnes illi qui sectæ adhæserant

Digitized by Google

Mahumeti, relinquentes Baydo, fugerunt ad Casanum. Baydo quoque uidens se ab omnibus derelictum, fugam arripuit, credens euadere, sed persequentibus inimicis fugiendo interiit.

De Casano filio Argoni, qualiter dominium usurpauerit, & gestis eius. Cap. XLI.

POST mortem Baydo Casanus fuit factus dominus Tartarorum, initio sui dominii non audebat contraire his, quæ promiserat illis, qui eum in dominio posuerunt, qui Mahumeti sequebantur legem & sectam, & ideo se ostendit nimium Christianis. Sed postquam in sede dominii firmus fuit, cœpit honorare & diligere Christianos, multa fecit in uita sua ad commodum Christianorum, sicut in sequentibus audietis. Et primo destruxit quàm plures magnates qui suadebant ei, ut Saracenorum fidei adhæreret, & persequeretur undique Christianos. Post præcepit omnibus Tartaris, qui in dominio suo erant, quod essent armis & omnibus necessariis præmuniti, quoniam intendebant ingredi regnum AEgypti, & Soldanum destruere si ualerent, & hoc mandauit regi Armeniæ, & regi Georgiæ, & aliis Christianis partium oriẽtis. Verum uerno tempore adueniente, Casanus suum exercitum congregauit, & direxit gressus suos per uiam de Baldach cum exercitu copioso. Quando uero Casanus peruenit ad terras AEgypti, congregauit in simul gentem suam. Soldanus qui uocabatur Melecnaser, iamdudum de aduentu Tartarorum rumoribus intellectis, congregauit posse suum, & uenit ante ciuitatem Mames cum maximo apparatu, quæ ciuitas est sita in medio regni Syriæ, ut refertur. Cúmque Casanus intellexisset, quod Soldanus contra ipsum intenderet præliari, ad obsidionem ciuitatis uel castri noluit perdere tempus suum, sed recto tramite celeriter uenit ad locum ubi erat Soldanus, & se posuit ex aduersa parte per unam dictam in quibusdam pratis, in quibus erat abundantia pabulorum. Vnde præcepit Casanus omnibus suis, quod in illo campo essent, quousque equi requiescerent à labore quem passi fuerant in uia celeriter ueniendo. In societate uero Casani erat quidam Saracenus nomine Calphaclz, qui fuerat seruus Soldani, & fugerat ad Casanum propter metum Soldani, qui propter excessus intendebat illum carceribus mancipare. Iste Calphaclz à Casano receperat gratias & honores, & Casanus de eo plurimũ confidebat, sed tanquam proditor maledictus per literas notificauit Soldano & Saracenis consilium & intentionem Casani & misit qualiter Casanus morari intendebat in pratis illis, ut daretur requies equis suis, qui erãt mirabiliter fatigati, & consuluit Soldano quod properaret ad pugnã quamdiu aduersariorum equi erant fessi, quia faciliter posset de Tartaris uictoriã reportare. Soldanus AEgypti, qui apud ciuitatẽ Hames Tartaros proposuerat expectare, acquieuit tamen consilio proditoris, & cum electa multitudine suorũ equitauit festinanter, ut ex improuiso insultũ faceret in Casanum. Speculatores quidẽ exercitui Casani notũ fecerunt aduentũ Soldani. Casanus uero fecit edictũ ut omnes sui equitarent per acies ordinati, ut uiriliter reciperẽt inimicos. Casanus ergo leone audacior, cũ illis quos circa se inuenit: equitauit obuiã Saracenis, qui iam tantum appropinquauerãt, quod præliũ nõ poterat euitari. Et cæteri qui per campum erant dilatati: ut requiẽ darent equis, non

poterant

Digitized by Google

poterant ad ipſum accedere feſtinanter, unde Caſanus præcepit militibus qui ſecum erant de equis deſcendere, & de illis circuitum facere uelut murum & cum arcubus & ſagittis impeterent inimicos, qui laxatis habenis ad prælium propera bant. Tartari uero deſcenderunt, & in circuitu ipſorum poſuerunt equos ſuos, & acceptis in manibus arcubus & ſagittis, expectauerunt quouſque ſagittæ poſſent ad inimicos commode peruenire. Et ſic omnes ſimul Tartari ſagittantes, qui in arte ſagittandi mirabiliter ſunt periti, equos inimicorũ præcedẽtes taliter percuſſerunt, quod ante alios ceciderunt: unde illi qui ſequebantur, qui curſu uelociſſimo properabant, inuenientes præcedentes proſtratos, præcipitabantur ſuper illos: unde de multis Saracenis euaſerunt pauci, qui nõ erant proſtrati, aut ſagittis Tartarorum letaliter uulnerati. Soldanus AEgypti, qui in acie illa erat, quàm ocyus potuit retroceſſit. Caſſanus hoc uidens, ſtatim præcepit equos aſcendere gẽtem ſuam, & inuadete uiriliter inimicos, & ipſe fuit primus, qui Soldani aciẽ eſt ingreſſus, & tamdiu Soldanus cum modica ſocietate ſuorum bellum ſuſtinuit, proſtrando & occidendo ſtrenue inimicos, quoad Tartari muniti, & per acies ordinati uenerunt ad pugnam: tunc inceperunt omnes acies undique præliari & durauit altercatio inter eos ab ortu ſolis uſque ad nonam. Finaliter uero Soldanus non potuit reſiſtere audaciæ Caſani, qui manu ſua mirabilia fecit, & ſic uertitur in fugam Soldanus cum omnibus Saracenis. Caſanus itaque cum gente ſua perſequutus fuit uſque ad noctis caliginem inimicos diuerſimode occidẽdo, unde tanta fuit ibi Saracenorum ſtrages, quod tota terra diſperſa extitit corporibus mortuorum. Poſt conflictum nocte illa requieuit Caſanus in quodam loco qui uocatur Cametum, gaudens & exultans ineffabiliter de triumpho quẽ contra Saracenos obtinuerat nutu dei. Actum hoc anno domini M CCCX. die mercurii ante feſtum natiuitatis domini.

De uictoria quam habuit Caſanus contra Soldanum AEgypti, & qualiter ſpolia diuiſit inter ſocios. Cap. XLII.

HISITAQVE ſic peractis, Caſanus præcepit regi Armeniæ, & cuidam duci Tartarorum, qui uocabatur Molay, quod cum XL milibus equitum Tartarorum perſequerentur Soldanum uſque ad deſertum AEgypti, quod diſtabat à campo belli per duodecim dietas & ultra. Et præcepit quod apud ciuitatem Gaccaræ ipſum expectarent aut eius mandatum. Rex igitur Armeniæ & Molay prædictus cum XL milibus Tartarorum ante ſolis ortum recedentes, Soldanum fuerunt celeriter perſequuti. Poſt triduum uero Caſanus mittit ad regem Armeniæ quod rediret, eo quod intendebat obſidere ciuitatem Damaſci, & præcepit quod Molay procederet, ſicut habuerat in mandatis, Saracenos omnes quos capere poterat perimendo. Soldanus uero quoque fugit uelociter diu noctúque dromedarios equitando, & in ſocietate quorundam Beduinorum qui eum conducebant, Babyloniam mirabiliter eſt ingreſſus. Alii uero Saraceni diuerſimode fugerunt, quo quilibet opinabatur ſe poſſe melius receptare: quorum magna quantitas perrexit per uiam Tripolis, qui per Chriſtianos habitantes in monte Libani fuerunt interfecti crudeliter. Redeunte ergo regẽ Armeniæ ad Caſanum, inuenit quod ciuitas Caſana dediderat ſe Caſano, & totum ærarium Soldani & exercitus ſui quod ibi erat, fuit ante Caſani præſentiam depor-

Digitized by Google

tatum, cuius multitudo extitit infinita: mirati fuerunt omnes super eo, quod Soldanus tantas diuitias secum tulerat, dum intenderet præliari. Casanus ergo congregatis omnibus illis diuitiis, & omnibus spoliis quas lucrati fuerant Tartari, post triumphum diuisit omnia liberaliter inter suos, ex quibus omnes locupletes sunt effecti. Ego uero Fr. Haithonus, qui hanc hystoriam compilaui, interfui omnibus negotiis & præliis quæ Tartari habuerunt cum Soldano à tempore Haoloni: sed nunquam uidi uel audiui dici de aliquo domino Tartarorũ, qui plura faceret in duobus diebus, quàm fecit Casanus. Nam prima die belli cũ parua societate suorum contra Soldanum & magnam copiam inimicorũ prælium sustinuit, & de persona sua taliter se probauit, quod inter omnes alios bellatores famam & laudem merito est adeptus. Et de sua probitate inter Tartaros narrabitur in secula seculorum. Secunda uero die tanta erat libertas & liberalitas cordis sui, quod de omnibus diuitiis & infinitis thesauris quos acquisiuerat, sic inter quoddam marsupium, in quo erant scripturæ terræ AEgypti, & innumerus exercitus Soldani, & similia. Et omnia alia distribuit liberaliter, ut est dictum. Et hoc præcipue erat admirandum, qualiter in tantillo corpusculo tanta uirtutum copia inueniri poterat. Nam inter XX mille milites, uix potuisset statura minoris aliquis reperiri, neque turpioris aspectus, omnes tamen alios in probitate & uirtutibus excedebat. Et quia iste Casanus tempore nostro fuit, dignum est quod de suis gestis plenius enarremus: & ille Soldanus, qui per Casanum extitit debellatus, adhuc uiuit. Præterea illi qui ad Saracenorum intendunt præcipitium, & grauamen inferre uolunt, multa poterunt sumere documenta, his historiis plenius intellectis.

Postquam uero Casanus per quinque dierum spatium requieuit, & inter suos diuisit spolia innumerabilia, ut superius est expressum, per dietas suas iter suũ direxit rectà ad ciuitatem Damasci. Cúmque ciues Damasci cognouerunt aduentum, timuerunt ualde, ne si Casanus eos caperet uiolenter, absque misericordia perderentur. Vnde de consilio sapientum, & concordi omnium uoluntate, suos ad Casanum nuntios transmiserunt, qui dederunt sibi multa dona, & ei claues ciuitatis etiam obtulerunt, ab eo misericordiam implorantes. Receptis ergo xeniis & clauibus ciuitatis Damasci, præcepit Casanus nuntiis quod redirent, & uictualia sufficientia exercitui præpararent, & nullatenus dubitarent, quia nolebat destruere ciuitatem, sed eam intendebat pro camera sua reseruare. Recedentibus itaque nuntiis cum exultatione ingenti, Casanus post modicum equitauit ad flumen Damasci, in cuius littore tentoria sua fixit, & inhibuit, ne inferrentur damna aliqua ciuitati. Ciues uero Damasci miserunt plurima dona Casano & de uictualibus dederunt exercitui affluenter, mansítque ibi Casanus per XLV dies cum omnibus suis, præter quadraginta milia Tartarotum, quos miserat cum Molay, qui apud ciuitatem Gaccaræ morabantur, Casani expectantes aduentum uel mandatum.

De Capchiclz qualiter fuerit proditor erga Casanum, & restituerit terras Soldano. Cap. XLIII.

CVMQVE Casanus taliter moraretur, & daret se solatio & quieti, ecce rumores

rumores uenerunt de quodam ſuo conſanguineo, nomine Baydo, qui ingreſſus fuerat regnum Perſarum, damna Caſano plurima inferendo: & quia dubitabatur ne deterius faceret, conſultum fuit Caſano, quod ad propria remearet. His itaq; rumoribus intellectis, Caſanus præcepit maiori duci ſui exercitus, qui uocabatur Cotuloſſa, quod cum parte exercitus ad cuſtodiam regni Syriæ remaneret, & Molay ac aliis Tartaris, qui erant in terra Gaccaræ mandauit, quod obedirent Cotuloſſæ, quem dimiſerat loco ſui. Poſt hæc ordinauit Caſanus Baiulos, & rectores ſuper qualibet ciuitate, & ttadidit ciuitatem Damaſci Capchiclz proditori ſuperius nominato, nondum enim Caſanus cognouerat uelle ſuum. Poſtea uocari fecit ad ſe regem Armeniæ, & ſuum ſibi reſerauit receſſum, dicens, Libenter tradidiſſemus terras, quas acquiſiuimus, cuſtodiendas Chriſtianis, ſi ueniſſent: & ſi uenerint, Cotuloſſæ dabimus in mandatis, quod eis reſtituat omnes terras, quas hactenus tenuerunt, & ad reparationem caſtrorum det eis ſubſidium opportunum. His omnibus ſic completis, Caſanus arripuit iter ſuum, tendens uerſus Meſopotamiam. Cúmque ad flumen Eufraten peruenisſet, mandauit Cotuloſſæ, ut dimiſſis Molay X X milibus Tartaris, ad eum cum reſiduo exercitu accedere feſtinaret. Cotuloſſa quidem fecit, ſicut receperat in mandatis, unde Molay ſtetit in cuſtodia regni Syriæ pro Caſano, & ſuadente Capchiclz proditore, Molay ſe tranſtulit uerſus partes Hieroſolymitanas, in quodam loco nominato Gaur, ut ibi pabula pro equis, & alia neceſſaria inueniret. AEſtiuo uero tempore ueniente, Capchiclz prædictus, qui erga Caſanum iamdudum conceperat falſitatem, occultate miſit ad Soldanum, quod redderet ſibi Damaſcum & alias terras, quas Caſanus & Tartari occupauerant in regno Syriæ. Et Soldanus promiſit Capchiclz, quod ſi ea quæ promiſerat adimpleret, ſibi daret perpetuo dominium ciuitatis Damaſci, & de theſauro ſuo etiam magnam partem, & ſororem ſuam ſibi traderet in uxorem: & ita poſt modicum temporis ſpatium. Capchiclz rebellis effectus, fecit omnia caſtra Tartaris rebellare: ſpes enim illorum erat æſtus æſtiui temporis, in quo Tartari non poterant equitare, neque ſuis ſubſidium impertire. Quando Molay uidit, quod omnes terræ rebelles factæ fuerunt, non fuit auſus ſtare cum tam modica gentium quantitate, unde per uiam breuiorem ſe tranſtulit ad regnum Meſopotamiæ, & notificauit Caſano omnia quæ in regno Syriæ euenerant ſeriatim. Caſanus uero tunc non potuit aliud facere per æſtum temporis. Sed ueniente tempore hyemali, ſuper littora fluminis Eufratis ſuum fecit maximum apparatum, & tranſmiſit Cotuloſſam cum X X X milibus equitibus Tartaris, & præcepit, quod quando ad partes Antiochiæ peruenirет, regẽ Armeniæ conuocaret, & alios Chriſtianos partium orientis & Cypri, & adiungeret eos ſibi. Et dum Caſanus cum robore ſui exercitus ſequeretur, in regnum Syriæ introiret. Prædictus itaque Cotuloſſa fecit ſicut habuit in mandatis. Acceptis itaq; X X X milibus Tartarorũ, per dietas ſuas perrexit, quouſque Antiochiam applicuit, & deinde miſit ad regẽ Armeniæ quod ueniret, unde rex Armeniæ cum ſuo exercitu equitauit. Chriſtiani etiã qui erant in regno Cypri, de aduentu Cotuloſſæ rumoribus intellectis, abſque moræ diſpendio cũ galeis & aliis lignis peruenerunt ad inſulam Anteradenſem, & ibi fuerunt dominus Tyrenenſis frater

Digitized by Google

regis Cypri,qui erat militiæ dux & rector, & magistri domorum, hospitalis & templi,cum conuentibus fratrum suorum:& dum parati essent uolũtaria Christi seruitia adimplere,ecce rumor uenit de quadam infirmitate Casani,à qua taliter uexabatur,quod de conualescentia medici desperabãt,unde Cotulossa cum suis Tartaris rediit ad Casanum.Rex etiam reuersus fuit Armeniã & alii Christiani,qui uenerant ad insulam Anteradensem,redierunt in Cyprum. Et ob hãc causam incœptum terræ sanctæ negocium fuit totaliter derelictum: hoc accidit anno domini MCCCL.

De maximo damno quod habuerunt Tartari in planicie Damasci propter aquarum abundantiam. Cap. XLIIII.

ANNO domini MCCCIII. Casanus congregato iterum exercitu copioso cum magno apparatu,peruenit usque ad flumen Eufraten,intẽdens regnum Syriæ introire,& sectam Mahumeti totaliter destruendo,terram sanctam libere restituere Christianis.Saraceni uero Casani timentes aduentum,& cum in bello non confiderent se esse pares, totam terram eorum combusserunt ante faciem Tartarorum,ita quod collectis frugibus,& aliis in terra crescentibus,ac animalibus in castris & in munitionibus congregatis,residuum totum ignibus deuastarunt,ut cum Tartari uenirent, non inuenirent uictualia, neque pabula pro iumentis. Quando Casanus intellexit ea quæ fecerant Agareni, & qualiter dissipauerant totam terram,cogitans quod equi illis in terris taliter deuastatis non possent sustentari , accepit consilium remanendi super littora fluminis Eufratis illa hyeme,& ueris tempore ueniente,dum herbæ inciperent pullulare,perficere iter suum . Maiorem enim curam habebant Tartari de equis suis quàm de seipsis, quia dum modico & uili cibo sciant esse contenti, de seipsi quodammodo non curabant.Tunc Casanus misit pro rege Armeniæ,qui sine tarditate ueniens, super flumine se locauit. Et tanta fuit ibi gentis multitudo, quod exercitus Casani per tres dietas extendebatur in longum, à quodam uidelicet castro quod uocatur Caccabe , usque ad aliud castrum nominatum Labire:quæ quidam castra erant Saracenorum,sed absque insultu aliquo reddiderunt se Casano. Cúmque Casanus taliter moraretur, tempus congruum expectando, ut posset de Saracenis perficere uota sua,& terram sanctam de ipsorum manibus liberare. Et ecce, diabolus obstaculum interiecit. Nam Baydo superius nominatus, terras Casani iterum introiuit,& intulit damna multa,sicut Casano extitit enarratum. Vnde consultum fuit Casano,quod ad propria remearet. Casanus quidem plurimum perturbatus,pro eo quod tam diu differebatur negotium terræ sanctæ, iussit Cotulossæ duci suo,quod cum XL milibus Tartaris regnum Syriæ introiret, & ciuitatem Damasci caperet, & omnes perderet Saracenos. Rex quoque Armeniæ cum gente sua præfato duci Cotulossæ est associatus. Casano itaque ad propria redeunte.Cotulossa cum XL milibus Tartaris,& rex Armeniæ cum suo posse regnum Syriæ introiuerunt, omnia deuastantes,quousque peruenerunt ad ciuitatem Hames, ibique crediderunt, sicut aliàs fecerant AEgyptii,exercitum inuenire,sed certos intelligentes rumores de Soldano,quod esset in ciuitate Gaccaræ, inde nullatenus egressurus . Obsederunt ergo uiriliter ciuitatem Hames , quam post paucos dies uiolenter ceperunt, & indifferenter omnes Saracenos gladio peremerunt

Digitized by Google

peremerunt, ibíque inuenerunt diuitiarum copiam & magnam multitudinem armatorum. Deinde uero ſe tranſtulerunt ad ciuitatem Damaſci, ut eandem quoque obſiderent, & ecce ciues ſuos miſerunt nuntios, ſupplicando quod eis concederentur induciæ triduanæ, quas inducias habuerunt. Præcurſores uero Tartarorum, qui fere per unam dietam tranſiuerant iam Damaſcum, ceperunt quoſdam Saracenos, quos tranſmiſerunt ad Cotuloſſam, ut per eos inquireret certa noua. Cotuloſſa ergo per illos Saracenos rumoribus intellectis, quod ibi prope circa duas dietas erant mille ducenti equites Saracenorum, qui aduentum Soldani quotidie expectabant: cum feſtinatione equitauit, ut ex improuiſo illos caperet & teneret. Et quando Cotuloſſa & rex Armeniæ peruenerunt ad locum, ubi erant mille ducenti equites Saracenorum, erat quaſi hora ueſpertina, & paulo ante applicuerat iam Soldanus. Cotuloſſa ergo & rex Armeniæ, qui credebant occupare ſolos illos mille ducentos Saracenos, uidentes ſe in ſua opinione deceptos, ſteterunt ut conſilium caperent. Conſultum itaque fuit Cotuloſſæ, quod requieſceret nocte illa, & inimicos in craſtinum impugnaret: cum dies iam ad ueſperam declinaſſet. Cotuloſſa uero qui uilipendebat Soldanum, & etiam gentem ſuam, noluit in hoc caſu quieſcere conſilio alicuius, imò præcepit feſtinanter acies ordinari. Saraceni uero hoc uidentes, ſteterunt, quia à quodam lacu & quodam monte erãt à duabus partibus præmuniti. Et ſcientes quod Tartari abſque eorum diſcrimine ad eos accedere non ualebant, noluerunt exire ad pugnam, ſed ibi firmiter expectauerunt. Cúmque Tartari crederent abſque obſtaculo inuadendos Saracenos, & ecce quendam ante ſe riuulum inuenerunt, qui in certis locis tranſitum non habebat, unde tardauerunt Tartari multum, antequam poſſent tranſire riuulum ſupradictum. Sed poſtquam Cotuloſſa & rex Armeniæ cum maiori parte ſuorum riuulum tranſiuerunt, in inimicos uiriliter inſultarunt. Soldanus ſtetit, nec de loco quidem ubi erat inter lacum & montem, noluit ſe mouere. Noctis uero caligine appropinquante, dum uideret Cotuloſſa Soldanum ſtantem, & nolentem ad pugnam egredi, ut ſperabat, congregatis ſuis iuxta montem, nocte illa quieuit: ueruntamen circa mille Tartarorum, qui non potuerunt eo die riuulum pertranſire, non fuerunt cum aliis nocte illa. Veniente uero die, ad pugnandum ſe Tartari parauerunt, & in Soldanum uiriliter inſultarũt: ſed Soldanus noluit in campum uenire more bellorum, ſed ſtetit in illo tutiori loco, cum gente ſe quantum poterat defendendo. Tartari uero conabantur extrahere Saracenos, ſed nullo modo potuerunt. Durante uero inſultu à mane uſque ad nonam, propter defectum aquæ, quam non inuenerant nocte illa nec die, tædio & ſiti nimium fatigati retroceſſerunt, & dimiſſo Soldano receſſerunt unus poſt alium paulatim per turmas & acies ordinati, quouſq; peruenerunt ad Planiciẽ Damaſci, ibíq; inuenerũt abundantiam magnam aquæ, & paſcua ualde bona, & ordinatum fuit ibi ſtare, quouſq; hominibus & equis daretur requies opportuna, ut poſtmodum melius poſſent redire ad prælium cum Soldano. Habitatores uero Damaſci ſcientes quod exercitus Tartarorum erat in illa planicie collocatus, quadam nocte aquas fluminis per quoſdam meatus & riuulos diſcurrere permiſerunt, & antequam octo horæ noctis illius pertranſiſſent, aquæ in tantum creuerũt ubiq;, quod Tartari coacti ſint ſur-

Digitized by Google

gere & recedere festinanter. Cúmque nox illa esset multum tenebrosa, & fossatæ forent, omnia plena aquis, & nulli tramites apparerent, omnes fuerunt quasi confusi, & multa animalia, arma, & arnesia amissa fuerunt in illa planicie propter aquas, & etiam plures homines suffocati, & inter cæteros rex Armeniæ plura dicitur amisisse. Veniente uero die, per gratiam dei aquarum pericula euaserunt. Sed cum arcus & pharetræ Tartarorum, cum quibus præcipue præliantur, ac alia arma ipsorum essent totaliter madefacta, quod illa non poterant exercere, unde fuerunt totaliter stupefacti: quod si inimici eos persequuti fuissent, nullus penitus euasisset, imò illos uelut aues capere potuissent. Post hæc uero paulatim Tartari propter illos qui equos suos amiserant, incedentes ad littora fluminis Eufratis sunt reuersi, nec aliquis inimicorũ ausus fuit illos sequi, siue inuadere quoquo modo, quandoquidem peruenerunt ad flumen, quod transire oportuit natando, & sicut melius fieri poterat super equis, dum flumen illud esset turbidum & inflatum propter abundantiam pluuiarum, multi Armeni perierunt in illo, etiam Tartari & Georgiani, & multi equi fuerunt in flumine suffocati: & sic accidit, quod non per potentiam inimicorum, sed casu & malo consilio tanquã confusi ad propria redierunt. Hoc quidem dicitur eueniſſe, eo quod Cotulossa nolebat acquiescere consilio alicuius. Nam si sapientibus credidisset, illa potuisset pericula faciliter euitasse. Ego enim Fr. Haithonus huius historiæ compilator, præmissis omnibus præsens fui, & si forte super hac materia loquor prolixius quàm decet, mihi quæso uenia tribuatur. Nam hoc facio, ut in casu simili similia discrimina ualeam reminiſci. Rebus enim consulte actis, consueuerunt fines laudabiles obtineri, & econtra, quæ improuide fiunt, optatis successibus sæpius carent. Postquam itaque rex Armeniæ flumen Eufraten pertransiuit non sine damno suorum, decreuit ire ad Casanum antequam ad regnum Armeniæ remearet, unde recto tramite perrexit ad ciuitatem Niniue, in qua Casanus tunc residebat, & Casanus regem suscepit honorifice & benigne, & super amissionibus atque damnis regi plurimum est compassus, unde eidem fecit gratiam specialem. Nam sibi concessit mille Tartaros, qui suis expensis semper essent stantes in custodia regni sui. Et de regno Turquiæ præcepit Casanus certam quantitatem pecuniæ regi dare, de qua posset alios mille equites stipendiarios ad suum placitum retinere. Rex igitur accepta licentia, ad regnum Armeniæ est reuersus, & Casanus ei iniunxit, quod prudenter uigilaret circa custodiam regni sui, quousque ad subsidium terræ sanctæ personaliter, dante domino posset ire.

Qualiter Casanus ante mortem suam Carbagandam suum fratrem successorem in regno constituerit. Cap. XLV.

REX ITAQVE Armeniæ ad terram suam rediit, sed postquam ibi applicuit, parũ habuit de quiete. Post hæc uero, sicut deo placuit, Casanus fuit quadam graui infirmitate detentus. Et quia sapienter in uita sua egerat, uoluit etiam ultimo commendari, unde suum sapienter condidit testamẽtum, & sibi instituit hæredem & successorẽ Carbagandam fratrẽ suum. Postquam ordinauit pruden ter ea quæ erant ordinanda circa negotiũ regni sui & domus suæ, fecit pulchras constitutiones & leges, quas suis dimisit in memoriã, quæ quidem à Tartaris firmiter obseruantur. Post hæc Casanus diẽ clausit extremũ, & successit sibi in regno Carbaganda

Digitized by Google

Carbaganda frater ſuus. Iſte Carbaganda, fuit filius cuiuſdam bonæ memoriæ dominæ, quæ fuit uocata Eroclzcaton, quæ fuit in fide Chriſti deuotiſſima & fidelis, & quandiu uixit, faciebat ſibi diuina officia quotidie celebrari, & tenebat Chriſtianum preſbyterum, & ſacellum, unde iſte Carbaganda fuit baptiſatus, & nominatus in ſuo baptiſmate Nicolaus, & quandiu mater eius uixit, in fide Chriſtianorum permanſit. Sed poſt obitum dominæ matris ſuæ, dilexit ſocietatem Saracenorum, unde fide Chriſtianorum relicta, adhæſit ſectæ perfidi Mahumeti. Rex uero Armeniæ de obitu Caſani fuit plurimum perturbatus. Nam per hoc inimici fuerunt in magna ſuperbia eleuati. Vnde accidit, quod Soldanus regem habebat ualde exoſum, & etiam gentem ſuam. Nam per totum illum annum fere mẽſe quolibet, Soldanus Babyloniæ miſit magnam copiam armatorum, qui totum regnum Armeniæ deprædabantur, & præcipue planiciem circundabant, damna multa ſæpius inferendo, & ſic nunquam ſcitur regnum Armeniæ tantã habuiſſe moleſtiam temporibus retroactis: ſed deus omnipotẽs & miſericors, qui ſperantes in ſe nullatenus derelinquit, compaſſus eſt miſerabilibus Chriſtianis. Vnde accidit menſe Iulii, ut ſeptem milia Saracenorum de melioribus domibus Soldani, regnum Armeniæ fuerint ingreſſi, & iuerint omnia deuaſtando uſque ad ciuitatem Tarſenſem, in qua Beatus Paulus apoſtolus natus fuit. Et cum multa damna intuliſſent prouinciæ, & redirent, ecce rex Armeniæ ſuis undique congregatis, Saracenis deprædatoribus obuiauit, & prope ciuitatem Ayatil bellum iniit cum eiſdem: ſed nutu dei potius quàm bonitate noſtra, prædicti Saraceni fuerunt totaliter debellati, quod de illis ſeptem milibus Saracenorum non euaſerunt trecenti qui non eſſent capti, aut diro gladio interempti, licet ferocitate ſua crederent inuadere totum regnum, & Chriſtianos regni Armeniæ in uno hiatu gutturis abſorbere poſſe: & hoc actum fuit quadam die dominica XVIII menſis Iulii. Poſt illum conflictum Saraceni non fuerunt auſi regnum Armeniæ introire: & miſit Soldanus AEgypti, & treugas cum rege Armeniæ iniit & firmauit.

De diſtinctionibus huius operis, & qualiter habuit originem. Cap. XLVI.

EGO VERO Fr. Haithonus interfui omnibus prælibatis, qui dudũ propoſueram habitum ſumere regularem, ſed propter inconuenientia diſcrimina & ardua negotia regni Armeniæ, cum honore meo non poteram in tantis neceſſitatibus derelinquere conſanguineos & amicos. Vnde poſtquã deus ſua pietate mihi conceſſit gratiam dimittendi regnũ Armeniæ, & populum Chriſtianum, poſt multos labores meos in ſtatu pacifico & quieto, confeſtim uotũ quod diu uoueram, uolui adimplere. Accepta itaq; licentia à domino meo rege, & ab aliis cõſanguineis & amicis in campo illo, ubi deus de inimicis triumphum cõceſſerat Chriſtianis, arripui iter meũ, & perueniẽs in Cyprum, in monaſterio Epiſcopæ Præmonſtratenſis ordinis ſuſcepi habitum regularem, ut qui in iuuentute mea militaueram mundo, in ſeruitiis dei reſiduum uitæ meæ, pompis huius ſeculi relictis, conſumerẽ. Anno domini MCCCV. Gratias igitur ago deo, quoniam regnum Armeniæ hodie eſt in ſtatu æquo, bono & pacifico reformatum: præcipue per modernum regem dominum Liuonum, filium quondam domini Theodori,

Haithonus fit monachus

Digitized by Google

qui tanquam indolis glorioſe uirtutibus illuſtratus, omnibus regentibus eſt ſpeculum gratioſum. Et firmiter creditur & ſperatur, quod in diebus iſtius regis iuuenis, qui bonitate ſuos anteceſſores præcellit, cum auxilio dei regnum Armeniæ ad ſtatum priſtinum reducetur. Præterea huius operis compilator, ea quæ narrat & ſcribit in iſto libro, tribus modis aſſerit ſe ſciuiſſe. Nã ab initio Changii Can, qui fuit primus Imperator Tartarorum, uſque ad Mango Can, qui fuit quartus Imperator, narrat ea fideliter, quæ in Tartarorum hiſtoriis continẽtur. A Mango Can uero uſque ad mortem Haoloni, ea quæ narrat & ſcribit, ſciuit & audiuit per dominum auunculum ſuum quod dominum Haithonum regem Armeniæ reſcribere fecit, qui præſens fuit illis temporibus, omnibus prænotatis, & cum magna diligentia narrabat hæc filiis & nepotibus, & faciebat redigi in ſcriptis, ut melius memoriter tenerentur. Ab initio quidem Abaga Can uſque ad finem tertiæ partis huius libri, ubi finem capiunt hiſtoriæ Tartarorum, ſciuit ipſe tanquam ille qui præſens fuit, unde de his quæ ſuo tempore euenerunt, perhibet teſtimonium ueritati. Et licet hucuſque narrauerimus de hiſtoriis & geſtis Tartarorum, adhuc reſtat de ipſorum dominio & potentia, præcipue qui nunc uiuunt aliquid reſerandum, ut melius cognoſcantur.

De Tamor Can ſexto Imperatore Tartarorum, & de potentia ſua, & ſubiectorum ſuorum. Cap. XLVII.

MAGNVS itaque Imperator Tartarorum, qui nunc tenet imperium, uocatur Tamor Can, & eſt ſextus Tartarorum Imperator: ſedem Imperii ſui tenet in regno Cathay, in quadam maxima ciuitate, quæ uocatur Ions, quam ædificari fecit pater ſuus, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Potentia quidem eius eſt ualde magna, plus enim poſſet Imperator ſolus ille, quàm omnes ſimul alii principes Tartarorum. Gentes iſtius Imperatoris reputantur nobiliores & ditiores, & ſunt melius munitæ neceſſariis: quoniam in regno Cathay, in quo nunc degunt, diuitiarum multarum abundantia maxima inuenitur. Præter magnum Imperatorem, ſunt alii tres magni reges & principes Tartarorum, quorum unuſquiſque dominium magnum tenet, obediunt tamen Imperatori tanquam eorum domino naturali. Et quæſtiones quas inter ſe habent, ad Imperatoris curiam deferuntur, & per eius iudicium deciduntur. Primus quidem iſtorum regum uocatur Chapar, alter uocatur Hochtay, & alius Carbanda appellatur. Iſte Chapar dominium ſuum tenet in regno Turqueſtan, & magis appropinquat genti Imperatoris quàm alii. Poteſt etiam, ut dicitur, ad pugnam congregare quatuor centum milia equitum armatorum. Homines illi ſunt audaces & ſtrenui bellatores, non tamen habent equorum ſiue armorum abundantiam, ſicut neceſſarium eſſet eis. Multotiens gens Imperatoris mouet iſtis guerram, & iſti quandoque mouent guerram contra Carbanda & gentem ſuam. Dominium iſtius Chapar antiquitus fuit unius domini per magnam partem, qui Doay nomine appellabatur. Hochtay rex Tartarorum, dominium ſuum tenet in regno Cumaniæ in quadam ciuitate quæ uocatur Sara. Poteſt etiam, ſicut dicitur, congregare ad pugnã ſexcentum milia equitum bellatorum: iſti non tantum commendantur in facto armorum, ſicut gentes Chapar, licet equos habeant meliores. Quandoq; mouent guerram contra gentem Carbanda, quandoq; contra Vngaros, quandoque inter ſe

Digitized by Google

ter ſe rixantur. Præſens uero Hochtay dominium ſuum tenet pacifice & quiete. Carbanda ſuum habet dominium in regno Aſiæ maioris, & moratur in ciuitate Tauriſii: ducere poteſt ad pugnam tercẽtum milia equitum bellatorum. Iſti ſunt à diuerſis partibus congregati, diuites ſunt, & omnibus neceſſariis bene muniti. Chapar & Hochtay quandoque mouent guerram contra prædictum Carbanda. Carbanda uero nulli guerram mouet, niſi Soldano AEgypti, cõtra quem ſui anteceſſores ſæpius pugnauerunt. Chapar & Hochtay libenter auferrent terram & dominium Carbandæ, ſi ualerent, ſed non poſſunt, licet potentiores ſint eo terris & gentibus, ut dictum eſt. Et hæc eſt ratio, qualiter Carbanda poteſt reſiſtere tantæ potentiæ inimicorum, & defendere terram ſuam. Aſia enim tota in duas partes eſt diuiſa, una enim pars dicitur Aſia profunda, & in illa parte habitat Imperator & duo reges ſuperius nominati, Chapar uidelicet & Hochtay. Alia uero pars uocatur Aſia maior, & in illa moratur Carbanda ſæpe dictus. Tres uiæ ſunt ſolummodo, per quas itur de profunda Aſia ad Aſiam maiorem: una uidelicet uia, per quam itur de regno Turqueſtan ad regnum Perſarum. Alia uia eſt quæ dicitur Ledorbent, quæ uia eſt prope mare, ubi Alexander conſtruxit ciuitatem uocatam Portam ferri, ſicut in hiſtoriis regni Cumaniæ plenius continetur. Alia uia eſt per mare maius, quæ tranſit per regnum Abcas: per primam uiam non poſſunt habere ingreſſum gentes Chapar ad terram Garbanda abſque magno diſcrimine & labore, quia nulla pabula inuenirentur pro equis uſque ad plures dietas, quia terra illa eſt arida & deſerta, & antequam poſſent peruenire ad terras cultas & habitatas, equi totaliter deficerent propter famẽ: aut eſſent ita feſſi, & uiribus uacuati, quod à parua quantitate inimicorum poſſent faciliter debellari, & ſic uolunt capere illud iter. Ex parte uero de Ledorbent poſſent gentes Hochtay habere ingreſſum ad terras Carbandæ ſex menſibus anni ſolummodo: uidelicet tẽpore hyemali. Sed Abaga fecit fieri magna foſſata, & alia munimenta in quodam loco uocato Ciba, & ibi ſtat ſemper, præcipue tempore hyemali, cuſtodia armatorum, qui defendũt tranſitum ab inimicis. Gentes uero Hochtay toties tentauerunt occulte tranſire per uiam, ſed non potuerunt, uel poſſent aliqua ratione. Nam in quadam planicie, quæ uocatur Monga, ſtant in hyeme quædam aues magnitudinis faſianorũ, quæ pulcherrimas habent plumas, & uocantur Seyſerach, unde quando aliquæ gentes ingrediuntur illam planiciem, ſtatim fugiunt illæ aues, & tranſeunt per illas cuſtodias & foſſata, & illi qui ſunt deputati ad cuſtodiam illius loci, per illas aues manifeſte cognoſcunt inimicorum aduentum, & ad defenſionem continuo ſunt parati. Per uiam uero maioris maris nunquam attentauerunt ire, quia ibi eſt regnum Abcas, quod eſt gentibus & terris bene munitum, & nullã poſſunt habere fiduciam in eiſdem, & hoc modo Carbanda & ſui anteceſſores uſque modo defenderũt ſe à tanta potentia uicinorum. Inſuper aliqua dicemus breuiter de modis & moribus Tartarorum.

De fide, uita, moribus & conditionibus Tartarorum. Cap. XLVIII

TARTARI ſunt ab aliis nationibus gentium modis & moribus ſic diuerſi, quod uix poſſet abſq; tædio ipſorũ diuerſitas explicari. Confitentur enim unum deum eſſe immortalem, & inuocant nomen dei, aliter uero parũ faciũt,

Digitized by Google

quia non ieiunant, uel orationes ſiue afflictiones faciunt ob dei reuerentiam, ſiue alia bona opera. Nec dei timore mala perpetrare permittunt Tartari. Homines interficere non reputant eſſe peccatum: & ſi dimitterent frenum in equorum ſuorum ore, quando paſcere ſe deberent, deum crederent mortaliter offendiſſe. Fornicationem & luxuriam non reputant eſſe peccatũ. Plures uxores ducunt: & oportet ſecundum conſuetudinem, quod filius nouercam ſuam ducat poſt obitum patris ſui, & frater relictam fratris, & thorum faciunt cum eiſdem. Tartari in facto armorum ſunt ſtrenui bellatores, & ſunt obedientes eorum ſuperiori plus quàm aliæ nationes: & in pugna omnes cito cognoſcunt per ſigna & documenta uoluntatem ducis eorum, unde abſque magno labore Tartarorum exercitus ab illis qui præſident gubernantur. Dominus Tartarorum nulla ſtipendia dat eis, imò oportet quod uiuant de prædiis & uenationibus quas acquirunt: & ſi uellet dominus, poſſet ab eis auferre quicquid haberent. Quando Tartari equitant, ſecum ducunt magnam copiam armatorum, & de lacte equorum pocula ſumunt, & carnibus ueſcuntur, & illas reputant ualde bonas. Tartari in equis ſunt agiles, & ſagittarii ualde boni: pedites neſciunt *incedere* niſi pigre. Tartari ſunt ſagaces & ingenioſi ad expugnandas ciuitates & caſtra, & ſemper uolunt habere prærogatiuam contra ſuos inimicos. In pugna nec uerentur fugere, ſi fuga proſit. Hanc habent Tartari prærogatiuã in campo belli exiſtentes, quia ſi eis placuerit, præliabũtur: & ſi uoluerint prælium euitare, aduerſarii cum eis non poterunt dimicare. Pugna Tartarorum eſt ualde periculoſa, quia in uno conflictu Tartarorum moriuntur plures & uulnerantur, quàm in uno magno prælio alterius nationis, & hoc accidit propter ſagittas, quas iactant cum arcubus fortiter & directe: & ſunt in arte ſagittandi ita periti, quod ſagittæ eorum ferè armorum penetrant omne genus. Quando debellantur, fugiunt omnes ſimul per turmas & acies ordinati, & ualde periculoſum eſt *illos* ſequi, quoniam retrograde ſagittas iaciunt fugiendo, & homines & equos uulnerant & occidunt, Exercitus Tartarorum non eſt magnæ apparentiæ, quia omnes ſimul congregati incedunt, ita quod acies mille Tartarorum, quingentorum apparentiam uix habeat. Tartari curialiter hoſpites ſuſcipiunt, & cibum libenter diuidunt cum eiſdem, & uolunt ſibi per uiam ſimilem reſponderi, alioquin accipiunt uiolenter. Tartari ſciunt occupare alienas terras, ſed ipſas neſciũt cuſtodire. Tartari quando ſunt debiliores, efficiuntur humiles & benigni: & quando ſunt fortiores, ſunt peſſimi & ſuperbi. Tartari nolunt quod coram eis aliquis mentiatur, & ipſi libentiſſime mentiũtur: in duobus tamen mentiri neſciunt, in facto armorum uidelicet, quia nullus erit auſus de probitate quam non fecerit, ſe iactare, aut negare ſi fecerit utilitatem. Aliud eſt, quod qui ſcelus aliquod fecerit, de quo etiam debeat condemnari ad mortem, interrogatus à domino, ueritatem continuo confitetur. Et hæc de Tartaris dicta ſufficiant, quia longum eſſet mores ipſorum per omnia enarrare.

De conditione quam habere debet bellum incœpturus.

Cap. XLIX.

RATIO poſtulat & requirit, quod quicunque contra ſuos inimicos guerram mouere intendit, debeat quatuor præuidere. Primo, quod iuſtam cauſam habeat

Digitized by Google

habeat guerram cum ſuis aduerſariis inchoandi. Secundo, conſiderare debet poſſe ſuum, utrum ſufficiat in expenſis & aliis neceſſariis ad guerram manu tenendam, & ipſam ſine debito terminandam. Tertio inueſtigare debet ſapienter inimicorum intentionem & ſtatum. Quarto guerram debet inchoare tempore competenti. Ego uero Fr. Haithonus, qui ex mandato ſummi pontificis ſum de hac materia loquuturus, dicere poſſum, quod Chriſtiani iuſtam habent cauſam guerram mouendi cum filiis Iſmaelis, quoniam hæreditatem eorũ obtinent occupatam, uidelicet terram ſanctam, & ſanctum ſepulchrum domini noſtri Ieſu Chriſti, in quo fuit origo fidei Chriſtianæ, & alia ſancta loca Chriſtianis plurimum reuerenda. Inſuper propter atroces iniurias, & nimium horrenda opprobria, quæ cum multa noſtri ſanguinis effuſione Agareni intulerũt Chriſtianis, temporibus retroactis, & etiam propter alias rationes & cauſas uarias & diuerſas. De potentia uero dico, quoniam nemo debet penitus ignorare, quia ſacroſancta Romana eccleſia, quæ totius orbis eſt domina & magiſtra, potentiam habet cum congregatione regum & principum Chriſtianorum, & fidelium cruciſignatorum, terram ſanctam eruendi de ſeruitute inimicorum fidei Chriſtianæ, qui peccatis noſtris exigentibus illam detinent occupatam. De cognoſcendo uero ſtatu inimicorum, hócque de tempore competenti, in quo guerra debeat inchoari, oportet prolixius aliqua enarrare. Nam ſicut bonus medicus, ut ad conualeſcentiã ægrum perducat, cauſam debet ægritudinis perſcrutari: Ita decet prouidum bellatorem, inimicorum inueſtigare conditionẽ & ſtatum, ut guerram poſſit incipere prouide & audacter, & illi finem laudabilẽ imponere. Sapienti enim & ſtrenuo duci, nihil debet eſſe occultatum de potentia inimici, quoniam præuiſa non lædunt, & improuiſa conſueuerunt ſæpius animos perturbare, præcipue in bellorũ diſcrimine, ubi loci uel temporis ſpatium non habetur periculis occurrere tam paratis. In omni enim opere poteſt correctionis medela facilius adhiberi, quàm in pugna, in qua pœna errorem cõtinuo ſequitur. Vt igitur de his quæ dicturi ſumus, ſuper paſſagio terræ ſanctæ clarior intelligentia adhibeatur, aliqua narrabimus de ſtatu & conditione terræ AEgypti, de exercitu Babyloniæ, & potentia inimici.

De conditione regni AEgypti & Soldani potentia. Cap. L.

SOLDANVS ille, qui regnorum AEgypti & Syriæ hodie obtinet principatum, uocatur Melomaſer, & de natione Cumanorum extitit oriundus. Milites ſui exercitus ſunt de diuerſis partibus & nationibus cõgregati, quia habitatores illarum partium in facto armorum nihil penitus ſunt ualentes, unde oportet, quod de alienis gentibus eius potentia roboretur. Potentia quidem Soldani peditum armatorum eſt modica: equitum uero eſt plurimum copioſa. Maior pars exercitus AEgypti, ſunt ſerui empti pretio, quos mali Chriſtiani ſæpe portant cupiditate lucrandi, aut in præliis acquiſiti, quos compellunt eorum ſectæ & fidei adhærere. Et illi qui empti pretio pecuniæ extiterunt, chariores ſunt & habentur, & plus aliis honorantur. Soldanus AEgypti ſemper eſt timidus & ſuſpectus, ne gens ſua in eius præcipitium aliqua machinetur. Sunt enim illi ſerui talis naturæ, quod ſemper aſpirant ad dominiũ occupandum, & ob hanc cauſam plures Soldani gladio perierunt. Potentia exercitus Babyloniæ circa

Digitized by Google

uiginti milia poteſt eſſe equitum, ex quibus ſunt aliqui in arte armorum periti & ſtrenui bellatores, maior tamen pars illorũ magni pretii non habetur. Quando Soldanus equitat & gens ſua, magna & multa arneſia ſecum trahunt, & onera camelorum, equos pro armis habent ſatis bonos, & equas ſatis agiles ad currendum: non tamen poſſent magnos ſufferre labores, & mularum & ronimorum copiam non habent. Exercitus Soldani eſt promptus ad ſeruitia & paratus, quia milites habitãt omnes ſimul in ciuitate Chayri. Conditio uero ipſorum eſt talis, Quia unuſquiſq; habet ſtipendia ſua de quibus uiuit, quæ ſumma centum & uiginti florenos annuatim uix excedunt, & oportet tenere tres equos & unum camelum. Et ſi forte Soldanus AEgypti extra regnum duceret gentem ſuam, aliquid daret ſibi ſi uellet de gratia ſpeciali. Milites uero iſtos dat Soldanus regendos proceribus ſuis, quos nominat Amurates, & dat alteri centum alii ducentos, plus uel minus, ſicut eis placebit, & quantum aſcendunt in ſumma ſtipendia militum, quos conceſſerit Amurato, tantundem dabit Soldanus Amurato pro ſua perſona, & ſoluit ſibi etiam ſtipendia militum quos tenebit: unde illi, quem Soldanus uoluerit ad magna promouere & honorare, dat plures milites ad tenendum. Secundum uero ordinem prætaxatum, magna fit Soldano derogatio ſeruitiorum & defectus, quia Amurates emunt ſeruos pretio pecuniæ, & ponunt illos ad ſtipendia, & in numero militum armatorum, aut ponunt ad ſeruitia gentem parui pretii, quibus concedunt equos & arma, & pro ſuis ſtipendiis dant eis aliquid, & reſiduum totum conſeruant, unde in multis talibus pauci inueniuntur, qui ſint ad arma ualentes.

De potentia Soldani in regno Syriæ. Cap. LI.

POTENTIA uero Soldani in regno Syriæ circa quinque milia militũ poteſt eſſe, qui de terris & redditibus uiuunt. Habet etiam Soldanus magnam copiam Beduinorum & Turquorum, qui ſunt aduenæ & forenſes, de quibus magnum habet iuuamen, præcipue ad obſidendum ciuitates & caſtra, quia ſecum uadunt ſola intentione aliquid acquirendi. Ad alia uero ſeruitia non poſſet Soldanus illos trahere abſque ſtipendiis, & ſi forte uellet illis uiolentiam inferre, ipſi recederent ſine mora, Turquiniani uidelicet aſcenderent magnos mõtes, & deſertum Arabiæ peterent Beduini. Aliquos etiam habet Soldanus pedites ſagittarios in terra de Malbeclz & circa montem Libani, & in terra Aſſaſſinorum, qui etiam ad caſtra & ciuitates obſidendas, ſeruitia magna præſtãt, ſunt enim Chriſtianæ fidei inimici, ualde ingenioſi ad ciuitates capiendas & caſtra, quas capere ſciũt per machinas, arcus, baliſtas, ignes inextinguibiles, meatus ſubterraneos, & alia diuerſa genera inſultandi.

De regno AEgyptiorum, qualiter de gente in gentem tranſlatum eſt. Cap. LII.

IMPERATOR Græcorum conſueuit terræ AEgypti dominium obtinere, & per duces & rectores terrã illam regebat, qui redditus colligebãt, & Imperatori Conſtantinopolim tranſmittebãt, & curauit dominium Græcorũ uſq; ad annos domini DCCIII. AEgyptii uero nequeuntes pati dominiũ Græcorum, à quibus mirabiliter grauabantur, reddiderũt ſe Saracenis, & elegerunt dominum ſuper eos quendã de progenie Mahumeti, quem uocauerunt Caliph, & tenue-

Digitized by Google

& tenuerunt isti dominium AEgypti, annis CCCXLVII. Postea uero amiserunt dominium, & Medi, qui Cordins uulgariter appellantur, dominium occupauerunt, sicut clarius inferius exprimetur. Anno domini M LIII bonæ memoriæ Amanricus rex Hierosolymitanus cum omnibus Christianis quos potuit congregare, ingressus fuit terram AEgypti, & plures acquisiuit ciuitates & uillas. Caliphus uero uidens, quod non poterat resistere Christianis, misit nuntios ad Soldanum Halappi, implorans subsidium ab eodem, unde Soldanus Halappi, qui sectam sequebatur Caliphi, misit ad subsidium Caliphi quendam suum ducem, qui uocabatur Xacaron cum magna copia armatorum, qui tantum fecerunt, quod de regno AEgypti fugauerunt Christianos, & recuperauerunt terras quas occupauerant Christiani. Post hæc quidem accidit, ut uideret terram AEgypti diuitiis opulentam, & Caliphi potentiam quasi nullam, ad illius terræ dominium aspirauit: unde cepit Caliphum personaliter, & illum carceri mancipauit, & regnũ AEgypti inuasit uiriliter, & ipsum dominio suo subdidit, & constituit se dominum & Soldanum. Iste Xacaron fuit de regno Medorum, de natione Corasminorum, & fuit de natione sua primus dominus in AEgypto. Post obitum uero Xacaron, successit sibi in dominio quidam filius suus nomine Soladinus, & tantum creuit potentia istius Soladini, ut ipse regem Hierosolymitanum & Christianorum potentiam debellarit, & ceperit uiolenter sanctam ciuitatẽ Hierosolymitanã, & alias plures terras. Et post obitũ istius Soladini fratres sui & nepotes successiue AEgypti dominiũ tenuerunt usque ad tempus cuiusdã Soldani, qui uocatus fuit Melecsala. Iste Melecsala dominabatur in AEgypto tempore illo, quo Tartari subiugauerunt regnum Cumanorũ. Et audiens qualiter Tartari pro modico pretio uendebant Cumanos quos ceperant, misit cum magua summa pecuniæ per mare mercatores, & fecit emi de iuniorioribus Cumanis in maxima quantitate, qui fuerunt deportati in AEgyptum. Melecsala multum dilexit Cumanos quos emerat, & ipsos fecit cum magna diligentia enutriri, & in arte equitandi, sagittandi, & arma tractandi illos instruxit, & magnam gerens fiduciã penes seipsos detinuit, quodãmodo omnes alios elongando. Et eo tempore quo B. Ludouicus rex Francorum bonæ memoriæ transfretauit, & Christiani nominis amore fuit carceribus mancipatus, prænominati serui empticii Cumani interfecerunt Melecsala eorum dominũ & Soldanum, & constituerunt eorum dominum quendam ex ipsis nomine Turquinianum. Et ob hanc causam rex Franciæ & frater suus qui Saracenorũ carceribus trudebantur, fuerunt redempti & facilius liberati, & hoc modo cœperunt prædicti Cumani in AEgypto primitus dominari, & uocatur ista progenies Cumanorum in partibus orientis Capchac. Post paucos uero dies quidam alius ex prædictis Cumanis nomine Cathos, prædictum Turquinianum gladio iugulauit, & fecit se dominum & Soldanum, & uocatus fuit Melecmees, & iste Melecmees debellauit Guiboga capitaneum Tartarorum, quos in custodia regni Syriæ dimiserat Haolonus, Cúmque Melecmees ad AEgyptum rediret, quidam alius Cumanus nomine Bandecar, ipsum interfecit in uia, & se constituit dominum & Soldanum, & fecit se uocare Melecdaer. Iste fuit sagacissimus, & in facto armorum strenuus, atque audax, & suo tempore multum cre-

Rex Francorum in carcere cõiectus.

Digitized by Google

uit Saracenorum potentia in AEgypto,& in regno Syriæ,& multas occupauit ciuitates & caſtra quas Chriſtiani tenebant,& iſte cepit nobiliſſimam ciuitatem Antiochiæ anno domini M CCLXVIII. Et poſtmodũ regno Armeniæ intulit multa damna. Tempore uero iſtius Soldani Melecdaer, tranſtulit ſe ad partes Syriæ rex Angliæ bonæ memoriæ, dominus * quem Soldanus interficere cogitauit per quendam Aſſaſſinum, qui ipſum regem uulnerauit gladio uenenato, ſed per dei miſericordiam & per multos labores ad conualeſcentiam eſt deductus. Poſt hæc fuit idem Soldanus Melealzdaer ueneno potatus, obiitq; in Damaſco. Poſt obitũ uero Melecdaer factus fuit Soldanus filius ſuus Melecſayt, ſed confeſtim quidam alius Cumanus nomine Elſi, deiecit ipſum de ſede & conſtituens ſeipſum dominum & Soldanum, illum fugauit extra regnum AEgypti. Prædictus Soldanus Elſi ciuitatem Tripolitanam obſedit anno domini M CCLXXXIX,& uiolenter occupauit eandem.

De ciuitate Acon, qualiter à Chriſtianis ſit amiſſa. Cap. LIII.

ANNO uero ſequenti prædictus Soldanus Elſi congregauit undiq; poſſe ſuum,& egreſſus fuit de AEgypto, intendens obſidere ciuitatẽ Acon,& dum in quodam amœno loco requieſceret quadam die per quendam ſeruum ſuum, quem totius exercitus ſui conſtituerat ducem & rectorem, fuit ueneno potatus: qui dum crederet dominium uſurpare, fuit continuo per alios fruſtatim cæſus, & factus fuit Soldanus filius Elſi, qui uocatus fuit Melataſſeraff, & ille fuit qui cepit nobilem ciuitatem Acon, anno domini M CCXCI. Poſtquã uero prædictus Soldanus Melataſſeraff rediit in AEgyptum,& quadam die iuiſſet uenatum, per quendam ſeruum ſuũ fuit in nemore interfectus, qui dum crederet ſe futurum Soldanum, fuit ſtatim ab aliis detruncatus. Poſtea uero fecerunt dominum ac Soldanum illum, qui hodie eſt Soldanus, qui uocatur Melecnaſer, qui fuit frater Melataſſeraff, ſuperius nominati. Et quia iſte Melecnaſer erat ualde iuuenis, datus fuit ſibi baiulus & tutor quidam nomine Guiboga, qui fuit Tartarus natione,& fuerat ſeruus emptitius patris ſui. Iſte Guiboga uſurpauit dominium,& Soldanum iuuenem poſuit in quodam caſtro Crac de Monreal, eidẽ faciens neceſſaria miniſtrari. Iſte Guiboga fecit ſe appellari Melechadel. Tempore uero iſtius Guiboga, fuit in regno AEgypti tanta rerum uictualium caritas, quod omnes Saraceni fame defeciſſent & penuria, ſicut canes, niſi forte aliqui fuiſſent Chriſtiani, qui eiſdem multa uictualia detulerant cupiditate lucrandi. Poſt hæc autem Guiboga prædictus, qui fecerat ſe Soldanum, intellectis rumoribus de aduentu Tartarorum, congregauit exercitum ſuum,& uenit ad regnum Syriæ, ut terras à Tartaris tueretur. Iſte Guiboga honorabat & diligebat multum homines ſuæ nationis, unde Cumani per inuidiam ſibi dominiũ abſtulerunt,& fecerũt Soldanum quendam ex ipſis nomine Lachim, & iſte fecit ſe nominare Melecnaſer. Iſte Lachim noluit deſtruere Guiboga, qui eius extitit ſocius & amicus, imò dedit ſibi dominiũ cuiuſdam terræ, quæ uocatur Sarſac,& ciuitatem Hamac: inhibuit tamen ſibi, ne ſtaret in regno AEgypti. Præfatus uero Soldanus Lachim ſtetit in caſtro Cayri per triennium, nec fuit auſus inde exire præ timore ſuorum, niſi forte quadam die quod deſcendit ad planicie cauſa

Mons regalis vulgo Crac.

Digitized by Google

cauſa ludendi,& tunc equus cecidit ſub eo,& fractum fuit crus eius. Finaliter cũ luderet ad ludum Scachorum,quidam ex ſeruis illius arripuit enſem Soldani,& percuſſit eum in capite & occidit,ſed interfector fuit ab aliis continuo detruncatus.Poſt hæc fuerunt in magna diſcordia Saraceni de Soldano & domino eligẽdo.Demum uero poſuerunt in ſede dominii Melecnaſer iuuenem ſuperius nominatum,quẽ Guiboga poſuerat in caſtro mõtis Regalis, ut ſuperius eſt expreſſum.Et iſte Melecnaſer eſt ille Soldanus,quem Caſanus debellauit in campo,& qui regnat hodie in AEgypto.Parcatur mihi, ſi prolixius quàm deceret, uerbũ tenui de Cumanis,qui ſunt ſerui empti & uenditi,& de Soldanorũ eorum natione,qui ſæpius inter ſe occiduntur.Nam hoc feci,ut clarius demonſtrarẽ,qualiter non poſſunt ſtare longo tempore,qui talem aduerſitatẽ incurrãt quod non poſſent egredi de AEgypto,nec ad partes alias cum exercitu ſe tranſferre.

De ſitu & conditione regni AEgypti. Cap. LIIII.

REGNVM AEgypti eſt ualde locuples & amœnum,longitudo eius per quindecim dietas extenditur,& per tres ſolummodo latitudo.Iſtud regnum eſt quaſi inſula à tribus partibus deſerto & ſabulo circundatum, & ex alia parte habet mare Græciæ.Ex parte orientis uicinum eſt regno Syriæ magis quàm alteri terræ: ueruntamen inter unum regnum & aliud eſt iter octo dierum , ſemper per ſabulum incedendo. Ex parte occidentis habet quandam prouinciam Barbariæ, quæ uocatur Bartat,ſed inter unam terram & aliam , eſt deſertum quindecim dietarum . Ex parte uero meridiei eſt regnum Nubianorum , qui ſunt Chriſtiani, & ſunt nigri ſicut pix propter ſolis æſtum, & inter unam terram & aliam eſt deſertum Aranæ duodecim dietarum. In regno AEgypti ſunt, quinq; prouinciæ, prima & maior nominatur Sayt, alia Demeſor, tertia Alexandria, quarta Reſit,& iſta quidem eſt inſula, & fluminibus circundata. Quinta uero dicitur Damiata. Maior ciuitas regni AEgypti uocatur Chayre, & eſt ualde magna ciuitas & diuitiis repleta, & ibi prope eſt quædam alia antiqua ciuitas, quæ uocatur Meſer, & illæ duæ ciuitates ſitum habent ſupra littora fluminis , quod labitur per medium AEgypti, quod uocatur Nilus , & in Biblia Geon nominatur. Iſtud flumen eſt utilius flumen quod ualeat reperiri, irrigat enim omnes terras per quas labitur, & illas facit fertiles & amœnas: per iſtud flumen poteſt uenire nauigium,quod ualde eſt profundum,abundantiam habet bonorum piſcium,& poſſet per omnia commendari, niſi eſſet quod quædam animalia reſident in eodem,quæ ad ſimilitudinem ſunt draconis,& deuorãt equos & homines,& alia quæcunque animalia in flumine ſi illa inueniant,& etiã ſuper ripam, & iſta animalia Cocatrix uulgariter appellantur.Iſtud flumẽ ſemel creſcit in anno , & incipit creſcere à medietate menſis Auguſti,uſque ad feſtum B.Michaelis , quotidie augmentando: & quando eſt in perfecto augmento , tunc homines primo dimittunt aquas diſcurrere per meatus & riuulos ordinatos,& omnes terræ fructiferæ irrigantur,& X L diebus ſtat aqua ſupra faciẽ terræ. Deinde incipit decreſcere & ſiccari,poſtea ſemina ſeminantur,& creſcunt ſolummodo per irrigationẽ fluminis,quia in partibus illis non pluit,ita quod uix hyems cognoſcitur ab æſtate. Inſuper habitatores terræ AEgypti poſuerunt quandam columnam marmoream in medio fluminis ante ciuitatem Meſer,& in illa columna ſe

Nubiani.

Nili deſcriptio Hebraice.

Crocodili,

Digitized by Google

cerunt ſigna,& quando flumen creſcit uſque ad perfectum augmentum, reſpiciunt illa ſigna columnæ,& ſi aqua creuerit uſque ad ſummum ſignum, tunc ſciunt ſe habere fructuum ubertatem,ſi uero minus creuerit,ſciũt per illa ſigna, quod contrarium debeat euenire, & ſecundum hoc pretia rerum imponunt. Aqua ipſius fluminis eſt ſaniſſima ad bibendum. In regno AEgypti ſunt duo portus maris,uidelicet Alexandria & Damiata:ciuitas Alexandriæ eſt bene munita,& circundata muris fortiſſimis. Aquam uero quam bibunt ciues Alexandriæ,uenire faciunt de flumine Nili,per quendam meatum ſubterraneũ & occultum,& implent multas ciſternas quas habent in ciuitate ordinatas. Aliam uero aquam non habẽt,de qua poſſent bibere præterillam,unde ſi auferretur ciuibus illa aqua fluminis,non poſſent diutius permanere.Altera uero ciuitas Alexandriæ eſſet difficilis ad expugnandum uiolenter,ciuitas Damiatæ ſita eſt ſuper flumine Nili,& antiquitus fuit circunuallata ambitu murorum, ſed capta fuit bis per Chriſtianos,ſemel uidelicet per regem Hieroſolymitanum,& alios Chriſtianos partium orientis, & alia uice per Beatum Ludouicum regem Franciæ, pro cuius redemptione Saracenis fuit poſtmodum reſtituta, unde diruerunt *illã* Saraceni,& tranſpoſuerunt illam longe à flumine & à mari,nec ibi fecerunt muros,ſiue alia munimenta,& uocant terram illam nouam Damiatam:uetus uero Damiata eſt ſine habitatione totaliter derelicta. De portubus uero Alexandriæ & Damiatæ,Soldanus recipit magnos redditus à mercatoribus, & aliis multis modis.Terra AEgypti dat omnium frugum & fructuum ubertatem,& optimã chacharam in maxima quantitate:uinum modicum,tamen bonum,& odoriferum ualde.Saraceni non audent uinum bibere,quia eis inhibitũ eſt lege.Carnes craſtinas,hœdinas,gallinaceas,& uolatilia ſatis habẽt,modicũ de bouinis, tamen camelos comedunt locõ boum.In regno AEgypti degunt ſimul cum Saracenis quidam Chriſtiani, qui uocantur Rapti. Ritum tenent Iacobitarum, & multas habent in illis partibus Abbatias,quas libere tenent,& ſine cenſu, & illi ſunt antiquiores habitatores terræ AEgypti. Nam Saraceni ibi habitare cœperunt, poſtquam illius terræ dominium occupauerunt.Res uero quæ deficiunt in AEgypto,quibus maxime indigent Saraceni,nec alias habere poſſunt,niſi ab extraneis partibus deferantur,ſunt ligna,pix,ferrum, ſclaui,& ſerui empti, de quibus eorum exercitus roboratur,& oportet quod prædictæ res deportentur per mare,& ſine ipſis ſtare non poſſunt.In toto regno AEgypti non eſt ciuitas ſiue caſtrum,ſeu alia terra munita murorum ambitu,præter ciuitatẽ Alexandriæ, quæ fortis eſt,& præter caſtrum Chayre,quod poſſet abſque difficultate maxima expugnari, & in illo caſtro Chayre commoratur Soldanus. Tota terra AEgypti per exercitum militum defenditur & tuetur.Prima igitur die qua exercitus AEpti debellatus,& equitum potentia conquaſſata,tota illa terra ſubiugaretur abſq; reſiſtentia alicuius.

De tempore competenti,mouendi bellum contra filios Iſmael. Cap. LV.

POSTQVAM rationabiliter oſtendimus iuſtam cauſam quam Chriſtiani habent mouendi guerram contra perfidos Saracenos, & ſufficienter diximus de potentia ſacræ Romanæ eccleſiæ, tractauimus etiam de conditione & ſtatu

Digitized by Google

ſtatu regnorum AEgypti & Syriæ,ac de poſſe Soldani & gentis ſuæ: ultimo reſtat aliquid dicere de tempore competenti: breuiter dico ergo, quoniam merito poſſumus dicere uerbum iſtud,Ecce nunc tempus acceptabile,nunc tempus ſalutis: nam nunc eſt uere acceptabile tempus impertiendi ſubſidium terræ ſanctæ quo corda fidelium debent ſuccendi ad paſſagium terræ ſanctæ, ut de manibus inimicorum eruatur ſanctum ſepulchrum domini,origo & fundamenta ſpei noſtræ: nec recolimus habuiſſe tempus tam acceptabile,támque ſalubre, temporibus retroactis,ſicut deus omnipotens nunc per ſuam miſericordiam multis indiciis demonſtrauit. Primo enim conceſſit nobis omnipotens & miſericors deus paſtores,& patrem ſanctiſſimum,qui poſtquam ſedit in ſede pontificatus,prouiſione diuina,toto mentis affectu, diu noctúque anxie cogitauit, qualiter terræ ſanctæ ſubſidium ualeat impertiri,qualiter ſepulchrum domini debeat liberari à ſeruitute inimicorũ blaſphemantium nomen Chriſti: unde firmiter eſt credendum quod deus ſuos miſericordes oculos cõuertendo,ſibi in terris conſtituit ſummum uidelicet pontificem ſanctiſſimum patrem noſtrum,cuius tempore acceptabili, diuina fauente clementia,ſancta ciuitas Hieruſalem ſub iugo ſeruitutis Mahumeti diutius iam detenta, proculdubio erepta, reducetur ad priſtinam libertatem. Ecce nunc tempus acceptabile,ecce nunc dies ſalutis,quo adeo firmiter demonſtratur,quod terra ſancta debeat liberari de potentia inimicorum. Nam per gratiam Ieſu Chriſti omnes reges & principes Chriſtiani, & Reſpublicæ inter ſe ſunt in ſtatu pacifico & quieto,nec aliqua procella odii uel ſcandali perturbãtur, ſicut olim fieri conſueuit. Vnde deus omnipotens hoc nobis demonſtrat, uolens terræ ſanctæ miſericorditer opitulari. Præterea omnes Chriſtiani diuerſarum partium & regnorum,fide ac deuotione accenſi parati ſunt,tam humeris quàm cordibus figere ſignum crucis,& ad terræ ſanctæ ſubſidium tranſfretare,nõ parcendo laboribus,nec expenſis,& pro nomine Ieſu Chriſti exponere ſe & ſua uiriliter & feruenter. Ecce nunc tempus acceptabile, quod Chriſtianis à domino demonſtratur. Nam potentia inimicorum fidei Chriſtianæ,eſt ad præſens mirabiliter diminuta: tum propter guerras Tartarorum, cum quibus nuper bellando paſſi fuerũt conflictum,in quo Saracenorum innumerabilis cecidit multitudo, quæ nondum potuit reſtaurari. Tum propterea,quod ille Soldanus, qui regnat hodie in AEgypto,eſt homo nullius ualoris,& nullius penitus bonitatis. Eſt etiã aliud,quia omnes principes & Soldani Saracenorum,qui conſueuerunt impertiri ſubſidium & iuuamen Soldano AEgypti tempore opportuno, totaliter deſecerunt per potentiam Tartarorum,quod non remanſit niſi unus,qui dicebatur Soldanus Meredini, cuius etiam poſſe & dominia redacta ſunt ſub ſeruitute & potentia Tartarorum,& ipſe perſonaliter eſt detentus: unde his temporibus abſque magno diſcrimine & labore poterit recuperari terra ſancta,& acquiri regnũ Syriæ & AEgypti,ac totaliter deſtrui ac confundi potentia inimicorum impiorum,facilius per gratiam Ieſu Chriſti, quàm fieri potuiſſet multis temporibus iam elapſis. Ecce nunc tempus acceptabile Chriſticolis à domino demonſtratũ. Nam Tartari offerent ſe paratos, Chriſtianis dare ſubſidium & iuuamen toto poſſe contra perfidos Saracenos:& ob hanc cauſam rex Tartarorum Carbanda ſpeciales nuntios deſtinauit, qui fratris ſui Caſani ueſtigiis inhærendo, offert ſe·

Digitized by Google

exponere libentiſſime poſſe ſuum ad ſubuerſionem, & totalem deſtructionem inimicorum nominis Ieſu Chriſti. Et tempore quidem iſto, præcipue cum auxilio Tartarorum terra ſancta recuperari poſſet, & regnum AEgypti abſq; magno diſcrimine faciliter ſubiugari. Deceret igitur Chriſtianos dare ſubſidium terræ ſanctæ, & abſque tarditate. Nam mora ad ſe trahit magnum periculum & diſcrimẽ, uidelicet, ne forte, quod abſit, Carbanda Chriſtianorum amicus deficiat, & loco eius reſurgat peſſimus inimicus, & qui forte adhæreret ſectæ & fidei Mahumeti, & per conſequens cũ Saracenis unanimis deueniret, & hoc poſſet Chriſtianis ad maximum grauamen & periculum redundare.

De proſperitatibus, & aduerſitatibus inimicorum fidei Chriſtianæ. Cap. LVI.

AD HONOREM igitur dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, de cuius miſericordia meũ ſpero ſupplere defectum: Dico quod ad acquirendam terrã ſanctam cum minori periculo & labore, oportet quod Chriſtiani terram ſanctam ingrediantur, & poſſe inimicorum inuadant, eo tempore, quo inimici uexari aduerſitate aliqua dignoſcantur. Nam ſi proſperitatis inimicorum tempore Chriſtiani hoc facere attentarent, non ſine labore maximo & periculis poſſent perficere uota ſua. Quæ uero ſit inimicorum fidei Chriſtianæ aduerſitas, quæ uero ſit proſperitas, breuiter enarrabo. In his quidem conſiſtit proſperitas eorundem, quando uidelicet inimici habent dominum & Soldanum ſtrenuum & ſagacem, & talem qui cauere ſciat & poſſit à fraudibus ſuæ gentis, & abſque pauore rebellionis & perditionis ſuum poſſit dominium regere & tenere. Item, quando inimici in requie, abſque guerrarum uexatione Tartarorum, uel aliorum longo tẽpore perſtiterunt. Item, quando in regnis Syriæ & AEgypti frugum fertilitas eſt abundans. Item, quando per mare, & per terram uiæ ſecure patẽt, & eis abſque contradictione cuiuſquam res neceſſariæ abundanter ab extraneis partibus deferuntur. Item, quando treugas habent cum Nubianis & Beduinis deſerti AEgypti, nec ab eis modo aliquo infeſtantur. Inſuper quando Turquiniani & Beduini, qui degunt in regnis Syriæ & AEgypti, fideliter obediunt Saracenis. Ex his enim proſperitatibus in tantum inimicorum potentia roboratur, quod non poſſent de facili ſubiugari. Sed econuerſo, aduerſitates poſſent inimicis accedere multis modis, quando uidelicet infideles ſuum perimunt dominum & Soldanum, & hos ſæpe & ſæpius faciunt & fecerunt. Nam poſtquam illa Cumanorum progenies cœpit dominari in AEgypto, ſicut ſuperius enarratur, nouem fuerunt Soldani, & domini ordinati: & de nouem eorum dominis & Soldanis, qui fuerunt in AEgypto, uſque ad præſens tempus, quatuor fuerunt diro gladio interempti Turquiniani, Cothos, Melec, Aſſerat & Lachinus, & duo potati ueneno mortifero Benedeclar uidelicet, & Elſinus. Alii, Meleclzſayt & Guiboga, uiriliter exultauerunt: & iſte Soldanus Meleenaſer, qui regnat hodie in AEgypto, extitit ſemel pulſus, & adhuc ſtat in ſuſpendio uita ſua, finem ſui peſſimum expectando. Item, alia inimicis poteſt aduerſitas euenire, uidelicet, quando flumen Nili non creſcit, ita quod terras AEgypti poſſet, ut conuenit, irrigare, quoniam tunc famem & penuriam patiuntur: & hoc eis quod accidit, non eſt diu: fame enim & inopia tũc periiſſent Chriſtianæ fidei inimici, &

Digitized by Google

& regnum AEgypti totaliter dereliquiſſent, niſi forent cupidi Chriſtiani, qui eis portauerunt uictualia abundanter. Tunc etiam propter defectum uictualium milites AEgypti efficiuntur pauperes & mendici, & ipſos oporteret equos & arma uendere, & familias minuere propter famem, & ſic non poſſent per conſequens recedere de AEgypto. Milites enim AEgypti talis conditionis exiſtunt, quod quando uolunt egredi de regno AEgypti, & ad partes alias ſe tranſferre, oportet quod per octo dietas omnia neceſſaria ſecum ferant, quia in itinere octo dierum nihil penitus inuenirent, cum ſit totum ſabulum, quod incedunt: unde ſi miliți deficiat unus equus uel camelus, non poſſet ſe à prouincia elongare, & ob hanc cauſam Soldanus AEgypti taliter impeditur, quod non poſſet ad regnum Syriæ ſe tranſferre. Item, quando inimici diutius guerra aliqua uexarentur. Item, magna aduerſitas eſſet inimicis, & multipliciter tædioſa, ſi per mare eis uiæ taliter arctarentur, quod res quibus carent, & quibus magis indigent ad ſuſtentationem, eorum exercitus non haberent, ſicut ligna, pix, ferrum, ſeruos emptos, de quibus reficiunt eorum exercitum & augmentant, & alias res quam plures, quas habere non poſſent, niſi ab extraneis partibus portarentur, & ſine illis ſtare diutius non ualerent. Item, quando Nubiani mouerent inimicis guerram, uel etiam Beduini, per hanc enim guerram potentia inimicorum poſſet taliter impediri, quod ad defendendum regnum Syriæ de AEgypto egredi non ualerent. Item, quando terra Syriæ deficeret in redditibus per temperiẽ temporibus, uel propter guerras Tartarorum, uel alio quoquo modo. Nam ſi in regno Syriæ deficerent uictualia, ita quod exercitus Soldani copiam non haberet, non poſſet in regno Syriæ commorari. Nam ab AEgypto ſiue alia regione nullum poteſt ad regnum Syriæ deportari, unde inimici nõ poſſent recedere de AEgypto. Quandocunque ergo inimici ab una quauis aduerſitatum prædictarum uexantur, ſine dubio eſſent taliter impediti, quod ad defendendum regnum Syriæ, de AEgypto recedere non ualerent: unde Chriſtiani regnum Hieroſolymitanũ faciliter occuparent, & poſſent ciuitates & caſtra diruta reædificare abſq; contradictione cuiuſquam, & interea ſe taliter præmunirent, quod potentiam inimicorum poſtmodum non timerent.

De primo paſſagio terræ ſanctæ. Cap. LVII.

PROSPERITATIBVS & aduerſitatibus inimicorũ non ſine cauſa rationali ſuperius enarratis, de initio paſſagii effudi, iuxta meæ paruitatis notitiã deuote & fideliter aliqua explicabo, ad correctionẽ tamen ueſtræ ſanctiſſimæ ſanctitatis. Mihi ergo uideretur pro maiori ſecuritate & cõmodo paſſagii generalis, quod prius præmitterẽtur aliquæ copiæ militum & peditum armatorum, ad prætendendam & cognoſcendam potentiam inimici, cuius codiæ quantitatẽ ſufficientem eſſe indico in præſenti mille equitum, decem galearum, & trium miliũ militum peditum armatorũ: ſuper his etiam legatus à ſe de paſſagio mitteretur, & capitaneus ſtrenuus & fidelis, qui ipſos omnes regerent & foueret, & feliciter cum eis, dante domino, tranſfretarent iuxta eorum diſcretionem & prouidentiã, in inſulam Cypri, aut ad regnũ Armeniæ applicarent, deinde abſq; moræ diſpendio ex parte legati, & capitanei ipſius armamenti, per conſilium & iuuamen regis

Digitized by Google

Armeniæ, nuntii mitterentur ad Carbanda dominum Tartarorum: duo inter cætera requirendo, unum uidelicet, quod per totam terram ſui dominii faceret inhiberi, ne mercationes ſeu uictualia ſiue animalia ad inimicos portarentur. Aliud, quod mittere uellet ſuorum militum quantitatem in confines Meleti, qui prope terras inimicorum figerent caſtra ſua, & terras Halappi ſæpius prædarentur, circuncirca quotidie deuaſtando. Noſtri quoque peregrini cum fidelibus regis Armeniæ atque Cypri, Saracenis guerram mouerent, & tam per terram quàm per mare, impugnarent inimicos, & præcipue conarẽtur taliter maritima cuſtodire, quod inimicis nihil penitus portaretur. Poſſent inſuper noſtri Chriſtiani à noſtra inſula præmuniri, quæ quidem inſula in loco competenti & utili noſcitur eſſe ſita, pro commodo galearum. Exinde poſſent Chriſtiani inimicis inferre non modica detrimenta. Veruntamen modum incipiendi guerram, & terras inimicorum inuadendi, ad præſens dicere prætermitto, quoniam iuxta inimicorum conditionem & ſtatum oportet conſilium mutari, & operari conſilio ſapientum, qui præſentes his negotiis intererunt. Commoda uero, quæ de iſto primo ſcilicet paruo paſſagio conſequi poterunt, dante domino, Chriſtiani, inferius breuiter deſcribentur.

De commodis primi paſſagii. Cap. LVIII.

PRIMVM igitur commodum eſſet iſtud, primum paſſagium poterit taliter ordinari, cum auxilio aliorum fidelium partium orientis, uel etiam Tartarorum, quod nulla dabitur requies inimicis, & incurrere poterunt damna plurima, & etiam detrimẽta. Nã ſi per Chriſtianos & Tartaros guerra moueatur Soldano AEgypti, per terram & per mare, ut ſuperius eſt expreſſum, ad defenſionem terrarum ſuarum, Soldanus compelleretur tranſmittere gentem ſuam, ut tam terras illas quæ mari ſunt propinquæ, quàm alias quæ poſſent inuadi, faciat cuſtodiri. Si ergo moueatur guerra per Tartaros & Chriſtianos in prædictis partibus Meleti, inde Babyloniæ uſque ad ciuitatem Halappi, quæ diſtat per XXV dietas oportebit inimicos uenire ut terras tueantur, & Chriſtianis & Tartaris ſe opponant. Et illi qui pro iſto ſeruitio tranſmittentur poſt modicum temporis ſpatium erunt taliter fatigati, affecti tædio, equis & expenſis etiam denudati, quod nullatenus ibidem poterunt diutius commorari, multis rationibus atque cauſis, quas exprimere ſeriatim eſſet forſitan tædioſum: unde redeuntibus primis ad propria, alii ad terræ cuſtodiam mitterentur: & in tribus uel quatuor mutationibus ſic peractis, inimici prædarẽtur, uacuarentur expenſis, & damna incurrerent infinita. Per primum paſſagium inimici poſſunt plurimum infeſtari, uidelicet quod ſi cum armamento decem galearum paſſagii, & alias quæ armati poterunt in regnis Armeniæ atque Cypri, terræ Saracenorum poſitæ, prope mare uiriliter inuadantur, de facili poterunt deuaſtari, & bonis omnibus ſpoliari, & Chriſtiani cum galeis ad inſulam Anteradenſem poſſent ſoſpites remeare. Vnde oportet Soldanum de Babylonia cum toto ſuo poſſe ad regnũ Syriæ ſe tranſferre, ut ſufficientem habere poſſet copiam armatorum, per quos daret ſubſidium omnibus tertis, quæ prope maris littora ſitum habent. Egreſſio quidem Soldani de AEgypto, cauſa ueniendi ad regnum Syriæ, eidem eſſet periculoſa, & plurimum damnoſa. Periculoſa, propter dolum & proditionem ſuæ gentis. Tædioſa, quia

ſæpius

Digitized by Google

ſæpius poſſet à fidelibus Chriſticolis infeſtari. Damnoſa, quia ſuum ærariũ conſumeret & uaſtaret. Vix enim crederetur, ſi dicerem ſummam Theſauri quam Soldanum & gentẽ ſuam oportet expendere, quotienſcunque egreditur de AEgypto. Item per prædictas galeas portus inimicorum & omnes uiæ maris poterunt taliter coarctari, quod inimici non poterunt habere quicquam de rebus illis, præcipue quibus magis indigent, & ſine quibus diutius ſtare non poſſent, ſicut ferrum, ligna, pix, & ſerui empti & alia, ſine quibus non poſſent eorum exercitum ſuſtentari, nec iſta habere poſſunt, niſi per mare ab extraneis partibus deferantur. Præterea inimici amitterent redditus portuum maris, qui excedunt pecuniæ magnam ſummam. Item, ſi inimici aduerſitate aliqua turbarentur, per quam impedirentur taliter, quod de regno AEgypti egredi non ualerent, nec terris Syriæ præſtare iuuamen, tunc enim Chriſtianis primi paſſagii cum auxilio aliarum partium orientis ſufficientes eſſent ad reædificandam ciuitatem Tripolis. Sunt enim in monte Libani Chriſtiani degentes ſagittarii, pedites ualde boni circa XL milia uirorum, qui libenter ſubſidium & iuuamen impenderent peregrinis, qui multoties fuerũt Soldano rebelles, & Saracenis damna plurima intulerunt. Et poſtquam ciuitas Tripolis eſſet reædificata. Chriſtiani poſſent illam defendere & tenere uſque ad aduentum paſſagii generalis, & per conſequens poſſent totum comitatum Tripolis occupare, & hoc caderet ad magnũ commodum Chriſtianorum generalis paſſagii, quia inuenirent ibi portum paratum, ubi poſſent commodè applicare. Item, ſi Tartari acquirerent regnum Syriæ, & per conſequens terram ſanctam, Chriſtiani primi paſſagii inuenirẽtur parati recipere ciuitates & caſtra, aut Tartaris eas munirent & tenerent. Nam ego qui ſatis bene noui Tartarorum modum, credo firmiter quod Tartari libẽter terras quas acquirerent, cuſtodiendas & tenendas traderent Chriſtianis libere & quiete, & abſque cenſu ſeu aliqua ſeruitute. Nam propter æſtum in illis regionibus Tartari nullatenus habitarent, unde gratum eſſet eis plurimũ & acceptum, quod Chriſtiani illas terras caperẽt & tenerent: non enim præliantur Tartari cum Soldano AEgypti, ut terras occupent & acquirant, cum tota Aſia eorum dominio ſit ſubiecta: ſed ideo quòd Soldanus ſemper eorum extitit inimicus, & plura eis intulit grauamina, præcipue quando habuerunt guerram cum Tartaris conuicinis, unde ad omnia prædicta negotia inchoanda ſatis credo ſufficere quantitatem ſuperius nominatam, uidelicet milia militum, decem galearum, & trium milium peditum bellatorum. Et uidetur mihi quod in his principiis plura non operarentur plures, etiamſi totidem adderẽtur, & expenſas plurimum augmentarent. Præterea de iſto primo paſſagio, alia duo commoda ſequi poſſunt. Nam poſtquam peregrini primi paſſagii per ſpatium temporis ſtetiſſent in partibus Syrianis, & uidiſſent conditionẽ prouinciæ, & nouiſſent potẽtiam inimici, & modũ etiam præliandi, inſtruere poſſent conſocios uenientes paſſagio generali. Item, poſito quod Tartari propter guerras, quas forſitan haberent cum Tartaris conuicinis, non poſſent aut uellent Chriſtianis ſubſidium impertiri, & quod Soldanus in ſua proſperitate perſiſteret ita quod laborioſum eſſet nimium eruere terram ſanctam de manibus paganorũ. Reuerenda S. V. conditione terræ ſanctæ plenius intellecta, uiſa etiam & cognita potentia paſ-

Digitized by Google

ſagii generalis, poſſet melius diſcernere quid ſuper his fieri expediret, utrum uidelicet tranſfretare deberet paſſagium generale, an deceret tempus magis congruum expectare, & ſic poſſent multa incumbentia diſcrimina euitari. Inſuper ſi mihi uenia tribuatur, audeo dicere duo uerba, unum uidelicet, quod S.P.V. ſcribere dignaretur regi Georgianorum qui ſunt Chriſtiani, & terræ ſanctæ peregrinationibus deuotiores quàm aliæ nationes, mandantes quod peregrinis darent ſubſidium & iuuamen, credo firmiter, quod ob reuerẽtiam domini noſtri Ieſu Chriſti, & ueſtræ etiam ſanctitatis, libenter & deuote ueſtrũ ſtuderent adimplere mandatum, ſunt enim, ut diximus, deuotiſſimi Chriſtiani, & ſunt potentes, & multi atque ſtrenui bellatotes, & regno Armeniæ quodammodo ſunt uicini. Aliud, quod S.P.V. dignaretur etiam ſcribere regi Nubianorum, qui per B. Thomam apoſtolum ad fidem Chriſti in AEthiopia ſunt conuerſi, mandantes quod Soldano AEgypti guerram mouere debeant, & poſſe ſuum impediant & infeſtent. Credo etiam firmiter quod illi Nubiani ob amorem domini noſtri Ieſu Chriſti, & ob reuerentiam V.S. terram AEgypti Soldani inuadere conabuntur, Soldano & genti ſuæ damna & impedimenta plurima inferendo. Et iſtæ literæ de mandato V.S. procedentes, mandari poterunt regi Armeniæ, qui ipſas faceret tranſferri eorũ idiomate, & per bonos nuntios deſtinabit. Huc uſque deuotiſſime & fideliter reſeraui ea, quæ parua mea notitia ſentiebat, ſuper initio paſſagii & ſubſidii terræ ſanctæ. Núc uero S.V. obediendo mandatis ad generale paſſagiũ me conuerto, de his quæ expediũt aliqua loquuturus ad correctionẽ ſemper S.P.V.

De paſſagio generali. Cap. LIX

GENERALE paſſagium per tres uias poteſt arripere iter ſuum, per uiã uidelicet Barbariæ. Sed de iſta uia conſulendũ relinquo illis, qui ſtatum & conditionem nouerunt illius regionis. Item per uiam Conſtantinopolitanã, per illam uidelicet, quam tennit dux Godefredus de Bolicino, & alii illius terræ peregrini. Et per hanc uiam paſſagiũ generale uſque ad ciuitatẽ Conſtantinopolitanam ſecure, ut credimus, poſſet ire. Vlterius nominatur per Turquiã uſq; ad regnum Armeniæ procedendo: uia illa non eſt libera, nec abſq; diſcrimine peregrinis, propter Turquos qui in partibus illis degũt: poſſet tamẽ per Tartaros uia illa ſecurari, & totaliter expediri. Poſſent inſuper Tartari ordinare, ut peregrini de terra Turquiæ haberent uictualiũ copiam, & equorum etiam pretii competentis. Alia uero uia eſt per mare, quæ eſt omnibus manifeſta: unde ſi per mare uoluerint incedere peregrini, oportebit quod in omnibus portubus eis marinæ naues parentur, & alia bona ligna ſufficientia ad paſſagiũ tranſportandum, & oportet quod in termino prætaxato, & tempore competenti omnes peregrini congregentur ad littora maris, parati naues incendere, & cum dei adiutorio faciliter tranſfretare: in Cyprum enim poterunt applicare peregrini, ut tam ipſis quàm eorum equis in itinere plurimum fatigatis, requies tribuatur. Poſtquam uero in Cyprum paſſagium incolume applicaſſet per dei gratiam, & per dies aliquos quieuiſſet, ſi primi paſſagii peregrini ciuitatem aliquam firmauiſſent in partibus Syrianis per breuem uiam, ad illam poſſet paſſagium ſe tranſferre. Et ſi forte primi paſſagii peregrini non firmaſſent ibi aliquod munimẽtum, oportebit paſſagium per regnum Armeniæ arripere iter ſuum, hoc modo uidelicet,

quod

Digitized by Google

quod peregrini in regno Cypri cum equis ſuis pacifice requiem ſibi darent uſq; ad feſtum B. Michaelis, ut infirmitas planiciei regni Armeniæ æſtiuo tempore euitetur. Poſt uero feſtum prædictum ad regnum Armeniæ ſecure poterunt ſe tranſferre, & ibi inuenirent omnia neceſſaria affluenter. Veruntamen in ciuitate Tarſenſi poterunt commodius permanere, quia ibi eſt abundantia aquarum & pabulorum, & tam de regno Turquiæ, cui uicina eſt, quàm de regno Armeniæ, equos, uictualia, & omnia neceſſaria habere poterunt abundanter. Poſt hæc autem ueris tempore ueniente, paſſagium poterit per terram dirigere greſſus ſuos, ad nobilem ciuitatem Antiochiæ: quæ diſtat à regno Armeniæ ſolummodo per dietam, & nauigium poterit per mare ad portum Antiochiæ applicare, ita quod exercitus terreſtris maris nauigio appropinquabit. Obſeſſa igitur ciuitate Antiochiæ, quæ captiuabitur faciliter, deo dante, peregrini poterunt diebus pluribus requieſcere in eadem, & inimicorum terras undique deprædari, ac interea ſcire & cognoſcere in eadem. Sunt præterea in illa regione Chriſtiani ſagittarii ualde boni, qui ſine dubio ad exercitum Chriſtianorum uenirẽt, & multa poſſent paſſagio impertiri. Poſt hæc uero de Antiochia recedentes, peregrini poterunt incedere per littora maris uerſus ciuitatem Lyciæ, & illa uia eſſet breuior & melior, & ſemper nauigiũ exercitui appropinquaret. Veruntamen prope caſtrum Margati in maris littore, eſt quidam tranſitus magnæ genti, plurimum tædioſus, quem quidem tranſitum ſi non haberent, poſſent abſque diſcrimine Antiochiam remeare, & incedere per uiam Feniclz uerſus Cæſaream, per littora cuiuſdam fluminis aſcendendo, quod flumen Kenel uulgariter appellatur, & per illam uiam inuenirent aquas & paſcua, & terras inimicorum abundantes frugibus, uictualibus, & aliis bonis, ex quibus Chriſtiani prædas caperẽt, & exercitui neceſſaria miniſtrarent, & ſic poſſent per uiam illam ire de Antiochia uſque ad ciuitatem Hamam, quæ eſt ciuitas opulenta, & per potentiam paſſagii cum auxilio dei faciliter caperetur. Et ſi forte Soldanus ſe opponeret Chriſtianis reſiſtendo ne caperent ciuitatem, tunc Chriſtiani in illo loco magnam haberent prærogatiuam ſi prælium iniretur. Et ſi per dei gratiam peregrini poſſent debellare Soldanum, nullam poſtmodum reſiſtentiam inuenirẽt, unde recto tramite poſſent ire ad ciuitatem Damaſci, quæ cum cæteris conditionibus libenter ſe redderet Chriſtianis. Nam poſtquam ciues Damaſci ſcirent debellationem Soldani, reſiſtendi audaciam non haberent, imò fauerent in omnibus Chriſtianis, ſicut fecerunt Haolono & Caſano, qui Damaſci dominiũ habuerunt abſque labore aliquo poſt debellationem Soldani. Et poſtquam Chriſtiani occupaſſent Damaſcum, reſiduum regni faciliter obtinerẽt. Et ſi forte Soldanus prælium euitando non auſus contra Chriſtianorum potentiam bel liger apparere, Chriſtiani recedentes inde ad Tripolim poſſint ire, & ibidem in quatuor dierũ ſpatio peruenirẽt, ibiq; etiã poſſet nauigium applicare, unde poſſet Tripolitana ciuitas reparari, & magnum poſſent peregrini habere ſubſidiũ & iuuamen, per Chriſtianos qui in monte Libani ſunt degentes. Et per hunc modum ciuitatem Tripolitanam acquirerent & tenerent, deinde poſſent regnum Hieroſolymitanum occupare, cum auxilio domini noſtri Ieſu Chriſti.

Digitized by Google

De ſocietate Chriſtianorum & Tartarorum. Cap. LX.

DE SOCIETATE uero Chriſtianorũ & Tartarorum, uidetur mihi quod aliqua quãtitas Tartarorũ, uidelicet circa decem milia, poſſent multa conferre cõmoda Chriſtianis per uias & itinera incedendo. Nam propter timorem Tartarorũ Beduini, neq; Turquiniani eſſent auſi Chriſtianorum exercitui appropinquare. Præterea uictualia & alia neceſſaria exercitui procurarẽt, & uendẽda dę longinquis partibus deferrent, & inde aliquid lucrarentur. Itẽ per Tartaros poſſet inueſtigari intẽtio & conditio inimicorũ, quia Tartari ſunt agiles ad currendum itinera, bene ſciunt unde poſſunt ingredi & egredi ad eorũ liberam uoluntatẽ. Inſuper ad inuadendũ inimicos in campo, & ad inſultandũ ciuitates, caſtra, ſeu alia munimenta Tartari neceſſarii & utiles eſſe poſſent, quia ad talia ſunt ualde ingenioſi. Si uero Carbãda uel alius loco ſui, ingrederetur AEgyptũ cum magna multitudine Tartarorũ, tunc eorũ eſſet ſocietas euitanda. Nam do minus Tartarorũ non dignaretur ſequi uoluntatem Chriſtianorum, imò uellet quod Chriſtiani ſuis parerent mandatis. Præterea Tartari ſunt omnes equites, & ualde feſtinãter incedunt, unde Chriſtianus exercitus eos ſequi nõ poſſet propter peditũ comitiua. Inſuper Tartari habent talẽ modum, quia quando ſunt debiliores, mirabiliter ſe reddunt obſequioſos, humiles, & deuotos. Quando uero ſunt fortiores, ualde ſunt auſteri, tumidi & ſuperbi: & non poſſent ſtare, quoniam debilioribus iniurias irrogarent, quod quidẽ Chriſtiani nullatenus paterẽtur, unde poſſet per hoc materia ſcandali pullulare. Sed ſuper his poſſet tale remedium adhiberi, uidelicet quod Tartari per uiam Damaſci, ſicut conſueuerũt incederent, & per partes illas occuparẽt, & Chriſtiani ad regnũ Hieroſolymitanum dirigerent greſſus ſuos. Et hoc modo inter Chriſtianos & Tartaros cõcors amicitia per utrorumq; diſtantiã ſeruaretur, & facilius per duos quàm per unũ totaliter deſtrueretur potentia inimicorũ fidei Chriſtianæ. Vnum inſuper reducere audeo ad memoriam P. V. reuerendiſſimæ, uidelicet quod omnibus modis ſagaciter occultetur intẽtio & conſiliũ Chriſtianorũ, ita quod inimici ignorent Chriſtianorum propoſitũ atq; uelle. Nam quod Chriſtiani noluerunt ſua conſilia præteritis temporibus occultare, multa dignoſcuntur incõmoda incurriſſe: & econtra inimici propterea multa ſibi incumbentia pericula euitarẽt, au ferendo Chriſtianis materiam adimplendi eorũ uota diutius affectata. Et licet non ualeat occultari fama paſſagii generalis, quæ longe latẽq; diffundetur per orbem, ad nullum tamen poteſt cadere commodum inimicis, quia eis ab aliquo Saracenorum non poteſt præſtari ſubſidium quoquo modo. Et multis modis poterit euitari, ne Chriſtianorum uolũtas uel propoſitum ad inimicorũ notitiam deferatur, aliqua uidelicet uelle facere ſimulando. Illud uero quod Tartari nequeunt ſua conſilia occultare, ad magnum incommodum eis ceſſit. Nam Tartari talem modum obſeruant, prima quidem luna Ianuarii conſilium capiunt ſuper his quæ intendunt facere anno futuro: unde ſi intendant mouere guerras Soldano AEgypti, ſcitur ab omnibus Saracenis, qui continuo Soldano ſignificãt ea quæ Tartari ordinant, & ipſe circa hoc conatur apponere remedia opportuna. Saraceni uero bene faciunt, ſuum propoſitum occultando, & hoc ſæpius confert eis. Et hæc dicta ſufficiant de paſſagio terræ ſanctæ.

MATHIAE

Digitized by Google

MATHIAE AMICHOV MEDICINAE DOCTORIS ET CANONICI CRACOVIENSIS PRAEFATIO.

LICET multi fuerint qui orbem & partes eius descripserint, tamẽ utramque Sarmatiam transilientes, nihil ferè de ea scripserunt, nisi quod quidam in genere de hac & illa mentionem fecerunt, sed adeo obscure, ut nihil certi hinc colligere possis, quibus figmenta multa & meras nugas immiscuerunt, dum ultra Sarmatiam ad oceanum Septentrionalem campos ponunt Elysios, ubi scilicet aura sit temperatissima, uita placidissima & perpetua, omni referta iucunditate: homines uero multorum seculorum confecti ætate & tædioso grauati senio, sponte sese in oceanum præcipitent, quo miseræ senectutis euadant molestias. Scripserunt quoque illic reperiri terræ nascentia ambrosia, succo prædulci, & odore suaui, quibus homines quasi paradysi fructibus diu in uita conseruentur: itémque terram producere aurum in magna copia, & nutrire griphones, aues horribiles raptu uiuentes, quæ equum cum sessore in altum leuare queant, atque aurum effodi & exportari prohibeant. Aiunt præterea illic solem & lunã cæteráque stellas perpetuo gyrantes & lucentes, dies temperatissimas & iucundissimas constituere. Verum hæc omnia conficta sunt, carẽntque ueritate. Ponunt etiam moderni scriptores Tartarorum terribilem gentem indigenam esse Asianæ Sarmatiæ, & à seculo Scythiam inhabitantem, cum tamen constet eam esse gentem nouam & aduentitiã à partibus orientis mutatis sedibus, paulo plus ab hinc trecentis annis Asiæ Sarmatiam ingressam, antehac uero incognitam quemadmodum ab initio huius libri indicabo. Sed & montes Alanos, Hyperboreos & Riphæos in orbe terrarum uulgatissimos in illis Septentrionalibus regionibus affirmauerunt, ex quibus nominatissima flumina originem trahere dixerunt, nempe Tanaim Boristhenem maiorem & minorem, atque Volham ingentem fluuium: sed cum id à uero alienum sit, hodierna docente experientia, non sine causa reiicimus quicquid ueteres somniarunt de his montibus & fluminum originibus. Nam scimus & experientia didicimus prædicta tria flumina Volham, Tanaim & Boristhenem maiorem ex Moscouia originẽ ducere: minorem uero Boristhenem, quem Aristoteles Diaboristhenidẽ uocat, ex Russia superiori erumpere, & in maiorem Boristhenem transire. Montes autẽ Hyperboreos, Riphæos & Alanos scimus & uidimus illic non esse, nec dicta flumina ex eis, sed ex planicie terræ scaturire, id quod sequenti libro clarissime indicabimus, nihil nisi quod uerum scimus & experti sumus scripturi. Immutata quidẽ sunt prisca regionum illorũ uocabula, id quod aliis quoq; accidit terris & habitationibus, sed nos ea intacta nõ præteribimus, indicaturi quid ueteres senserint, quibúsque usi sint uocabulis, & in quæ hodie migrarint. Aperuit nobis rex Portugalliæ nauigationibus suis regiones Indicas & Africanas ad meridiẽ expositas: & rex Poloniæ qui Tartaris & Moscouitis confinis est, indies patefacit nobis per militiã suam plagam Septentrionalem cum gentibus quæ ad oceanum Aquilonis sunt expositæ, & extenduntur in orientem.

Digitized by Google

MATHIAE A MICHOV DE SARMATIA ASIANA ATQVE EVROPEA, LIBRI DVO.

De duabus Sarmatiis in genere. Cap. I.

ANTIQVIORES duas Sarmatias posuerunt, unam in Europa, alteram in Asia, sibiinuicem cohærentes & contiguas In Europiana sunt regiones Russorum seu Rutenorũ, Lithuanorum, Moslzorũ & eis adiacentes, ab occidente flumine Vissæ, & ab oriente Tanai inclusæ: harum regionum gentes olim Getæ nuncupabantur. In Asiatica uero Sarmatia, nunc commorantur & degunt plura genera Tartarorum, à flumine Don seu Tanai ab occidente usque ad mare Caspium ab oriente contenta. Horũ imperia, genealogiæ, ritus & mores, latitudóque terrarum, flumina & circumcirca adiacentia in subscribendis explanabuntur.

De ortu & aduentu Tartarorum. Cap. II.

ANNO domini M CCXI apparuit grandis cometes in diebus mensis Maii, octodecim diebus durans, & supra Poloucos Tanaim ac Russiam gyrans caudámque in occasum porrigens, & aduentum Tartarorum significans: unde sequenti anno gens Tartarorum in illam diem ignota, occiso ut fertur proprio rege Dauid, de submontibus Indiæ, confluxísque pluribus nationibus Septentrionis ad Poloucos uenit. Polouci siquidem fuerunt gentes secundum latus Septentrionale Euxini maris commanentes, ultra paludes Mæotidis, quos alii Gothos appellant. Polouci autem lingua Rutenorum sonant & interpretantur uenatici seu rapaces, quia sæpenumero inuadentes eos spoliabant, & bona ipsorum rapiebant atque abducebant, quemadmodum & Tartari hisce temporibus faciunt. Itaque Tartaris ingredientibus terras Poloucorum, postularunt per ambasiatam, ipsos principes Rutenorum uniuersis copiis & potentiis se adiuuarent, quoniam par exitium & discrimen eos sicut & Poloucos expectaret. Superuenerunt autem & Tartarorum nuntii denuntiãtes ducibus Russiæ, ne immiscerent sese bello & adiutorio Poloucorum, sed potius exterminium eorum tanquam aduersariorum procurarent. Russitæ uero immaturo usi consilio, nuntiis Tartarorũ cõprehensis & occisis, perrexerunt exercitualiter Poloucis in adiutorium, terra mariq; uidelicet Mscislaus Romanouic cum militia Kiouiensi. Mscislaus Mscislauic cũ militia Haliciẽsi. Item cæteri duces Russiæ Vlodimir, Rurilzouicz: duces Cirneouien. & duces Smolnenses. Iunctíq; exercitui omniũ Poloucorum peruenerũt in Protolce, & abinde singuli ascensis equis, uenerunt duodecim statiuis ad fluuium Kalcza, ubi iam Tartari castra metati fuerunt, & ilico respirandi spatio non dato, Tartari in eos irruerunt, & contritis ac diffugientibus Poloucis acies Rutenorum disiiciuntur, plurimáque cæde peracta bini duces Mscislaus Kiouiensis, & Cirneouiensis captiuantur. Reliqui fugientes (abominabile

Digitized by Google

(abominabile dictu) à Poloucis ſociis, per quorum terrã fugam maturabant trucidabantur. Equites quoque propter equos, pedites propter ueſtes occidebantur, & in aquis ſuffocabantur. In illa ergo die Ruteni in peſſimum horrendúmque inciderunt periculum, quale in terris Ruſſiæ nunquam auditum eſt. Eáque prima clades extitit quam Ruteni à Tartaris pertulerunt. Mſciſlaus autem Mſciſlauic Halicienſis dux dum ad naues fugiendo peruenisſet, ſuperatis fluuiis perſecutionem Tartarorum ueritus naues abrumpi præcepit, abindéque fugax in Halic pauore & trepidatione plenus peruenit. Vladimirus autem Rurilzouic fuga & ipſe ſaluatus in Kiou perueniens, ſedem accepit Kiouienſis. Alia uero omnis multitudo Rutenorum dum ad naues fugiendo peruenisſet, & eas abruptas offendisſet, in mœrorem uerſa, dum undas tranare non poſſet, fame contabeſcens illic conſumpta eſt, præter paucos duces & aliquos eorum milites, qui in lembis fluuios traiecerunt. Præterea anno domini milleſimo ducenteſimo uigeſimo octauo, in maxima multitudine Tartari Ruſſiam ingredientes, uniuerſam terram Reneſanſca uaſtauerunt, ducem occiderunt, ſenes & impuberes necauerunt, reliquam multitudinem in captiuitatem abduxerunt, caſtra incenderunt. Iterum hyeme eiuſdem anni uenerunt Tartari in terram Suſdalorum, & ea uniuerſa uaſtata, ducem Georgium & filios eius, pluréſque alios Suſdalorũ principes interfecerunt, caſtrum Roſtou incenderunt, captiuos & prædam pro libito abduxerũt. Sequenti quoque anno in Smolnenſem & Cirnycouienſem regiones uenientes, eas crudeliſſima cæde nulli ætati parcentes peruaſtauerunt, caſtra & fortalicia ex quibus duces & milites præ timore fugerant, incenderunt, & onuſti captiuorum multitudine in terras ſuas redierunt.

De crudeli uaſtatione Poloniæ & Hungariæ per Tartaros. Cap. III.

POST PRAEDICTA, Tartarorum horrenda uaſtatio ex ordine narrationis ſubnectenda eſt. Anno domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo primo. Tartari in Ruſſiam uenerunt, & Kiou ampliſſimam urbem & metropolim Rutenorum magnifice conſtructam funditus deleuerunt. Habuit ſiquidem præfata urbs portas & turres firmiter ædificatas, & aliquarum portarum tecta deaurata & ſplendentia, habuit & uſque nunc habet Metropolitanum de ritu Rutenorum ſeu Græcorum, plurimis Vladicis & Epiſcopis à Danubio per Moldauiam, Valachiam, Ruſſiam, & Moſlzouiam præſidentem, in Kiouia iam poſt deſtructionem non reſidentem. Habuit inſuper eccleſias ſupra trecentas ornatiſſimas, quarũ aliquæ in campis inter uepres & arbuſta in hanc diem permanent, & ſtant deſolatæ pro latibulis ferarum: ex quibus binæ eccleſiæ, uidelicet ſanctæ Mariæ & ſancti Michaelis aliquas laminas tecti adhuc tenent deauratas, quas Tartari prædatum uenientes, & inſpicientes altim baſſina uocant: altim baſſina, id eſt, aureum caput habentes, quia partem tecti deaurati habent. Hac uero tempeſtate in monte ubi olim caſtrum Kiouienſe ſtabat, Lithuani domini illius loci, fortaliciũ amplum de roboribus & lignis extruxerũt & tenent. Itaq; tota Ruſſia cum ſua metropoli & Podolia omni quaq; peſſundata, Bathus Tartarorum Imperator uolens Hungariã ingredi, miſit ducem Petam nomine cum magno exercitu uaſtandum Poloniam. Aiunt

Izioũ metropolis Ruſſiæ.

Digitized by Google

Poloni Bathum regem Tartarorum Poloniam, Sleſiam, Morauiam uaſtaſſe. Verior tamen hiſtoria eorum, ſicut & chronica Hungarorum referunt, Bathum non fuiſſe in Polonia, ſed duces ipſius, qui trucidatis tyrãnis & principibus Rutenorum, receptáque præda, in oppidum Lublin & Z auichoſt, uiciniſque eorũ, reduxerunt eam in Ruſſiam, feſtinantérque redeuntes, expugnauerunt Sandomiriam cum caſtro. Illícque occiderunt abbatem Polzrziunicen cum fratribus eius, & magnum numerum utriuſque ſexus nobilium & ignobilium uirorum ac matronarum ad conſeruandum uitam Sandomiriæ collectorum. Inde exeuntes per Viſſicam, in Slzarbimiriam uenerunt, & reuertebantur prædam deducturi in Ruſſiam. Dúmque ſtatiua tenerent ad fluuium Z arna, apud uillam quæ maior Thurſlzo uocatur, irruit in eos Vlodimirus Cracouienſis palatinus cũ militibus Cracouienſibus. Vbi inter pugnandum omnis captiuorũ multitudo diffugiens, in propinquas ſyluas ſe recepit: ſuperati tamen ſunt pauci à multis, Vlodimirus palatinus Cracouienſis cum ſuis à Tartaris. Verum ſtrage ſuorũ perculſi Tartari, per ſyluam Stremech in Ruſſiam receſſerũt, & in ſupplemẽtum accerſitis plurimis Tartaris cum fremitu & ira in Poloniam redierunt, & quia maximum exercitum habuerunt, ad Sandomiriam peruenientes, bifariam diuiſerunt eum, minorémque exercitum in Lancitiam, Siradiam & Kuiauiam deſtinarunt cũ principe Cadano, quem Poloni Caydanum nuncupant, qui nullo obice apparente uaſtauerunt crudeliſſime illos tractus cædibus atque igne. Maior autem exercitus Tartarorum, cuius ductor fuit Peta Tartarorum princeps uerſus Cracouiam iuit, omnem oram tranſitui propinquam cæde & incendio peruaſtans. Occurrũt ergo ei in uilla Chmelilz prope oppidum Sidlou, Vlodimirus palatinus, Clemẽs Caſtellanus Cracouiẽſis Pacoſlaus palatinus, Iacobus Raciborouic Caſtellanus, Sandomirien. cum nobilibus & militibus Cracouien. & Sandomirien. & facto conflictu cum una turma Tartarorum, ipſáque attrita pedem referente, & ad alteram præſtantiorem turmam ſeſe diuertente, Poloni certamine priori feſſi, pauci à plurimis aduerſo pectore confoſſi ceciderunt: reliqui uero in fugam conuerſi, per itinera nota euaſerunt. Ceciderunt in eo conflictu deſiderati Chriſtinus Sullzouic de Nyedued, Nicolaus Vitouic, Albertus Stampotic, Zementa, Grábina, Suliſlaus, milites ſtrenui, & alii plures ualidi. Ex quorum ſtrage tantus pauor irrepſit, ut alii in alias regiones fugerent: agreſtes uero cum pignoribus & pecoribus in paludes & ſyluas, & in inuia ſe conderent. Sed & Boleſlaus Pudicus dux Cracouiæ & Sandomiriæ cum Grzimiſlaua matre, & Kinga coniuge ſua primum uerſus Hungariam in caſtrũ Piennide prope oppidum Sandecz, poſtea uero in Morauiam ad monaſterium Ciſtercien. effugit. Tartari autem poſt cladem apud Chmelilz peractam, Cracouiam in die cinerum peruenerunt, & eam uacuam hominibus inuenientes (omnes ſiquidem in abdita diffugerant) in eccleſias & domos incendio ſæuierunt. Eccleſiam uero ſancti Andreæ tunc extra muros Cracouien. extantem, uallantes oppugnabant, expugnare tamen non ualuerunt, quoniam pluribus Polonis magna ui & fortitudine ſe & ſua illic defendentibus, irrito cœpto receſſerunt, & in Vratiſlauiam perrexerunt, eam ſimiliter ut Cracouiam deſertam habitatoribus, ſed & conflagratã habitationibus reperientes. Ciues enim Vratiſlauien. pauore conſternati, ferè omnibus relictis, pretioſioribus

Digitized by Google

ribus duntaxat festine raptis, fugam inierunt: quod gentes ducis Henrici de arce uidentes descenderunt, & opes cum uictualibus in arcem inducētes, urbem cum tectis eius flammis exusserunt. Et Tartari in urbe nil reperientes, castrum uallarunt, & post aliquot dies obsidionē soluentes (ut aiunt) orationibus & lachrymis Cesslay prioris ordinis prædicatorum & fratrum eius in castrum admissorū depulsi, recesserunt. Interímque feria secunda pascæ Tartaris qui Kuiauiam uastauerunt, superuenientibus simul iuncti in Leguiczam profecti sunt. Dux etenim Henricus secundus sanctæ Heduuiis filiús per illud tempus illi collegerat gentes & armigeros, tam nobiles quàm agrestes maioris Poloniæ & Slesiæ. Aduenerāt & principes cum suis militibus Myeczlaus Kazimirides dux Opoliēsis, Boleslaus filius Depoldi marchionis Morauiæ expulsi, qui Syepiolha cognominatus est, & Pompo de Hosterno magister cruciferorum de Prussia cum fratribus sui ordinis, insuper & cruci signati plures. Cúmque ex oppido Legnicensi duceret agmina, & ea obequitaret, lapis de summitate ecclesiæ beatæ Mariæ decidit, parúmq; abfuit, quin caput ducis Henrici diruperit, quod re uera infaustum omē fuit. Suburbana itaque oppidi Legnicensis prætergressus, quatuor acies instruxit & ordinauit. Primam de cruce signatis uoluntariis, & de auri fossoribus oppidi Goltberclz, aliísque peregrinis militibus: hanc Boleslaus Syepiollza filius marchionis Morauiæ ducebat. Altera acies fuit militum Cracouiensium & maioris Poloniæ, hanc Sulislaus frater Vlodimiri olim palatini Cracouiensis circa Chmyelilz occisi ductitauit. Tertiam aciem gubernauit Myeclaus dux Opolienſis, in qua erant milites Opolienſes, & Pompo magister Prussiæ cum fratribus & militia sua. Quartam aciem ipsemet dux Henricus ex præstantioribus militibus Slesiæ, & maioribus Poloniæ, ac pretio conductis militibus rexit. Totidem erant Tartarorum agmina, sed robore & frequentia pugnatorum præstantiora, ita ut unum agmen eorum omnia Polonorum agmina excederet. In campo igitur qui bonus campus dicitur, porrecto, & in omnes partes lato uterq; exercitus quinto idus Aprilis, aliàs feria secunda post octauas pascæ conuenit. Primúmque cruce signatorum & aurifossorum exercitus cum Tartaris magno impetu congressus, uelut teneræ aristæ à grandine percussæ, à sagittis Tartaricis obtritus est. Deinde duo agmina sub gubernatione Sulislai militis, & Myeczlai ducis Opolienſis consistentia, pugnare cum tribus Tartarorū agminibus ingressi, ualidam in Tartaris stragem ediderunt, ita ut pedem referrēt, & fugam inirent. Quidam autem celerrimo cursu circa utrunque exercitum discurrens, terribili uoce clamauit, Byegayce byegayce, quod sonat, fugite fugite, Polonis terrorē incutiens. Quam uocem Myeczlaus dux Opolienſis audiens, deserto prælio fugit, & secum magnam partem militum traxit. Quod uidens dux Henricus, ingemiscens dixit, Gorze se nam stalo, id est, peius & molestе nobis accidit. Inducénsque suam quartam aciem fortissimorum militum, tres acies Tartarorum à duabus aciebus Polonorum disiectas prostrauit, & in fugam conuertit. Quarta autem acies Tartarorum, & maior omnium cum suo duce Peta superueniens, horribili impetu bellum intulit, & bellum acerrimum inter utrosque durauit, magnáque ex parte Tartaris cæsis, & in fugam spectantibus, quidam Tartarorum uexillifer ualde magnum ferens uexillum, in quo x litera Græca depicta erat, talis χ, &

Digitized by Google

in ſummitate haſtilis imago teterrimi & nigerrimi coloris cum barba prolixa, cœpit incantando fortiter caput imaginis quatere. Ex quo ilico fumus & nebula horrendi & intolerabilis fœtoris in Polonos diffuſa eſt, ut penè exanimati, & inualidi ad bellum redderentur. Clamore itaque horrendo eleuato, in Polonos Tartaricus exercitus conuerſus, acies eorum quæ interim integræ erant, dirupit, & eas magna ſtrage affecit. In qua dux Boleſlaus filius Marchionis Morauiæ dictus Syepiollza, & Pompo magiſter cruciſignatorum de Pruſſia cum multis inſignibus militibus necati ſunt. Dux uero Henricus corona à Tartaris circunfuſus eſt, ut à tergo & fronte cæderetur, iámque ſuis omnibus unà pugnantibus proſtratis, ad extremum circa eum non niſi quatuor milites uerſabantur. Suliſlaus frater olim Vlodimiri palatini Cracouienſis, Clemens palatinus Glogouienſis, Conradus Izonrathouicz, & Ioannes Iuanouicz, qui quanta potuerunt ui & conatu principem Henricum ex prælio educentes, ad fugiendum diſponebant: ſed ducis equus ſauciatus ſubſiſtebat. Tartari igitur ne Henricus euaderet, ueloci curſu conſequutum cum tribus præfatis militibus, quarto Ioanne Iuanouicz ab eis ſegregato uallauerunt, cum quibus aliquanto tempore decertabat. Ioannes uero Iuanouicz equum recentem à Roſciſlao aulico ducali receptum, penetratis hoſtium cuneis duci adminiſtrauit. Quo aſcenſo dux ſequebatur Ioannem Iuanouicz, uiam per medios hoſtes ei parantem. Ipſóque in curſu uulnerato, & euadente, dux Henricus intercipitur, & tertio circumuallatur: dúmque audaciſſime contra Tartaros dimicaret, & manu ſiniſtra eleuata, Tartarum ſibi obuium feriret, ab altero Tartaro lancea ſub aſcella tranſfixus, ex equo demiſſo brachio moribundus defluxit: quem Tartari ingenti ſtrepitu inconditarum uocum facto capiunt, & extra locum certaminis quantum eſſet geminus baliſtæ iactus pertractum, framea caput abſciderunt, corpúſque inſignibus omnibus deſpoliatum nudum reliquerunt. Occiſa eſt in eo prælio multitudo nobilium Poloniæ, inter quos clari & inſignes fuerunt Suliſlaus frater Vlodimiri palatini Cracouienſis, Clemẽs palatinus Glogouienſis, Conradus Konrathouicz, Stephanus de Virbna, & Andreas filius eius, Clemẽs filius Andreæ de Peltznica, Thomas Pyotrlzouic, Petrus Kuſſa & cæteri. Corpus ducis Henrici poſt cladem in ſexto digito ſiniſtri pedis uix cognitum, & repertum per Annam coniugem eius in medio chori eccleſiæ ſancti Iacobi apud fratres minores Vratiſlauiæ ſepultum eſt. Pomponis uero magiſtri Pruſſiæ, & militum inſigniorum ſupra expreſſorum, in eodem monaſterio ſancti Iacobi Vratiſlauiæ corpora tumulata ſunt. Boleſlai autẽ filii Marchionis Morauiæ funus in Lubens in choro conuerſorum humatum eſt, ſuper cætera corpora fidelium in loco prælii ſepulta. Eccleſia in hanc diem durans conſtructa eſt. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis Tartari potiti, lectis ſpoliis unicuique interemptorum unam auriculam abſciderunt, & nouem ſaccos grandes ad ſciendum numerum occiſorum repleuerunt. Ducis autem Henrici capite in longiori haſta erecto ad caſtrum Legnica (oppidum enim metu Tartarorum exuſtum fuerat) applicuerunt, mandantes ut duce eorum occiſo, caſtrum eis aperirẽt. Caſtrenſibus cõuenienter reſpondentibus, quod pro uno duce occiſo plures duces filios occiſi haberent. Illi uero circa Legnicz

Nobiliũ Polonorum ſtrages.

uaſtatis

Digitized by Google

uaſtatis & incenſis uillis, in Othmuchou ſe receperunt: ubi quindecim diebus ſtatiua continuando, omnem regionem per circuitum uallauerunt. Exinde Ratiborienſem oram adeuntes, in Boleſiſlzo octo diebus cõmorati, in Morauiam ſeceſſerunt, & Venceſlao rege Bohemiæ in caſtris ſe continente, eam plus quàm uno menſe incendiis & cædibus uaſtauerunt: ab Olomunc ſeptimis caſtris in Hungariam peruenerunt, & maiori hordæ ipſius Bathi quæ Hungariam intrauerat, ſeſe conſociauerunt.

De cruenta uaſtatione Hungariæ per Bathi Imperatorem Tartarorum. Cap. IIII.

BATHI uaſtata & ad nihilum redacta Ruſſia, Hungariã cum quinquies centum milibus ingredi contendebat. Reſiſtentem ergo inter montes Sarmaticos, & in clauſa dicta Ruſſiæ introitum prohibentem, comitem palatinum Hungariæ à Bela quarto rege Hungariæ cum gẽtibus miſſum præfatus Bathi obruit & expugnauit, feſtinantérque exurendo oppida & uillas, ad Titiam fluuium qui uulgariter Ciſa appellatur, ex montibus Sarmaticis uerſus meridiem in Danubium fluentem peruenit. Et exinde gentes Tartarorũ excurrentes, Vatiam cum ſua cathedrali eccleſia uaſtauerunt & incenderunt. Ad Peſt quoque ubi rex Bela quartus exercitum contra Tartaros colligebat, ibant & redibant, aliquando appropinquando, nonnunquam uero fugiendo, prout eſt mos pugnandi Tartaris. Cúmque copioſum exercitum, tam ex nobilibus quàm ſpiritualibus rex Bela coadunauerat, aduerſus Tartaros procedens ad fluuium Titiam applicuit, & caſtra metatus eſt, adhibitáque cuſtodia mille armatorum ad pontem, putabat Tartaros non tranſire fluuium, quoniam altus eſt, limoſus multum, & impermeabilis. Tartari autem qui multo maiores fluuios tranſierant, inuento uado Titiam noctu tranſnatarunt, & in aurora exercitum Hungarorum cum Bela rege eorum undique circundederunt, miſſiſque denſis, & quaſi infinitis ſagittis, uelut cum grando nebuloſus ac denſus cum fragore deſcendit, Hungaros perturbarunt, multos occidendo, plurimos uero uulnerando. Hungari ergo ueluti impræparati, & abſque ordine contrauenientes cadebant. Quod alii uidentes, meticuloſi clàm diſcedebant & fugiebant. Tartari uero tanquam aſtuti, ſinebant eos per medium ſui tranſire. Vnde Colomannus frater regis ſic, & rex Bela quartus tanquam ignoti euaſerunt. Reliquos uero concluſos Tartari crudeliſſime ad unum necauerunt. Inter quos ſpirituales maiores ceciderunt, Mathias Strigonienſis archiepiſcopus, Vgolinus Coloceuſis archiepiſcopus, Georgius epiſcopus Iaurienſis, Reynaldus epiſcopus Tranſſyluanienſis & eccleſiæ Nitrienſis epiſcopus, Nicolaus Scibinienſis præpoſitus uicecancellarius regis, Eradius archidiaconus Bachienſis, magiſter Albertus Strigonienſis archidiaconus. De aliis autem ſecularibus nobilibus & ignobilibus ferè infiniti occiſi ſunt: & qui fugerant conſequuti in uiis necati iacuerunt. In Peſt etiam multi plebeii collecti in ore gladii ſuperuenientibus Tartaris perierunt. Rex autem Bela quartus properè fugit ad metas Auſtriæ, ubi captus & detentus fuit per ducẽ Auſtriæ: tandem dimiſſus ad reginam coniugem ſuam perueniens, ſeceſſit in Slauoniam; illic uſq; ad perſequutionem Cadan commoratus. Vaſtata itaq; Hungaria ex una parte Danubii, in hyeme proxima gelato Danubio in partem alteram

Digitized by Google

penetrauerunt,& ſedes inter Iaurinum & Strigonium fixerũt,ubi in hanc diem foſſæ & tumuli habitationis eorum cernuntur.Ex quo loco præfatam trans Danubium regionem ſpoliis, incendiis & occiſionibus crudeliſſime afflixerunt. Cúmque in Tartariam ſecedere proponerent, diuiſo exercitu, princeps Cadan aduerſus regem Belan in Sclauoniam diuertit.A cuius facie territus rex,ad mare,tandem ad Polam ciuitatem fugit. Cadan autem quemadmodum cum Bathi conſtituerat,pertranſitis & uaſtatis Boſna, Seruia & Bulgaria,ſubſtitit circa Danubium,donec horda Imperatoris Bathi ſuperueniret. At Bathi poſt diſceſſum Cadan uallauit & expugnauit Strigonium urbem illa tempeſtate nobilem, cuius incolæ erant uarii mercatores,Almani,Gallici & Italici: & quia theſauros quos Tartari expetebant in terra ſuffoderant & occulũerant,idcirco omnes necauerunt,nulli ſexui nullíque ætati parcentes:deſtructáque Strigonio,ſecus Danubium tranſeuntes ad exercitum principis Cadan opperientem & expectantem peruenerunt.Tandem iuxta paludes Mæotidis uia priori in Tartariam abierũt. Tempus autem quo Tartari Hungariam afflixerunt,& multimode uaſtauerũt, erat ferè biennium.

Quomodo Innocentius Papa quartus miſit ad Cham Tartarorum,ne Chriſtianos perſequeretur:& quomodo fidem Mahumeti ſuſceperit. Cap. v.

DISCEDENTIBVS Tartaris tota Europa contremuit, & principes Chriſtianorum timore perculſi,ne redirent conſulebant inuicem. Innocentius quoque Papa quartus ex concilio Lugdunenſi fratrem Aſcelinum ordinis prædicatorum cum pluribus fratribus eiuſdem & aliorum ordinum ad eos miſit,anno domini MCCXLVI qui per Almaniam & Boheniam in Vratiſlauiam uenit,exceptúſque & ueneratus eſt à Boleſlao Sleſiæ & Vratiſlauiæ duce. Exinde tranſiens ad Lancitiam peruenit,à Conrado duce Mazouiæ cum ſuis recollectus & hoſpitatus.Dehinc ad Crocauiam deductus,à Boleſlao pudico, genitricéque eius Grimiſlaua,& à Prandotha ordinario loci benigne ſuſcepti & habiti ſunt:pluribus pellibus ſubtilibus prouiſi,ſupra id quod proprio ære potuerunt emere,quoniam principes Tartarorum ſine munere adire nephas eſt. Tulit autem fortuna,ut eſſet apud Boleſlaum pudicum principem Crocauiæ atque Sandomiriæ,Vaſillzo princeps Ruſſiæ,nepos matris ſuæ:huic itaque commendati,in Ruſſiam per ipſum deducti ſunt:ad Kiouiam uero uenientes,equos acquiſiuerunt pro conditione terrarum Tartarorum ualentes,qui pedibus aquam & pabulum ſub niuibus ſibi quærerent.Tandem ex Kiou procedentes,plures duces Tartarorum pertranſierunt donec ad Cham ſeu Imperatorem Tartarorum applicuerunt.Cui legatione domini papæ Innocentii quarti expoſita, poſtulauerunt ut deum uniuerſorum agnoſceret atque coleret,& eum quem miſit Ieſum Chriſtum:útque gentem Chriſtianam crudeli nece quemadmodum fecit in Polonia,Hungaria & Morauia nõ perderet.Et accepto reſponſo,quod Cham per quinquennium gentem Chriſtianã non inuaderet,per eandem uiam ad dominum apoſtolicum cum literis Imperatoris Tartarorum redierunt.Habes in ſpeculo hiſtoriali Vincentii libro XXXII hanc hiſtoriam,quam caute legas : neceſſe eſt,quoniam in aliquibus ſuperſtitioſa eſt.Poſt diſceſſum legatorum Chriſtianorum

Vincentii hiſtoria fabuloſa.

Digitized by Google

norum ſuperuenerunt legati Saracenorum, perſuadentes Tartaris, ut ſectam & fidem Mahumeti acceptarent, tanquam faciliorem & tolerabiliorem, uoluptatibus plenam, uiríſque belligeris competentiorem. Chriſtianorum autem religionem confutando dicebant eſſe otioſorum, imbecillium, & idololatrarum imagines colentium. Saracenorum uero legem multis utilitatibus atque uoluptatibus refertam, & cæterarum religionum ui & armis expugnatricem, ut ſuperbos debellaret, humiliatis uero tributum conſtitueret. Placuit barbaris & ipſi primum Imperatori Bathi & omnibus Tartaris tanquam uiris cordatis audacibus & ſenſualibus perſuaſio Saracenorum, ideo illam & non alteram ſuſceperunt. Et cum dicant Eiſſa Rocholla, id eſt, Ieſus eſt ſpiritus domini: Mahumet uero Roſſolai, id eſt, Mahumet eſt iuſtitia dei, noluerunt ſpiritũ dei Ieſum benedictũ ſpiritualiter uiuere docentẽ acceptare: ſed iuſtitiã dei, hoc eſt Mahumet carnaliter & tanquam beſtiam ſenſualem in ſpurtitiis uolutantẽ, ab omnipotẽti deo iuſte in lacu pœnarum die ac nocte cruciandum amplexati ſunt. Itaque extunc uelut & nunc Mahumetum uenerantes ſequuntur. Pentateucho Moyſi obediunt, circũciduntur, & legalia obſeruant, campanis carent: ſed quotidie lahi illo illoloth, quod in latino ſonat, Non eſt deus niſi unus deus clamant: ingenue ſe profitentur Iſmaelitas, quia de Iſmael ortos: Chriſtianos uero dzintis, id eſt paganos, & gaur, id eſt infideles, & ſine religione appellant. Celebrant uelut alii Saraceni, tria in anno feſta, primum Izuiram, id eſt oblationis paſca in memoriam oblationis Iſaac, quando Abraam multarum gentium pater præcepto dei ipſum necare & offerre propoſuerat. In iſto feſto offerunt arietes, aues, alites &c. Aliud feſtum colunt pro animabus, tunc uiſitant ſepulchra ſuorum maiorum, operibus miſericordiæ inſiſtunt, & alunt pauperes. Tertium feſtum agunt pro ſe ſuáque ſalute. Pro primo feſto rite peragendo triginta diebus ieiunant, pro altero uno menſe, pro tertio duodecim diebus.

Religio Tartarorum.

De moribus Tartarorum, & de contentis in terra eorum. Cap. VI.

TARTARI ſunt homines ut frequenter ſtaturæ mediæ, pectore, & ſcapulis ampli, facie lati, naſo ſimi, colore tetri & deformes, robuſti uiribus & fortes, famem, frigus & æſtum facile patientes, equitatu ab ineunte ætate & arte ſagittandi gaudentes. Omnia ſua ſecum ducunt, uagi & inſtabiles loco cum uxoribus, pueris atque pecoribus in campis degunt. Ciuitates, uillas & domos non habent. Pro hyeme ad releuandum à frigore, ad mare Caſpium diuertunt, quoniam illic ratione maris temperiem aeris inueniunt. Ad æſtatem in ſuam regionem redeunt. Aliqui eorum unam porcam, duas, tréſue in longum per iugera tria, quatuor & ultra ſulcant, arant, & milio ſeminant, inde cibos & bairam, id eſt, paſtas faciunt. Non habent frumentum nec aliquod aliud legumen, pecora & pecudes plurimas tenent, præcipue caballos & caballas pro equitatu & uictu ualentes. Incidunt & uulnerant equos, cruoremque & per ſe & cum milio uorant, carnes pecudum, pecorum & equorum comedunt, etiam ſemicrudas. Caballos pridie tum ſponte tum morbo mortuos exciſo loco apoſtemato perlibenter comedunt. Bibunt aquam, lac, & ceruiſiam ex milio coctam. Aquam Turci & Tartari uocant, Su: interdum Tartari dicunt Suha, & eſt aqua. Ceruiſiã

Digitized by Google

autem miliarem seu ex milio factam, buzam nominant, eandem Ruteni Braha uocant. Laudãt lac, præsertim Izomiz, id est acetosum, eo quòd stomachum eorũ confortet, & medicinã purgatiuã faciat. In conuiuiis & cum hospitibus aduenísque bibunt Aralza, quod est lac sublimatũ, quod mirabiliter & cito inebriat, Non furantur, neque fures inter se patiuntur, rapto tamen uiuere uicinos spoliando periucundum & deificum est apud eos. Non sunt artificia inter eos nec pecuniæ, sed res pro rebus commutant. Verum in horda Zauolhensi, incerunt aspros, id est argenteos obolos Turcorum accipere & tenere. In horda uero Prelzopensi ducatos acceptant. In horda Nohais lxa res pro rebus dant, iuri & perfidi sunt exteris, sibiinuicem uero & suis omnibus fidelissimi. Indumẽta sæpenumero ex filtro & lana alba grosse & plane facta gerunt. Oponce plurimum diligunt, in expressione huius nominis præponunt literam I, Ioponce, & non oponce nuncupantes, & est pallium album spissum inconsutile pro imbribus & fluuiis bene utile. Terra eorum terra plana & absque montibus, absque lignis & arboribus, graminibus duntaxat abundans. Vias non habent, neq; nauigia, sed per dies iter suum computant, ut terra Zauolhensium Tartarorũ citissimæ equitationis à flumine Volha ad mare Caspium est quasi triginta dierum: equitant una die uiginti miliaria magna Germanica, pedibus non gradiũtur nec itinerant. Ferè apud eos reperiuntur, cerui, damæ, dorcæ, & snalz, quod est animal quantitatis ouis, in terris aliis non uisum, lana grisẽ, duo parua cornua habens, cursu uelocissimum, & esu carnium eius suauissimum, Et dum grex snalz in aliquo campo inter gramina conspicitur, Cham seu Imperator Tartarorum cum suorum multitudine equestres uadunt, & omniquaque circundant in altissimis graminibus delitescentes. Dúmque tympanis incipiunt sonare, tũc snalz tanquam metu perculsæ, rapidissime hinc atque illinc ab una parte circunstantium ad alteram procurrunt, & iterum atque iterum decursando uadunt, usquequo fatigati deficiant, tunc irruentibus Tartaris cum clamore occiduntur.

Oponce.

Snalz. animal.

De finibus & metis Tartarorum Zauolhensium. Cap. VII.

CLAVDITVR terra Cham & Tartarorum Zauolhensium ab ortu solis mari Caspio seu Hircano. A Septentrione campis longissime latissimèque protensis. Ab occasu fluminibus Tanai & Volha. A meridie partim mari Euxino seu Ponto, partim altissimis montibus Iberiæ & Albaniæ. Mare Caspium uocant Ruteni Chualens Izemore: & est mare non ab oceano, sed à fluminibus illic defluentibus congestum, Fluunt multa ac magna flumina in aluearium illius maris, de ripis altis impetuose & quasi per saltum ex alto in medium decidentibus, & iuxta ripas sub ipsas transeuntibus iter præbentibus. Vnde fit ut ibi æstate à Persis & Medis refrigerium quæratur: & in hyeme ratione euaporationum temperies conflatur. Iuxta illud mare & post ad orientem, ut Ruteni proferunt, sunt Tartari criniti, quos Tartari Calmuchi & paganos nuncupant, quoniam ritum Mahumeticum non colunt, nec crines capitis abradunt, quemadmodum Tartari omnes radunt, præter adolescentes, qui rasa coma binos radios crinium ab aure dextra, & alium à sinistra usq; in brachia prominentes, in signũ innubilitatis aut uirginitatis relinquunt. Ab occasu sunt flumina Tanais & Volha. Tanaim Tartari Don appellant, qui secundum fontes suos ex ducatu

Tartari criniti.

Don fluuius

Resensco

Reſenſco à duce Moſcouiæ occupato uerſus Septentrionem fluit. Poſt flectitur in meridiẽ,& tribus oſtiis paludes Mæotidas ingreditur:imò ipſe paludes Mæotidas cauſat. Sunt iam circa Tanaim arbores pomáq; & alii fructus:ſunt & mellificia quercina nonnulla,& pauciora de pino. Inde eſt quod Tartari ſanctum Don dicunt:quia iuxta illum,uictum ex fructibus, melle & piſcibus reperiunt. Volha fluuius Tartarice Edel nuncupatus,ex Moſcouia profluit,ex fontibus ſeptentrionalioribus & occidẽtalioribus quàm Tanais: qui cum ad ſeptentrionẽ flueret,longo Tanaim circuiens interuallo,deflectitur in orientem & meridiẽ, & uiginti quinq; oſtiis ſeu fluminibus in mare Euxinum delabitur. Diſtat Tanais à Volha quinque hebdomadarum itinere:ad minus ueloci curſu triũ hebdomadarum equitatione, uel plus. Et eſt Volha triplo maior quàm Don. Viginti quinq; autẽ partitiones, ſeu particularia flumina ipſius Volhæ ſunt magna:minora autem ex eis ſunt tanta, quantus Tyberis Romæ, aut Viſla poſt Cracouiam. Sunt multum piſcoſi præfati fluuii,ita quod framea Tartari cæteríque tranſeuntes in ripa ſtando piſces cum aqua decurrentes ſecent & tollant. Eſt iuxta hos fluuios Tanaim & Volha Air,id eſt,calamus aromaticus, qui & broſtuorce dicitur,in maxima copia. Ibidem reuponticũ, quod Tartari nominant cinireuent,creſcit:& cinireuent nomen eſt Perſicum. Itẽ cucilabuca,uel ut alii exprimunt Izilcabuha:& in latino ſonat oculus cornicis:& eſt multæ caleſactionis. De ortu horum fluminum Don & Edel,cum de Moſcouia tractauero clarius dicam. Quoties autẽ Tartari Zauolhenſes in terras noſtras ſpoliatum ire uadunt,per hæc & alia flumina abſq; nauigio,alligatis ſarcinis deſuper,coniugibúſque & pueris in dorſis equorũ ſedentibus,ipſimet caudas caballorũ tenentes tranſnatant,& rapinas crudelitatéſq; plurimas inferunt. Ad meridiẽ uerſus mare Caſpium ſunt montes Iberiæ & Albaniæ, quos Rutenia gente Piacihorſci Circaci,quaſi quinquemontani Circaci uocant. Inter illos ſiquidẽ montes ſunt Gazarorum gentes,quas ut Morauica legenda depromit, ſanctus Cirullus & Metudius fratres,per Michaelem imperatorem Conſtantinopolitanum miſſi,ad fidem Chriſti conuerterunt,& uſque nunc fidem & ritum Græcorum profitẽtur:ſunt homines bellicoſi,in tota Aſia & AEgypto acceptabiles. Apud hos Tartari Zauolhenſes tela comparant. Verum hac ætate Græci illas gentes Abgazari & Abgazeli nominãt,& uicinæ iuxta illos ſunt gentes Circaſſi & Mẽgrelli,omnes de ritu Græco per beatum Cirullum in fidem Chriſti reductæ. Inde ſanctus Cirullus rediens ex mari Euxino ſeu Pontico,in quo omnipotens deus mirabilis & glorioſus in ſanctis ſuis,dederat habitaculũ & eccleſiam marmoream per manus angelorum ſancto Clementi ſtructam,quam ſingulis annis in feſto ſancti Clementis & ſeptem diebus, mari recedente & ſiccato, ſecure circumſiti incolæ aggrediebantur, ſanctum dei uenerando, colendo & extollendo, ſuſtulit corpus ſancti Clementis, & in Morauiam prædicaturus Chriſtum dominum ſecum tulit & aſportauit. Deinde Romam euocatus, & per Papam Nicolaum citatus,prædictum corpus ſancti Clementis Romam detulit, & in eccleſia ſancti Clementis honorifice depoſuit. Ipſe Cirullus cum Metudio fratre in eadem baſilica beati Clementis Romæ ſepulti: ſed non ſunt reperta oſſa illorum,quantumlibet ſumme deſiderata in eadẽ baſilica quæſita. Edel flu.

Digitized by Google

Ex montibus Circaſſorum piacihorſlzi, ſeu quinque montiũ fluit magnus fluuius Tirlz in Tartarico nuncupatus, rapidiſſimo curſu lapides ſecũ uoluens, & multos piſces, in mare Caſpium defluit. Poſt hunc ex eiſdem montibus fluuius Cohan, minor quàm Tirlz, in prænominatum mare Caſpium deſcendit.

De genealogia imperatorum trans Volham incolentium. Cap. VIII.

QVATVOR ſunt hordæ Tartarorum, totidem imperatores eorundem ſcilicet horda Zauolhenſium, horda Precopenſium, horda Coſanenſium, & quarta horda Nohacenſium, quintámque addunt quæ imperatorem non tenet, & nuncupant eã Cazacca: de his inferius dicetur. Horda in Tartarico, multitudinem ſignificat. Principalis ergo horda eſt Czahadaiorum ſiue Zauolhenſium, quæ Talz Xi, id eſt capitalem hordam, uel homines principales & liberos ſeſe nominat, tum quia nulli ſubiicitur, tum quia ab ipſa cæteræ hordæ propagatæ ſunt. Ob hoc & Moſcouitæ magnam hordam Zauolhenſium hordã appellant. Inde etiam imperator eorum Ir Tli Xi lingua ipſorum, hoc eſt, liber homo dicitur. Dicitur & Vlu cham, quod ſonat magnus dominus, ſiue magnus imperator: Vlu enim magnus, Cham uero dominus & imperator eſt. Eundẽ aliqui magnum canem dixerunt, & male interpretati ſunt: quia Vlu cham nõ ſignificat magnum canem: Cham etenim cum aſpiratione dominum & imperatorem: & cam ſine aſpiratione cruorem & nunquam canem ſermone Tartarorum deſignat. Produnt itaque & referunt Tartari, quod quædã uidua concepit & peperit filium nomine Cinglzis, & cum filii ipſius tanquam adulteram necare uoluerũt, finxit & excuſauit ſe non ab homine, ſed à radiis ſolis concepiſſe. Cui figmento filii credentes matrem liberam dimiſerunt. Natus ergo eius Cingos uel Cinglzis, homo ſortis humilis, creuit in uirum magnum & fortem: & is fuit primus propagator & ſator imperatorum Czahadaiorum ſeu Zauolhenſium. Huius filius fuit Iocucham gentilis & paganus. Iocucham genuit Zaincham tertium imperatorem, qui in orbe terrarũ, & maxime in Polonia, Hungaria & Ruſſia dicitur Bathi. Iſte deſtruxit Gothiam & Ruſſiam, & uaſtauit Poloniam, Sleſiam, Morauiam & Hungariam, prout à principio dictum eſt. Idem Bathi fuit gentilis primum: tandem ſectam Mahumeti perſuaſus cum Tartaris ſuſcepit, quam in hanc diem tenent & ſequuntur. Quartus imperator ex Bathi genitus fuit Temir Cutlu, & interpretatur ex Tartarico felix ferrum: Temir felix, & Cutlu ferrum: erat ſiquidem felix & bellicoſus. Iſte eſt ille Temerlanes in hiſtoriis celebratus, qui totam Aſiam uaſtauit, & uſque ad AEgyptum pertranſiit. Iſte imperatorem Turcorum Peſaitem primum conflixit, & captiuatum catenis aureis alligauit, & poſt in breui dimiſit. Iſte habuit exercitum duodecies centena milia. Fuit & alius princeps Tartarorum eo tempore Acſac Cutlu, quod in Latino ſonat claudus, uel claudum ferrum, quoniam claudus erat, ſed ferox. Is multa bella feliciter geſſit, & ciuitatem magnam in terra Czahadai, id eſt, Tartarorum Zauolhenſium, nomine Cumumedczar, expugnando decertauit, & in ſolitudinem redegit. Stant domus illius ciuitatis muratæ uacuæ, & eccleſiæ olim Gothorum trecẽtæ in ritum Mahumeticum & Meſquitas abſq; habitatoribus redactæ. In caſtro illius ciuitatis fuit ſepultura

Horda.

Vlu cham.

Catalogus imperatorũ Tartarorum

Digitized by Google

pultura imperatorum Zauolhenſium. Quintus imperator ex Temir Cutlu progenitus fuit Temirczar. Iſte,ut dicitur, per Vitoldum ducem Lithuaniæ & Vladiſlaum regem Poloniæ in auxilium contra cruciferos Pruſſiæ euocatus fortiter pugnans ferro occubuit. Sextus imperator ex Temirczar genitus fuit Macmetczar. Ex iſto genitus eſt Achmetczar ſeptimus Imperator:& Achmet ſermone Tartarorũ exponitur componibilis. Achmet genuit Sziachmet octauum imperatorem. Sziachmet ſonat quaſi religioſus achmet:& Tartari cognominãt ipſum Sziachmet,quod eſt martyrizatus achmet:quia per Lithuanos captus detinetur in Couno incarceratus. Iſte euocatus per Albertum regem Poloniæ,& per Alexandrum magnum ducem Lithuaniæ in ſolatium cõtra Mendligeri imperatorem Precopenſium Tartarorum,anno domini milleſimo quingenteſimo uenit ſub hyemem cum ſexaginta milibus pugnatorum: mulieres uero & pueri fuerunt ſupra centum milia:& quia hyems fuit horrida intenſique frigoris,coniunx eius per imperatorem Precopenſem clàm uocata,frigus & inediam nõ ferens,in Precopa Sziachmet marito ſuo cum magna parte exercitus fugit. Itaq; Sziachmet militibus diminutus,& intenſiſſimo frigore preſſus, per Mendligeri Precopenſem oppugnatus,diſiecto eius exercitu conflictus eſt, & cũ trecentis equis uerſus Baizetum Turcorum imperatorem fugit. Cúmq; in Bialigrod,quod ſonat album caſtrum iuxta mare ponticũ perueniſſet,intellexit ſe captiuandũ mandato imperatoris Biazet. Idcirco præpeti curſu retro cũ quinquaginta equis fugit,& in campos prope Kiou euaſit. Capitaneus uero Kiouiẽſis per exploratores de ipſo certior redditus,circundedit eum cum ſuis & captiuauit,in Vilnámque Lithuanis miſit,unde aliquotiens fugerat,& conſequutus, comprehenſus & reductus eſt, Alexandro autem rege Poloniæ & magno duce Lithuaniæ conuentionem generalem in Breſce Rutenorũ agente,aduenit mandato eius Sziachmet ex Vilna,& magnifice per regẽ Alexandrum ad unum miliare obuiam ſibi eũti ſuſceptus eſt:deinceps in Radom per Polonos,ut reduceretur in Tartariam trans Volham,conductis aliquot milibus armatorum leuis armaturæ,decretum eſt: & ut competentior reductio,& à ſuis laudabilior ſuſceptio fieret,præmiſerunt Cazac Soltan fratrem germanum Szachmet: qui trans Volham peruenit, & cũ Albugerim Czar patruo Szachmet in Czahadai terra eorum cognata moratur. Szachmet uero pro expeditione armatorum in Lithuaniam tranſiens,ad ſuggeſtionem Mendligeri Precopenſis imperatoris captiuatus eſt denuo per Lithuanos, & in Couno, quod eſt caſtrum iuxta mare Balteum, detruſus ac incarceratus eſt, uere Szachmet,id eſt martyrizatus, à ſuis nuncupatus.

Quod gentes Scythiæ inquietæ ſunt & ſemper rapaces. Cap. IX.

NON POSSVNT Tartari in quiete uiuere,quin ſemper uicinos impetant ac inuadant,prædámque ex ſpoliis hominum ac pecorum abigant & reportent,& hoc commune eſt omnibus hordis Tartarorũ,ab exordio & ingreſſu eorum in hanc diem: unde pauca pro multis exemplificando, Anno domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo quarto,ingens Tartarorum exerci-

Digitized by Google

tus ex multis legionibus conflatus,& per gentes Rutenorum atque Lithuanorũ adauctus,cum ducibus Tartarorum Nogay & Thelebuga poſt feſtum ſancti Andreæ in terram Sandomirienſem aduenit,tranſiénſque per glacies induratas fluuii Viſlæ,tam ciuitatem quàm eccleſias eius incendit,caſtrúmq; in quod uniuerſa Sandomirienſium regio cum uxoribus,pignoribus,ac fortunis confugerat cinxit,& illud nocte ac interdiu expugnauit,ſed cum non præualuiſſet duces Ruſſiæ Vaſilco & Leo filii Danielis regis Ruſſiæ doloſe ſuaſerunt omagium & ſubiectionem præſtituros propter ſecuritatem, quod Sandomirienſes fecerunt. Tartari autem fide uiolata clamore ualido & concurſu inuecti in caſtrum omnes crudelibus ſuppliciis truculentiſſime enecauerunt, fluxítque ſanguis occiſorum de colle arcis tanquam quidã riuus in Viſlam. Alios uero homines occidere faſtidientes,tanquam gregem cumulatos in Viſlam impulerunt & ſubmerſerunt,effuſique è Sandomiria Tartari ducatum præbentibus Rutenis, in Cracouiam uenientes,& eam uacuam habitatoribus reperientes,in tecta & ualetudinarios ſæuierunt,tribúſque menſibus graſſati nullam reſiſtentiam paſſi,onuſti præda in Tartariam reuerſi ſunt. Præterea apud Cracouiam puer natus uix ſemeſtris(mirabile dictu)articulata uoce Tartaros uenturos & Polonorum capita præciſuros prædixit. Cunctis trementibus interrogatus, an ipſe etiã Tartarorum aduentum timeret,reſpondit plurimum ſeſe timere, cum inter alios ſuum caput eſſent præciſuri. Et ecce ſub intenſiſſimis frigoribus & denſiſſimis niuibus ferociſſima gens Tartarorum famem ſedatura,ducibus Nogay & Thelebuga primum in Lublienſes & Mazouiæ,& poſt in Sandomirienſium, Siradienſium & Cracouienſium oras in numero locuſtarum uenit. A caſtro & ciuitate Sandomirienſi cum ignominia & ſtrage, militibus qui in præſidio erant, ſtrenue tutantibus repulſi,plures eccleſias, monaſteria & munitiones obtinuerunt & incenderunt. Ad Cracouiam autem in uigilia natiuitatis Chriſti applicantes,& eam expugnare adorſi,aliquot inſignes eorum amiſerunt, ululatúque edito ab ea diſceſſerunt,& depopulationem cum ſpoliis longius extenderunt. Dux Leſco niger de uiribus ſuorum militum diffidens,in Hungariam cũ Grifina ſua cõiuge receſſit. Et Tartari graſſantes ad alpes Pannonias & ad Sleſiam peruenerunt. Terris itaque prædictis ſpoliatis,ſacerdotibus,lactantibus, & ſenibus trucidatis,cum ingenti præda hominum ac pecorum abſceſſerunt, quam apud Vladimiriam Ruſſiæ partientes uiginti unum milia de uirginibus duntaxat nondum nuptis computauerunt: ex quo multitudo cæterorum uirorum & fœminarum poterit æſtimari. Eodem ferè tempore Tartari per Cumanos inducti, Vngariam cædibus & ſpoliis uſque ad Peſt uaſtauerunt, & in ea ab octaua epiphaniarũ uſque ad feſtum Paſchæ commorati ſunt. Item eodem anno Tartari imperium Conſtantinopolitanum inuaſerunt,& pluribus hominibus trucidatis,multa loca decertauerunt. Vnde ex his liquet, quod Tartari nunquam ſine ſpoliis uiuunt,& quod uicinas gentes turbant & inuadunt, ueluti iſtis annis Tartari Precopenſes ſæpenumero Valachiam,Ruſſiam,Lithuaniam & Moſcouiam affligunt. Tartari uero Nohaienſes & Coſanenſes Moſcouiam inuadunt,& ſpoliis atque cædibus implent.

Quæ gens,

Digitized by Google

Quæ gens, quæue natio habitet in Scythia. Cap. X.

CVM SINT trecenti & ſex anni, quod Tartari ingreſſi occupauerunt Sarmatiam Aſiaticam ſeu Scythiam, pulſaret forſan quempiam dubitatio, quænam gentes inhabitarint præfatam Sarmatiam Aſiaticam, & nunc & priſcis temporibus Scythiam appellatam. Ad hoc ex præcedentibus facile eſt ſecundum hiſtorias reſpondere, quoniam Gothi illas terras tempore aduentus & ingreſſionis Tartarorum incoluerunt, à uicinis Polouci nuncupati, quod ſermone Sclauorum, Rutenorum & Moſcouitarum rapaces & ſpoliatores ſonat: quia tunc Gothi quemadmodum nunc Tartari tanquam canes uenatici uicinas inuadentes nationes moleſtabant ac ſpoliabant. Sed altius exordiendo dicamus quod ſecundum Ptolemæum Pheludianum in ſecundo quadripertiti, angulus Aquilonis Septentrionalis, ubi nunc reſident Tartari, eſt de partitione triangu li ſignorum ſeptentionalium aureorum: dominatúrque in eo Saturnus cum ſigno Aquarii, qui reddit præfatum angulum ferocem & horrendum ſecundum incolas eius: ſic enim inquit idem Ptolemæus, Qui in confinibus terrarum Sarmatiæ & terræ Aſcardæ cõuerſantur, Aquario & Saturno aſſimilantur: unde maioris ſunt crudelitatis, qualitatéſque animarum ſuarũ ferociſſimæ. Hæc ille. Malignæ ſiquidem eſt influentiæ ille falcifer Saturnus, & humano generi infeſtiſſimus, ſuis contrariis qualitatibus frigiditatis & ſiccitatis ſemper contrarius. Ex illo ergo angulo conſurrexerunt, & uſque in hanc diem inſurgunt nationes rigidæ & crudeles, humanum genus perturbantes, ſecundum quod Hieremias primo capitulo dixit, Ab Aquilone pandetur omne malum ſuper omnes habitatores terræ. Quod cui placeret examinare, manifeſtiſſimum & uerum, quia diuinum oraculum, apparebit. Ibi enim hiſtoriæ, & Ptolemæus in loco præallegato tradunt mulieres quæ Amazones dicuntur, habitaſſe, illis temporibus terror mundi: nam fragilitate ſexus abiecta, plures terras uexauerunt, Aſiámque minorem occupauerunt, & Epheſum famoſam urbem conſtruxerunt. His deletis & exterminatis ſucceſſerunt aliæ nationes Scythæ communiter nuncupatæ, orbi terrarum ut plurimum moleſti. Tandem ſuperuenerunt Gothi, qui & Getæ uocantur, quorum captiui à Græcis & comicis eorum Geta, & à Dacia Dauus & Dacus, tanquam Sclaui & ſerui tenti & nuncupati fuerunt. Hi longo tempore poſſederunt illas terras, ciuitatéſque & caſtra mutauerunt: præda ut ſemper uixerunt, donec ex Iuhra à finibus ſeptentrionalis Scythiæ ſuperuenerunt Iuhri qui poſtea Hugui, deinde Hungari ſunt dicti. Hi Gothos ſui multitudine preſſerũt & expulerunt. Ciuitates tamen & quædam caſtra nõ obtinuerunt. Gothi pulſi alienas ſedes intrauerunt: primúmque Alanos, Roxolanos, Rutenos, & Vandalos eiecerunt: tandem iuxta mare Ponti commorati, Bulgariam, Thraciam, & imperium Conſtantinopolitanum inuaſerunt, quos Zeno imperator perhorreſcens & ſuſpectos habens, ad Italiam liberandam de manibus Odoacri Eruli miſit, prout infra dicetur. Vandali uero & Alani uagi, à Conſtantino magno ſedem petierunt, & pro manſione Pannonias acceperũt. De his ſpecialiter inferius tangetur. Iuhri autẽ multiplicati per flumina magna tranſeuntes, ut fertur, per uenatores ceruam ſequentes ducti & animati, terras Ruſſorum intrauerunt, & Pannoniam propere aggreſſi ſunt: præficientéſque eis Attilam

Amazones.

Getæ.

Hungari.

Iuhri.

Digitized by Google

in ducem, ferè toti Europæ molesti fuerunt. Deinceps Gothi qui super remanserant, pace oblata multiplicati sunt, & Tartaros inuasores, imò & exterminatores, prout in principio huius operis diximus, acceperunt. Hæc summarie de habitatoribus Sarmatiæ Asiaticæ dicta sunt. In sequentibus autem amplius & particularius dicetur.

De Gothis. Cap. XI.

GOTHI de Scythia pulsi partim in Taurica insula, & iuxta eam, iuxtáque mare Ponti commorati sunt: partim uero cum Ragaso rege eorum plus quàm ducenta milia Italiam inuaserunt: & cum Roma tremeret, & tantam potentiam expauescceret, multitudo eorum in aspero montis Fesulani iugo inedia consumpta est: captúsque & in uincula coniectus est Ragasus rex: exercitus uero eius tanquam pecudes dissectus, trucidatus, & uenundatus est. Hi autẽ qui circa Tauricam & Pontum sederunt, bifariam diuisi sunt, & qui cum duce Alarico ad occasum in Italiam & Galliam profecti sunt, Visigothi, id est occidentales Gothi uocati sunt. Qui uero cum principe Frigiderno in locis suis ad mare Ponti permanserunt, Ostrogothi, hoc est orientales Gothi sunt appellati. Exinde apertum & manifestum est, unde Ostrogothi & Visigothi dicti sunt. Patet etiã, quod Gothi sub rege Daciæ in Gothia degentes, friuole & inepte eis nomina Ostrogothorum & Visigothorum appropriant, cum nõ de ipsis, sed de his quos diximus circa Pontum & Mysiam commorantibus, & illis ad Gallias transeuntibus, orientales & occidentales Gothi primum & uere dictum sit. Illi autem in Gothia, in septentrione ad oceanum in terra algidissima, haud in oriente degunt: maléque & absurde aliena nomina eis usurpant. De hoc uide Paulum Diaconum libro decimo sexto, capite secundo. Orientales quoque Gothi Mysiam & Thraciam, cæterásque Constantinopolitani imperii prouincias ingressi sunt: quos imperator expauescens, & ab imperio Constantinopolitano semouere cupiens, cum Theoderico rege eorum ad liberandam Italiam contra Odoacrum misit. Hi per Seremium & Pannoniam gradientes, cum prope Aquileiam circa fluuium Sontiũ se suáque iumenta reficerent & pabularent, Odoacrum cum grandi exercitu uenientem, & eis oppugnationem inferentem fuderunt. Qui fugiens Romam peruenit: & quia clausas ei portas reperit, retrocedendo ad Rauennam cucurrit: quẽ Theodericus obsidione cinxit, & post triennium cum eo compositione facta, dolo occidit, totíq; Italiæ dominatus est. Qui autẽ reges Gothorũ in Italia, Gallia, & Hispania fuerunt, de facili ex historicis colliges: quoniam de his non est mihi intentio principalis scribendi. Iuhris autem, siue Hungaris de Sarmatia Asiana in Pannoniã abeuntibus, reliquiæ Gothorum auctæ & multiplicatæ sunt, quas Tartari ab oriente superuenientes in toto deleuerunt: sed & ciuitates castráq; demoliti sunt, ut solum in Taurica insula residui reperirentur. Verum Ianuenses ex Italia Theodosiam seu Caffam urbem famosam in Taurica insula sub ipsis obtinuerunt, & coloniam fecerunt. Tandem Tartari de familia Vlanorum, de quibus infra dicetur, per portam septentrionalem insulam ingressi, totam cum oppidis, pagis & campis occupauerunt, ducibus de Mancup, qui generis & linguæ Gothorum fuerunt, duntaxat castrum Mancup retinentibus. Postremo Mahumet octauus imperator Turcorum, auus moderni Selambeci imperatoris, Tauricam

insulam

Digitized by Google

insulam comprehendit, Caffam expugnauit, Tartaros Præcopenses seu Vlanos cum toto Cherroneso omagiales sibi fecit, & ultra insulam ad septentrionem castrum Azou in ripa Tanais incastellauit, & in hunc diem Turci tenent. Binos quoque duces & fratres de Mancup unicos Gothici generis & linguagii superstites, ad spem gregis Gothorum prolificandorum, gladio percussit & castrũ Mancup possedit. Sícque Gothi penitus tam circa Sarmatias, quàm in Italia, Hispania, & Gallia exstincti sunt, nec eorum genealogia amplius comparet.

De Alanis, Vandalis & Sueuis. Cap. XII.

ALANI fuere gentes in Alania regione Sarmatiæ Europianæ, flumini Tanai contiguæ & conterminæ: & est regio plana, sine montibus, paucas simositates & colles habens: caret colonis & habitatoribus, quoniam ab inuasoribus eiecti & dispersi, in alienis prouinciis consumpti & extincti sunt. Stant campi Alaniæ late profusi, tam Alanis quàm aduenis possessoribus orbati ac deserti: duntaxat interdum Cazaci eam pertranseunt, quærẽtes, ut moris eorum est, quem deuorent. Cazac Tartaricum nomen est, Cozac uero Rutenicum, ualens in lingua Latina seruilem stipendiarium, grassatorem seu reytteronem: spoliis enim uiuunt nulli subiecti, gregatim latissimos & uacuos campos tres, sex, decem, uiginti, sexaginta & centum numero percurrentes. Crescit in illa terra calamus aromaticus uberrime, Tartarslziezele à Polonis nomine à Tartaris mutuato nuncupatus: quoniam non longe à Tartarorum regione crescit & multiplicatur. Ast Vandali sunt & fuerunt populi Germaniæ, ut suis traditionibus celebrant Plinius, Suetonius Tranquillus, & Cornelius Tacitus, secus flumen Vandalum à regina eorum in libamẽ & sacrificiũ diis suis pro uictoria ex inimicis adepta, sponte in ipso submersa appellatum. Hoc flumen Istula & Vissla uocatur. Vt autem de Vandalis completior historia referatur, accipiendum est quod Sclaui ex Iauan filio Iaphet per Helisam procreati sunt. Noe siquidem genuit Sem, Cham & Iaphet. Iaphet uero Iauan quartogenitum & fratres eius. Iauan iuxta mare Ionium & AEgæum Græcos edidit & multiplicauit, simul & Helladicos & AEolios Sclauósque per filium suum Helisam propagauit: à Iauan enim Ionium mare dictũ est. Hebræi quoque Ionios & Græcos lingua eorum Iauan uocitant. Hæc est sententia Iosephi de filiis Noe. Sclaui itaque mox post Græcos ad occidentẽ terras possederunt, Seruiam, Rasciam, Dalmatiam, Mysiam, Bulgariam, Bosnam, Croaciam, Pannoniam & Sclauoniam. Fuerunt autem principes Lech & Czech bini fratres, Iauan nepotes de femore Helisæ descendentes, Croaciam ac Sclauoniam per Crupam fluuium rapidum & uelocem disterminatas, sorte cum cognatione & familiis eorum inhabitantes, regiam locúmque principalem suæ residentiæ in Psari castro ac uillagio eius nominis tenentes: uilla usque in hodiernum diem cum suo nomine Psari permanet ad fluenta Crupæ, plures inhabitatores & colonos, nostro æuo etiam linguagii Sclauonici habens. Castrum uero demolitum solas ruinas & fundamenta arcis demonstrat. Cum autem ex multiplicatione hominum & genealogiarum Dalmatia, Croacia & Sclauonia eas nõ comprehenderet, & sæpenumero iurgia & cædes inter fratres, principes & cognatos pullulabant. Quapropter præfati duces Lech & Cech uitando pessima facinora parricidia & mortes hominum animo concordi & consilio salubri, collectis re-

Digitized by Google

bus & gentibus eorum, per familias & colonias cum tota ſuppellectile, quantula cunque tunc habebatur, relictis ſedibus natiuis, ad occidentales diuerterũt regiones exploratum ire & percontari nouas ſedes. Sciebant nanque orientales meridionaléſque regiones colonis & habitatoribus occupatas atque refertas: & idcirco fruſtra eas aggrediendas & quærendas. Profecti itaque peruenere in Morauiam & Bohemiam, & luſtrata uniuerſa illa regione, uaſta quidem & nondum culta, perſpecta & aura eius ſalubri, & gleba fertili, fixerunt tẽtatoria in mõte qui Rzip dicitur: cœpítq; Cech frater minor, loci amœnitate delectatus, à maiori natu germano ſuo Lech plurimis inſtantiis petere terras Morauiæ & Bohemiæ in hæreditatem ſuam poſterorúmque ſuorum perpetuandas & populandas. Lech autẽ ad obeundam & nutriendam beneuolentiam fraternam, conſenſit uotis petitionibúſque Cech, & ualedicens proceſſit cum ſuis uerſus orientem & ſeptentrionẽ, deueniénſque in terras incultas, à nemine unquam habitatas, Sleſiæ & maioris Poloniæ, ſuos ſuáque omnia expoſuit & firmauit. Multiplicatíque Lechitæ, qui & Poloni, in his locis maioris Poloniæ & Sleſiæ, creuerunt deo uolente in maximo numero, & impleuerunt Vandaliam, id eſt Poloniam, iuxta flumen Vandalum, qui nunc Viſla nominatur. Impleuerunt Pomeraniam, Caſſubiam, & totã regionem ſecus mare Germanicum, ubi nunc eſt Marchia, Lubec & Roſtoc uſque ad Veſtualiam, ſortitíq; ſunt uarias nominationes ſecundum uarietatem locorum quæ inhabitarunt: & hi qui penes fluuium Sueuum, nunc in Teutonico Spre ſeu Spreua dictum commorati ſunt, Sueui nuncupati: & alii iuxta eos Burgundi, à caſis & aceruis, quos lingua ſua Polonica brogi uocant, appellati ſunt: ſicq; de reliquis, Dreuianiæ & Trauianæ à copia lignorum & graminum nomina perceperunt. Tempore autem imperatoris Auguſti, ut refert Bergomenſis in ſupplemento Burgundorum, octuaginta millia ex ſeptentrione uenientes, ripas Rheni inſederunt, quos Druſus & Tiberius nepotes Octauiani, ut refert Paulus Oroſius, expulerunt, & repedare in cognatas ſedes compulerunt. Tandem Druſus Rhenum & Albim fluuios tranſeundo pugnauit: Albis fluuius eſt per Bohemiam & Miſnam uſque in mare Germanicum decurrens, Labya in Bohemico nuncupatus, & in Sueuos & Burgundos incidit, quibus cum cruentiſſimam pugnam egit cum uictoria. Sed uictor Druſus in eodem prælio per ferociſſimam Sueuorum gentem necatus occubuit, & in Maguntiam relatus ſepultus quieuit. Exinde Cæſar Octauianus, ut miteſcerẽt ſub mitiori cœlo, Sueuos, ut inquit Suetonius Tranquillus, traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit: ubi urbs Auguſta in honorem imperatoris Auguſti ſtructa eſt: qui tranſlati in hanc diem Sueui à priori patria, & Vindelici à linguagio Vindelicorum atq; Sclauorum nominantur, ipſáque urbs Auguſta, Vindelicorum Auguſta dicitur. Hæc referunt præfatus Suetonius Tranquillus, & Martinus in ſua Martiniana parte ſecunda, ſub deſcriptione Cæſaris Auguſti: tametſi Sueui de prouincia eorum cis mare Germanicum ſita, educti fuerunt: alii tamen Poloni, Vindelici & Sclaui ſubintrauerunt, & illam regionem repleuerunt. Vnde tempore Valentiniani imperatoris, ut dicit Oroſius & Bergomenſis in ſupplemẽto, Burgundi iterum ex ſeptentrione de terra Vindelicorum ſurgentes, ad Rhodanum fluuium pertranſierunt: & quia pacifice illas terras coluerũt, à uicinis eorũ intacti Burgun

diam

Bohemi & Poloni ex Sclauis.

Sueuus fluuius.

Albis fluuius

Auguſta.

Digitized by Google

diam ex ſuo nomine uocatam conſtituerunt. Sed Vindelicos circa Lubec Roſtoc, Melzelſburg, & fluuium Sueuum imperatores Henrici, tanquam gentiles Chriſtum colere nolentes expugnauerunt: ſicque ad extremum Henricus tertius deuictis prædictis gentibus Teutonicos in eorum loca induxit & locauit. Refert quoque hiſtoria Henrici tertii, quod quatuor reges Vindelicorum capti, diebus feſtis & diebus coronationis ſuæ, lebetes & caldaria in ignominiã eorum ad coquinã eius ferebant. Et uerum quidẽ eſt, quod uſque in hodiernam diem perdurant Vindelici ſeu Sclaui in illis locis circa Lubec, Roſtoc, Miſnam & Marchiam, non in urbibus, ſed in pagis & uillagiis, præcipue hi qui Sarbi & Vindæ uocantur: permanent & nomina Polonorum atque Vindelicorum priſca in nominatione locorum, caſtrorum & ciuitatum. Nam Lubec, Roſtoc, Melzelſburg &c. nomina ſunt Polonica.

Continua narratio de Vandalis, Alanis & Sueuis.

Cap. XIII.

EXPVLSI Alani è ſuis ſedibus ad Vandalos declinauerũt, & ſimul Pannoniam intrauerunt, ipſãmque quaſi ſexaginta annis inhabitarunt: poſtea rem publicam Romanorum inuadentes Gallias afflixerunt: & exinde, ut referunt hiſtorici, ad Vandaliam ſeu Poloniam redierunt, & uſque ad tempora Stiliconis commorati ſunt: intulerúntque, ut ex quibuſdam ſignis coniicio, immenſam multitudinem argenteorum, cum figura & effigie Adriani imperatoris, prout titulus & ſuperſcriptio oſtendit. Quam monetam in hanc diem eſt reperire apud Polonos ſecus decurſus aquarum, & illuuia pluuiarum, & in campis in cultura agrorum, uocántque eam ruricolæ denarios ſancti Ioannis Baptiſtæ, propter expreſſam imaginem capitis & colli ad ſimilitudinem capitis ſancti Ioannis in diſco. Tempore autẽ Honorii imperatoris Stilicon comes Romanus cupiens filio ſuo Eucherio apicẽ & culmen imperii conquirere, Vandalos, Sueuos, Alanos & Quados concitauit ad arma, & ad perturbandum dominiũ Romanorum. Qui in Galliis debaccantes, diuina & humana peſſundarunt atque deſtruxerunt. Deinde Gothis cedentes Hiſpanias penetrauerunt, & nunc has, nunc illas terribili mente afflixerunt. Deinceps ad Africam occupandam per Bonifacium principem Roman. euocati tranſierunt, & illam ferro & igni uaſtantes conquiſiuerunt. Primo itaque anno Gratiani, putã anno domini III octuageſimo primo, & deinceps ſuper Vandalos de regno Poloniæ exeuntes regnauit Modigiſilus annis triginta. Poſt hunc filius eius Gundericus in Hiſpaniis annis ſedecim: hic capta Hiſpali cum manus in eccleſiam ipſius ciuitatis extendiſſet, à dæmone correptus interiit: cui Genſericus frater ſucceſſit, ut refert Paulus Diaconus, ab Hiſpaniis ad Africam tranſiens, cunctã penè Africam ferro, flamma, rapinis crudeliſſime deuaſtauit, fidem catholicam impietate Ariana infectus ſubuertit, epiſcopos profligauit. Sub hoc turbine, teſte eodem Paulo diacono & Poſſidonio beatus Auguſtinus epiſcopus Hipponenſis, ne ſuæ ciuitatis ruinam cerneret, expletis annis uitæ ſuæ ſeptuaginta ſex migrauit ad Chriſtum. Deinde Genſericus Carthaginem inuadit, atque capit cum ualidiſſimo exercitu: ex Africa aduectus Romam ſpoliat, multa milia captiuorum cum regina Eudoxia & duabus filiabus in Carthaginẽ duxit, quam Traſamũ-

Genſerici crudelitas.

Digitized by Google

do filio ſuo in matrimonium copulauit, Campaniam & Appuliam flammis conſumpſit, Capuam & Nolam pari ruina ſtrauit. Inter has procellas uir piiſſimus Paulinus Nolanæ urbis Epiſcopus, pro cuiuſdam uiduæ filio ſeſe in ſeruitutẽ tradidit. Regnauit Genſericus annis quadraginta octo. Eo mortuo ſucceſſit Honoricus filius eius, qui effugatis amplius quàm CCCXXXIIII catholicis epiſcopis, & eccleſiis eorum clauſis, plebem uariis ſuppliciis affecit, & quidem innumeris manus & linguas abſcidit: illis tamen expeditiſſime loquentibus, ut refert beatus Gregorius in tertio libro Dialogorum, & Paulus Diaconus in geſtis Romanorum. Tandem iudicio dei percuſſus, ſcatens uermibus miſerabiliter expirauit. Poſt hunc Guntamundus nouem annis regnauit. Poſt quem Traſamundus, qui ducentos & uiginti epiſcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingenteſimo uigeſimo regnauit Hildericus filius eius ex Eudoxia filia Valentiniani imperatoris à Genſerico captiuata genitus. Hunc pater Traſamundus ad mortem ueniens, ſacramenti nodis aſtrinxit, ne unquam in regno ſuo catholicis conſuleret. Qui mox patre mortuo antequam regnum ſuſciperet, omnes catholicos ab exiliis iuſſit reuocare, & epiſcopis eccleſias reformare. Regnauit annis octo Hunc Gilimer perimens, annis quinque poſt eum regnauit, qui tantæ crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret. Tandem Beliſarius patritius à Iuſtiniano imperatore miſſus eſt ad Africam, qui magnas copias Vandalorum fudit, regémq; eorum Gilimerum uiuum capiens catena argentea uinctum Iuſtiniano Conſtantinopolim miſit. Sic Vandalorum regnum in Africa deſtructum eſt. Habes ex prædictis, quod Vandali, Sueui & Burgundi fuerunt de regno Poloniæ, à locis Poloniæ, quæ inhabitarunt, appellationẽ & nomina ſortiti, linguam & ſermonem Polonicum profitentes & loquentes. Habes ſecundo, quod præfati populi Vandali, Sueui & Burgundi, Germani & non Sarmatæ neque Scythæ fuerunt. Ideo Sigiſbertus Vincentius in ſpeculo hiſtoriali, & cæteri antiquiores, inconcinne & iniuſte Scythas fuiſſe ſcripſerunt. Collige tertio, quod prædictæ gentes non de Scandia inſula, ſed de Polonia oriundi, partem Europæ occidentalem & Africam perturbauerunt. Vnde non recte antiquiores dixerunt eos Scythas ex Scandinauia inſula, cum Scythia proprie ſit poſt Tanaim in Aſia ad oriẽtem: Scandia uero, ſiue Scandinauia fuit & eſt ad occaſum ſolis poſt mare Germanicum in ſeptentrione, Daciæ cohærens, quam rex Daciæ poſſidet, multis milibus paſſuum à Scythia diſtans. Valde ergo indiſtincte ac impertinenter iam dictæ gentes Alaníque, Gothi & Huni ab inexpertis de Scandia dicuntur exiiſſe, cum in ea nunquam fuerunt, nec eam penetrauerunt aut contigerunt. Collige quarto, quod Poloni & Bohemi, Sueui, & omnia genera Sclauorum poſt diluuium in hanc ætatem in ſuis ſedibus & cognatis regnis permanẽt, & non aliunde ſuperuenerunt. Nec eſt uerum quod faſſus eſt Blondus (ſalua uenia tanti hiſtorici, in aliis doctiſſime ſcribentis, & modernorũ ſequaciúmque eorũ) quod Sclaui à Tanai & Boſphoro aſcenderunt in Illyricum, Dalmaciam & Croaciam. Lech quoque & Cech principes Polonorum & Bohemorum ad occidentem diuerterunt, & terras Vandalorum poſt egreſſum ipſorum in Gallias intrauerunt, cum Sclaui in ipſorum prouinciis, & principes Lech & Cech in Polonia & Bohemia à diluuio in noſtram ætatem permanſerunt, permanent, & deo fauente permanebunt.

Scãdiæ ſitus.

Digitized by Google

bunt. Veruntamen Ruteni cum ſuis principibus aſcenderũt eo tempore & aliis de Ruſſia & Boſphoro in Illyricum & Croaciam, & ſpolia referabant pinguia nec illic permanſerunt. Etiam exeunt de Vandalia ſeu Polonia armigeri ſexaginta milia, nonnunquam centum milia ad oppugnandum hoſtes: nec per hoc decertatur regnum Polonorum, cum ciues, mercatores & coloni agrorum in oppidis & uillagiis intacti permanent abſq; deſolatione, ſic quod non ſint loca ingrediendi & occupandi exteris: ſicut fuit & tempore Honorii Cæſaris, quando Vandali pugnatores duntaxat exiuerant in Gallias. Et adhuc inquiunt hiſtorici quod regreſſi Vandali, qui primum Gallias affligebant, ſedes eorum in Vandalia inhabitauerunt: ergo alii ipſas non occupauerunt. Collige quinto, quod linguagium Sclauorum ampliſſimum eſt & diffuſum, plurimas terras & prouincias poſſidens, ueluti ſunt Seruii, Myſii, Raſci ſeu Bulgari, Boſnenſes, Turco hac tempeſtate ſubiugati, ueluti ſunt Dalmatæ, Croatæ, Pannonii, Slaui, Carni, Bohemi, Moraui, Sleſitæ, Poloni maiores & minores, Mazouitæ, Pomerani, Caſſubitæ, Sarbi, Ruteni, Moſcouitæ: hi omnes Sclaui & Vindelici ſunt, per ampla regna inhabitantes. Sed & Lituani iam ſclauonizant: Nugardi quoque Pleſcouienſes, Smolnenſes & Ohulici. Vide chronicas eorum & coſmographias. Colli ge ſexto, quod cis mare Germanicum Poloni, Sueui & Burgundi, conſumpti & exterminati ſunt per Henricos imperatores, duntaxat Sarbis & Vindis ſeu Vindelicis adhuc manentibus, ut expreſſum eſt ſupra.

Lingua Sclauorum latiſſima.

De Iuhris. Cap. XIIII

IVHRI de Iuhra terra Scythiæ ſeptentrionaliſſima & frigidiſſima, iuxta oceanum ſeptentrionis, à Moſcouia ciuitate Moſcorum ad orientem & ſeptentrionem quingentis miliaribus magnis germanicis diſtante, aſcenderunt & uenerunt per terram planam ad meridiem in regionem Gothorũ in Scythia, ubi nunc Tartari Zahadaienſes ſeu Zauolhenſes degũt, preſſerúntq; ſui multitudine & eiecerunt Gothos de Gothia in Sarmatiam. Cúmq; coaluiſſent, & penè in infinitũ multiplicati fuiſſent, audientes à uenatoribus, qui ceruã ſequẽtes tranſierant flumina Volhæ & Tanais, quod eſſet terra Sarmatarum Europæ fertilior & auræ mitioris, coaceruatim præfata flumina tranſnatantes, Sarmatas & Rutenos conflixerunt, Gothóſq; inſequẽtes cum eis in Myſia & Thracia bellarunt, & eos ſuperarunt: intrantéſq; Pannoniã ſolo uino & regionis ubertate delectati, manſionẽ in ea fixerunt: Maternum & Detricum capitaneos Romanorum cum eorũ gentibus aggreſſi conflixerunt, & Materno occiſo Detricum in fugam uerterunt: præterea regem elegerunt, & ſupra ſe conſtituerunt uirum uafrum, animoſum & ſtrenuũ, Attilam nuncupatũ, quem Hungari ſuo idiómate Ethele uocãt. Is aduocatis & recenſitis multis regibus & gentibus, Gallias ingreſſus, eas tyranniter & crudeliter uaſtauit. Et cum ad campos Cathalaunicos longe latéque patentes deueniſſet, AEtius Patritius cum Romanorũ cohortibus cum Theodorico rege Gothorũ, multíſq; aliis gentibus aduerſus eum accelerabat. Quo comperto Attila aruſpices de uictoria conſuluit, qui inſpectis extis ſuperatum iri inferiorémq; ipſum in illo bello fore dixerunt, adiicientes quod maior de inimicis occideretur: putabat quæ Attila quod AEtius ſupremus dux partis aduerſæ caderet, aliquo modo de morte ipſius gaudens (terribilis enim

Digitized by Google

uisa est ei potentia AEtii)acies ordinauit & instruxit,cautéq; ad uesperũ,non in meridie tubas canere iussit & congredi. Vbi numerosissimus populus cæsus est, & Theodericus rex Gothorũ,non AEtius,quod Attila optabat,cecidit & occubuit. Attila uidens se uictum,se & suos inter currus in medium castrorũ recepit nox enim aderat:præcepítq; è sellis equitum in struem congestis focum accendere,ut si impeteretur præcipitaret sese in ignem,& arderet,potius quàm in manus hostium deueniret. Altera autem die Thorismundus filius Theoderici regis Gothorum,ultum iri cupiens necem genitoris contra Attilam acies instruebat. AEtius uero suspectã habens potentiam Gothorum tanquã,& Hunorum,persuasit Thorismundo,ut omissa pugna ad possidendum soliũ paternum properaret,ne frater eius regnũ præoccuparet:quo permotus discessit, AEtiúsq; & omnis exercitus ipsius solutus recessit. Tunc Attila exhilaratus,spes iniquas ultionis coquebat,& è loco secedens urbem Remensem obsedit & expugnauit, sanctúmq; Nicasium eiusdem urbis præsulẽ cum sorore eius Eutropia & omnibus ciuibus trucidauit. Ad Trecas autem cum accessisset,occurrit ei pontifex sanctus Lupus,& percontando dixit: Tu quis es? Cui ille: Attila sum,inquit,flagellũ iræ dei. Et Lupus arrepto freno equi eius introduxit eum cũ suo exercitu in ciuitatẽ dicens: Bene ueneris flagellũ iræ dei. Ille autem cum suis cæcitate percussus, ut aiunt,pertransiit urbem in partem alterã pacificus. Mulier autẽ pauperrima habens decem filias,timore perculsa de suburbio fugiebat, filiam postremo editã & in bimatu natam,in sindone ad collum ligata gestabat,duásque minores puellulas in iumento,quod ante se pellebat,portabat:reliquæ filiæ circũ circa matrem gradiebantur & ambulabant. Hanc cũ bellatores Attilæ consequuti sunt, filiæ eius territæ ad matrẽ concurrerunt. Mater autem stupida & sui incompos, uiso fluuio properanter currebat,uolens se præcipitare,& in fluuio submergere Sed milites eam insequuti in ripa fluuii rapuerunt,& cum filiabus ad Attilam perduxerunt. Quæ supplex ad terrã procidens gratiam precabatur. Cui Attila misertus,datis pluribus nummis & uestibus,liberã cum prole sua dimisit. Sed & aliis qui cum ea adducti fuerunt propter ipsam pepercit. Deinceps Attila in Germaniã descendit,castráq; oppida & uillas eius uastabat,donec audiret quod AEtius & Gothi denuo nouum militẽ contra eum pararent:quo permotus ad Pannoniam abscessit,& renouato exercitu uir ultiuus in Italiam per Stiriam & Coritaniam properabat. Ab exploratoribus autẽ certior redditus,quod AEtius & innumeræ gentes in radicibus alpium operirentur eum,declinauit & diuertit ad Dalmatiam & Histriam,euersisq; notabilibus urbibus,iuxta mare Adriaticũ ad Aquileiam uenit,& eam per trienniũ obsedit. Et cum uictualia obsessoribus etiam in longinquo defecissent, militésq; præ inedia contra eũ murmurarent, cœpit iterũ obequitare urbem,prospiciens qua parte impeteret eam & dirumperet:uidítq; auem quæ ciconia uocatur,pullum suũ è summitate arcis rostro in propinquum arundinetũ portare,sic consequenter & alium:& exclamans dixit, auem præsciã futurorum nosse urbem perditũ iri,ideo fugere:& inualescens contra ciuitatẽ cepit eam,& more tyrannico omnes quos in ea reperit,in ore gladii trucidauit. Eo tempore urbs magnifica & præpotens Venetiarum ob metum Attilæ extructa est. Progrediens autem ad Lombardiam Attila, crudeliter afflixit &

xit & uaſtauit eam. Cúmque ad Rauennam ueniſſet, aduolauit Leo Papa, obni xe & humiliter ſupplicans, ut à uaſtatione urbis Romæ & totius Italiæ ſuperſederet & ceſſaret, quod & fecit. Et dum pugnatores eius admirantes adinuicem replicarent, quod Attila neminem timeret, niſi bina animalia, lupum & leonẽ, de pontificibus propter quos genti eorum pepercit, parabolam ſumentes. Reſpondit Attila. Maturum uirum clericali habitu indutum iuxta leonem cum gladio biſacuto ſtetiſſe, & uibrato gladio mortem ei comminaſſe, niſi pacẽ redderet, petitorem exaudiendo. Abſceſſit itaq; & in Pannoniã rediit. Celebránſq; nuptias cum una pulcherrima uirgine, multum uini hauſit, & in nocte inter cubandum apoplexia ſuffocatus, cẽtum & uiginti quatuor annis ætatis expletis interiit, & ſanguis per nares & os ipſius fluxit. Illa nocte Marcianus Imperator in Conſtãtinopoli per ſomnium uidit Attilæ arcum fractum, arcubus enim gens Iuhrorum potiſſime utebatur. Defuncto autem Attila, inſurrexerũt inter Hungaros diſſenſiones, digladiationes & ſtrages, ita ut plures eorum occiſi perirent, reliquos cum Chaba filio Attilæ rex Gepedarum, & alii olim Atilæ ſubiecti de Pannonia expulerunt, qui in Gothiam per paludes Mæotidas tranſierunt, tria uero milia ex eis inter eundum de Pannonia ſegregauerunt ſe ab eis, & in Tranſyluania manſerunt, & ne à uicinis impeterentur, Siculos in uulgari eorum Czalzle ſe nominauerunt, Qui autem trans Mæotidas & mare Euxinum pene trauerunt, ſæpenumero reminiſcentes fertilitatis abundantiáque panis & uini ipſius Pannoniæ, ſuis poſteris diſſerebant & narrabãt, utque in Pannoniam redirent hortabantur. Factúmque eſt, ut poſt mortem Attilæ anno tricenteſimo primo, recenſitis pugnatoribus ducentis & ſedecim milibus, uiam patrum eorũ ingreſſi, iuxta paludes Mæotidis per Sarmatiam, in Pannoniã peruenerint, temporibus Conſtantini Imperatoris quinti, & Zachariæ Papæ, uidelicet anno domini ſeptingenteſimo quadrageſimoquarto. Primúmq; in Iazyges aſcenderũt, & illic ſeptem capitaneos elegerunt, unicuique eorum propter inſultum inimicorum triginta milia pugnatorum conſignantes: & ut melius ab hoſtibus tuerentur, ſeptem caſtra, cuique capitaneo unum aſſignando, rude & groſſe de terra fecerunt & erexerunt, à quibus ſeptem caſtris in hanc diem terra Septemcaſtrenſis dicitur. Præterea miſerũt exploratum ire Pannoniã quendã è ſuis militibus Cuſid appellatũ. Is offenſo & reperto rege Pannoniæ Suyatoplug nomine: Sclauus hic erat, nam & tota Pannonia terra Sclauorum fuit, licet Romani eis capitaneos & armigeros extraneos præficiebant, ipſum nomine Iuhrorum aduenarum præſalutando, equum album cum ſella & freno deauratis obtulit, & parũ terræ, aquæ & herbæ ab eo poſtulauit: quod rex Suyatoplug conceſſit, æſtimabat enim agricolas fore, & tanquã hoſpites aliquidpiam terræ pro cultura expoſcere: ideo ſubridens ait, Habeant quantum uolunt. Cuſid ergo lagenam terræ, alteram aquæ Danubii, tertiam graminis reportauit, & quæ egit ſuis expoſuit. Iuhri cognoſcentes Pannoniam terram feracem & optimam eſſe, nomine primi præfecti Arpad nuncupati, Suyatoplug intimauerũt, ut per amplius in terra eorum, pro equo albo ſella & freno deauratis empto nõ maneret. Is ſero intelligens bellũ ei imminere exercitum coadunabat. Iuhri autẽ feſtine acceleran tes ad regẽ prope Danubium uenerunt, & facta pugna Pannonios cum rege eo-

Attilæ mors.

Digitized by Google

rum profligauerunt. Rex quoque Suyatoplug à facie eorum fugiens in Dannubium incidit, & aquis uehementibus absorptus periit. At Iuhri Sclauos incolas Pannoniæ trucidarunt, terrámque eorum in hanc horam possederunt, Sclauis undique in finibus Pannoniæ remanentibus & habitantibus. Accipe primo, quod Iuhri à Iuhra regione Scythiæ, de qua oriundi exiuerunt, uocati sunt, & usque in nostra tempora à Bohemis, Polonis & Sclauis * Hugri appellantur, ab aliis autem Hugui, tandem & Hungari dicti sunt. Accipe secundo, quòd idem linguagiũ & loquela pronuntiatióque acuta sunt Iuhrorum in Hungaria, & illorum qui in Scythia in Iuhra degunt. Verum Hungari in Pannonia Christicolæ sunt & politiores abundantioréque in omnibus. Iuhri autem in Scythia usque huc idololatræ sunt & agrestes. Accipe tertio, quòd Iuhra Septentrionalissima est absque altissimis & inaccessibilibus montibus, nec tantis ut sunt alpes iuxta Italiam, neque sicut montes Sarmatici. Non recte ergo quidam histo rici tradiderunt, dicentes Huguos exisse de prouincia eorum de montibus maximis & inaccessibilibus. Enimuero sunt montes in Iuhra cum densis syluis pa tentes & bene permeabiles, quantitatis mediæ & altitudinis, petrosi & saxosi quales sunt per totum Septentrionem in fine terræ iuxta oceanum septentrionis. Et scias quòd ex oceano Septentrionis quidam pisces idiomate Moscouitarum morss nuncupati, in summitatem montis mari adiacentis scandunt, & dentem fricando se in ascendendo appendunt, de culminéque montis deorsum in partem alteram prolabuntur & cadunt, quos Iuhri & cæteri incolæ Septẽtrionis capiunt, dentésque eorum qui ponderosissimæ sunt grauitatis, in Moscouiã mittunt, & post ad Turcos & Tartaros. De quibus manubria & tenacula ensiũ framearum & cultellorum faciunt, ut impetuosiores ictus grauitate adiuuante impellant. Accipe quarto, quòd montes Riphæi & Hyperborei non sunt in rerum natura, non in Scythia, non in Moscouia, nec usquam locorum: & cum fere omnes cosmographi asserãt Tanaim, Edel seu Volham, Dzuina, & magnos fluuios ex prædictis montibus effluere, conficta confictè, & potius fabulosa inexperti scripsere. Fluit Tanais, Volha & maxima flumina ex Moscouia, de terra plana, cœnosa & nemorosa, nullis montibus obsita, prout de Moscouia cum peruentum fuerit dicam, si deus annuerit. Bone lector hic est barathrum profundissimum propter clarissimos scriptores montes Riphæos & Hyperboreos ponentes. A quorum contradictione ueritas ipsa me tueatur & defendat, pro omnibus argutis rationibus, experientiam rerum opponendo, ut qui non credit, uideat & experiatur quod ita est quemadmodum dixi. Accipe quinto, quod Iuhri in Iuhra Scythiæ non colunt agros, non seminant, non habent panem, uinum aut ceruisiam, degunt miserrime in syluis & foueis subterratis, piscibus uescendo & carnibus ferarum, quarum copiam habent, & aquam bibunt, pellibus induuntur ex diuersis animalibus in unum consuendo, pellem lupi, cerui, uulpis, marduris &c. Misera ergo regio est sub polo Arctico, ut dixit Hippocrates in libro de regionibus, aere & aqua. Subiecti sunt duci Moscouiæ, & pendunt pro tributo pelles sabellorum, schismorum & similium, quoniam aliis donatiuis carent. Accipe sexto, quòd aliqui famosi cosmographi & historici in illo angulo ad mare Septentrionis temperatissimas regiones confinxerunt, in qui-

Huni alias.

Morss piscis.

Digitized by Google

In quibus propter temperiem & auram placidiſſimã beate & diutiſſime uiuant, donec tædio affecti, de montibus ſeſe in oceanum præcipitent. Hoc totum fabuloſum eſt: qualis etenim beatitudo ſit, non habere panem, merum, & cætera delectabilia: qualis temperies eſt, continuum frigus quod illic eſt pati: In ſolſtitio hyemali perpetuam & continuam noctem ſentire: In ſolſtitio uero æſtiuo permanentes & parum tepentes ſoles uidere: ſed hæc omitto. Accipe ſeptimo, quod in Iuhra & locis Septentrionis non effoditur aurum, argentum, nec aliæ mineræ, nec correſpondent fabulæ, quod illic eſſent griffi & magnæ aues prohibentes fodere & efferre aurum. Vnde ſecundum hoc dico, contrarium auctoribus antiquis, quod griffi non ſunt in rei ueritate in illa parte Septentrionis, nec in aliis partibus orbis. Affertur autem ad nos auis quædam rapina uiuens, quantitatis aquilæ, ſed alis & cauda prolixioribus quàm aquila, in ſimilitudinem accipitris & uocant eam Moſcouitæ Kiczoth, noſtri uero homines uocãt ipſam Byalozor, quaſi albicans ſplendor, quia ſubalba eſt ſecundum uentrem. Hanc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, & cæteræ rapto uiuentes in tantum metuunt, quod inſpecta ea tremunt & cadunt, & extinguuntur. Accipe octauo, quod in Septentrione poſt Gothiam, Sueciam, Filandiam, Iuhram, & poſt mare Caſpium nõ ſunt monſtroſi homines, ſcilicet monoculi, bicipites, canina capita habentes &c. ſunt nobis ſimiles, rare, ſparſim, & abinuicem diſtantes, pauci numero habitantes, colore ut frequenter liuidi, propter frigus liuiditatem corporibus eorum imprimens. Hæc uera ſunt, & qui ſcripſit uerum ſcripſit, & ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius.

Error coſmographorum.

De Turcis. Cap. XV

HACTENVS diximus de quibuſdam nationibus ante aduẽtum Tartarorũ, Sarmatiam Aſianam ſeu Scythiam per tempora & tẽpora inhabitantibus, ſi de Amazonibus, de Scythis, de Gothis & Iuhris ſeu Huguis. Conſequenter dicemus de ualidis gentibus ex Tartaris Czahadaiẽſibus originaliter diſſemi natis, quales ſunt Turci, Vlani ſeu Tartari Prezecopẽſes, & Tartari Coſanẽſes itẽ Tartari Nohaienſes Et primo de Turcis pauca dicamus. Poſt aduentum Tartarorum ex oriente, in terrẽ Gothorum quam ipſi Czahadienẽſem uocant anno quaſi nonageſimo. Quidam miles magni Cham nomine Otumanus, ſortis humilis & fortuna tunc obſcurus, uiribus tamen corporis robuſtus & audax, propter certas ut ei uidebatur iniurias, è Tartaris in quadraginta equis ſecedens, cœpit occulte in Cappadocia montes & aditus opportunos occupare, & ex opportunitate loci & temporis prædas agere: ad quem plurimi graſſatores, ut fit in huiuſcemodi genere hominũ confluxerunt & coaluerunt uehementer, ita ut quod prius occultis inſidiis egit, palam & pari marte tunc cœperit oppida, ciuitates & gentes inuadere & occupare. Et quia non reperit reſiſtentes, ipſe celer, manu audax, & dexteritate fortunatus per terrores, comminationes, & per aliquarum ciuitatum direptiones, occupauit & poſſedit Cappadociam, Pontum, Bithyniam, Aſiam minorem, Pamphiliam & Ciliciam. Itaque ex ipſa familia Otumanorum ſiue Turcorum originem duxit, quia ab Aquilone pandetur omne malum ſuper uniuerſam terram. Quòd autem Turci propago & ſoboles ſit Tartarorum, identitas morum, loquelæ & pugnandi demonſtrat. Nam ha-

Digitized by Google

bitum modúmq; equitandi & curte inſedẽdi ſagittis quoq; & arcubus pugnan di eundẽ habuerunt,& nunc ut plures habẽt cum Tartaris. Sermonẽ etiam & linguagiũ Tartarorum cognatũ habent:non differt loquela Tartarus & Turcus,niſi modice,uelut exẽplariter diceretur,ſicut Italus& Hiſpanus,uel Polonus & Boemus.Otumano ex humanis rapto,filius eius Archanesſecundus rex Turcorũ ſucceſſit,audacia & ambitione patri haud abſimilis,ſed diſciplina rei familiaris longe peritior:quo factũ eſt ut dominiũ & imperiũ à patre cœptũ , ſuapte induſtria auxerit& cõſeruauerit.Deinde tertius rex ſubſequutus eſt filius Archanis nomine Ammurates,hic Græcis diſſentientibus,& Imperatore Trapeſuntino & Conſtantino de imperio certantibus,in adiutoriũ per Trapeſuntinũ Imperatorẽ pretio euocatus,& in Thraciã per Helleſpontũ traiectus,uafer & aſtutus euentum belli prorogauit atque protraxit, donec Græcis uiribus & diuitiis fractis& eneruatis,occaſione habita,in eos arma uertit,& Thraciam occupauit. Eo defuncto Peſaites quartus rex filius ſurrexit, qui rerum maximarum cupidus,Mecedoniam,Teſſaliam,Phocidem,Bœotiam,Atticam ſui iuris effecit,Bulgaróſque & Illyricos aſſiduis excurſionibus debilitauit, & ſuburbia egregiæ urbis Conſtantinopolitanæ ſpoliauit,& ciuitatem obſidione atque fame intantũ excruciauit,ut Imperator Conſtantinopolitanus ad Italiam & Galliam auxilia mendicaturus profectus ſit.Sed deo diſponente,Temir Cutlu magnus Cham Tartarorum,quem hiſtorici Temerlanem dixerunt, affligendo & tanquam ſulgul Aſiam pertranſeundo,incidit in Peſaitem præparatum & occurrentem ei, quem profligauit,& captiuatum catenis aureis alligauit & abduxit,breuíque dimiſit,qui paulo poſt obiit. Poſt hunc quintus rex Alpinus appellatus regnauit. Aduerſus iſtum Sigiſmundus Hunguariæ & Bohemiæ rex ac Romanorũ Imperator copioſum duxit exercitũ.Collatíſque ſignis,tumultuoſe fuſus caſtra reliquit,& paruo nauiglo uix per Danubium turpem ſibi inuenit ſalutem.Amplius ſextus in ordine rex Turcorum Mahumetes tributa grauia impoſuit, excurſionibúſque fines ſui imperii dilatauit: præterea ſublato Mahumete morte, filius eius Ammurates ſecundus regnauit,hic Theſſalonicam urbem illuſtrem euertit,Cyprum & AEtholiam ſubegit,Tribulos,Illyricos & Hungaros uaſtauit,Vladiſlaum Poloniæ & Hungariæ regem in primis feliciter pugnantem, ultimo congreſſu ad lacum Varnenſem,Ioanne Hunyad cum Hungaris è prælio ſecedẽtibus ſuperauit,& miſere cum ſuis occidit,elatúſque uictoria, Peloponneſum ui cepit,& muros Iſthmi Corinthiaci funditus delecit:uita denique functus,Mahumetem filium octauum regem reliquit,qui Conſtantinopolim anno Chriſti M CCCCLIII,die ultimo Maii,poſt obſidionis quartũ & quinquageſimum diem,ſumma ui & extrema oppugnatione cepit, Peram ſubinde opulentiſſimum oppidum per deditionem demolitis muris accepit, Bulgariáq; & Raſcia potitus,Smyderou magnificum caſtrum Raſciæ ſupra Danubiũ ſitum adeptus eſt,& ex eo Dalmatiam & Croaciam in ſolitudinem redegit,Stiriam quoque & Auſtriam penetrauit. Deinde Nigropontum ſub Venetis expugnauit,Theodoſiam,nunc Caffam nuncupatam in Taurica inſula,Ianuenſium coloniam unà cum præfata inſula expugnauit & comprehendit,binóſque principes de caſtro Mancup,ut fertur,poſtremas Gothorũ reliquias gladio percuſſit

Digitized by Google

cuſſit,& Mendligeri Imperatorem Tartarorum in prædicta Cherſoneſo Taurica,ſui iuris fecit.Moldauiam & Valachiam uaſtauit,& cum Venetis ſedecim annis continuis pugnauit,cum Huſacaſſan rege Perſarum ſimiliter continuum bellum geſſit,ſæpe uictus nonnunquã & ipſe uictor fuit.Obiit prima die Maii, anno domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo,in Conſtantinopoli ſepultus,pro ipſo Turci * Baiſſetum filium eius ad imperium aſſumpſerunt. Zeliabus uero minor natu, filius Mahumeti indignatus,ad Soldanum AEgypti recurrens,& exercitum comparans, cum Baiſſeto infeliciter pugnauit,& ad Rhodienſes fugit,quem magiſter ordinis Rhodienſis captiuũ in Franciam miſit,& poſtea Alexandro Papæ ſexto obtulit.Ludouicus autem rex Galliarum ad Apuliam conſequendam per Romam tranſiens, Zeliabum à domino Papa per contractum accepit,& inter eundum ueneno,an fatigatione itineris,incertum eſt,extinxit.Expugnauit autem Baiſſetus nonus rex Turcorũ Ciliam & Album caſtrum in Moldouia.Modon quoque inſulam & urbem eiuſdem nominis,ſub Venetis ui & obſidione conquiſiuit.Cum Sophi rege Perſarum ſæpe pugnauit,& quaſi ſemper ſuccubuit.Dum autem ſenuiſſet,filius Ipſius Selimſzabeg, quem noſtri homines Selembeg uocant, imperium ſub eo arripuit,& Baiſſetus ad inſulam in qua nutritus erat,deductus breui occubuit. Decimus rex Turcorum Zelembeg modernus ſurrepto imperio,fratres ſuos neca uit & extinxit,deinde minax Chriſtianis præcipue Pannoniæ bellũ inferre propoſuit.Deus autem omnipotens excelſo ſuo iudicio aduerſus eum Sophi regem Perſarum concitauit, & aliquot præliis conflictum ſuperare conceſſit. Tribus autem Imperatoribus poſtremo dictis Conſtantinopolis ſedes imperii, quondã ſecunda Roma dicta,domicilium aſſiduum factum eſt,ita ut à circumſitis incolis,præſertim à Sclauis,non Byſantium nec Conſtãtinopolis,ſed Czarou dom, id eſt,domus Cæſaris diceretur,& eſt Conſtantinopolis triquetræ figuræ, duobus angulis mari adiacens,tertio campos proſpectans,eius ambitus decem octo miliaria Italica continet,non habet grandia palatia,niſi thermas & ſcholas phiſoſophantium magnifice nouiter ſtructas: templũ uero ſanctæ Sophiæ, hoc eſt, ſapientiæ dei,qui eſt Chriſtus uera ſophia patris,egregie olim ædificatũ,per Mahumetem Imperatorem ſecundum Turcorũ deiectum eſt,& ſtabulum ferarum factum.Roma uero Italiæ rotundæ figuræ,ambitu murorum triginta duo miliaria continet,ferè duplo ambitum Conſtantinopolis excedens, & habet ſeptẽ colles & palatia pretioſa.

Alias Baiazeth.

De familia Tartarorum Vlanorum ſiue Precopenſium. Cap. XVI.

ALTERA Soboles & genealogia ex Tartaris Zauolhenſibus deriuata eſt Tartarorum Vlanorum, ab Vlano inuaſore inſulæ Tauricæ cognominata. Vlan puella eſt & uirgo,& quia Vlanus de uirgine uel puella genitus eſt ſine legitimo thoro,Vlanus nuncupatus eſt, ſuiſque poſteris in Cherſoneſo Tauricano nomen indidit.Etiam uirgines impregnari & concipere abſque uiro apud Machometiſtas nullum miraculum eſt,cum apud ipſos hoc ſæpius contingat & prædicetur,Eſt autem Taurícana inſula inter paludes Mæotidas, longitudinis uiginti quatuor miliarium,latitudinis uero quindecim miliariũ:habet tres ciuitates,Solat, Kirlzel, Caffam:& duo caſtra, Manlzup & Azau. Solat Tartari

Virginẽs puerperæ.

Digitized by Google

appellant Chrim,& Cæſarem Precopenſem,exinde Chrimenſem Imperatorem uocant:& ciuitas illa domus exiles habet,& eſt deſerta pro maiori parte. Alia ciuitas minor eſt Kirlzel,& ſupra eam in rupe alta eſt caſtrum ex lignis & argilla factum. In hac rupe,ut fertur,draco commorabatur, & trucidabat homines & iumenta, propter quem incolæ fugientes, habitationes propinquas uacuas reliquerunt,& quia Græci & Italici inſulam inhabitantes glorioſam dei genitricem Mariam precati ſunt,ut eos à dracone liberaret,uiderunt ſucceſſu temporis candelam ardentem intra rupem:inciderunt ergo & ſecuerunt gradus aſcendendi in rupe,& peruenientes ad candelam ardentem,imaginem ſanctiſſimæ genetricis Mariæ conſpexerunt,coram qua lumen arſit, draconémq; deſubtus per medium ruptum iacentem. Egerunt itaque gratias de tam miranda liberatione, & draconem in fruſta ſectum, proiecerunt extra rupem,& quia incolæ glorificantes beatam uirginem,ad imaginem eius aſcendebant ueneratum. Acigeri Cæſar Præcopenſis contra fratres ſuos pugnãs,exemplo eorum motus,ſupplicauit beatæ uirgini Mariæ,ut eum adiuuaret,uotum uouens quòd uirginem benedictam remuneraret. Nam Mahumetici uenerantur beatam Mariam, profitentes eam uirginem abſque thoro uirili magnum prophetam Ieſum benedictum cõcepiſſe & peperiſſe. Cúmque adiutus ſuperaret ſuos æmulos, binos equos quos habuit meliores uendidit,& exinde cera empta,maxima duo lumina ſiue candelas fecit, & ante imaginẽ coram ardere quotannis iuſſit, quod in hanc uſque diẽ per ſubſequẽtes Imperatores continuatur. Tertia ciuitas eſt urbs Theodoſia, nũc Caffa dicta,quam expugnauit ſub Ianuenſibus Mahumetes ſecundus Imperator Turcorum:caſtrum uero Manlzup,quod eſt uerſus occaſum à Caffa,præfatus Turcus Nahumetes ui accipiens,binos fratres principes & dominos caſtri Manlzup, ut dicitur,reliquias ultimas Gothorum gladio occidit. Azou quoque caſtrum circa oſtia fluuii Tanais ſitum incaſtellauit,& Turci uſque nunc tenent. Tartari uero Vlani ab ingreſſu inſulæ in campeſtribus eius,ut eſt innata conſuetudo Tartarorum,degunt,& extra inſulam iidem campeſtria Sarmatiæ Europianæ iuxta paludes Mæotides & mare Ponti uſque ad Album caſtrũ occupando poſſident. Ingreſſumque in inſulam ſeu introitũ ad occaſum ſolis fecerunt aggerem de terra longitudinis unius miliaris,in modum Pontis ſternentes,rude tamen & ſemiplene,ita ut aquæ maris in aliquibus locis aggerem pertranſeant. Inſula ergo antiquitus Taurica dicebatur: nunc uero Prezelzop, quod ſonat foſſatum, quoniã aquæ circundederunt & eam protegunt,tanquam foſſata aquis plena ciuitates: ſed hæc hactenus. Videamus deinceps genealogiam. Poſt Vlanum in Taurica regnauit Tachtamis Czar,qui unà cum Vitoldo duce Lithuaniæ contra fratrem ſuum Temir Cutlu Czar Imperatorem Z auolhenſem pugnauit, & ſuperatus eſt. Ex Tachtamis Czar filius eius Szidachmeth Czar regnare uoluit: ſed Acilzerei Czar expulit eum,& ipſemet pro eo regnauit. Szidachmet autem pro auxilio in Lithuaniam perrexit,& captiuatus per Lithuanos cum uxore & filiis in caſtro Couno incarceratus eſt,ibi cum cõiuge & filiis mortuus,in diebus Cazimiri tertii regis Poloniæ & magni ducis Lithuaniæ,defuncto Adzigeri Czar : quia ſeptẽ filios reliquerat,ſenior filius Haider nominatus obtinuit imperiũ. Mendligeri uero unus ex præfatis filiis ad Imperatorem Turcorum confugit,& accepto

Theodoſia urbs.

ſubſidio

subsidio & uxore à Turco, dispersit & eiecit Haider & Iamurci cum aliis fratribus. Hi ad Iuam Vasilouicz Moscouiæ ducem fugerunt, qui suscepit eos, & ducatum Cosanensem eis donauit. Ex Mendligeri Czar nouem filii nati sunt, primus Mahumet Cerei, alter Achmet Cerei, tertius Machmut Cerei, quartus Bethi Cerei, & est submersus dum prædam ageret per fluuium in Valachia, anno domini MDX. Quintus Burnas Cerei, sextus Mubarec Cerei, septimus Sadech Cerei, octaui & noni nomina nõ teneo. Nũc pro patre suo regnat Mahumet Cerei Czar. Et scias quòd licet Tartari Prezecopenses magis ciuiles mitiorésque ratione auræ sexti climatis quod inhabitant deberent esse, tamen non deseruerunt priscam suam lupinam rapacitatem & ferinam crudelitatem, sicut bestiales qui campos & syluas inhabitant, & non ciuitates nec uillas. Inuadunt enim singulis annis, uastant & deprædantur Russiam, Lithuaniam, Valachiam, Poloniam, & quandoque Moscouiam.

De Tartaris Kosanensibus, & Tartaris Nahaiensibus. Cap. XVII.

TERTIA horda Tartarorũ Kosanensium nuncupata est sic à castro Kosan supra flumen Volha circa metas Moscouiæ sito, penes quod commorantur. Et exiuerunt de principali horda omnium Tartarorũ uidelicet de Tartaris Czahadaien. siue Z auolhen. sicut & cæteri Tartari omnes. Habet autem prædicta Cosanensis horda quasi duodecim milia pugnatorum: in necessitate autem, quandq aduocant alios Tartaros, ad triginta milia bellatorum constituunt. Istorum principes, & factã eorum, genealogiáque non scribuntur, quoniam omagiales sunt ducis Moscouiæ, & pendent ex arbitrio eius in uiuendo, in bellando, & duces sibi eligendo: idcirco quod de Moscorum principe dicetur, de ipsis potest accipi & adaptari. Quarta horda recens & noua, ultimo ex Tartaris Z auolhensibus orta est Occassorum siue Tartarorum Nahaiensiũ. Nam postquã Occass insignis seruus & miles magni Cham, habens triginta filios, occisus est: filii secesserunt à capitali horda Zauolhensiũ & iuxta castrum Sarai degere cœperunt ante hunc annum Christi millesimum quingentesimum decimum septimum, circiter septuaginta annos, uel paulo minus, subitóque in immensum creuerunt, intantum, ut hac tẽpestate numerosissima & maxima surrexerit horda ipsorum. Isti sunt septentrionaliores & frigidiores omnium Tartarorum, Moscouiæ à parte orientali adiacentes, & sæpenumero eam inuadentes atque spoliantes. Dominantur inter eos filii & nepotes Occass. Nõ habent pecuniam nec monetam, sed res pro rebus uendunt, puta pro seruis, pro filiis, pro pecoribus & iumentis.

Digitized by Google

De Russia, de tractibus eius, de abundantia, & contentis in ea. Cap. I.

POST QVAM diximus de Sarmatia Asiæ, quæ Scythia uocitatur, restat dicere de Sarmatia Europea, & in ea primum occurrit Russia, olim Roxolania dicta. Latus eius orientale adiacet flumini Tanai, & paludibus Mæotidis, secernentibus Asiam & Europam. Priscis autem seculis Alani habitarunt ad flumen Tanais: deinde iuxta illos ad meridiem, Roxolani. Hæ autem gentes in toto deletæ perierunt, campíq; latissime patentes spectantur deserti, solis & feris Cosacis seu prædonibus peruii, prout supra dictũ est. Post hos supersunt reliquiæ Circassorum uersus meridiem, & sunt gẽtes ferocissimæ & bellicosissimæ genere & lingua Ruteni. Deinde est castrum Oczarcou nuncupatũ, quod Imperator Tartarorum Prezecopensiũ extruxit, in dominio Lithuanorum, & post quasi duobus miliaribus ab Oczarcou in meridiem sequitur Dzassou, & fuit castrum quod ante tempora nostra demolitum est: à Dzassou in Byaligrod quod Turci occuparunt, sunt sex miliaria. Sequitur Podolia ad occasum, Moldauiæ & Valachiæ contermina ad meridiẽ, ad orientem uero campis Tartarorum & Tauricæ insulæ: hæc est terrarũ fertilissima, cereríq; & mellis feracissima. Nam agro rude culto & parum inuerso atque exarato, frumentóque superseminato, tribus annis sponte frumentũ germinat, ita tamen, quod colligendo tempore messis segetẽ, aliquid piam granorum permittatur in terram decidere ad surgendum ex eis frumentũ in anno sequenti, sine cultura & sine agri aratura. Gramen quoq; & pascua tam cito ac uberrime fundit & prodit, ut pertica in tribus diebus super crescendo contegat, & aratrũ in locis graminosis derelictum in paulo pluribus diebus, graminibus sepiat & cooperiat. Examina uero apum non solũ in mellificiis & arboribus cauatis mellificant, uerum in ripis & terra sponte mella reponunt. Contingítque sæpenumero, ut examina apum superuenientia, & priores apes exterminantia, ruricolæ aduolantia agmina apum trucident aut in aquis mergant, ut quæ præfuerunt, hæreditariæ mellificarent & manerent. Postea ad montes Sarmaticos habitat genus Rutenorum, quibus præsident nobiles Polonorum. In Kolomya, in Zidazou, in Snyatin, in Roatin, in Busco &c. Sub eisdem montibus sunt tractus Halicienses, olim Gallicia dictus, & Prezemisslien. & inter montes Sarmaticos tractus Sanocensis. In mediũ Russiæ tenendo est Leopolienſis terra, & urbs in ea bene munita eodem nomine nuncupata, habens duo castra, superum & inferum, & est metropolis Russiæ. In Septentrionẽ sunt tractus Chelmensis & Belzensis, terráque in medio iacens. Clauditur autẽ Russia à meridie Sarmaticis montibus, & flumine Tyras, quod incolæ Nyestr appellant. Ab oriente finitur Tanai, & Mæotidibus Tauricáque insula. A Septentrione

Mira Russiæ fertilitas.

Digitized by Google

trione Lithuania, ab occasu uero Polonia. Ex Moscouia autem aduenit Boryſthenes, ab incolis Dienpr nuncupatus famoſus fluuius, per Lithuaniam & Ruſſiam currẽs, & ſub Smolenſco & ſub Kiou labens, in hunc ab occaſu circa Chmyelnilz oppidum conſurgens, Boh nõ exiguus fluuius illabitur: & cum menſus eſſet Boryſthenes, quaſi trecẽta miliaria Germanica, in mare Ponti cadit. Amplius terra Ruſſiæ cum ſit fertilis, abundat melle & medone, potu ex melle facto, adducitur & uinum ex Pannonia, & uinum ex Moldauia atque Valachia, quibus adiacet: ſed & uinum Græcum ex Græcia, & eſt forte: etiam ceruiſiam ad nutum habet. Abundat equis, bobus, & ouium gregibus, abundat cera in maxima copia, abundat pellibus mardarum, ſciſmorum, uulpium & boum. Abundat fluminibus quibus irrigatur, & aquis piſculentis, ita ut ubi aqua inuenitur, & piſces in ipſa reperiantur: non impiſcantur ſtagna & piſcinæ Ruſſorum, ſed ubicunque aquæ reperiuntur, illic & piſces de rore celi, ut aiunt, demittuntur, abſque hominum cura & impiſcatione: ſuntque in tractu Leopolienſi lucei magni & laudabiles, & in petras tanquam in lamina diuiſibiles. Abundat Ruſſia calamo aromatico in terris uerſus Tanaim & paludes Mæotidas. Item reupontico in eiſdem terris & in Lithuania, ſic & pluribus herbis ac radicibus alibi non uiſis. Abundat tota terra Ruſſiæ granis tinctorum quæ copioſiſſime excreſcunt: & cum priſcis temporibus ad Ienuam & Florentiam urbes Italicas importarentur, nunc uix aliquid de eiſdem colligitur, ferẽque in toto fruſtrata & non collecta pereunt. In tractu Chelmenſi rami pini arboris deſecti, & in terra iacentes, in anno aut in duobus in ſaxa & ſilices uertuntur: eſtque ibi creta ſeu terra alba in copia quæ ad nos ducitur. Eſt & ſal quod in lacu Kaczibeio temporibus ſiccis colligitur, & quia prope eſt Oczarlzou caſtrum Tartarorum, intercipiuntur & capiuntur interdum per Tartaros ductores ſalis unà cum plauſtris ducentis quandoque & trecentis. In terra quoque Prænemiſſienſi & in Drohobiz ſal coctum & in bolas ac portiones collectum reponitur. Præterea in Ruſſia ſunt plures ſectæ, eſt enim religio Chriſtiana Romano pontifici ſubiecta, & illa regit, & præualet, quanquam ſit exigua numero. Eſt altera ſecta Rutenorum amplior, quæ ritum Græcorum inſectatur, totam Ruſſiam adimplens. Eſt tertia ſecta Iudæorũ non uſurariorum uelut fit in terris Chriſtianorum, ſed laboratorũ agricolarum & mercatorum magnorũ, præſidẽntq; ut ſæpe teloneis & exactionibus publicis. Eſt quarta ſecta Armenorum, præcipue in ciuitate Kamyenyecenſi & Leopolienſi. Hi ſunt mercatores peritiſſimi, ad Caffam, Conſtantinopolim, ad Alexandriã AEgypti, ad Allzairam & partes Indiæ penetrantes & merces afferentes. Ruteni habitu & eccleſiaſticis officiis Græcos inſequuntur, habẽntque proprias literas, & abecedarium inſtar & proximum græcis. Hebræi ſimiliter Hebræorũ literis utuntur & diſciplinis, uerumetiam artes liberales, aſtronomiam & medicinam perſcrutantur. Armeni ſuo ritu gaudent & literis. Inter ſanctos colũt plus Taddeum apoſtolum, aſſerẽtes quòd eos conuerterit, & fidem Chriſti docuerit. Deinde & Bartholomæũ ſanctum dei apoſtolum uenerantur, per quem multos articulos, ut aſſerunt, de fide acceperunt: habẽt magnifica & plurimum decora eccleſiaſtica apparamenta, planetas & ornatus non ſciſſos, ſed omniquaque rotundos, libros, calices, & cæteram Chriſtianorum

Ruſſitarũ religio.

Digitized by Google

ueteranorum ſplendidam ſupellectilem. Quo autem ad ſpirituales præſides & paſtores, Chriſtianorum archipræſul eſt Leopolienſis Metropolitanus Ruſſorum & Lithuanorum, habens ſub ſua ditione Kiouien. Kamyenyen. Prænemilien. Chelmen. Lucerien. & Mednicen. epiſcopos. Rutenorum uero metropolitanus eſt Kiouienſis quæ olim metropolis Ruſſiæ fuit: habet ſubiectos Vladicas, & epiſcopos de ritu Græco in Moldauia & Valachia uſque ad flumen Hiſtri ſeu Danubii, unum in Ruſſia Chelmenſem, alterum in dominio Lithuanorũ Vladimirienſem ſiue Breſtenſem tertium Pinſci ſeu Murouuſci, quartum Polocen. quintum Lucen. ſextum Smolenſem, & paſſim omnes alios Vladicas ac epiſcopos in terris Moſcorum & in Septentrionem de iuriſdictione Moſcorum protenſorum. Iſidorus metropolitanus olim Kiouien. lingua & doctrina Græcus peritiſſimus, tempore Eugenii Papæ quarti ad concilium Florentinum in centum equis iuerat, & unione eccleſiæ Romanæ percepta in Ruſſiam redierat: hunc Moſcouitæ obedientiam Romanam eis prædicantem ſpoliauerunt, & in necem extremam impulerunt. Sequuntur Ruteni doctores & theologos Græcorum, præcipue Baſilium magnum, Gregorium Nazanzenum, & Ioannem Chryſoſtomũ Gregorium Nazanzenum eorum ſermone Bogoſlou nuncupant, quod in latino ſonat, laudans deum. Acceptant & noſtrum ſanctum Gregorium Papam Romanum, præcipue in libris moralium, quem tranſlatum legunt, & lingua eorũ Byeſſednic, quod ualet concionantem, perſuadentem uel prædicantem, uocant. In eccleſiis Rutenorum lingua Seruiorum quæ eſt Sclauonica, diuina celebrant, legunt & cantant. In eccleſiis Armenorum ſermone Armeno. In ſynagogis Iudæorum lingua Hebræa orant. Chriſtiani autem ritu Romano latino ſermone cantant, orant & legunt. Et ſcias quod in fluminibus Ruſſiæ & Lithuaniæ, præcipue in Boriſthene & Boh, tempore æſtatis multiplicantur ephimeræ, & ſunt uermes & uolatilia alata, quaternis, interdum ſenis alis oriuntur & generantur, mane currunt ſuper aquas, & uolant ſuper ripas circa meridiem: in occaſu autem ſolis extinguntur. De his loquitur Ariſtoteles primo de hiſtoriis animalium & in Problematibus: & medici de febre ephimera.

De Lithuania & Samagithia. Cap. II.

MAGNVS ducatus Lithuaniæ eſt regio latiſſima, in ea ſunt plures duces Lithuaniæ & Ruſſiæ: unus autem præſes & monarcha, cui cæteri omnes ſubſunt, magnus dux Lithuaniæ uulgo nũcupatus. Aiunt autem uetuſtiores & antiquitatum relatores, quod quidam Italici propter Romanorum diſſenſiones deſerentes Italiam ingreſſi ſunt terras Lithuaniæ, & nomẽ patriæ Italia, genti uero Italiindiderunt: quæ per paſtores terra Litalia & gens Litali L, litera præpoſita cœpit nuncupari. Ruteni autem & Poloni eorum uicini maiorem immutationem facientes, uſque in hodiernam diem terram Lithuaniam, gentes uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidum Vilno, eleuationis poli quinquaginta ſeptem graduum, & ex nomine ducis Vilii, quo cum illas regiones ingreſſi ſunt, Vilno uocauerunt, fluminibus quoque circa ipſum fluentibus Vilia & Vilna ex eiuſdem ducis nomine indiderunt nomina. Samagithiam autem de ſuo ſermone ſic nominarunt, quod lingua eorum, terra inferior ſonat. Aliqui autem ignari hiſtoriæ, à lituo quod eſt cornu, & tuba uenatorũ, eo quòd regio illa plures

Litalia.

uenationes

uenationes exerceat, Lithuaniam appellari uoluerunt, quod ad effectum, non ad hiſtoriæ originem ſpectat. Hæc gens Lithuanorum annis ſuperioribus adeo obſcura, contempta, & uilis apud Rutenos fuit, ut principes Ciouienſes ab ea ſola perizomata & ſubera ob egeſtatem & ſoli natiui ſterilitatem in ſignum tantum modo ſubiectionis exigerent: donec Vithenen dux Lithuanorum rebellionem primum contra Rutenos inducens, & ſeipſum ducē inter populares conſtituens aſtu principes Ruſſiæ aggreſſus conflixit, ſenſimque adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Ruſſiæ iniecto, etiā in tributa eos redigeret ſibi pendenda, quæ per plures ætates Rutenis ipſe penderat. Poſteríque duci Vithenen ſuccedentes furtiuis lupinis & ſubitis incurſionibus finitimas gentes Ruſſiæ, Pruſſiæ, Mazouiæ & Poloniæ inuadebant & diripiebant: donec fratres cruciferi Theutonici ordinis beatæ Mariæ per Conradum ducem Nazouiæ aduocati, & in auxilium aſſumpti, Pruſſia ui & continuis armis conquiſita, Samagitas & Lithuanos aggreſſi, debellare, captiuare, & opprimere pluribus oppugnationibus cœperunt, tandiu donec ad Olgerdum & Ceyſtutum duces Lithuaniæ ſucceſſiue peruenerunt. Fuit autem Olgerdus magnus dux Lithuaniæ, cuius filius erat Iagello poſtea baptizatus, & Vladiſlaus nominatus, in regem Poloniæ coronatus. Frater autem ipſius Olgerdi fuit Ceyſtuth, maximus expugnator & perſequutor Chriſtianorum, qui inter pugnandum cum cruciferis Theutonicis in Pruſſia ter captus, térque aſtu & mira euaſione contra uoluntatem cruciferorum liberatus è uinculis fugerat. Huius Ceyſtuth filius fuerat Vitaudus ſeu Vitoldus magnæ uirtutis princeps. Iagello autem qui poſtea & Vladiſlaus, ſub treugis pacis captiuando Ceyſtuth, & filium eius Vitaudum, Ceyſtuth in carcere occidit, Vitaudum uero in uincula coniecit. Tandem à cruciferis & Chriſtianorum exercitibus ſæpenumero Iagello preſſus, deo miſeratē ad Polonos declinauit, fidéq; Chriſtiana cum fratribus ſuis, quos octo in numero habuit, unda baptiſmatis ablutus, & in regem Poloniæ coronatus, Heduigim filiam Ludouici Hungariæ & Poloniæ regis illuſtriſſimam ac ſpecioſiſſimam in conſortem accepit, anno Chriſti milleſimo tricenteſimo octuageſimo ſexto, die Iouis, quartadecima menſis Februarii, quæ fuit ſancti Valentini. Cœpítque præfatus rex Vladiſlaus ſecundum promiſſa uigilare & inſtare, ut gentem Lithuanicam à tenebris erroris ac idololatria expurgaret, aſſumptis quoque ſecum Bodzanta archiepiſcopo Gneznenſi, & pluribus uiris eccleſiaſticis atque religioſis. Item regina Heduigi Semouito & Ioanne Mazouiæ, Conrado Oleſnicenſi ducibus, & complurimis baronibus, anno domini milleſimo tricenteſimo octuageſimo ſeptimo, in Lithuaniam intrauit, & baptiſma ſuſcipere Lithuanos procurauit. Colebant autē ab origine Lithuani numina, ignem, ſyluas, aſpides & ſerpentes: ignem qui per ſacerdotem lingua eorum zincz nuncupatum, ſubiectis lignis adolebatur: ſyluas autem & lucos ſacroſanctos & habitacula deorum putabant: aſpides uero atque ſerpentes in ſingulis domibus uelut deos penates nutriebant & uenerabantur. Rex itaque Vladiſlaus ignem ſacrum putatum in ciuitate Vilnenſi, barbaris inſpectantibus, extingui, templum & aram in quibus fiebat hoſtiarum immolatio dirumpi, ſyluas uero ſuccidi & confringi, ſerpentes quoque necari præcepit barbaris flentibus deorum ſuorum falſorum exterminium, contra regem autē

Digitized by Google

nec muſſitare audentibus, mirantibus quoque quod Poloni ſacrorum uiolatores ignis ſyluarum & ſerpentium intacti illæſique à diis eorum, ſecus quàm ipſimet quoties uiolabant, fuerunt. Exterminatis itaque idolis gens Lithuanorum per aliquot dies de articulis fidei & oratione dominica per ſacerdotes Polonos magis tamen per regem Vladiſlaum, qui linguam gentis nouerat edocebatur, & ſacra baptiſmatis unda renaſcebatur: largiente pio rege Vladiſlao ſingulis ex popularium numero poſt ſuſceptum baptiſma, ex panno de Polonia adducto nouas ueſtes: qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pannoſa, lineis in eam diem contenta, fama huiuſmodi liberalitatis uulgata, pro conſequẽ dis laneis cateruatim ad ſuſcipiendum baptiſma ex omni regione accurreret: & quoniam labor erat immenſus unumquemque credentium baptizare ſigillatim, mandante rege multitudo ſequeſtrabatur in turmas & cuneos, & uniuerſis de qualibet turmarum benedicta aqua ſufficienter conſperſis, cuilibet turmæ & uniuerſis qui in ea conſtiterant, nomen uſitatum Petrus, ſecundæ Paulus, tertiæ Ioannes &c, fœminis per turmas diuiſis, Catherina, Margareta &c. iuxta numerum turmarum imponebatur. Militaribus tamen ſpiritualis impendebatur baptiſmus. Fundauit inſuper rex Vladiſlaus in Vilna eccleſiam cathedralẽ ſub titulo ſancti Staniſlai patroni Polonorum, principalémque aram in loco ubi ignis qui falſo perpetuus credebatur, conſtituit, ut error gentilis fieret cunctis patentior. Conſtituit etiã in eadem eccleſia Vilnenſi epiſcopum uirum ſpectatæ uirtutis Andream Vazilo, natione Polonum, genere nobilem, de domo accipitrum, profeſſione fratrem ordinis minorum, olim Elizabeth reginæ Hungariæ confeſſorem & prædicatorem inſignem epiſcopum Ceretenſem. Eodem quoq; Vladiſlao rege inſtante, Samagittia fidem Chriſti & baptiſma ſuſcepit. Ad cognoſcendam autem naturam prouinciæ & gentis illius, animaduerte quòd regio Samagittia eſt Septentrionalis & gelida, Lithuaniæ, Liuoniæ & Pruſſiæ cõtermina, ſyluis collibus & fluminibus circunſepta, in hos tractus diſtincta, ſcilicet Iragola, Myednici, Chroſſæ, Roſena, Vidulzi, Vyelunya, Celthini, Czethra, gentes regionis proceræ & altæ ſtaturæ, agreſtes & incultæ, pauco & caſtigato uictu uiuentes, ſitim aqua ſedare ſolitæ, raro ceruiſia aut medone: auri, argenti, æris, ferri, uini illa tempeſtate expertes & ignaræ: apud quos licitum erat uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratréque glotem in uxorem accipere: nullus illic ſtubarum, nullus ædificiorum nobilium, ſed tantummodo tugurii unius uſus, uentrem diſtentum & porrectum, extrema uero habens coartata, ex ligno & culmo ſtructura largius ab imo ſenſim operis incremento ædificium in arctius cogitur, in carinæ ſeu galeæ maximæ ſimilitudinem elaborata, in cacumine feneſtra una ſuperne lumen reddens, ſubter quam focus & cibos parabiles coquens, & frigus quo regio pro maiori anni parte coſtricta eſt repellens, in ea domo ſe, uxores, pignora, ſeruos, ancillas, pecus, armentum, frumentum, & omnem ſupellectilem condunt, gens ad diuinationes & auguria procliuis Præcipuum numen Samagitticum erat ignis quem ſacroſanctum & perpetuum putabant, qui in montis altiſſimi iugo ſuper fluuium Neuyaſza ſito aſſidua lignorum appoſitione à ſacrorum ſacerdote alebatur. Accedens itaque Vladiſlaus rex turrim in qua conſiſtebat incendit, & ignem

Samagittiæ ſitus.

Digitized by Google

& ignem diſiecit & extinxit. Succidit deinde per milites ſuos Polonicos ſyluas, quas non ſecus quàm ſanctas & deorum habitacula Samagittæ iuxta illud poeticum, Habitarunt dii quoque ſyluas, uenerabantur, in eam caliginem mentis prolapſi, quod & ſyluæ præfatæ & aues, feræque in illis conſiſtentes ſanctæ forẽt & quicquid in illas ingrederetur, ut ſanctum deberet cenſeri, uiolenti quoque nemus, feras uel alites, manus aut pedes dæmonum arte curuabantur. Maxima itaque barbaros tenebat admiratio, quod Polonorum milites nemus ritu eorum excidentes, nulla læſio qualem ipſi in ſe frequentius experti erant ſeque retur. Habebant præterea in ſyluis præfatis focos, in familias & domos diſtinctos, in quibus omnibus charorum & familiarium cadauera cum equis, ſellis & ueſtimentis potioribus incendebant: locabant etiam ad focos huiuſmodi ex ſubere facta ſedilia, in quibus eſcas ex paſta in caſei modum præparatas deponebant, medonémque focis infundebant, ea crudelitate illuſi, quod mortuorum ſuorum animæ, quorum illic combuſta fuerant corpora nocte uenirent, eſcáque ſe exſatiarent. Inſuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in ſyluis præfatis celebratas agebatur, & ex omni regione uniuerſus utriuſque ſexus conueniens illuc populus, cibos & potus quilibet iuxta ſuæ conditionis qualificationem deferebat, quibus aliquot diebus epulati diis ſuis falſis præcipue deo lingua eorum appellato Perkzuno, id eſt tonitru, ad focos quiſq; ſuos offerebat libamina. Rex itaque Vladiſlaus primum eos pater noſter, deinde ſimbolum docuit, quoniam nullus ſacerdotum linguam Samagitticam nouerat, & undis baptiſmatis ablui iuſſit. Vnus autem ex maioribus Samagittarum pro omnibus reſpondit. Ex quo, inquit, ſereniſſime rex, dii noſtri ueluti inertes & languidi à deo Polonorum deleti ſunt, deos noſtros & ſacra eorum deſerimus, & deo tuo atque Polonorum fortiori adhæremus, ſicque baptizati ſunt. Rex autem in Myednikzi cathedralem eccleſiam ſub honore & titulo ſanctorum martyrum Alexandri Theodori & Euancii, in aliis autem locis eccleſias parrochiales fundauit, & illis dotem ſufficientem conſignauit & inſcripſit. Mednicenſis eccleſiæ primus epiſcopus Mathias origine Almanus, in Vilna tamen natus, eo quod linguam Lithuanicam & Samagitticam norat præfectus eſt & conſecratus. Contigit autem in prima plantatione, dum Samagittæ per magiſtrum Nicolaum Vazic, fratrem ordinis prædicatorum regium prædicatorem per interpretem inſtruerentur de fide, creatione mundi, & lapſu primi hominis Adæ, unus Samagittarum ſufferre ſermonem prædicantis non ualens in hæc uerba prorupit, Mentitur, inquit, illuſtriſſime rex iſte ſacerdos, aſſerit mundum creatum eſſe, cum ſit homo nõ longæuæ ætatis, ſunt etenim inter nos plures annorũ numero ſeniores eo, centenarium numerũ ſupergreſſi qui creationẽ nullam recordantur: ſed ſolẽ & lunam, cæteráq; ſydera ſemper eiſdẽ motibus luxiſſe referunt. Rex autẽ Vladiſlaus iubẽs eum ſilere, declarauit magiſtrũ Varic creationẽ mundi non aſſeruiſſe in diebus ſuis incepiſſe, ſed longe ante, puta ante ſex milia annorũ, & paulo plus, ordinatione diuina proueniſſe. Cõtulit autẽ rex Vladiſlaus magnũ ducatũ Lithuaniæ & Samagittiæ Alexandro Vitoldo fratri ſuo patruelí: is quia acer & animoſus erat pugnando, adiecit Lithuaniæ ducatũ

Mortuorum parẽtationes

Digitized by Google

Pſzou, quem Pleſcouiam appellant. Deinde alterum ducatum Nouogrodienſem qui Nugardia agnominatur. Tertium ducatum Smolnẽſem ſuo dominio appoſuit. Factáque in circuitu pace, in orientem penetrauit, & incidens in hordam Tartarorum multitudinem eorum, in Lithuaniã appulit, ac in certo territorio Lithuaniæ locauit, uſque in hanc diem permanentem. Congeſtóque forciori exercitu, iterum in Tartariam perrexit, & ſuperatis fluminibus, in planicie diffuſe porrectam circa flumen Vorzſcla, quartadecima die Auguſti peruenit. Ibi occurrente ei Imperatore Zauolhenſi Temir Kutlu, quem ſcriptores Temerlanem nuncupant, cum infinita ac innumerabili Tartarorum multitudine, de treugis & pace utrinque tractabant, concordia tamen nequaquam à Tartaris acceptabatur. Vitoldus igitur à ſuis perſuaſus cum cuſtodibus corporis ſui retrorſum abiit, & in Lithuaniam fugitiue rediit: exercitus uero ipſius ab infinita multitudine Tartarorum obrutus, in toto deletus eſt. Præterea Sigiſmundus rex Romanorum iaciendo inter Vitoldum & Vladiſlaum fratrem eius regem Poloniæ fomitem diſcordiarum, coronam Vitoldo promiſit & in regẽ Lithuanorum ſublimari perſuaſit: uerum cum afferretur corona per loca tutiora Marchiæ & Pruſſiæ nobiles maioris Poloniæ ſeſe oppoſuerunt, & cum exploratoribus in cuſtodia permanendo, in loco qui Turzagora uocatur, legatos Imperatoris Romanorum opperiebantur: & expectarũt. Illi uero rem infectam cognoſcentes, terrore perculſi retroceſſerũt. Vitoldus autem de hoc certior factus, præ triſtitia ab anthrace inter ſcapulas orto, uitam cum principatu finiuit, anno dõmini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo. Poſt mortem Vitoldi Vladiſlaus Iagello rex Poloniæ Suitrigellum fratrem ſuum in ducem Lithuaniæ anulo ſuo inueſtiuit & ſubſtituit: qui immemor beneficii, contra Vladiſlaum Iagellonem tumultuauit & bella geſſit, propter quod rex Vladiſlaus principi Sigiſmundo de Starodup ſuggeſſit, commiſitque, ut ducatum Lithuaniæ ſub Suitrigello ſuriperet. Apparente igitur comete exili ſupra illum ducatum, dux Sigiſmundus de Starodup Suitrigellum expulit, & ducatum magnum Lithuaniæ poſſedit. Hunc Sigiſmundus Iuan dux Czarthorienſis, genere & ſecta Rutenus poſt aliquot dies occidit. Ingrediebatur ſiquidem ex conſuetudine urſa ad tabernaculum ducis Sigiſmundi. Ruteni itaq; more urſæ oſtium tabernaculi fricabant & mouebant: quo audito dux Sigiſmundus urſam aduenisſe putando, oſtia aperuit, & à Rutenis uulneribus conciſus occubuit. AEneas de Picolominibus ſcripſit, non hunc Sigiſmundum, ſed Vitoldum ſicut præmiſſum eſt, per ſuos in forma urſæ deluſum interfectum. Sed inſciis relatoribus credidit & etronee ſcripſit, quemadmodum ſimili errore ductus, plurima de Lithuanis, plurima & de Polonis conficta literis tradidit. Poſteríque hiſtoriographi errantem erronee ſequentes, ipſius AEneæ abſurditates & loca atq; mores illarum nationum nunquã uiſa, aliter quàm fuerunt & quàm ſunt, tanquam uera literis demandare non erubuerunt, cum experientia præteritorum atque præſentium ipſum & ipſos inexpertes & aliter quàm res habeat ſcribentes redarguat. Succeſſit duci Sigiſmundo de Starodup, Kazimirus Vladiſlai Iagellonis tertius natus in magno ducatu Lithuaniæ, quẽ ferè quinquaginta annis gubernauit, ſub cuius extremis & ultimis annis Iuan dux Moſcorũ auulſit, & ſibi appropriauit ducatum Nouogrodienſem, aliàs Nugardiam ſeu Nouogrodiam nũcupatum.

Poſt

Digitized by Google

Post Kazimirum in Lithuania dominatus est Alexander filius eius quartogenitus, cuius temporibus præfatus Iuan dux Moscorum principatum Mozaisensem longitudinis septuaginta, latitudinis totidem miliarium, & castra quadraginta surripuit. Alexandro uita functo, Sigismundus modernus in magno ducatu Lithuaniæ suffectus est, sub cuius dominio Vassilo Moscouiæ dux & principatum Pslzou, quem Plesizouiam appellant, & ducatum Smolnensem expugnauit & possedit.

De amplitudine & contentis magni ducatus Lithuaniæ. Cap. III.

AMPLITVDO magni ducatus Lithuaniæ est talis. A mari Balteo seu Prutenico ad Vilnam capitalem ciuitatem Lithuaniæ sexaginta miliaria: à Riga uero ad Vilnam recto itinere septuaginta miliaria: eundo uero super Poloczlzo ut communiter uadunt, erunt à Riga in Vilnam centum miliaria. Deinde à Vilna in Kiou sunt centum miliaria. A Kiou usque ad confluentiam, ubi iunguntur fluuii Dinepr, & Boh, quos Græci Borysthenem maiorem & minorem appellant, sunt decem dietæ, quæ faciunt septuaginta miliaria, ibi steterat castrum Dzassou, quod destructum est, & ibi est finis dominii Lithuanorũ, cum prius protendebatur ad Byaligrod, quod latini Album castrum nuncupant, & ipsum Turci expugnarunt & possident: circumcirca uero Tartari in campis degunt. Ista est computatio uersus meridiem, quinimo uerius dicam inter orientẽ & meridiem. Iterum ex transuerso computando, à Parzou & metis Lithuaniæ in Vilnã sunt octuaginta miliaria: sed à Cracouia per eandẽ uiam usq; in Vilnã sunt C & uiginti miliaria. A Vilna in Smolenslzo C miliaria, à Smolenslzo in Moscuuiam ciuitatẽ Moscorum C miliaria, & sunt miliaria Germanica magna. Prima autẽ & capitalis ciuitas in Lithuania est Vilna, & est tanta quãta Cracouia cũ Kazimiria Clepardia, & omnibus suburbiis: uerum domus non sunt cohærentes sicut in nostris ciuitatibus, sed ut sæpe mediãt horti & pomaria: habet Vilna bina castra murata, superum in monte & inferum in basso. Nouigrod uero, quam Latini Nugardiam uel Nouogardiã uocant, fuit de possessione magni ducatus Lithuaniæ, per ducem Vitoldum armis cõquisita, & est Nouigrod in amplitudine paulo maior quàm Roma, quia Roma in ambitu continet triginta duo miliaria Italica, quæ faciunt sex miliaria Germanica, & duo miliaria Italica supersunt. Nouigrod autem continet integra septem miliaria, aliàs trigintaquinque miliaria Italica. Item Nouigrod lignea habet ædificia. Roma uero murata. Distat Nouigrod à mari Balteo duobus uel quasi tribus miliariis. Et fuerunt, adhúcq; sunt in ea ditissimi mercatores, intantum quod apud quemlibet mercatorem iuxta refectorium est Crancz, id est reseruaculum loco testudinis, in quod argentum, aurum & res pretiosæ conquisitæ proiiciebantur absque numero, Vnde Iuan, quod sonat Ioannes princeps Moscorum anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimonono, surripiẽdo Nouigrod de manibus Kazimiri magni ducis Lithuaniæ, huiuscemodi thesauros Nouogrodien. exhausit, & tricentos currus ad summum implendo, duntaxat de auro, argento, & unionibus pretiosis, in Moscouiam abduxit. Et quia in eadẽ Nouigrod pernicioſa consuetudo inoleuerat sicariorum & raptorum, sæpéque aliquo reo inuento uel designato pulsabatur campana prætorii, ubi centum senatores tan-

Vilna metropolis Lithuaniæ.

Nugardiæ magnitudo.

Digitized by Google

quam iudices ſedebant, omnes more illius patriæ barbã protenſam nutriẽtes uulgus autem audito ſono campanæ, cõcurrebat de tota ciuitate, ita quod quilibet hoſpes duos acciperet lapides in brachio, & filii hoſpitum ſimiliter. Cúmq; reus per ſenatores condemnaretur, lapidibus adſtantes obruebant & interficiebant eum, tumultuoſeque ad domum condemnati currentes diripiebãt omnia bona occiſi, & area domus poſtea uendebatur, & pecunia exinde pro Republica confiſcabatur. Idcirco Iuan dux Moſcorum præfatus apprehenſa & poſſeſſa Nouigrod in quinque famoſioribus plateis quinque capitaneos cum armigeris conſtituit ad ſedandum & prohibendum ſolitos tumultus, inuaſiones & ſpolia. Eſt in Nouigrod caſtrum Deczen nuncupatum, in eo principalis eccleſia eſt ſancti Sophiæ, id eſt Saluatoris, & eſt tecta aureis laminis ſplendeſcẽtibus, ſúntq; in eadem Nouigrod ſeptem monaſteria Zirnlzorum, id eſt nigrorum monachorum de regula ſancti Baſilii, & diſtant à ſeinuicem ferè uel propè per medium miliare. In primo monaſterio B. Mariæ uirginis ſunt mille monachi, in altero ſancti Georgii ſeptingenti, in tertio ſexingenti, in quarto quadringenti: ſic conſequenter in aliis monaſteriis. Sunt & eccleſiæ ſanctorum plurimæ, & ſolius ſancti Nicolai, quem Ruteni inter alios ſanctos plus colunt: eccleſiæ ſunt tot quot ſunt dies in anno. Habet eleuationem poli Nouigrod ſexaginta ſex graduum, & in æſtate circa ſolſtitium æſtiuale poſt occaſum ſolis apparet lux cœli uſque in ortum ſolis, ut artifices, ſartores, ſutores, & cæteri mechanici ſuere & laborare poſſint. Poſt Nugardiam ad Septentrionem eſt Suetia & Filandia uſq; in oceanum Septẽtrionis. Pſlzou urbs nobilis murata & magna, minor tamen quàm Nouigrod, adiacet Moſcouiæ & Lithuaniæ, hanc Latini Pleſcouiam appellant, inhabitatores ipſius omnes ſunt lingua & ritu Ruteni, barbam non radunt, & crines capitis non tondent, habitum uero in toto deferunt Almanicũ. Habet terra Pleſcouiæ triginta caſtra murata, & ſunt uerſus Liuoniam, & nõ ſunt tam bona caſtra in Moſcouia, neque in Lithuania. Tota autem terra Pleſcouiæ ſexaginta miliaria in longitudine, & quadraginta in latitudine continet. Vaſſilo modernus princeps Moſcouiæ per compoſitionem & tradimentum ſeniorum adeptus eſt, & poſſidet Pſlzou, depoſuítque campanam, ad cuius pulſum tota ciuitas confluebat, & iniuriantes opprimebat. Contra pactum quoque & promiſſa ſua abegit Vladicam, id eſt epiſcopũ loci, & plures nobiles ac ciues Pleſcouiæ, & locauit in ciuitate Moſcua, & aliis locis Moſcouiæ. Deinceps uerſus orientem eſt Poloczlzo caſtrum & ciuitas magna, & pertinet ad ducatum Smolnenſem poſſidet eam magnus dux Lithuaniæ. Poſt hanc ad orientem eſt Smolenſco caſtrum & ciuitas ex roboribus ſtructa, & foſſis profundis munita, ipſa autem terra ſeu ducatus Smolenſco continet in longum ſexaginta aut ſeptuaginta miliaria Germanica. Præterea linguagium Lithuanicum eſt quadripartitum, primum linguagium eſt Iaczuingorum, ut horum qui circa caſtrum Drohicin inhabitarunt, & pauci ſuperſunt. Alterum eſt Lithuanorum & Samagitharum. Tertium Prutenicum. Quartum in Lothua ſeu Lothihola, id eſt, Liuonia, circa fluuium Dzuina, & Rigam ciuitatem. Et horum quanquam eadem ſit lingua, unus tamen non plene alterum intelligit, niſi cúrſiuus & qui uagatus eſt per illas terras. Habuit hoc linguagiũ quadripar-

Pleſcouia.

Lingua Lithuanorum.

Digitized by Google

quadripartitum tempore idololatriæ pontificem maximum unum, quem Criue appellabant, morantem in ciuitate Romoue à Roma dicta, quoniam hoc linguagium de Italia iactat sese adueniſſe, & habet nonnulla uocabula Italica in suo sermone. De isto Criue & ciuitate Romoue in legenda sancti Adelberti pontificis & martyris legitur. Et scias quòd in Prussia iam pauci proferunt Prutenicum, subintrauit siquidem lingua Polonorum & Almanorum: sic & in Lothua pauci uillani profitentur hanc linguam, quia subintrauit Almanicum. In Samagithia autem, quæ est longitudinis quinquaginta miliariorum, & in Lithuania, quæ in longum triginta miliaria continet, in uillis Lithuanicum loquuntur, & in magna parte Polonicum profitentur: nam & sermone Polonico sacerdotes eis prædicant in ecclesiis, insuper scito quod hoc linguagium quadripartitum totum est de obedientia & fide Romanæ ecclesiæ, in aliis autem prouinciis circumiacentibus, ut in Nouigrod, in Plescouia, in Poloclzo, in Smolensco, & in meridiem usque post Kiou Ruteni sunt omnes, & Rutenicum seu Sclauonicum loquuntur, ritúmque Græcorum obseruant, & obedientiam Constantinopolitano patriarchæ præstant. Amplius sunt in ducatu Lithuaniæ Tartari circum Vilnam, & habent proprias uillas: colunt agros more nostro, laborant & uehunt merces, ad mandatúmque magni ducis Lithuaniæ omnes ad bellum assurgunt, loquuntur Tartaricum, & colunt Mahumetē, quia Saracenorum sectam profitentur. Insuper sunt Hebræi in Lithuania, præsertim in ciuitate Trolzi, hi laborant & mercantur thelonea & officia publica tenent, de usuríſq; non uiuunt, post hoc de fluminibus dicamus. A parte orientali dominium Lithuanorum terminant fluuii, Oscol, Iugra Donyecz, id est paruus Don, & est paruus Tanais, hi & plurimi alii in Tanaim decurrunt. Item ex dominio Lithuanorū post castrum Vesnya, quod dux Moscouiæ Modernus Vassilo occupauit, ortus est Dinepr, seu Boristhenes ex terra plana lutosa, ex stagnis in densis syluis, & fluit sub Smolensco & sub Kiou, tandem emensis quasi trecentis miliariis Germanicis, in mare Ponti incidit. Item Vilia alius fluuius triginta miliariis ad orientem Vilnæ ciuitatis ortum cepit, & sub castro Vilnensi cum alio fluuio minori Vilna dicto, & initium eius duobus milliariis à præfata ciuitate Vilna computatur, commiscetur, unáque ad magnum fluuiū Niemen influunt. Niemen autem fluuius ualde flexuose decurrit, naues defert & merces: & post castrum Couno in mare Prutenicum cadit. Item Dzuina magnus fluuius fontes habet in Moscouia, & in dominio Lithuanorum, fluit sub castro Vitepslz, deinde sub Poloczlzo: hostia eius circa Rigam ciuitatem Liuoniæ, ubi in mare cadit, & scias quod quemadmodum in superioribus præmisi tria magna flumina prope se inuicem oriuntur, scilicet Dinepr, Dzuina, & Volha, oriuntur inquā in locis planis, nemorosis, paluſtribus, non ex mōtibus Hyperboreis, non Riphæis, nec aliquibus montibus qui natura minime sunt, duntaxat figmento olim Græcorum tanquam in rei ueritate existerent glorioſe & ampuloſe prædicati sunt, & quod præfata flumina ex ipsis erumperent ac orirentur per sequaces historicos cosmographos & poetas inexperte descripti decantatíque sunt, cum nusquam compareant: plana siquidem est terra per totum, unde illa ortum du cunt. Et Dinepr qui est Boristhenes ad meridiem fluit usq; in mare Ponti inci-

Tartari cohābitant Lithuanis.

Ortus Boristhenis.

Nulli mōtes in iis locis.

Digitized by Google

dens. Dzuina grande flumen ex Moſcouia erumpens, ad occaſum ſolis per domi nia Lithuanorum, & per Liuoniam labens iuxta ciuitatem Rigam, in mare Bal teum deſcendit. Volha maximus fluminum etiam ex Moſcouia oriens, in Septē trionem tendit, reuerſúſque in orientem, longinque circuit Tanaim: tandem con uerſus in meridiem per Scythiam ſeu Sarmatiam Aſianam & campos planiſſi mos Tartarorum peruagatus, in uiginti quinque flumina magna partitus, mare Euxinū ingreditur. Diſtat Tanais à Volha in Tartaria itinere ſex hebdomada rum, ad minus trium aut quatuor uelociſſime currentibus. Sunt & alia in Li thuania & Moſcouia multa flumina & ſtagna magna: parua uero flumina & ri ui ſine numero in maiora defluunt. Omnia piſcoſa abundanter, ita quod in illis terris ubi aqua, ibi & piſces: & ſunt piſces ſapidiores & delectabilioris guſtus quàm in regionibus noſtris, piſcinæ & fodinæ pro aquis & impiſcationibus tan quam inutiles illic non fiunt. Amplius in ducatu Lithuaniæ panis ruſticorum nigerrimus eſt non cribratus, ex ſiligine aut ordeo unà cum furfuribus: domino rum uero & potentū panis delectabilis de pura ſimilagine tritici albiſſimus pin ſitur & habetur: uino carent, niſi quod aliunde ducitur, præcipue uinum Rhe nenſe, & ex occidentalibus regionibus per mare Germanicum & Balteum, àddu ctum alicubi reperitur, medone & ſpiſſo, & tenui & uario modo cocto abun dant, & illo reficiuntur & inebriantur. Ceruiſias coquunt diuerſimode & ex ua riis granis, puta frumēto, ſiligine, hordeo, auena, milio &c. & nō ſunt ſapidæ: uul gus autem ut ſemper aquam bibit: oliuæ & fructus dulces ac delicati illic nō cre ſcunt, algida etenim & frigida eſt prouincia. Armenta habent omnis generis & feras ſyluarum, plus quàm in orbe Chriſtianorum reperiantur: ſaltus, deſerta, & ſyluæ ſunt magnæ, decem, aliquando quindecim miliariorum, nonnunquam & uiginti quinque miliariorum: ad latera deſertorum & ſyluarum uillæ & habita tores inueniuntur, & idcirco quia magna nemora ſunt, magnæ feræ & multæ abundantiſſime uiſuntur & capiuntur, uri & boues ſylueſtres, quos lingua ipſo rum thuri & zumbrones uocant, onagri, & equi ſylueſtres, cerui, damæ, dorcæ, ca preæ, apri, urſi, mardures, ſciſmi, & cætera genera ferarum. Inſuper aues abun dant & ficedulæ, quanuis illic uineæ non ſunt, aduolant & impinguantur, atque cum ſuauitate eduntur. Eſtque in Lithuania & Moſcouia animal uoraciſſimum & inutile, quod alibi non comparet, roſſomalza nominatum, quantitatis canis, faciei catti, corporis & caudæ ut uulpis, colore nigrum, cadaueribus ueſcitur, in uentóque cadauere, intantum uorat, ut extendatur & infletur tanquam tympa num, repertáque anguſtia, ſtricta inter arbores intrat & intrudit ſe cum uiolen tia premendo, ut uiolenter comeſta uiolentius egerat, ſicque extenuatum denuo cadaueri accurrit, & ad ſummū impletur, cum uiciſſitudine expreſſionis, & ad morticinium reuerſionis, donec totum abſumat & deuoret. Et forſan natura tam inſatiabile animal in illis regionibus producit, ut homines ſimili uoracitate labo rantes redarguat. Quoniam potentes cum conuiuari cœperint, ſedent à meri die in medium noctis continuo cibo & potu ſeſe opplendo, & à menſa quoties natura propellit aſſurgendo & egerendo iterum & iterum uorant uſque ad uo mitum & amiſſionem diſcretionis & ſenſus, túncque inguinis & capitis quæ ſunt diſcrimina neſciūt: eſtque illa conſuetudo pernicioſa in Lithuania & Moſcouia,

Panis Li thuaniæ.

Crapula Li thuanorum.

magis

Digitized by Google

magis uero & absque rubore in Tartaria. Est etiam in illis terris Lithuaniæ Moscouiæ & Tartariæ ab origine consuetudo uenditionis hominum: serui natura uenduntur à dominis suis tanquam pecora, puerique eorum & uxores: quinimo pauperes homines, libero uentre nati, uictu carentes, uendunt filios & filias suas interdum, & semetipsos, ut apud patronos siliquis & grossis cibis saturentur.

De Moscouia. Cap. IIII.

MOSCOVIA est regio longissima latissimáque: nam à Smolenszo usque ad Moscuuam ciuitatem sunt centum miliaria, à Moscuua ad Volochda centum miliaria. Et Volochda est prouincia, & fluuius per ipsam labens eodem nomine uocatur: à Volochda ad Vsczuga centũ miliaria: ab Vsczuga ad Viathlza centum miliaria: & ista quadringenta miliaria sunt de regione Moscouiæ, & sermo per totum est Rutenicus seu Sclauonicus. Vltra prædicta à Viathca ad regionem Permsca centum miliaria, inde ad terram Vahulczlza triginta miliaria, & hæc Scythiæ confinis est. Et istæ prouinciæ subiectæ sunt duci Moscouiæ, additisque terris ad Septentrionem & oriẽtem ab eodem duce Moscouiæ possessis, Iuhra & Corela quæ sunt in Scythia erunt quingenta miliaria Germanica magna. Verum Moscouitæ non per miliaria nostra computãt, sed per uerst: & uerst est quinta pars miliaris Germanici. Numerant itaque à ciuitate Moszuua ad Vlodomiriam ciuitatẽ decem & septem miliaria Germanica: abinde ad Vsczuch quingenta uerst: iterum ab Vsczuch ad Iuhram quingenta uerst. Intra Moscouiam autem sunt multi ducatus. Est ducatus seu terra Moscouiæ, de qua triginta milia pugnatorum nobilium ad bellum egrediuntur, agrestium uero sexaginta milia. Est & ducatus seu terra Tuerczlza, de qua quadraginta milia armatorum nobilium duntaxat ad bellum prodeunt. In hoc ducatu capitalis ciuitas Tuuerd nuncupatur, & est ciuitas grandis lignea de lignis ædificata: in ea sunt ecclesiæ lignea centum & sexaginta: castrum etiam ligneum est, & sunt in ipso nouẽ oracula seu ecclesiæ: principalis est sancti Saluatoris, & illa duntaxat est murata: sub hac ciuitate & castro amplissimus fluuius Volha labitur. Ducatus Chelmsci, de quo septem milia pugnatorum exeunt. Ducatus Z ubsczousczi, de quo quatuor milia armatorum. Ducatus Klinszi, de quo duo milia bellatorum prodeunt, ad terram Tuerden. annumerantur. Item ducatus Kubensis triginta miliaria in longũ continens. Ducatus Iaroslauien. quadraginta miliaria de terra habens. Ducatus Szuherslen. uiginti miliaria terræ habens. Ducatus Szachouensis triginta miliaria in longum continens: omnes sunt in miliariis Moscouiæ in longum computatis. Insuper ducatus Rzezensis, de quo quindecim milia baronũ seu nobilium armatorum euadunt, & fluuius nominatissimus Tanais de ipso oritur. Item ducatus Susdalorum, & plures ei adiacentes desolati & destructi sunt per Tartaros. Est & terra Tartarorum Cozanszlza, Horda nominata, triginta milia pugnatorum producens, principi Moscorum subiecta, in campis iuxta castrum Cozan, quod dux Moscouiæ possidet, & alluitur magno flumini Volha, degens. Moscuua est ciuitas principalis satis magna, bis maior quàm Florentia Thusciæ, aut bis maior quàm Praga Bohemiæ urbs. Praga dico quæ extat & quam tu uidisti: nõ Praga, quam quidam nouus historicus ficte astruit longissimam trium dierum itinere ciuitatem, quod fabula est. Verum Moscuua lignea est non murata, plu-

Tuuerd.

Moscuua ciuitas.

Digitized by Google

rimas habens plateas, ut ubi una platea finitur, altera nō ſtatim incipit, ſed campus mediat. Inter domos quoq; ſepes mediant, ita ut domus ſibiinuicem nō cohæreant. Nobilium domus ſunt maiores, plebeiorū uero humiles. Fluit per medium ciuitatis, & ſub caſtro ipſius fluuius eiuſdem nominis cum ciuitate, Moſcua appellatus, & eſt tantus, quātus Multaua in Praga, aut Arnus in Florētia. Caſtrum autē quod eſt in medio ciuitatis in Plano, eſt caſtrum bonum muratum tantæ amplitudinis, ut Buda in Hungaria, habet tria propugnacula: & cum his turres magnæ ſimul computatæ ſunt decē & ſeptem, tegulis latericiis tectæ, ſed unus murus: in eo caſtro eccleſiæ ſunt ſedecim, tres muratæ ſcilicet, ſanctæ Mariæ ſancti Michaelis, & ſancti Nicolai, reliquæ ſunt de ligno. Palatium ducis in præfato caſtro eſt muratum adinſtar Italicum, nouum, nō amplum, nec magnum: tres curiæ nobilium ſunt muratæ, aliæ domus ligno conſtructæ, ſtubæ omnes nigræ. Aliæ ciuitates Moſcorum ſunt minores, & caſtra minora omnia de lignis fabrefacta. Præterea terra Moſcouiæ plena eſt boſcis ac ſyluis, aquis quoq;, fluminibus piſcibus & feris, quemadmodū Lithuania referta, ſed frigidior & Septentrionalior, unde pecudes & pecora parua ſunt & mutila abſq; cornibus quaſi ſemper propter frigus: homines uero proceræ, altæ, & robuſtæ ſtaturæ ſunt, bibunt aquā medonem, & quaſſecz, id eſt, fermentatos liquores. Arant & ſulcant ligno ſine ferramēto, & arpicant frondibus arborū ſupra ſeminata ab equis tractis, raróq; propter intenſum & longū gelu ſegetes matureſcūt, ideo meſſes ſectis frugibus in ſtubis deſiccant, maturant & triturant. Sæpenumero autē utuntur calefacientibus aromatibus, ſæpe & ſublimatis, de aromatibus, de melle, uel alio calefactorio ita ut & de auena aquam ardentem ſiue ſublimatum faciant & bibant ad effugandum & repellendum algorem & frigus, alioquin ex frigore congelarent. Carent uino & oleo, & ne inebrientur, princeps terræ prohibet ne medo aut liquor inebrians in aliqua domo reperiatur ſub priuatione uitæ, niſi bis aut ter in anno ex admiſſione principis. Monetam habent argenteā puri argenti, dzingis nominatam, maiorem & minorem, formæ oblongæ, quadrangularem, non orbicularem, non politam, nec bene planatam. Eſtque terra diues argento, & cuſtodia undique clauſa, ut ne dum ſerui & captiui, ſed & liberi, indigenæ & aduenæ exīre abſque literis ducis nequeāt, & hæc hactenus. Flumina in Moſcouia ſunt plurima, aliqua autem maiora ſcitu digna enumerabo. Tanais nominatiſſimus fluuius à Tartaris & Moſcouitis Don nuncupatus, fontes & originem habet in Moſcouia propè in ducatu Rezenſi. Conſurgit de terra plana, ſterili, limoſa, paludinoſa & nemoroſa. Cúmque ad orientem ſolis proceſſiſſet uſque ad metas Scythiæ & Tartariæ, declinat ad meridiem, & perueniens ad paludes Mæotidas illic oſtia tenet & ingreditur. Eſt tantus Tanais, quantum dicerem triplatum Tyberim poſt Romam in mare Tyrrhenum decurrentem, aut quantum Danubium in duplo circa Budam. Et doctrina aſtrologorum tenet, quod Tanais ſit eius longitudinis cuius & Nilus fluuius AEgypti, puta circa ſexaginta gradus longitudinis. Et ſicut Nilus à meridie ad mare Alexandriæ deſcendit, ſic Tanais à ſeptentrione in Mæotidas & mare Ponti defluit. Nec piget repetere quod ſupra dixi, alia magna flumina ex Moſcouia eſſe orta, uidelicet Dzuina, Volha, & Dinepr ſeu Boryſthenem. Et cum Moſcouia

Tanais.

ſcouia ſit regio plana, non montoſa, prædicta flumina in diſtantia non ualde longinqua à ſe inuicem ex terra plana, nemoroſa & paludinoſa oriuntur, maximúſque fluminum ille Volha in Tartarico dictus Edel, tendens in ſeptentrionẽ procedit ducentis miliariis uſque ad Niſni nouigrod, quod ſonat inferius nouum caſtrum, & eſt in terra Moſcouiæ: & illic accurrit & ei coniungitur magnus fluuius ex media Moſcouia procedens, Occa cognominatus. Deinde octuaginta miliariis Germanicis Volha ſub caſtrum Coſan, quod dux Moſcouiæ poſſidet, tandem ſub caſtrum Sarai, quod Tartari tenent, fluit deinceps uerſus meridiem uiginti quinque fluminibus tantis ut eſt Tyberis Romæ, & aliis multo maioribus influit in mare Euxinum. Accipiat itaque lector tua humanitas, & contra omnes aduerſantes tueatur, & dicat quod prælibata flumina non de montibus, nec de radicibus montium, quoniã ibi montes ſunt nulli, oriuntur & fluũt. Accipiat ſecundo, quod montes Hyperborei & Ryphei, de quibus emanaſſe illa flumina ab aliquibus fabuloſe ſcripta ſunt, nec in Moſchouia, neq; in aliis partibus ſeptentrionis ſunt: rectéque dicetur confictos eſſe, & nuſquam exiſtere, niſi forte in libro ſcripti aut picti, & non in terra reperiri affirmarentur. Accipiat tertio, quod in dominio Moſchorum, quemadmodum & in terris Turcorum, homines de loco in locum, & de territorio in territorium ad incolendum tranſferuntur, & alii pro his commutati mittuntur & locãtur. Accipiat quarto, in Moſchouia unam linguam & unum ſermonem eſſe, ſcilicet Rutenicum ſeu Sclauonicũ in omnibus ſatrapiis & principatibus, ſic quod etiam Ohulici, & qui in Viathca degunt Ruteni ſunt, & Rutenicum loquuntur, unámque ſectam & religionem inſtar Græcorum tenent, omnéſque Vladicæ, id eſt epiſcopi, qui plurimi ſunt, patriarchæ Conſtantinopolitano ſubſunt, & confirmationem ab ipſo poſtulantes obedientiam promittunt, præter Tartaros Coſanenſes, qui ducem Moſchorum recognoſcentes, Mahumetum unà cum Sarracenis ueneran tur, & linguagium Tartarorum loquuntur, etiam præter alienigenas ad ſeptentrionem in Scythia commorantes, qui ſermone & linguis propriis loquuntur, & idola coluut, prout in ſequenti capitulo dicetur. Accipiat quarto, quod poſt terram Viathca nuncupatam in Scythiam penetrando iacet magnum idolum Z lotababa, quod interpretatum ſonat, aurea anus ſeu uetula, quod gentes uicinæ colunt & ueneranturnec aliquis in proximo gradiens aut feras agitando & in uenatione ſectando uacuus & ſine oblatione pertranſit: quinimo ſi munus nobile deeſt, pellem aut ſaltem de ueſte extractum pilum in offertoriũ idolo proiicit, & inclinando ſe cum reuerentia pertranſit.

De regionibus Scythiæ Perm, Baſlzird, Iuhra & Corela, per ducem Moſchouiæ ſubiugatis. Cap. V.

POST Moſcouiam ſunt gentes & regiones inter ſeptentrionem & orientem in fine Aſiæ ſeptentrionalis, quæ proprie Scythia dicitur, principi Moſchouiæ ſubiectæ, per Iuan ducem Moſchouiæ principaliter ſubiugatæ, ſcilicet Perm, Baſlzird, Czriremiſſa, Iuhra, Corela. Perm monoſyllabum eſt, inde terra Permſca, biſſyllabè Permſca pronunciando: & fuit regio idola colens, quam Iuan dux Moſcorum citra annos uiginti baptiſma percipere coegit, more Rutenorum ſeu Græcorum: & poſuit eis Vladicam, id eſt epiſcopum, no-

Digitized by Google

mine Stephanum, quem barbari poſt diſceſſum ducis uiuum excoriauerunt & necauerunt: reuerſúſque dux afflixit eos, & alium denuo præſulem conſtituit, ſub quo tanquam noui Chriſticolæ, Rutenorum ſchiſma & ritum profitẽtes perma nent. Aliæ uero regiones præexpreſſæ in infidelitate & idololatria perſiſtunt. Co lunt ſolem, lunã, ſtellas, beſtias ſyluarũ, & quod eis occurrit: habent propria linguagia & idiomata. In terra Permſca propriũ idioma, in terra Paſlzirdorũ proprium, in Iuhra proprium, & in Corela etiam proprium. In his regionibus non arant, nõ ſeminant, panes nõ habent nec pecunias: feris ſyluarum, quæ apud eos abundant, ueſcũtur, & non niſi aquã bibunt: morantur in denſis ſyluis, in tuguriis ex uirgultis factis. Et quia ſyluæ illas terras cõtexerunt, homines ſylueſtres & ferinos effecerũt. Sunt uelut beſtiæ ratione nõ utentes: ueſtimenta de lana nõ ha bent: pellibus teguntur rude & groſſe, conſuentes uarias pelles in ſimul, ex lupo, ceruo, urſo, ſabellis & ſciſmis & cæteris, prout ſors obtulerit. Et quia ipſorũ terræ mineras non nouerunt, pro omagio duci Moſcouiæ mineras non pendunt, ſed pelles animalium ſylueſtriũ quibus abundant. Proximiores oceano ſeptẽtrionis, ut Iuhri & Coreli, piſcantur & capiũt balenas ſeu uitulos & canes marinos, quos ipſi uor uol appellant: & ex cute eorũ parant redas, burſas & caletas: axungiã au tem pro impinguatione ſeruãt & uendunt. In Iuhra & Corela ſunt aliqui mon tes mediocris tumoris, nõ altiſſimæ eleuationis, prout quidam putauerunt & ſcri pſerunt. Supra montes autẽ oceani qui mediocres ſunt per totam ſeptentrionem oceano adiacentes, ſcandũt ex mari piſces morſs nũcupati, dante ſeſe ſupra montẽ continendo, fricando, & aſcenſum promouendo: dũmq; ad ſummitatẽ montis peruenerint, ad ulteriora greſſum promouendo, ad alterã partem montium uolitando decidunt. Hos illæ gẽtes colligendo dentes eorũ ſatis magnos, latos & albos pondere grauiſſimos capiunt, & Moſcouitis pendũt atq; uendũt: Moſcouitæ uero his utuntur: ad Tartariã quoque & Turciã mittunt, ad parandũ manubria gladiorum, framearũ & cultrorum: quoniã grauitate ſui maiorem ac fortiorẽ im preſſionem impingũt, & præbent impellentibus, laborãtibus, præliantibus, & oc cidentibus. Et memineris quod ſupra dixi, hanc eſſe illam Iuhrã regionem Scythiæ, de qua egreſſi ſunt Iuhri, à poſterioribus Huni & Hungari dicti, qui ad Gothiam aſcendentes uehemẽter multiplicati tranſierunt maxima flumina circa paludes Mæotidas, intrauerũntq; Pannoniã, & ſecundo regreſſu eam occupauerunt, poſſederũt, & in hanc diem tenuerunt, ſũntque eiuſdẽ ſermonis & loquelæ præciſæ, niſi quod addiderũt noſtri Hũgari aliqua uocabula ex Sclauonico idiomate, earum rerũ quæ in Scythia & Iuhra nõ reperiuntur. Verum in Pannonia Iuhri ſunt Chriſticolæ: in Iuhra uero patres eorũ idololatræ, politioréſque & cultiores ſunt Hungari in Pannonia, omnibus deliciis pleni (quanuis in toto ferocitatem nondum depoſuerunt) quàm Iuhri ſeptentrionaliſſimi in Iuhra, qui in to to ſylueſtres ſunt, beſtiales, & in frigidiſſima regione miſerrime degentes. Inſuper memineris in his regionibus Scythiæ ad oceanum ſeptentrionis non eſſe magna flumina, ſed eſſe quaſdam rupes & mõtes mediocris molis, & nõ excellentiſſimæ celſitudinis inacceſſibiléſque, uelut aliqui hiſtorici antiquiores protulerunt & ſcri pſerunt. Potius itaque ſecundum experientiam dixiſſent, de nemoribus & denſis ſyluis eos exiuiſſe, quàm de inacceſſibilibus montibus.

Homines ſine pane uiuunt.

Digitized by Google

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS DE LEGATIONE MOSCHOVITARVM LIBELLVS AD IOANNEM RVFVM ARCHIEPISCOPVM CONSENTINVM.

EFFLAGITASTI amplissime antistes Rufe, ut ea quæ de Moschouitarum moribus à Demetrio eius gẽtis legato, qui ad Clementem VII Pontificem nuper uenit, quotidianis propè sermonibus didicissem, Latinarum literarum memoriæ commendarem, cum pro uetere tua pietate atque uirtute ad amplificandam Romani Pontificis dignitatem pertinere arbitrareris si homines intelligerent, nõ fabulosi, aut omnino obscuri nominis regẽ, sed qui numerosissimis extremi Aquilonis populis imperet, in causa religionis omnibus nobiscum sensibus coiungi, fœderéque perpetuo colligari, opportunissimo tempore cupiuisse, quando nuper aliquæ Germaniæ gentes, quæ pietate cæteris omnibus præstare uideri uolebant, insana atque scelesta defectione non modo à nobis, sed ab ipsis etiam superis exitiabili errore desciuerint. Cæterum id munus impositum quod certe grauioribus studiis occupatus iure optimo poteram recusare, egregia uoluntate celeritatéque perfeci, ne nimia mora uel accuratiori castigatione gratiam nouitatis exueret, qua uel una re meæ erga te ueteris obseruantiæ studium, præstandíque officii uoluntas manifeste declaratur, cum honoris iacturam facere, siquis ex hac ingenii tenuitate sperandus est, quàm desiderium tuum longe honestissimũ diutius frustrari maluerim. Vale.

REGIONIS primo situs, quem Plinio Strabonique & Ptolemæo parum notũ fuisse perspicimus, pressa breuitate describetur, & in tabula typis excussa figurabitur. Inde gentis mores, opes, religionem, militiáque instituta, Tacitum imitati, qui à perpetuis historiis libellum de Germanorum moribus seiunxit, perstrictiore stylo narrabimus, eadã ferè sermonis simplicitate utentes, qua nobis ab ipso Demetrio curiosa ac leni uestigatione lacessito, per otium exposita fuere, Demetrius enim haud inepte Latina utitur lingua, utpote qui in Liuonia à teneris annis in ludo prima literarum rudimẽta didicerit, & insigni uariarum legationum munere functus, plures prouincias Christianorum adierit. Nam cum antea ob spectatam fidem ac industriam apud Suetiæ Daciáque reges & magnum Prussiæ magistrum, oratorem egisset, nouissime apud Maximilianum Cæsarem, dum in eius aula omnis generis hominum refertissima uersaretur, siquid barbarum quieto docilíque ingenio inerat, elegantium morũ obseruatione detersit. Causam uero huiusce suscipiendæ legationis præbuit Paulus Centurio Genuensis, qui cum acceptis à Leone decimo Pontifice commendatitiis literis, mercaturæ causa in Moschouiam peruenisset, cum Basilii principis familiaribus ultro de consociandis utriusque ecclesiæ ritibus agitauit. Quærebat enim Paulus insano uastóque animo, nouum & incredibile iter petendis ab India aromatibus: fama nanque cognouerat, cum in Syria AEgyptóque & Demetrius laus.

Ponto negotiaretur, aromata ex ulteriore India aduerſo amne Indo ſubuehi poſſe, atque inde modico terreſtri itinere ſuperatis Paropaniſidis montium iugis, traduci in Oxum Bactrianorum amnem, qui iiſdem ferè montibus, quibus Indus oritur, aduerſo fonte in Hyrcanum mare raptis ſecum multis amnibus ad Strauam portum effunditur. Porrò ab ipſa Straua tutam facilémque nauigationem uideri uſque ad emporium Citracham oſtiúmq; Volgæ amnis, inde uero aduerſis ſemper amnibus, Volga ſcilicet & Occha & Moſcho, in urbem Moſcham: ab Moſcha autem terreſtri itinere Rigam, & in ipſum mare Sarmaticum, omnéſque occiduas regiones facile peruenirí poſſe contendebat.

Aromatum caritas unde.

Vehementer enim & ſupra æquum Luſithanorum iniuriis erat accenſus, qui India magna ex parte armis domita, occupatíſque omnibus emporiis, cuncta aromata coemerent, & in Hiſpaniam auerterent, atq; ea grauiore quàm antea pretio ac impotẽti quæſtu omnibus Europæ populis uenditare conſueuiſſent: quin & diligenti adeo cura Indici maris littora perpetuis claſſibus cuſtodirent, ut eæ negotiationes penitus intermiſſæ atque deſertæ uideantur, quibus per ſinum Perſicum, ac aduerſum Euſratem, & per Arabici maris anguſtias, ſecundóque demum Nilo per mare noſtrum Aſia omnis atque Europa abunde & uiliore quidem pretio complebantur, deteriore etiam Luſithanorum mercimonio, cum remotiſſimæ nauigationis incommodo, ſentináque uitiis aromata corrumpi, eorúmque uis & ſapor, odoratúſque ille ſpiritus multa demum mora in Olyſipponenſibus conditoriis promercalibus euaneſcere atque expirare uideatur, cum aſſeruatis ſemper recentioribus, uetera tantum, & multo quidem ſitu mucida uenundari quereretur. Cæterum Paulus quanquam de iis rebus acerbiſſime apud omnes diſſerendo, & Luſithanis ingentem conflando inuidiam, multo auctiora fore uectigalia regia, ſi id iter aperiretur, & aromata ab ipſis Moſchouitis, qui tantam eorum uim omnibus ferculis abſumerent, uilius emi poſſe perdoceret, nihil tamen quod ad eam negotiationem pertineret, impetrare potuit: quoniam Baſilius homini externo ac ignoto, eas regiones quæ ad Caſpium mare & Perſarum regna aditum præberent, minime aperiendas eſſe exiſtimabat. Itaque Paulus omnibus excluſus uotis, ex mercatore legatus factus, Baſilii literas Leone iam uita functo ad Adrianum Pontificem retulit, quibus ille cum multo uerborum honore egregiam uoluntatem erga Romanum Pontificem oſtendebat. Paucis enim ante annis Baſilius ardente cum Poloniſ bello, cum Lateranenſis conuentus haberetur, per Ioannem Daciæ regem, huius Chriſtierni qui nuper regno expulſus eſt, patrem poſtularat, ut iter tutum legatis Moſchouitis ad urbem Romam præberetur. Verum cum eodem forte die & Ioannes rex & Iulius pontifex ab humanis exceſſiſſent, ſublato ad id ſequeſtro, conſilium mittendæ legationis omiſit. Exarſit ſubinde bellum inter ipſum & Sigiſmundum Poloniæ regẽ, quod cum inſigni ad Boryſthenem parta uictoria, à Polono feliciter confectũ eſſet, Romæ ſupplicationes ſunt decretæ, ueluti deuictis cæſiſq; Chriſtiani nominis hoſtibus: quæ res & regem ipſum Baſilium, & uniuerſam gentem à Romano pontifice haud mediocriter abalienauit. At cum Hadrianus ſextus fato extinctus Paulum iam ſecundo itineri accinctum deſtituiſſet, ſuffectus ei Clemens ſeptimus illum

etiam

Digitized by Google

etiam tum orientis iter insano animo uolutantem cum literis in Moschouiam transmisit, quibus Basilium propensissimis adhortationibus inuitabat ad agnoscendam Romanæ ecclesiæ maiestatẽ, feriendúmq; communibus in religione sensibus perpetuum fœdus: quod illi maxime salutare atque honorificum fore testabatur, ita ut põtifex polliceri uideretur, se ex sacrosancta auctoritate pontificia eum regem collatis regalibus ornamentis appellaturum, si reiectis Græcorum dogmatibus ad auctoritatem Romanæ ecclesiæ se cõferret. Cupiebat enim Basilius regii nominis titulum concessione pontificia promereri, cum id dare sacrosancti iuris esse, & pontificiæ maiestatis iudicaret, quando & ipsos quoque Cæsares à pontificibus maximis diadema aureum & sceptrum Romani imperii insignia accipere inueterata consuetudine cognouisset: quanquam & id pluribus à Cæsare Maximiliano legationibus postulasse ferebatur. Igitur Paulus, qui feliciore aliquanto cursu, quàm multo cum quæstu percurrere terrarum orbem ab ineunte ætate didicerat: quanquam senex & antiqua stranguria tentatus, prospero celeríque itinere Moscham peruenit, ubi à Basilio humaniter est susceptus. Fuit interea in eius aula menses duos, diffisúsque uiribus, & eius immensi itineris difficultate deterritus, cum Indicæ negotiationis spes omnes ac inexplicabiles cogitationes penitus abiecisset, cum Demetrio legato, prius quàm eum in Moschouiam peruenisse putaremus, Romam rediit. At pontifex magnificentissima Vaticanarum ædium parte, ubi laquearia aurata, lecti serici, auleáque eximii operis uisebantur, Demetrium suscipi, & togis sericis uestiri iussit, attribuítque ei comitem, ac rerum diuinarum pariter & urbanarum monstratorem, Franciscum Cheregatum episcopum Aprutinum, longinquis sæpe ac dignissimis legationibus functum, qui ipsi Demetrio uel in Moschouia Pauli sermonibus erat notissimus. Porrò Demetrius ubi aliquot dierum quiete recreatus est, detersis elotísque sordibus, quas longo ac laborioso itinere cotraxerat, assumptóque insigni patrio habitu ad pontificem deductus, eum de more supplex adorauit, munúsque Zebellinarum pellium suo regísque nomine obtulit: tum uero Basilii literæ datæ, quas ipsi antea, & demũ Illyricus interpres Nicolaus Siccensis in hanc sententiam latinis uerbis transtulerunt. Clementi Papæ, pastori ac doctori Romanæ ecclesiæ, magnus dominus Basilius, dei gratia imperator ac dominator totius Russiæ, necnon magnus dux Volodemariæ, Moschouiæ, Nouogrodiæ, Pleschouiæ, Smoleniæ, Ifferiæ, Iugoriæ, Permniæ, Vetchæ, Bolgariæ &c. dominator & magnus princeps Nouogrodiæ inferioris terræ, Cernigouiæ, Razaniæ, Volotchiæ, Rezeuiæ, Belchiæ, Rostouiæ, Iaroslauiæ, Belozeriæ, Vdoriæ, Obdoriæ, Condiniæque &c. Misistis ad nos Paulum Centurionem ciuem Genuensem cum literis, quibus nos adhortati estis, ut uobiscum cæteríque Christianorum principibus consilio ac uiribus coniuncti esse uellemus, aduersus Christiani nominis hostes, ac nostris uestríque legatis ultro citróque commeandi tutum ac expeditũ iter pateret, ut mutuo amicitiæ officio de amborum salute & statu rerum cognosci possit. Nos autem deo bene ac feliciter adiuuante, sicut hactenus, aduersus impios Christianæ religionis hostes impigre constantérque stetimus, ita & in posterum stare decreuimus. Itémque cum cæteris Christianis principibus consentire, & pacata

Francisci Cheregati laus.

Basilii literæ

Digitized by Google

itinera præstare parati sumus. Quas ob res mittimus ad uos Demetrium Erasmium nostrum hominem cum hac nostra epistola, Paulúmque Centurionem remittimus. Demetrium autem celeriter remittetis, eúmque incolumem & inuiolatũ usque ad fines nostros esse iubebitis. Idem nos quoque præstabimus, si cum Demetrio legatũ uestrũ mittetis, ut sermone ac literis certiores de rebus administrandis reddamur, sicut perspectis Christianorũ omniuũ uolũtatibus, nos etiam optima consilia capere ualeamus. Datũ in dominio nostro in ciuitate nostra Moschouia, anno ab initio mundi septimo millesimo tricesimo, tertio Aprilis. Cæterum Demetrius, uti est humanarum rerum, & sacrarum præsertim literarum ualde peritus, occultiora de magnis negotiis mãdata habere uidetur, quæ mox cum priuatis congressibus expositurum speramus: nam à febre, in quam ex cœli mutatione inciderat, pristinas uires, & natiuum uultus ruborem recuperauit, ita ut pontificiis sacris, quæ in honorem diuorum Cosmæ & Damiani solenni apparatu, musicísque concentibus confecta sunt, sexagenarius senex & cũ uoluptate quidem astiterit, & in senatum uenerit, cum Campegius Cardinalis à Pannonica legatione tum primum rediens, à pontifice omnibúsque aulæ ordinibus exciperetur: quin & sacrosancta Vrbis templa, & Romanæ magnitudinis ruinas, priscorúmq; operum deploranda cadauera mirabundus inuiserit, ita ut credamus eum propediem explicatis mandatis, cum legato pontificio episcopo Scarensi, digníque acceptis à pontifice muneribus in Moschouiam esse rediturum.

Demetrii laus.

Descriptio Moscouiæ

MOSCHOVITARVM nomen recẽs est, quanquã de Moschis Sarmatarũ affinibus Lucanus poeta in Pharsal. meminerit, & Plinius Moschos ad Phasidis fontes supra Euxinum ad orientem constituat. Eorum regio latissimos habet fines, & ab aris Alexandri Magni circa Tanais fontes ad extrema terrarum, Borealémque oceanum sub ipsis ferè septentrionibus extenditur, campestris magna ex parte, & pabuli quidem ferax, sed æstate pluribus in locis admodum palustris: nam ea omnis terra magnis frequentibúsq; amnibus irrigatur: qui ubi niuibus hybernis multo solis uapore coliquatis, & resoluta ubique glacie contumescunt, campi passim in paludes abeunt, cunctáque itinera continentibus aquis & cœnosa illuuie defœdantur, donec nouæ hyæmis beneficio restagnantia flumina, ipsáeq; paludes iterum cogantur, & uias solidissimo constratas gelu, uel transituris curribus præbeant. Hercynia sylua quotam Moschouiæ partem occupat, ipsáque passim positis ubique ædificiis incolitur, iámq; longo labore hominum rarior facta, non eam sicuti plerique existimant, horridam densissimorum nemorum impenetrabiliúmque saltuum faciem ostendit. Cæterum ea immanibus feris pleniſſima per Moschouiam perpetuo tractu inter ortum solis & Boream ad Scythicum oceanum excurrere traditur, ita ut spes hominũ eius finem curiose scrutantium, infinita magnitudine sua semper eluserit. Ea in parte quæ uergit ad Prusiã, uri ingentes & ferociſſimi taurorũ specie reperiũtur, quos bisontes uocãt. itémq; alces ceruina effigie, & cum carnea proboscide altísq; cruribus, & nullo suffraginũ flexu, lozzi à Moschouitis, à Germanis uero helenes appellati, quæ animalia C. Cæsari nota fuisse uidemus. Præterea ursi inusitatæ magnitudinis, & prægrãdes lupi atro colore formidabiles. Ab ortu

Hercynia sylua

Feræ Hercyniæ

Moscouia

Digitized by Google

Moſcouia finitimos habet Scythas, qui Tartari hodie nuncupantur, gentem uagam & bello omnibus ſeculis illuſtrem. Tartaris pro domibus ſunt carri centonibus coriiſque contecti: abs quo uitæ genere Hamaxobios antiquitas eos appellauit. Pro urbibus uero ac opidis immenſa caſtra, non foſſis aut materiæ clauſtris, ſed infinita ſagittariorum equitum multitudine uallata. Diuiduntur Tartari per hordas: ea eſt eorum lingua conſentientis in unum populi congregatio ad effigiem ciuitatis. Hordis ſinguli præſunt imperatores, quos genus aut bellica uirtus dedit, ſæpe enim cum finitimis bella gerunt, ac ambitioſe admodum & atrociter de imperio decertant. Hordarum infinitum propè numerũ eſſe conſtat: quippe Tartari ad Cathaium uſque celeberrimam in extremo ad orientem oceano ciuitatem, latiſſimas ſolitudines tenent. Porrò qui proximi ſunt Moſchouitis, mercaturæ commercio, & frequentibus eorum irruptionibus ſunt noti. In Europa ad Dromon Achillis Taurica in Cherſoneſo ſunt Præcopitæ, quorum principis filiam Selymus Turcarum imperator uxorem duxit. Ii Polonis maxime ſunt infeſti, latéque inter Boryſthenem & Tanaim cuncta populãtur. & cum Turcis ſicuti religione, ita & cæteris in rebus mirifice conſentiunt, qui in eadem Taurica Caffam Ligurũ coloniam obtinent, Theodoſiam antiquitus appellatã. Ii uero Tartari, qui inter Tanaim & Volgam amnem in Aſia latos campos inhabitant, Baſilio Moſcouitarum regi parent, & imperatorem aliquando eius iudicio deligunt. Inter eos Cremii inteſtinis ſeditionibus laborantes, cum antea opibus & belli gloria maxime ualuiſſent, paucis ante annis uires ſimul ac omnem dignitatem amiſerunt. Trans Volgam Caſanii Moſcouitarum amicitiam religioſe colunt, ac eorum ſe clientes eſſe profitentur. Vltra Caſanios ad Boream ſunt Sciabani, multitudine armentorum ac hominũ potentes. Poſt eos ſunt Nogai, qui ſummam hodie opum & bellicæ laudis obtinent auctoritatem. Eorum horda quamampliſſima nullum habet imperatorem, ſed reipublicæ Venetæ more multa ſeniorum prudentia, ſtrenuorúmque uirtute gubernatur. Vltra Nogaios haud magno ad meridiem deflexu uerſus Hyrcanum mare Zagathai Tartarorum nobiliſſimi oppida lapide conſtructa incolũt, regiámq; habent Samarcandam urbem eximiæ magnitudinis & claritatis, quam Iaxartes maximus Sogdianæ amnis interfluit, atque inde ad centum miliaria in mare Caſpium effunditur. Cum iis populis ætate noſtra Hyſmael Sophus rex Perſarum dubio ſæpe euentu bella geſſit, timoréque eorum adductus, dum uires omnes imminentibus opponuntur, Selymo una acie uictori Armeniam Tauriſiúmque regni caput prædæ reliquit. Samarcanda urbe ortus eſt Tamburlanes ſiue ut Demetrius dicendum monet, Themircutlu, qui Baiazetem Ottomanũ huius Solymani tritauum, apud Ancyram Galatiæ urbẽ ingenti prælio ſuperatum cepit, & per omnem Aſiam ab ſe terribili maximi exercitus impetu deuictam ferrea incluſum cauea in triumphi pompa circunduxit. Ab hac regione ad Moſcouitas plurima ueſtis ſerica adducitur. Cæterum mediterranei Tartari nihil præter equorum pernicium greges, & nobiles nulla filorum textura, ſed coactis ex lanis candidos centones præbent, è quibus Feltriæ ueſtes penulæ ad perferendam omnem imbrium iniuriam idoneæ atque pulcherrimæ conficiuntur. A Moſchouitis autem laneas tunicas & argenteã monetam petunt, cũ

Scythæ nunc Tartari

Horda quid

Præcopitæ

Caffa

Nogai

Zagathai.

Samarcanda

Hyſmael Sophus.

Tamburlanes

Digitized by Google

ab iis omnis corporis cultus, ſuperfluæque ſupellectilis apparatus contemnatur: ſolo etenim centone ad irati cœli contumeliam fortiter ſuſtinendam contenti ſunt, & ſolis confiſi ſagittis hoſtem arcent: quanquam dum in Europam excurrendum eſſe decreuiſſent, principes eorum ferreas galeas & loricas gladióſque falcatos à Perſis noſtra tempeſtate coemerint. A meridie Moſchouitarum fines iiſdem à Tartaris claudúntur, qui ſupra Mæotim paludem in Aſia, & circa fluuios Boriſthenem & Tanaim in parte Europæ planitiem ad Hercyniam uergẽtem tenent. Roxolani Getæ & Baſtarnæ, antiquitus eam plagam incoluere, unde Ruſſiæ nomen effluxiſſe crediderim: nam Lithuaniæ partem Ruſſiam appellant inferiorem, cum ipſa Moſchouia Ruſſia alba nuncupetur. Lithuania itaq; à Cori uenti flatibus Moſchouiã ſpectat: ab occaſu uero mediterranea Pruſſiæ atque Liuoniæ ipſis Moſchouiæ finibus inſeruntur, ubi mare Sarmaticum ab Cimbricæ Cherſoneſi anguſtiis irrumpens, lunato ſinu ad Aquilonem inflectitur. In extremo uero eius oceani littore, ubi Norbegia atque Suetia ampliſſima regna, Iſthmo ueluti quodam continenti adhærent, Lapones exiſtũt, gens ſupra quàm credibile ſit agreſtis, ſuſpicioſa, & ad omne externi hominis ueſtigiũ nauigiúque conſpectum maxime fugax. Ea neque fruges, neque poma, neque ullam omnino uel terræ uel cœli benignitatem nouit: ſola ſagittandi peritia cibum parat, uariiſque ferarum tergoribus ueſtitur: gentis cubilia, cauernulæ ſiccatis repletæ foliis, cauíque arborum ſtipites, quos uel intromiſſa flamma, uel ipſa uetuſtas inducta carie fabricarit. Aliqui ad mare, ubi ingens eſt captura piſcium, ineptis ſed felicibus artificiis piſcantur, duratóſque fumo piſces tanquam ſuas fruges recondunt. Laponibus exigua corporum ſtatura, luridi contuſique uultus, pedes uero uelociſſimi. Ingenia eorũ ne ipſi quidem proximi Moſchouitæ nouerunt, cum eos parua manu aggredi, exitialis inſaniæ eſſe dicant: magnis uero copiis inopem rerum omnium uitam ducentes laceſſiſſe, neq; utile, neque omnino glorioſum unquam exiſtimarint. Ii candidiſſimas pelles, quas Armelianas uocamus, cum uarii generis mercimoniis permutant, ſic tamen ut omne mercatorum colloquium conſpectúmque defugiãt, adeo ut mutua rerum uenalium collatione facta, & relictis medio in loco pellibus cum abſentibus & ignotis ſynceriſſima fide permutationes tranſigãtur. Vltra Lapones in regione inter Corum & Aquilonem perpetua oppreſſa caligine, Pygmæos reperiri, aliqui eximiæ fidei teſtes retulerunt, qui poſtquã ad ſummum adoleuerint, noſtratis pueri denum annorũ menſuram uix excedant: meticuloſum genus hominum, & garritu ſermonẽ exprimẽs, adeo ut tam ſimiæ propinqui, quàm ſtatura ac ſenſibus ab iuſtæ proceritatis homine remoti uideantur. Ab Aquilone uero innumerabiles populi Moſchouitarum imperio parent, qui ad oceanum Scythycum itinere trium ferè menſium extenduntur. Proxima Moſchouiæ regio eſt Colmogora, frugibus abundans, quam interluit Diuidna, fluuiorum totius ſeptentrionis longe ampliſſimus, qui alteri fluuio minori in mare Baltheũ erumpenti, nomen dedit. Is ſtatis & Niloticis ſimilibus incrementis, nec incertis anni temporibus circũiectos inundat campos, pinguíq; alluuie algẽtis cœli iniuriis, ſæuíſq; Aquilonis flatibus mirifice reſiſtit, cum niuibus imbribúſq; auctus inflatur, adeo lato alueo in oceanũ per incognitas gẽtes in ſpeciem ingentis pelagi

Roxolani Ruſſiæ.

Laponespopuli.

Pygmæorũ ſtatura.

Diuidna fluuius ingens.

Digitized by Google

lagi defertur, ut expedito nauigio unius diei remigatione trãsire nequeat; ubi uero aquæ mox reſederunt, uaſtæ paſſim inſulæ fertilitate nobiles relinquũtur. Frumentum nanque terræ traditum nullo aratri beneficio prouenit, admirabilíque celeritate naturæ feſtinantis, ac nouam ſuperbi amnis iniuriam timentis, oritur ſimul & adoleſcit, atque in ariſtas educitur. In Diuidnam influit Iuga amnis, in ipſóque confluentium angulo celebre eſt emporium, nomine Vſtiuga, à Moſcha regia urbe ſexcentis miliaribus diſtans. In Vſtiugam à Permiis, Pecerris, Inugris, Vgulicis, Pinnagíſque ulterioribus populis pretioſæ pelles Martarum Z ebellinorúmque, Luporum, Ceruariorum, & nigrarum albarúmque uulpium comportantur, & ab iis uario mercimonii genere permutantur. Z ebellinos uero leuium pilorum tenui canicie probatiſſimos, quibus nunc principum ueſtis fulcitur, & delicata matronarum colla, expreſſa uiuæ animantis effigie conteguntur, Permii & Pecerri præbent, ſed quos ipſi ab remotioribus etiam gentibus, quæ ad oceanum pertinent, per manus traditos accipiant. Permii & Pecerri paulo ante ætatem noſtram more gentilium idolis ſacrificabant, nunc uero Chriſtum colunt. Ad Inugros, Vgolicóſque per aſperos montes peruenitur, qui fortaſſe Hyperborei antiquitus fuerunt. In eorum iugis nobiliſſimi falcones capiuntur: ex iis genus unum eſt candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ardearum hoſtes & ſacri & peregrini, quos antiquorum principum luxus in aucupiis non agnouit. Vltra eos quos modo nominaui populos, Moſchouitis regibus tributa pendentes, aliæ ſunt nationes extremæ hominum, nulla certa Moſchouitarum peregrinatione cognitæ, quando nemo ad oceanum peruenerit, ſed fama tantum, ac ipſis plerunque fabuloſis mercatorum narrationibus auditæ, ſatis tamen conſtat, Diuidnam innumerabiles trahentem amnes ingenti curſu ad Aquilonem deferri, maréque ibi eſſe longe uaſtiſſimum, ita ut illinc ad Cathayum legendo oram dextri litoris, niſi terra interſit, nauibus peruenire poſſe certiſſima coniectura credendum ſit. Pertinent enim Cathayni ad extremam orientis plagam ad Thraciæ fermè parallelum, Luſitanis in India cognita, cum proxime ad coemenda aromata per regionem Sinarum Melacham uſque ad auream Cherſoneſum nauigarint, ueſtéſque ex Z ebellinis pellibus attulerint: quo uel uno argumento non longe ab Scythicis litoribus Cathaium urbem abeſſe putamus. Cæterum cum à Demetrio quæreremus, an apud ipſos ulla de Gothis populis uel fama per manus à maioribus tradita, uel ex ipſis literarum monumentis memoria ſupereſſet, qui ante mille annos & Cæſarum imperium & urbem Romam omnibus iniuriis deformatum euertiſſent, reſpondebat, & Gothicæ gentis, & Totilæ regis nomen clarum eſſe atque illuſtre, in eámque expeditionem coiuiſſe plures populos, & ante alios Moſchouitas, creuiſſéq; eum exercitum ex colluuie Liuoniorum & circumuolganorum Tartarorum, ſed propterea omnes Gathos fuiſſe appellatos, quoniam Gothi qui inſulam Iſlandiam ſiue Scandauiam incolerent, auctores eius expeditionis extitiſſent. Iis maxime finibus Moſchouitæ ex omni parte clauduntur, quos Modocas Ptolemæo fuiſſe credimus: hodie autem à Moſcho amne haud dubie ſic dicti, qui & regiæ urbi, quam interfluit, ſuum quoque nomen indiderit. Ea eſt omnium Moſchouiæ urbium longe clariſſima, tum ſitu ipſo, qui regionis

Z ebellinæ pelles præſtãtiores.

Cathauium Gothi.

Moſchus amnis Moſcha

Digitized by Google

medius esse existimatur, tum insigni fluminũ opportunitate, domorúmque frequentia, & munitissimæ arcis celebritate. Oblongo etenim ædificiorum tractu, secundum Moschi fluminis ripam ad spatium quinque miliarium extenditur, domus in uniuersum sunt ligneæ, distinctæ in triclinia, coquinas & cubilia, capacitate amplæ, nec structuris enormes, aut nimium depressæ: trabes enim ingentis magnitudinis ab Hercynia sylua supportantur, quibus ad rubricæ lineã delibratis, & contrario ordine inter se ad rectos angulos coniunctis & confibulatis, exteriora domorum septa singulari firmitate, nec multa impensa, & summa celeritate constituũtur. Domus fermè omnes & ad usum olerum, & ad uoluptatem priuatos habent hortos, unde raræ urbis circuitus longe maximus apparet. Singulæ regiones singula habent sacella: sed conspicuo in loco templum est deiparæ uirgini dicatum celebri structura atque amplitudine, quod Aristoteles Bononiensis mirabilium rerum artifex & machinator insignis, ante sexaginta annos extruxit. Ad ipsum urbis caput Neglina fluuiolus, qui frumẽtarias agit molas, Moschum amnem ingreditur, peninsulámque efficit, in cuius extremitate arx ipsa cum turribus ac propugnaculis admirabili pulchritudine Italorum architectorum ingenio constructa est. In subiectis urbi campis capreolorum & leporum incredibilis multitudo reperitur, quos nemini plagis & canibus sectari licet, nisi princeps id ad uoluptatem intimis familiaribus uel peregrinis legatis indulserit. Tres fermè urbis partes duobus alluuntur fluminibus, reliqua uero latissima fossa, atque ea multa aqua ex ipsis amnibus corriuata præcingitur. Vrbs etiã ab aduerso latere alio flumine, quod Iausa dicitur, munita est, id pariter in Moschum paulo infra urbem euoluitur. Porrò Moschus ad meridiem excurrens in Ocham amnẽ multo maiorem apud oppidum Columnam sese effundit, nec magno inde itineris spatio Ocha ipse & suis & alienis undis magnus & tumens exoneratur in Volgam, ubi ad confluentes situm est oppidum Nouogrodia minor, de nomine maioris urbis, ex qua deducta est ea colonia, nuncupatũ. Oritur Volga, qui antiquitus Rha fuit, è magnis uastisque paludibus, qui candidi lacus appellantur. Sunt eæ supra Moscham inter Aquilonẽ & Corũ, emittúntque cunctos fermè amnes, qui diuersas in regiones diffunduntur, uti de alpibus uidemus, è quorũ iugis ac fontibus Rhenum, Padum ac Rhodanũ, innumerabilésque minores fluuios manare compertum est. Siquidem eæ paludes pro mõtibus perenni scaturigine humorem affatim præbent, cum nulli omnino montes ea in regione multa etiam hominum peregrinatione reperiantur, ita ut Ryphæos montes & Hyperboreos, toties ab antiquis celebratos, plerique cosmographiæ ueteris studiosi penitus fabulosos esse arbitrentur. Ex iis itaque paludibus Diuidna, Ocha, Moschus, Volga, Tanais atque Borysthenes oriuntur. Volgam Tartari Edilum, Tanaim uero Don appellant, ipse Borysthenes Neper hodie nũcupatur. Hic paulo infra Taurícam in pontum Euxinum decurrit. Tanais autẽ à Mæoti palude, ubi Azoum est nobile emporium, excipitur. Volga uero ad meridiem Moscham urbem relinquens, uasto circuitu ingentibúsque mæandris primo ad orientẽ, mox in occasum, ac demum ad Austrum magna aquarũ mole præcipitatus in Hyrcanum mare deuoluitur. Supra eius ostium urbs est Tartarorum nomine Cytracham, ubi à Medis, Armenísque & Persis mercatoribus nundinæ celebrantur. In ulteriore

Aristoteles architectus

Ocha flu.

Rha qui & Volga flu.

Cytracham emporium.

Digitized by Google

riore Volgæ ripa Tartarorum oppidum est Casanum, à quo Casaniorũ horda nomen ducit, distat à Volgæ ostio Caspióque mari quingentis milibus passuum. Supra Casanum autẽ centesimo & quinquagesimo miliari ad ingressum amnis Suræ, Basilius qui nunc regnat, Surcicum oppidum condidit, ut in ea solitudine mercatoribus ac uiatoribus, qui de rebus Tartaricis ac eius inquietæ gentis motibus proximos finium præfectos certiores reddunt, certa & tuta mansio cum tabernis hospitalibus statueretur. Moschouitarum Imperatores uariis temporibus, uti ex usu præsentium rerũ fuit uel libido, noua ac obscura loca nobilitandi, longius pertraxit, apud diuersas urbes imperii atque aulæ sedem habuere: siquidem Nouogrodia quæ Caurum & Solem, & ferè Occidentẽ spectat uersus Liuoniũ mare nõ multis ante annis totius Moschouiæ caput fuit, summámq; semper obtinuit dignitatem, propter incredibilem ædificiorum numerum latissimíque & piscosi lacus opportunitatem & uetustissimi ac uenerabilis templi famam, quod ante quadringentos annos Byzantiorum Cæsarum æmulatione, sanctæ Sophiæ dei filio Christo dicatũ fuit. Nouogrodia perpetua quasi hyeme & tenebris longissimarum noctiũ premitur: nam polum Arcticum ab horizonte sexagintaquatuor gradus eleuatum uidet, sex ferè gradibus ipsa Moscha ab æquatore remotior qua cœli ratione solstitii tempore propter exiguas noctes, continuatis ferè solis ardoribus æstuare perhibetur. Vrbs quoque Volodemaria regiæ nomẽ adepta est, quæ ad ortũ solis ducentis amplius miliaribus à Moscha distat, eóque sedem imperii ab strenuis Imperatoribus necessaria ratione translatum ferunt, ut ex propinquo, cum tum bella continenter cum finitimis gererentur, paratiora præsidia aduersus Scytharum irruptiones opponerent: est enim citra Volgã in ripis Clesmæ amnis sita, qui in Volgam euoluitur. Cæterum Moscha, uel ob eas, quas diximus dotes, regiæ nomine dignissima iudicatur, quoniam medio quodam totius frequẽtioris regionis ac imperii loco sapientissime constituta, munitáque arce & fluminibus, consensu omnium, præcellentiæ meritam laudem honorémq; nulla ætate defuturum sibi uendicasse cæterarũ urbium collatione uideatur. Distat Moscha ab urbe Nouogrodia quingentis milibus passuum, medióque fermè itinere Ottoferia Volgæ amni imposita occurrit. Is amnis ut fonti proximus, nondum receptis tot amnibus exiguus lenísque permeat. Inde per nemora & campestres solitudines Nouogrodiam peruenitur. Porrò à Nouogrodia ad Rigã proximum Sarmatici littoris portum paulominus quingẽtorum miliarium iter est, ísque tractus superiore commodior putatur, cum frequentes habeat uicos, urbémque Pleschouiam uiæ impositam, quam duo amnes complectuntur. Ab Riga autem quæ magni magistri militiæ Liuoniorũ ditionis est, ad Lubeccã Germaniæ portum in sinu Cimbricæ Chersonesi miliaria paulo plus mille periculosæ nauigationis numerantur. Ab urbe Roma uero Moscham duobus millibus & sexcẽtis miliaribus distare compertum est, breuissimo scilicet itinere euntibus per Rauẽnam, Taruisium, Carnicas alpes, Villacúmq; Noricum, & Viennam Pannonicam: atque inde superato Danubio, per Olmutium Morauorum usque ad Cracouiam Poloniæ regiam, mille & centum miliaria existũt. Ab ipsa uero Cracouia ad Vilnam Lithuaniæ caput quingẽta: & totidem ab ea urbe ad Smolenchum ultra Borysthenẽ situm: & à Smolencho ad Moscham sexcenta

Surcicũ oppidum.

Nouogrodiæ laus.

Altitudo polaris

Volodemaria urbs

Opportunitas & nobilitas Moschæ urbis

Riga Liuoniæ.

Vilna Lithuaniæ caput

Digitized by Google

computantur. Verum id iter quod est à Vilna per Smolenchum ad Moscham, hyeme per niues longo concretas gelu, lubricámque, sed multo attritu solidatam glaciem expeditis in curribus incredibili celeritate conficitur. AEstate uero nisi difficili laboriosóque itinere campestria superari nequeunt: nam ubi niues perpetuis solibus dissolui eleuaríque cœperint, in paludes cœnosáſque uoragines abeunt, uiris pariter & equis inextricabiles, nisi ligneis pōtibus infinito propè labore consternantur. Terra Moschouia in uniuersum neque uitem, neque oleam, neque paulo suauioris pomi frugiferam arborem præter melopepones & cerasa producit, cum teneriora quæque gelidissimis Boreæ flatibus exurantur: campi tamen tritici, siliginis, milii, panicíque, & omnis generis legumi-

Itinera difficilia.

Mella nobilia.

num segetes ferunt, sed certissima messis in cera & melle consistit. Regio enim tota fœcundissimis apibus plena est: quæ non in manufactis agrestium aluearibus, sed in ipsis arborum cauis probatissima mella conficiunt. Hinc per syluas & opacissimos saltus, frequentia ac nobilia apum examina ramis arborum pendentia uidere est, quæ nullo æris crepitu colligere sit necesse. Reperiuntur sæpe fauorum ingentes massæ arboribus conditæ, ueteráque mella deserta ab apibus, cum singulas arbores in uastis nemoribus rari agrestes minime perscrutentur, ita ut in admirandæ crassitudinis arborum stipitibus, per magnos mellis lacus aliquando reperiant. Retulit & cum multo omnium risu Demetrius legatus, ut est ingenio comi & faceto, proximis annis uiciniæ suæ agricolam, quærendi mellis causa in prægrandem cauam arborem supernè desiliisse, eúmque profundo mellis gurgite pectore tenus fuisse haustum, ac biduo uitam solo melle sustinuisse: cum uox opem implorantis in ea syluarum solitudine, ad uiatorum aures penetrare nequiuisset, ad extremum uero desperata salute mirabili casu, ingentis ursæ beneficio inde extractum euasisse, cum forte eius beluæ ad edenda mella more humano, se demittētis auersos renes manibus comprehendisset, & eam subito timore exterritam ad exiliendum tum tractatu ipso, tum multo clamore concitasset. Nobile quoque linum, & canabum in restes, multáque item boum tergora & massas ceræ ingentes, Moschouitæ in omnem Europæ partem mittunt. Nulla auri argentiue uel ignobilioris metalli, ferro excepto, apud eos uena, secturáue reperitur, nullúmque est tota regione, uel gemmarum, uel pretiosi lapilli uestigium. Ea omnia ab externis populis petunt: naturæ tamen iniuria, quæ tot bona prorsus inuiderit, uno pellium nobilissimarum mercimonio resarcitur, quarum pretium incredibili hominum cupiditate & luxu adeo creuit, ut in singulas uestes suffulturæ millenis aureis nummis ueneant. Fuit autem tempus quo hæc uilius emebantur, cum remotissimæ Septētrionis nationes politioris cultus, nostráeq; adeo anhelantis luxuriæ penitus ignaræ, summa simplicitate, eas uilibus ac ridiculis sæpe rebus permutarēt, ita ut uulgo Permii atque Pecerri, tantum pellium zebellinarum pro ferrea securi penderent, quantum earum simul connexarum ipso securis foramine, quo manubrium inducitur, Moschouitæ mercatores extrahere poterant. Ante quingentos annos Moschouitæ gētilium deos coluere, Iouem scilicet, Martem & Saturnum & pleróſque alios quos sibi insano errore hominibus ex industriis, aut regibus antiquitas finxit. Tunc uero primum Christianis sacris initiati, cum Græci anti-

Casus facete relatus.

Vrsæ miraculum.

Metallo caret Moschouia

Simplicitas mercatorum.

Moschouitæ olim gentiles.

stites

ſtites haud ſatis conſtantibus ingeniis, à Latinorum eccleſia diſſentire cœperunt, factúmque eſt, ut Moſchouitæ eos religionis ritus, quos à Græcis doctoribus acce piſſent, iiſdem ſenſibus, & ſynceriſſima quidem fide ſequerentur. Spiritum enim ſanctum tertiam in diuina trinitate perſonam, à patre deo ſolum produci perſua ſum habent, cum rectiſſima ueritate à patre ſimul Chriſtóque filio proficiſci credendum ſit. Verum ea controuerſia apud conuentum Florentinum, præſidente Eugenio quarto pontifice, magna partium contentione agitatà, eum exitum habuit, ut pertinacia Græcorum in ſermone potius quàm in ſenſu caſtiganda uideretur, cum Græci antiſtites euidentiſſimis conuicti rationibus, ſpiritum ſanctum à patre per filium produci faterentur. Sacramentum quoque non ex azymo, uti iure debemus, ſed ex fermentato pane conficiunt, ídque ſub utraque ſpecie, ſicuti ſoli apud nos ſacerdotes, panis ſcilicet diuiníque ſanguinis, ab eorum preſbyteris uniuerſo populo communicatur: quo maxime errore imbuti Bohemi, paulo ante patrum noſtrorum memoriam à latinorum eccleſia deſciuerunt. Cæterum quod ualde alienum à Chriſtiana religione eſſe uidemus, nullis ſacerdotũ ſuffragiis, nulláque propinquorum aut amicorum pietate iuuari mortuorum manes arbitrantur, fabuloſúmque eſſe purgatorii locum putant, è quo tandem piorum animæ, cum diuturna ignis pœna, tum multis parentationibus, indulgentiáque ſummorum pontificum expiatæ, immortalium felicitatem beata in cœli ſede conſequantur. Cæteris in rebus eaſdem ferè ceremonias tenent, quæ à Græcis uſurpatæ ſunt, Romanámque eccleſiam cæterarum omnium principatum obtinere, ſuperbè & pertinaciter negant, ſed ante alia, Iudæorum genus, uel memoria quidem horrent, nec eos intra fines admittunt ueluti peſſimos atque malefi cos homines, qui etiam nouiſſime Turcas ænea tormenta conflare docuerint. Chriſti uitæ miraculorúmque omnium hiſtoria ab euangeliſtis quatuor conſcripta, itémque Pauli epiſtolæ, dum ſacra fiunt, è ſuggeſtu clariore uoce recitantur, probatáeq; uitæ ſacerdotes homelias eccleſiæ doctorum publicè legunt, etiam iis horis quibus ſacra minime conficiuntur, non enim oratores cucullatos qui aduocato populo concionari, & ambitioſe nimis atque ſubtiliter de diuinis diſſerere ſoliti ſunt, admittere fas putant, quoniam rudes imperitorum animos ſimplici potius doctrina: quàm altiſſimis arcanorum interpretationibus ad ſanctiorem morum frugem euadere, uiri ſolidæ religionis arbitrantur. Hos quos modo diximus, ſacros libros, itémque noui ac ueteris inſtrumenti enarratores, præterea Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum atque Gregorium, in linguam Illyricam traductos habent, religioſéque cuſtodiunt. Antiſtites, principéſque minorũ ſacerdotum ſingulis urbibus, pagíſque præfecti ſacra curant, controuerſias dirimunt, & moribus deprauatos ſumma quadam uindicandi poteſtate perſequuntur. Regem ſacrorum quem ipſi metropolitam uocant, à Conſtantinopolitano patriarcha petunt. Archimandritæ autem & epiſcopi, coniectis in urnam meliorum nominibus, ſorte ducuntur. Eorum uero hominum qui humanis cupiditatibus ultro renuntiarunt, diuinarúmque rerum contemplationi & ſacrorum miniſterio ſeſe dedicarunt, duplex eſt genus, utrunque cœnobia incolit: ſed alterum eſt uagum & paulo ſolutioris uitæ, ſicuti apud nos diuorum Franciſci atque Dominici ſectam profitẽtes: alterum conſtat ex ſanctioribus monachis,

Dogmata Moſchouitarum in religione.

Purgatorii nõ admittũt.

Euangelia Pauli epiſtolæ Homeliæ doctorum. Cõcionatores non admittunt.

Libri ſacri tranſlati

Metropolita Archimandritæ. Epiſcopi

Sanctioris uitæ profeſſores

quorum ordinem diuus Basilius instituit, iis ne limine quidem uel in suprema uitæ necessitate, pedem efferre fas est. Procul enim ab oculis prophanorum singulari duritie uitam in occultioribus aditis degunt, summámque subactæ carnis & confirmati in religione animi opinionem præbent. Vniuersus populus quater in anno & pluribus semper diebus ieiunare consueuit, abstinétque ab esu carnium, ouorum, & lactis. In uere primum, more latino post diem cinerum: mox adulta æstate in honorem diuorum Petri & Pauli: & initio autumni demũ, cum assumptæ in cœlum Mariæ uirginis memoriã celebramus: postremo sub ipsam hyemem, cum aduentus domini pronunciatur. Per hebdomadam uero, diem Mercurii sine carnibus, diem autem Veneris sine ouis lacteque traducunt, sed Saturni dies mensa omnibus obsoniis oppipare referta hilariter excolitur. Cæterum secus ac nos solemus, nullas festorum dierum uigilias obseruant. Religiosissimè templa uenerantur, adeo ut ea neque uiros neque fœminas uenereis pollutos cõplexibus intrare fas sit, nisi prius priuatis balneis abluantur. Sæpéque accidit, ut complures utriusque sexus sacra audientes extra limen consistant, & propterea à petulcis iuuenibus recentis incontinentiæ notati, facetis aliquando nutibus salutentur. In ipso natali die Ioannis baptistæ, & in paschate, trium magorũ, presbyteri sacratos panes paruos populo largiuntur, quorũ esu febribus conflictatos alleuari existimant. Alia quoque sacra certo anni tempore apud flumina gelu cõcreta celebrantur. In ripa tabernaculum constituunt, & aduocata nobilitate, hymnos numeroso concentu pronuntiant, sacráque lymphæ multa aspergine profluentẽ purificant, & solenni ceremonia stratum & consecratum circũcisa & reuulsa glacie protinus aperiunt. His rebus rite confectis, siqui adsunt languentes uel morbosi, in flumen desiliunt, & sacris aquis abluuntur, cum ob id elui morborũ sordes persuasum habeant. Defuncti uti apud nos, mediocri funeris pompa comitantibus presbyteris efferuntur, capite mappa uelato. Cæterum non in templis, uti apud nos impia propè, uel abominabili certe corruptela usurpatum est, sed in septis ac exterioribus templorum uestibulis sepulturæ traduntur: iis quoque more nostro quadragenis diebus parentant: quod certe mirum uidetur, cum in purgatorio loco expiari animas & crimium pœnam ullis amicorum suppliciis, ulloque pietatis officio mitigari penitus negent. In cæteris eadem quæ à nobis de religione sentiuntur, constantissime credunt. Moschouitæ Illyrica lingua, Illyricísque literis utuntur, sicuti & Sclaui, Dalmatæ, Bohemi, Poloni, & Lithuani. Ea lingua omnium longè latissima esse perhibetur, nam Constantinopoli Ottomanorum in aula familiaris est, & nuper in AEgypto apud Memphiticum Sultanum & equites Mamaluchos haud ingratis auribus audiebatur. In hanc linguã ingens multitudo sacrorum librorum, industria maximè diui Hieronymi & Cyrilli translata est. Præter quoque patrios annales, Alexandri etiã Magni, Romanorúmque Cæsarum, itémque M. Antonii & Cleopatræ memoriã iisdem literis cõmendatam tenent. Philosophiam uero & sideralem scientiam, cæteráque disciplinas, & rationalem medicinam nunquã attigere, iíque pro medicis se gerunt, qui alicuius paulo ignotioris herbæ uires, se pluries obseruasse profitentur. Anni apud eos non à natali Christi, sed ab ipso mundi initio numerantur, qui non à mense Ianuario, sed à Septembri incipiunt. Leges toto regno habent simplice

Leiunia gẽtis quatuor.

Mercuriidies sine carnibus Veneris sine ouis & lacte Saturni dies genialis.

Sacra apud flumina.

Funera.

Sepulturæ

Illyrica lingua omnium latissima.

Historias calent.

Leges simplices.

Digitized by Google

plices, ſumma principum & iuſtiſſimorum hominum æquitate conditas, & propterea populis ualde ſalutares, quoniam eas ullis cauſidicorum cauillationibus interpretari atque peruertere non licet. De furibus, ſicariis, & latronibus ſupplicium ſumunt: cum de maleficiis quæſtionem habent, reos multa gelida aqua ſuperne demiſſa profundunt, quod intolerandum tormenti genus eſſe perhibent. Nonnunquam obduratis & contumacibus, ut confeſſio criminis exprimatur, lineis cuneolis digitorum ungues conuelluntur. Iuuentus omnis uariis ludis, ſed militiæ proximis ſeſe exercet: in ſtadio curſu contendit, in palæſtra colluctatur, pernicitati equorum ſtudet, omnibuſq; præmia, & præſertim ſagittariorũ peritiſſimis præponuntur. In uniuerſum Moſchouitæ ſtatura ſunt mediocri, ſed quadrata & ualde toroſa, cæſii omnibus oculi, prolixæ barbæ, crura breuia, & uẽtres extenti: equitant contractis admodum cruribus, & peritiſſime uel auerſi & fugientes ſagittas emittunt: domi opipare potius quàm laute uiuunt, namque omnium fermè cibariorum quæ uel à luxurioſiſſimis deſiderari poſſunt, menſe eorum & paruo quidem pretio paſſim inſtruuntur. Gallinæ ſiquidẽ, & anates ſingulis ſæpe argenteolis tenuibus nummis ueneunt: maioris minoríſque pecoris incredibilis eſt copia, & occiſæ media hyeme iuuencæ, concretis gelu carnibus duorum ferè menſium ſpatio non putreſcunt. Venatione & aucupio uti apud nos, nobiliora obſonia parantur, nam uenaticis canibus & plagis omnis generis feras capiunt, & aſturibus atque falconibus, quos mirificos regio Pecerra præbet, non modo phaſianos, & anates, ſed cygnos & grues conſectantur. Aſtures ex genere infimo aquilarum uel miluorum, falcones uero accipitrum nobile genus antiquis fuiſſe putamus. Capitur quoque auis ſubnigra, puniceis ſuperciliis, magnitudine anſeris, quæ pulparum ſapore phaſianorum ſuperat dignitatem, Moſchouitica lingua Tetrao nuncupata, quæ Plinio Erythratao uocatur, Alpinis populis cognita, & maxime Rhetis, qui ſaltus ad Abduæ amnis fontes incolunt. Ingentes etiam ſapidiſſimóſque piſces, & ante alios ſturiones, quos Siluros antiquitus fuiſſe putamus, Volga præbet, & hi quidem hyeme multa incluſi glacie, recentes pluribus diebus aſſeruantur. Aliorum uero piſcium multitudinem ferme incredibilem, ex candidis, quos diximus, lacubus expiſcantur. Vino natiuo cum penitus careant, aduectitio uti ſolent, ſed in feſtis conuiuiis tantum, & ſacrificiis. Ante alia Greticum ſubdulce, maximo in honore habetur, ſed in uſum medicinæ tantum, uel principalis luxuriæ oſtẽtationem: cum miraculi loco ſit, eductum Creta per Gaditanas fauces, & tantis concluſi maris oceaníque fluctibus agitatum incorrupta ſuauitatis ac odoris dignitate, inter Scythicas niues ebibiſſe. Populus uero medonem bibit ex melle lupulíque decoctum, quod picatis in cadis ueteraſcit, & ex antiquitate nobilitatẽ aſſequitur. In uſu quoque ſunt birra atque ceruiſia, ſicuti apud Germanos Polonóſque uidemus, quæ ex tritico zeáque, uel ordeo decoctis, omni conuiuio circumferuntur. Hanc quadam cognata cum uino poteſtate, largius compotantibus ebrietatem inducere affirmant. Medonem ac birram per æſtatem infrigidare infuſa poculis glacie, uoluptatis gratia ſolent: nam ingentia glaciei fruſta nobilium in cellis ſubterraneis ſingulari ſtudio reconduntur. Sunt & qui in deliciis habeant ſuccum ex ſubauſteris ceraſis expreſſum, qui perſpicui & purpuriſ-

Supplicia.

Exercitatio gentis.

Victus qualis

Mira de carnibus aſſeruatis.

Tetrao auis lingua Moſchouitica. Plinio Erythratao.

Vino carent

Medonẽ, birram & ceruſiam bibunt.

Succus ex ceraſis.

Digitized by Google

santis uini colorem, & saporem iucundissimum refert. Vxores & fœminas non in eo honore sunt apud eos uti apud cæteras gentes, nam propè ancillarum loco habentur. Viri insignes earum uestigia mirum in modum obseruant, & pudicitiæ diligentissime cauent: non enim adhibentur conuiuiis, neque sacrorum causa remotiora templa petere, aut temere in publicum egredi permittuntur. Cæterum uel ab externis hominibus, & exiguo quidem pretio ad Venerem omne uulgus fœminarum facile pellicitur, adeo ut parum earum amoribus studere uiri nobiles existimentur. Basilius ante uiginti annos Ioannem patrē amisit. Is Sophiā Thomæ Palæologi, qui late in Peloponeso imperabat, Constātino politaníq; Imperatoris erat frater, uxorem duxit. Ea tum Romæ erat, Thoma patre Turcarum armis Græcia pulso. Ex hac quinque liberi felici fœcunditate suscepti, ipse Basilius, Georgius, Demetrius, Simeon & Andreas. Demetrio & Simone iampridem morbo absumptis, Basilius Salomoniam Georgii Soboreuii, eximiæ fidei atque prudentiæ consiliarii filiam, in matrimonium sibi collocauit, cuius fœminæ singulares uirtutes una sterilitas obscurat. Solent autē Moschouitæ cum de uxore ducenda deliberant, omnium toto regno puellarum uirginum delectum habere, ac forma, uirtutéque animi præstantiores ad se perduci iubere, quas demum per idoneos homines, fideléque matronas inspiciunt ita diligenter, ut secretiora quoque ab iis contrectari exploratíque sas sit. Ex iis uero magna atque solicita parentum expectatione, quæ ad principis animum responderit, regiis nuptiis digna pronuntiatur. Cæteræ uero, quæ de formæ pudicitiáque, & morum dignitate contenderant, sæpe eadem die in gratiam principum, proceribus atque militibus nubunt: sic ut mediocri loco natæ plerunque, dum principes regiæ stirpis clara stemmata contemnunt, ad summum regalis thori fastigium, uti & Turcas Ottomanos solitos esse uidemus, pulchritudinis auspiciis euehantur. Basilius quadragesimum septimum ætatis annum non attingit, specie corporis eximia, animi uirtute singulari, suorúmque studio ac beneuolentia, & rebus gestis, progenitoribus suis anteferendus. Nam cum per sex annos cum Liuoniis, qui septuaginta duas urbes fœderatas in eius belli causam trahebant, armis contendisset, paucis legibus datis potius quàm acceptis, uictor discessit: Polonos quoq; initio statim ipsius imperii, acie profligauit, Constantinúmq; Ruthenū copiarum ducem captum & catenis uinctum Moscham perduxit. Sed ipse aliquanto post ad Borysthenem supra Orsam urbem, ab eodem Constantino quem dimiserat, magno prælio est superatus: ita tamen ut Smolechum oppidum, quod antea Moschouitæ occuparant, post tantam etiam uictoriam à Polonis partam, in ditione Basilii relinqueretur. Sed aduersus Tartaros, & maxime Europeos Præcopitas, sæpius secundo prælio à Moschouitis est dimicatum, ulciscendis fortiter iniuriis, quas illi repētinis incursionibus intulissent. Supra enim centum & quinquaginta milia equitum Basilius ad bellum ducere consueuit, distinctis per uexilla turmis, quæ suos duces sequuntur. Regiæ alæ uexillo inscripta est Iosue Hebræi imago illius, qui, ut sacræ referunt historiæ, à deo maximo longissimum diem, retardato solis cursu pijs precibus impetrauit. Pedestres copiæ nullo propè usui sunt in illis uastis solitudinibus, tum ex ipsa ueste quæ fluxa talaríque est, tum ex hostium consue-

Pudicitiam fœminarum obseruant

Sophia uxor Ioannis

Salomonia, Vxor Basilii.

Delectus uirginum

Basilii ætas

Basilii laus

Incredibilis equitatus

Insigne regii uexilli

Digitized by Google

consuetudine, qui cursu potius & equitandi celeritate, quàm ui statariæ pugnæ, uel ipso congressu militiam exercent. Equi eorum statura infra mediam existunt, sed robusti & uelocissimi habentur. Equites præpilatis hastis, clauísq; ferreis & sagittis rem gerunt. Paucis falcati sunt gladii: corpora uero clypeis rotundis, ut Asiatici Turcæ, uel inflexis & angularibus parmis, more Græcorum, itémque lorica & galea pyramidali proteguntur. Basilius etiam Sclopettariorum equitum manum instituit, multáque ænea tormenta Italorum fabrorum artificio conflata, suísque imposita curribus in arce Moschæ uisuntur. Ipse insigni apparatu & singulari comitate, qua tamẽ regia maiestas nulla ex parte corrumpitur, publice cum proceribus atque legatis epulari solet, magnúmque inaurati argenti pondus duobus abacis expositũ eodem triclinio conspicitur. Nullam prætoriani militis cohortem, præter ipsam familiam, corporis custodiæ causa circum se habere uel alibi alere consueuit: ab urbana enim fideli multitudine stationes habentur, nam unaquæque urbis regio foribus, cancellísque sepitur, nec temere per noctem, aut sine lumine in urbe uagari licet. Aula omnis constat ex regulis & ex ipso militum delectu, qui per statos mensium circuitus, frequentandæ nobilitandæque regiæ causa per uices ad implenda comitatus officia è singulis regionibus accersuntur. Porrò exercitus omnis cum bellum ingruit, uel hostibus indicitur, ex euocatis ueteranis, nouísque prouinciarũ delectibus cogitur: nam cunctis in urbibus præfecti militiæ iuuentutem inspiciũt idoneósque in ordines militum transcribunt, quibus ex ærario prouinciarum, certa pacis tempore, sed ea quidem exigua stipendia persoluuntur. Verum qui militant, immunitate uectigalium gaudent, & cæteris paganis præstant, regiáq; gratia omnibus in rebus potentes existunt: patescit nanque ueræ uirtuti nobilis locus, cum bellum geritur, siquidem egregio & in omni rerum administratione salutari instituto, ad suum quisque spectatum facinus, uel perpetui præmii uel ignominiæ sempiternæ fortunam assequitur.

Arma gentis

Apparatus regiæ mensæ

Exercitus regius.

Immunitas militaris.

Optimum institutum.

BENEDICTI LAMPRIDII.

Hos dono Iouius mittit tibi Rufe labores
Anfractus longos, & spatia ampla maris.
Hæc quoniam nemo melius te iudicet, unum
Vllæ nec terræ, nec maria ulla latent.
Magna quidem Iouius donat tibi Rufe, sed ipse
Longe maiori munere dignus eras.

Digitized by Google

PETRVS MARTYR DE INSVLIS NVPER REPERTIS, ET DE MORIBVS INCOLARVM EARVNDEM.

Darienes fluuius.

EX MEARVM decadum libellis in uulgus emissis colligere licet, fugitiuos quosdam ad uicina Darienis appulsos nostrorum libellos admirantes dixisse, terras se aliquando incoluisse, quorum habitatores instrumẽtis uterentur eiuscemodi, ac politice legibus parentes uiuerent, atriáque ac templa pidibus constructa magnifice, plateas etiam, stratásque uias ordine composito, ubi negotientur, haberent. Eas nunc terras nostri reperere: qui auctores fuerint, quomodo res processerit, attente audiat quisquis peregrinorum regionum conditiones & populi mores scire desiderat. De insula Cuba, quam Fernandinam placuit appellari, Hispaniolæ occidentali proxima, Septentrionalis tamen adeo, ut Cancri tropicus mediam secet Cubam, Hispaniola uero à tropico distet ad æquatorem gradus aliquot, pauca tetigimus hactenus. In hac insula sex iam sunt oppida erecta, primarium à diuo Iacobo Hispaniarum patrono nomen sumit. Natiuum est ibi aurum, & montanum, & fluuiale: auro suffodiendo inuigilatur. Quo anno libelli mei portas clauserunt, tres Hispani ex antiquioribus Cubæ ciuibus, Franciscus Fernandes Cordubensis, Lupus Ocho, Caicedus & Christophorus Morantes, nouas quærere terras instituunt Est inquietus & semper magna moliens Hispanorum animus: tria instruunt eius generis nauigia, quæ appellat Hispanus Carauellas, propriis impensis, habita à gubernatore Dieco Velasquem nauigandi potestate ex angulo Cubæ occidentali, qui sancti Antonii nomen adeptus est, altum capiunt cum centum & decem uiris. Est hic angulus ad reficiendas naues, ac aquationi, ac signationi aptissimus: cœlo tantum & aqua contenti sex adnauigant inter Zephyrum & Austrum dies ac dimidium, quo tempore sex tantum & sexaginta se miliaria percurrisse arbitrantur. Stabant autem in ancoris ubicunque sol cadens illos deprehendebat, ne per ignotum pelagus errãtes, scopulis illiderentur, aut hareno sis uadis impliciti mergerentur. In insulam incidunt ingentem, nomine Iucatanam, cuius initium incolæ Eccampi uocant. Oppidum in littore situm adeunt magnum adeo, ut Cayrum illud nostri dixerint: hospitaliter ab incolis nostri susciptuntur: ingressi summa sunt repleti admiratione, turritas domos, templa magnifica, uias ordine stratas ac plateas, ac nundinaria ibi agi commercia reperiunt: lapideæ sunt domus, aut ex lateribus & calce, arte & industria confectæ, ad prima domorum impluuia, & primas habitationes per duodecim aut decem gradus ascenditur, non tegulis tantum, sed culmis aut herbarum fruticibus coopertæ sunt. Mutuis se muneribus afficiunt, bullas aureas & ex auro fabrefacta monilia perpulchre formata barbari nostris, nostri autem illis sericeas ac

In Cuba oppida excitata

Iucatana insula.

Digitized by Google

ceas ac laneas ueſtes, uitreos etiam calculos, & aurichalcea tintinnabula munera illis grata, quia peregrina, ſunt impartiti. Specula floccifaciebant noſtra, quia illi lucidiora ex quibuſdam lapillis aſſequuntur. Veſtita eſt hæc gens non lana, quia pecudes non habent, ſed gonſapio mille modis & uariis fucato coloribus. Fœminæ à cingulo ad talum induuntur, uelaminibúſque diuerſis caput & pectora tegunt, & pudice cauent, ne pes aut crus illis uiſatur. Templa frequentant, ad quæ primarii uias ex propriis domibus ſternunt lapidibus idolorũ cultũræ indulgẽt, ſunt recutiti, legibus uiuũt & ſumma fide cõmerciãtur, permutãdo ſine pecuniis: Cruces uiderũt, Vnde id habuerint interrogati per interpretes dicunt aliqui, tranſiiſſe aliquando uirum quendam formoſiſſimum per eos tractus, qui eis id inſigne in ſui memoriam reliquerit. Alii, obiiſſe lucidiorem ſole hominem in eo opificio, certi nil habetur. Aliquot ibi dies commorati, iam uidebantur incolis eſſe moleſti: nullius enim hoſpitis eſt grata mora longa, commeatum capiunt, recta tendunt ad occidentem per prouinciam Comi & Maiã dictas ab accolis: præterlapſi ſunt, aquam tantum & ſigna ex itinere capientes, barbari littorales noſtras admirabantur naues mari innatantes, ad quas uiſendas & fœminæ permixtæ uiris cum infantibus paſſim prodibant. Nam ex mari nõ ſine ſtupore illorum ædificia, ſed præcipue templa littoribus proxima, in modũ arcium erecta proſpectabant. Iacere tandem ancoras placuit ad miliaria centum decem, in prouincia, cui nomen Campechium, cuius oppidum eſt domo- Campechia
rum trium milium, amice ſeinuicem complectuntur, nauticam noſtrorum artem, nauigiorum magnitudinem, uela, ampluſtra, réſque cæteras barbari attoniti admirabantur. Vbi excuſſorum tormentorum tonitrua, fumoſum ac ſulphureum odorémque ignitum ſenſerunt, à deo mitti fulmina arbitrabantur. In atrio regulus noſtros benigne magnificéque hoſptatus eſt. Poſt ſumptas more illorũ epulas, in quibus pauones habent & altilia, uolucres etiã montanas & nemorales, ac aquatiles, perdices, coturnices, turtures, anates & anſeres, cuniculos: ultra hæc lupos, leones, tygres, uulpes, & quadrupedes agreſtes, ut apros, ceruos & lepores. Ducti ſunt noſtri cum regio comitatu ad latum compitum in oppidi latere ſitum, oſtendunt noſtris quadratum quatuor graduum erectum marmoreum, partim ex tenaci bitumine, partim ex lapillis pulpitũ, cui hominis inhærebat ſimulacrum ſuperſcalptum, adhærentibus illi duobus quadrupedibus ignotis, qui marmorei hominis uterum, uti canes rabidi uidebantur uelle dilacerare. Serpens bitumine ac lapillis compacta, pedum longa ſeptẽ & X L, graſſa uti bos magnus marmoreum leonem uorans, recenti cruore irrorata ſimulacro aſtabat: proximi ſolo affixi erant tres tigni, quos tres alii lapidibus ſuffulti tranſuerſabãt. In eo loco reos puniunt, in cuius rei argumentũ, ſtratas uiderunt innumeras cruore illitas & confractas ſagittas, & mortuorum oſſa in uicinã cortẽ proiecta. Domus & hic ſunt ex calce & lapidibus ædificatæ. Regulo Lazari nomen indiderunt, quia Lazari die, terrã ceperunt. Abeunt ad miſſa inde, ad occidentẽ ſemper, quindecim. Prouinciam captant nomine Aqua- Aquanil.
nil, cuius oppidũ Moſcobo dicitur. Regulus Chiapotón, ultima acuta. Hoſtiliter inſpectat noſtros hic regulus, inſidias ſtratagemate noſtris ſtruit, petẽtibus aquã, tras collem proximum fontes eſſe innuunt, quà iter erat per anguſtas ſemitas.

Digitized by Google

Ex mutatis in fronte coloribus, & arcuum & telorum geſtamine, fraudem ſenſere, tendere ulterius noſtri recuſant. Palantes & imparatos adoriuntur noſtros barbari, mille amplius ſternunt fugientes noſtros, cœnoſo in littore (erat enim ibi mare cœnoſum) implicantur, duos & uiginti ſagittis tranſuerberatos perimunt, reliquos maiori ex parte uulnerant. Tribus & triginta inquiunt claſſis ipſum prætorẽ Franciſcum Fernanden uulneribus percuſſum. Ferè nullus euaſit incolumis, Si ad monſtratos colles proceſſiſſent, perempti fuiſſent ad unum. Mœſti ergo redeunt, qui ſuperfuere ad Fernandinam inſulam unde uenerant, ac cum fletu & gemitibus ob relictos & præſentes uulneratos à ſociis recipiũtur. His intellectis Cubæ Fernandinæ gubernator Diecus, Velaſquem quatuor Carauellarum claſſem inſtruit cum hominibus circiter trecentis. Huic claſſiculæ præfecit nepotem ſuum Ioannem Griſaluam, additis ſub prætoribus Alfonſo Auila, Franciſco Montegio, & commendatario Petro Aluarado, Nauclero autem eodem Antonio Alamino prioris claſſiculæ rectore. Idem iter capiunt, ſed auſtralius aliquanto ad milia forte ſeptuaginta, turrim ex alto uident, terrã minime. Ea turri duce, inſulam apprehendunt nomine Cozumellã, à qua ſuaues ſe olfeciſſe odores ſpatio trium miliariorum uento inde perflante, inquiũt. Ambitu reperiunt eſſe miliariorum quinque ac quadraginta: plana eſt, gleba fortunatiſſima: aurum habet, ſed peregrinum aliunde allatum: melle abundat & fruticibus ac hortenſibus, uolucribus etiam & quadrupedibus. Eſt horum incolarum, ut breuibus abſoluam, ea œconomia & politica, quæ de Iucatanis domus, templa, uiæ, commercia, uirorum ac fœminarum geſtamina ex goſipino, non laneo uel ſerico: domus lapideæ, culmo contectæ, ubi ſit lapidum penuria, ſed ubi ſit lapicidinarum copia, laminis lapideis conteguntur, marmoreos poſtes in pleríſque, ueluti apud nos pleræque domus habent. Turres ibi uetuſtas dirutarum ueſtigia redolentes repererunt, unam præ cæteris graduũ octodecim, ut ad illuſtria templa conſcenditur. Noſtras ſunt admirati naues, & nauticam artem, noluerunt hoſpites primo impetu, benigne eos tandem admiſerunt: turrim conſcendunt duce primario, quem ſacerdotem credunt: uexillum in cacumine ſiſtunt, regi Caſtellæ imperium adiudicant, Sanctæ crucis nomen inſulæ aſſignant, quia ad nonas Maii Sanctæ crucis feſto ſunt inſulam ingreſſi.

Cozumella inſula.

Cozumellam uero, inquiunt, appellari à regulo Cozumellao, cuius maiores ipſe iactat fuiſſe huius inſulæ habitatores. Cameras in turri reperere, ſtatuis tum marmoreis, tum fictilibus urſorum ſimulacris inſtructas, quos uniſono cantu elato inuocant, ſuauibus adolent odoribus, uti penates eos colunt: res ibi diuina celebrata eſt, ſunt recutiti. Regulus hic eleganter ex goſipino uelamine indutus, pedis unius digitos abſciſſos habebat: natanti, piſcis uorax qui Tuberon dicitur, uno morſu digitos raptauerat, laute copioſeque noſtros aluit. Poſt triduum abeunt ad occidentem ſemper, uident procul montes, Iucatana erat inſula, quæ à Coxumella quinque tantum milibus paſſuum diſtat, Iucatanæ latus meridionale capiunt, putato continenti proximum circumeunt, illam nequeunt uniuerſam, ob frequentes ſcopulos, & ob harenoſa uada. Ad iam notum latus boreale Alaminus nauclerus naues reducit. Ad idem oppidum Campechium & Lazarum regulum, ad quem priores ſuperiori anno proficiſcuntur, placide ſuſcepti

Digitized by Google

ſcepti ad oppidum inuitantur: inuitaſſe pœnituit: ad lapidis iactum ab oppido no ſtros ſiſtere iubent: accolæ abire imperant, aquandi petunt copiam prius quàm diſcedant noſtri, puteum à tergo relictum monſtrant, licere inde aquam hauri re, aliunde minime inquiunt: pernoctatum eſt in uicino putei campo: diffidunt barbari, armatorum tria circiter milia caſtra locant non longe à noſtris: pars utraque noctem duxit inſomnem: illi noſtrorum eruptionem in pagum, noſtri barbarorum impetum repentinum ueriti, tubarum clangoribus, & tympanorũ boatu ſomnolentos excitabant: ubi illuxit, accedunt barbari appellant interpretes Cubenſes noſtros, quorum idioma, ſi non idem, conſanguineum tamen: face thurea inter utrunque agmen accenſa, minantur internecionem, ni prius abire properauerint quàm fax extinguatur: nolle ſe hoſpites proteſtantur: fax conſumitur, deuenitur ad manus, perimunt è noſtris unum, quem ſagitta male ſcutatum reperit, multi feriuntur: ad tormenta quæ apud puteum erant locata, ſe reducunt noſtri, ut inde globos iaculentur in barbaros: retrocedunt ad oppidum barbari, milites feruenti animo cupiebant illos perſequi, uetuit Griſalua prætor. Inde procedunt ad Iucatanæ calcem ultimum, ducentorum reperiunt eſſe miliarium, amplius productam ab oriente in occidentem: portum petunt egregium, cui nomen dedere Portus deſideratus. Ad terras deinde tranſſre tant alias, & terram prehendunt Iucatanæ uicinã ab occidente: dubitant ſit inſula nec ne, continenti eſſe annexam arbitrantur. Eſt ibi ſinus quem ſuſpicantur ambitum utraque terra, nil certi, Caluacam, aliàs Oloan ab accolis hæc tellus appellatur. Flumen ingens ibi repertum, dat ſuo furore in pelagus potabiles aquas, duorum milium ſpatio à prætore Griſalua appellarunt flumen. Admirati noſtras moles mari natantes barbari accolæ utranque fluminis ripam ad ſex milia armatorum, ſcutis aureis, arcubus & ſagittis, enſibus etiam latis, & haſtis aduſtis armati obſident, prohibituri deſcenſum & littus tutaturi. Stat ea nocte pars utraque in alis, prima luce ecce Canoas circiter centum armatis plenas: diximus aliàs Canoas eſſe lembos uniligneos: & hic ſe Cubenſes interpretes, & hi ſat commode conueniebant in lingua: pax oblata per interpretes admittitur, accedit una Canoa, reliquæ ſiſtunt. Canoæ rector quid noſtri quæritẽt per alienas terras pereontatur: aurum cupere reſpondetur, permutatione tamen, non gratuito aut uiolenter. Redit Canoa, quid actum ſit regulo referunt nautæ: accerſitus regulus uenit libens: narratu dignum, cubicularium ad ſe uocat regulus, cubicularia iubet afferre ornamenta, ut prætorem noſtrum Griſaluã ornet imperat, à calceo incipit aureo illum induere, ocreas, thoracem, & quicquid armorum ex ferro aut calybe ſolet cataphractus noſter aliquis proditurus ad pugnã ſibi ſumere, uniuerſum id ex auro miris modis formato regulus Griſaluæ impartitur. Compenſat Griſalua ſericeis, laneis ac lineis ueſtibus, rebúſque aliis noſtratibus. In huius Iucatanæ initio, quando in Cozumellam traiecerunt, in Canoam piſcatoriam inciderunt: nouem inerant hamis aureis piſcantes incolæ inermes, capiunt omnes nil timentes. Ex illis unum agnouit hic regulus, ſe tantundem auri miſſurum in craſtinũ pollicetur ad Griſaluam, quanti ponderis uir ille reperiretur: negauit redemptionẽ ſociis inuitis prætor, illum retinuit ac diſceſſit, quid ultra faciat recogniturus, ad milia centum circiter, ad zephyrum ſemper, ſinum ingentem reperiunt, in quo

Digitized by Google

tres paruæ insulæ sitæ erant, adeunt grandiorem: proh crudele facinus, pater sancte proh truculentas hominum mentes, stomacho claudat portas quisque pius ne perturbetur, pueros puellásque ibi suis diis immolant passim, sunt recutiti, simulacra quæ colunt, sunt marmorea quædam, alia fictilia, marmoreus inter imagines stat leo pertusa ceruice, in quem miserorum sanguinem proiiciunt, ut inde fluat in lacunam marmoream. Quibus ceremoniis miserorum sanguinem litēt referamus, non iugulis, sed pectoribus apertis ex infausta uictima cor eruunt, ex cuius calido cruore idolorum labia illinunt, reliquum fluere patiuntur in lacunā inde in apertum, cor & exta comburunt, gratum fumum diis fore arbitrantur. Ex idolis unum est uirile, quod inflexo capite lacunā sanguinariam superinspectat, tanquam acceptans sacrificium hostiarum. Torulos brachiorum & femorum, ac surarum pulpas edunt, præcipue si hostem bello uictum sacrificaue rint. Riuum concreti sanguinis, ueluti ex carnificinā exeuntem repererunt. Ex insulis uicinis ad id facinoris miseros transportant, capita cadauerāque truncata ibi uiderunt innumera, integra etiam pleraque uelaminibus contecta. Vniuersi tractus illi auro gemmísque abundant. Pererrans insulam unus è nostris in duos semisuffusos urceos alabastrinos perpulchre laboratos lapillis incidit, diuersorum colorum plenos. Aiunt lapillum se reperisse, qui missus est ad gubernatorem, ualoris duorum milium Castellanorum auri. Sacrificii hanc insulam appellarunt. Extant & in huius Coluacanæ lateribus aliæ sitæ insulæ, in quibus solæ mulieres habitant sine uirorum commercio. Putant aliqui Amazonico uiuere more, qui prudentius rem ponderant, cœnobitas esse uirgines, seceſſu gaudentes, uti apud nos, & multis in locis apud ueteres Vestales, aut Bonæ deæ sacræ. Certis anni tēporibus traiiciunt ad eas uiri, non coitus causa, sed moti pietate, campos & hortos illis composituri, quo cultu queant uitam ducere. Fama tamē uiget, esse alias insulas fœminarum sedes, sed corruptarum, quæ mammillam à teneris scindunt quo agilius queant sagittariam artem exercere: ad eásque traiicere coitus causa uiros, nec retinere mares. Fabulam puto. Ad littus ergo Coluacanæ terræ se applicant nostri, placide negotiantur, aureum regulus cacabum, armillas, torques, bullas, multáq; præterea diuersorum generū monilia nostris impartitus est: nostri cō tra nostratibus illum alacrem reddunt. Figere hic pedem, & coloniam deducere socii cupiebant: prohibuit Grisalua prætor, desperatis animis uixerūt eo tempore cōmilitones in prætorē. Turritis constat ædificiis hæc prouincia, oppidis amplissimis quindecim, & alicubi uiginti miliū domorum se oppida uidisse attestantur. Sunt nō ubiq; connexæ domus, hortis & cortibus intersecantibus, multæ distant à seipsis, plateas habent mœnibus circunseptas, in quibus fora nundinásq; exercent, uias ordine stratas, furnos, fornacésque, calcem ac lateres coctos habent, figulos, lignariósque fabros, & artifices, mœchanicarúmque artium omnium opifices assequuntur egregios. Tanascus hic regulus dicitur, regio Palmaria, eius oppidum regium nomine Pontachianum aiunt, esse domorū quindecim milium.

Sacrificii insula.

Quando nouos hospites suscipiunt, qui pacem in illis terris admittunt, in amicitiæ fœdus sibiipsis nouacula uel gladio lapideo sanguinis parūper ex lingua uel manu, aut lacerto, uel alia quauis corporis parte, hospite inspectante eruunt. Sacerdotes uiuunt cœlibes & incorrupti. Quid sit coire nemo intelligit, donec nubat.

Amicitiæ fœdus.

Digitized by Google

bat. Nephas & morte piandum est aliter accidere. In fœminis mira castitas. Licet unicuique potenti, postquam unam duxerit uxorẽ, habere pellices quotquot uoluerit: sed nupta adulterio comprehensa uenditur à marito, primario tamen principi, à quo licet mulieris propinquis illam redimere. Nemini non coniugato fas est iungi in mensa, uel eadem lance uesci, aut poculo bibere, parémque consugato se præbere. Augusto Septembríque mense quinque ac triginta dies abstinent, non à carnibus modo, quas assequuntur optimas, sed neque piscibus uescuntur, aut re aliqua, quæ sanguinem nutriat: hortensibus ac leguminibus illos dies peragunt. Menses uiginti dierum numero claudunt: annum uero mensibus uiginti: aliquot ibi dies lautos egere. Abeunt, littus idem sequuti, regulum conueniunt alium, cui nomen dedere Ouandus: regulus ubi nostros aurum cupere intellexit, laminas conflatas attulit aureas, se copiam eius metalli desiderare prætor significauit per interpretes. Postero die aureum hominis simulacrum, pigmeum flabellúmque aureum, & artificio uario laruam iubet afferri, calculorúmque serta, pectoralium, & bullarum copiam, & diuersorum generum ornamenta & uariorum colorum lapillos nostris est impertitus, dapibus quoque lautissimis persapide conditis saturauit. In littore inuitatos properanti cursu, frondentibus ramis ex reguli mandato erectis, ilico scænis contegebant, inertes in ramis ferendis: familiares regulus percutiebat sceptro, quod manu gestabat: serui demisso uultu quæcunq; uerbera patienter sustinebant. Interrogatus, ubi nam auri tanta colligeretur copia, proximos digito monstrauit montes, & flumina ab illis decurrentia. Sunt hi fluminibus ac lacubus adeo assueti, ut idem illis sit natare, quod terra incedere. Merguntur flumine quando aurum placet colligere, manúsque arenis efferunt plenas, demum de manu in manum cribrantes arenã, aurum deligunt. Spatio duarum horarum dicunt auro implere cannulam digitalem. De suffumigiis & harum terrarum odoribus dulcia molliáque diei queunt, quæ prætermittimus, quia magis ad effœminandos animos faciunt, quàm ad bonos mores. Puerum annorũ duodecim oblatum à regulo recusauit prætor, puellam admisit pulchre ornatam, sociis inuitis puerum abiecit. Ex lapillis ab hoc regulo habitis, unũ scribunt esse ualoris duorum milium castellanorum auri. Discedunt tandem ab hoc reguló auro & gemmis onusti. Grisalua prætor unã è Carauellis ad patruũ gubernatorem destinat ad Fernandinã cum nuntiis & habitibus auro & gẽmis. Littus interea secant, reliqui occidentem uersus, una uero propius fere littus abrabebat, qua Franciscus Montegius subprætor uehebatur: duæ per altũ tendebant in prospectu: admirati accolæ, rem nouam miraculo ascribunt. Duodecim ad Montegium ueniunt Canoæ, per interpretes colloquuntur, benigne se inuicem salutant, supplices orant incolæ ut descendant, magna pollicentur si regulum patriæ adierint: precibus eorum negat Mõtegius se posse annuere, quia socii nimis à se distarent, contentos tamen dimisit, datis quibusdam nostratibus muneribus illis gratis, quia ignota sunt. Celebre oppidum aliud adeunt, ad littus se se applicant unà tres Camarellæ, prohibentur ab accolis descendere, scutis, arcubus plenis pharetris, & ligneis latis ensibus atq; hastis adustis armati, ad nostros prodeunt, sagittas iaculantur eminus illi, tormẽtorum globulos in barbaros nostri. Machinarum strepitum admirati, ac furore perterriti aufugiunt, pacem

Digitized by Google

optant. Iam commeatus noſtris deficiebãt, iam quaſſatæ longis itineribus naues erant. Ad inſulam igitur Fernandinam factis & repertis antedictis, contẽtus Griſalua, ſocii haudquaquam reuertũtur. Nunc diuertendum eſt parumper, & alia nauigatio pertractanda. Hinc ad has regrediemur terras, quas noſtri reperierũt. Diecus idem Velaſquen gubernator eodem ferè tẽpore, quo claſſem eam quatuor Carauellarum parauerat, aliam deſtinauit unius Carauellæ tantum, & uno Bergentino comite, cum uiris quinque ac quadraginta. Violentas hi manus in accolas exercuerũt. Idolorum ſectatores ſunt & recutiti, propterea licere illos tra herere ad aurum ſuffodiendum putauerunt. Sunt littori continentis in modum proximæ paruæ inſulæ multæ, ubertate ſoli, & fortunatiſſima gleba beatæ, Guanapan, Ganguan, Quitilla: ex una iſtarum trecẽtum rapiũt utriuſq; ſexus accolas (huic inſulæ poſuere nomẽ Sanctæ Marinæ) in Carauellam hos inculcant, & ad Fernandinam tendunt, Bergantinum cum ſociis quinq; ac uiginti relinquũt, qui dent operam uenationi hominum ulteriori. Portus quẽ prehendit Carauella, Carenas dicitur: diſtat is ab angulo Cubæ primario diui Iacobi milia ducenta quinquaginta. Hæc inſula eſt longiſſima, porrecta ab oriente in occidentem, quam Cancri tropicus interſecat. Miſerorum uindictã quærẽte fortuna, è cuſtodibus in terram deſcendunt quidam, pauci remanẽt. Nacti occaſionẽ recuperandæ libertatis inſulares, raptis noſtrorum telis ruunt in cuſtodes: perimũt ſex, deſiliunt in mare reliqui: Carauella potiuntur inſulares, regere illam didicerant, redeunt in patriam: ſed primo in eandẽ inſulam uicinam deſcendunt, Carauellam exurunt, tela ſecum aſportant, lembis traiiciunt ad ſuos, relictos noſtros cum Bergantino adoriuntur, proſtrant, perimunt: qui euaſere, infelices ad Bergantinum profugiunt. Arbor eſt littori proxima, crucẽ in eius arboris cacumine locant, & ſuperiorem arboris corticem his uerbis inſcribunt, Vannuis Aldarieci. Eſt Daciẽ fluuius, in cuius ripa ſitum eſt oppidum putati continentis primarium. Re intellecta gubernator, in relictorum auxilium propere mittit naues duas bellatoribus onuſtas, ſero ſapiunt: res iam acta erat, crucẽ ſequuti littus adeunt: literas legunt arbori inſculptas, non auſi ſunt fortunam tentare, cum deſperatis egregie armatis præcipue recedunt: ex inſula proxima iſti tanquam lepores abducunt utriuſq; ſexus quingentos, eadẽ cauſa arbitrati iure merito poſſe id efficere, quia recutiti. Idem his euenit ad Fernandinam applicatis, unum è nauibus ferociter aggrediuntur, acriter dimicando, cuſtodes Hiſpanos perimunt quoſdam, cæteri ſeſe in mare proiiciunt, & ad ſociam, quæ proxima erat, Carauellam adnatant, unà omnes cum ſuperſtite Carauella raptatam adoriuntur. Dubia fuit quatuor horarum ſpatio uictoria, pro libertate recuperanda tam uiri quàm fœminæ rabide pugnabant, ne adeptam amitterẽt prædam, Hiſpani acrius dimicabant: uicerunt Hiſpani tandem, quia pertractandis eſſent agiliores: in mare ſeſe proiiciunt uicti barbari, cum lintribus recolligũtur, tum ferro perempti in certamine, tum aquis ſuffocati circiter centum: defuere ex Hiſpanis pauci, ad diui Iacobi oppidum & auriſodinas trahuntur: Ad aliam dehinc tendunt è uicinis inſulis, quæ ſunt ibi frequentiores, quàm in noſtro Ionio ſymplegades, quarum congerie Archipelagus uulgus appellat: hoſtiliter ſuſcipiuntur, quotquot è nauibus deſcenderunt, perempti aut percuſſi ſunt. Putant hanc eſſe inſulam, Ioannes quidam Pontius, unius

claſſiculæ

classiculæ præfectus adiuit, & perturbatos reliquit: fugatur ab accolis, floridámq; appellauerat, quia resurrectionis die eam insulam repererint, uocat Hispanus pascha floridum resurrectionis die. Sex & uiginti, inquiunt, se uidisse insulas, sed à colono prius præterlapsas, tanquã Hispaniæ Cubéq; custodes, in quibus uenientes oceani procellæ illiduntur. Natiuum in plærisque Granatũ aurum reperiunt monilia & isti uaria gestant, & laruis utuntur, tum ligneis deauratis, tum aureis perpulchre ornatis. Opifices sunt ubique argutissimi. Ex laruis unam secum attulit Franciscus Chieregattus, ex ea colligere licebit, quali polleant ingenio. Nouacularum structurã mirũ est uidere, ex lapidibus flauis quibusdam diaphonis uti crystallinis eas formant, & cum eis radunt haud secus ac si ex egregio calybe factæ essent: sed, quod spectatu dignum est, quando obtusam iam habent ex exercitatione aciem, non cote, non lapide, neq; puluere illas acuunt, sed tantũ aqua imposita temperantur. Sunt & apud hos instrumentorum & elegantiũ rerum mille genera, quæ longum esset narrare. Redeamus ergo unde sumus digressi, ad Cozumellam, Iucatanam, ac Colluacanam siue Olloam, terras dites ac elysias recenter repertas, à quibus diuerteram reuertor: ubi quanti sint momenti tractus illi, cognitum est. Cubæ insulæ habitatores Hispani, gubernatore Annuncte, nouã classem instruunt Carauellarum decem, cum uiris quingentis, additis, uti leuis armaturæ, equis duobus bergantinis, quorum ópera utuntur ad uadosa littora, frequentium scopulorum discrimina tentanda. Equos nauibus imponunt, quinque mares, fœmellas uero sedecim bello aptas. Fernandum Corchesium, qui tunc erat prætor urbanus, generalem eligunt classis gubernatorem & prætorem, subprætores uero Alfonsum Fernandem Portucarerium, Franciscum Montegium, Alfonsum Auilam, Alueradum commendatarium Spatensem, Ioannem Velasquem, Diecum Ordassum: uentum sequuntur eundem, ab angulo Cubæ ultimo, ad occidentem. Quamprimum Franciscus Fernandes Cordubensis, mox Ioannes Grisalua, ad prospectum insulæ sacrificiorum, de qua mentionem fecimus, deueniunt, insperatus acer turbo captare terram uetuit, uersis illos uestigiis ad Cozumellam Iucatanæ orientalem fera tempestas transportauit. Portum habet unicum hæc insula, cui nomen Sancti Ioannis porta, latine indiderunt, sex oppidis tantum contenta est, & aqua puteali, aut cisternali, fluminibus caret & fontibus, quia plana, quinque tantum ac quadraginta mille passuum spatio ambitur. Aufugiunt incolæ ad syluas nemorosas, oppida deserũt præ timore: uacuas domos ingrediuntur nostri, patriis fruuntur cibis, domorum ornatus uariorum colorum, aulæa, uestésque, ac lodices, amaccas appellant, ex gonsapio natiuo reperiunt. Habent etiam innumeros libros. De his cum cæteris ad nouum Cæsarem nostrum aduectis late dicemus. Perlustrant uniuersam nostri milites, compositis tamen agminibus, ne quauis ingrueret: paucos reperetunt accolas, una fœmina comite, per interpretem Cubensem, Iucatanos tres alios abductos à primis Hispanis, fœminam hortantur, ut absentes accersat regulos. Fœminæ familiares erant accolæ cum ea ducti, à fœmina uocati per nuntios ueniunt reguli, fidem amicitiæ præstant, domos patrias alacres repetunt, multa ex raptis suppellectilibus restituuntur, idololatras & recutitos esse reperiunt: pueros puellásq; Zemibus immolant. Sũt Zemes nocturnorũ nostrorũ lemurum

Notatulæ ex lapidibus.

Digitized by Google

ſimulacra quæ colunt. Interrogati à me Alaminus Nauclerus, Franciſcus Montegius, & Portucarerius nuntii, qui regi munera attulerũt, unde immolandos habeant puerospuellaſq; Ab inſulis collateralibus, inquiunt uenũ ducuntur permutatione auri aut aliarũ mercium. Nuſquam enim feralis monetæ dira ſolicitudo in tam uaſto terrarum ſpatio habitatores premit. Idem aiunt de reliquis nuper inuentis inſulis, è quibus duas nominant inſulas, Biã & Seſtam, ubi nudi degunt, puerorum puellarumque inopia canibus litant. Canes alunt comedendos, uti cuniculos alit gens noſtra, non ſunt latrabiles, roſtro uulpino, quos ad eſum deſtinant, pullos caſtrãt, ad ſobolem procreandam fœminarum copiam, mariũ numerum exiguum ſeruant, uti de ouibus paſtores noſtri: pinguescunt caſtrati uſq; ad quadrimeſtre mirũ in modũ. Ab humanis ſacrificiis noſtri illos deterrẽt, nefas eſſe oſtendunt, legẽ petunt barbari quam ſequantur, eſſe deũ unicũ qui cœlum creauit ac terras, bonorum omnium datorẽ, ſub triplici perſona unitum in ſubſtantia, facile perſuadent: Z. emes perfringi patiuntur: Beatæ uirginis imaginẽ depictam à noſtris præbitam in ſacro ſui templi loco ſiſtunt, templum ac eius pauimenta uerrunt & abradunt, crucem in ipſius dei atque hominis laudem, ob ſalutem humani generis ſuperimpoſitam recordatione adorandam receperunt, in templi cacumine unam ingentem ligneam locant. Conueniunt omnes deiparæ uirginis cum tremore reuerenti figuram ſuppliciter ueneraturi. Per interpretes ſignificarunt hi accolæ eſſe in Iucatana uicina inſula Chriſtianos captiuos ſeptem, qui ad eam, tempeſtatibus raptati, appulerant, quinque tantum miliorum ſpatio dirimitur à Iucatana hæc inſula. Quinquaginta uiros cum duabus carauellis prætor Corteſius ad id negotii deſtinat perquiſitores, Cozumellanos tres ſecũ aduehũt cũ literis à prætore ad Chriſtianos, ſi qui reperiãtur: quàm egregiũ facinus ſint acturi, ſi aliquem adduxerint, oſtendit, rem ardenter cõmendat, ab illis nanque ſperat lucidiorem ſole ſe tractuum illorum omnium notitiam habiturum. Abeunt bonis auibus, ſex dies eis aſſignantur ad reditũ, octo expectarunt demiſſos in terrã Cozumellanos nuntios trucidatos aut detẽtos ſuſpicati ſunt: illis relictis, redeũt ad Cozumellã noſtri. De diſceſſu ex Cozumella cogitabat uniuerſa claſſis, oppoſita illã uis maris detinuit. Dum morantur ecce ab occidẽte Canoã inſpectãt ueniẽtẽ ab Iucatana, Cozumellanos & Chriſtianũ unũ è captiuis aduehit, ſeptẽnio is uitã degerat apud Iucatanos, Hieronymũ Aquillarẽ nomine, uirũ Aſtigitanum Vandalum: quo gaudio ſeinuicem fuerint complexi, caſus loquatur: infelicem ſortem ſuam, & ſociorum unà amiſſorum enarrat, auditur attentis mentibus: nec diſſonum fore arbitror, nec tuæ beatitudini moleſtum, ſi rem, ut accidit, recenſuero. In meis decadibus mentio facta eſt de nobili quodam Valdiuia ab Darienenſibus miſſo. Sinus Vrabæ in putato continenti habitatoribus, ad Hiſpaniolam, Admiranti Colono, proregi & ſenatui regio (ad quos pertinet putati continentis remedium) ſignificatum qua rerum omniũ penuria urgerentur: ſiniſtris auibus miſer Valdiuia prouinciam ſuſcepit: in Iamaicæ inſulæ Hiſpaniolæ Cubæque laterali à meridie proſpectu repentinus uortex in arenoſas detulit ſyrtes. Ea uoraca cæcáque uada Hiſpani uocant Viperas & quadranter uiperas, quia ibi multæ naues implicantur, uti uiperina cauda lacerti: diſcinditur Carauella, uix Valdiuiæ & è ſociis triginta licuit in Carauellæ ſcapham deſcendere, ſine remis,

Digitized by Google

remis, sine uelis misere raptantur à pelago defluenti: diximus nanque in Decadibus, esse ibi maria perpetuo meatu labentia in occidentem: tredecim errarunt dies inscii quò tenderent, nil esui aptum repererunt unquam, septem ex eis consumpsit fames, fuerunt ipsi marinis piscibus esca, in Iucatanam transportantur. Superstites iam inedia deficientes in crudelis reguli potestatem inciderunt. Valdiuiam prætorem unà & socios quosdam trucidauit, mox immolauit. Zemibus demum inuitatis amicis comedit. Hostes tantum, aut aduentãtes hospites hi depascunt, de reliquo, à carne humana abstinent. Hic Hieronymus Aquillaris, & socii sex in tertium diem immolandi seruabantur, noctu ruptis uinculis truculẽti manus tyranni euasere: ad regulum huic infensum, supplices confugiunt, admittuntur, sed in seruitutem. Miserandum auditu est de huius Aquillaris genitrice: ubi rem intellexit, ilico insaniuit præ dolore, licet in nube tantum filium audiuerit, in potestatem carnes humanas edentium incidisse. Hæc si quando carnes assatas inspectat, aut uerubus affixas, clamoribus domum replet, inquiens, En matrem omnium fœminarum miserrimam, en filii mei frusta. Habita igitur epistola prætoris Aquillaris per Cozumellanos nuntios, coram regulo Hero, qui Taxmarus dicitur, quid Cozumellani afferant enarrat, de potentia regis eorum, qui ad eas partes appulerunt, déque uirorum fortitudine, de illorum beneficentia in amicos, de sæuitia in detractantes, uel eorum postulata respuentes, multa edisserit: trementem reddidit Taxmarum. Det operam, ne hostes suam ditionẽ ingrediantur, seruum rogat, sed pacato ueniant animo. Pollicetur Aquillaris pacem, &, si opus fuerit, contra reguli hostes auxilium & fauorem. Aquillarem dimittit, tréque illi dat familiares comites. His ita prospere actis, Cortesius obseruatum Aquillarẽ lætus cuius operà ut interpretis commodissimi erat usurus discedit ex Cozumella. Nunc ergo quò tenderit ea classis quídue illi successerit referamus. Ad fluuium Alamino naucleto regente, alias repertum sub Grisalua primum labuntur, fauces eius arenis erant concluſæ, uti de Nilo AEgyptio legitur, flantibus Etesiis, propterea maioribus non licuit nauibus quàm Bergantinis aduerso flumine proceedere, quanuis sit aliàs huiusmodi nauibus aptus suscipiendis. In Bergantinos ac nauium lintres ducentos uiros in littus exponit prætor. Per Aquillarem pax offertur. Quid sibi uelint percontantur accolæ, Dapes inquit Hieronymus Aquillaris. Spatium erat arenosum ingens ad latus oppidi, illuc tendant, insinuant accolæ. Eunt postero die afferunt gallinas octo eorum more, quæ sunt pauonibus neque minores, neque insipidiores, suffusci coloris, & Maiicii, quantum uix sufficeret decem famelicis. Est autem Maiicium frumenti granum quo ipsi panem conficiunt, nostro panico non multum dissimile. Protestantur unà ut inde discedant propere, ingẽs armatorum ad nostros discedere renuentes multitudo concurrit, iterum, quid sibi uelint per alienas terras uagantes interrogant barbari, pacem se cupere, per Aquillarem respondent nostri, & rerum permutatione dapes, aurúmque, si aurum possident: nolle se pacem aut bellum cum eis, respondent: abeant iterum, ni malint usque ad unum trucidari, nolle se abire, nostri inquiunt, non habita ciborum copia, quæ alendis militibus præsentibus sufficiat, repetẽt, crastinum adferenda cibaria signant barbari: mentiti sunt, in tertium diem nostris, qui castra locarent in harena, & fue-

Maiicium.

rant pernoctati, tantundem afferunt epularũ, & ſui reguli nomine iubent abire. Cupere ſe oppidũ uidere, & potiores dapes, noſtri dicunt. Recuſant illi, & terga uertunt ſubmurmurãtes: inedia noſtri urgebantur, uictũ quærere coguntur. In terrã mittit ſubprætores prætor cum uiris centũ quinquaginta: Per diuerſa tendunt ad oppidana rura: è turmis unam, obuii barbari male tractabant: non longe aberant ſocii, audito ſtrepitu, laborantibus ſociis opem ferunt. Alia ex parte prætor tormenta in Bergantinos & ſcaphas locat, ad littus ſe applicat cum reliquis militibus & equis ſedecim littus tutaturi, & prohibituri deſcenſum properanti curſu ad pugnã parati, occurrunt barbari, ſagittis & iaculis eminus noſtros impetunt, feriunt imparatos, uiginti circiter torméta in hoſtes prætor exonerat: ſtrage globorũ & ſtridore, ac flammarũ eruptione perturbãtur, in palentes cru rumtenus, in aquas ſe proiiciunt noſtri, & hoſtes inſequuntur fugientes, unà cũ perterritis oppidum ingrediuntur: continuo curſu barbari tranſeunt oppidum, & domos deſerunt. Ad fluminis ripam protentũ dicunt eſſe oppidum, quantũ non auſim dicere, mille quingentorũ paſſuum, ait Alaminus nauclerus, & domorum quinque ac uiginti milium: ſtringunt alii magnitudinem & numerum ingens tamen fatentur & celebre: hortis interſecãtur domus, quæ ſunt egregie lapidibus & calce fabrefactæ, maxima induſtria & architectorũ arte. Ad quarum ſedes habitabiles per decem & duodecim gradus aſcenditur, & ſpatiis interiectis ſecantur. Nemini quippe licet uicini murũ trabibus aut tignis onerare, ſunt domus omnes trium paſſuũ intercapedine ſeparatæ culmis tamẽ & paleis coopertæ maiori ex parte, lapideis laminis pleræq;. Quadraginta hominum milia barbari profeſſi ſunt eo die pugnæ interfuiſſe, uictos tamen à paucis ob nouũ equeſtre genus cum tormentis, & quia prætor in terram equites ſedecim expoſuerat, qui pugnæ interfuerunt, à tergo barbaros adorti, turmas findebant celeri curſu, non aliter quàm ſi greges ouiũ interficerent, perimendo, feriendo à dextris & à ſiniſtris uti greges miraculo perculſi miſeri hæſitabãt, neq; exercendi tela locus dabatur, idem animal arbitrabantur hominẽ equo annexũ, uti de centauris nata eſt fabula. Duos & XX dies ſunt potiti oppido, laute ſub tecto noſtri, ſub dio barbari eſurientes degunt, neq; ſunt auſi noſtros adoriri: munitiorẽ oppidi partem, neluæi arcẽ elegerunt, nocturníſq; freti cuſtodiis, ſuſpecti ſemper eruptionẽ timentes, ſomno uacabãt ſub regulo Tanoſco: Pontanchianum dicitur ab accolis oppidum, & à uictoria ibi adepta, Victoriam noſtri appellarunt. Mira etiam de atriorum ruralium ad delicias in prædiis ædificatorũ magnificentia, magnitudine atque elegantia, cum ſolariis, impluuiis, & tabulatis egregiis more noſtro: ut quatuor Hiſpani rurale quoddam ingreſſi, per horas quattuor in eo uagati fuerint, antequã ipſius exitum ob magnitudinem comperire potuerint. Per interpretes tandem & captos in prælio, regulũ & eius primarios accerſunt, ut inermes & ſupplices ueniant: datur opera, parent dicto, domos quiſq; ſuas repetit, pacem illis præſtant lege propoſita, ut ab horrendis humanorum corporum cere moniis erga manes & pernicioſos dæmones, quorum ſimulacra uenerãtur, abſtinerent, noſtróq; deo Chriſto cœli terrarúmq; ſatori, ex uirgine munda præſtito, & ad humani generis leuamẽ crucifixo, dirigãt mentis oculos & ſtatuas diruant ut quæ regi Hiſpaniæ ſe ſubditos fore profiteantur. Pollicentur utrunque quantum breuitas temporis paſſa eſt inſtruuntur, reſtitutos noſtratibus mu-

Digitized by Google

neribus contentos reddunt. E cœlo missos arbitrantur uiros, qui adeo pauci nu mero ausi sint contra ingentem multitudinem manum conserere: nostros & illi quibusdam aureis donis affecerunt, seruas etiam fœminas uiginti donarunt. His ita relictis, alias eorundam littorum terras quæsituri abeunt, sinum repetũt sub Grisalua repertum ab Alamino, cui nomen dedere Baiam sancti Ioannis: Baiam uocat Hispanus sinum, pacatis animis ueniunt accolæ. Ab littore oppidum erat distans miliare, domorum, ut isti aiunt, mille quingẽtarum, super tumulũ erectum: ad oppidi hospitia inuitant nostros, dimidiam oppidi partẽ offe runt, si perpetui uelint esse habitatores secum: putant nostri uel Potanchianensium exemplo perterritos, ad quos iam forte fama peruenerat, uel sub talium uirorum umbra speraſſe in uicinos hostes fauorem & auxilium habituros. Perpetuo nanque & isti naturalique morbo laborãt, ut reliquum genus humanum in rabiem ambitionem imperii mutuis se bellis conficiunt imperii cupiditate. Recusant æternam sedem nostri, annuunt temporaneam. Redeuntes ad littus nostros sequitur populus, scenas illis & ramata mapalia summa cum diligentia erigunt, & tutissimis tegminibus à pluuia cooperiunt: castra ibi locant, ne marcescant socii. Prætor Alamino nauclero & Francisco Montegio dat negotium, ut illius terræ occidentem uestigare intendant, fessos interea ipse recreaturus, & curaturus saucios. In Potanchiano manet ergo prætor cum reliquis, Bergantinos præbet ituris duos, homines quinquaginta. Ad hunc usque sinum lenis erat decursus aquarum: ubi paulo inferius ad occidentem adnauigarunt, ac si ex montibus altis à torrente raptarentur, ita impetus illos æquoris breui spatio ad quinquaginta à sociis transportauit miliaria: in aquarum concursum incidũt. A læua uasta maris planicies sese ostendit, quæ descendẽtibus ad occidentem undis obuiabat, uti duo ingentia flumina, quando conueniunt ex aduerso, ita uidebãtur à meridie uenientes aquæ, tanquam hostibus in ius alienum pedem inferentibus, primis possessoribus uelle obsistere. Ex oppositio terram uiderunt à longe, & à læua dextráq; minime fluctuabant, inter eos conflictus uorticibus agitabantur in diuersa, qui fere illos deglutierãt, sine spe uitæ diu hæsitarũt, flectunt proras, aduerso torrente quàm uenerant, luctantur remis uelisque innixi, superare uix potuerant impetum, quando se processisse putarunt ad minus passuum duo milia, una nocte quatuor se fuisse retractos inuenerunt. Vicerunt tandem illud graue certamen deo fauente. Duos & uiginti dies in eo paruo maris spatio consumpserũt, ad socios tandem redeunt, rem aperiunt, finem eum esse terræ Coluacanæ, putatique continentis adiudicarunt. Terram uero procul uisam à fronte, uel continẽti nostro annexam, uel Septẽtrionalibus coniungi plagis ad Bachalaos, de quibus late in decadibus. Restat adhuc res hæc in dubio, detegetur aliquando. Dum Alaminus & Franciscus Montegius hæc secreta inuestigarent à rege prouinciæ, qui Multeczma dicitur, per unum ex eius proceribus prædicto imperantem oppido, nomine Quitalbitor, multis pretiosis mirisque modis laboratis muneribus aureis, argenteisque & lapillis ornatis nostri donantur: ea statuunt ad nouũ Cæsarem nostrũ mittere de colonia deducenda, progubernatore Cubæ. Dieco Velasquez incõsulto, qui eos cum mandatis miserat, ut prouinciis peragratis, & redempto auro, regrederentur. Consiliũ ineunt, in diuersa tendũt,

Digitized by Google

errorem fore proponunt aliqui: pars maior astu à Cortesio seducta. Hic multa contra Cortesium feruntur de insidia, quæ aliquando apertius intelligentur, missa nũc fiant. Non esse de progubernatore curandum, aiunt, quandoquidem res ad maius tribunal, ad regẽ scilicet deduceretur: uincit populus. A Quitablitor rege commeatum petunt. Ad milia inde duodecim in gleba fortunatissima cõdendæ coloniæ locum assignant, generalem eligunt gubernatorem, prætorem ipsum Cortesium: non desunt qui putent eo inuito. Is magistratus alios creat, ad condendæ urbis regionem. Portucaterium & Montegium, de quibus satis, nuntios ad regem mittendos eligunt eodem Alamino nauclero duce, quatuor sponte sua primarii, nostras uisum terras ueniunt, regémque adeo potentem, ut eius auctoritas tam in infinitum protendatur: ducuntur & fœminæ duæ, quæ nostris more patrio pareant & obsequantur. Suffusca gens est auricalarũ torulos uterq; sexus perforat, gemmatósque aureos perpendiculos circunferunt. Sed uiri quicquid spatii est inter inferioris labii marginem extremum, & dentium inferiorũ radices perturant (uti nos auro digitos, gestando circunligamus) in eo labiorum foramine, lli ampliori, lamina subtili retinente interius prodeuntem, argenteum Carolenum æquat eius morulis rotunditas, crassitudo digitũ. Fœdius nihil unquam me uidisse recordor. Putant tamen illi elegantius nihil esse sub orbe lunæ. Quo exemplo quàm fatue ruat gens humana in sui cæcitatem, quámq; fallamur omnes edocemur. Existimat AEthiops nigrum colorem candido pulchriorem, putat & candidus aliter: detonsus capillato, barbatus imberbi se credit esse spectabiliorem. Appetitu ergo urgente, non ratione suadente tendit gens humana ad ineptias huiusmodi, regitúrque suo sensu quæque prouincia, ut inquit diuus Hieronymus, Vana eligimus, à certis & commodis abhorremus. Vnde habeant aurum satis dictum est, sed unde argentum nostri sunt admirati Montes altos ostendunt, horum cacumina perpetuis canescunt niuibus, & paucis anni temporibus uerticem ostendunt, ob nubium aut nebularum densitatem. Plana ergo uel mitia montana, aurum procreare uidentur, asperi uero montes & gelidæ eorum ualles argentum: aurichalcum etiam assequuntur. Secures bellicas nanque ac ligones fossorios apud hos inueniunt, ferrum aut chalybem minime. Ad munera ergo regi allata deueniamus, & à libris ordiamur. Diximus libros habere gentes has, libros attulerũt unà cum cæteris muneribus, hi Colluacanæ noui coloni, procuratores, nuntii multos. Scriptibilia sunt eorum folia ex interiore arborum tenui cortice, sub libro superiore creato, Puto dici philira uti uidemus, non in saliceo aut ulmeo, sed uti cernere fas est in palmularum esui aptarum, tela dura folia exteriora intersecante, ueluti retia foraminibus & maculis angustis contexta, bitumine tenaci retiacula compingunt. Ad optatam hinc formam mollefacta conuertunt, & extendunt ad libitum, duréq; facta liniũt gipso. Putandum est autẽ eos aliqua gipso consanguinea materia tabellas uidisse. Credendum est gipso in farinam cribrato superfultas, in quibus quicquid uenit in mentem, scribi potest, dehinc spõgia uel pannulo deleri, ut denuo reiteretur. Ex ficuum tabellis fiunt libelli, quos magnarum domorum dispensatores per fora secum deferunt, stilóque metallico merces emptas coaptãt, delendas quãdo iam in cõputatorios codices traduxerint. Non foliatim libros concinnãt, sed in longum distendunt, ad plures cubitos: materias in quadratas

Digitized by Google

dratas reducunt partes, non solutas, sed tenaci bitumine, flexibili adeo coniunctas, ut ligneis cõpactæ tabellis, arguti compaginatoris uideantur manus subiisse. Quacunque pateat liber apertus, duæ sese facies inscriptæ offerunt, duæ paginæ apparent, totidem sub illis latent, nisi protendatur in longum. Sub uno nanque folio multa coniuncta folia consistunt. Sunt characteres à nostris ualde dissimiles, taxilis, hamis, laqueis, limis, stellísque ac formis eiusmodi, lineatim exarati nostro more, AEgyptias ferè formas æmulantur: interlineatim hominum, animaliúmque species, regum præcipue ac procerum depingunt, quare credendum est gesta esse ibi maiorum cuiusque regis conscripta, quemadmodum nostra fit tempestate. Videmus sæpenumero eos generalibus historiis, fabulosis etiam codicibus, ipsius rei, quæ narratur, ad alliciendos emere cupientium animos auctorum figuras interserere, arte quoque grata superiores tabulas ligneas confingunt nil differre à nostris libris clausi uidentur: legũ quoque & sacrificiorum, cæremoniarúmque ritus, astronomicásque annotationes, & computationes quasdã, semi Tona.
nandíque rationes & tempora, libris cõmendãt. Annum ab occasu heliaco Vergiliarum incipiunt, & mensibus claudunt lunaribus. Mensem autem à luna nominant, hinc cum menses signare intendunt, lunas inquiunt: lunam eorum lingua tona dicũt. Dies autẽ à sole, unde tot soles tot dies: eorũ idiomate sol tonaticus dicitur, alicubi tamẽ aliter: sed nulla ratione moti, annũ distribuũt in menses uiginti, menses autemetiã diebus uiginti concludunt. Templa ingentia quæ frequentant, aureis ornant auleis, & supellectilibus gemmis admixtis, die illucescente thurificant templa, piásque spargunt preces ante rerum initia. Horrendum facinus in sacrificiis, & istorum tractuum habitatores omnes pro uictimis pueros puellásque sacrificant, eo modo quo supra dictũ est. Quo tempore semina iaciuntur in terrã, & quando iã spicãt segetes, populus pueris deficiẽtibus seruos pretio emptos, laute depastos, & pretiosis uestibus ornatos suis Zemibus destinat sacrificandos: per dies uiginti immolandos circumcidunt, transeuntes per uicos oppidani suppliciter salutant, ueluti inter cœlites propediem annumerandos. Acri alia pietate Z emes uenerantur, suum proprium sanguinem offerunt, è lingua, hic è labiis, ille ex auribus, aliqui à pectore uel femore, aut cruribus, multi acutis nouaculis uulneratim emungunt sanguinem, quem manu receptum roratim proiectum cœlum uersus, per templi pauimenta conspergunt, ita placatos reddi deos arbitrantur. A uilla Ricca, id est, noua colonia, distat ab oriente miliaria nouem, oppidum domorum quindecim milium, ueteri incolarum nomine Cempoal, nouo Sibylla: regulum reperiunt clausos habentem immolandos seruos quinque: abductos regulus supplex repetiuit, inquiens, perniciem mihi regnóque huic meo uniuerso astruitis, si seruos immolandos mihi auferetis. Irati nostri Z emes sata omnia à gurgulionibus corrodi, uel grandinibus deturbari, aut siccitate consumi, uel torrentibus imbribus uastari permittẽt cessantibus sacrificiis. Ne desperati desciscerent Cempoalani, minus malum elegerunt, in præsentia rati non esse tempus eis inuitis prohibere, quin ueteres ritus exerceant, seruos restituerunt. Licet illis sacerdotes gloriam æternam, & perpetuas delicias polliceantur, deorúmque familiaritatem post huius seculiprocellosos dies: mœsti tamen hæc promissa auscultabant, maluissentque liberari quàm

Digitized by Google

Quines. cædi. Sacerdotes Quines appellant, singulari numero Quin, cœlibes uiuunt & incorrupti. Cum timore reuerenti sacerdotes uenerantur: hostium & in bello captorum ossa carnibus exesis in fasciculos ligata, ad Zemium pedes suspendunt ueluti uictoriæ trophæa, uictorum titulis superpositis. Notandum aliud, Referunt, anniculos iam pueros puellásque cum piis ceremoniis, sacerdotes in templis aqua in crucem cum urceolo capiti superiniecta baptizare uidentur, uerba non percipiunt, actus & murmura licet animaduertere: neque illi, uti Mahumetici aut Iudæi, putant eorum templa uiolari, si alienigenæ legis quisquam eorum sacris interfit. De libris, templis, ac sacrorum ritibus satis dictum putamus, ad alia regi allata munera deueniamus. Duas attulerunt molas, uti trusatiles, unam auream, argenteam alteram, solidas, tenues tamen: circunferentia ferè pari spitanarum octo & uiginti ponderis Castellanorum, est aurea trium miliũ octingẽtorum. Diximus castellanum esse monetam auream quæ ducatum triente superat, Eius centrum occupat ueluti regis in throno sedenti cubitalis imago dimidia, ad genu usque uestita, Genii similis, eo uultu quo nocturnos lemures pictores nostri pingere sunt soliti, campus ramis, floribus effigiatus: eadem est argenteæ facies. Ferè idem pondus utrumque metallum purum. Aurea etiã grana rudia, non cõflata, in argumentum auri natiui, uti ciceres aut lentes attulerunt. Torques quoque aureos duos, quorum alter cõstat catenulis octo quibus inserti sunt rubri lapilli, non pyropi tamen, duo & triginta supra ducentum: uirides autem tres & octoginta supra centum, non smaragdi tamen. Eiusdem sunt existimationis illi, qua hi apud nostros nobiles. Ab eius torquis fimbria tintinnabula pendẽt aurea septem & uiginti, figuris quatuor gemmeis auro ligatis intersecta. Dependẽt à singulis aurei perpendiculi. Torquis alter est quatuor catenularum aurearum, per gyros rubris ornatarum lapillis centum duobus, uiridibus autem centum septuaginta duobus, sex & uiginti aureorum tintinnabulorum elegãter comptorum. In ipsius torquis medio decem sunt insertæ magnæ gemmæ auro circunligatæ: à quibus centum perpendiculi suspensi egregie laborati. Coriaceos cothurnos diuersorum colorũ afferunt, forte duodecim, hos auro, argento illos, gemmis alios fultos, coloribus tum glaucis, tum uiridibus, à singulis tintinnabula pendent aurea. Tiaras mitras, uariis gemmis insutas, glaucis sapphyros æmulantibus refertas portant. De cristis, zonis, & fabellis plumeis quid referre queam non sentio. Siquid unquam honoris humana ingenia in huiusmodi artibus sunt adepta, principatum iure merito ista consequentur. Aurum gemmásque non admiror quidem: qua industria, quóue studio superet opus, materiam stupeo: mille figuras, & facies mille perspexi, quas scribere nequeo. Quid oculos hominum sua pulchritudine æque possit allicere, meo iudicio uidi nunquam. Notarum nobis uoluerum sunt pennæ lucidissimæ, uti pauonum aut phasianorum caudas uisas admirarẽtur: ita & nos illorum pennas, quibus & flabella & cristas conficiunt, & elegantia ornant cuncta. Glaucos, uirides, flauósque ac rubros, ac candidos, suffuscos etiam colores pennis ineſſe natiuos inspeximus: auro cuncta illa instrumẽta confingunt. Galeas attulere duas gemmis glaucis coopertas: unam tintinnabulis aureis fimbriatam, & aureis pluribus laminis, duobus aureis calculis tintinnabula

sustinen-

ſuſtinentibus: altera gemmis eiſdem, ſed quinque ac uiginti fimbriata eſt tintinnabulis aureis, criſtata uiridi uolucre conum occupante, cuius pedes, roſtrum, & oculi, aurea. Singula uero tintinnabula ſinguli ſuſtinẽt aurei calculi fuſcinas quatuor tridentes pennatas uariis coloribus intextas, quarum dentes ſunt gemmei, filis aureis colligati. Eodem ordine ſceptrum ingens gemmatum cum duobus aureis tintinnabulis. Aureum etiam brachiale, calceos ex corio ceruino, aureo filo conſutos, ſolea candida ſubiecta: ex lucido lapillo ſemiglauco, unà & candido circumſeptum auro ſpeculum, ſphingem, forte lapidem diaphonium auro circumligatum: magni lacerti caput, & cochleas ingentes duas, anates aureas duas, & uariarum uolucrum ſpecies aureas. Quatuor & piſces cephalos aureos: & ex aurichalco uirgam: pennis miris modis inſuta omnia. Portarunt bellicas peltas, & ancylia. Scuta quatuor & uiginti aurea, & argentea quinque. Mitram plumis uariis contextam, in cuius fronte media lamina inſculpta eſt aurea, effigiata Zemi idolo. Eiguram quatuor aliæ ſepiunt in modum crucis aureæ laminæ, uariorum animalium, leonum puta, tygrium, & luporum capita, uirgis & tabellis formata animalia, ipſorum coriis ſuperinſutis, aurichalceis tintinnabulis ornata, & diuerſorum animalium coriis integra, & egregie confecta. Lodices uarias goſſapinas, candido, nigro & flauo coloribus intextas, duas auro & gemmis dites, tréſque alias pennis & goſſapino intextas ſcacorum ludo: quod argumentum eſt & ſcacorum fritillos habere eos in uſu. Aliam à fronte nigro, candido, rubróque coloribus intrinſecus raſam ſine uarietate. Aliam eodem modo intextam, aliorum colorum, rota nigra medium tenente, radiata pennis lucentibus intermixtis: candidas & alias lodices duas, periſtromata, aulæa, & ſagulum patrio more uiri geſtamen, & textas interiores, & capitis uelamina uaria tenuiſſima, & pleraque alia pulchra uiſu magis quàm pretioſa, quæ arbitror iam plurimorum lectorum ingeniis, quod harum rerum cognitio parum ſit frugifera, tædioſa potius fore, quàm delectabilia narratu. Prætermitto & innumeras nauigantium particulas, de laboribus, egeſtate, & periculis, & de monſtris, & aduerſis multis, quibus interdum non abſque uitæ diſcrimine exerciti fuerunt, quæ in ſuis annotationibus quiſq; ediſſerit, in noſtróque regio rerum Indicarum ſenatu leguntur, ex uariis & multis eorum indicibus & priuatis literis hæc pauca collegi. Munerum tamen latores & Ferdinandus Corteſius, claſſis ipſius præfectus, & condendæ Coloniæ nouæ in extremis terris auctor, à regio Indico ſenatu contra rectum iuſtúmque feciſſe iudicantur, qui inconſulto Cubæ gubernatore, qui eos auctoritate regia miſerat, prouinciam ſuſceperint ab eius mandato alienam, quíque uenerint, licet ad regem, ſe inſalutato. Per procuratorem fugitiuos latrones, & læſæ maieſtatis reos Cubæ gubernator appellat, ac in ius uocat. Illi autem ſe maius multo præſtitiſſe regi obſequium, ueniſſéque ad maius tribunal arguunt. Petit capite puniantur gubernator. Petunt magiſtratus iſti, & ſumptorum tot laborum & periculorum præmium. Præmium & mulcta differtur: ut pars utraque audiatur, ſtatutum & ſancitũ eſt. Iam ad Darianenſes Vrabæ ſinus in putato conti nenti habitatores ueniamus. Darienẽ diximus eſſe fluuium in occidentale Vrabæ ſinus cadentem latus. In huius ripa Hiſpani coloniam, regulo Cenato ui

Digitized by Google

armorum pulso, posuerunt. Coloniæ nomen ex uoto pugnæ tempore promisso, dixere Sanctã Mariã antiquã. Ad hos diximus in calce decadum fuisse missos eo anno quo scribere desiimus, duce Petro Aria Abulensi, uiros mille ducentos, id petente Vasco Mugnoe Balboa, qui primus australe pelagus latens adhuc detexerat, & Darienensibus præerat. Appulso ad Darienem Petro Aria gubernatore cum ampla regia potestate, diximus fuisse destinatos per diuersa cum uariis peditum turmis diuersos centuriones. Breuibus absoluam, quia horrida omnia, suauia nulla: ex quo nostræ decades desierunt, nil aliud actum est, nisi perimere ac perimi, trucidare ac trucidari. Ad uoluntatem creauerat rex Vascum: nequiuit diu ferre Petri Ariæ imperium: dissiderunt animis: confuderunt omnia: intercessit episcopus Ioannes Caicedus Franciscanæ religionis pulpitarius. Vasco promisit filiam in uxorem Petrus Aries. Ars inter rerum duces, qua conueniant, nulla reperitur, Dissident multo acrius, & res ad talem casum deducta est, ut occasionem nactus in Vascum Petrus Aries, processu per prætores urbanos formato, iugulari Vascum mandauerit, & unà primarios quinque alios: inquiens Vascum sociósque defectioni studuisse in mari australi, ubi classiculam nauigiorum quatuor Vascus ipse construxerat, ad australia putati continentis littora inuestiganda, dixisse ait Vascum cõmilitonibus trecentis, quos secum habebat: En quid uiri tot laborum & periculorum mecum participes, alieno semper subiecti imperio erimus? Quis ferre possit iam huius gubernatoris insolentiam? litora hæc sequamur quò sors dederit & inter tot Elysias prouincias tam uastæ telluris unam eligamus, in qua nobis ipsis quod uitæ superest, liberi iam tandem uiuere possimus. Quis hominum nos reperire poterit, aut repertis uim inferre? Res ad gubernatorem delata est: Vascum ab Austro accersit Petrus Aries paret dicto Vascus: in catenas coniicitur: negat Vascus tale consilium cogitasse: testes quæruntur malefactorum quæ patrauerat: ab initio dicta colliguntur: morte dignus censetur, perimitur. Ita laboribus & periculis, quæ subiuit innumera miser Vascus, quando maiores se titulos adepturum sperabat, finem imposuit. Classiculam Petrus Aries ipse, uxore in Dariene relicta, conscendit, scrutaturus litora, nondum an redierit intelligimus, neque ipsi deest fortuna. Iam alius est designatus gubernator, dictus Lupus Sosa, ex fortunatis insulis, ubi extitit diu prorex, reuocatur ab Dariene, quid stomachi sit habiturus si redierit Petrus Aries, boni iudicent, nil unquã gloria dignum sub eo actum est, nimium remissus ab initio fuisse hinc arguitur, hinc illinc autem nimis indulgẽs, & parum seuerus in corrigendis erroribus. De hoc satis. Omissa quædam repetamus de flumine ingenti Dabaida profundissimo, quem nostri ob latitudinem ac magnitudinem eius immensam Grandem uocitarunt, qui labitur in ultimum Vrabæ sinus angulum, per portas uti Nilus in AEgyptium mare) septem. Cuius copiosam descriptionem reperies in decadibus nostris. Quod eius montana sint auro ditissima, ex accolarum quos super iis rebus accurate interrogauimus, relatu dixi. Dabaidæ arcana scrutaturi Vascus & prætores alii compositis agminibus aduerso flumine cum nauibus diuersarum specierum, quater conscenderunt, quadraginta milia passuum primo, mox quinquaginta, demum octuaginta, ex transuerso aliàs. O ingẽs facinus, ò nostram detestandam ignauiam, gens nuda uestitam, inermis armatã in omni ferè conflictu

profligauit

Digitized by Google

profligauit ſemper, trucidauit ad unum, aliquando uulneribus confecit omnes. Sagittis bella gerẽtes uenenatis hoſtem laceſſentem impetunt: & quà uiſu hoſtiũ carnes aſſequuntur detectas, ictum figunt certiſſimũ. Habent & iacula, quæ pugnæ tempore tam crebra iaculantur eminus, ut more nubis ſolem hoſtibus eripiant. Habent & ligneos durefactos enſes latos, quibus cominus certãt ferociter, ſi ad manus deueniatur, & Vaſcum ipſum multis uulneribus confecerunt aliquando. Ita flumen Debaida propulſantium accolarum rabie inexploratum relinquitur. Reſtat ut de Hiſpaniola reliquarum inſularũ genitrice ac ceu primaria earum, de quibus narrare inſtituimus, pauca dicamus. Reſarcitus eſt in ea ſenatus, quinque ſunt additi iudices, qui uniuerſis illis tractibus leges præbeãt. Sed propediem in ea colligere aurum, licet ſit auro prægnans, deſinent, quia foſſores deerunt: ad exiguum miſeri accolæ redacti ſunt numerum, quorum opera, auro legendo uſi ſunt. Abſumpti ſunt ab initio bellis acribus, fame multo plures: quo anno radicem, qua panem nobilium conficiebant, eruerunt, & à maiicio grano ſeminando pane populari abſtinuerunt: reliquos uarii morbi, ignoti hactenus, anno milleſimo quingenteſimo decimo octauo, qui tanquã morboſas pecudes contagioſo halitu eos inuaſerant, & unà, ne mentiamur, auri cupiditas: in quo effodiendo, cribrando ac legendo miſeros poſt iacta ſemina, ocioſis ludis ac tripudiis, & piſcationi, aut parui cuniculi uenationi aſſuetos inhumane nimis exagitarunt. Iam per regium uniuerſum ſenatum ſancitum eſt, ut liberi reducantur in populos & agriculturæ generationíque indulgeant. Serui autẽ & aliunde empti, ad id aurifodinarum opificium trahantur. De auri mortifera fame ſatis dictum. Auditu eſt mirandum, quantũ in hac inſula coaleſcant omnia. Octo & uiginti in ea ſunt torcularia erecta, quibus magna ſaccari copia extorquetur. Saccareas aiunt cannas altiores craſſioréſq; in hac inſula creari quàm alibi uſquã reperiantur, ad craſſitudinem lacertalem aiunt & uirilis ſtaturæ, ac ſemis altitudinẽ nutriri & quod maius, Valentiæ Hiſpanæ, ubi ingens ſaccari copia quotannis elicitur, ubicunq; ſaccareis cannis inuigilatur, quinq; uel ſex, aut quando copioſius, ſeptẽ phialas cannas quæq; radix parturit: in Hiſpaniola uiginti aut triginta interdum. Quadrupedum eſt in ea copia immenſa. Auri rabida ſitis à cultura Hiſpanos hactenus diuertit. Triticum augetur in immenſum, ut centeſimum aliquando reddidiſſe dicatur: ubi cura ſit, in collibus aut montanis iugis, ad Boream præcipue uerſis, tritico ſerendo intendere. Coaleſcunt & uites in eiſdem partibus. De arboribus uero caſſiam fiſtulam gignentibus, ex inſulis putato continenti uicinis aſportatis (de quibus mẽtionem fecimus in decadum libellis) quid dicemus? Tanta eſt iam copia, ut poſt paucos annos libram ſimus unciæ loco à pharmacopolis habituri. De ſyluis coccineis, déque reliquis huius beatæ inſulæ prærogatiuis, & naturæ in illam porrecta beneficentia, ſatis multa in decadibus. Placuit tamen pleraque repetere, quia à grandium negotiorum mole arbitror ab huiuſcemodi rerum recordationem multorum lectorum ingenia diuertiſſe: nec labia detorqueant, quæ ſunt ſapida, modo materia pretioſa pretioſis ueſtibus induatur.

Hiſpaniola

Saccari copia.

Digitized by Google

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM Federicum ſacroſanctæ militiæ ordinis diuæ uirginis Teutonicorum protomagiſtrum, Saxoniæ ducem, Thuringiæ Lantgrauium, ac Marchionem miſniæ, Eraſmi Stellæ Libonothani in antiquitates Boruſſiæ præfatio.

ETSI VEREOR Federice princeps, res Boruſſicas altius & à prima origine repetiturus, antiquitatem in his quæ uſque eò latuit, ueluti ex cauea in ſcenam theatrúmque producturus, multorum riſus, ronchos & cachinnos, demúmque exploſionem magis quàm applauſum legentis turbæ me incurſurum, tum quod id ſecum ferat antiquitas, ceu Ariſtoteles in problematis perhibet, ut res anilibus fabulis ſimillimas narrare uideatur, tum quod res Boruſſiæ diuturna barbariæ, ſine ullis literarum monumentis quaſi perpetuis tenebris mancipatæ, & in ipſo lethæo demerſæ penè obriguiſſe extimantur, adeóque concretæ, ut etiam phœbeo calore agitatæ uix incaleſcere poſſint, quo iterum lucem ſolémque admittant. Verum dum hi blaterones tuam celſitudinem iſtius ludi agonothetam in orcheſtra conſpexerint, ſub cuius umbraculis me in hanc ſcenam prodiiſſe pernoſcant, forte ne lingulaces infreníque ore à te ſapientiſſimo principe iudicentur, maledictis temperabunt, ſimul & naſum continebunt. Quod ſi nec reueriti tuam maieſtatem, effrenatáque lingua uerbis non æquis defluant, malignitatis quoque aculeos haud recondere uelint, imò blaterare malint, nihil eſt quo perhorreſcere oppidò poſſim, ut cœptam ſcenam interturbem. Ronchiſent hi naſutuli, obſtrepant, clament, arguant, criminentur, exibilent denique, dummodo tibi plauſibilis, lepida ac iucunda noſtra actitatio uiſa fuerit. Antigonidas olim muſicæ artis peritiſſimus, cum diſcipulo in arte probe inſtituto, populo tamen non admodum grato, in ſcenam progreſſus cunctis audientibus dixiſſe fertur, Mihi cane & Muſis: quia uidelicet ars bene cœpta, quanquam populi lenocinio deſtituatur, iuſta tamen comprobatione non exuitur. Sed ut tandem his reſpondeam, qui longe petitas hiſtorias calumniantur, ceu minus fidei illis inſit: cæcutientibus id forſan euenit & noctuinis oculis, ſed penes clare cernentes plus dignitatis antiquitati ineſſe, nemo ſanæ mentis ambigit. Ne quoque res Boruſſicas ceu ſempiternis tenebris obnoxias, & minime ad ſolem lucémque ex caliginoſo uetuſtatis receſſu redituras, poſſint argumentari, meminerint ſaltem quæ de Hercule feruntur, qui Cerberum tricipitem ab inferis, ſolémque hunc noſtrum ac calorem ferre coegiſſe dicitur, Threicium & uatem raptam ſibi Eurydicen ex tartareis ſedibus diuina ſua ſuauiloquentia eduxiſſe. Ob id nec inficias eant locutulei, res Boruſſicas quantumcunque umbra uetuſtatis contectas ac rubigine obductas, imò in abditiſſimos receſſus actas, curioſa indagatione nõ poſſe nõ reſtitui, ex noctíſq; caliganti nebula eximi, ac clari tate dei illuſtrari ornaríq;: cum hæc ipſa indagatio, puta induſtria, unica ab omnibus eſſe aſſeritur, cui nihil occluſum nihil inacceſſum relictũ ſit. Hæc res quomodolibet obſtruſas, & in penetralibus reconditas elicit, exprimit & promit. Hæc cœlũ petit, & ſubterranea regna ſubintrat, maria ſcrutatur, oculis ſubiicit, quicquid uſquam latet ſepultúmque eſt. Illa ipſa Homerum cæcum plus Argo mille

Induſtriæ uis

mille oculos habente uidere dedit. Hæc Zeusim Helenam nunquam à se uisam tanta uenustate depingere docuit, ut eius forma digna iudicaretur, propter quam tantum laboris subiisset Græcia, & alta Pergama ruerent. Hæc Phidiam statuarium dignissimum, simulacrum Iouis exprimentem eò usque euexit, ut diuinitatis effigiem è cœlo mutuatus diceretur. Hæc eadem fores antiquitatum Borussiæ uectibus è cardine semotis, ut paterent effecit, extráque latebras quicquid de his obuallatum fuerat produxit. Hac adminiculatrice eximo lethæi fluminis cœno hæ ipsæ conquisitæ erutæque sunt, & utcunque à sordibus detersæ, sese ceu postliminio reuersæ, tuis luminibus conspectuique illustrissime princeps, primum ostentantes, te ut felicem moderatorem suum salutant, ut patrem patriæ uenerantur: & quicquid usquam in secundiorem sortẽ, faciémque splendidiorem commutatum, ceu fermè singula aspexerint, id totum tibi sacróque sanctæ militiæ, cuius tu magister, imò dictator perpetuus extas, tribuunt. Quod si sunt qui te circunstant, & has ineffigiatas rudésq; Borussiæ imagines toruis luminibus respexerint, abigendásque duxerint, quod sine cultu ornatiori, & penè inuestes in hunc augustissimum concessum productæ sunt, his respondsum sit: Fœminam probam pigmenta fucúmque non decere, nec orationẽ fidem habituram unguenta usqueadeo redolere. Logographis id tribuimus, ut quodcunque suauius quàm uerius narrent. Nos in his commentariolis sine fraude, omni apparatu orationis sepósito. Borussiæ antiquitates exposuimus: ut si qui futuri sint, cultiori sermone res Borussicas describere uolentes, hinc sumere possint, quod ornatum iri tantopere uelint. Nuda nanque hæc oratio facile quem quis imponet cultum perferet. Vt autem fidem sine scoria habituri sint hi nostri commentarioli uetustate & carie oppleti, ipsos ex præclarissimis rerum scriptoribus elucubratos esse fidem facio, Plinio scilicet, Solino, Põponio Mela, Cornelio Tacito, Strabone, Ptolemæo: ex neotericis Gordano, qui primus res Gothorũ literis mandauit, nostro Alberto Magno, qui has inuisit & peragrauit, Othone Freisingensi episcopo, qui quinque Imperatorum Romanorũ res gestas luculenter scripsit, Helmodo Lubecensi presbytero, qui res Sclauorum haud inelegantèr prosequutus est, Borussicásque simul attigit, Blondo Foroliuiensi, AEnea Syluio, & præter hos quicquid annales Borussiæ usquam uetustatis habuere, pleraque etiam per acceptionem. Nam apud Valerium Maximum locus est, quo res suo seculo cognitas, & absque literarum monumentis conseruatas manare ad posteros indicantur, sola scilicet traditione patrum. Id genus disciplinæ Hebræis etiam usitatissimum est. Huiuscemodi innixus fulcimentis, commentariolos nostros non temere edi posse arbitratus. Ne autẽ manus nostras excedentes absque patrocinio uagabundi errent, ipsos nomini tuo illustrissimo dedicandos duxi, tum quod neminẽ magis rerũ Borussiæ cognitio deceat, quàm Borussiæ principem, tum quod pari tutela hac nostra ætate ac prisca Borussia fruatur. Cum igitur princeps illustrissime simul & in uictissime à curis publicis feriatus fueris, frequenti quoque ueterũ, quibus inhias, lectitatione satiatus magis quàm lassatus, etiã domestica peculiariáq; inuisas legásq;: subinde agnosces in his Borussiæ præter ueteres eius limites, uarios ipsius cultores: crebro enim illinc magratum est, aliquorũ maiore numero cogente, moréque uetustiores: quos si adpræ-

Digitized by Google

sentes accommodabis, non obscure lucebit quanta sunt quæ sacrosancta militia Teutonicorum in Borussia egerit. Optimo enim iure gloriari poteris, eam quam patres regionem barbaram, incultam, asperam, idololatrã, fœdam, ac rerum omnium inopem acceperant, illam ipsam splendidam, cultam, ciuilem, opulentã, humanam, & quod maximum est, Christianam reddiderunt & reliquerunt. O felix nimium Borussia, si sua norit bona illo principatu. Facile demũ illustrissime princeps deprehendes, quàm iusto dei iudicio Borussia ad Germanorum redierit incolatum: cum Germaniæ & pars sit, & Germanis à rerum exordio debita, inhabitata, luculentissimorum scriptorũ testimonio. Cur, me iudice, indigne iterum à quibuscunque aliis gentibus inhabitatur administratúrue? Ego autem hanc scribendi prouinciam non tam mea sponte quàm iussu uenerandi antistitis Iacobi Pomesamiẽsis, à nullo antea tentatã accepi, ut meo Marte aduersus quoscunque aliter de Borussiæ finibus & populo sentientibus, ceu pro aris & focis dimicaturus sim, ultima potius perpeti certus, quàm ignauiter cessurus. Te igitur principem inuictissimum, & ad arma progenitum, pro tua uirtute rogo, ne desistas auxilia ferre tam pio ac iusto bello, ut iunctis uiribus omnem colluuiem barbarorum ex his tuis finibus eliminemus. Nullum enim apud me dubium uertitur, si tuo Marte agendum erit, facile hanc oram ex manibus iniuste occupantium uindicabimus. Quod breui futurum, modo fata sinant, tuæ auitæque uirtutes, ac genitoris tui præclara facinora admonent. Nunc ad institutum pergamus.

ERASMI STELLAE LIBONOTANI DE BORVSSIAE ANTIQVITATIBVS LIB. I.

Borussiæ situs

BORVSSIA ultimæ Germaniæ ora, à Vistula amne, quem ad occidentem terminum habet, incipiens, sinúsque Baltici maris, qui septentrionale latus eius ambiunt, percurrens, orientalem solem ab Alanis excipiens montibus Hamaxobiis australe latus eius obtegentibus, à quibus continuis syluarum iugis disterminatur. Fuit hæc terra diuersis habitata cultoribus. Nam

Hulmigeri

ut Gordianus Gothus scribit, nuper Hulmigeri Germani eam tenuere, à quibus aliquandiu Hulmigeria dicta, hodiéque ea pars quæ Vistulæ accolit Culmigeria pro Hulmigeria uocitatur. Sed hi per Gothos quam primum ex Scandania in continẽtem descendissent, inde pulsi eam, ut is ait, occupauere. Ptolemæus autem uetustiores incolas recensens, Gothones, Venedos, Stagnanos, & Sargatios Sudinósque his locis insedisse scribit, quibus Gelidanos simúlque Gillones, Vacinos & Charinos, quos ipse Charionas nominat, addit, finésque ad Hamaxobios usque protendisse indicat. Ad Vistulam uero pauciores sedisse commonstrat: nam Finnos cum Venedis & Sulones duntaxat hanc oram habitasse ait. Hos autem populos nullo alio quodam communi nomine dignatur: forte quia non unus populus, nec in unum concessit nomen. Verum Cornelius Tacitus diligentius hæc loca conquirens, ipsa Germaniæ prorsus asscribit: quanquam promiscue

Digitized by Google

miſcuẽ Sarmatis Germaníſque populis habitata aſſeueret. Venedos enim Germanis cõnumerandos cenſet, quod & domos fingunt & ſcuta geſtant, peditũ uſu ac pernicitate gaudent. Quæ omnia, diuerſa Sarmatis extitere, in plauſtris ſolũmodo ac equis uiuentibus: quanquã & ipſi ex Sarmatarum moribus traxerant, quod uicinos latrocinio infeſtarẽt. Quicquid enim inter Peucinos, quos quidam Baſternas dixere, ſyluarũ ac montiũ erigitur, latrocinio pererrauere. Erant autẽ Peucini & Baſternæ, ut Plinius teſtatur, cõtermini Dacis, ſermone, cultu, ſede ac domicilio Germanos referentes, multa tamẽ fœditate Sarmatarum contacti: nã & cõnubiis promiſcuis utebantur, & proceres eorũ pari ſorde ac plebs torpebat. In dubiũ Tacitus uertit. Sarmatíne an Germanis aſcribantur: uerũ hæc loca hodie Poloniæ aſcribuntur. Plinius tamẽ ipſos Germanis cõnumerat: cui & Varini & Gothones Germani ſunt, ex Vindelicorũ genere. Vltimo autem regionẽ Boruſſii intrauerunt, populi qui Ptholemæo teſte ad Riphæos mõtes, ubi in ſeptentrionem fuſius excurrũt, nec longe quà Tanais ex eis erumpit, ſedes habuere, qui infelicitate ſua conciti (perpetuis nanque niuibus algoribúſque illic terra riget, ad omnéque naturæ miniſteriũ damnata eſt) ad nouas ſedes capeſſendas patriã egreſſi in hæc loca delapſi ſunt: quæ tũ ſoli fertilitate, tum paſcuorũ lacuúmque amœnitate ipſis cum primũ placuere, necnon ultra progreſſi ſunt, hic ſedes unanimi conſenſu ſibi deſumentes, útque ſibi ac poſteris perpetuò eſſent duraturæ, terram uocabulo gentilio Boruſſiam appellauere, quæ uſque hodie unius literæ ſuppreſſione Bruſſia uulgo dicitur. Hæc eſt uera huius gentis origo. Et cæterũ quicquid dicitur, perinde ac anilem fabulam habendum eſſe cenſeo. Facit iſtius rei fidem permaximam, quod uſque hodie populi ad Riphæos habitantes eodem paríq; ſermone quo hi utuntur. Boruſſii uero ſedibus formatis, terram cultoribus uacuam (Gothi enim populariter eam exceſſere) nullo repugnante facile occupauerunt, citra eam portionẽ quæ ad Viſtulam eſt. Hæc adhuc à pauciſſimis Germanis tenebatur. Propagantes igitur ſeſe à Chrono flumine uſque in contingẽtiam Hulmigerorum: quæ nuncupatio poſt pulſos per Gothos ueteres colonos è medio oræ huic regioni accommodari cœperat, nomine ſuo breui cæterorum hic habitantium nomina obfuſcauere: quod forte euenit, quia Boruſſii conterminis gentibus, puta Germanis, notiores extitere, uel quod multitudine ſuorum ampláque ac ſpatioſa oræ occupatione, ipſos etiam indigenas ſuperarunt. Terrarum nanque limites pro nutu potentiorum ſæpenumero nomina ſortiuntur: durátque hodie ea nũcupatio, quod qui ex Germanis uel Viſtulam, uel illic maris tractum accolunt, Boruſſii uocentur, qui tamen cum illiſipſis præter cœlum commune habeant nihil, iuſtiúſque Boruſſienſes nuncupandi forent. Terram hanc Boruſſii undiquaque fœcundam longe latéque incolentes, ipſam tamen minime excoluere, uel ob ignorationem rei ruſticæ, uel ne bonitate ſoli deprehenſa, & ipſi finitimorum metui obnoxii fierent, indéque eliminarentur, uel quod uictum è terræ naſcẽtibus nondum nouere: carnibus nanq; ferinis, & quidem crudis pro cibo, lactéque pro potu ueſcebantur: quandoque etiã ſanguine equíno mixto, & eo uſque ad ebrietatem. Domos non fingebant, ſed ſpecubus & arborum ſubere (unde etiam Subaria dicta comperitur) ab imbribus & algoribus ſeſe hac infantes protexere. Nulla eis ſacra aliquandiu fuere: tandem in

Peucini Baſternæ.

Boruſſia.

Digitized by Google

eam deducti insaniam, ut serpentes feráſque & arbores religioſe colerent, ceu-
Anarchia. de his in subsequentibus dicemus. Non leges, non magistratus nouere: tantũ cuique licuit, quantum audebat: nihil à feris uita illorum distabat. Erga tamẽ naufragos, & maris tempestate iactatos, humaniores & illis ipsis undequaque auxilio fuere: in reliquis mira fœditas ac fœda paupertas: nam eis nec arma, nec ferrum fuerant. Si quando ad prælia inter se concurrerẽt, fudibus præustis & perticis utebantur, Non autem multi effluxere anni, cum Germani Hulmigeriam incolentes resumptis uiribus (nam per Gothos multum attriti fuerant) accitúsque trans Vistulam sociis, qui amne lintribus transmisso eis consedentes, & iunctis uiribus contra Borussios bella parant: penitiora quoque regionis ingressi, quotquot Borussiorum offenderant aut in seruitutem acceperant, aut retrocedere, coegerant, breuíque sese suósque à metu barbarorum asseruere, Borussii uero quo à Germanis finitimis tutiores forent, se cum Sudinis, qui ultra Chroni fluSudini enta sedes habent, eiúsq; regionis aborigines credũtur, societatem iniere qui tum
Chronus flu. uirtute & potentia plurimum pollebant. Est autem Chronus, fluuius qui hodie Pergulus dicitur, quem in finibus Borussiæ ortum brumalẽ uersus, multi lacus eodem fermè loco se mutuo influentes efficiunt, qui Borussios à Samiis primum, ut Strabonis nomine utar, deinde à Sudinis disterminat, populis etiam Ro. armis tentatis magis quàm uictis. A Druso enim Germanico, testante Plinio, classibus oppugnati sunt: qui primus Ro. ducum septentrionalem oceanum ingressus est, & post eum, Domitianũ Cæsarem in expeditione quã contra Sarmatas, quod legionem cum legato necarant, instituit, ob succinum quod abundantius barbari illic inter maris eiectitia, soli omnium gentium excepere, bello petiti sunt, sed se magna eius rei propter quam peti se senserant copia, succini: scilicet, redimentes, illaesiti remansere. Sed hic de succino obiter dicamus: abun-
Succini descriptio. dat enim eo hæc ora, quæ quasi peninsula est ob sinuosos flexus maris, terrámq; spatiose in freta excurrẽtem, in quam ui tempestatũ idipsum aduehitur: id olim à Germanis Glessum dictum est, ut eruditi scriptũ reliquere. Inde Glessaria regio ipsa à Ro. milia nuncupata, & ab aliis Subaria à subere, cum patrio nomine Sudinia uocetur: ab eruditis uero Austrasia. Succinum etiam sualternicum Scythico uocabulo barbari appellant. Vbiuis autem loci succinũ gignatur, scriptores non conueniunt. Præter enim ea quæ fabulose de ipso in Phaethontis fabula prodita sunt, Pitheas Gothonibus Germaniæ gentis accolis æstuariũ Mentonomon nomine esse ait, ab oceano stadiorum sex milium: ab hoc diei nauigatione insulã abesse Abalum, ex illa uernis fluctibus succinum aduehi, & esse cõcreti maris purgamentum: incolásque pro lignis eo uti dicit, proximúsque Teuthonis uendere: huic & Timæus assentit: sed insulam Basiliam uocauit. Nitias autem solis radiorum succum este uoluit, hósque circa occasum, ut ipse credit, uehemẽtiores in terram actos, sudorem pinguem in eam partem oceani relinquere: deinde æstuante mari in Germaniæ littora eiici. Mithridates in Germaniæ littoribus insulam esse asserit, uocaríq; eam Cedron, cedri genere syluosam inde & in petras defluere. Cornelius Tacitus Effluorum gentẽ, qui dextro Suionici maris alluuntur, núncque Lissom uulgo nominantur, ipsum legere inter uada, ac cætera maris eiectitia ipso littore asserit, quod & hodie fieri cernimus.

Quidam

Digitized by Google

Quidam noſtri temporis experti, ipſum è limo quorundam montium ſole excaleſcente fluitare exiſtimant, in herbidóque ſolo atque algido, quod his montibus ſubeſt, indurari: oceano illic efferueſcente inde rapi, in proximáque littora expelli. Indiciũ iſtius eſſe, quod ipſum aliquando ex ſolido eruitur, quod & ipſi uidimus: quanquam cerea molitie, & penè lentum ſit, ob idipſum mari denuo immergunt, cuius rigore lapideſcit. Hanc uero opinionem neque omnino adſtruere, neque refellere in animo eſt. Quod autem hos montes nominatim non edunt, mihi ſuſpicionem incertitudinis facit. Plinius uero naturæ fidiſſimus interpres, Germanicis Cæſaris claſſibus bellum, ut dictum eſt, in ſeptentrionali oceano, gerentis experiẽtia innixus, tradit ſuccinum gigni in inſulis ſeptentrionalis oceani, ipſúmque naſci defluente medulla ex pinei generis arboribus (ceu enim reſina in ceraſis, ita & in pinis humoris abundantia erumpit) denſaríque rigore maris, eo intumeſcente ex inſulis rapi, certóque littore expelli: ita inuolutum herbis, ut ex his pendere uideatur, ſalo expui: ſuccum uero arboris eſſe, ipſúmque primum liquidum diſtillare, argumento ſunt quædam intus lucentia, ut formicæ, aut apes, etiam lacertæ, cæteráque id genus, quæ adhæſiſſe muſteo non eſt dubium, indureſcente uero humore incluſas remanere. Pineæ autem arboris indicium eſt pineus in attritu odor, & quod accenſum tædæ modo fragrat. Rude eſt informéque ac glebæ ſimillimum, dum ex aquis excipitur, corticibus ac aliis rebus ſibi inhærẽtibus: ob id diu incognitum barbaris, inter maris quiſquilias iacebat. Germani idipſum primum nouiſſe traduntur, in Pannoniámq; ad Carnuntum oppidum aduexiſſe: inde Veneti ipſum accipientes, primum rei famam fecere, mox proximi Pannoniæ circa Adriaticum mare Tranſpadaníque, quorum agreſtes fœminæ monilium uice, & decoris gratia ſuccinum geſtauere. Hinc natam fabulam de Pado omnibus notam credimus. Eius eſſe genera quamplurima conſtat: candida, ſed odoris præſtantiſſimi ſunt, quibus diu minus pretium erat: hac uero tempeſtate & fulua & cerea mercede præſtant: ex fuluis etiã tranſlucẽtibus amplior erat auctoritas, præterquam ſi nimio ardore flagrent: imaginem enim igneam non ignem ineſſe placet. Summa laus Phalernis tum fuit, à uini colore dictis, molli fulgore conſpicuis: id ab aliquibus Chryſolectrum dici comperimus, quaſi coloris aurei: rapaciſſimum id eſt ignium, & ſi iuxtà fuerit celerrime ardeſcens. Sunt in quibus decocti mellis lenitas placet. Domitius Nero Romanus imperator, capillos coniugis ſuæ Poppeæ in hoc nomen adoptauerat, ipſos quodam carmine ſuccinos appellando. Ex eo tertius hic colos à matronis expeti cœpit in capillis. Dum quoq; is gladiatorum munus Popul. Roman. exhibiturus eſſet, Iuliano quodã equite Roma. id curante, ad ipſum comparandum miſſo, qui hæc littora peragrauit, uidit, ac commercia tentauit, tantámque copiam Romam inuexit, ut retia in uenatione publice edita eo nodarẽtur, armáque & librilla, totúſque ſimul diei unius apparatus è ſuccino eſſet, uiſa tunc fuit gleba tredecim librarum. Solinus tamen refert id ſuccinum à rege Germaniæ Neroni dono datum, cui ſententiæ magis accedo. Tanta fuit eius, ut eruditi ſcriptum reliquere, in deliciis taxatio, ut hominis quanuis parua effigies uiuorum hominũ uigentiúmque pretia ſuperaret. Cúmque in aliis ad luxuriam quæſitis oſtentatio & uſus placeret,

Succini prouentus.

Fuluum ſuccinum.

Succini pretium.

Digitized by Google

ceu in Corinthiis æs auro argentóque mixtum, in cælatis ars & ingenium: uniones quod capite, gemmæ quod digitis circunferuntur. In ſuccino, ut Plinius inquit, tantum deliciarum conſcientia luxuriáque expetita eſt. Eſt uſus eius multiplex in medicina: nam ab infantibus pro amuleto geſtatur: contra lymphationes & noctis metus cuicunque ætati prodeſt: urinæ difficultatibus potũ alligatúmq;, quod Chryſolectrum uocant, collo alligatum mederi febribus Calliſtratus prodidit. Tritum cum melle ac roſaceo auriũ uitiis, & ſi cum Attico teratur, oculorum caliginem remouet. Stomachi etiam uitiis uel per ſe farina eius ſumpta, uel cum maſtice ex aqua pota, quod de candidis maxime crediderim. Tonſillis quoque reſiſtere creditur, & faucium uitiis: ob id mulieres Padanæ ipſum circa colla longo ſeculo geſtauere: uario genere aquarum iuxta illos infeſtante guttura ac carnes uicinas: quod hodie Turcarum equeſtres copiæ in equis ſuis obſeruant. Neotericorum pariter experienta ad citandos partus candida operari depromit: notiſſimum id Germaniæ mulieribus. Calculos quoque ueſicæ & renum eo poto elidi euocaríque quamplurimi teſtantur. Venena peſtilentémque aerem eius nidore fugari compertum eſt. Diſtillationes quoque ſiſti, uulneratis ſi in potu ſumpſerint, prodeſt: malagmatis ob id etiam aſſumuntur. Verum & hoc notum fieri oportet. Succinum quocunque libeat colore tingi hœdorum ſeuo & anchuſæ radice: quippe etiam ipſum cõchylio infici tradunt. Quæ uero tranſlucida ſunt, ad gemmas adulterandas magnam habent uicinitatem, & maxime ad amethyſtos. Politur ſuccinum adipe ſuis lactantis incoctum. Ramenta eius oleo addito dilucidius ac diutius flagrant quàm lini medulla. Notiſſimum cuíque eſt quod attritu digitorum caloris ui accepta, attrahunt ad ſe paleas & folia arida, ut magnes ferrum. Viſum eſſe quidam retulere, quod æris etiã ferri laminas attraxerit. Ego glebam uidi cui ferrum quaſi adnatum inhæſerat, quod ui ſua forte attraxerat. Multi tentauerunt ſuccinum flexile ac ductile reddere, ſed nequicquam ceſſit, mirum, cum nimia humida & ſucculenta prodeant, uti indicauimus. Hæc tumultuarie de ſuccino, Sudinorum opibus dicta ſint, propter quas ſæpenumero ab exteris gentibus bello petiti. Senſere nanque præter Ro. arma & Saxonum Angliam occupantium oppugnationem, à quibus ſe terra & mari impigre defenſarunt. Habuere enimuero hi populi, ut de moribus eorum aliquid tranſeunter dicam, regulos ſuos, quorũ legibus obtemperabant: agróſque coluere & commercia nouere. Veſtium cultus apud eos fuit, ut mares lanea, fœminæ linea tunica uterentur, circulóque ex ære uel orichalco colla circundabant. Auribus etiam crotalia ſuſpenderunt, rem friuolam, quod tamen neque hodie deſitũ. Domos in uillarum modum extructas inhabitauere uicóſque, ac ſine muro & uallo omnia, quod forte ab externis, ipſos commercii gratia adeuntibus didicere: alioquin alienum à Sarmatis. Sed ut ad Boruſſios repedemus, ſocietatẽ cum Sudinis eos iniiſſe diximus ob Germanorum finitimorum metum. Nec à Sudinis aſpernati ſunt: uerum eorum potentia adiuti, & contra quoſuis conterminos populos tutiores facti, aliquandiu in ſua fœditate degerunt: de qua poſthac. Nunc de cæteris Boruſſiæ rebus editis proſequamur. Generat & terra hæc, feras multiiugas, eas etiam nec alibi cognitas. Præter enim urſos, apros, ceruos, quibus abundat, Vros excellenti ui & uelocitate profert, qui uaſtitate

Succini pharmaca.

Sudinorum mores.

Beſtiæ Boruſſiorum.

Vri.

Digitized by Google

uaſtitate corporis parum infra elephantum ſunt, eáque ferocitate, ut neque homini neque feræ ſi quam conſpicati fuerint, parcant. Cornutúmque id animal eſt, eius cornuum magnitudo tãta uiſa eſt, ut urnas binas unius capitis cornua, ut, Plinius teſtatur, impleuerint. Barbari ex his potant, argenteo circulo parte qua labris admouetur circunducto. Sunt enim caua & in mucronem demum concreta. Alii pila his præfixa cuſpidant, Romani in laminas ea ſecabant, ut lumen quod his includebant latius funderent, ipſiſque pro lichnuchis ac laternis uſi ſunt. Qui ſeſe uenatione eorum exercẽt, ſi plurimos interfecere, relatis in publicum cornibus, quæ teſtimonio ſunt, magnam laudem adipiſcuntur. Soliti erant antiquitus caueis ad hoc ex opera factis eos capere, captóſque iugulare, forte quòd ea tempeſtate ferro caruere: ſed eo mortis genere, feram tam inſignem poſteriores ætatis iuuenes præcipuæ uirtutis & audaciæ, interire dignum cenſentes, ob id canibus ipſos inſequi placuit, uenabulíſque cominus ac eminus petere, arboribus ſeſe robuſtioribus ſemper condentes, ne & ipſi à fera rurſus impeterentur, quæ cornibus arbori inſertis, uindictæ auida, inhæret, donec inſequentium telis ſaucia concidat: tali morte feram dignantur atrociſſimam. Fera hæc ſub mento uillos longiuſculos habet in arunci ſpeciem, cæteris tauro perſimilis exiſtit. C. Caligula Romanus imperator primus Romæ Vros in arena oſtendit, quos tum imperitum uulgus bubalos falſo credidit. Gignit hæc terra & bizontes iubatos, qui è boum ſylueſtrium genere ſunt, ſed noſtra ætate admodum infrequentes. Aiunt hos ſolipedes, maribúſque ac fœminis iuxta iubas cornua, eadem utrique forma & magnitudo, colore quoque & ſpecie haud diſſimiles tauro ſunt. Aliqui ex horum genere unicornes perhibẽtur: quod uerum ſit, nec ne, incompertum habeo. Plinius tamen Indicos boues ſylueſtres unicornes tricornéſque eſſe ſcripſit: ob id non incongruens uidetur eos & alio loco naſci, uerum eſſe alterius generis à bizonte ſuſpicandum eſt. Tale forte eſt cornu quod hodie in Archiuo protomagiſtri integrum cuſtoditur, ac Monocerotis aſſeritur cum nigrum illud ſit, hoc uero luteum conſpicitur. Sunt & in ea regione greges ferorum equorum, quos Græcia non uidit, nec Romanus, quapropter alio uocabulo nominari non poſſunt. Hi cicuribus equis omnino ſimiles extãt, præterquam quòd dorſo molliori ſunt, ob id nec uſui apti. Dicúntque ipſos nequaquam manſueſcere poſſe. Carnibus eius incolæ etiam hodie ueſcuntur, quas nõ inſuaues aſſerunt. Gignit & alces (quos falſo ſylueſtres aſinos quidam autumant, cum hos Aſia tantum ac Africa procreet) ſpecie media inter ceruinam & iumẽti, niſi quantum aurium proceritas, ipſáque ceruix diſtinguit, magnitudine inter camelum & ceruum: maribus in ſuperciliis cornua naſcuntur, quæ quotannis amittunt, latiora quàm ceruis, ramoſa tamen & per totum concreta ac ſolida: ungulæ bifidæ, coloréque ceruum imitatur, uenatorem è longinquo ſentit: animal certe ſimplex, & quod plus latebris quàm fugæ fidat. Si ui canum urgetur magis in canes ſe calce quàm cornibus tueatur, in locis paluſtribus ſeſe plurimũ condit, illic & partus edit ſuos: formidinis eius argumentum eſſe aiunt, quòd rarenter ſolitarius, in armento multum appareat. Vngulis eius comitialem morbum, & iam ſpumantem abigi creditum eſt, ſi cute attingitur. Hallucinati ſunt qui alcem nullo ſuffraginum flexu dixerunt, neq; quietis cauſa procumbentem,

Bizontes

Equiferi

Alces

Digitized by Google

uerum accliuem arbori somnum capere, quæ ad insidias à uenatore incisa feram unà affligit ac concidit. Quod & pascendo retrograditur ob superius labrum prægrande, quasi progrediendo pasci nequeat: quæ singula non de alce, sed de machlin fera, illi haud dissimili, quam Scandaniam mittere aliqui prodidere, dicta sunt. Habet & syluas incæduas, unde uis ingens lignorum & ad naualem usum & domesticum conuehitur: teretúmque arborum ad malos nauium accommodam, quæ inde in remotissimas oras deferuntur: habent & syluæ præter id suas diuitias, unde quasi spõte compendium non modicum incolis prouenit, apum scilicet ingentem multitudinem, quarum alueos ceu natiuos intra arbores ad hoc cauas cernere est: ex quibus tanta mellis & ceræ copia prouenit, ut Germaniæ Britaniæque, ac cæteris adiacentibus insulis, commode harum rerum usum suppeditet. Nec apiarii arte uel industria examina illic curant: nullis enim satorum floribus, aut herbis ipsa inuitant, nec si longius euolent reuocant: è frondibus & syluestribus floribus succum contrahunt, quo opera conficiunt sua, quæ compendii ingentis argumento sunt. Præter illa & pelles quasdam nõ ignobiles mittunt hæ syluæ, quæ uestium ambitis principum hominum subdũtur. Lectorum etiam stragula ex his consuunt, pretióque ingenti uendunt: has olim pelles ouini uelleris commutatione mercatores ab incolis receperũt. Gaynos barbari uocant ea animalia, Germani martes, è mustelarum syluestrium genere, ab aliquibus historiam naturalem commentantibus, esse scribuntur. Piscationes quoque diuersis in locis non incommodas exhibet: nam pisces omnis generis tum ex lacubus, tum ex æstuente mari illic prendunt, ceu pssittas, soleas, lingulas, rumbos, trossullas, mullos, asellos, salmones, marinos canes, & id genus alios, anguillas præter cæteros numerosiores: nec de his incolæ uescuntur, nisi quod sole aereque siccatum tostúmque sit. Sed ad alia pergamus. Hæc ad loci situm, ac terrarum prouentum, uti antiquitas possedit, tradita sint.

ERASMI STELLAE LIBANOTHANI DE ANTQVITATIBVS BORVSSIAE

LIBER SECVNDVS.

TEmpore quo Valentinianus Romanis imperauit, Alani populi septentrionales Borussiis contermini, contra Rom. imperium arma sumẽtes, post diutinas in imperii fines excursiones à Sicambris cõpressi sunt, quo bello Sicambri sibi & posteris libertatẽ pepererũt. Alani qui cædi supererant, pars per imperii terminos delapsa Hispanias usq; peruenit, ubi se Gothis illic belligerantibus iunxerant, qui tandẽ sedibus ibidem sumptis, se confusaneo duarũ gentiũ uocabulo Gothialanias appellauere, quasi Gothorũ & Alanorũ sedes. Pars uero imbecillior, quæ domi remanserat, ac cæde patrata patriã repedauerat, exuta præcipue iuuẽtutis manu, sibi nõ satis in sedibus propriis, fidẽs, cum uxoribus

Digitized by Google

uxoribus & filiis, omníque seruitiorum multitudine, ad Borussios conterminos secessit: supellectilem tum omnem secum in carris ac plaustris trahens, tum etiã pecora, quorum prouentu hæc gens plurimum uictitat: uniuersa ac sese Borussiorum fidei & tutelæ commiserant. Nec ipsi à Borussiis repulsi, quod eorum multitudine adaucti, facilius quibusuis populis resistere posse crederent, etiam tum magis Germanos formidabant, qui penitiorem Vistulæ ripam accolebant, ipsósque sæpiusculè à suis quæ possederant locis, disturbarunt. Cõcesserunt itaque Alanis cohabitandi ius, qui rursus Borussiis mulierum suarum coitus permiscuere: connubia enim nulla habuere, sed ut quisque in mulierem incidit, ea ad Venerem uti licebat: quare breui in eam multitudinem coaluere, ut quoscunque contingentes populos superarent. Ex ea tandem multitudine cœperunt inter sese angustia finium premi: utcunque enim placuerat, ac commodum quisque ratus, tantũ terræ sibi equísque desumserat: unde rixis uariis inter se dissidere cœperant, quæ plerunque cædibus transigebantur: id populum hunc agrestẽ intra se discordem, in eo concordem fecit, ut de rege sibi constituendo conuentus agere cœperint, ubi pro ruditate populi uaria undiquaque ea de re dicta agitatáque sunt. Viduutus Alanus, qui cæteris & dignitate & uigore animi præstabat (magna enim seruitiorum classe abundabat, unde etiã sibi in alienis terris auctoritatem non modicam acquisiuit) inquit, Ni ò Borussii apibus uestris hebetiores essetis, de hoc quod inter uos agitatis, dissidiũ nullum esset: has enim regem habere uidetis, cuius imperatis obtemperant, qui opera eorũ dirigit, singulas ad labores idoneos deputando, qui & inobedientes castigat, inertésque foris aluearia propelli iubet, cuius hortatu omnes in labore perdurant, operáq; sua perficiũt, uos qui hæc indies uidetis, illas sequamini duces, & regẽ uobis constituite, eiúsq; uolũtati obsequimini. Ille rixas inter uos dirimat, cædes ulciscatur, furta puniat, innocentiam tueatur: is solus in omnes sine ulla exceptione ius dicendi potestatémque habeat. Eius dictis cuncti ingenti sublato clamore assensere. An ergo nobis eris Biotterus? quod ipsorum lingua apum regem significat. Is nec uocẽ aspernatus, omnium ore rex salutatus est. Miranda mortalibus gloriæ cupiditas, qua humilis quisque se dignum fastigio regio existimat. Is usque in eum diem pari fœditate qua cæteri humi uitã trahens, unica populi exclamatione tam rudis & inculti, regem agere cœpit. Nec ei regius animus defuit. Nã quamprimũ à plebe maiestate regia seccretus fuerat, non aliò animum applicuit, quàm ut apum ducem imitaretur. Quare in primis palantem populum certis finibus instar examinum includit, quæ peculiaribus aluearíis labores suos perficiunt. Operáque agrestia exercenda monuit, & prout loci situs admittebat peragenda, puta ut hi terram colerent, sementáque spargerent, ac arbores consererẽt, illi uero apum compendio insisterent: alios pecori, alios piscationi deputans: legésque condidit, quibus futuris finiũ angustiis prouidere se credidit. In primis, ne quispiam paterfamilias plures partus aleret, nec etiam seruitia quàm pro laboribus suis explendis sibi sufficerent, cæteros aut uenundaret, aut necaret: ne quis paterfamilias partus inutiles mancósque, seu ad labores inefficaces educaret, utque filio parentẽ senecta oppressum, uel imbecillitate uiriũ labores non ferentẽ, impune strangulare fas esset: utque pueri nõ adeo incerto patre nascerentur, coitũ

Primus Borussiorũ rex.

Leges.

Digitized by Google

promiscuum prohibuit,& sub connubii specie instituit,ut quotquot & quamcunque patersamilias puellam susciendam prolis gratia iniret, siue ex seruitiis peculiaribus uel alienis foret,siue ex liberis,eam secum suo detineret tugurio, alerétque. Alieni tamen iuris puellam non nisi pretio,quasi ære emptam,à quocunque deduci pro prole procreanda inhibuit. Adulteria tamen non usqueadeo prohibuit,sed abigendos mœchos potestate castigauit. Quo autem populum hunc ferocem ad uitam produceret mansuetiorẽ,comesationes frequentes, & publicas instituit,quibus feros hominũ animos demulctos iri credidit:nec in eo hallucinatus est. Nam breui ad eam deuenere molliciem,ut eos quocunque uellet perduceret:hinc hospitalitatem maxime colendam esse statuit, quia ipsa amicitiæ firmissime glutinarentur. Potum ex aqua & melle concinnare docuit, qui latine mulsum dici potest,quo in comesationibus & publicis & priuatis uti concessit: cuius dulcore mirum in modum barbari delectati,facile ad eneruationem peruenere. Ad religionem autem se uertens,sacerdotes à Sudinis sociis populis accersiuit,qui insana superstitione contaminati, eos immunda quæque animalia,ut serpentes colubros perinde ac deorum famulos nuntióscq; religioIdololatria. se colere docuerunt, quos intra domos nutriebant,eísque ut diis penatibus litabant. Deos in syluis ac lucis habitare dixerunt,illis uictimis ibidem ut placarentur,immolandum esse:ab his solem pluuiásque expetendas fore. Sacra eorũ aditu aduenarum pollui,nec aliter quàm humana uictima expiari constanter crediderunt. Feras omnes,alcem præcipue,has syluas incolentes,ut deorum sernos uenerandas esse monuerunt,ideóque ab eis abstinendum. Solem & Lunam deos omnium primos crediderunt, Tonitrua fulgetrásque ex consensu gentium adorabant:tempestates aduertendas citandásque precationibus dixerunt. Hirco in sacrificiis usi sunt,ob fœcundam animalis istius naturam:nam ad coniũctionem sexuum maxime defertur,sine qua generatio est nulla in animãtibus. Præcellentes arbores,ut robora,quercus,deos inhabitare dixerunt,ex quibus scisciti tibus responsa reddi audiebantur:ob id nec huiuscemodi arbores cædebant, sed religiose ut numinum domos colebant. In eo numero & sambueũ, & pleraſq; alias habuere. Statuit & dies natalitios & funera pari modo celebranda, mutuis scilicet comesationibus & compotationibus,tum lusu & cantu,absque mœrore cum summa hilaritate & gaudio,utq; alterius uitæ spem præ se ferrent,illo salte ostenderunt,quòd exutos spiritu,armatos uestitósq; ac magna supellectilis parte circunposita humarunt. Quo more usque nunc sepeliuntur,addito etiã potu melleo,aut ex frumentis facto in testaceis uasis. In funebri epulo partẽ obsonii potúsque uita defuncti manibus libarunt,hodiéq; libant,pudẽdo illic Christianorum præsulum dedecore. His & cæteris populo illo instituto, religionéq; firmata, Viduutus hanc orã prudenter & quietissime rexit, nullis excursionibus in uicinos populos permissis,nec aliqua rursus ab eis perpessus incõmoda. Eo uita defuncto filios quatuor sibi superstites reliquit,qui inter se de imperio dissidẽtes,gentem iam paci diutinæ assuetam,ad prælia mutua susciabant. Concurrebant ergo inter se multis præliis:sed senior natu quia ex matre Alana progenitus solus Alanorũ suffultus auxiliis,Borussisq; exosus,fratribus qui multitudine abũdabant,cedere cogitur. Post multas igitur cædes ex utraque parte cõmissas,eum

statuere

Digitized by Google

ſtatuere diſſenſionis finem, ut ſenior natu Viduuti filius, ex matre Alana progna tus, cum ſuis Alanis retrogrederetur, auitáq; loca repeteret, his ut poſſet domina retur. Terram uero Boruſſiæ fratribus tribus ex matre Boruſſica, ac in ſolo Boruſſico natis relinqueret. Accepit conditionẽ hanc Litalalanus, ita enim ſenior natu iuuenis nuncupabatur, Boruſſiam egreſſus magno ſuorũ numero. Et cum ſupra modum aucti eſſent, priſtinas ſedes quas uacuas inuenerunt, facile implerũt. Ab hoc quoq; eorum duce in poſterum, qui prius Alani dicebantur, Litalalani dicti ſunt, nunc hodie uulgo Litſani nuncupantur. Qui in Boruſſia remanſere, terram ſecundum capita diuiſerunt. Pomeſamus, qui ex his ætate præcellebat, ſorte eam occupauit oræ portionem, quæ Hulmigeriæ propinquior eſt, tum à Germanis habitata, à quibus Boruſſii magis formidabant. Sed quoniã Pomeſamus ſtrenuus manu uideretur ac animo feroci, multitudiníſque admodum ſtudioſus, hanc magis tutari eum poſſe confidebant, & ex ipſo hæc portio poſthac Pomeſamia dicta. Alter Viduuti filius Galingus nominatus: huic terra quæ nunc Galingilia nuncupatur obuenit, à quo & terra nomen ſortita eſt. Tertius uero Natangius, Natangiam terram à ſe nominauit & obtinuit. Hæ ſunt tres primæuæ terræ Boruſſiæ portiones. Nati uero eorũ & nati natorum, iterum paternas diuidentes poſſeſſiones aliam atq; aliam uarietatem nominum induxere, ut hi Barti, alii Naoderitæ dicerentur: & qui hodie uetuſtatis ueſtigium retinentes Varnienſes à Varintis dicuntur. Eo pacto Viduuti filii inter ſe imperio diuiſo, pro ſua quiſque libidine depoſito regio nomine, quam tenuit portionem adminiſtrauit, ſubinde inter ſe diſſidentes: in hoc tamen concordes fuere, ut aduerſus quoſq; ſuos uicinos, præcipue Polonos & Germanos excurſiones facerent, ac eos latrociniis infeſtarent. Sæpe prædam ingentem hominum pecudúmque ab eis agentes: & dum ipſi rurſus inſequerentur, ſeſe & prædam in intimis ſyluarũ latibulis occuluerũt, quod inſequentes, ne inſidiis circumuenirentur retinuit. Ex huiuſcemodi depræ datione, quia ducibus non tenuis quæſtus, plebi etiã uictus obtigit, agriculturam & alia agreſtia opera, quæ ſub Viduuto exercenda ſumpſerant, breui intermiſere, aut eatenus exercebant, quatenus neceſſe uiſum eſt. Ducti lucri cupiditate ad priſtinos mores latrociniáq; quam breui reuertentes, Germani tandem conſulentes in medium, uocatis in auxilium Suetiæ regulis ii in oceano Germanico ſiti ſunt, à Latinis Sitiones dicti, qui Ganipoti cognominabantur, quod & ipſi Germani eſſent, & re bellica tum terra tum mari plurimũ pollerent: qui eis auxiliares copias claſſibus traduxere, pluribus annis cum Boruſſiis belligerãtes: quo multis trucidatis atque cæſis, eos ad deditionem compulere. Eſt uſque hodie oppidulum ad Viſtulam cum arce ſitũ, quod Suetza uocatur, ubi hi qui ex Suedia uenerant, caſtra ſua poſuerunt; quod poſtea in eam munitionem quam uidemus, per Teutonicos fratres extructum eſt, ex quo Boruſſios rebellantes identidem impugnarunt. Nouem regulos id confeciſſe bellum annales habent: ſed qua tempeſtate, aut quandiu durauerat, nec an ſimul, an ſibi inuicem ſuccedentes id bellum geſſere: an etiam Boruſſios ad tributũ pendendum coegere, nihil reliqui eſt, donec ad tempora Henrici primi patris magni Othonis uentum eſt. Ea tempeſtate barbara gens iterum latrocinio finitimos impetens, per Hugonem cognomine Botyrum, aliàs Bructerum, ex Saxonia natum: tum principem Germanorũ,

Litſani

Sitiones qui & Suedi.

Digitized by Google

Viſtulam ex utraque ripa accolentium, quos aliqui Bructeros fuiſſe autumat, ſeditionibus ex natali ſolo pulſos, in hæc loca deueniſſe: ab eius gentis principe, qui illic, ut dictum eſt, imperitabat, Boruſſii compreſſi ſunt, adeóque uiribus exuti, ut pacem longiſſimam ſeruarint: permanſere nanque quieti ad tempus Othonis tertii Imperatoris Romani. Sub id tempus Boruſſiorum ferocia retuſa eſt, uiribúſque adeo contrita, ut omnino ab incurſionibus ceſſarent. S. Adelbertus natione Bohemus, ſed in Saxonia enutritus, ac epiſcopus Pragenſis, in Boruſſiam commigrauit, ac gentem hanc à ſuis erroribus reuocare conatus eſt: ſed à Sudinis dum ſacra perageret interficitur, corpúſque diſſectũ ante uolatilia proiici tur: quod eius hoſpes colligẽs, mox redintegrauit, & ipſum cophino trans amnẽ ad Polonos detulit, ac pro auro tanti ponderis (ſed quoniam exiguum diuina ordinatione pendebat) uendidit. Boleſlaus Poloniæ princeps ipſum in inſigni loco ac tumulo conſeruauit. Qui multis clarens miraculis, à Dato pontifice maximo conſecratur. Dies eius martyrii octauo Calendas Maias ab eccleſia celebratur. Tempore quo Conradus ſecundus Romano præfuit imperio, Boruſſii cum Polonis conſpirarunt, qui tunc ab imperio Romano, cui iam diu ſubiecti erant deſciuerant, ducémque eorum Biliſlaum cum coniuge ſua Gertrude Leopoldi Auſtriæ Marchionis filia pepulere. Tributum quoque quingentarum librarum argenti ærario publico quotannis debito inferre recuſantes, rati Boruſſii Polonorum auxilio facilius Germanos finitimos ad internecionem cæſuros. Durante autem hac Polonorum rebellione, uſque ad Federici, cognomento Barbaroſſi tempora, qui copiis per Oderum fluuium traiectis, Poloniam ingreſſus, urbes quas repugnantes inuenit, expugnat & diripit: arcem Glogam eum ſubuertiſſe annales habent: ſingula igne ferróque deuaſtans: copias quas obuiã habuit ex Boruſſiis, Boſſallanis, Tartaris ac Polonis ingentis multitudinis, minimo negotio fudit. Poloni in ſola deditione præſidium eſſe arbitrati, Boruſſii in fuga ſalutẽ quæſierunt, quos imperator inſequutus, multis cæſis, multis captis, ultra Viſtulam compulit. Coacti tum fuiſſent Cæſaris ferre iugum, ni aliótenus imperii negotiis auocatus fuiſſet. Huic expeditioni Ludouicus Thuringorum princeps, Ferrei cognomentum ſortitus, non ſolum interfuit, ſed & præfuit: quippe qui duobus milibus equitum, & magno peditum numero ſeſe Cæſari iunxerat. Polonis ſiquidem ad deditionem coactis, Biliſlaóque reſtituto, ac tributo duorum miliũ librarum argenti fiſco imperiali, & quatuor ab ærario publice pendendũ impoſito, Germanos qui ultra citráque Viſtulam habitabant, ut tuti ab incurſionibus barbarorũ permanerent, Maſſobiorum ducem, qui Cæſari conſanguinitate iunctus fuerat, in tutelam contulit, quod fidelis Romano imperio ſemper fuiſſet, & ex antiquiſſima Germanorum Saxonum domo duceret originem. Non multum temporis effluxit, ubi Boruſſii infeſto agmine finitimos petiere. Primum Maſſobios, ſic quoque hac ætate uocitantur, qui ſeſe pecunia ueſtibúſque multoties redemerant, ſubinde Germanos uicinos, qui ſe diu armis, quanuis ægre defenderant. Tandem inuocantes fidem Conradi ducis, cui à Cæſare commiſſi erant, Conradus quoties Boruſſiis acie occurrit, fugatur, cæditur, ac caſtris exuitur. Ob id domeſtica potentia deſperãs, auxilium Celeſtini Pontificis Romani (quod imperator Henricus, qui Federico ſucceſſerat, cum magnis copiis in

Aſiam

Digitized by Google

Asiam profectus fuerat) implorat. Celestinus ergo Pont. ut rebus afflictis succurreret, Christianum ordinis Cistertiensis monachum in episcopum Borussiæ designat. Qui ad Conradum primum ueniens, communicato cum eo consilio, quo gentem tam ferocem ab incursionibus in Christianos prohibere, simúlque ad fidei ueritatem inducere posset. Acciti tum fuere ex Litsonia fratres, milites Christi cognominati, qui unà cum Christiano præsule Borussios aggressi sunt: is in uirtute uerbi domini: hi bello & armis, sed omnia nequicquam: nam semen sacratissimum, quod præsul spargeret, cecidit in terram sterilem, & absque fructu exaruit. Fratres, si quos ad deditionem receperant, cum primum opportunitate habita rebellarunt, quos in præsidiis collocarant obtruncantes, & quàm breui spatio sese à seruitute quam imposuerant, & præsul & fratres uendicarunt. Tandem Christiano præsule nihil proficiente, fratribus partim occisis, partim fugatis, cum & barbari longo tempore inquietissimi fuissent, è re fore arbitrati sunt, pacem quàm perpetuũ bellum amplecti. Fit itaque pax ex utraque parte, necessaria magis quàm honesta. Interea catholici suasu præsulis, per Poloniam ac Hulmigeriam ædes sacras uicatim restituunt, cœnobia utriusque sexus extruunt, quæ pro sua pietate calicibus, libris, & aliis apparatibus ecclesiasticis ornant atque ditant: antistites undequaque, ut possunt, ecclesiis præficiunt. Fuit summum Christianis à barbarorum populationibus otium. Id pôpulum fidelem in meliorem spem erexit: quare magis atque magis rem diuinam ampliandam duxit. Sed cũcta barbari rupto fœdere turbarunt: fœda enim populatione in fines Christianorum effunduntur, longe latéque per Poloniam & Massobiam grassantes, omnia prædari cœperant. Deinde incensis uillis, agrísque uastatis, sacrariis omnibus spoliatis atque dirutis: amplius enim ducentis ædibus sacris periisse igne legimus: oppida insuper & cœnobia: quibus singulis euersis & direptis, ingẽtem uim prædæ tum hominum tum pecudum, ac tantam omnis generis supellectilem, quantam nunquam ante abegerunt. Conradus cum se imparem contra hostem tam ferocem, ac multitudine superiorem uidisset, se ultra amnem in terram Coianorum, qui olim Onomani, hodie Cumani dicti, recepit: dum interim in Asiana expeditione Ptolemaida, uel ut alii dicunt, Acona oppugnatur, ordo militaris Teutonicorum fratrum domus hospitalis, beatæ Mariæ in Hierusalem humilibus initiis orsum sumpsit. Per cuius fortissima pectora demum omnis hæc pestis ex Christianorum finibus exposa est, Borussiáque ad fidei præcepta colla rigida submittere Christiano iugo coacta est.

Atrox Borussiorum perfidia.

ERASMI STELLAE DE ANTIQVITATIBVS BORVSSIAE LIBRI SECVNDI FINIS.

Digitized by Google

AD INVICTISSIMVM PRINCIPEM FEDERICVM

Erasmi Stellæ Libanothani distichon.

Da Federice tuo genio foueatur & aura
Hic liber, & rabido qui uolet ore latret.

AD EVNDEM FEDERICVM PRINCIPEM

inuictissimum Erasmi Stellæ elegiacum.

Diuitias Federice tuas hic collige princeps,
Quas habet Arctoi Brussica terra poli,
Scilicet Heliadum lachrymas Phaethonta querentum,
Audax quod patrios flectere tentat equos,
Par nec erat loris, placuit tamen ire sub axe
AEtherea, atque genus testificare deum,
Nescius ipse uiæ perdit conamine uires,
Mox ruit è curru lapsus in alta freti.
Hunc iuuat æternis lachrymis fleuisse sorores,
Sed pius in lenta succina fletus abit.
Has fert undisonis Tethys tibi fluctibus, illum
Testantes casum, ruptáque lora ducis.
Munera clara deûm uariis quæ uultibus ornat
Mille gerens formas Proteus ille senex.
Hinc quædam radiant auróque simillima fuluo,
Et lunæ niueam sunt imitata bigam.
Lacteus est aliis candor, croceo igne coruscus,
Hyblæi retinent mellis & illa decus.
Indiæ opes superant hæc, & Gangetica dona,
Et quod mollis Arabs, Scythis habétue rapax.
Terra nutrit syluas, sunt hæc stabula alta ferarum,
Siue uelis uros, siue bizonta magis.
Hic nusquam notus, bene tornus nascitur alces,
Atque feri armenta conspiciuntur equi,
Quique sua pelle est gratus uestire gainus
Membra uirum, rigidum pellit & inde gelu.
Hæc ubi legisti, Stellæ Federice memento,
Brussica qui cunctis gesta legenda dedit.

Digitized by Google

REGESTVM OPERIS.

α β ∧ ſ a b c d e f g h i lz l m n o p q r s t u x y z
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V
Omnes ſunt terniones præter V, qui eſt quaternio

Impreſſum Pariſiis apud Antonium Augerellum, impenſis Ioannis Parui & Galeoti à Prato. Anno M. D. XXXII. VIII. Calen. Nouembris.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Es de Gabriel de Romeo ~

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DIPUTACIÓ PROVINCIAL
DE BARCELONA
BIBLIOTECA CENTRAL
Reg.º 302.025
Sig.ª R. 6. -
BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1001967742
Digitized by Google

Digitized by Google